МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ФАКУЛЬТЕТ АДВОКАТУРИ

СТУДЕНТСЬКЕ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ФАКУЛЬТЕТУ АДВОКАТУРИ

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

МАТЕРІАЛИ
IX Міжнародної науково-практичної конференції
(15 листопада 2019 року, м. Одеса)

Одеса
2019

УДК 347.965(063)
А 28

Рекомендовано до друку
Вченою радою Національного університету
«Одеська юридична академія»
(протокол № 1 від 17 жовтня 2019 року)

Редакційна колегія:
Завідувач кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Бакаянова Н. М. (голова)
професор Полянський Ю. Є.
доцент Хижняк Є. С.
доцент Свида О. Г.
доцент Ковальчук І. С.
доцент Билиця І. О.
доцент Храпенко О. О.
доцент Кісліцина І. О.
старший викладач Нестерчук Л. П.
старший викладач Курганський О. В.
асистент Джабурія О. О.
асистент Деменчук М. О.

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матер. IX
А 28 Міжнар. наук.-практ. конф.: (м. Одеса, 15 листопада 2019 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін. – Одеса : «Фенікс», 2019. – 628 с.
ISBN 978-966-928-457-0

У збірнику містяться матеріали доповідей IX Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 15 листопада 2019 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені реформуванню адвокатури та сфери надання професійної правничої допомоги, історико-правовим питанням діяльності адвокатури, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, питанням професійної етики та дисциплінарної відповідальності адвокатів, захисту професійних прав адвокатів та дотриманню гарантій адвокатської діяльності, зарубіжному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(063)

ISBN 978-966-928-457-0

© НУ «Одеська юридична академія», 2019

ЗМІСТ

Вітальне слово Президента Національного університету «Одеська юридична академія» 20

Вітальне слово Голови Національної асоціації адвокатів України 21

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Ківалов С.В.
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ 22

Фурса С.Я., Фурса Є.І.
ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТІВ В СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ 25

Вільчик Т.Б.
АДВОКАТУРА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ 35

Бакаянова Н.М.
НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АДВОКАТУРУ ТА АДВОКАТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ 41

Бірюкова А.М.
ЗУПИНЕННЯ ПРАВА НА ЗАНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ 45

Іваницький С.О.
ЩОДО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ № 2303 ВІД 23.10.2019 р. 50

Гловюк І.В.
ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ОСКАРЖЕННЯ ВИРОКІВ НА ПІДСТАВІ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ «ІНШИМ» ОСОБАМ 52

Хотинська-Нор О.З.
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 56

Легких К.В.
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВСТУПНОЇ ПРОМОВИ ЗАХИСНИКА 58

Кармазіна К.Ю.
РОЛЬ АДВОКАТА В МЕДІАЦІЇ 61

Свида О.Г.
ІНСТИТУТ ПРИСЯГИ АДВОКАТА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ 66

Святоцька В.О.
МІЖНАРОДНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ АДВОКАТУРИ:
НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ 68

Козлов О.О.
ЗМІНИ ПОРЯДКУ ПОВІДОМЛЕННЯ АДВОКАТІВ ПРО ПІДОЗРУ В СВІТЛІ
РЕАЛІЗАЦІЙ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 72

Джабурія О.О.
ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДСТАВІ
ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ 74

Островська М.А.
ПОЛЮВАННЯ НА АДВОКАТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 78

Татаренко О.Ю.
ЩОДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТОМ ПРАВА ПОСВІДЧУВАТИ
КОПІЇ ДОКУМЕНТІВ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ 82

Фещик Н.М.
СВОБОДА СЛОВА АДВОКАТА В ЗАЛІ СУДУ І ПОЗА НИМ 85

Цимбал М.О.
ОКРЕМА УХВАЛА СУДУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА АДВОКАТА 89

Билиця І.О.
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ 91

Горбань Н.С.
ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ 94

Добровольська В.В.
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАДАННЯ АДВОКАТОМ БЕЗОПЛАТНОЇ
ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ 98

Ковальчук І.С.
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДВОКАТАМИ БЕЗОПЛАТНОЇ
ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ 102

Кубаєнко А.В.
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ ЯК СПОСОБУ
ЗБОРУ ДОКАЗІВ АДВОКАТОМ 104

Храпенко О.О.
ІМІДЖ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО АДВОКАТА 107

Нестерчук Л.П.
ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ 109

Питомець А.В.
РОЗГЛЯД КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ 113

Булик А.О.
ПУБЛІЧНИЙ ВИСТУП АДВОКАТА: СЕКРЕТИ УСПІХУ 117

Кравченко О.В.
ЩОДО ШЛЯХІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 120

Фоміна О.І.
ДО ПИТАННЯ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ МІЖ АДВОКАТОМ ТА КЛІЄНТОМ 122

Шаповал А.О.
УЧАСТЬ АДВОКАТА (ЗАХИСНИКА) ПІД ЧАС ОГЛЯДУ ТА ОБШУКУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ 124

Анисимова О.А.
УЧАСТЬ АДВОКАТА У НАДАННІ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ПРИ РОЗІРВАННІ ШЛЮБУ 127

Антоненко П.А.
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ 131

Антошко В.І.
ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ДО ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА 134

Аріапур Л.А.
ДО ПРОБЛЕМАТИКИ ГОНОРАРУ АДВОКАТА ТА ВІДШКОДУВАННЯ СУДОВИХ ВИТРАТ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ 138

Афрамчук А.О., Монаку В.В.
ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОМІЧНИКА АДВОКАТА: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ 142

Берладян Д.М.
ПРОБЛЕМИ КОМПЕНСАЦІЇ ВИТРАТ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ 146

Беспалова А.Д.
АДВОКАТУРА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ В УКРАЇНІ 149

Білозір Я.О.
АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ 152

Біферт О.М.
СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВОВА» ТА «ПРАВНИЧА» ДОПОМОГА У КОНТЕКСТІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 155

Бойко М.І.
РОЛЬ ТА МІСЦЕ АДВОКАТА В ПРОЦЕСІ МЕДІАЦІЇ 157

Бокарёва М.В.
АДВОКАТ В МЕДИАЦИИ 160

Бордусь О.М.
ПРОБЛЕМАТИКА СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ 162

Босова Ю.С.
ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ ПРОБЛЕМ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 165

Буйневич Ю.І.
ЗДІЙСНЕННЯ В УКРАЇНІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТОМ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ 166

Бурчак А.О.
МЕДІАЦІЯ ЯК НАПРЯМ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 168

Буюклінська А.Є.
ПРОБЛЕМА МОНОПОЛІЇ АДВОКАТУРИ В НАДАННІ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ 171

Василенко О.Є.
СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ: РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ 173

Власюк Т.Ю.
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА В УКРАЇНІ 176

Голованюк О.В.
ДО ПИТАННЯ СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ 179

Гриник Є.О.
АДВОКАТ ЯК СУБ'ЄКТ НАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ НА ПРОФЕСІЙНІЙ ОСНОВІ 181

Гембарівська Ю.М., Палійчук Ю.О.
ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ АДВОКАТОЛОГІЇ ЯК САМОСТІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ У ЮРИДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ 184

Гнєушева К.С., Волохова В.М.
УЧАСТЬ АДВОКАТА У КОЛЕКТИВНИХ ПОЗОВАХ 186

Гудима В.С.
ЗАБОРОНИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 189

Гурська Г.О.
ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ АДВОКАТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 191

Гучканюк Г.Ю.
ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ 194

Данелюк Х.О., Пахолчак В.П.
ЩОДО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ» 197

Дишко І.В.
ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ІТ-АДВОКАТА В УКРАЇНІ 198

Діденко Д.Г.
ОСОБЛИВОСТІ СТАЖУВАННЯ В АДВОКАТУРІ 202

Дідич О.-М.Ю.
ДО ПИТАННЯ ПРО СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ В УКРАЇНІ 204

Драник О.О.
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АДВОКАТА В УКРАЇНІ 206

Дрига Є. В.
КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ІСПИТ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ДЛЯ НАБУТТЯ СТАТУСУ АДВОКАТА 209

Дурович А.А.
ДО ПИТАННЯ ПРО ПОРЯДОК НАБУТТЯ СТАТУСУ АДВОКАТА В УКРАЇНІ 211

Дяченко Р.П.
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАДАННЯ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ 215

Єфімова В.А.
ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ В УКРАЇНІ 218

Жеребцова К.Ю.
ДО ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ 221

Задорожна С.В.
ДО ПИТАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ 224

Іванова А.І.
ДО ПИТАННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВ АДВОКАТІВ 227

Іванова А.В.
МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ ТА НАПРЯМ У ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 229

Іванова Ю.І.
ДО ПИТАННЯ ПРО ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 231

Кантицька А.В.
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ 233

Кілікевич Д.В.
КЛЮЧОВА РОЛЬ АДВОКАТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОТРИМАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА 237

Кісілюк Д.Б., Драч Д.Л.
ОСОБЛИВОСТІ СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ «МОНОПОЛІЇ» В УКРАЇНІ 239

Князюк К.І.
ГАРАНТІЇ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 241

Ковальчук К. К.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 244

Коваленко Є.І.
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ АДВОКАТОМ СВОЇХ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ 246

Коваленко С.І.
УЧАСТЬ АДВОКАТА В ПРОЦЕСІ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ 249

Ковтуняк А.О.
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 252

Козюченко Я.В.
ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМНОГО ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТОРІН КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ З МАТЕРІАЛАМИ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН 255

Кондрич В.В.
ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТА В УКРАЇНІ 259

Кузнецова А.М.
АДВОКАТСЬКА МОНОПОЛІЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 262

Курочкіна А.А.
АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 264

Лещенко Л. С.
ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА ЯК СКЛАДОВА ПРАВОЗАХИСНОЇ ФУНКЦІЇ 266

Ступник А.О.
ПРАВОВЕ ПОЛОЖЕННЯ ПОМІЧНИКА АДВОКАТА 268

Малахатько Д.К.
АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ЯК ПРАВОВА ГАРАНТІЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 271

Мендусь Н. В.
НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ОДНА З ЗАСАД АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 273

Милимука Л. Р., Слюсарчук Д.Д.
ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ В АВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 275

Митрик А.І.
СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ: КРОК НАЗАД? 277

Мокрянська А.П.
ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ОКРЕМИХ ЗАКОНОПРОЕКТІВ 280

Мосунова А. А.
НАБУТТЯ ПРАВА НА ЗАНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ 282

Остаповець Л.Ю., Коваль К.В.
ДО ПИТАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ В УКРАЇНІ 285

Паскаль В.В.
АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ В УКРАЇНІ 287

Підберезна О.О.
ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ В РАМКАХ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ 289

Підгайна Н.Я.
ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АДВОКАТУРИ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО 293

Підлюдна К.І.
ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ COLLABORATIVE LAW В СИСТЕМІ АЛЬТЕРНАТИВНОГО (ПОЗАСУДОВОГО) ВИРІШЕННЯ СПОРУ 296

Платонова К.Д.
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА ЯК САМОЗАЙНЯТОЇ ОСОБИ 298

Подолець Ю.В., Лук'янчук С.М.
ІНСТИТУТ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 301

Позюмко І.С., Копиця К.В.
ДО ПИТАННЯ ЩОДО АДВОКАТСЬКОГО ДОСЬЄ 303

Пухкан Л.В.
ПОРУШЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ПЕРЕШКОД ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ 305

Родрігес Торрес Д.В.
УЧАСТЬ АДВОКАТА У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ 308

Румянцева Є.П., Лисенко А.О.
ДО ПИТАННЯ ГОНОРАРУ УСПІХУ 310

Семенко Н.Ю.
ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ АДВОКАТА ЯК ПРЕДСТАВНИКА ЗАЯВНИКА У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ 313

Середа Я.Ю., Герасименко А.А.
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ 316

Сєрова А.В.
НОВІ ПРАВИЛА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТА 320

Сидорчук Б.В.
ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ 323

Смирнова М. К.
УЧАСТЬ АДВОКАТІВ У ПРОЦЕДУРІ МЕДІАЦІЇ: ЗАУВАЖЕННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 325

Соколова М.В.
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ 329

Стащук А.Ю, Лизун Т.В.
ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ 332

Stoyanova V., Chuprina K.
PROFESSIONAL DEFORMATION OF ADVOCATES LEGAL CONSCIOUSNESS 335

Терновський М.А.
РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АДВОКАТУРУ В СВІТЛІ СУДОВО-ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ 338

Тетенко О.І.
ПИТАННЯ СКАСУВАННЯ ВИКЛЮЧНОГО ПРАВА АДВОКАТІВ НА ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ У СУДІ 341

Тіхенко В.О.
АДВОКАТ ЯК СУБ'ЄКТ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ДОПОМОГИ В КОНТЕКСТІ ПРЕЦЕДЕНТНОЇ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ 343

Тихоглаз П.А.
ЩОДО ЗАБОРОНИ ВТРУЧАННЯ У ПРАВОВУ ПОЗИЦІЮ АДВОКАТА 346

Торговицька Д.Є.
СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ: ЗА І ПРОТИ 349

Тоцька В.С.
ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ 352

Цабій Н.О.
АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОДНА З ГАРАНТІЙ НЕЗАЛЕЖНОЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 354

Чорнодід А. В.
ЩОДО НЕСУМІСНОСТІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНІСТІ З ІНШИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 358

Шевченко О.В.
СКЛАДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ: ІСНУЮЧИ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ІХ ПОДОЛАННЯ 360

Шиян В.М.
СИСТЕМА БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 363

Шпирка М.З.
ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ 366

Яценко В.В., Рабеко М. М.
ЩОДО ПРОТЕСТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ 369

Білоус К.В., Тимина А.О.
ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 371

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Каденко О.О.
ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ 375

Серебро М.В.
АДВОКАТСЬКЕ БЮРО ЯК ФОРМА ПОЛЕГШЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДЛЯ АДВОКАТА 379

Бєла В.Г.
СУЧАСНІ ЗАВДАННЯ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 382

Братель Л.Г.
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ 386

Венцурик Д.П.
ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ 388

Денисюк К.Є.
МЕХАНІЗМ ТА ПРОБЛЕМАТИКА СТВОРЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО БЮРО ЩОДО СКЛИКАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ АДВОКАТІВ РЕГІОНУ 391

Жикова Я.В.
НААУ ЯК ПРЕДСТАВНИК ІНТЕРЕСІВ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ 393

Кабанова Я.В., Слободяник С.М.
СТРАТЕГІЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ТА КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ НААУ 396

Петраш А.В.
ДО ПИТАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ЧЛЕНСТВА АДВОКАТІВ УКРАЇНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АСОЦІАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ 398

Шевчук О.О.
ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АСОЦІАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ 401

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ТА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТІВ

Овчаренко О.М.
ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ 404

Хижняк Є.С.
ПРИНЦИП ПРІОРИТЕТУ ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА У РОБОТІ АДВОКАТА 408

Чекмарьова Л.Ю.
АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ТА ПРОФЕСІЙНОГО МАЙНОВОГО ЗАХИСТУ АДВОКАТА 411

Фляжнікова Я.В.
ЕТИЧНА СКЛАДОВА ГОНОРАРУ УСПІХУ АДВОКАТА 414

Алексютін І., Грінішина Є.
ЕТИКА АДВОКАТА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ЮРИСТА 417

Биковський Г.В.
АКТУАЛЬНИ ПРОБЛЕМИ РЕКЛАМИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ 419

Бобовська М.К., Ткаченко А.М.,
ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 423

Божко К. В.
ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 426

Бондаренко Є.А. Бодюл Д.А
ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНІСТІ 427

Бугор Х. В., Дерко В.Р.
ПРИНЦИП ЧЕСНОСТІ ТА ДОБРОПОРЯДНОЇ РЕПУТАЦІЇ АДВОКАТА ЯК НОВЕЛА ПРАВИЛ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ 430

Вишневецька Л.С.
ПРИНЦИП КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 432

Вовченко М.М.
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТА 435

Главчева А.Е.
ДО ПИТАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ 437

Гончаренко К.В.
ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПОРЯДКУ ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ 439

Гончарук В.І.
ПРИНЦИПИ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 443

Гордієнко В.В.
ДО ПИТАННЯ ПОВЕДІНКИ АДВОКАТІВ ПОЗА МЕЖАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 447

Діденко О.О.
ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА У ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 448

Кандиба А.В.
ВПЛИВ ЕТИКИ НА ПРОФЕСІОНАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ АДВОКАТА 451

Климко М. А.
АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ 454

Кодимський М.К.
ПРОБЛЕМАТИКА ПОВЕДІНКИ АДВОКАТА У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ 456

Коларевич В.Ж.
ПРИНЦИП УНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 459

Коломієць В.М.
АДВОКАТСЬКА ЕТИКА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ 461

Кулик І.В.
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ АДВОКАТА 464

Лещишин Я.В.
ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМАТИКИ 465

Магденко С.В.
ПРИНЦИПИ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ 469

Мазур М.Я.
ВИДИ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В АДВОКАТУРІ 472

Малюта В.В., Язажи В.С.
МОРАЛЬНА СКЛАДОВА АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ТА ЇЇ ПОРУШЕННЯ 475

Манжос К.О.
ПРАВИЛА АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ 477

Махова А.М.
НАПРЯМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ АДВОКАТАМИ СВОЇХ ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ 479

Нінічук В.В.
ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИНЦИПУ УНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 482

Новікова Д.В.
АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЇЇ РОЗГОЛОШЕННЯ 484

Петрученко Д.Р.
ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АДВОКАТСЬКА ЕТИКА» 486

Пилипчак В.Л.
ПРИНЦИПИ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ ЯК ОРІЄНТИР У РОБОТІ АДВОКАТА 489

Питомець М.А.
АДВОКАТСЬКА ЕТИКА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ 492

Піскун Д. О.
ЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 496

Поліщук М.П., Голінько В. І.
ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД АДВОКАТА В УКРАЇНІ 498

Рибачук О.І.
РОЛЬ РИТОРИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА 501

Рева Ю.В.
ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ 505

Ревенко Т.А., Орлова В.Я.
ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 509

Ровенко Л.В.
ПРИНЦИП УНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 511

Сіваченко В.О.
ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ АДВОКАТОМ ЕТИЧНИХ ПРАВИЛ В ІНТЕРНЕТ МЕРЕЖІ 515

Селих Є.М., Лебеденко А.Ю.
АДВОКАТ І СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ 518

Скрипка О.О.
АДВОКАТСЬКА ЕТИКА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ 520

Скрипченко Г. В.
СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТА 523

Удовченко А.Ю.
НОРМИ ПОВЕДІНКИ АДВОКАТІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД 525

Філіпенко Д.С.
ПРОБЛЕМИ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ 528

Шевченко Є.Д.
ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ, ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ 530

Колосенко А.А.
ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ АДВОКАТАМИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ 533

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Горовенко А.В., Гарбуз А.Ю.
АДВОКАТУРА ЗА СУДОВОЮ РЕФОРМОЮ 1864 РОКУ 536

Здищук Д.О.
ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОК-АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ 538

Ісько Д.С.
АДВОКАТУРА НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ: ЇЇ МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ 540

Кіселюк В.М.
РОЛЬ ЖІНКИ В АДВОКАТУРІ УКРАЇНИ 543

Лисенко А.В.
ВІДОМІ УКРАЇНСЬКІ І ЗАРУБІЖНІ АДВОКАТИ СЬОГОДЕННЯ 545

Мельничук Д.Р.
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ ПІСЛЯ СУДОВОЇ РЕФОРМИ 1864 РОКУ 548

Полюля В.В.
К ВОПРОСУ О СТАНОВЛЕНИИ И РАЗВИТИИ АДВОКАТУРЫ В ДРЕВНЕМ РИМЕ 551

Фокіна В.В.
РОЗВИТОК АДВОКАТУРИ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ 554

Чекал Д.О.
ЩОДО ВНЕСКУ ОДЕСЬКИХ АДВОКАТІВ У РОЗРОБКУ ПРАВИЛ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ 557

Шаповалова О.С.
РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ АДВОКАТУРИ НА ШЛЯХУ ДО ПОБУДОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 559

Шевчук Д.О
РОЗВИТОК АДВОКАТУРИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ 562

Яценюк О.Р.
ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ АДВОКАТУРИ ЗА ЧАСІВ ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА 564

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Roy Kristiansen, I.O. Kislitsyna
CONFLICT OF INTERESTS IN ADVOCATE ACTIVITY IN USA AND NORWAY: COMPARATIVE ANALYSIS 567

Малярчук О.Є., Курганский А.В.
САМОПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО В СУДАХ И МОНОПОЛИЯ АДВОКАТРУРЫ В СТРАНАХ ЕВРОПЫ 571

Brandman K., Demenchuk M.
BAR EXAMINERS: COMPARATIVE ANALYSIS 573

Владишевська В.В.
ВИМОГИ ДО ОСОБИ, ЯКА ПРЕТЕНДУЄ НА ЗАНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ У КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ 575

Гарбуз А.Ю., Горовенко А.В.
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД У РЕГУЛЮВАННІ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 577

Глевич М.В.
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ 579

Грабова Н.І.
ДО ПИТАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОДЕЛІ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ 582

Деде Є.Г.
ДОПУСК ДО АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ АДВОКАТІВ-ІНОЗЕМЦІВ: АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ПРАКТИКИ 584

Духневич А.А.
АДВОКАТУРА США: ЗРАЗКОВИЙ ДОСВІД 587

Клименко Г.О.
ВИМОГИ ДО ОСІБ, ЩО ВИЯВИЛИ БАЖАННЯ СТАТИ АДВОКАТОМ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ 589

Климишина А.Є.
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПРАКТИКИ В АДВОКАТУРІ 593

Фурдела Л. І.
МЕДІАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ В АДВОКАТСЬКІЙ ПРАКТИЦІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН 595

Костенко В.О., Бордун О.В.
МОНОПОЛІЯ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ 598

Колесник А.В., Кучеренко А.В.
ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НІМЕЧЧИНІ 600

Конаш А.О.
ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ АДВОКАТІВ ЗА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИМИ СТАНДАРТАМИ 604

Матюшко Р.А.
ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО КЛІЄНТІВ У ПИТАННЯХ ГОНОРАРУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД 606

Мурашкевич Н.В.
МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ РЕГУЛЮВАННЯ АДВОКАТУРИ ТА АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ 608

Нагорна В.М.
ПОРЯДОК ТА УМОВИ НАБУТТЯ СТАТУСУ АДВОКАТА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНІ 612

Павленко В.С.
ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ 616

Павлюченко О.Є.
ІНСТИТУТ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ ТА В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ 618

Юхимчук К.І.
ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД АДВОКАТА: НАЦІОНАЛЬНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ ПОГЛЯД 621

Щербина О.В.
ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІВ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН 624

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
ПРЕЗИДЕНТА НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

учасникам IX Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє»

Вельмишановні учасники конференції!

Вітаю вас від багатотисячного колективу Національного університету «Одеська юридична академія» на щорічній міжнародній конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє»!

Цього року конференція проходить у період важливих законодавчих змін, активізації законопроектної діяльності у напрямі регулювання діяльності адвокатури. Обмін досвідом та співпраця між дослідниками адвокатури на цьому етапі судово-правової реформи набувають особливого значення.

У конференції беруть участь не тільки адвокати, провідні науковці з України, але й фахівці з США, Норвегії та інших зарубіжних країн. Слід відзначити, що учасниками конференції також виступили молоді науковці та студенти, що дозволить їм здобути нові знання, необхідні для професійного зростання. Впевнений, що під час науково-практичної конференції учасники зможуть поділитися думками та своїм професійним досвідом, окреслити найбільш гострі і актуальні для адвокатів питання, визначити шляхи розвитку інституту адвокатури.

Щиро бажаю всім учасникам конференції добра, мира та злагоди, натхнення, успішного пошуку нових ідей в науковій і практичній діяльності!

Президент
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України
С.В. Ківалов

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО
ГОЛОВИ НАЦІОНАЛЬНОЇ АСОЦІАЦІЇ
АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

Вельмишановні учасники
IX Міжнародної науково-практичної конференції
«Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє»!

Національна асоціація адвокатів України щиро вітає проведення заходів, які спрямовані на обговорення питань організації та діяльності адвокатури і адвокатської діяльності, взаємодію між науковою спільнотою та адвокатами, підвищення кваліфікації адвокатів, пишається багаторічною співпрацею з Національним університетом «Одеська юридична академія».

Реформування адвокатури та сфери надання професійної правничої допомоги вимагає удосконалення норм законодавства, які стосуються гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, функціонування інституту адвокатури в цілому. Фахова дискусія між представниками провідних правничих шкіл України, адвокатами, іноземними експертами дає можливість поєднати науку і практику, дозволяє знайти шляхи вирішення складних проблем, які щодня постають перед адвокатами під час здійснення ними професійної діяльності, та є особливо актуальною під час проведення судово- правової реформи.

Бажаю учасникам IX Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє» успіхів та сподіваюсь, що їх плідна робота під час конференції сприятимете подальшому розвитку інституту адвокатури в Україні!

Голова Національної асоціації адвокатів України,
Л.П. Ізовітова

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Ківалов С.В.
президент Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ

Забезпечення державою права кожного на професійну правничу допомогу, проголошене ст. 59 Конституції України, у системі конституційних прав і свобод людини набуває особливого значення. Ускладнення правовідносин, їх безперервний розвиток, трансформація національного законодавства під впливом глобалізації та суспільних потреб обумовлюють необхідність отримання фізичними та юридичними особами правової допомоги на професійній основі.

Наукові підходи у питаннях забезпечення права кожного на професійну правничу допомогу ґрунтуються на тому, що взаємини людини і держави у сфері захисту прав і свобод людини, є найважливішою ознакою, яка характеризує природу тієї чи іншої цивілізації. Демократична та правова держава завжди визнає пріоритет прав людини, обмежуючи цими правами свої владні функції.

Конституція України визначає сферу відповідальності держави з гарантування кожному права на професійну правничу допомогу, покладаючи на державу обов'язки щодо забезпечення осіб правничою допомогою належного рівня. Ці обов'язки обумовлюють необхідність визначення в законах України, інших правових актах порядку, умов і способів надання такої допомоги. Реальні гарантії реалізації ст. 59 Конституції України є не тільки конституційно-правовим обов'язком держави, а й підтвердженням дотримання взятих Україною міжнародно-правових зобов'язань відповідно до положень Загальної декларації прав людини 1948 р., Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р., Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. та ін.

Утверджуючи права людини, держава вільно обирає необхідні заходи, які підлягають застосуванню щодо їхнього ефективного захисту. При цьому правозахисні механізми повинні бути такими, що забезпечують реалізацію проголошених прав і свобод та виконання державою взятих на себе зобов'язань. Як зазначає М. В. Буроменський, з погляду позитивних

зобов'язань держава повинна не тільки мати законодавство, що найбільш повною мірою забезпечує дотримання конвенційних прав і свобод, а і вживати всіх необхідних заходів для того, щоб воно реально діяло, а не залишалося на папері, тобто права мають бути забезпечені не тільки de jure, а і de facto [1].

Пошук шляхів ефективної реалізації зобов'язань держави призвів до закріплення у Конституції України особливої ролі адвокатури у правозахисній сфері, виходячи з розуміння адвокатури як однієї з невід'ємних частин державного механізму відправлення правосуддя, життєво необхідної для належного функціонування судової влади. Зазначені конституційні зміни 2016 року відобразилися на розвитку процесуального законодавства щодо представництва осіб у судах.

Сучасний стан судово-правової реформи характеризується інтенсифікацією законодавчої діяльності, спрямованої на оновлення всіх сфер суспільного життя. Вибір концепції розвитку сфери надання правничої допомоги є надзвичайно важливим на цьому етапі реформування, адже він закладає фундамент взаємовідносин держави й громадянина у питаннях правозахисту, є індикатором довіри держави до діяльності адвокатури.

У Проекті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» № 1013 від 29.08.2019 р., внесеного Президентом України В.О. Зеленським [2], пропонується скасувати виключне право адвокатів на представництво осіб у судах.

Розглянувши за конституційним зверненням Верховної Ради України вказаний проект на предмет відповідності вимогам статей 157 і 158 Конституції України, Конституційний Суд України дійшов висновку про відповідність законопроекту № 1013 положенням Основного закону (Висновок від 31 жовтня 2019 року № 4-в/2019) [3]. Зміст Висновку Конституційного Суду України та окремих думок суддів Конституційного Суду України, висловлених у цій справі, свідчать про різне концептуальне сприйняття ролі адвокатури у правозахисному механізмі держави та обов'язків держави щодо забезпечення права кожного на професійну правничу допомогу. Більш того, можна вказати, що у 2016 році Конституційний Суд України схвально оцінив законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя), не зазначаючи, що положення стосовно надання адвокатам виключного права здійснювати представництво іншої особи у суді свідчить про обмеження прав людини.

Концептуальний підхід, при якому не лише адвокати можуть надавати професійну правничу допомогу, але й інші правники можуть бути суб'єктами надання правової допомоги, повертає правничу спільноту до «інших фахівців у галузі права, які за законом мають права на надання правової допомоги», про яких зазначалось у Рішенні Конституційного Суду від 16.11.2000 р. [4]

та діяльність яких так і не набула практичного значення через нерозуміння суспільством, хто саме є такі фахівці.

Фахові знання, наявність юридичної освіти самі по собі не здатні зробити юриста належним представником іншої особи в суді через те, що, окрім вимоги професійності, належний рівень правничої допомоги потребує дотримання принципу незалежності особи, яка надає таку допомогу. Концепція розвитку правозахисної сфери повинна передбачати обов'язок держави встановити та забезпечити гарантії незалежності правника при здійсненні представництва.

На сучасному етапі розвитку держави такі гарантії діють виключно стосовно адвокатів. Як слушно підкреслив В.В. Городовенко в Окремій думці до Висновку Конституційного Суду України від 31 жовтня 2019 року № 4-в/2019, «незалежна та професійна діяльність адвоката підкріплюється низкою державних гарантій адвокатської діяльності (зокрема, визначеними законом механізмами доступу адвоката до професії, його дисциплінарної відповідальності, правом на адвокатський запит, адвокатською таємницею). Це обумовлює можливість надання адвокатурою вчасної, доступної, якісної та висококваліфікованої правничої допомоги з метою забезпечення ефективного захисту та відновлення прав і свобод людини і громадянина» [5].

Отже, незалежність адвокатури, яка гарантується частиною 2 статті 1312 Конституції України, та незалежність адвокатів при здійсненні адвокатської діяльності, яка визначається у законодавстві України, відповідає міжнародним стандартам у сфері організації адвокатури та здійснення адвокатської діяльності. Адвокатура як інститут надання правничої допомоги розвивається тільки у тих суспільствах, в яких права людини є загальновизнаною абсолютною цінністю, що й обумовлює законодавче визнання її місця у правозахисному механізмі.

Список використаної літератури:

1. Буроменский М. В. Обращение в Европейский суд по правам человека (практика Суда и особенности украинского законодательства) [/ М. В. Буроменский // Центр суддівських студій. URL: http://www.judges.org.ua/seminar9–2.htm (дата звернення: 01.11.2019).

2. Проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)»: Внесений до Верховної Ради України Президентом України В.О.Зеленським 29 серпня 2019 року № 1013. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242 (дата звернення: 01.11.2019).

3. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України

(щодо скасування адвокатської монополії) (реєстр. № 1013) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. URL: http://www.ccu.gov.ua/dokument/4-v2019 (дата звернення: 01.11.2019).

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Геннадія Івановича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України, статті 44 Кримінально-процесуального кодексу України, статей 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) від 16 листопада 2000 р. № 13- рп/2000. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v013p710–00 (дата звернення: 01.11.2019).

5. Окрема думка судді Конституційного Суду України В.В.Городовенка стосовно Висновку Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) (реєстр. № 1013) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. URL: http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_v_2019_1.pdf (дата звернення: 07.11.2019).

Фурса С.Я.
завідувач кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор

Фурса Є.І.
професор кафедри міжнародного приватного, цивільного та комерційного права Київського національного торговельного економічного університету, кандидат юридичних наук

ДІЯЛЬНІСТЬ АДВОКАТІВ В СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Сьогодні українські адвокати можуть позаздрити тим адвокатам, які здійснювали свою діяльність в межах слідчого цивільного процесу і в умовах принципу законності, оскільки перше положення покладало на суд відповідальність за процес розгляду справи і вони мали лише викласти позицію своєї сторони, а про обґрунтування свого рішення мав дбати суд, який його ухвалював.

Коли в цивільний процес України був імплементований принцип змагальності, то діяльність адвокатів значно ускладнилася. Тепер можна говорити своєму клієнту, що в усьому винен суд або мають місце недоліки

законодавства. Але сучасна правова модель державного устрою України дозволяє адвокатам, з одного боку, нівелювати ті норми законодавства, які порушують права клієнтів, а, з іншого- зловживати правами на тому рівні, який здатні збагнути лише фахівці високої кваліфікації.

Абстрагуючись від галузевих проблем і звернувши увагу на конституційні засади сучасного судочинства, потрібно визнати можливість виникнення надсучасного спору, сутність якого полягатиме в тому, що суддя при ухваленні рішення має керуватися верховенством права (ст. 129 Конституції України [1]), але верховенство права слід довести. Отже, потенційно можливим стає спір про верховенство права або необхідність вирішення справи на підставі закону. Тобто сучасні судді у своїй професійній діяльності стикатимуться не тільки з невизначеним у законодавстві поняттям «спір про право», а й з іншими, не менш складними і не розкритими поняттями, наприклад як «верховенство права», які у сукупності унеможливлюватимуть однозначне вирішення спорів, що пов'язані з певним правом, на верховенстві якого буде наполягати одна із сторін, а інша має спростовувати таку позицію.

Отже, у сучасній правовій системі України таке явище як «спір про право» може виходити за рамки галузевого законодавства, зокрема, цивільного процесуального і переходити в конституційний простір, стосуватися домінування права над вимогами законодавства, де особа мусить довести верховенство її права над нормами закону в конкретній ситуації.

Так, за ч. 6 ст. 10 ЦПК суд вправі робити висновок, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, і може не застосовувати такий закон чи інший правовий акт, а застосовувати норми Конституції України як норми прямої дії. Ця сміліва гіпотеза законотворців врівноважила у повноваженнях суддю районного суду з усім складом Конституційного Суду України і надала йому більші повноваження, ніж має Верховна Рада України, оскільки остання має тривалий час і в багатьох інстанціях «перевіряти на відповідність Конституції законопроект» та лише потім його колегіально приймати. Суд же першої інстанції вправі приймати рішення про відповідність або ні закону нормам Конституції України одноосібно і, фактично, в будь-якій справі.

Дійсно, фахівці можуть зазначити, що при такому застосуванні ч. 6 ст. 10 ЦПК будуть порушуватися принципи змагальності та диспозитивності, але ж у цій нормі нічого не сказано про те, що сторона або її представник мусять довести положення щодо неконституційності норми закону положенням Конституції України. Отже, суд на власний розсуд може вирішити чи відповідає Конституції України норма закону, чи ні та вирішити справу виходячи з власних міркувань, а не вимог сторін. В усякому разі, з буквального аналізу даної норми складається саме таке поверхневе враження.

Більше того, такі «новації» районного судді за абз. 2 ч. 6 ст. 10 ЦПК має спочатку переглянути Верховний Суд на предмет вирішення питання

стосовно внесення до Конституційного Суду України подання, що порушує загальне правило субординації, оскільки рішення районних судів спочатку мають переглядатися апеляційними судами і лише потім можуть передаватися на перегляд Верховного Суду. Крім того, дане положення знов таки суперечить і принципу диспозитивності, і принципу змагальності, оскільки ініціатива та відповідне обґрунтування має виходити не від суду, а від заінтересованих осіб. Останнє положення варто уточнити, що таке завдання не здатні виконати пересічні громадяни, а можуть здійснити лише адвокати чи досвідчені вчені. В останньому випадку мається на увазі висновок експерта з питань права (ст. 73 ЦПК), хоча і останнє положення в ЦПК неконкретизоване.

Маючи певний досвід в наданні висновків у цивільних справах можемо зауважити, що при виборі експерта з питань права адвокатам необхідно знати відповідну спеціалізацію науковців за галузями права. Але для дачі висновку в цивільних справах слід орієнтуватися, що значна частина науковців спеціалізується на нормах: 1) матеріального права, або 2) цивільного процесу, або 3) конституційного права. Тому для високоякісного вирішення спору про право матеріальне варто обирати вчених із першої групи, а якщо спір про право стосуватиметься процесуальних питань, то з другої, а стосовно спору щодо конституційності тих чи інших норм законодавства – вчених третьої групи. Можливим є також комплексний висновок вчених, коли вони надаватимуть власне бачення розв'язання спору спільно.

В деяких випадках судді намагаються усунути експертів з питань права від участі в справі і не брати до уваги їх висновків, оскільки такі документи «заважатимуть» їм вирішувати справу на власний розсуд. Так, у ч. 1 ст. 73 ЦПК встановлено буквально наступне: «Рішення про допуск до участі в справі експерта з питань права та долучення його висновку до матеріалів справи ухвалюється судом» без заслуховування щодо вирішення цього питання думки учасників справи, що дозволяє суддям на законних підставах не допускати експертів до участі в справі і не брати їх висновків до уваги з формальних міркувань. Формальною причиною може стати вимога ч. 1 ст. 73 ЦПК, що особа повинна мати науковий ступінь та бути визнаним фахівцем у галузі права. Якщо перша умова цілком зрозуміла, хоча й некоректна щодо галузі юридичних знань, то довести другу умову складно, оскільки немає роз'яснень з приводу визнання її фахової репутації. Але дане положення поки що можна обійти на підставі того фактору, що при видачі диплому кандидата чи доктора юридичних наук спеціалізована вчена рада визнає статус певної особи як науковця, отже вона визнаний фахівець в галузі права. І це положення має домінувати, оскільки про інше «визнання» в цій нормі не йдеться.

Більше того, навіть до введення у ЦПК спеціального статусу експерта з питань права висновки вчених адвокати надавали суду як письмовий доказ

і вимагали їх приєднати до матеріалів справи як доказ на підставі прямої дії ст. 129 Конституції України. А це зобов'язувало суд брати їх до уваги при ухваленні рішення і, в наступному, при перегляді справи апеляційним судом виникала можливість посилатися на цей доказ на обґрунтування власної правової позиції, коли суд не взяв до уваги висновок експерта з питань права.

Отже, для розв'язання складних, багаторівневих справ адвокатам слід спиратися на допомогу вчених, які здатні вирішувати ситуаційні завдання і надавати власний обґрунтований висновок. Зокрема, у разі виявлення судом, що закон чи інший правовий акт суперечить Конституції України, суд не застосовує такий закон чи інший правовий акт, а застосовує норми Конституції України як норми прямої дії (ч. 6 ст. 10 ЦПК). Отже, суд вирішує справу на власний розсуд і про правові наслідки ухвалення такого рішення нічого вже не говориться у цій нормі.Тому, з одного боку, таке рішення суду може набирати законної сили, а з іншого- за п. 6 ч. 1 ст. 251 ЦПК суд зобов'язаний зупинити провадження в справі (підкреслено авторами) у разі об'єктивної неможливості розгляду цієї справи до вирішення іншої справи, що розглядається в порядку конституційного провадження, адміністративного, цивільного, господарського чи кримінального судочинства, – до набрання законної сили судовим рішенням в іншій справі. При цьому, суд не може посилатися на об'єктивну неможливість розгляду справи у випадку, коли зібрані докази дозволяють встановити та оцінити обставини (факти), які є предметом судового розгляду. Виходячи зі змісту ч. 6 ст. 10 ЦПК суд вирішує справу по суті, оскільки в цій нормі встановлено: «застосовує норми Конституції України як норми прямої дії». Отже, провадження в справі вже зупинити неможливо.

Таким чином, рішення суду набирає законної сили і потенційно може потрапити на примусове виконання.

Адвокатам тут варто відмітити для себе, суперечність встановленого у абз. 2 ч. 6 ст. 10 ЦПК порядку «звернення до Верховного Суду» з правом осіб на оскарження ухваленого судом рішення. Формально, у абз. 2 ч. 6 ст. 10 ЦПК не встановлено навіть з яким актом звертається відповідний суд до Верховного Суду: надає рішення; висновок-обґрунтування неконституційності закону чи іншого правового акту; справу (надалі узагальнено- висновок) тощо. Але ж сторона з протилежними інтересами вправі оскаржити до апеляційного суду як рішення суду, так і саме звернення до Верховного Суду і тоді справа має надходити на розгляд цього суду і останній вправі виявити в ньому недоліки, скасувати його тощо. Отже, відповідний «висновок», направлений через Верховний Суд до Конституційного Суду України, на нашу думку, має втрачати свою актуальність і правове значення, якщо інше в наступному не буде встановлено Верховним Судом.

Останню гіпотезу вважаємо необхідним обґрунтувати, оскільки вона суперечить прямій нормі – абз. 2 ч. 6 ст. 10 ЦПК. Так, за порядком перегляду

ухвалене районним судом рішення не повинно мати переваг у порядку перегляду, оскільки згідно п. 8 ч. 2 ст. 129 Конституції України основною засадою судочинства є забезпечення права на апеляційний перегляд справи, а не безпосереднє звернення до касаційної інстанції. За своєю суттю таке рішення має переглядатися судами різних інстанцій і порядок набрання ним законної сили мусить бути іншим і враховувати ієрархію судових установ тощо. На думку авторів, якщо ухвалене за ч. 6 ст. 10 ЦПК судом першої або апеляційної інстанції рішення передається до Верховного Суду на предмет вирішення питання щодо внесення до Конституційного Суду України подання, то таке рішення суду не повинне набрати законної сили до тих пір, доки Верховний Суд не перегляне це судове рішення і своєю постановою на нього не відреагує:

– залишить в силі ухвалене рішення і звернеться до Конституційного Суду України з поданням, тоді рішення суду набиратиме законної сили з моменту вирішення Конституційним Судом питання про обґрунтованість подання;

– встановить недоцільність звернення до Конституційного Суду України з поданням через те, що справа була помилково вирішена тощо, тоді остаточне вирішення справи має відбуватися з урахуванням процесуального статусу відповідного суду.

Крім того, встановлений порядок вирішення спору про конституційність закону чи іншого правового акту перетворюватиме діяльність Конституційного Суду України на контрольну за діяльністю судів першої інстанції і Верховного Суду, що за своєю суттю суперечить принципам цивільного і конституційного судочинства, породжуватиме конкуренцію і протиставлення правових позицій Верховного Суду та Конституційного суду України.

Більше того, при сучасному регламентуванні повноважень судів у цивільному судочинстві цілком можливим може бути випадок, коли сторона, яка досягла для себе бажаного результату, відчужить присуджене їй майно або інші права та виникне питання про поворот виконання рішення суду на підставі рішення Конституційного Суду тощо, а це призведе до дестабілізації прав учасників справи та інших осіб, які набули на законних підставах права на майно та/або права вимоги, що були предметом розгляду у цивільній справі тощо.

Відштовхуючись від наведеного аналізу можна з великою долею ймовірності припустити, що частина цивільних справ може бути штучно спрямована на вирішення судом питання про конституційність чи ні певних норм законодавства і сутність спору перейде межу матеріально-правового спору та опиниться в площині конституційного спору про право. Дійсно, штучно нав'язати такий спір не здатні пересічні громадяни та переважна більшість адвокатів, але це потенційно можливо здійснити адвокатам або

вченим з урахуванням сучасних тенденцій в розвитку правової науки, де тепер домінує принцип верховенства права, який без розкриття його змісту відображається у законодавстві, що призводить до розширення повноважень суддів щодо перегляду на відповідність Конституції України не тільки підзаконних актів, а й самих законів. Тому можна припустити, що такий спосіб зловживання правом як нав'язування «високо-теоретичних» спорів стане популярним серед фахівців. Виходячи ж з того, що серед українських адвокатів вже є не тільки кандидати, а й доктори юридичних наук потенційна можливість виникнення спорів на предмет конституційності або ні певних положень законодавства стає все більш вірогідною.

Таким чином, сучасна адвокатура України має розглядатися не стільки з позицій процесуальної діяльності, скільки з позицій філософії адвокатури. Так, Т.Б. Вільчик зазначає: «І якби кожен із суб'єктів, які зайняті у сфері правосуддя: і прокурори, і адвокати, і судді дотримувалися етичних принципів, зловживань було б значно менше» [2]. Однак, у чинних Правилах адвокатської етики, затверджених Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р., термін «зловживання правом» застосовується двічі і передбачає недопустимість зловживання правами проти прав та інтересів адвоката [3], а не використання останнім своїх повноважень з метою, що несумісна цілям захисту прав його клієнта або із завищеними способами такого захисту тощо. Тому можна абсолютно погодитися з позицією вченого, що факт зловживання правом важко встановити і законодавче врегулювання цього питання недоречне, але не можна погодитися з тим, що ознаки зловживання правами мають встановлюватися Верховним Судом при формуванні відповідної правової позиції.

Так, авторами виявлену ту нову сферу зловживання правами, яка є недослідженою вченими, тому можна прогнозувати, що такий напрямок зловживань правами може вже використовуватися, але як Верховний Суд в наступному вирішить таку ситуацію, можна лише прогнозувати. Так, при відсутності супротиву з іншої сторони, суди нижчих інстанцій не будуть реагувати на такі дії і не будуть констатувати зловживань правом.

Коли в справі бере участь висококваліфікований адвокат з істотною теоретичною підготовкою, то обґрунтування ним правової позиції буде домінувати, у порівнянні, з позицією менш досвідченого адвоката, а суд не здатен буде за п. 5 ч. 5 ст. 12 ЦПК запобігти зловживанню таким учасником судового процесу його правами, якщо не буде належно підготовлений до такого різновиду зловживання правами. Тому таким адвокатам варто звертатися за допомогою до вчених або відмовлятися від участі в справі через те, що вони не здатні належно представити інтереси свого клієнта.

На підтвердження гіпотези Т.Б. Вільчик щодо недоцільності законодавчого регламентування випадків зловживання правом розглянемо перший простий приклад, який зафіксований у п. 1 ч. 2 ст. 44 ЦПК, а саме «залежно

від конкретних обставин суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню цивільного судочинства, зокрема: 1) подання скарги на судове рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана)…». Якби в Україні домінував принцип законності, то ця норма не підлягала б тлумаченню і мусила б застосовуватися всіма громадянами, юридичними особами, а також адвокатами та суддями. Коли ж в нашій державі проголошений принцип верховенства права, то має домінувати право особи, а не припис закону.

Альтернативною позицією стосовно п. 1 ч. 2 ст. 44 ЦПК щодо зловживання правом можна назвати пункти 1 та 8 ч. 3 ст. 2 ЦПК, де проголошено засадами цивільного судочинства верховенство права та забезпечення права на апеляційний перегляд справи, які також відображені у ст. 129 Конституції України, а ч. 1 ст. 4 ЦПК встановлює можливість звернення до апеляційного суду у разі незгоди із застосуванням до особи п. 1 ч. 2 ст. 44 ЦПК. Крім того, у ч. 3 ст. 124 Конституції України гарантується, що юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір. Отже і спір про наявність або відсутність зловживання правом так само підлягає розгляду судом тощо. Тому будь-який фахівець вправі ставити перед судом питання про неконституційність тієї чи іншої норми законодавства, зокрема, і ЦПК. Отже, можна підіймати питання про неконституційність ухвали суду про зловживання адвокатом процесуальними правами і таким чином нав'язувати спір про конституційність положень ЦПК поряд з матеріально-правовим спором, що істотно ускладнить розгляд справи. Зокрема, важко відрізнити помилку навіть фахівця від зловживання правом. Якщо ж у зловживанні правом будуть звинувачувати сторону у справі, яка не має юридичної освіти, то виникне питання про те, що зловживати своїми правами остання не здатна через те, що, зазвичай, не знає своїх прав тощо.

Розглядаючи ж ухвалу суду як вид рішення суду і аналізуючи перелік ухвал суду, які не можна оскаржувати окремо від рішення суду, можна стверджувати, що частина ухвал, що не увійшла до переліку (ч. 1 ст. 353 ЦПК), так само може викликати в учасників справи невдоволення на предмет необгрунтованості або їх незаконності. Для прикладу, візьмемо ухвалу про відмову у визнанні і затвердженні мирової угоди, коли обидві сторони стверджують, що спір між ними вичерпано і вони досягли компромісного врегулювання спору.

Важко погодитися з підставою для відмови у затвердженні мирової угоди, коли вона неконкретизована, а саме п. 1 ч. 5 ст. 207 ЦПК зазначено буквально наступне: «умови мирової угоди суперечать закону чи порушують права чи охоронювані законом інтереси інших осіб, є невиконуваними». Тобто суду для посилання на права чи охоронювані законом інтереси інших осіб потрібно, щоб існувала відповідна заява від таких осіб, оскільки суд розглядає спір між двома суб'єктами: позивачем та відповідачем, а інтереси третіх осіб як із

самостійними вимогами щодо предмету спору, так і без таких ці особи мають захищати самостійно. Дане положення випливає з визначальних принципів цивільного процесу – змагальності і диспозитивності. Отже, в цивільній справі мають брати участь всі заінтересовані особи, які вправі реагувати на ухвали та рішення суду, а також їм надані значні процесуальні права (ч. 1 ст. 43 ЦПК), зокрема, ознайомлюватися з матеріалами справи, отже з укладеною сторонами мировою угодою, яка ще не затверджена судом. Вони також вправі подавати заяви та клопотання, надавати пояснення суду, наводити свої доводи, міркування щодо питань, які виникають під час судового розгляду, і заперечення проти заяв, клопотань, доводів і міркувань інших осіб, отже вони вправі заперечувати проти затвердження судом мирової угоди, наводити свої доводи, включаючи свою позицію, що вони не визнають мирову угоди і вважають її такою, що вона не повинна поширювати свою дію на їх права та інтереси тощо. В останньому випадку варто говорити про те, що у разі затвердження судом мирової угоди в ухвалі має бути зроблене застереження, що вона не поширює свою дію на третіх осіб тощо. Щодо невиконуваності мирової угоди, то це не підстава для відмови в її затвердженні, а скоріш за все умова, яка має передбачати відповідні наслідки – удосконалення мирової угоди так, щоб вона стала виконуваною тощо.

Характерним в цьому випадку є й положення п. 2 ч. 5 ст. 207 ЦПК, де передбачається, що суд постановляє ухвалу про відмову у затвердженні мирової угоди і продовжує судовий розгляд, якщо одну із сторін мирової угоди представляє її законний представник, дії якого суперечать інтересам особи, яку він представляє. Тобто в цій нормі мусило б бути посилання на ст. 63 ЦПК, оскільки продовжувати розгляд справи за участі того самого законного представника не представляється раціональним і доцільним.

Як випливає з проведеного аналізу, не затвердження судом мирової угоди може містити спір про право, але реальне цивільне судочинство має бути спрямоване на вирішення спорів між сторонами, а не між сторонами і судом. Тому у разі відмови суду в затвердженні мирової угоди сторони та їх адвокати, якщо вони на це уповноважені вправі вимагати апеляційного перегляду ухвали суду першої інстанції, оскільки спір був вирішений, але вже суд не визнає їх право. Отже, у відповідності до ст. 4 ЦПК сторони вправі звертатися до суду за розв'язанням спору, що виник між сторонами та судом першої інстанції, а таким є лише суд апеляційної інстанції за захистом від невизнання їх права на затвердження мирової угоди. Така позиція авторів може бути підтверджена й посиланням на п. 8 ч. 2 ст. 129 Конституції України, де встановлене безумовне право на апеляційний перегляд справи, а у відношенні права на касаційне оскарження судового рішення лише щодо визначених законом випадків.

Навіть і щодо запропонованого авторами висновку можна дискутувати, оскільки у цитованій конституційній нормі йдеться про апеляційний

перегляд справи, а не ухвали суду. Але і це дискусійне положення можна підсилити, оскільки при домовленості сторін у суду не буде предмету для розгляду і в остаточному рахунку він буде дотримуватися процедури розгляду, але обидві сторони можуть: заявити йому відвід, оскаржувати його наступне рішення. Більше того, сторони можуть звернутися до судді з позовом щодо зловживання ним правами, а не ними процесуальними правами тощо. Автори в цій ситуації навіть не розглядають наслідки потенційного звернення сторін в порядку дисциплінарного провадження проти судді. Тому не вважаємо доцільним опинятися суду на іншому боці від інтересів сторін.

Цілком зрозуміло, що перерахувати всі можливі випадки зловживання правами неможливо, а у виступі на конференції недоцільно, тому варто говорити про те, що при високій кваліфікації адвокати здатні нав'язувати високо теоретичні спори протилежній стороні і, навіть, суду, але об'єктивних критеріїв для їх кваліфікації як зловживання не має. Тому слід сприймати такі ситуації в контексті принципу змагальності і протистояти таким діям необхідно адвокату протилежної сторони, яка, в першу чергу, страждатиме від таких зловживань.

Звернемо увагу лише на останнє можливе зловживання з боку адвоката, коли у справі розмір гонорару адвоката явно виходить за межі оптимального і встановлюється з метою залякати протилежну сторону або стягнути істотні кошти, коли справа виграшна. Не будемо вдаватися в деталі протистояння такому зловживанню правами, оскільки таких способів дуже багато: від вимоги обґрунтувати суму гонорару, включаючи, подібні гонорари в інших справах, витраченого часу до звернення із зустрічним позовом щодо зловживання правом на захист тощо.

Автори вважають, що спокуса виграшу справи може підштовхувати адвоката до зловживань правами, оскільки хороші адвокати доволі часто є амбіційними і реальним стимулом для таких дій стає гонорар тощо. На цей аспект багато уваги звертали науковці [4; 5] і, зокрема, в контексті бажаного для клієнта результату [6, 7, 8 тощо], але доволі часто гонорар адвоката є його візитівкою, якою він доводить клієнту, що я працюю тільки зі складними справами і гарантую результат, що змушує його в наступному використовувати всі способи досягнення бажаного для клієнта результату. В той же час, спроба всіх адвокатів зобов'язати працювати за встановленим єдиним тарифом призведе до негативних для клієнтів наслідків, оскільки буде втрачено індивідуальність адвокатів. Отже, неминуче виникне корупція.

Тому автори вважають, що наукова думка має постійно досліджувати сучасні проблеми адвокатури, а також враховувати розвиток інших галузей правової науки. Вважаємо, що діяльність адвокатів в сучасному цивільному процесі має спиратися на досягненнях в таких галузях правової

науки як конституційне право, цивільний процес та відповідної галузі матеріального права або декількох, звідки виник спір про право та пов'язані з ним правовідносини. Саме такий симбіоз дозволить адвокату ґрунтовно підготувати правову позицію до слухання в суді і швидко відреагувати на несподівані ходи процесуального супротивника його довірителя чи його представника. Тому потребується не фрагментарне знання норм ЦПК або іншої галузі знань, а вільне володіння останніми досягненнями правової науки, до яких варто віднести верховенство права та інститут зловживання правом, а також протистояння таким проявам.

Список використаної літератури:

1. Конституція України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80
2. Вільчик Т.Б. Доктрина недопустимості зловживання правом: напрями оптимізації законодавчого врегулювання/ Адвокатура України сучасний стан та перспективи розвитку (з нагоди 145-річчя створення Ради присяжних повірених при Харківському окружному суді) матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 травня 2019 р.) редкол. Т.Б. Вільчик (голова) та ін. – Харків: Право, 2019. С. 36-41, 444 с.
3. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. (станом на 10.11.2019) https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17
4. Бакаянова Н.М. Економізм як тенденція: наслідки для розвитку адвокатури. Адвокатура України сучасний стан та перспективи розвитку (з нагоди 145-річчя створення Ради присяжних повірених при Харківському окружному суді) матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 травня 2019 р.) редкол. Т.Б. Вільчик (голова) та ін. – Харків: Право, 2019. С. 19-23.
5. Кордій Н.Г. Принцип розумної винагороди у діяльності адвоката. Адвокатура України сучасний стан та перспективи розвитку (з нагоди 145-річчя створення Ради присяжних повірених при Харківському окружному суді) матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 травня 2019 р.) редкол. Т.Б. Вільчик (голова) та ін. – Харків: Право, 2019. С.335-337.
6. Місько Ю.В. Гонорар успіху: вітчизняний та зарубіжний досвід Адвокатура України сучасний стан та перспективи розвитку (з нагоди 145-річчя створення Ради присяжних повірених при Харківському окружному суді) матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 травня 2019 р.) редкол. Т.Б. Вільчик (голова) та ін. – Харків: Право, 2019. – С. 358-361.
7. Пономаренко Я.О. Гонорар успіху як стимул надання якісної правової допомоги. Адвокатура України сучасний стан та перспективи розвитку (з нагоди 145-річчя створення Ради присяжних повірених при Харківському окружному суді) матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 травня 2019 р.) редкол. Т.Б. Вільчик (голова) та ін. – Харків: Право, 2019. С. 368-370.

8. Тупчій І.В. «Гонорар успіху» адвоката Адвокатура України сучасний стан та перспективи розвитку (з нагоди 145-річчя створення Ради присяжних повірених при Харківському окружному суді) матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 16 травня 2019 р.) редкол. Т.Б. Вільчик (голова) та ін. – Харків: Право, 2019. С. 382-384.

Вільчик Т.Б.
завідувач кафедри адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, адвокат

АДВОКАТУРА УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ

Неможливо говорити про цінності європейської демократії для України без підвищення ролі і значення адвокатури в суспільстві [1]. У зв'язку із здійсненням Україною євроінтеграційних процесів, пов'язаних, зокрема, з гармонізацією національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, перманентним реформуванням правової політики у контексті підвищення ефективності правозахисної діяльності в державі, актуальним є питання доцільності збереження «монополії адвокатури» як детермінуючого фактору результативності надання професійної правничої допомоги.

31 жовтня 2019 року Велика Палата Конституційного Суду України розглянула справу за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту №1013 про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) вимогам статей 157 і 158 Конституції України та своїм висновком визнала законопроект таким, що повністю відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України [2]. Очевидно, що Конституційний Суд України (КСУ) виніс рішення, яке суперечить попереднім його висновкам, тому доцільним було б обґрунтування фактичних змін своїх попередніх юридичних позицій. Так, у висновках від 20 січня 2016 року №1-в/2016 [3] та від 30 січня 2016 року №2-в/2016 [4] КСУ позитивно оцінив законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя), згідно з яким Конституцію України було доповнено положенням щодо виключного права адвоката здійснювати представництво іншої особи у суді. Як відзначив КАС у своєму висновку від 20 січня 2016 року№ 1-в/2016, кожна особа є вільною у виборі захисника своїх прав серед адвокатів.

У рішенні по справі № 23-рп/2009 від 30 вересня 2009 року (справа про правову допомогу) Конституційний Суд України зазначив, що гарантування

кожному права на правову допомогу в контексті частини другої статті 3, статті 59 Конституції України (254к/96-ВР) покладає на державу відповідні обов'язки щодо забезпечення особи правовою допомогою належного рівня [5]. З аналізу частини першої статті 131-2 Конституції України у системному зв'язку з її статтею 59 випливає позитивний обов'язок держави, який полягає в гарантуванні участі адвоката у наданні професійної правничої допомоги кожній особі, яка її потребує. Однак, у висновку від 31 жовтня 2019 року КСУ не підтвердив такої позиції, суттєво обмеживши вказаний обов'язок держави лише наданням такої допомоги за рахунок держави.

Спірною уявляється позиція висновку КСУ від 31 жовтня 2019 року, відповідно до якої поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді», в зв'язку з чим, за думкою КСУ, надання професійної правничої допомоги мають здійснювати виключно адвокати, а представництво особи у суді може бути здійснене за вибором особи як адвокатом, так і іншим суб'єктом. Адже конституційним призначенням інституту адвокатури і основною його функцією є надання професійної правничої допомоги (ст. 59, ст. 131-2 Конституції України). Ця функція у різних сферах судочинства може трансформуватися у функцію захисту або представництва, у зв'язку з чим розділяти ці функції неможливо.

На те, що існує потреба у наданні КСУ більш предметних аргументів стосовно того, чому він вважає, що скасування «адвокатської монополії» не обмежує права і свободи людини (ст. 157 Конституції), якщо він не бачив таких обмежень з її запровадженням, звернули увагу і деякі судді КСУ, які виклали свої особисті позиції по цієї справі [6].

Конституційне право на професійну правничу допомогу (ст. 59, ст. 131-2 Конституції України) справедливо відносять до основних конституційних гарантій права на доступ до правосуддя, яке, в свою чергу, є невід'ємною складовою права на судовий захист (ст. 55 Конституції України). Ефективність останнього значною мірою обумовлюється і рівнем правничої допомоги, що надається адвокатами. Об'єднання осіб, допущених до надання професійної правничої допомоги, в єдину професійну корпорацію з обов'язковими і єдиними для всіх правилами допуску до даної діяльності, єдиним внутрішнім корпоративним контролем самоврегульованої організації та механізму вирішення спорів між членами корпорації і їх довіреними особами з питань якості надання правничої допомоги, а також загальними для всіх підставами виключення з професії осіб, які порушують закон і не дотримуються стандартів якості - це механізм, в повній мірі вирішує завдання забезпечення громадян і організацій професійною правничою допомогою.

Ринок послуг, що надається юристами в Україні є децентралізованим, не підлягає контролю ані з боку держави, ані з боку органів корпоративного управляння. У такий спосіб держава не може гарантувати кожній особі право на професійну правничу допомогу, встановлене Конституцією України.

У випадку прийняття законопроекту № 1013 [7] виникне необхідність змінювати велику кількість законодавчих актів, які регулюють діяльність юристів, що не є адвокатами, для того, щоб вони користувались тим самим статусом, мали ті ж самі стандарти поведінки, що й адвокати. Відсутність дієвих механізмів притягнення особи, що не має статусу адвоката, але разом з тим наділена правом представляти інтереси інших у суді, до юридичної відповідальності будь-якого виду, зумовлює індиферентність ставлення юриста до надання ефективної правової допомоги клієнтові. Так, приміром, відповідно рішення Апеляційного суду Харківської області від 19.11.2015 судом було встановлено, що питання надання юристом правової допомоги регулюються виключно Законом України «Про захист прав споживачів», а тому гарантії притягнення останнього до відповідальності, передбачені, зокрема Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а також Законом України «Про безоплатну правову допомогу» на нього не поширюється [8]. Враховуючи у даному контексті національну правозастосовчу практику, можна дійти обґрунтованого висновку, що визначена Законом України «Про захист прав споживачів» можливість притягнення юриста до цивільно-правової відповідальності крізь призму укладеної угоди, характеризується відсутністю дієвого результату.

За наявністю диференційованих підходів зарубіжного законодавця до правового регулювання «ексклюзивності» адвокатської діяльності, у державах-членах Європейського Союзу існує досить дієвий механізм реалізації права громадян на кваліфіковану правову допомогу, оскільки остання забезпечується відповідним комплексом заходів, пов'язаних з наглядом за наданням правової допомоги адвокатами або регламентацією контрольних механізмів за діяльністю юристів, які не мають ліцензії на здійснення адвокатської діяльності (наприклад, у Фінляндії) [9]. В деяких країнах Європейського Союзу, наприклад, у Нідерландах, правом складати касаційні скарги наділені не всі адвокати, а лише ті з них, хто має відповідну акредитацію при суді [10]. Для отримання статусу повіреного при апеляційному суді Франції передбачається складання спеціальних іспитів. Те ж саме стосується і адвоката при Касаційному суді і Державній раді, що є вищою судовою інстанцією у справах адміністративного характеру. Ці норми законодавства країн Європейського Союзу спрямовані на те, щоб у вищих судових інстанціях працювали найбільш досвідчені адвокати, які мають відповідну кваліфікацію та пройшли додаткову акредитацію.

Те, що для забезпечення ефективного захисту особи у суді можуть вимагатися конкретні юридичні кваліфікації нещодавно підтвердив у своєму рішенні від 15.05.2019 і Європейський суд с прав людини, який у справі «Moldavska v. Ukraine» («Молдавська проти України») (заява № 43464/18) [11] вказав, що адвокатську монополію слід розглядити як кваліфікаційну вимогу, яка перш за все забезпечує ефективний захист:

обмеження вільного вибору захисника, що полягає в представництві саме адвокатом, не суперечить змісту ст.6 Європейської Конвенції з захисту прав людини та основних свобод. Адже забезпечення ефективного захисту особи може вимагати введення відповідних юридичних кваліфікаційних вимог.

Основоположним у визначенні місця і ролі інституту адвокатури є те, що він одночасно ж є і невід'ємною частиною судової системи, інституту держави. Право на професійну правничу допомогу – одна з процесуальних гарантій, що сприяє забезпеченню справедливого судового розгляду, гарантія забезпечення прав і законних інтересів не тільки учасників судочинства, а й суспільства і держави в цілому.

Саме інститут адвокатури має бути надійною опорою судової влади та правосуддя. Така теза підтверджується як низкою міжнародних документів, так і законодавством країн Європейського Союзу. Так, у Висновку № (2013)16 Консультативної ради європейських суддів про відносини між суддями та адвокатами від 15.11.2013 р. вказується, що судді та адвокати відіграють різні ролі в судовому процесі, проте внесок представників обох професій є необхідним для досягнення справедливих та ефективних рішень в усіх судових процесах відповідно до закону (п.4). Судді та адвокати виконують спільно основоположний обов'язок, а саме дотримання процесуальних норм і принципів справедливого судочинства.(п.10). У межах професійного обов'язку захисту прав та інтересів своїх клієнтів адвокати мають відігравати суттєву роль у справедливому здійсненні правосуддя (п.6). Судді та адвокати мають співпрацювати задля задоволення потреб сторін (п.17). Незалежність суддів, як і адвокатів, має гарантуватися на найвищому законодавчому рівні (Рекомендації CM/Rec (2010) 12, параграф 7). Основні положення про роль адвокатів визначають адвокатів як «важливі учасники відправлення правосуддя» (принцип 12).

У рекомендаціях, викладених у Висновку № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень, зазначається, що стандарт якості судових рішень – це результат взаємодії між численними учасниками судової системи, у тому числі між суддями та адвокатами. Відповідно до параграфу 7 Рекомендації CM/Rec (2010) незалежність суддів, як і адвокатів, має гарантуватися на найвищому законодавчому рівні.

Стратегією реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 р. (далі – Стратегія) інститут адвокатури визнаний суміжним правовим інститутом, що функціонує у системі судової влади поряд з іншими правовими інститутами. Новий статус інституту адвокатури у системі судової влади визначений й на рівні Конституції України, у якої статті присвячені цьому найважливішому правозахисному інституту держави, розміщені у розділі «Правосуддя». У зв'язку з чим судова

влада справедливо розглядається вченими як сукупність трьох взаємодіючих суб'єктів: судової влади, прокуратури та адвокатури.

Як вказується у Стратегії визначення видів правової допомоги, які можуть здійснюватися лише адвокатом, дасть змогу підвищити якість надання правової допомоги та якість здійснення правосуддя в цілому, не обмежуючи при цьому учасників судового процесу у праві на доступ до правосуддя. Новий статус адвокатури, який має ще знайти своє закріплення на рівні чинного законодавства, повністю відповідає європейським стандартам визначення статуту адвокатури у системі судової влади. Незалежна судова влада, може бути створена лише при наявності дійсно незалежної адвокатури. Поки система правосуддя базується на таких принципах судочинства, як змагальність, гласність та інші, не можна обійтися без адвокатури. Двоїста позиція адвокатури в структурі суспільних відносин в силу характеру функцій, покладених на неї суспільством і державою, дозволяє саме їй пов'язувати воєдино інтереси суспільства у державній системі судочинства.

У випадку прийняття законопроекту № 1013 особа може бути обмежена або позбавлена гарантованого Конституцією України права на професійну правничу допомогу (статті 59 та 131-2 Конституції України) і в такому випадку діє частина перша статті 157 Конституції України. Саме у цьому аспекті законопроект зазнав найбільшої критики як учасників конституційного провадження, так і науковців, які надіслали до Конституційного Суду України свої висновки. Зокрема, у висновку за запитом КСУ, наданому кафедрою адвокатури Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доведено, що скасування положення статті 131-2 Конституції України щодо здійснення виключно адвокатом представництва іншої особи в суді «призведе до обмеження конституційного права на професійну правничу допомогу та, як наслідок, порушення сутності основного права кожного на судовий захист та справедливий суд».

Список використаної літератури:

1. Гвоздий В.А., // «Закон и Бизнес» (№ 1274), 09.07-15.07.2016 г. – «Перемены ради перемен не просто не нужны – они вредны». URL: http://unba.org.ua/publications/print/1654-zmini-zaradi-zmin-ne-prosto-ne-potribni-voni-shkidlivi.html

2. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) (реєстр. № 1013) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 31 жовтня 2019 року № 4-в/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004v710-19

3. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 20 січня 2016 року № 1-в/2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-16

4. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності доопрацьованого законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 30 січня 2016 року № 2-в/2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-16

5. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним зверненням громадянина Голованя Ігоря Володимировича щодо офіційного тлумачення положень статті 59 Конституції України (справа про право на правову допомогу) від 30 вересня 2009 року N 23-рп/2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v023p710-09

6. Окремі думки суддів КСУ щодо скасування адвокатської монополії // Судебно-юридическая газета. 5.11.2019. URL: https://sud.ua/ru/news/publication/153943-okremi-dumki-suddiv-ksu-schodo-skasuvannya-advokatskoyi-monopoliyi

7. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) №1013 від 29.08.2019 р. URL: https://iportal. rada.gov.ua/.

8. Рішення Апеляційного суду Харківської області від 19 листопада 2015 р. (судова справа 644/4629/14-ц) URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/53829798

9. Legal Aid Act (257/2002; amendments up to 720/2011 included). URL: https://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2002/en20020257_20110720.pdf

10. The Rules of Conduct of Advocates 1992. URL: https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/National_Regulations/DEON_National_CoC/EN_Netherlands_The_Rules_of_Conduct_of_Advocates.pdf

11. ECtHR Kateryna Makarova Moldavska v.Ukraine, application no. 43464/18, May 14, 2019. URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-193900

Бакаянова Н.М.
завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, адвокат, секретар дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії Одеської області

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АДВОКАТУРУ ТА АДВОКАТСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Серед найбільш важливих законодавчих ініціатив сьогодення щодо адвокатури – проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» №1013 від 29.08.2019 р. (далі − Проект № 1013) [1]. Основним аргументом внесення змін до Конституції у Пояснювальній записці до Проекту №1013 виступає теза про забезпечення права кожного на отримання професійної правничої допомоги через скасування адвокатської монополії на надання такої допомоги та прогнозується, що прийняття Закону сприятиме оптимізації механізму отримання професійної правничої допомоги.

Конституцією України гарантується право на професійну правничу допомогу, яке, на відміну від права на правову допомогу, передбачає допомогу спеціального суб'єкта – правника, при чому відповідно до ч. 1 ст. 1312 Конституції України, надання професійної правничої допомоги покладається на адвокатуру. Виходячи з тексту Основного закону, право на професійну правничу допомогу, яке проголошується ст. 59 Конституції України, у контексті положень 1312 Конституції України, слід розуміти як право на допомогу адвоката.

Встановлення належних гарантій захисту прав і свобод людини є обов'язком держави. Широкий допуск до представництва осіб у судах будь-якою особою, на яку не розповсюджуються гарантії незалежності здійсненні представництва особи у суді, з доктринальних позицій не відповідає інституціональному та інструментальному критеріям захисту прав людини.

Конституційний Суд України у своєму Висновку у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) (реєстр. № 1013) вимогам статей 157 і 158 Конституції України установив, що «поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді». Надання професійної правничої допомоги здійснюють адвокати, натомість представництво особи у суді може бути здійснене за вибором особи адвокатом або іншим суб'єктом» [2].

Натомість зазначений у Висновку Конституційного Суду України підхід до судового представництва не можна розглядати, як спрямований на

ефективність судочинства, адже він послаблює якість правосуддя та гарантії захисту прав осіб, які залучають, навіть й за своїм вибором, непрофесійних представників.

У якості ще одного аргументу на підтримку Проекту №1013 наводиться те, що це питання не регулюється на конституційному рівні, воно стосується процесуального законодавства [3]. Втім сумнівно, що такий аргумент є належною підставою для конституційних змін.

Формулювання різних сфер суспільного життя та діяльності правових інститутів у конституціях європейський країн є різним за змістом та обсягом. Наприклад, у статті 3 Конституції Австралії прописана заробітна плата генерал-губернатора. Заперечення проти «неконституційного рівня» цієї норми не висловлюються, вона залишається у тексті Основного закону. Адже головне призначення конституції кожної держави полягає у тому, що Основному закону належить правове верховенство по відношенню до всіх інших актів. Конституція виступає як соціальне благо, завдяки її визначальній ролі у регулюванні суспільних відносин, задоволенні соціальних потреб, реалізації завдань, які стоять перед суспільством на конкретному етапі його розвитку.

Визначення ролі адвокатури на конституційному рівні та положення про професійне представництво осіб у судах не можна розглядати як помилку змісту Основного Закону. Навпаки, це є проявом еволюційного розвитку сфери захисту прав і основних свобод людини.

Напрями подальшого розвитку законодавства про адвокатуру викликають занепокоєння, оскільки комплексний аналіз законопроектів свідчить, що міжнародні стандарти організації та діяльності адвокатури не завжди враховуються суб'єктами законодавчої ініціативи.

Так, проектом Закону України про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення окремих питань організації адвокатської діяльності від 23.10.2019 року №2303 (далі Проект №2303) [4] запропоновано зміни до ч. 1 ст. 34 Закону, відповідно до яких підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним під час здійснення адвокатської діяльності дисциплінарного проступку. Проте ця пропозиція не узгоджується з ч.3 зазначеної норми, яку автори законопроекту не пропонують змінити та відповідно до якої одним з видів дисциплінарного проступку є порушення правил адвокатської етики. Дія Правил розповсюджується не лише на час здійснення адвокатом адвокатської діяльності, проте й на «на іншу діяльність (дії) адвоката, в тому числі соціально – публічну діяльність адвоката, яка може вступити в суперечність з професійними обов'язками адвоката, або підірвати престиж адвокатської професії» (ч.1 ст.2 Правил), що відповідає стандартам дисциплінарної відповідальності адвоката, які діють у сучасному світі. Загалом такий не виважений підхід до розробки

змін до законодавства не може не викликати критичної реакції правничої спільноти.

Аналогічно не можна залишити без уваги пропозицію Проекту №2303 про скасування у ст.7 Закону встановлених вимог щодо несумісності та їх заміну реченням: «Несумісною з діяльністю адвоката є робота або діяльність, яка унеможливлює дотримання адвокатом принципу професійної незалежності». Таке положення є неналежно сформульованим, якщо оцінювати його, як норму законодавства. Особливо небезпечним для дотримання адвокатом принципу незалежності воно виглядає у сукупності з запропонованими змінами щодо здійснення адвокатської діяльності на умовах трудового договору (ч.3 ст.13 Проекту №2303).

Слід зазначити, що у профільних законах європейських країн до врегулювання питання несумісності адвокатської діяльності з іншими видами діяльності застосовується діаметрально інший підхід. Зокрема, ч.1 ст.115 Декрету «Про організацію адвокатської професії» у Франції визначає, що професія адвоката є несумісною з усіма професіями, крім випадків встановлених законом – ці випадки чітко закріплені ч.2 зазначеної норми [5].

Законодавчі вимоги, які застосовуються щодо адвокатів у різних правових системах, унеможливлюють визначення адвокатом на свій розсуд можливість сумісництва адвокатської практики з той сферою діяльності, яка одразу відповідно до визначених міжнародних стандартів визначається неприпустимою. Можливість здійснення адвокатом діяльності, яка не включається законодавцем до заборонених видів діяльності, є сферою дії адвокатської етики.

Позитивною та своєчасною можна вважати законопроектну пропозицію розширення можливостей самопредставництва органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення в суді (Проект № 2261) [6]. Проект № 2261 набуває особливого значення через складності практичної реалізації пп. 11 п. 161 Розділу 15 Конституції «Перехідні положення». Крім того, хоча залучення адвокатів для представництва публічних юридичних осіб у судах є ефективним, проте право на самопредставництво також не може бути обмежено. Зазначене обумовлює необхідність розширення підстав для самопредставництва юридичної особи, якими можуть бути не лише установчі документи, але й трудовий договір (контракт) тощо, що дає право діяти від імені юридичної особи. Наша позиція з цього питання неодноразово висловлювалася на сторінках юридичних видань.

Водночас неможливо погодитись із тим, що функції адвокатури «набувають реального значення передусім через процесуальне законодавство, а не через «статусні» закони. Закони важливі, але скоріше як забезпечення процесуальних положень» [7]. Така точка зору є теоретично

необґрунтованою, адже процесуальне право формується, виходячи з прав та обов'язків людини й громадянина, з правового статусу суддів та учасників судочинства, у тому числі адвокатів, прокурорів та інших осіб.

Ще один напрям змін в адвокатурі можна простежити у світлі новел кримінального процесуального законодавства. Низку новацій, запроваджених Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства» від 4 жовтня 2019 року №187-IX [8], слід підтримати, адже вони сприяють здійсненню адвокатами захисту від кримінального обвинувачення.

Водночас певні зміни відобразилися й на сфері гарантій адвокатської діяльності: ст. 481 Кримінального процесуального кодексу України викладено в редакції, яка дозволяє Генеральному прокурору (виконувачу обов'язків Генерального прокурора), його заступнику, керівнику регіональної прокуратури доручати іншим прокурорам здійснити письмове повідомлення про підозру адвокату. Фасілітація порядку порушення кримінальних проваджень щодо адвокатів, більша вразливість правового положення захисника відображується на його незалежності, ефективності та надійності захисту, який принаймні є тим завданням, яке він має реалізувати під час здійснення адвокатської діяльності.

Активізація законодавчої роботи у правозахисній сфері, безумовно, є позитивним фактором й для розвитку адвокатури. Водночас слід зауважити, що законодавчі ініціативи щодо такого надзвичайно важливого правового інституту потребують виваженого підходу, теоретичного обґрунтування та дотримання міжнародних стандартів.

Список використаної літератури:

1. Проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)»: Внесений Президентом України В.О.Зеленським 29 серпня 2019 року № 1013. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242 (дата звернення: 05.11.2019).

2. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) (реєстр. № 1013) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. URL: http://www.ccu.gov.ua/dokument/4-v2019 (дата звернення: 05.11.2019).

3. Кухнюк Д. Кроки Парламенту щодо вилучення норми про адвокатську монополію з Конституції є цілком виправданими. Юридична онлайн газета. 10 жовтня 2019 р. URL: http://yur-gazeta.com/interview/kroki-parlamentu-shchodo-viluchennya-normi-pro-advokatsku-monopoliyu-z-konstituciyi-e-cilkom-vipravd.html (дата звернення: 05.11.2019).

4. Проект Закону України про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення окремих питань організації адвокатської діяльності: Внесений народними депутатами України С.А. Вельможним, О.С. Суховим 23.10.2019 року №2303. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67168 (дата звернення: 25.10.2019).

5. Décret n°91-1197 du 27 novembre 1991 organisant la profession d'avocat. URL: https://www.unca.fr/images/stories/pdf/actu/DECRET-91-1197-19911127-ORG-PROF-AVOCAT-VERSION-20141001.pdf (дата звернення: 25.10.2019).

6. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення можливостей самопредставництва органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, інших юридичних осіб незалежно від порядку їх створення в суді: Внесений народними депутатами України А. Є. Костіним, І.В. Венедіктовою, О.В. Кучером, В.А. Ватрасом, І.П. Фрісом, В.І. Божиком, М.О. Стефанчуком, П.В. Павлішем, М.Є. Дирдіним, Р.В. Бабієм 23 жовтня 2019 року №2303. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67079 (дата звернення: 25.10.2019).

7. Костін А., Подцерковний О. Адвокатська монополія» та процесуальні проблеми самопредставництва. Судебно-юридическая газета. 24 жовтня 2019 р. URL: https://sud.ua/ru/news/blog/153119-postupovo-usunuti-problemi-advokaturi-ta-sudovogo-predstavnitstva?fbclid=IwAR0Hb9okewdK8IY0utbC_4Wyfp3Q6HGHpS 4e0XFH28WtDommOl0TWjIicFU (дата звернення: 05.11.2019).

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства: Закон України від 4 жовтня 2019 року №187-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-20 (дата звернення: 25.10.2019).

Бірюкова А.М.
проректор Академії адвокатури України, доктор юридичних наук, доцент, адвокат, член дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області

ЗУПИНЕННЯ ПРАВА НА ЗАНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Із проведенням в Україні судової реформи, внесенням суттєвих змін у процесуальне законодавство, запровадженням у Конституції України здійснення представництва в суді та захисту від кримінального обвинувачення

виключно адвокатами (за деякими винятками щодо представництва в суді), актуалізується питання ефективності законодавчої регламентації інституту зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року встановлені виключні підстави зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, серед яких, наявні такі, що не пов'язані з притягненням адвоката до дисциплінарної відповідальності – подання адвокатом заяви про зупинення адвокатської діяльності; набрання законної сили обвинувальним вироком суду стосовно адвоката за вчинення злочину, крім випадку, передбаченого пунктом 6 частини першої статті 32 Закону; визнання адвоката за рішенням суду недієздатним або обмежено дієздатним.

Таким чином, на відміну від положень Закону України «Про адвокатуру» 1992 року, чинним Законом запроваджений, механізм зупинення адвокатом права на заняття адвокатською діяльністю з підстав, які не є наслідком притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Зокрема, у разі виникнення обставин несумісності – адвокат у триденний строк з дня виникнення таких обставин подає до ради адвокатів регіону за адресою свого робочого місця заяву про зупинення адвокатської діяльності. Не виконання адвокатом цього законодавчого припису є дисциплінарним проступком, що полягає у порушенні ним вимог несумісності. За таких обставин право на заняття адвокатської діяльності зупиняється не за власним бажанням адвоката, а у зв'язку із застосуванням дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Наслідком зупинення права на заняття адвокатської діяльності, незалежно від підстав такого зупинення, є заборона адвокату здійснювати професійну діяльність та брати участь у роботі органів адвокатського самоврядування, крім випадків, коли таке право зупинено у зв'язку з призначенням особи на посаду до органу державної влади з'їздом адвокатів України. Така заборона діє протягом усього строку зупинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Зазначене законодавче врегулювання зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, ставить питання щодо правового статусу такої особи. Адже, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом [1]. Виявляється, якщо особа не здійснює адвокатську діяльність, така особа не має статусу адвоката?

На думку С. О. Іваницького, якщо буквально тлумачити наведену конструкцію, то можна дійти висновку, що особа стає адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності, тобто після її початку [2, с. 494].

В. В. Заборовський слушно зауважує, що виходячи з необхідності використання сутності подвійної правової основи (статусної та функціональної) формування дефініції поняття «адвокат», вважаємо за необхідне сприймати його в якості фізичної особи, яка у встановленому Законом порядку набула статус адвоката, а також право, у відповідності до такого статусу, здійснювати професійну діяльність щодо захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту на засадах абсолютної незалежності [3, с. 67].

Підтримуючи позицію В. В. Заборовського, слід додати, що законодавство України, яке регулює організацію та функціонування адвокатури, не містить окремого розділу «правовий статус адвоката». Разом з тим, статусний аспект поняття «адвокат» розкривається у ст. 6 чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльністю», структура якої свідчить про наявність імперативних приписів крізь призму того: хто може бути адвокатом (позитивні умови) і хто не може бути адвокатом (негативні умови). Якщо допустити відповідність особи вказаним умовам, буквальне тлумачення наведеної норми дає підстави говорити про те, що особа набуває статусу адвоката з моменту отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, що не пов'язується з обов'язком подальшого здійснення останньої [4, с. 173].

Таким чином, в зазначених підходах, статусна складова поняття «адвокат» є домінуючою і дозволяє дійти висновку, що особа може володіти статусом адвоката та не здійснювати адвокатську діяльність, у тому числі, у зв'язку із зупиненням права на заняття адвокатської діяльності.

Інакше кажучи, статус адвоката пов'язується з виникненням права на заняття адвокатською діяльністю (пасивне право), а не з його реалізацією (активне право).

Таку позицію займає і Рада адвокатів України, у Рішенні якої вказується, що фізична особа має статус адвоката з часу отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю та внесення відомостей про неї до ЄРАУ та до моменту припинення права на заняття адвокатською діяльністю та внесення про це відповідних відомостей до ЄРАУ – рішення РАУ від 26.02.2016 р. № 74 «Про затвердження роз'яснення щодо гарантій адвокатської діяльності та окремих умов дисциплінарної відповідальності [5].

Крім цього, Рада адвокатів України, з посиланням на статті 5, 20, 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року, Декларацію ООН «Про право та обов'язок окремих осіб, груп та органів суспільства заохочувати та захищати загальновизнані права людини і основоположні свободи» від 09 грудня 1998 року, констатує, що зазначені нормативно-правові акти розповсюджують сферу професійних

гарантій на будь яку особу, яка перебуває в статусі адвоката, незалежно від її стану та функції в конкретних суспільних відносинах і безвідносно до її клієнтів та справ [5].

На нашу думку, фундаментом, обов'язковими елементами, що становлять зміст правового статусу адвоката, є: права та обов'язки адвоката (права, обов'язки, заборони, обмеження); умови та алгоритм набуття статусу адвоката, його зупинення та втрати; гарантії адвокатської діяльності; дисциплінарна відповідальність адвоката (види, порядок накладення) [4, с. 184].

Таким чином, на адвоката, право на заняття адвокатською діяльністю якого зупинено, розповсюджуються не тільки гарантії професійної діяльності. Такий адвокат, крім іншого, наділений професійними правами та обов'язками, крім права на здійснення адвокатської діяльності та права на участь у роботі органів адвокатського самоврядування у визначених Законом випадках.

Так, дотримуючись професійного обов'язку щодо збереження адвокатської таємниці, адвокат користується гарантією адвокатської діяльності щодо заборони вимагати від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею.

Зокрема, гарантія адвокатської діяльності, відповідно до якої, під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката має бути присутній представник ради адвокатів регіону, є застосовною у повному обсязі до адвокатів, право на заняття яких зупинено.

Разом з тим, зберігаючи статус адвоката протягом дії зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, на таку особу поширюються правила притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Згідно з приписами викладеними у Рішенні Ради адвокатів України № 126 від 10.06.2016 р. «Про затвердження роз'яснення щодо можливості притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності під час зупинення його права на заняття адвокатською діяльністю», зупинення права на заняття адвокатською діяльністю не позбавляє особу статусу адвоката, а отже останній може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності у визначеному Законом порядку [6].

Зазначений підхід Ради адвокатів України, відповідає положенням Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, які визначають, що у будь-якому правовому суспільстві адвокату відведено особливу роль; його призначення не обмежено сумлінним виконанням свого обов'язку у межах закону. Адвокат має діяти в інтересах права в цілому так само, як і в інтересах тих, чиї права і свободи йому довірено захищати;

не лише виступати в суді від імені клієнта, а й надавати йому юридичну допомогу у вигляді порад і консультацій [7].

Крім того, відповідно до ч. 2 ст. 40 Правил адвокатської етики, окрім всіх видів адвокатської діяльності, дія Правил поширюється і на іншу діяльність (дії) адвоката, в тому числі соціально-публічну діяльність адвоката, яка може вступити в суперечність з професійними обов'язками адвоката, або підірвати престиж адвокатської професії [8].

А виходячи з принципу поваги до адвокатської професії, що встановлений ст. 12 Правил адвокатської етики, цього принципу адвокат зобов'язаний дотримуватись у всіх сферах діяльності: професійній, громадській, публіцистичній та інших, тобто і у діяльності, що не є адвокатською [8].

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.
2. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. К.: Інтерсервіс, 2017. С. 491–494.
3. Заборовський В. В. Правовий статус адвоката в умовах становлення незалежної адвокатури України: монографія. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. 900 с.
4. Бірюкова А. М. Адвокатура України в умовах глобалізації: монографія. К.: Алерта, 2018. 424 с.
5. Рішення Ради адвокатів України № 74 від 26.02.2016 р. «Про затвердження роз'яснення щодо гарантій адвокатської діяльності та окремих умов дисциплінарної відповідальності». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-02-26-r-shennya-rau-74_56ebaf5d9f6da.pdf.
6. Рішення Ради адвокатів України № 126 від 10.06.2016 р. «Про затвердження роз'яснення щодо можливості притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності під час зупинення його права на заняття адвокатською діяльністю». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-06-10-r-shennya-rau-126_577cdd6a1a365.pdf
7. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі 01.10.1988. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_343.
8. Правила адвокатської етики : затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf.

Іваницький С.О.
завідувач кафедри організації правоохоронних та судових органів
Луганського державного університету внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка,
доктор юридичних наук, доцент

ЩОДО ПРОЕКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ № 2303 ВІД 23.10.2019 Р.

23 жовтня 2019 року у Верховній Раді України було зареєстровано проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1] щодо удосконалення окремих питань організації адвокатської діяльності № 2303, який викликав чималий спротив з боку представників адвокатського корпусу.

Основним каменем спотикань стало питання про Єдиний реєстр адвокатів України. Законопроектом пропонується змінити ч. 6 ст. 17 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», виклавши її у редакції, за якою Єдиний реєстр адвокатів входить до системи електронних публічних реєстрів. Віднесення ЄРАУ до системи електронних публічних реєстрів, на думку частини членів професійного співтовариства, істотно посилить залежність адвокатури від держави.

Розглянемо детальніше цей аспект. На перший погляд, може скластися уявлення, що ведення ЄРАУ належить до суто технічних, другорядних питань. Проте як за кордоном, так й в Україні спостерігалися непоодинокі спроби державних органів вплинути на правову позицію адвокатів шляхом виключення їх з відповідного реєстра («немає адвоката – немає проблеми»). Схожі претензії нещодавно лунали й на адресу органів корпоративного самоврядування після «знеособлення» персональних даних частини адвокатів.

Законопроект № 2303 відносить ЄРАУ до системи «електронних публічних реєстрів», проте вказаний термінологічний зворот відсутній у законодавстві. З'ясувати його зміст певним чином можливо шляхом звернення до проекту Закону України «Про публічні електронні реєстри» [2] № 2110 від 10.09.2019, що був 31.10.2019 прийнятий парламентом у першому читанні. За цим проектом, публічний електронний реєстр – це інформаційно-комунікаційна система, що знаходиться у державній або комунальній власності (а, у випадках, коли виконання певних функцій покладено законом на саморегулівні організації – у власності відповідної саморегулівної організації) та забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист, облік та надання реєстрової інформації.

Законопроектом визначено, що реєстри створюються, ведуться, адмініструються та взаємодіють з метою забезпечення громадян, їх об'єднань, юридичних осіб, територіальних громад, органів державної влади та місцевого самоврядування повною, достовірною та актуальною інформацією про осіб,

їх правові та майнові статуси, речі, права на них та інші об'єкти реєстрів, в тому числі при здійсненні дозвільної та іншої управлінської діяльності, наданні адміністративних послуг, у найбільш зручний для користувачів, технологічний, економічний та корупційно безпечний спосіб.

Систему реєстрів складають: 1) базові державні реєстри; 2) інші державні реєстри; 3) комунальні реєстри; 4) визначені законом реєстри саморегулівних організацій; 5) Реєстр реєстрів.

Як бачимо, ЄРАУ тяжіє до 4-го різновиду – визначених законом реєстрів саморегулівних організацій. Разом з тим, поняття «саморегулівних організацій» законодавством наразі не визначено.

У Проекті Закону України «Про саморегулівні організації» [3], розробленому Міністерством економічного розвитку і торгівлі спільно з експертами ФАО/ЄБРР та Офісу ефективного регулювання визначається два різновиди саморегулівних організацій – організації господарського саморегулювання та організації професійного самоврядування. Водночас, у ст. 2 вказаного документу зафіксовано, що дія цього Закону не поширюється на суспільні відносини у сферах: 1) суддівського самоврядування; 2) прокурорського самоврядування; 3) адвокатури та адвокатської діяльності; 4) нотаріату та ін.

Отже, питання термінологічної узгодженості законопроекту №2303 залишається до кінця не вирішеним.

Окрім того, частиною другою статті 13 законопроекту № 2110 визначено, що у випадках, коли держателями реєстрів є саморегулівні організації, вони у межах, встановлених законом, здійснюють повноваження, визначені у пунктах 6-11 частини першої цієї статті. У таких випадках повноваження, визначені у пунктах 1-5, 13-17 частини першої цієї статті, здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері, до якої належить відповідна саморегулівна організація.

Серед таких повноважень у проекті передбачено, зокрема, здійснення нормативно-правового регулювання у сфері відповідних реєстрів, розгляд скарг на рішення, дії або бездіяльність суб'єктів ведення відповідних реєстрів і публічних реєстраторів і прийняття обов'язкових до виконання рішень, передбачених законом, тощо.

Безумовно, питання про обсяг впливу держави на адвокатуру завжди було дискусійним [4] й розширення повноважень державних інституцій має бути зваженим, у зв'язку з чим перспективним вбачається удосконалення процедур двостороннього погодження державними структурами та органами адвокатського самоврядування нормативних документів в цій сфері.

Список використаної літератури:

1. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення окремих питань організації

адвокатської діяльності №2303 від 23.10.2019 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67168 (дата звернення: 05.11.2019).

2. Проект Закону України ««Про публічні електронні реєстри» № 2110 від 10.09.2019 р. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66772 (дата звернення: 05.11.2019).

3. Проект Закону України «Про саморегулівні організації». URL: http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=88fc1385-de5f-43d2-b195-440bd373b6b9&title=ProektZakonuUkrainiproSamoregulivniOrganizatsii (дата звернення: 05.11.2019).

4. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: моногр. К.: Інтерсервіс, 2017. С. 374-376.

Гловюк І.В.

завідувач кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, доцент, адвокат, науковий радник АО «Barristers»

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ ДЛЯ ОСКАРЖЕННЯ ВИРОКІВ НА ПІДСТАВІ УГОД ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ «ІНШИМ» ОСОБАМ

У контексті вироків на підставі угод про визнання винуватості можна виділити як мінімум дві категорії «інших» осіб, прав, свобод та законних інтересів яких стосується вирок: 1) особи, стосовно яких обвинувальний акт у цьому судовому провадженні не розглядався, але у вироку на підставі угоди про визнання винуватості у тій чи іншій формі констатується факт вчинення ними кримінально-караного діяння; 2) особи, стосовно майна яких прийнято рішення у вироку (застосовано спеціальну конфіскацію, вирішено питання щодо речових доказів). Як слушно зазначається, особливе занепокоєння викликають випадки застосування судом спеціальної конфіскації до майна інших осіб, які не були учасниками угоди. Як правило, власник майна дізнається про такий вирок вже після проведення спецконфіскації. Непоодинокими є випадки використання таких вироків Державною фіскальною службою при обґрунтуванні нереальності господарських операцій певної юридичної особи [1]. Відповідно, виникає питання стосовно можливостей оскарження такими особами вироку на підставі угоди про визнання винуватості, враховуючи нормативні обмеження для оскарження цього різновиду вироку по колу осіб, оскільки ч. 4 ст. 394 КПК України передбачає оскарження лише прокурором та обвинуваченим, його захисником, законним представником.

Можливість оскарження для першої категорії осіб у судовій практиці визнається, виходячи із загальних положень засади презумпції невинуватості та права на доступ до правосуддя, а також із недопустимості преюдиції винуватості [2]. Відмітимо, що у рішенні ЄСПЛ «Навальний та Офіцеров проти Росії» зазначено, що у своїй практиці Суд вже підкреслював значення першочергової та найбільш очевидної гарантії, яка повинна бути надана в тих випадках, коли обвинувачені в одній справі постають перед судом у рамках окремого провадження, а саме зобов'язання судів утримуватися від будь-яких висловлювань, які можуть мати преюдиційне значення для наступного провадження, навіть якщо такі висловлювання не мають обов'язкової сили для інших судів.

У судовій практиці, у тому числі на рівні ВСУ та ВС, неодноразово формулювалися позиції про можливість оскарження таких вироків, якщо вони дійсно торкаються прав та обов'язків апелянта. Так, ВСУ зазначив, що «відсутність «інших осіб» у вичерпному переліку суб'єктів оскарження, передбаченому статтею 394 КПК, за умови, що судове рішення стосується їх прав, свобод та інтересів, не є перешкодою у доступі до правосуддя та звернення до суду вищої інстанції, що передбачено частиною другою статті 24 цього Кодексу. …. виходячи із зазначених положень, ключовим є з'ясування, чи насправді вирок щодо ОСОБА_4 стосується інтересів ОСОБА_2 тією мірою, що надає останньому, згідно із частиною другою статті 24 КПК, право оскаржити його до вищих судових інстанцій.» [3]

ВС неодноразово звертав увагу на недопустимість формального підходу при вирішенні питання про відкриття апеляційного провадження за скаргами на вироки на підставі угод «інших осіб».

Наприклад, зазначено, що, «відмовляючи у відкритті провадження за апеляційною скаргою адвоката Мотрука М.В. в інтересах підозрюваного ОСОБА_2, суд обмежився формальним посиланням на положення ч. 4 ст. 394 КПК України. … з тексту вироку Галицького районного суду м. Львова від 12 червня 2017 року слідує, що в ньому описується роль та дії ОСОБА_2 як організатора стійкої організованої групи. Між тим, обвинувачення ОСОБА_2 не було предметом судового розгляду в межах кримінального провадження щодо ОСОБА_3 і факти його можливої злочинної діяльності не встановлено обвинувальним вироком суду, який би набрав законної сили. … обвинувальний вирок щодо ОСОБА_3, ухвалений на підставі угоди про визнання ним винуватості, безпосередньо зачіпає права, свободи й інтереси ОСОБА_2 та інших осіб, вказаних у вироку, і на цій підставі адвокат Мотрук М.В. в інтересах ОСОБА_2, реалізуючи конституційне право й керуючись загальними засадами кримінального судочинства, в тому числі пунктами 1, 2, 10, 17 ст. 7, ч. 6 ст. 9, частин 1 та 2 ст. 24 КПК України, вправі звернутися до суду вищої інстанції з оскарженням цього судового рішення.» [4] Це характерне і для інших судових рішень [2; 5].

Відмітимо при цьому, що для констатації можливості звернення з апеляційною скаргою не обов'язково вказання у вироку прізвища, імені, по батькові особи. ВС зазначив, що «як убачається із матеріалів кримінального провадження в обвинувальному акті щодо ОСОБА_3, затвердженому прокурором 29 липня 2016 року, та угоді про визнання винуватості від 29 липня 2016 року зазначено, що до складу злочинної організації, створеної ОСОБА_6, входив також ОСОБА_1, який був виконавцем і виконував роль фактичного керівника ТОВ «Надра Геоцентр», що було оператором спільної діяльності за договором спільної діяльності з ПАТ «Укргазвидобування». … Суд першої інстанції, хоча у вироку і не послався на прізвище, ім'я та по-батькові ОСОБА_1 як учасника злочинної організації, разом з тим у формулюванні обвинувачення, визнаного судом доведеним, зазначив про незаконну діяльність ТОВ «Надра Геоцентр», керівником якого був саме ОСОБА_1. У порушення вимог ст. 370, ст. 418 ч. 2, ст. 419 КПК України суд апеляційної інстанції не врахував зазначених обставин, їх не з'ясував та не перевірив і своє рішення належним чином не мотивував, а тому його висновок про те, що адвокат Мірошник О.М. не має права подати апеляційну скаргу в інтересах ОСОБА_1 на вирок Шевченківського районного суду м. Львова від 08 серпня 2016 року щодо ОСОБА_3 є передчасним [6].

Разом з тим, є і інші ситуації, коли суди констатують, що вирок не торкається інтересів іншої особи. Наприклад, ВС зазначив, що, як убачається з вироку Оболонського районного суду м. Києва від 15 червня 2017 року, він стосується виключно обвинуваченого ОСОБА_5, з яким заступник Генерального прокурора України уклав угоду про визнання винуватості. Будь-яких згадувань ОСОБА_4 зазначене судове рішення не містить. Крім того, судом першої інстанції при розгляді кримінального провадження щодо ОСОБА_5 не приймалось жодного рішення, пов'язаного з конфіскацією майна, спеціальною конфіскацією, визначенням долі речових доказів чи арештом майна. Суд апеляційної інстанції проаналізував ці обставини та, спростовуючи доводи адвоката Погосяна В.Е., правомірно дійшов висновку про те, що ОСОБА_4 у даному кримінальному провадженні не є учасником процесу, вказаний вирок жодним чином не стосується її інтересів, і з дотриманням вимог п. 2 ч. 3 ст. 399 КПК України повернув апеляційну скаргу адвокату [7]. У іншому випадку ВС вказав, що 9 грудня 2016 року, яким затверджено угоду, укладену між прокурором та обвинуваченим ОСОБА_4, про визнання останнім винуватості у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 369-2 КК. Водночас зі змісту як самої угоди, так і вироку вбачається, що в них взагалі не міститься щодо ОСОБА_3 будь-якої інформації, яка би свідчила про вчинення нею кримінального правопорушення або якимось чином ідентифікувала її особу. Не виявлено в них і будь-якого прямого чи опосередкованого посилання на процесуальний статус ОСОБА_3. Таким чином, у вказаних процесуальних документах

відсутня констатація винуватості ОСОБА_3 у вчиненні кримінального правопорушення, за яке засуджено ОСОБА_4, що суперечило би принципу презумпції невинуватості та створювало би преюдицію. Враховуючи викладене, висновок апеляційного суду про те, що адвокат Постернак О. Г., який діє в інтересах ОСОБА_3, не є суб'єктом оскарження вироку суду щодо ОСОБА_4, є правомірним, оскільки підстави вважати, що цей вирок стосується інтересів ОСОБА_3, відсутні [8].

У контексті другої категорії «інших» осіб, то посилання на презумпцію невинуватості та преюдицію винуватості, зважаючи на специфіку, зокрема, спеціальної конфіскації, не будуть релевантними, але інтерес особи має бути визначений через позбавлення її без її участі її майна та права на це майно. Це актуально навіть у ситуації, коли ця особа мала статус третьої особи, стосовно майна якої вирішується питання про арешт, адже, на жаль, участь такої особи у судовому провадженні у суді першої інстанції у цілому (крім випадків розгляду клопотання про арешт майна), нормативно не забезпечена [9, С. 219].

Тому при підготовці правової позиції стосовно можливості звернення із апеляційною скаргою адвокат повинен: 1) детально вивчити оскаржуване судове рішення щодо того, чи стосується воно прав, свобод, інтересів клієнта; 2) визначити категорію «іншої» особи, до якої може бути віднесено клієнта для цілей оскарження цього судового рішення; 3) у разі, якщо вирішено питання про «преюдицію винуватості» клієнта, із посиланням на недопустимість порушення презумпції невинуватості обґрунтувати у апеляційній скарзі зв'язок оскаржуваного рішення із правами, свободами, інтересами клієнта, тобто які саме мотиви, висновки, рішення торкаються інтересів клієнта, навівши вичерпні цитати з судового рішення; 4) у разі, якщо прізвище, ім'я, по батькові клієнта не вказано у рішенні, вказати та обґрунтувати із цитуванням судового рішення, яким чином клієнт може бути потенційно ідентифікований із цього судового рішення; 5) у разі, якщо судове рішення стосується майна клієнта, обґрунтувати право на апеляційне оскарження посиланням на такі загальні засади кримінального провадження, як доступ до правосуддя (сутнісним елементом якого є право кожного на участь у розгляді в суді будь-якої інстанції справи, що стосується його прав та обов'язків, у порядку, передбаченому КПК України), забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності, а також недоторканність права власності у аспекті гарантій, передбачених протоколом 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Список використаної літератури:

1. Калінніков О. Преюдиція за угодою. Фігуранти чужого вироку: чи є процесуальна можливість його оскаржити? URL: https://zib.com.

ua/ua/print/134937-figuranti_chuzhogo_viroku_chi_e_mozhlivist_yogo_oskarzhiti_.html

2. Постанова ККС ВС від 13 вересня 2018 року, справа №461/4858/17, URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/76566468

3. Постанова ВСУ від 3 березня 2016 року, справа № 5-347кс15, URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56939749

4. Постанова ККС ВС від 10 травня 2018 року, справа № 461/3797/17, URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/74021985

5. Постанова ККС ВС від 18 грудня 2018 року, справа № 397/369/17, URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/78750744

6. Постанова ККС ВС від 21 червня 2018 року, справа № 466/6808/16-к, URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/74963638

7. Постанова ККС ВС від 10 квітня 2018 року, справа № 756/7924/17-к, URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/73438010

8. Постанова ККС ВС від 26 квітня 2018 року, справа № 635/8213/16-к, URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/73758528

9. Гловюк І.В. Кримінально-процесуальний статус особи, щодо майна якої вирішується питання про арешт. Кримінальний процес: сучасний вимір та проспективні тенденції : 1-й Харк. кримінал. процесуал. полілог. Харків : Право, 2017. С. 215-221.

Хотинська-Нор О.З.
професор кафедри правосуддя юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, доцент

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Адвокатура, адвокатська діяльність, яка сьогодні асоціюється з професійною правничою допомогою, тривалий час перебуває у полі зору вітчизняних реформаторів, зважаючи на її визначальну роль у захисті прав, свобод та інтересів людини. Намагаючись модернізувати сферу її правового регулювання, суб'єкти нормотворчості традиційно фокусують свою увагу на трьох основних моментах: доступі до професії, правилам здійснення адвокатської діяльності та адвокатському самоврядуванні. Водночас вони залишаються осторонь тих тенденцій, яким неформально слідує адвокатська практика в Україні, та які сьогодні визначають тренди розвитку світового і вітчизняного ринку юридичних послуг. Такою, зокрема, є спеціалізація, що притаманна адвокатурам більшості країн

розвинутої демократії (США, Німеччина, Франція, Італія та інші), і в яких існує її належна регламентація.

Вітчизняні дослідники віднедавна звернулися до дослідження спеціалізації адвокатської діяльності, переважною більшістю розглядаючи її як суто позитивне явище, що сприяє якості, професійності, ефективності здійснення адвокатської діяльності. Так, зазначає С.О. Іваницький, «за рахунок систематичної роботи над питаннями певної категорії адвокат взмозі швидше, глибше, якісніше та з меншими витратами опрацювати правові проблеми, що виникають…» [1, с. 348].

Справді, саме спеціалізацію прийнято вважати детермінантою професіоналізму, що ґрунтується на прагненні ексклюзивного застосування спеціальних знань і здобутого у певній сфері унікального досвіду. Адже історія переконливо свідчить, що спеціалізація будь-якої людської діяльності, як правило, покращує її якісні характеристики. Спеціалісти краще виконують свої обов'язки, аніж неспеціалісти.

Спеціалізація дозволяє адвокату більш швидко реагувати на потреби клієнта, витрачаючи менше зусиль і часу на вирішення проблеми. Вимагаючи концентрації уваги на певній сфері, певному типі клієнтів, спеціалізація розвиває його інтелектуальні здібності, знання та навики, які дозволяють адвокатові позиціонувати себе як експерта з певних питань. Це, свою чергою, створює основу для більшої відповідальності адвоката перед клієнтом з однієї сторони, та більшої довіри з боку клієнта, що ґрунтується на впевненості в професіоналізмі адвоката, з іншої. Сукупність цих особливостей, обумовлених спеціалізацією адвоката, забезпечує його продуктивність і конкурентоспроможність на ринку юридичних послуг.

Спеціалізація адвоката може стати визначальним чинником рентабельності його діяльності.

Водночас, надто вузька спеціалізація в одній сфері атрофує знання та навики людини в іншій, у той час як сучасні реалії породжують чимало правовідносин змішаного характеру. В такому разі спеціалізація може призвести до когнітивної «вузькості», зумовлюючи надто вузьке розуміння проблеми. Тому, крім очевидних переваг і позитивних аспектів, спеціалізація в адвокатській діяльності спричиняє також певні негативні наслідки як для споживачів адвокатських послуг, так і для адвокатської професії.

Так, спеціалізація в адвокатській діяльності об'єктивно зумовлює зменшення кількості «постачальників» необхідних послуг і звужує їх вибір. А це закономірно, в свою чергу, призводить до їх здорожчання. Крім того, постає питання про обґрунтованість претензії на більшу фаховість і компетентність адвоката в певній сфері, відповідь на яке криється, серед іншого, в існуючих у державі підходах до формалізації спеціалізації адвокатської діяльності.

На відміну від інших згаданих нами країн, в Україні спеціалізація адвокатської діяльності носить неформальний характер, розвиваючись поза сферою правового регулювання, а відтак є неконтрольованою.

Без належної формалізації спеціалізація в адвокатській діяльності може поставати як професійна містифікація: коли самі адвокати розробляють складні конфігурації рішень, які нібито лише вони можуть реалізувати, навмисно уникаючи більш простих, адекватних і ефективних шляхів. У цьому випадку, як відзначають дослідники, спеціалізація зміщує основний фокус професіоналізації: знання продукуються власними інтересами професії, а не інтересами споживача.

Ще одним наслідком, що спричиняє спеціалізація в адвокатській діяльності, є її рутинізація, позитивною рисою якої вважається мінімізація невизначеності та оптимізація активності. Усвідомлення обсягу, змісту, алгоритму дій та їх результатів надає людині більшої впевненості, зумовлюючи зменшення і часових витрат, і зусиль на їх виконання. Однак рутинізація діяльності вважається соціально шкідливою для тих, хто її практикує. Однотипність справ, алгоритмізація дій і певною мірою стандартизованість функцій, які виконує спеціалізований адвокат, витісняє творчу (креативну) складову, надаючи роботі монотонний характер. У такому разі існує висока ймовірність і ризик, що в певний момент адвокат автоматично та рефлекторно реагуватиме на потреби клієнтів. А це може призвести до втрати мотивації, інертності та професійного вигорання адвоката.

Згадані вище прояви впливу спеціалізації на сферу функціонування адвокатури себе не вичерпують. Спеціалізація в адвокатській діяльності також породжує питання фрагментації та стратифікації адвокатської професії, її деетикалізації та належного контролю, зосередження уваги на яких визначає напрями наших подальших досліджень.

Список використаної літератури:

1. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система: монографія. К.: Інтерсервіс, 2017. 800.

Легких К.В.
завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Академії адвокатури України, кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВСТУПНОЇ ПРОМОВИ ЗАХИСНИКА

Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) постійно зазнає змін. В кожному випадку їх внесення, автори змін намагаються

забезпечити реалізацію прав окремих учасників провадження, або запровадити нові інститути, які б дозволяли досягати завдань кримінального судочинства.

Захист, як вид адвокатської діяльності, еволюціонує в кожному випадку внесення таких змін. Однак, як свідчить практика застосування кримінального процесуального закону, зміни не завжди сприяють досягненню завдань, визначених в ст. 2 КПК.

Підхід, що найчастіше застосовується законодавцем при формуванні проектів змін до тих чи інших норм КПК, передбачає, що завдання правосуддя досягаються шляхом посилення прав та гарантій окремих учасників кримінального провадження. Таке посилення зазвичай впливає на права та процесуальні можливості (інструменти) інших учасників провадження. Таким чином посилюється процесуальний дисбаланс.

Цінними є зміни до КПК, які сприяють посиленню рівності та змагальності сторін, а не окремих учасників, а отже наближують кримінальне провадження до досягнення його цілей.

Процесуальний дисбаланс є характерною рисою кримінального провадження, так як абсолютна рівність сторін є недосяжною. Для нівелювання такого дисбалансу існує принцип переваг захисту (favor defensionis), який наділяє сторону захисту специфічними процесуальними привілеями, серед яких стандарт доказування винуватості поза розумним сумнівом, покладення тягаря доказування винуватості на сторону обвинувачення (як складові елементи презумпції невинуватості), окремі положення ст. 290 КПК щодо порядку розкриття стороною захисту матеріалів захисту стороні обвинувачення тощо.

Однак принцип переваг захисту та принцип змагальності не поширювали свою дію на початкову стадію судового розгляду. Іншими словами, після оголошення стороною обвинувачення обвинувального акта, сторона захисту не мала процесуальної можливості виголосити «промову на захист».

Так частина перша статті 22 КПК визначає, що кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом. Однак КПК не містив процесуальної форми викладення правової позиції сторони захисту, на відміну від сторони обвинувачення, яка викладає власну позицію в обвинувальному акті.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства», № 187-IX, від 04.10.2019 року [1], частину першу статті 349 КПК викладено в новій редакції. Серед іншого, законодавець передбачив, що після виконання дій, передбачених статтею 348 цього Кодексу [2], головуючий надає стороні обвинувачення та стороні захисту

право проголосити вступні промови. У вступній промові зазначається, якими доказами сторона підтверджуватиме наведені нею обставини, порядок дослідження доказів, а також може бути зазначена позиція сторони. Сторона обвинувачення, сторона захисту має право відмовитися від проголошення вступної промови. Право проголосити вступну промову першою надається стороні обвинувачення, після чого вступну промову проголошує сторона захисту. Вступні промови проголошуються з дотриманням розумних строків залежно від обсягу обвинувачення. Якщо проголошення вступної промови має ознаки зловживання правом з метою затягування судового розгляду, суд після усного попередження зупиняє проголошення промови. Інші учасники судового провадження можуть висловити свою думку про те, які докази потрібно дослідити, та про порядок їх дослідження після вступної промови сторони захисту.

З урахуванням покладення обов'язку доказування винуватості поза розумним сумнівом на сторону обвинувачення, у першій частині вступної промови захист вправі піддати сумніву фактичні обставини, які прокурор вважає встановленими (тобто ті, які викладені в обвинувальному акті або про які прокурор зазначив у вступній промові).

Стандарт доказування «поза розумним сумнівом», як елемент презумпції невинуватості, передбачає, що до завдань захисту не віднесено доказування невинуватості обвинуваченого. Таким чином, доречним та таким, що відповідає функції захисту, формулюванням даної частини промови може бути наступне: «Не встановлені наступні фактичні обставини: […], й докази (як обвинувачення, так і захисту, в залежності від процесуальної ситуації) це доведуть».

У випадку, якщо стороні захисту відомо про процесуальні порушення, які можуть бути підставою для визнання доказів недопустимими, вважаємо за можливе привернення уваги суду до таких порушень у вступній промові.

Проте, повідомлення суду про такі порушення, на нашу думку, необхідно поєднувати зі скаргою на дії слідчого та прокурора, що розглядається під час підготовчого провадження.

Таким чином, у вступній промові сторони захисту доречним буде повідомлення суду про те, що окремі докази, про необхідність дослідження яких заявляє сторона обвинувачення, не є допустимими, про що захистом подано окрему скаргу в підготовчому засіданні. В залежності від процесуальної ситуації, захист може клопотати про дослідження доказів, щодо допустимості яких є сумніви, в першу чергу.

Зазначення правової позиції сторони захисту у вступній промові є правом, а не обов'язком сторони захисту. З огляду на таку дискрецію, рішення про зазначення такої позиції у вступній промові повинно ухвалюватися в кожному конкретному випадку, в залежності від процесуальної ситуації та позиції обвинуваченого.

З урахуванням того, що вступна промова залежить від обсягу обвинувачення, важливим є привернення уваги суду до того, а чи є обвинувачення конкретним.

На відміну від «тестування» обвинувального акта в підготовчому судовому засіданні (в межах якого власне перевіряється наявність обов'язкових елементів обвинувального акта, передбачених ст. 291 КПК України), під час проголошення вступної промови захист може звертати увагу суду на межі та обсяг обвинувачення, зокрема, й з точки зору конкретності обвинувачення.

Внесені до КПК зміни сприяють реалізації принципу змагальності сторін та дозволяють ефективніше реалізовувати функцію захисту в кримінальному провадженні. Конкуренція позицій, оголошених сторонами, дозволяє суду орієнтуватися в обсязі доказів, що підлягають дослідженню, та, одночасно, перевіряти версії обвинувачення та захисту.

Список використаної літератури:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства: Закон від 04 жовтня 2019 №187-IX. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187-20 (дата звернення 06.11.2019).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13 квітня 2012 № 4651-VI. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17 (дата звернення 06.11.2019).

Кармазіна К.Ю.

адвокатка, медіаторка, членкиня Комітету із медіації та інших видів альтернативного врегулювання спорів, заступниця голови Комітету із конституційного правосуддя та прав людини Ради адвокатів Одеської області, керівниця Одеського відокремленого підрозділу ГО «Всеукраїнське об'єднання адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу», доцентка

РОЛЬ АДВОКАТА В МЕДІАЦІЇ

В Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки серед заходів, якими передбачається підвищення ефективності судової системи, пропонується розширити способи «альтернативного (позасудового) врегулювання спорів, зокрема, шляхом практичного впровадження інституту медіації і посередництва» [1]. Але останнім часом все більше адвокатів публічно висловлюють своє невдоволення постійно зростаючою кількістю спорів, що вирішуються за

допомогою медіації. До такої ситуації часто призводять як поверхневі знання і не завжди вірне розуміння ними процедури медіації, так і страх втрати ще незароблено гонорару, адже розв'язаний за допомогою медіації конфлікт може не дійти до суду або може бути врегульовано на будь-якій стадії процесу. Ось деякі адвокати і побоюються залишити сторони без конфлікту, оскільки, на їх думку, в такому разі вони залишать себе без роботи або з набагато меншою кількістю справ, адже сторонам не знадобиться допомога адвоката в судах апеляційної, касаційної інстанції, на етапі виконання судового рішення або при зверненні до міжнародних механізмів захисту прав особи.

Тож метою даної публікації є здійснення спроби розвінчування міфів про процедуру медіації і відсутність в ній роботи для адвоката з метою підвищення рівня довіри як представників адвокатської спільноти, так і їх численних діючих та потенційних клієнтів до медіації як позасудової структурованої процедури врегулювання конфлікту шляхом переговорів за допомогою одного або декількох спеціально підготовлених посередників – медіаторів.

Приймаючи рішення про те, чи варто розповісти своїм клієнтам, які перебувають у конфлікті, про існування медіації, перш за все, адвокатам слід зважати на основні переваги медіації:

– добровільність – на відміну від розгляду справи у суді, де процесуальним законодавством чітко визначено граничний строк подання заяви про залишення позову без розгляду, учасники медіації з власної волі можуть будь-якої миті як увійти в процедуру, так і вийти з неї, без побоювань при цьому стягнення витрат на правову допомогу та інших судових витрат на користь опонента;

– конфіденційність – на відміну від судового врегулювання спору, про те, що конкретні особи мають конкретний конфлікт, не буде зазначено ні на Єдиному веб-порталі судової влади України, ні стане відомо будь-кому ще, крім медіатора, що дозволить учасникам медіації отримати ще одну перевагу цієї процедури – можливість зберегти «обличчя»;

– економія часу, коштів та здоров'я – пам'ятаєте відоме «Всі хвороби від нервів»? Медіатор як людина, яка вміє добре працювати з емоціями, допоможе сторонам конфлікту і їх адвокатам легше і швидше пережити моменти найвищого емоційного збудження і навчитися конструктивній риториці, що забезпечить ще одну перевагу медіації – можливість зберегти стосунки. Досвід роботи волонтерських проектів з медіації сімейних спорів, що реалізуються в Україні такими громадськими організаціями, як Ліга медіаторів України, Українська академія медіаторів, Одеська обласна група медіаторів, доводить, що вирішити спір вдається, як правило, за 2-12 зустрічей-медіаційних сесій з інтервалом в 7-10 днів (тобто до 3 місяців). А скільки місяців знадобиться суду для вирішення спору в умовах судової реформи, що ніколи не завершується, – питання риторичне. Про вартість

судових витрат і перспективи їх стягнення зі сторони, що програє, й годі казати. В медіації ж сторони та медіатор самостійно вирішують питання вартості всієї процедури/сесії/години роботи фахівця і, як правило, в рівних частинах несуть витрати;

– орієнтованість на потреби та інтереси – відповідно до Правил адвокатської етики адвокат у своїй професійній діяльності зобов'язаний виходити з переваги інтересів клієнта [2, ст.8]. За словами клієнтів, які прийшли до нас за професійною допомогою, ми, адвокати, здебільшого чуємо лише їх позиції, інколи можемо розпізнати їх емоції, але без спеціальної підготовки рідко кому з нас вдається розгледіти їх справжні інтереси та потреби. Задоволення потреб та інтересів клієнта – це не тільки шлях до отримання позитивних відгуків про свою роботу (а значить і збільшення кола клієнтів та рівня фінансового добробуту адвоката), але і запобігання скаргам від клієнтів до кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури та комісій з оцінювання якості, повноти та своєчасності наданої адвокатами безоплатної правової допомоги при радах адвокатів регіонів;

– самостійність сторін у прийнятті рішень, взаємовигода та гнучкість останніх – звертаючись до суду, наші клієнти не завжди розуміють, що законне по суті рішення, що постановить суд, не завжди буде справедливим для всіх учасників конфлікту і, навіть за умови коректної та ефективної роботи органів з примусового виконання судових рішень, не обов'язково ґарантує одержання бажаного клієнтом результата. Адже орган державної влади не зможе схвалити і виконати рішення, яке може і не дуже відповідає літері закону, але є взаємоприйнятним та бажаним для сторін.

Сподіваємося, що вищеназвані переваги процедури медіації переконали колег розповідати своїм клієнтам про медіацію. Настав час розвінчати міф про те, що спір, врегульований за допомогою медіації, залишить адвоката без роботи і гонорару.

Далеко не кожен конфлікт (як протистояння двох або більше осіб з приводу істотно значущих для них суб'єктивних прав, юридичних обов'язків, інтересів або цінностей) може бути врегульовано за допомогою медіації, тож справ з виключно судовою перспективою вирішення вистачить на всіх. Немедіабельними вважаються конфлікти, які за шкалою ескалації конфлікту, запропонованою Фрідріхом Глазлом, перебувають на стадії «обмежені удари на знищення», «розщеплення» або «разом у прірву». Немедіабельними є також спори, в яких принаймні однією із сторін виступають особи з алко-, нарко- або іншими видами залежності та особи, які хворіють на психічні захворювання. Вдатися до медіації не вдасться також у випадках проявів фізичного та психічного насильства між сторонами. Про випадки насильства щодо учасника медіації, дитини, члена сім'ї сторони, які стали відомі медіатору, останній має право повідомити компетентним інституціям

(згідно поки що єдиного функціонуючого в Україні Кодексу етики медіатора, приєднання до якого є добровільним, зазначена поведінка не буде вважатися порушенням принципу конфіденційності [4]).

Уявімо, що конфлікт вашого клієнта успішно пройшов попередню перевірку на медіабельність. Де ж в процедурі медіації може знадобитися допомога адвоката? Для відповіді на це питання слід пригадати стадії (фази) медіації. В науковій літературі немає єдиного підходу до кількості і назв стадій процедури медіації, та нам видається слушним підхід, вироблений відомими медіаторками та адвокатками Луїзою Романадзе та Тетяною Барабаш. На думку цих авторок, до стадій медіації належать: 1) підготовка та збір інформації; 2) напрацювання тем для обговорення; 3) з'ясування інтересів та потреб сторін медіації; 4) креативний пошук ідей; 5) оцінка та вибір варіанту рішення; 6) заключна домовленість [5], [6]. З огляду на неможливість в рамках вимог до обсягу цієї роботи детально описати сутність і складові елементи кожної з цих стадій процедури медіації, коротко охарактеризуємо лише ті з них, де, на думку автора, допомога адвоката видається надзвичайно доречною.

Так, успішно пройдений перший етап, під час якого сторона конфлікту знайомиться з медіатором, дізнається про процедуру, її принципи та структуру, отримує рекомендації щодо залучення іншого учасника конфлікту до процедури, сторони спільно з медіатором вирішують організаційні питання процедури (про час, частоту, тривалість, вартість, суб'єктний склад медіаційних сесій) тощо має завершитися укладенням угоди про проведення медіації. Така угода в разі проведення медіації на безоплатних засадах (через центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, волонтерські проекти) обов'язково укладається письмово, як мінімум, – в трьох примірниках (по одному для кожної сторони конфлікту та медіатора) [7]. В інших випадках функцію такої угоди може виконувати звичайна усна домовленість сторін та медіатора. Якнайкраще забезпечити дотримання інтересів свого клієнта під час укладення угоди про проведення медіації може лише адвокат.

Після напрацювання тем для обговорення та з'ясування інтересів та потреб сторін медіації останні приступають до креативного пошуку варіантів вирішення їх конфлікту та, як правило, візуально фіксують їх. Оскільки медіатор в силу специфіки своїх повноважень не вправі щось підказувати сторонам, таку функцію може виконувати адвокат, допомагаючи сторонам оцінювати та вибирати ті варіанти рішень, які не є завідомо невиконуваними з точки зору закону та здорового глузду.

Обрані на попередній стадії медіації варіанти рішень стають предметом заключної домовленості між сторонами, яка, як правило, оформляється угодою за результатами медіації. Така угода може бути укладена як усно, так і письмово (в простій або нотаріальній формі). В такому разі сторонам

потрібна допомога адвоката в правильному оформленні досягнутих домовленостей. Укладення угоди за результатами медіації може мати наслідком і необхідність звернення до державних органів (наприклад, з заявою про залишення позову без розгляду, про відмову/визнання позову, затвердження умов мирової угоди тощо). Тож роботи для адвокатів на цій стадії процедури медіації залишається немало.

Залишається вірити, що медіація в нашій державі з кожним днем ставатиме все більш популярною і затребуваною серед наших клієнтів, а адвокати, складаючи проекти договорів для своїх клієнтів, все частіше включатимуть до їх текстів медіаційні застереження [8].

Список використаної літератури:

1. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, затверджена Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015.

2. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. зі змінами від 21.02.2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17.

3. Глазл Фридрих. Конфликт-менеджмент. Настольная книга руководителя и консультанта. – М.: Духовное познанание, 2002. – 516 с.

4. Кодекс етики медіатора Національної асоціації медіаторів України, затверджений рішенням Загальних зборів ГО «Національна асоціація медіаторів України» від 07.12.2017 р., протокол № 1. URL: http://namu.com.ua/ua/info/mediators/ethical-code/

5. Малими кроками до Європи, – Луїза Романадзе про медіацію та українське законодавство. URL: https://www.prostir.ua/?news=malymy-krokamy-do-evropy-lujiza-romanadze-pro-mediatsiyu-ta-ukrajinske-zakonodavstvo.

6. Медіація: інформація для громадян. URL: http://mediation.ua/wp-content/uploads/2018/07/informatsiya-shhodo-mediatsiyi.pdf.

7. Зразок Договору про проведення процедури медіації. URL: http://namu.com.ua/ua/info/mediators/typical-documents/.

8. Зразок медіаційного застереження. URL: http://namu.com.ua/ua/info/mediators/typical-documents/

Свида О.Г.
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
доцент, кандидат юридичних наук, адвокат

ІНСТИТУТ ПРИСЯГИ АДВОКАТА: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Адвокати представляють собою професійну групу, об'єднану певним соціальним статусом, спільністю завдань, функцій, традицій, інтересів. Це неминуче накладає відбиток на культуру, систему цінностей, моральність кожного адвоката, незалежно від того, чи займається він адвокатською діяльністю індивідуально або в складі адвокатського об'єднання. Важливою умовою ефективного функціонування адвокатури є здійснення адвокатської адвокатської діяльності високопрофесійними і високоморальними представниками юридичної спільноти. Це одне з ключових завдань перманентного реформування адвокатури України, оскільки професійність надання правничої допомоги насамперед повинна свідчить про її високу якість.

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено складення адвокатами присяги адвоката України, що відповідно до ст. 6 є завершальним етапом на шляху до набуття статусу адвоката.

Інститут присяги не є для вітчизняного законодавства новим, оскільки відомий ще з давніх часів. Широко поширений він на сучасному етапі та передбачається досить широким колом нормативно-правових актів. Тим не менш, в правовій літературі пропонуються різні підходи до юридичного визначення присяги. Так, деякі автори вважають, що присяга – це офіційна урочиста обіцянка дотримуватися певних зобов'язань, зокрема, на підтвердження правдивості свідчень, вірності тій чи іншій справі, діяти відповідно Конституції і т.п. Інші вчені переконані, що присяга – це клятва на вірність Основному закону і служінню народу, яку в обов'язковому порядку дає посадова особа, яка вступає на високу державну посаду, проте таке її розуміння вважається дещо звуженим та не прийнятним щодо присяги адвоката.

Складаючи присягу, адвокат бере на себе обов'язок у своїй діяльності дотримуватися принципів верховенства права, законності, незалежності та конфіденційності, правил адвокатської етики, чесно і сумлінно забезпечувати право на захист та надавати правову допомогу відповідно до Конституції України і законів України, з високою відповідальністю виконувати покладені на обов'язки, бути вірним присязі (ч. 1 ст. 11 Закону).

Складення особою присяги адвоката України відіграє не суто психологічне значення для адвоката або має лише церемоніальне забарвлення, але й тягне за собою правові наслідки. Зокрема, відмова особи

від складення присяги тягне за собою й відмову у видачі свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, дотримання присяги адвоката України є професійним обов'язком (п. 1 ч. 1 ст. 21 Закону), порушення присяги є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності (ст. 34 Закону) на підставі чого на адвоката може бути накладено дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю (ст. 32 Закону).

Аналізуючи зміст присяги адвоката, вважаємо, що її зміст потребує деякого вдосконалення. Зокрема, можна взяти до уваги окремі положення суддівської присяги, за якими особа зобов'язується, окрім іншого, «не вчиняти дій, що порочать звання судді або підривають авторитет правосуддя» (ч. 1 ст. 57 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року). Адаптуючи це положення, можна запропонувати доповнити сформульований у ст. 11 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» текст присяги адвоката й таким обов'язком: «не вчиняти дій, що що підривають авторитет адвокатури України». Вартим на увагу є й формулювання в тексті присяги прокурорів, за якою вони зобов'язуються «постійно вдосконалювати свою професійну майстерність» (ч. 1 ст. 36 Закону України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року).

Слід також констатувати, що окремі положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» сформульвані дещо неконкретно. Насамперед слід звернути увагу, що в тексті присяги міститься обов'язок дотримуватися правил адвокатської етики, проте п. 1 ч. 1 ст. 21 Закону містить обов'язок адвоката «дотримуватися присяги адвоката України та правил адвокатської етики», тобто текстуальне тлумачення цього законодавчного положення наштовхує на висновок, що дотримання присяги розглядається окремо від дотримання правил адвокатської етики, не зважаючи на формулювання тексту присяги.

Далі, аналогічний підхід простежується у статті 34 Закону, в якій визначенається, що підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку, у частині 2 цієї ж статті визначено зміст поняття «дисциплінарний проступок», до якого віднесено як самостійні види види проступків: порушення присяги адвоката України та порушення правил адвокатської етики. Більш того, спірним є ще й формулювання п. 5 ч. 2 ст. 34, за яким окремою підставою для притягнення адвоктатів до до дисциплінарної відповідальності є «невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків», який, по суті, виходячи з положень ч. 1 ст. 21 Закону вже охоплює додержання присяги адвоката.

Святоцька В.О.
адвокат, заступник голови Комітету з підвищення
професійної кваліфікації Національної асоціації адвокатів України,
кандидат юридичних наук

МІЖНАРОДНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ АДВОКАТУРИ: НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Процеси всевітньої глобалізації зумовлюють необхідність зміни орієнтирів та концептуальних підходів. Україна, яка бере активну участь у глобалізаційних процесах, коригує свою правову політику відповідно до правової політики інших держав. Це відбувається шляхом проведення судово-правової реформи, яка здійснюється з урахуванням міжнародного та європейського досвіду. Вітчизняна правова система приводиться у відповідність до правових стандартів міжнародного та регіонального рівнів, що дедалі більше підштовхує Україну орієнтуватися на міжнародні та регіональні (європейські) правові стандарти, які, у свою чергу, слугують еталонами, загальновизнаними та уніфікованими зразками. Такі вказівники є дуже важливими для України, адже передбачають як вплив міжнародних орієнтирів на вітчизняну правову систему, так і навпаки – української правової системи на світові юридичні процеси [1].

Запровадження міжнародних та європейських правових стандартів у вітчизняну правову систему є необхідністю і на шляху євроінтеграції нашої держави. Орієнтація на «якісні» міжнародно-правові стандарти є одним із чинників вдосконалення правової системи України. При цьому світоглядними орієнтирами є міжнародні стандарти прав і свобод людини та їх захисту.

Орієнтація на міжнародні стандарти прав людини та їх захисту є запорукою повноцінної реалізації низки правових реформ, які відбуваються в Україні впродовж останніх років. Безумовно, успішність таких реформ можлива лише за умови орієнтації на загальновизнані міжнародно-правові стандарти [2].

На сьогодні дотримання міжнародних та європейських стандартів є зобов'язанням України перед ООН, Радою Європи та Європейським Союзом. Адаптація національного законодавства до міжнародного та імплементація міжнародно-юридичних стандартів у внутрішньодержавну практику є способами виконання цих зобов'язань. Такі зобов'язання задекларовані низкою документів.

По-перше, Україна, будучи стороною майже всіх основних міжнародно-правових документів ООН з прав людини та членом Ради ООН з прав людини, задекларувала відданість нашої держави основоположним принципам, закріпленим у Всесвітній декларації прав людини, та визнала необхідність

адаптації норм і стандартів у сфері захисту прав людини до європейських у світлі обраного курсу України на євроінтеграцію.

По-друге, Україна підписала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, якою ще раз визнала важливість адаптації національного законодавства до законодавства ЄС, в тому числі у сфері прав людини та їх захисту, поступово досягаючи сумісності з правом (acquis) і стандартами ЄС[3].

Варто згадати і про регламентовані законодавцем засади державної політики. Так, ч. 3 розділу ІІ Засад державної політики України в галузі прав людини, затверджених Постановою Верховної Ради України від 17 червня 1999 р., одним із головних напрямів державної політики в галузі прав людини та реалізації їх захисту визначено приведення законодавства України у відповідність до універсальних стандартів прав людини ООН та Ради Європи. У Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. взагалі визначено пріоритет загальновизнаних норм і принципів міжнародного права перед нормами і принципами національного права [4].

Про слідування загальним міжнародно-правовим та стандартам Європейського Союзу у сфері захисту прав людини, а також реформування центрального правозахисного інституту – адвокатури, згідно цих стандартів йдеться у Плані дій, прийнятого Радою з питань судової реформи для виконання Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 рр. (протокол засідання від 17 березня 2015 р. № 4) [5].

Таким чином, міжнародно-правові стандарти, які закріплені у міжнародно-правових актах та прийняті на універсальному (на рівні ООН та мають глобальний характер) та регіональному рівнях (на рівні головних міжнародних регіональних об'єднань – Європейського Союзу та Ради Європи) слугують правовими стандартами для України, а також зразками для формування внутрішньодержавних норм, зокрема, у сфері прав людини та їх захисту, а отже, стосуються адвокатури.

Зрозуміло, що повноцінна реалізація окреслених напрямів правової політики, яка передбачає прийняття на основі міжнародного та європейського права внутрішньодержавних правових актів, не можлива без залучення адвокатури.

Так, на шляху реалізації зобов'язань України перед Радою Європи та Європейським Союзом стало запровадження ряду законодавчих реформ щодо організації та діяльності адвокатури. Реформування національного законодавства якраз передбачає гармонізацію стандартів та заміщення внутрішньодержавних стандартів на європейські. «Містком» такого заміщення є укладення або приєднання до міжнародних договорів між Україною і Європейським Союзом та Радою Європи.

Під міжнародними стандартами адвокатури слід розуміти загально визнані світовою спільнотою оптимальні зразки організації та здійснення адвокатської діяльності, що відображають найвищі досягнення у цій сфері, які сформувалися під впливом певних історичних подій та закріплені у ряді міжнародних актів. Джерелами вказаних стандартів є міжнародні акти та договори (міжнародні угоди, конвенції, пакти), які враховують всесвітній досвід та втілюють сучасні потреби і тенденції розвитку адвокатури. Для України є не лише зразками, а й нормативними приписами [6].

Звертаючись до питань регіональних стандартів адвокатури, які прийнято називати європейськими стандартами (формуються в межах європейського права, складовими якого є право Європейського Союзу та Ради Європи), маємо на увазі ухвалені в рамках ЄС та Ради Європи уніфіковані зразки організації та здійснення адвокатської діяльності, що відображають цінності та ідеї, загальноприйняті в європейському правовому просторі.

Міжнародні та європейські стандарти адвокатури тісно пов'язані з національними (внутрішньодержавними) стандартами.

Визначення національних стандартів адвокатури можна сформулювати як прийняті уповноваженими державними органами або органами адвокатського самоврядування еталони в галузі організації та здійснення професійної адвокатської діяльності, що грунтуються на міжнародних та регіональних стандартах у цій сфері, а також на внутрішньодержавних особливостях, традиціях і звичаях упорядкування та ведення цього правничого фаху.

Зобов'язання України перед такими організаціями, як ООН, Рада Європи та Європейський Союзом, як зазначено вище, виконується в процесі імплементації, а реалізація міжнародно-правових стандартів прав людини та їх захисту у внутрішньодержавну практику відбувається шляхом здійснення імплементації.

Сьогодні Україна стоїть на шляху розвитку і втілення нової національної правової ментальності через впровадження міжнародних та європейських стандартів, оптимальних загальновизнаних міжнародною спільнотою зразків поведінки в різних сферах правового життя.

У той же час, як влучно зазначає Вільям Батлер, запровадження і дотримання європейських стандартів може прирівнюватись до одностороннього бажання України, оскільки законодавство ЄС не поширюється на країни, які не є його членами, а Україна не є такою. У цьому випадку виконання вимог міжнародно-правових актів, а також законодавчих актів ЄС, які носять рекомендаційний (директиви, регламенти ЄС та ін.) або обов'язковий характер (міжнародні договори) якраз і можна вважати евфемізмами (синонімами) термінів «європейський стандарт» та «міжнародний стандарт» [9].

Попри це, існують певні застереження щодо повної довіри та тотальної імплементації міжнародних та європейських стандартів у національну правову систему, адже, як завжди, існує дві сторони медалі!

Підсумовуючи, зазначимо наступне.

Не зважаючи на те, що міжнародні стандарти адвокатури є загальновизнаними світовою спільнотою оптимальними та універсальними зразками формування і функціонування адвокатури, а європейські – уніфікованими зразками, іноді їх якість є значно нижчою за національні стандарти.

Стандарти, незалежно від того, на якому рівні приймаються – міжнародному, регіональному чи національному, повинні бути якісними вказівниками як для законотворця, так і для суб'єктів застосування цих стандартів. Ось чому повний орієнтир та міжнародні та європейські стандарти іноді може бути зайвим.

Стандарти повинні запроваджуватися тоді, коли приносять користь державі і суспільству.

Застосування міжнародних правових стандартів у вітчизняній правовій системі повинно відбуватися після фіксації міжнародного стандарту у міжнародно-правових нормах, в незалежності їх обов'язкового чи рекомендаційного характеру, після застосування стандарту міжнародними судовими або арбітражними органами, а також після визнання та розтлумачення стандарту у наукових міжнародних працях [10].

Список використаної літератури:

1. Шемшученко Ю. Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України/ Під заг.ред. Є.Б. Кубка – К.:ПрАТ «Юридична практика». 2013. – 608 с. С.23-29.

2. Шемшученко Ю. Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України/ Під заг.ред. Є.Б. Кубка – К.:ПрАТ «Юридична практика». 2013. – 608 с. С.23-29.

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони:https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011

4. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2411-17

5. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20.05.2015р. №276/2015.URL:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/276/2015

6. Святоцька В.О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльноправове дослідження:монографія/ В.О.Святоцька.К.:ІнЮре,2019.480с.

7. Батлер В. Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України/ Під заг.ред. Є.Б. Кубка – К.:ПрАТ «Юридична практика». 2013. – 608 с. С.47-53

8. Є. Кубко. Проблеми застосування міжнародних стандартів у правовій системі України/ Під заг.ред. Є.Б. Кубка – К.:ПрАТ «Юридична практика». 2013. – 608 с. СС.61-70.

Козлов О.О.

адвокат, Заступник голови Ради адвокатів Одеської області, голова Комітету захисту професійних прав адвокатів та реалізації гарантій адвокатської діяльності Ради адвокатів Одеської області, аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗМІНИ ПОРЯДКУ ПОВІДОМЛЕННЯ АДВОКАТІВ ПРО ПІДОЗРУ В СВІТЛІ РЕАЛІЗАЦІЙ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З моменту прийняття 24 серпня 1991 року Акту проголошення незалежності України в нашій державі було взято курс на на розбудову адвокатури як незалежної інституції. Згодом питання організації і функціонування адвокатури були суттєво розвинуті в нині чинному Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року. Важливою позитивною рисою вітчизняного законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність є визначення на законодавчому рівні не лише прав та обов'язків адвокатів, але й закріплення гарантій адвокатської діяльності. Водночас слід констатувати, що в процесі практичного втілення в життя законодавчих приписів щодо забезпечення гарантій діяльності адвокатів виникають значні труднощі, які іноді пов'язані з неоднозначним тлумаченням положень законодавства з боку правоохоронців.

Відповідно до п. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатом є фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом.

Статтею 23 Закону визначені гарантії адвокатської діяльності, а статтею 481 Кримінального процесуального кодексу України визначені особливості повідомлення адвоката про підозру, які полягають в тому, що це може бути зроблено Генеральним прокурором, його заступником, керівником регіональної прокуратури в межах його повноважень (п. 1 ч. 1 ст. 481 КПК України). Вважається, що такий ускладнений порядок повідомлення адвоката про підозру є однією з гарантій адвокатської діяльності. Водночас на практиці при зхастосуванні цієї норми виникають труднощі. Зокрема,

йдеться про випадки, коли Генеральним прокурором, його заступником, керівником регіональної прокуратури підписується повідомлення про підозру адвокату, але при цьому дається доручення про його вручення іншій посадовій особі правоохоронних органів, наприклад, слідчому.

Такі обставини, наприклад, мали місце у 2017 році при повідомленні про підозру адвокату О. Лавриновичу, внаслідок чого НААУ було направлено звернення до тодішнього Генпрокурора Ю. Луценка, в якому зіважувалося: «Передача повідомлення (передоручення) про підозру є наслідком грубого порушення гарантій адвокатської діяльності, оскільки така дія нівелює сам статус адвоката та послаблює гарантії професійної недоторканості. Підписання та вручення повідомлення про підозру окремим категоріям осіб має під собою і правове підґрунтя в частині роз'яснення їхнього процесуального права окремій категорії осіб, а тому передоручення зазначених повноважень іншим неуповноваженим суб'єктам є недопустимим» [1]. Вважаємо, що позиція НААУ є цілком справедливою, а розширене тлумачення положень ст. 481 є неприпустимим.

З огляду на вказане, навряд чи можна погодитися із положенням частини 2 статті 481 КПК України, внесеною відповідно до Проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства, внесеного до Верховної Ради України Президентом України В.О.Зеленським 29 вересня 2019 року № 1009 [2] та прийнятим Верховною Радою України 4 жовтня 2019 року. Згідно з тепер вже чинною ч. 2 ст. 481 КПК України: «2. Генеральний прокурор (виконувач обов'язків Генерального прокурора), його заступник, керівник регіональної прокуратури може доручити іншим прокурорам здійснити письмове повідомлення про підозру особам, визначеним частиною першою цієї статті, у порядку, передбаченому частинами першою і другою статті 278 цього Кодексу».

З цього приводу слід вказати, що правовою доктриною щодо захисту прав людини і громадянина обґрунтовуються ідеї, за якими зниження рівня захисту прав (у цьому разі – адвокатів) повинно бути обґрунтоване, по-перше, доведенням негативного впливу існуючого законодавчого регулювання тих чи інших правовідносин відносин, а, по-друге, доведенням позитивного ефекту від запропонованих до законодавства змін. На жаль, слід констатувати, що аналіз положень Пояснювальної записки до Проекту Закону № 1009 [3] свідчить, що в ній не міститься жодних обґрунтувань щодо внесення змін до ст. 481 КПК України, більш того, в ній взагалі не згадувалося про зміни в порядку повідомлення адвокатів про підозру.

Список використаної літератури:

1. НААУ вказала ГПУ на порушення при врученні підозри Лавриновичу. Офіційний сайт Національної асоціації адвокатів України.

https://unba.org.ua/news/2640-naau-vkazala-gpu-na-porushennya-pri-vruchenni-pidozri-lavrinovichu.html

2. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства: внесений до Верховної Ради України Президентом України В.О.Зеленським 29 вересня 2019 року № 1009. Офіційний сайт Верховної Ради України. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=66252&pf35401=490800

3. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення окремих положень кримінального процесуального законодавства», внесеного до Верховної Ради України Президентом України В.О.Зеленським 29 вересня 2019 року № 1009. Офіційний сайт Верховної Ради України. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=66252&pf35401=492767

Джабурія О.О.

заступник Голови Ради адвокатів Одеської області, адвокат, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДСТАВІ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Питання про організаційні форми адвокатської діяльності та їхні види є надзвичайно дискусійним у правовій науці.

Діюче законодавство про адвокатуру передбачає три організаційних форми адвокатської діяльності в Україні. Це – індивідуальна адвокатська діяльність, адвокатське бюро та адвокатське об'єднання.

Законодавство іноземних країн містить значно ширше коло таких організаційних форм, через що і у вітчизняній правовій науці звучать думки розширити зазначене коло і в Україні. З огляду на поширення в Україні практики діяльності адвоката на підставі трудового договору в адвокатському об'єднанні, у науці висловлюються думки про необхідність розглядати таку роботу як самостійну організаційну форму адвокатської діяльності.

Найбільш повно проблему організаційної форми адвокатської діяльності при здійснення адвокатом адвокатської діяльності на підставі трудового договору, на наш погляд, окреслила Н.М.Бакаянова. На її думку, у разі здійснення адвокатом адвокатської діяльності на засадах трудового договору із адвокатським об'єднанням така форма організації його адвокатської діяльності не охоплюється жодною з форм, визначених

Законом «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Зокрема, така діяльність не містить ознак індивідуальної діяльності, оскільки адвокат у такому випадку не укладає самостійних договорів про надання правової допомоги з клієнтом, не є самозайнятою особою, не веде самостійного податкового обліку, що є характерним для індивідуальної адвокатської діяльності. Така діяльність не здійснюється ним і у організаційно-правових формах адвокатського бюро (оскільки такого бюро адвокат не створює) чи адвокатського об'єднання (оскільки членом такого об'єднання він не є). Тож при наданні правової допомоги адвокатами – працівниками фактично виникатиме четверта форма організації адвокатської діяльності – форма здійснення адвокатської діяльності на підставі трудового договору, що не передбачено Законом. На її думку, така форма організації адвокатської діяльності була б цілком прийнятною для використання її в Україні у разі врегулювання її у законодавстві [1, с.233-234]. Подібного висновку доходить й С.О.Іваницький, який зазначає, що трудові відносини між адвокатом й адвокатським бюро (об'єднанням) набули масового характеру, проте в законі така організаційна форма адвокатської діяльності відсутня [2, с. 509-510]. Наслідком дослідження науковця є висновок, що однією з організаційних форм адвокатської діяльності має бути робота адвоката за наймом в адвоката або адвокатському об'єднанні (бюро) [2, с. 513].

Питання про нормативне закріплення можливості здійснення адвокатської діяльності на засадах трудового договору все більше привертає увагу до себе і законодавця. Поміж тим підходи до сутності такої діяльності, що викладаються у тих чи інших законопроектах, різняться.

Так, проектом Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) (реєстр. № 2270 від 02.03.2015) [3] визначено, що робота за трудовим контрактом в адвокатському об'єднанні (бюро, кабінеті) є однією з самостійних організаційних форм адвокатської діяльності (практики) поряд з адвокатським кабінетом, адвокатським бюро чи об'єднанням.

Відомий проект Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність № 9055 від 06.09.2018. [4] також приділяє увагу питанню праці адвоката на підставі трудового договору, причому досить суперечливо. На відміну від наведеного вище законопроекту, він не визнає за здійсненням адвокатської діяльності на засадах трудового договору самостійної організаційної форми адвокатської діяльності, хоча в досить багатьох нормах законопроекту вказує на право адвоката здійснювати цю діяльність у адвокатському бюро чи адвокатському об'єднанні. При цьому законопроект виходить з того, що організаційною формою адвокатської діяльності таких адвокатів є відповідне адвокатське бюро чи адвокатське об'єднання. Однак, при цьому, цей законопроект допускає можливість праці адвоката за трудовим договором (контрактом) з особою, яка не є адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням,

зберігає за ним статус адвоката та надає адвокату право представляти свого роботодавця в суді, користуватися в рамках діяльності за таким договором професійними правами адвоката та гарантіями адвокатської діяльності.

Зовсім нещодавно до Верховної Ради України внесено також проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення окремих питань організації адвокатської діяльності (реєстр. № 2303 від 23.10.2019) [5], який також стосується врегулювання окремих аспектів питання про здійснення адвокатом адвокатської діяльності на підставі трудового договору. Так, зокрема, пропонується викласти в новій редакції статтю 13 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яка врегульовуватиме таку організаційну форму адвокатської діяльності як здійснення адвокатської діяльності адвокатом індивідуально. У ній, крім іншого, пропонується передбачити положення про те, що адвокат має право здійснювати професійну діяльність на умовах трудового договору. Таким чином, по суті запропоновано положення про здійснення адвокатом адвокатської діяльності на умовах трудового договору як різновиду індивідуальної адвокатської діяльності.

На наш погляд, питання щодо того, чи можна вважати працю адвоката на підставі трудового договору (насамперед, в адвокатському об'єднанні чи адвокатському бюро) самостійною організаційною формою адвокатської діяльності, є дискусійним та обумовлюється тим, що ми будемо розуміти власне під поняттям організаційної форми адвокатської діяльності та які ознаки цих форм ми виокремлюємо. Адже як показано вже було вище, досить багато хто вважає, що у випадку здійснення адвокатом адвокатської діяльності на підставі трудового договору з адвокатським об'єднанням (бюро), матиме місце така організаційна форма адвокатської діяльності як здійснення її у формі адвокатського об'єднання (бюро).

На наш погляд, здійснення адвокатської діяльності на засадах трудового договору ніяким чином не можна розглядати як самостійну організаційну форму адвокатської діяльності. При цьому, питання щодо перебування адвоката у трудових відносинах з адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням хоча й потребують свого врегулювання у законодавстві про адвокатуру, однак не в межах такої самостійної організаційної форми здійснення адвокатської діяльності. І цьому є таке пояснення.

При наданні адвокатом правової допомоги клієнту на засадах трудового договору, укладеного між адвокатом та адвокатським бюро чи об'єднанням, адвокат жодним чином не виступає самостійним суб'єктом організаційних відносин. Організаційна ж форма адвокатської діяльності хоча й безпосередньо пов'язана з адвокатом як єдиним суб'єктом здійснення адвокатської діяльності з надання правової допомоги, однак не ототожнюється з ним. Виходячи з положень законодавства про

адвокатуру вбачається, що завдання організаційної форми адвокатської діяльності як правової категорії полягає в тому, щоб визначити суб'єкта, який організовує адвокатську діяльність, що її здійснює адвокат, у зовнішніх відносинах з іншими суб'єктами, які й опосередковують цю діяльність.

Зосередимо свою увагу на одній з ознак, що, на наш погляд, характеризує сутність організаційної форми адвокатської діяльності. Досить важливим для розуміння цієї сутності є розуміння того, що саме організаційна форма адвокатської діяльності є суть сторони з укладення договору про надання правової допомоги. Саме організаційна форма адвокатської діяльності повинна бути та є такою стороною. Адвокат, який перебуває у трудових відносинах з адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням, відповідно до діючого законодавства не укладає жодних договорів з клієнтом, не несе перед ним жодних зобов'язань в межах цих договорів, крім власне тих зобов'язань, що обумовлені його статусом як адвоката та випливають із законодавства про адвокатуру. При наданні правової допомоги клієнту адвокатом, який перебуває у трудових відносинах з адвокатським бюро (об'єднанням), внутрішні трудові відносини між адвокатом та адвокатським бюро (об'єднанням) жодним чином не впливають на ті зовнішні організаційні відносини, які опосередковують адвокатську діяльність, зокрема, з клієнтом. Через це на сьогодні немає жодних підстав визнавати таку діяльність самостійною організаційною формою адвокатської діяльності. При цьому, навряд чи є доцільність з цих підстав і врегульовувати в законодавстві таку діяльність як самостійний різновид організаційної форми. Бо навряд чи доцільно передбачати у законодавстві, що адвокат, який перебуватиме у трудових відносинах з адвокатським бюро чи адвокатським об'єднанням, вправі буде укладати самостійний договір про надання правової допомоги з клієнтом. Зазначене суперечило б основам законодавства про працю та цивільному законодавству.

Виходячи з цього, вважаємо, що на сьогодні немає доцільності виокремлювати таку самостійну організаційну форму адвокатської діяльності як здійснення її на підставі трудового договору. Натомість ми жодним чином не заперечуємо щодо доцільності диференціації в межах існуючих організаційних форм адвокатської діяльності різновидів участі адвокатів у цих формах, наприклад, чи то на підставі відносин членства, чи то на підставі тих же трудових відносин.

Список використаної літератури:

1. Бакаянова Н.М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти: монографія. Одеса: Юридична література, 2017. 357 с.

2. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні : принципи та система : монографія. – Київ: Інтерсервіс, 2017. 800 с.

3. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (нова редакція) № 2270 від 02.03.2015. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54233

4. Проект Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність № 9055 від 06.09.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557

5. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо удосконалення окремих питань організації адвокатської діяльності №2303 від 23.10.2019. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67168

Островська М.А.
адвокат, керівник Адвокатського об'єднання «Партнери»,
заступник Голови Комітету НААУ по наближенню системи адвокатури України до європейських правових стандартів

ПОЛЮВАННЯ НА АДВОКАТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ СУЧАСНОЇ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На виконання міжнародних зобов'язань, взятих Україною перед європейськими партнерами ще в далекому 1995 р. [1], українською владою разом із експертами Венеціанської комісії лише в 2012 р. проведено ряд дієвих правових заходів задля зміцнення демократії, утвердження прав людини і верховенства права. Зокрема, прийнято нові прогресивні, хоча і не до кінця досконалі нормативно-правові акти. Серед них Закони України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», «Про судоустрій та статус суддів», Кримінальний процесуальний кодекс України та інші.

Однак, змушені констатувати, що станом на 2019 р., попри запровадження досить демократичних правил, проблема їх невиконання правоохоронними та судовими органами, чи-то внаслідок незнання, чи-то свідомого ігнорування, залишається і надалі. І як показує досвід, кардинальна зміна влади ніколи не впливала на ці сумні процеси.

Факти грубого порушення прав людини в професійній сфері продовжується. Мова про правників та гарантії адвокатської діяльності. Адже ототожнення адвоката з клієнтом відбувається як з боку суспільства, так і з боку представників державної влади, в особі силових відомств. Після реформування адвокатури одним з перших резонансних порушень стало протиправне затримання Генеральною прокуратурою України в березні 2014 року Президента Асоціації правників України, адвоката Дениса Бугая. Правозахиснику було пред'явлено підозру з обставин, безпосередньо пов'язаних зі здійсненням ним адвокатської діяльності. Заява Д. Бугая про

те, що інформація, яку намагається отримати слідство, складає предмет адвокатської таємниці, була проігнорована [4].

В серпні 2018 р. стала відомою справа, де співробітники ГПУ дозволяли собі не допускати захисників екс-Міністра юстиції України, адвоката Володимира Богатиря до матеріалів кримінального провадження, незважаючи на зобов'язальні приписи слідчих суддів. У зв'язку з порушенням гарантій професійної діяльності адвоката та його захисників Комітет захисту прав адвокатів НААУ вимушено звертався за допомогою до міжнародних організацій [10].

Досить креативними були трійка суддів Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області, які восени 2018 р. подали колективну заяву до Генпрокуратури, Вищої ради правосуддя та Ради суддів України і домоглися відкриття кримінального провадження стосовно адвоката Наталії Фещик за ст. 376 Кримінального кодексу України «Втручання в діяльність судових органів» [6] на підставі «розміщення у соціальній мережі Facebook інформації відносно упередженості, непрофесійності суддів...; а також подачі нардепом І. Мосійчуком звернення про притягнений суддів до дисциплінарної відповідальності, ініційоване захисником...» [8].

Із останніх подій – навесні 2019 р., адвокату, автору та ведучому радіо-програми «За законом зобов'язані» Андрію Доманському було повідомлено про підозру через ототожнення його з клієнтом, обвинуваченому у державній зраді, та помсту за активну професійну позицію. Ще одну підозру Доманському нещодавно вручили у кримінальному провадженні, розпочатому ще у 2013 році щодо «приватизації комунального приміщення». У цій справі адвокат А. Доманський брав участь саме як адвокат однієї із сторін, не більше [7].

Проблемою також є традиційно зверхнє ставлення до адвокатів та їхньої активної правової позиції з боку суддів, намагання принизити адвоката в судових засіданнях у присутності клієнта за допомогою владних повноваження. І будь-яку спробу правника відстояти свою думку кваліфікувати як неповагу до суду [9].

Як вбачається з наведеного, попри задекларовані міжнародними актами та чинним законодавством України гарантії адвокатської діяльності, в українських реаліях адвокат є такою ж незахищеною особою, як і всі інші суб'єкти права. І тут постає цілком справедливе питання: яким чином адвокатура, як гарант дотримання прав і свобод людини в демократичному суспільстві здійснюватиме свої функції, якщо сама потребує захисту? За позицією автора, це відбуватиметься за допомогою:

– активного, кваліфікованого та послідовного використання законних важелів боротьби за професійні права, зокрема, через наполегливість у притягненні до відповідальності осіб, винних у перешкоджанні адвокатської діяльності;

– сприймання тиску на власну професійну діяльність, як своєрідної перемоги, використовуючи події як іміджевий розвиток.

Слід визнати, гарантії адвокатської діяльності законодавчо достатньо забезпечені, як на національному, так і на міжнародному рівні. Зокрема, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод [5] в статті 6 визначено право на справедливий суд. Вказане включає в себе право мати час і можливості, необхідні для підготовки свого захисту (п. b), а також право використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд (п. c).

В цьому контексті ЄСПЛ підкреслює неприпустимість порушення прав адвокатів. Зокрема, в рішенні у справі Елчі та інші проти Туреччини від 13.11.2003 р. [2], Ульріх Фукс проти Німеччини від 27.01.2015 р. [11] суд наголошував на ключовій ролі професії адвоката у здійсненні правосуддя та утвердженні верховенства права. Свобода адвоката виконувати свої професійні обов'язки без неправомірного перешкоджання є основним компонентом демократичного суспільства і необхідною передумовою для дієвого забезпечення дотримання положень Конвенції. Отже, переслідування представників адвокатської професії чи перешкоджання їм у веденні професійної діяльності влучає в саме серце конвенційної системи.

Досить прогресивними в тому числі є положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2], що передбачають і обов'язкову присутність незалежних спостерігачів при проведенні обшуку у адвоката, і категоричну заборону на огляд та вилучення адвокатської таємниці, і спеціальний порядок ініціювання процесуальних дій щодо адвоката.

Протягом багатьох років серед адвокатів обговорюється недостатня забезпеченість гарантій їхньої професійної діяльності. Юридично – спірно, фактично – найчастіше згодна. Водночас, автор публікації пропонує не нехтувати тими дієвими можливостями, що існують. Використовуйте зустрічний законний тиск, готуйте на свій захист грамотні процесуальні матеріали та звертайтеся: із заявами про притягнення до кримінальної відповідальності винних осіб (зокрема, за ст. 397 КК України «Втручання в діяльність захисника чи представника особи»); із заявами про притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності; із заявами про відводи суддів, слідчих, прокурорів; за підтримкою до органів адвокатського самоврядування; до журналістів з метою висвітлення подій, збирайте прес-конференції, самостійно ведіть професійні блоги на популярних інтернет-ресурсах та соціальній мережі, демонструйте недолугість системи та її окремих представників.

І на завершення невеличка порада від автора: сезон полювання на адвокатів варто перетворювати в сезон реклами якісної правозахисної діяльності, а суддям, поліції і прокуратурі висловлювати вдячність за надані можливості [8].

Список використаної літератури:

1. Висновок N 190 (1995) Парламентської Асамблеї Ради Європи щодо заявки України на вступ до Ради Європи від 26.09.1995 р. База даних «Законодавство України» / ВР України/ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/994_590 (дата звернення 05.11.2019).

2. Елчі та інші проти Туреччини. Рішення Європейського суду з прав людини від 13.11.2003 р. URL: https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:[%22001-185400%22]} (дата звернення 05.11.2019).

3. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». База даних «Законодавство України» / ВР України/ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17 (дата звернення 05.11.2019).

4. Затримання Д. Бугая консолідувало юридичне співтовариство, яке сприйняло цей факт, як виклик усій адвокатурі. URL: https://zib.com.ua/ua/78796-sprava_bugaya_konsoliduvala_yuridichne_spivtovar istvo.html (дата звернення 05.11.2019).

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод {Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97} База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 05.11.2019).

6. Кримінальний кодекс України. База даних «Законодавство України» / ВР України/ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14. (дата звернення 05.11.2019).

7. Мені неодноразово надходили пропозиції відмовитися від захисту журналістів у кримінальних справах. URL: https://zib.com.ua/ua/138451-meni_neodnorazovo_nadhodili_propozicii_vidmovitisya_vid_zahi.html. (дата звернення 05.11.2019).

8. Островська М. Война судей против адвокатов: новый сезон. 18 вересня 2018 року. URL: https://www.facebook.com/profile.php?id=100011340319035. (дата звернення 05.11.2019).

9. Островська М. Дежавю з головними військовими прокурорами: зміна керівника не змінює підходів URL: http://resonance.ua/dezhavyu-z-golovnimi-viyskovimi-2proku-2/?fbclid=IwAR0BYeh24cZD56VEwv6LsGzzPkaOgJwRZnFDifGnWBLRv1NAqJMQGQY6L1w. (дата звернення 06.11.2019).

10. Слідчі та прокурори систематично не виконують рішення суддів – НААУ. URL: https://zib.com.ua/ua/134165-slidchi_ta_prokurori_sistematichno_ne_vikonuyut_rishennya_su.html. (дата звернення 05.11.2019).

11. Ульріх Фукс проти Німеччини. Рішення Європейського суду з прав людини від 27.01.2015 р. URL: https://precedent.in.ua/2016/11/24/ulrih-fuks-proty-nimechchyny/ (дата звернення 05.11.2019).

Татаренко О.Ю.
адвокат

ЩОДО ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТОМ ПРАВА ПОСВІДЧУВАТИ КОПІЇ ДОКУМЕНТІВ В АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВАХ

Діяльність адвоката пов'язана зі здійсненням захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. В процесі здійснення адвокатської діяльності у адвоката виникає необхідність засвідчення копій документів. Зазвичай, така необхідність обумовлена правом та/або обов'язком надання документа в засвідченій належним чином копії. Документ – матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі [1].

Питання реалізації права адвоката посвідчувати копії документів є досить дискусійним. Оформлення копій документів для подання в якості доказу до суду є одним з важливих етапів підготовки позовної заяви, у звязку з чим це питання викликає інтерес для дослідження та вирішення низки питань теоретичного та практичного характеру.

Розглядаючи питання реалізації адвокатом права посвідчувати копії документів в межах підготовки документів в адміністративному процесі, слід зазначити, що за ч.4 ст.161 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України) при зверненні з адміністративним позовом до адміністративного суду, позивач зобов'язаний додати до позовної заяви всі наявні в нього докази, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги (якщо подаються письмові чи електронні докази – позивач може додати до позовної заяви копії відповідних доказів).

Позивач, особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, повинні подати докази разом із поданням позовної заяви [2]. Письмові докази подаються в оригіналі або в належним чином засвідченій копії (ч.2 ст.94 КАС України). Докази можуть подаватись в письмовій та електронній формі. Електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа [3].

Відповідно до пункту 9 частини 1 статті 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року№ 5076-VI (далі – Закон № 5076-VI), до переліку професійних прав адвоката включено право – посвідчувати копії документів у справах, які він веде, крім випадків, якщо законом установлено інший обов'язковий спосіб посвідчення копій документів [4].

З огляду на вище зазначені норми, «належне засвідчення» включає в себе наступні законодавчо закріплені складові:

1) коло осіб, яким надано право засвідчення копії;

2) перелік документів, які можуть бути засвідчені конкретно визначеною особою;

3) ознаки (реквізити), яким повинна відповідати копія для набуття юридичної сили;

4) відповідальність особи за відповідність посвідчено\ нею копії оригіналу.

Отже, можна дійти висновку, що засвідчена копія документу – це документ, що набуває юридичної сили завдяки дотримання правової процедури відповідно до якої здійснюється підтвердження тотожності документів.

Слід звернути увагу, що в положеннях Закону № 5076-VI використовується термін «посвідчення», а в КАС України – «засвідченими». Законодавець не розкриває зміст зазначених понять.

Враховуючи відсутність уніфікованих законодавчо визначених понять, ознак, процедури «належного засвідчення», на підставі аналізу норм КАС України доцільно зазначити наступне.

Нормами КАС України, визначено, що представник, який має повноваження на ведення справи в суді, здійснює від імені особи, яку він представляє, її процесуальні права та обов'язки [2]. Обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мають бути застережені у виданій йому довіреності або ордері (ч.1, ч.2 ст.60 КАС України).

Нормами Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено право адвоката посвідчувати копії документів, однак не визначено, яким чином здійснюється оформлення копії.

Порядок засвідчення копій документів визначений у Національному стандарті України Державної уніфікованої системи документації, Уніфікованої системи організаційно – розпорядчої документації «Вимоги до оформлювання документів» ДСТУ 4163-2003, затвердженого наказом Держспоживстандарту України від 07.04.2003 № 55 (п.5.27 ДСТУ 4163-2003) з визначенням кола осіб які зобов'язані діяти відповідно до його положень. Посилання щодо поширення цього стандарту на діяльність адвоката не зазначено [5].

В положеннях ДСТУ 4163-2003 визначено, що відмітка про засвідчення копії документа складається: зі слів «Згідно з оригіналом»; назви посади; особистого підпису особи, яка засвідчує копію, її ініціалів та прізвища; дати засвідчення копії, яка проставляється нижче підпису.

В якості прикладу позиції суду щодо питання засвідчення копій документів поданих до адміністративного суду, можна навести наступний приклад. Так, Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянувши справу N 160/7887/18 в Постанові від 08

травня 2019 року зазначив, що під засвідченням копії документа слід розуміти саме засвідчення відповідності копії оригіналу відповідного документу, відсутність на копії напису про її засвідчення «Згідно з оригіналом» чи в іншому словесному виразі дає підстави вважати її такою, що не посвідчена в установленому порядку [7].

Отже, нанесення напису «Згідно з оригіналом» є необов'язковим при наявності іншого словесного виразу, бо дозволяє встановити відповідність копіїї оригіналу.

Підсумовуючи викладене, можна дійти до наступних висновків.

Процедура посвідчення документів вимагає від адвоката документального підтвердження його повноважень (договір про надання правової допомоги; довіреність; ордер; доручення органу (установи), уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги).

Відсутнє законодавче закріплення, вимоги щодо реквізитів, які має містити засвідчена адвокатом копія оригіналу документа (складеного в паперовому вигляді, паперової копії документа складеного в електронному вигляді), не визначено порядок засвідчення документів в разі їх надмірної кількості. Встановлення правового порядку засвідчення адвокатом копій документів суттєво полегшить підготовку документів необхідних для здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту.

Неврегульваність питань засвідчення адвокатом копій документів потребує внесення відповідних змін до законодавства та подальших наукових досліджень у цьому напрямі.

Список використаної літератури:

1. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 року№ 2657-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12?find=1&text=%EA%EE%EF%B3%BF#w11.

2. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005р.року № 2747-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n10714.

3. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 року№ 851-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15.

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17?find=1&text=%EA%EE%EF%B3%BF#w11.

5. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлювання документів ДСТУ 4163-2003: Наказ Держспоживстандарту України 07.04.2003 N 55. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0055609-03.

6. Постанова Третього апеляційного адміністративного суду від 09 жовтня 2019 р. № 160/7887/18. URL:http://reyestr.court.gov.ua/Review/84853385.
7. Постанова Верховного Суду від 08 травня 2019 р. N 160/7887/18. URL: https://verdictum.ligazakon.net/document/81616942?q=%22160%2F7887%2F18%22.

Фещик Н.М.
адвокат, керівник Департаменту Адвокатського об'єднання «Партнери», член Комітету НААУ по наближенню системи адвокатури України до європейських правових стандартів

СВОБОДА СЛОВА АДВОКАТА В ЗАЛІ СУДУ І ПОЗА НИМ

В сучасному медіа світі адвокат в інтересах клієнта в межах допустимості адвокатської таємниці має використовувати всі допустимі методи та способи захисту його прав, в тому числі шляхом надання інтерв'ю, участі в прес-конференціях, опублікування письмових матеріалів в ЗМІ, Інтернет-блогах, соціальних мережах тощо.

Водночас така активність адвоката не завжди є приємна і допустима для опонентів, представників правоохоронної системи і суду. В практиці автора має місце випадок розцінки публікацій в соціальній мережі представниками храму правосуддя в якості тиску на судову гілку влади, що, на думку суду, має тягнути кримінальну відповідальність захисника.

Так, до Вищої ради правосуддя та Генеральної прокуратури України звернулася колегія суддів Костянтинівського міськрайонного суду Донецької області з повідомлення про втручання у їхню діяльність щодо здійснення правосуддя з проханням вжити передбачених законом заходів реагування. Підставою такого тиску судді вважають, ту обставину, що адвокат Ф., яка здійснює захист А., на своїй сторінці у соціальній мережі Facebook розмістила інформацію щодо упередженості та непрофесійності суддів з метою формування негативної суспільної думки та схилення суду до вчинення певних процесуальних дій і ухвалення певних судових рішень [1].

Правоохоронцями безумовно виконуючи вимоги ст. 214 Кримінально процесуального кодексу України відомості за повідомленням суддів внесено до Єдиного реєстру досудових розслідувань за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого частиною першою статті 376 Кримінального кодексу України.

Вища рада правосуддя, проаналізувавши матеріали перевірки не вбачила наявності у діях адвоката ознак втручання в діяльність суддів щодо

здійснення правосуддя, оскільки інформація, яка розміщена у соціальній мережі Facebook від її імені є відображенням точки зору автора.

Європейський суд з прав людини також неодноразово розглядав подібні справи та стоїть на підтримці захисників. Адже, статтею 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [4] передбачено, що кожен має право на свободу вираження поглядів. Це право включає свободу дотримуватися своїх поглядів, одержувати і передавати інформацію та ідеї без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів. Гарантії вказаної статті Конвенції поширюються і на висловлення поглядів чи критики, озвучення певних припущень.

У рішенні Європейського суду з прав людини у справі «Українська Прес-Група» проти України» від 29 березня 2005 року [7] висловлена позиція, що при дотриманні умов § 2 статті 10 Конвенції право вільно передавати інформацію поширюється не лише на «інформацію» та «ідеї», які сприймаються сприятливо або вважаються необразливими чи нейтральними, а й такі, які ображають, шокують чи викликають стурбованість. Такі є вимоги плюралізму, толерантності і лібералізму, без яких немає «демократичного суспільства».

В рішенні Шкицький та Водорацька проти Росії Суд вказав, що адвокат може коментувати дії судді поза залою суду, щоб привернути увагу громадськості до потенційних недоліків судової системи (в світлі статті 10 Конвенції) [3]. Хоча суд і погодився з урядом та констатував законність втручання в свободу вираження поглядів, що було спрямоване на підтримання авторитету судової влади. Але високі судді мали сумніви щодо іншого критерію правомірного обмеження – «необхідності у демократичному суспільстві». ЄСПЛ зауважив, що припинення статусу в таких випадках є непропорційним втручанням у право, гарантоване Конвенцією. Оскільки в цій справі ні адвокатська палата, ні суди не оцінили адекватності позбавлення адвоката права на здійснення адвокатської діяльності, а також не назвали жодної причини, яка б виправдала таке рішення, ЄСПЛ констатував факт порушення ст. 10 Конвенції.

Велика Палата ЄСПЛ у рішенні Моріс проти Франції [5] визнала, що пан Моріс висловив оціночні судження, які містили необхідну фактичну базу про слідчих суддів, які були відсторонені від розгляду справи про смерть особи, у зв'язку із зауваженнями, які він зробив у пресі. Його зауваження не вийшли за межі права, гарантованого статтею 10, і вони становили предмет суспільного інтересу, а саме – функціонування судової системи та розгляд конкретної справи. Тим не менш, Велика Палата наголосила, що адвокати не можуть прирівнюватись до журналістів, оскільки вони є не зовнішніми свідками, які мають на меті інформування суспільства, а є прямо залученими до функціонування судової системи та захисту сторони. Окрім цього, Велика Палата встановила, що важливе

значення має надаватися контексту справи, водночас, відзначаючи, що необхідно підтримувати авторитет судової влади та забезпечувати взаємну повагу суддів та адвокатів.

У рішенні в справі Чеферин проти Словенії [8] національним судом визнано висловлення адвокатом образливими оціночними судженнями, що стосуються професійної кваліфікації експертів, які, крім того, були виголошені адвокатом з багаторічною практикою представництва в суді під час процесу. У своїх поясненнях заявник розкритикував роботу експертів та прокурора, що було розцінено як неповага до суду. Зокрема, пан Чеферин під час судового засідання у своєму виступі використав в оцінці експертів такі фрази, як: «свідчення, позбавлені будь-якого сенсу» (senseless talking), «професійно слабкі» (professional weakness), «вигадані конструкції» (mental constructs), вказуючи, що «психіатр використав психологічні методи, які абсолютно не мають обґрунтування» та «психолог застосував застарілі методи з кам'яного віку психології й антинаукові психодинамічні концепції»; щодо прокурора в апеляції: «для прокурора є прийнятним приховувати шокуючі докази, які можуть звільнити відповідача від відповідальності», а також назвав весь судовий процес фарсом. Заявник був оштрафований, і вже в апеляції вказував, що не мав наміру комусь завдати шкоди. Він лише хотів звернути увагу на неприйнятність висновків експертів, які могли посприяти потенційному ув'язненню його клієнтів на 30 років.

Водночас, ЄСПЛ в даній справі, як і в попередній, визнав, що дане обмеження свободи слова було передбачене законом, оскільки вчинені заходи були передбачені Кримінальним кодексом, мало легітимну мету підтримувати авторитет судової влади та захищати права та репутацію учасників процесу. Проте не були дотримані критерії необхідності в демократичному суспільстві. Національні суди не визначили відповідних та достатніх підстав для обґрунтування втручання в свободу слова. Також не було виявлено правильного балансу між, з одного боку, захистом авторитету судової влади та репутації інших учасників процесу, а з іншого, – необхідністю захисту права на свободу вираження заявника. Європейський суд у своєму рішенні вказав, що більшість суджень були висловлені усно під час процесу, при цьому немає жодних ознак, що відображали б реакцію суддів на критику заявника, наприклад, перервати промову заявника і зробити зауваження. А також, пану Чеферину не було надано жодної можливості пояснити чи захистити свою позицію перед тим, як йому були призначені штрафи. Зважаючи на це, Суд наголошує на обов'язку суду вести процес у такий спосіб, щоби забезпечити його справедливість абсолютно для всіх, а не лише щоб перевіряти окремі процедури та оцінювати пояснення сторін в суді.

Тому, кожен адвокат має сам обирати свою позицію та тактику щодо захисту прав свого клієнта. Але потрібно чітко усвідомлювати можливі варіанти та перспективи кожного сказаного слова, як в залі суду, так і поза ним, і навіть в соціальних мережах.

Список використаної літератури:

1. ВРП ухвалила звернутися до Верховної Ради України стосовно вжиття заходів щодо недопущення народними депутатами України дій, що можуть бути розцінені як втручання в діяльність суддів щодо здійснення правосуддя. URL: http://www.vru.gov.ua/news/2867 (дата звернення 06.11.2019).
2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». База даних «Законодавство України» / ВР України/ URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17. (дата звернення 05.11.2019).
3. Коли адвокат критикує та ображає суддів: ЄСПЛ підтвердив межу адекватного покарання. URL: https://www.echr.com.ua/koli-advokat-kritikuye-ta-obrazhaye-suddiv-yespl-pidtverdiv-mezhu-adekvatnogo-pokarannya/ (дата звернення 05.11.2019).
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод {Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97} База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 05.11.2019).
5. Моріс проти Франції [ВП] (Morice v. France). Рішення Європейського суду з прав людини від 23 квітня 2015 року р. URL: https://cedem.org.ua/library/rishennya-velykoyi-palaty-yespl-u-spravi-moris-proty-frantsiyi/ (дата звернення 05.11.2019).
6. Суд над «айдаровцами»: потерпевший уже не мент, а судьи «сдали» адвоката в прокуратуру. URL: https://www.konstantinovka.com.ua/newspaper/iz-zala-suda/sud-nad-aidarovcami-poterpevsii-uze-ne-ment-sudi-sdali-advokata-v?fbclid=IwAR2Z3m0DsG6URljatHz5nZiGymTFBB2KFOgsj6ZPlMOTIEyMnbZ5X_CuhQ8 (дата звернення 05.11.2019).
7. Українська Прес-Група» проти України Рішення Європейського суду з прав людини від 29 березня 2005 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_382 (дата звернення 05.11.2019).
8. Чеферин проти Словенії: критика адвокатами експертів в суді. Рішення Європейського суду з прав людини від 16 січня 2018 р. URL: https://cedem.org.ua/library/cheferyn-proty-sloveniyi-krytyka-advokatamy-ekspertiv-v-sudi/ (дата звернення 06.11.2019).

Цимбал М.О.
адвокат, старший викладач кафедри адвокатської майстерності та міжнародної юридичної практики Академії адвокатури України

ОКРЕМА УХВАЛА СУДУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА АДВОКАТА

Прийняття Закону України від 03.10.2017 року «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», сприяло подальшому розвитку вітчизняного законодавства в тому числі, що стосується принципу незалежності адвокатської діяльності.

Так, відповідно до приписів частиною 2 статті 262 Цивільно процесуального кодексу України суд може постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків, неналежного виконання професійних обов'язків (в тому числі, якщо підписана адвокатом чи прокурором позовна заява містить суттєві недоліки) або іншого порушення законодавства адвокатом або прокурором [1]. Аналогічна норма міститься в Господарському процесуальному кодексі України та Кодексі адміністративного судочинства України.

Отже, окрема ухвала суду є процесуальним засобом судового впливу на виявлені під час судового розгляду діянь, зокрема:

– зловживання адвокатом процесуальними правами;

– порушення або неналежного виконання адвокатом професійних обов'язків;

– іншого порушення законодавства адвокатом.

З відомостей наявних в єдиному державному реєстрі судових рішень вбачається, що протягом 2018-2019 років суди почали активно застосовувати окрему ухвалу щодо адвокатів як інструмент впливу.

Аналізуючи судову практику, вбачається що суди постановляють окремі ухвали щодо адвокатів зазнаючи підставою фахову необізнаність та некомпетентність у здійсненні захисту прав та інтересів сторони процесу.

Так, Дубенський міськрайонний суд Рівненської області окремуою ухвалою від 14.12.2018 року постановив довести до відома Львівської обласної КДКА з метою уникнення в майбутньому випадків зловживання процесуальними правами адвокатами, а саме: що позовна вимога про поділ в натурі неподільної речі, якою є автомобіль, свідчить про фахову необізнаність механізмів здійснення розподілу спільного майна через суд, некомпетентність у здійсненні захисту прав та інтересів сторони у справах такої категорії. Автомобіль річ, яку неможливо розподілити в натурі, оскільки такий поділ передбачає реальний розподіл речі на окремі незалежні

частини, що фізично неможливо зробити з автомобілем, це підтверджується і відповіддю експерта від 07.07.2016 №198. Звертаючись з позовом необхідно обґрунтувати технічну можливість виділити частку в натурі. викладені в ній обставини [2].

В той же час Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закону) надає визначення адвокатській діяльності як незалежній професійній діяльності адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту [3].

У відповідності до частини 1 статті 6 Правил адвокатської етики, затверджених Установчим з'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 року, специфіка цілей і завдань адвокатури вимагає як необхідної умови належного здійснення адвокатської діяльності максимальної незалежності адвоката у виконанні своїх професійних прав і обов'язків, що передбачає його свободу від будь-якого зовнішнього впливу, тиску чи втручання в його діяльність з надання професійної правничої (правової) допомоги, здійснення захисту або представництва клієнта, зокрема з боку державних органів, політичних партій, інших адвокатів тощо, а також від впливу своїх особистих інтересів [4].

Приписами частини 3 статті 33 Закону встановлено, що дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України.

Таким чином, при постановленні окремої ухвали суду, суди намагаються надати оцінку компетентності адвокатської діяльності та перейняти на себе функції та повноваження кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури чим порушується принцип незалежності адвокатської діяльності.

Принцип незалежності – це діяльність адвокатури у правовому просторі, який унеможливлює будь-які позаправові обмеження щодо адвоката під час виконання останнім своїх обов'язків з надання правої допомоги [5, ст. 99]. Адвокат є вільним у виборі засобів захисту та власної позиції, яку він узгоджує з клієнтом. Клієнт – це єдина процесуальна фігура, з якою адвокат зобов'язаний узгоджувати кожен свій крок, пов'язаний із захистом інтересів останнього [6].

Так, у суду не має повноважень втручатися в процес обрання адвокатом способів захисту та власної правової позиції, в той же час суд має право здійснити оцінку цієї позиції та викласти обгрунтування власної думки ухвалюючи рішення по суті справи.

Виходячи із вище наведеного постановлення окремої ухвали суду щодо адвоката є узаконеним способом здійснення прямого або опосередкованого тиску на адвоката та на адвокатуру в цілому з боку суду. Такі порушення принципу незалежності адвокатської діяльності призводять до створення перешкод та ускладнень в роботі адвокатів, що в свою чергу може призвести

до негативних наслідків для клієнтів та порушення їх прав. Оскільки, такий інструмент примусу змушує змінити концентрацію адвоката з захисту клієнта на захист своєї професійної репутації та компетентності.

З метою уникнення порушення принципу незалежності адвокатської діяльності, вважаю за доцільне викласти частину 2 статті 262 ЦПК України у наступній редакції: суд може постановити окрему ухвалу у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків адвокатом або прокурором.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 лют. 2018 р.: (ОФІЦ. ТЕКСТ). – К. ПАЛИВОЛА А. В., 2018. – 268 с. – (Кодекси України)

2. Постанова Рівненського апеляційного суду від 21 березня 2019 року по справи № 559/609/15-ц. URL: http://reyestr.court. gov.ua/Review/80846904# (дата звернення: 08.11.2019).

3. Закон України «Адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № № 5076-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17 (дата звернення: 08.11.2019).

4. Правила адвокатської етики, затверджені Установчим з'їздом адвокатів України від 17 листопада 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17 (дата звернення: 08.11.2019).

5. Фіолевский Д. П. Адвокатура: Підручник. Друге вид. Перероблене і доп. – М.: Алерта, 2008. – 432с.

6. Фіолевський Д. П. Адвокатура: Підручник [Електронний ресурс]. URL: https://pidruchniki.com/1770071255523/pravo/advokatura (дата звернення: 08.11.2019).

Билиця І.О.
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ

Одним із професійних обов'язків адвоката визначених статтею 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є підвищення ним своєї кваліфікації. Ця вимога повинна сприяти удосконаленню професійних навиків та умінь адвоката і покращувати процес надання ним правової допомоги.

Підвищення кваліфікації є підвищенням професійного рівня адвоката, що є його важливим професійним обов'язком, дотримання якого має забезпечувати безперервне поглиблення, розширення й оновлення адвокатами своїх професійних знань, вмінь та навичок, за бажанням адвоката здобуття нової спеціалізації або кваліфікації у певній галузі права чи сфері діяльності на основі раніше здобутої освіти і практичного досвіду, забезпечувати адвокатів достатньою інформацією про зміни у чинному законодавстві та практиці його тлумачення та застосування.

Підвищення кваліфікації адвокатів спрямовано на:

– зміцнення їх правових навичок;
– практичну реалізацію правил адвокатської етики;
– підвищення рівня знань в напрямку прав людини та основоположних свобод;
– навчання повазі до прав та інтересів клієнтів;
– навчання захисту прав клієнтів і сприянню їхньому здійсненню;
– навчання сприянню належному здійсненню судочинства та
– реалізації права на справедливий суд;
– заохочення до участі у наданні безоплатної правової допомоги;
– інше поглиблення, розширення й оновлення їх професійних знань,
– вмінь та навичок.

Фактично процес підвищення кваліфікації адвокатів є процесом подальшого розвитку та удосконалення адвоката, як правозастосовувача. Це в свою чергу позитивно повинно відображатися у якості наданні правової допомоги адвокатом своєму клієнту.

Проте зміни, які відбулися у самому порядку підвищення кваліфікації адвокатів з прийняттям відповідного положення цього року, неоднозначно були сприйняті адвокатською спільнотою.

Так, відповідно до Порядку підвищення кваліфікації адвокатів адвокати, які набули статусу адвоката, протягом перших трьох років своєї адвокатської діяльності зобов'язані підвищити свій професійний рівень на рівні 48 годин з яких не менше 16 годин – щороку. У разі отримання свідоцтва на право зайняття адвокатською діяльністю у другому півріччі відповідного року, такий адвокат має право отримати меншу кількість балів у першому році отримання свідоцтва, за умови, що загальна кількість балів за 3 роки становитиме не менше 48 годин. Всі адвокати, за виключенням адвокатів, зазначених, зобов'язані підвищувати кваліфікацію адвоката на рівні 10 годин на рік. Слід відмітити, що порівняно із попередньою редакціє цього положення збільшилися вимоги до підвищення кваліфікації адвокатів у яких стаж роботи менше трьох років. Така градація адвокатів є не зовсім об'єктивною, адже саме так звані молоді адвокати, в недалекому минулому здавали кваліфікаційний іспит для набуття права на зайняття адвокатською діяльністю та проходили стажування тим самим підтверджували право на

зайняття адвокатською діяльністю. Тому вважаємо не зовсім доречним було встановлювати додаткові вимоги саме для цієї категорії адвокатів. Також, не потрібно задувати і про таке явище як професійна деформація та професійне вигорання адвокатів, які займаються правовою практикою уже багато років. Яке в свою чергу більш негативно впливає на надання адвокатами кваліфікованої правової допомоги.

Окремо хотілося б зупинитися на порядку реєстрації у заходах щодо підвищення кваліфікації адвокатів. Відтепер анонси всіх сертифікованих Експертною радою НААУ заходів з підвищення кваліфікації адвокатів розміщуються на одному веб-ресурсі, а саме Центру акредитації Вищої школи адвокатури.

Для того щоб адвокату зареєструватися на відповідний захід, йому спочатку потрібно створити свій особистий кабінет на веб-ресурсі Центру акредитації Вищої школи адвокатури. Після цієї реєстрації адвокат може через цей ресурс обирати захід щодо підвищення кваліфікації. Якщо адвокат успішно зареєструвався то на його електронну адресу надійде QR-код, який необхідно пред'явити (роздрукований або збережений на смартфоні) при реєстрації безпосередньо на заході при вході та виході. Слід відмітити наступне, що більшість адвокатів намагаються реєструватися на безкоштовні заходи, причому кількість місць на такі заходи є обмеженою і відповідно всі бажаючі не можуть зареєструватися. А в деяких випадках ті адвокати які зареєструвалися на захід не відвідують його. Тому виникає необхідність в майбутньому ввести систему моніторингу щодо того чи відвідав адвокат захід з підвищення кваліфікації на який він зареєструвався чи ні. Для того щоб адвокати не зловживали цією реєстрацією.

Підводячи підсумки слід зазначити, що нова система підвищення кваліфікації має як позитивні моменти так і деякі не доопрацювання, а її дієвість чи недоліки в практичній реалізації зможе тільки показати час.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5.07.2012 № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

2. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів : затверджений рішенням Ради адвокатів України від 14 лютого 2019 року № 20 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki /2019-06-26-poryadki_5d53d8fdb067f.pdf

Горбань Н.С.
доцент кафедри нотаріального та
виконавчого процесу й адвокатури юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук

ГАРАНТІЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

Згідно зі статтею 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [1] вітчизняні суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) як джерело права. Чинне законодавство України, яким врегульовано гарантії адвокатської діяльності, в цілому відповідає міжнародним та європейським стандартам. В свою чергу, реалізацію гарантій адвокатської діяльності у відповідності до міжнародних стандартів слід розглядати через прецедентну практику ЄСПЛ, який приймаючи рішення по кожній конкретній справі, враховує особливість справи та звертає увагу, перш за все, на національне законодавство, а вже потім враховує практику, встановлену європейськими нормами і виносить відповідне рішення. Як зазначають дослідники: «велика кількість посилань вітчизняних судів на те чи інше рішення ЄСПЛ є своєрідним мовчазним індикатором проблеми, яка тривалий час не знаходить свого розв'язання у вітчизняному правовому полі» [2].

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон) містить гарантії адвокатської діяльності, якими передбачено особливий порядок проведення стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій. Вони можуть проводитися виключно з дозволу суду, та здійснюються на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя (п. 3 ч.1 ст.23);

Частиною 2 статті 23 Закону передбачено, що у разі проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де адвокат здійснює адвокатську діяльність, тимчасового доступу до речей і документів адвоката слідчий суддя, суд у своєму рішенні в обов'язковому порядку зазначає перелік речей, документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити під час проведення слідчої дії чи застосування заходу забезпечення кримінального провадження, а також враховує вимоги пунктів 2-4 частини першої статті 23 Закону.

Під час проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність,

тимчасового доступу до речей і документів адвоката має бути присутній представник ради адвокатів регіону, крім випадків, передбачених абзацом четвертим частини другої статті 23 Закону. Для забезпечення його участі службова особа, яка буде проводити відповідну слідчу дію чи застосовувати захід забезпечення кримінального провадження, завчасно повідомляє про це раду адвокатів регіону за місцем проведення такої процесуальної дії.

Рішенням Ради адвокатів України №74 від 16 лютого 2013 року, з метою захисту професійних та інших прав адвокатів та організації сприяння забезпечення гарантій адвокатської діяльності та забезпечення необхідних умов для ефективного та якісного виконання адвокатами своїх професійних обов'язків було створено Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності (далі – Комітет). За інформацією зазначеного Комітету в період з 1 січня до 05 липня 2019 року надійшло 45 звернень про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. Керівництву правоохоронних органів Комітетом було адресовано 20 звернень з вимогами припинити порушення прав адвокатів, та щодо порушників провести службові розслідування і притягти їх до передбаченої законом відповідальності.

Слід зазначити, що такі порушення носять хронічний характер. Так, у Звіті про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні (2013-2018) зазначено, що зміни в процесуальному законодавстві і реформа в органах правопорядку не призвели до автоматичного вдосконалення професійних навичок слідчих та оперативних працівників самостійно збирати допустимі докази в кримінальному провадженні. Окремі посадові особи практикують неправомірні способи й намагаються отримати такі докази шляхом грабежів та збройних нападів на офіси адвокатів, які називають «обшуками», проведеними начебто з незначними порушеннями процедури. Насправді під виглядом обшуку в адвоката вилучаються документи по всіх клієнтах, ноутбуки, телефони і навіть гроші, розгромлюються офіси до неможливості відновити роботу протягом тривалого часу [3].

Так, тільки щодо адвокатів Київської області в 2018 році було зафіксовано 49 випадків проведення обшуків у приміщеннях адвокатів. В тому числі, при їх проведенні систематичними є випадки порушення прав адвокатів і гарантій адвокатської діяльності, серед них 19 липня 2018 року в домоволодінні адвоката Шуваєва С. В. було проведено обшук не уповноваженою на вчинення таких дій особою. В ухвалі суду було зазначено іншу особу, уповноважену на його проведення. Також в ухвалі не вірно зазначено власників житлового будинку, немає переліку речей, документів, що планується відшукати, не зазначено, що обшук проводиться у домоволодінні саме адвоката. Крім того Рада адвокатів Київської області

не отримала завчасного повідомлення про проведення обшуку з метою забезпечити участь представника ради адвокатів регіону.

07 грудня 2018 року було проведено обшук у приміщенні адвоката Харебави Т.Б. Як наслідок було вилучено грошові кошти без дозволу суду, обшук проводився оперативними співробітниками без доручень та без дозволу на його проведення, без завчасного повідомлення Ради адвокатів Київської області [4].

Нажаль, звернення адвокатів до правоохоронних органів та до суду щодо порушення їхніх прав залишаються без належного реагування. Про що свідчить статистика розгляду судами справ. Так в провадженні за період з 2013 року (дата початку функціонування Єдиного реєстру досудових розслідувань) по теперішній час за статтями 397-400 КК України перебувають 512 кримінальні провадження за якими не прийнято жодного рішення [5].

В межах реалізації Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки [6] передбачається удосконалення правового регулювання професійних прав та обов'язків адвокатів, гарантій здійснення адвокатської діяльності; упровадження ефективних механізмів притягнення до відповідальності посадових осіб за порушення гарантій незалежності адвокатів; посилення гарантій захисту адвокатської таємниці (абз. 7 п. 5.6 п. 5 Стратегії).

З огляду на зазначене, заслуговує на увагу Постанова Верховного суду України від 09 жовтня 2019 року у справі №646/1591/18 [7]. У березні 2018 року особа, яка здійснює індивідуальну адвокатську діяльність, звернулася до суду з позовом до Державної казначейської служби України, прокуратури Харківської області, Головного управління Державної фіскальної служби України у Харківській області про стягнення моральної шкоди, завданої незаконними діями органу, що здійснює досудове розслідування, прокуратури та суду.

Позовна заява мотивована тим, що 02 лютого 2017 року на підставі ухвали слідчого судді Київського районного суду м. Харкова від 03 січня 2017 року у межах кримінального провадження № 32016220000000013 був проведений обшук на 6-му поверсі будинку, де позивач здійснює свою діяльність як адвокат, із порушенням процесуального порядку обшуку, передбаченого статтею 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», що підтверджується ухвалою Апеляційного суду Харківської області від 10 квітня 2017 року. Позивач був вимушений оскаржувати бездіяльність органу досудового розслідування до суду і лише після цього йому було повернуто вилучене майно під час проведеного з порушенням КПК України обшуку, із затримкою, лише 14 червня 2017 року. Позивач вживав додаткових зусиль для захисту свого права. Крім того, справа з обшуком звернула увагу громадськості та засобів масової інформації, а саме розміщення на порталі «Судійство» в мережі Інтернет, де була наведена інформація про

звинувачення в ухиленні від сплати податків. Вилучення майна, яке є джерелом інформації, що становить предмет адвокатської таємниці є грубим порушенням гарантій адвокатської діяльності. Посилаючись на зазначені обставини, позивач просив суд стягнути на його користь 176 000, 00 грн у відшкодування моральної (немайнової) шкоди завданої незаконними діями органів досудового слідства.

Постановлене рішення суду, яким частково задоволені вимоги позивача, можна вважати прецедентним для України. Практика ЄСПЛ, на яку покликався суд при постановленні вищезгаданого рішення, міститься у рішеннях «Німітц проти Німеччини» від 15.10.2009 (заява № 40450/04), «Головань проти України» від 05.07.2012 (заява № 41716/06) свідчить про системну проблему у сфері забезпечення права на повагу до житла у розумінні статті 8 Конвенції під час проведення обшуку чи огляду житла, інших володінь адвокатів, приміщень, у яких вони здійснюють адвокатську діяльність, а також окремих законодавчих положень України щодо зазначених слідчих дій.

Отже, для недопущення порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності необхідно в процесуальному законодавстві встановити особливий порядок проведення обшуку та виїмки в приміщенні, де здійснює професійну діяльність адвокат, що унеможливлює розкриття адвокатської таємниці з урахуванням новітньої практики ЄСПЛ.

Список використаної літератури:

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини. Закон України від від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15

2. Практика ЄСПЛ: переосмислити не можна застосувати. URL: https://pravo.ua/praktika-iespl-pereosmisliti-ne-mozhna-zastosovuvati/

3. Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні (2013-2018). URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/news/zvity/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB(1).pdf

4. Звіт голови Ради адвокатів Київської області за 2018 рік. URL: https://radako.com.ua/news/zvit-golovi-radi-advokativ-kiyivskoyi-oblasti-za-2018-rik

5. Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні (2013-2018). URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/news/zvity/ UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB(1).pdf

6. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, схвалена Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015

7. Постанова Верховного Суду України від 09 жовтня 2019 у справі №646/1591/18. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/84941549

Добровольська В.В.
доцент кафедри господарського права і процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, адвокат

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАДАННЯ АДВОКАТОМ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Поняття правової допомоги є відносно новою юридичною категорією, якої притаманне конституційне підґрунтя. Так, Конституція України містить поняття «правова допомога» [1], яке представляє собою певну послугу юридичного напрямку. Такої думки дотримується і Конституційний Суд України – у своєму рішенні від 16 листопада 2000 р. № 13-рп/2000 у справі за конституційним зверненням громадянина С. щодо офіційного тлумачення положень ст. 59 Конституції України, ст. 44 Кримінально-процесуального кодексу України, ст. ст. 268, 271 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про право вільного вибору захисника) визначено поняття «право на правову допомогу» як гарантована Конституцією України можливість фізичної особи одержати юридичні (правові) послуги [2]. 9 червня 2006 року Указом Президента України схвалено Концепцію формування системи безоплатної правової допомоги в Україні [3], якою встановлюються загальні принципи формування і функціонування системи безоплатної правової допомоги, а також повного або часткового фінансування правової допомоги за рахунок коштів державного бюджету.

На сьогоднішній день багато вчених праць присвячено саме безкоштовній правовій допомозі. Актуальність цього питання обумовлюється соціальними процесами, які відбуваються у суспільстві, адже «надання безкоштовної правової допомоги соціально незахищеним верствам населення, а також іншим особам, що її потребують, є не тільки частиною державних гарантій із забезпечення прав, свобод і законних інтересів індивідів, але й важливим елементом соціальної політики держави в цілому» [4, с. 420]. На думку М. М. Кіпніса, «конституційне право на отримання кваліфікованої юридичної допомоги гарантується не тільки створенням (інституціоналізацією) професійного співтовариства адвокатів, але й встановленням державою принципів діяльності цієї спільноти, які захищають від довільного втручання під час надання юридичної допомоги» [5, с. 96].

В 2011 році в Україні був прийнятий законодавчий акт, який самостійно виокремив термін «правова допомога» та «безоплатна правова допомога», який, як слушно зазначається у літературі виступає одночасно як засобом, так і поштовхом до прогресивних змін у побудові законодавства, основним завданням якого є дотримання основоположних прав і свобод людини і громадянина [6, с. 33]. Так, за ст. 1 Закону України «Про безоплатну правову

допомогу» безоплатна правова допомога – правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел та правова допомога це надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод, їх відновлення у разі порушення [7].

Підстави та умови надання адвокатом безоплатної правової допомоги у цивільному судочинстві визначені загальним та спеціальним матеріальним та процесуальним законодавством. Так, у ч. 2 та 3 ст. 10 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» зазначено, що кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги в процесі вирішення справ у судах в Україні діє адвокатура [8]. Надання правової допомоги є ключовим чинником визначення адвокатської діяльності. Так, за ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську допомогу» адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту [9].

До спеціальної підстави надання адвокатом правової допомоги відноситься Порядок, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України, який визначає механізм проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги [10]. У цьому нормативному акті підзаконного характеру зазначено, що рішення про проведення конкурсу приймається Мін'юстом за поданням Координаційного центру з надання правової допомоги. Зазначене рішення повинне містити найменування адміністративно-територіальної одиниці (одиниць), на території якої (яких) проводиться конкурс, період його проведення, назву дистанційного курсу, що має пройти адвокат до початку першого етапу конкурсу, посилання на адресу веб-сторінки, створеної для реєстрації адвокатів для участі у конкурсі (далі – веб-сторінка реєстрації), а також мінімальні оцінки за кожним етапом конкурсу та підсумкову оцінку адвоката, достатні для його включення до Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу (далі – Реєстр адвокатів), іншу необхідну інформацію. Рішенням про проведення конкурсу також затверджується розроблений Координаційним центром план-графік проведення конкурсу.

На підставі аналіз вищезазначених нормативних та інших положень можливо говорити виключно про кваліфікаційну правову допомогу, яку надається адвокатами. В той же час, чинне законодавство України не дає визначення такої правової категорії як «кваліфікована правова допомога», а тому у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі існують різні точки зору щодо цього поняття та основних критеріїв такої допомоги. На думку А. Л. Міронова, «право на кваліфіковану правову допомогу як суб'єктивне

право – це гарантована державою за допомогою законів можливість особи отримувати необхідну йому допомогу від інших осіб, що володіють спеціальними юридичними знаннями, вміннями та навичками» [11, с. 10]. Авторами дослідження «Громадянські права людини: сучасні проблеми теорії та практики» запропоновано ввести поняття «мінімальні стандарти кваліфікованої юридичної допомоги», складовими яких є наявність юридичної освіти у особи, яка надає правову допомогу, а також пред'явлення до особи, яка надає окремі види юридичної допомоги, спеціальних вимог (кваліфікаційний іспит, стаж і т. д.)» [12, с. 116]. Г. М. Резнік вважає, що «відповідно до світової практики кваліфікованою може вважатися допомога, що надається фахівцями по праву – як мінімум особами, які мають юридичну освіту, при обов'язковому дотриманні професійних стандартів та етичних норм, а також за підтримки професійного контролю. Поза цими стандартами та нормами юридична допомога кваліфікованою визнана бути не може. Незважаючи на різноманіття органів та осіб, які надають кваліфіковану юридичну допомогу, жоден з них не може замінити адвокатуру. Переважна «більшість суб'єктів можуть надавати таку допомогу тільки стосовно певних аспектів правової системи, тоді як діяльність адвокатури має універсальний характер і ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, гуманізму, демократизму й конфіденційності» [13, с. 8].

Таким чином, адвокат є головним суб'єктом надання безоплатної правової допомоги, якої при цьому надається статус кваліфікованої в залежності від характеру і виду спірних правовідносин, що надається в порядку та на умовах визначених нормами чинного законодавства.

Можливо виокремити консультативну діяльність адвоката відносно надання безоплатної правової допомоги як виду первинної безоплатної правової допомоги та певного напрямку його діяльності, яка полягає у тому, що адвокат у процесі здійснення адвокатської діяльності надає правову допомогу сторонам та учасникам різноманітних процесів шляхом проведення консультацій.

Метою такого роду консультацій є надання правової інформації у загальному вигляді стосовно питань, які цікавлять учасників зазначених процесів, тобто – надання обґрунтованої відповіді на поставлені конкретні правові питання щодо будь-якого спору, з урахуванням норм чинного законодавства, як процесуального так і матеріального

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. в редакції Закону від 01 січня 2006 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Солдатова Д.І. щодо офіційного тлумачення ст. 59

Конституції України та ст. 44 КПК України від 16 листопада 2000 р. // Вісник Конституційного Суду України. – 2001. – № 9. – С. 24-30.

3. Про Концепцію формування системи безоплатної правової допомоги в Україні: Указ Президента України від 9 червня 2006 р. // Урядовий кур'єр. – 2006. – 21 черв.

4. Личко В. С. Поняття та види правової допомоги / В.С. Личко // Актуальні питання держави і права. – 2009. – Вип. 26. – С. 419-425.

5. Кипнис Н. М. Корпоративная независимость адвокатуры как гарантия конституционного права граждан на получение квалифицированной помощи / Н. М. Кипнис // Адвокатура. Государство. Общество: Сборник материалов Всероссийских научнопрактических конференций 2004-2005 гг. – М. – 2006. – С. 95-106.

6. Форманюк В.І. Надання безоплатної вторинної правової допомоги в Україні / В.І. Форманюк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 29. – Частина 2. – Том. 2. – С. 32-39.

7. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02 червня 2011 р. в редакції від 28 серпня 2018 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 577.

8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII в редакції від 15.12.2017 р. // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 31. – Ст. 545.

9. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI в редакції від 05.01.2017 р. // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 27. – Ст. 282.

10. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 р. № 1362 // Урядовий кур'єр від 05.01.2012. – № 2.

11. Миронов А. Л. Реализация конституционного права человека и гражданина на получение квалифицированной юридической помощи при осуществлении правосудия: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата юридических наук : спец. 12.00.02; 12.00.11 «Конституционное право; муниципальное право» / А. Л. Миронов. – М., 2009. – 22 с.

12. Гражданские права человека: современные проблемы теории и практики / Под. Ред. Ф. М. Рудинского. – М., 2008. – 190 с.

13. Резник Г. М. К вопросу о конституционном содержании понятия «квалифицированная юридическая помощь» / Г. М. Резник // Адвокат. – 2007. – № 4. – С. 25-27.

Ковальчук І.С.
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ АДВОКАТАМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Однією з найбільших громадянських цінностей і головним об'єктом більшості конституційно-правових відносин є права і свободи людини та громадянина, які згідно зі ст. 55 Конституції України захищаються судом. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань. Слід зазначити, що відповідно до статті 59 Конституції України держава кожному гарантує право на професійну правничу допомогу, що у випадках, визначених законом, надається безоплатно. Особливо відповідальне місце у процесі реалізації зазначеного конституційного права відіграє інститут адвокатури, адже суб'єктами надання вторинної правової допомоги виступають саме адвокати.

Згідно із статистичними даними станом на 2018 рік зафіксовано 719 732 тис. випадків надання безоплатної правової допомоги з них :

1) 91 120 тис. захист у кримінальних провадженнях, правова допомога затриманим, заарештованим та засудженим, складення процесуальних документів;

2) 75 311 тис. правова допомога у цивільних та адміністративних справах, свідкам і потерпілим у кримінальному процесі;

3) 553 301 тис. правових консультацій, складення заяв та скарг, інші види первинної правової допомоги.

Для того щоб адвокат був включений до системи надавати безоплатну правову допомогу він повинен пройти конкур та заключити договір з відповідним Центром надання безоплатної вторинної правової допомоги, за умови успішного проходження конкурсу. Як показує досвід останніх років даних конкур проводиться декілька разів на рік. Але проходження конкурсу не гарантує адвокату швидкого заключення з ним контракту, оскільки на віть на цьому етапі може зіграти. Тому виникає необхідність на нормативному рівні закріплення невідкладного заключення контракту між Центром надання безплатної вторинної правової допомоги та адвокатом.

Ще одним важливим питанням є у взаємодії між адвокатом та Центром надання безплатної вторинної правової допомоги та адвокатом є розподіл навантаження є надання доручень адвокату для надання правової допомоги. Виникає на сьогодні необхідність створення прозорої системи розподілу клієнтів між адвокатами, які працюють у системі безоплатної правової

допомоги. Адже наявність людського фактору на даному етапі, а саме підготовці доручення про надання правової допомоги конкретному адвокату породжує певні «корупційні ризики». Хоча слід відмітити, що існують певні обмеження, а саме адвокат не може одночасно надавати безоплатну вторинну правову допомогу більш як у 30 справах за дорученнями. Про те повністю дані обмеження не вирішують цю проблему. На нашу думку найбільш правильним вирішенням цієї проблеми зможе стати створення автоматичного розподілу доручень у справах між адвокатами, які входять до системи надання безоплатної правової допомоги. Досвід роботи такої системи можна перейняти у судової гілки влади, де вже не один рік діє автоматизована система розподілу судових справ.

Особливо гострим питання є оплата праці адвокатів, які надають безоплатну правову допомогу. Причинами розбіжностей у питанні отримуваних коштів являються строки подачі акту надання безоплатної вторинної правової допомоги з відповідними додатками. Так, якщо адвокат подає акт до 45 днів, то він отримує 100% оплату, з кожним наступним затягуванням здачі, даний коефіцієнт падає і по досягненню 120 днів коефіцієнт дорівнює 0. З однієї сторони це повинно стимулювати адвоката швидше подавати звіти по конкретній праві, яку він виде. З іншого боку це створює для адвоката велику кількість паперової роботи, яка не впливає в позитивному сенсі на якість послуг, які надаються адвокатам, а лише ускладнює йому роботу. Тому необхідно або взагалі виключити коефіцієнт подання адвокатом акта взагалі повинен бути виключеним, досить часто через перенавантаження адвокат просто фізично не має можливості вчасно подати акт або надати право адвокатам в електронній формі надавати відповідні звіти.

З приводу оплати праці адвокатів, які працюють в системі безоплатної правової допомоги, слушно зазначає заступник голови РАУ В. Гвоздій навів дані проекту Державного бюджету на 2020 рік, відповідно до якого витрати на функціонування системи БПД заплановані на рівні 826 млн. гривень. З них 441 млн – це утримання власне центрів безоплатної правової допомоги (з них 307 млн – зарплати державних чиновників). 385 млн – оплата послуг адвокатів БПД. «Це не те що неефективне використання державних коштів, це злочин, адже правова допомога надається людям, а не чиновникам БПД», – сказав В. Гвоздій про такі пропорції розподілу держбюджету [3].

Підсумовуючи слід сказати, у співпраці адвоката та центрів безоплатної вторинної правової допомоги вироблено вже повноцінний механізм взаємодії, але все одно ще існують певні недоліки, які необхідно реформувати.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5.07.2012 № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

2. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 2.06.2011 № 3460-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17.

3. БПД пропонують здешевити, передавши адміністрування системи адвокатам. Стаття з онлайн газети «Юридична Газета» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/139323-bpd_proponuyut_zdesheviti_ peredavshi_administruv annya_sistem.html.

Кубаєнко А.В.
доцент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ ЯК СПОСОБУ ЗБОРУ ДОКАЗІВ АДВОКАТОМ

Одним з найбільш важливих і абсолютно необхідних для адвоката як представника особи в юридичному процесі є його право на адвокатський запит, без якого значно ускладнюється або взагалі стає неможливим надання кваліфікованої юридичної допомоги.

Важливим кроком, спрямованим на усунення правового дисбалансу і підвищення ролі адвоката в процесі збору доказів, стало закріплення в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» норми, яка гарантує право адвокату збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою.

Крім зазначеної гарантії в ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» розкрито поняття адвокатського запиту як письмове звернення адвоката до органу державної влади, органу місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту [1].

Однак, незважаючи на законодавче закріплення права адвоката на запит відомостей, необхідних йому для надання кваліфікованої юридичної допомоги, його реалізація на практиці виявилася істотно ускладнена.

Закон надає адвокату право отримувати на адвокатський запит фактично будь-яку інформацію та документи, необхідні адвокату для надання правової

допомоги клієнту. Однак, в той же час, Закон встановлює два винятки з цього правила. По-перше, адвокатський запит не може стосуватися надання консультацій та роз'яснень положень законодавства. По-друге, не підлягає наданню на адвокатський запит інформація з обмеженим доступом та копії документів, в яких міститься інформація з обмеженим доступом (ч. 1, 2 ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Положенням статті 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», зокрема, встановлено види інформації, до якої може бути обмежено доступ, – конфіденційна, таємна та службова інформація (частина перша), та сукупність вимог, дотримання яких є обов'язковим для обмеження доступу до таких видів інформації (частина друга). Так, ч. 2 передбачає, що Обмеження доступу до інформації здійснюється відповідно до закону за дотримання сукупності таких вимог:

1) винятково в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя;

2) розголошення інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам;

3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає суспільний інтерес в її отриманні [2].

Таким чином, тільки за наявності цих трьох ознак можна обмежити інформацію. Але, аналізуючи діяльність з надання юридичної допомоги адвокатом клієнту можна зазначити, які нормативні акти ще потрібні, якщо клієнт самовільно уклав угоду, і це є ознакою і згодою на надання адвокату прав, які будуть спрямовані на надання правової допомоги, його захист і не зможуть йому зашкодити. Якщо адвокат порушить норми чинного законодавства, не виконає вимоги угоди, порушить правила адвокатської етики, то тільки він і буде відповідати [3, с.313].

Аналіз адвокатської практики, надає можливість окреслити проблеми, пов'язані із реалізацією права адвоката на запит:

– неможливість визначення інформації з обмеженим доступом;

– безвідповідальне ставлення працівників канцелярій установ та організацій при реєстрації адвокатських запитів (іноді відбувається, так звана псевдореєстрація, з видачею неіснуючих реквізитів документа);

– розкриття адвокатської таємниці при наданні витягу з договору про надання правової допомоги, ордера або доручення органу, уповноваженого законом на надання безоплатної правової допомоги. Адже переважна більшість таких органів є правоохоронними та у разі ненадання документів відбувається відмова у надані будь-якої інформації.

Ненадання відповіді на адвокатський запит – це не лише порушення гарантій адвокатської діяльності, але й форма прояву нерівного становища адвоката в процесі, порушення права на захист та показник формування не правової держави, а держави з поліцейськими рисами. Звернення з адвокатським запитом є способом отримання доказів. Слідчі та прокурори не обмежені в такому способі. Адвокати дуже часто позбавлені можливості зібрати докази, оскільки відповіді на їхні запити не надаються або ж надаються відписки, які не містять необхідної інформації. Ненадання відповідей на адвокатські запити відбувається дуже часто. Суди взагалі нехтують цією нормою та розглядають адвокатські запити як клопотання сторін у процесі або як звернення громадян.

В останні роки порушення прав адвокатів в Україні набуло критичного загрозливого стану та констатує відсутність в Україні верховенства права. Через порушення прав адвокатів порушуються і права людини, яка по суті є незахищеною від держави. Вбачається, що основною причиною та джерелом порушення прав адвокатів є правоохоронна система. Невизнання правоохоронними органами та судом професійних прав адвоката як незалежної та гарантованої Конституцією та законами України професійної діяльності носить постійний та системний характер, що призводить до порушення її гарантій.

Таким чином, для своєчасного реагування та захисту прав адвокатів, вважаємо за необхідне при відмові у наданні або несвоєчасному повідомленні інформації органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їх посадовими та службовими особами, керівниками підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, яким направлено адвокатський запит запровадити роботу онлайн форми повідомлення адвоката про порушення прав та професійних гарантій з метою швидкого інформування ради адвокатів регіону з подальшою можливістю складення протоколу про адміністративне правопорушення щодо посадової особи такого органу.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 27. Ст.282

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32. Ст. 314

3. Сізінцова Ю.Ю. Відповідь на адвокатський запит: проблеми та шляхи їх вирішення. Порівняльно-аналітичне право. 2017. №4. С.312-314.

Храпенко О.О.
доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук

ІМІДЖ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО АДВОКАТА

Сучасний світ диктує нам свої закони. Зовнішній вигляд людини зараз важливий так само як її професійні якості. Не виключенням є професія адвоката, яка активно користується попитом на правовому ринку.

Як відомо «зустрічають по одягу – проводжають по розуму», але чому б не зробити так щоб тебе і зустріли і провели добре?

Анатолій Федорович Коні у своїх порадах лекторам звертав увагу на те що, слід одягатись просто і пристойно, в костюмі не повинно бути нічого химерного і кричущого (різкий колір, незвичайний фасон). Брудний, неохайний костюм справляє неприємне враження. Це – важливо пам'ятати, так як психічний вплив на присутніх починається до мови, з моменту появи лектора перед публікою [1].

Сьогодні в українських судах можна зустріти адвокатів одягнених дуже по-різному. Починаючи із спортивного одягу закінчуючи відверто недоречним вбранням.

Як відомо, мозку людини необхідно три секунди щоб зрозуміти подобається нам ця людина чи ні. Двічі справити одне враження неможливо, тому адвокатам слід пам'ятати про це при здійснені будь – яких видів адвокатської діяльності.

У далекому 2012 році до Верховної Ради було подано законопроект №1115, який пропонував адвокатам приймати участь у судових засіданнях в мантії (синього кольору з білим жабо) [3].

Цей проект був дуже неоднозначно прийнятий адвокатською спільнотою. Серед негативних аспектів введення мантії було визначено відсутність у адвоката можливості гідно транспортувати мантію, щоб не був зіпсований її зовнішній вигляд.

Критика, яка спіткала даний проект привела до того, що він був відкликаний у 2014 році. Тоді ще Верховний Суд України зазначив, що надання адвокату права бути одягнутим у спеціальне вбрання під час судового засідання не може сприяти досягненню мети законопроекту щодо підвищення професіоналізму адвоката, моральному захисту як захисника у кримінальному процесі, а також не забезпечить додаткових гарантій рівноправного статусу адвоката в судовому процесі [2].

Який же він, імідж сучасного українського адвоката ? Чи так важливо як виглядає правозахисник для отримання найкращого результату для клієнта ? Спробуємо розібратись.

Переважна більшість людей будує своє перше враження про адвоката на основі його зовнішніх даних. Саме тому величезне значення у створенні позитивного іміджу адвоката має його зовнішність.

Обираючи професію адвоката особа повинна розуміти, що вона стає «обличчям адвокатури» и повинна дотримуватись етичних и моральних вимог які висуваються до адвоката. Звісно у кожної людини є своє «почуття прекрасного» і свої фінансові можливості, але не використовувати у гардеробі очевидно недоречного одягу не складає проблеми. Діловий стиль завжди прийде адвокатам на допомогу поки ще не ввели «мантію адвоката». До введення якої можливо по-різному відносись, але вона хоча б показує приналежність особи до правової спільноти. Мантію суді ж всі сприймають як належне, а представити українського адвоката в мантії людям ще складно.

Слід зазначити, що денне питання повинно бути врегульовано на рівні внесення змін до Правил адвокатської етики (далі – Правила), де слід чітко врегулювати вимоги до зовнішнього вигляду адвоката.

На сьогоднішній день в Правилах є лише Стаття 12. Повага до адвокатської професії, в якій зазначено, що при здійсненні професійної діяльності адвокат зобов'язаний дотримуватись загальноприйнятих норм ділового етикету, в тому числі щодо зовнішнього вигляду [4].

Доцільним було б розширити статтю 12 Правил і включити до неї роз'яснення щодо впровадження офіційно – ділового стилю адвоката під час здійснення захисту і представництва в суді. А головне включити в Правила перелік пунктів, які пояснять адвокатам, що категорично заборонено використовувати у зовнішньому вигляді особи, яка є «обличчям адвокатури».

Список використаної літератури:

1. Анатолий Федорович Кони. Советы лекторам. Из неопубликованных заметок //[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vivovoco.astronet.ru/VV/PAPERS/BIO/KONI/AFKONI_L.HTM

2. Адвокатське бюро «Олександра Травянка». Формений одяг для адвокатів //[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://protocol.ua/ru/formenniy_odyag_dlya_advokativ/

3. Проект Закону України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо адвокатської мантії /от 18.12.2012 № 1115 //[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JG0UZ00A.html

4. Правила адвокатської етики, затверджене Установчим з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf

Нестерчук Л.П.
старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ

Захист прав та свобод громадянина є однією з найголовніших завдань сучасної правової української держави, які вимагають від неї повного забезпечення цих прав та ефективної реалізації свобод і законних інтересів. Відповідно до ч.2 ст. 3 Конституції України – права та свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1].

Важливу роль у забезпеченні реалізації цих прав та свобод відіграє право особи на правову допомогу, що закріплено в ст.59 Конституції України, і виступає своєрідною гарантією всіх інших прав. Позитивним моментом є те, що дана конституційна норма реалізується не лише для громадян України, а й для іноземців, осіб без громадянства, що свідчить про гуманістичну спрямованість норм Конституції.

Окрім того, без забезпечення права на кваліфікаційну правничу допомогу неможливо досягти загальної поваги й дотримання прав та свобод людини, передбачений Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права[2] та Міжнародним пактом про громадянські та політичні права [3], забезпечити необхідні гарантії для захисту людини, обвинуваченої у вчиненні злочину, зазначені ст.7 Загальної декларації прав людини [4].

Таким чином, для надання професійної правничої допомоги в Україні функціонує інститут адвокатури. Рівень розвитку адвокатури є одним із індикаторів демократичності суспільства, одна з ознак стану захищеності прав людини. Внаслідок стрімкого розвитку ринкових відносин та демократизацією українського суспільства в цілому послуги юриста стають все необхіднішими, а це в свою чергу, вимагає високого рівня та якості професійних навичок й знань.

Дуже слушно у свій час зазначав Отто фон Бісмарк: «З поганими законами і хорошими чиновниками можна правити країною. Але якщо чиновники погані, не допоможуть і найкращі закони» [11].

Отже, професійні кадри є багатством будь-якої правової держави, тому що саме класифікація, досвід та професіоналізм сприяють успіху в здійсненні ефективного публічного збагачення адвоката, як особи, так і діяча.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат під час здійснення своєї адвокатської діяльності зобов'язаний підвищувати свій професійний рівень (кваліфікацію) [5]. Більш детальне пояснення щодо визначення поняття «підвищення кваліфікації адвоката» є у Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України у новій

редакції 2019 року (далі – Порядок), у якому визначено, що це є важливим професійним обов'язком адвокатів, дотримання якого має забезпечувати безперервне поглиблення, розширення та оновлення знань, вмінь та навичок, здобуття нової спеціалізації або кваліфікації у певній галузі права чи сфері діяльності на основі раніше здобутої освіти і практичного досвіду, забезпечувати адвокатів достатньою інформацією про зміни в чинному законодавстві та практик його тлумачення та застосування [6].

Як слушно зазначив в одному із своїх інтерв'ю директор Вищої школи адвокатури Національної асоціації адвокатів України Савва Кузьменко, найголовнішою метою підвищення кваліфікації адвокатів є передання знань від досвідчених адвокатів, суддів, експертів правникам, які вже завтра реалізують здобуті знання [12].

Варто зазначити, що Порядок містить досить ретельний перелік можливих видів підвищення кваліфікації, а саме: навчання за професійними програмами Вищої школи адвокатури НААУ видання монографій, посібників, участь у різних міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференціях, семінарах, круглих столах, тренінгах тощо.

Чинним законодавством встановлено період оцінювання в три року, а за основу даного оцінювання береться система залікових балів. Суть її полягає у тому, що адвокат має отримати не менше 30 залікових балів, при цьому не менше 10 залікових балів кожного року. Новий Порядок регламентував нову процедуру реєстрації участі адвоката в тих чи інших заходах: тепер на єдиній платформі центру акредитації НААУ адвокат реєструється в режимі онлайн, що значно спростовує даний механізм.

На перший погляд, визначення та реалізація політики у сфері підвищення кваліфікації буде повністю залежати від адвокатів, що матиме наслідок високу ефективність і доступність навчанню. Однак, це твердження є дискусійним. Беручи до уваги думку адвокатської спільноти щодо інституту підвищення кваліфікації, слушно зазначити, що не всі адвокати згідні з необхідністю його функціонування, пояснюючи це недостатньо високим рівнем правового регулювання в чинному законодавстві.

На думку адвоката М.І.Луцюка, одним із недоліків щодо визначення видів підвищення кваліфікації адвокатів є відсутність у даному переліку щоденної практики адвокатів, як найголовнішого засобу підвищення професійного рівня. Адже, процес підготовки адвоката до судової справи потребує багато зусиль, детального аналізу великої кількості юридичної літератури, нормативно-правових актів тощо [8].

Ще одним недоліком є те, що дана процедура потребує значних ресурсів та часу, адже освітній процес не є «дешевим» та вимагає від адвоката фінансових витрат. Як наслідок, відбувається збільшення вартості адвокатських послуг, а відповідно конкурентоспроможність адвокатів на ринку юридичних послух знижується.

Наприклад, Європейський Центр правового співробітництва пропонує адвокатам різновид тренінгів, семінарів, круглих столів; організовує проведення програм щодо підвищення кваліфікації адвокатів, вартість за участь в яких досягає декількох тисяч євро.

Якщо проаналізувати процес підвищення кваліфікації в іноземних державах, то можна зробити висновок, що кожна держава має певні особливості в організації та функціонуванні такого явища.

Наприклад, в Італії адвокати повинні щорічно підвищувати свій професійний рівень з метою надання якісних юридичних послуг[7]. Однак, у визначеному законом порядку, адвокати, які досягли шістдесяти років, які мають 25-річний стаж роботи (з моменту зарахування до реєстру Ордена адвокатів), а також викладачі університетів, звільняються від виконання даного обов'язку. Сьогодні італійські адвокати гарантують всебічну підтримку своїм українським колегам на міжнародній арені, зокрема стосовно питань підвищення професійного рівня та захисту незалежності адвокатської професії від будь-якого впливу на неї.

Особливістю механізму підвищення кваліфікації адвокатів в Швеції, відзначає М.Ю.Мудровський, є те, що адвокат, який щорічно вдосконалює та поглиблює свої професійні знання та навички, складає детальний звіт, який містить перелік участі у конференціях, відвіданих тренінгів, семінарів, програм, фінансовий звіт щодо проходження цих заходів. Головною вимогою навчання є корисність для практики конкретного адвоката, при цьому це стосується навчання не лише юридичної сфери, а й допускається вивчення іноземних мов, економіки [9].

Важливу роль в підвищенні кваліфікації адвокатів як гарантії надання якісної правничої допомоги приділяється у Федеративній Республіці Німеччина, де доступ до зайняття даної професії супроводжується суворими вимогами до кандидатів. Адже саме в Німеччині функціонує федеральний закон про адвокатуру, що регламентує основні етичні принципи, якими має послуговуватись у своїй діяльності адвокат. Варто зазначити, що палати адвокатів займаються не лише питаннями підвищення кваліфікації адвокатів, а й здійснюють необхідні заходи, спрямовані на підтримання належного професійного рівня адвокатів. Так, палата адвокатів Франкфурта-на-Майні пропонує своїм учасникам інформацію щодо актуальних змін професійного адвокатського права, надає важливу інформацію зі сфери судочинства у різноманітних друкованих виданнях.

Отже, дослідивши деякі аспекти механізмів підвищення кваліфікації адвокатів Італії, Швеції, Німеччині та України, слід зробити висновок, що даний інститут має функціонувати в Україні згідно чинному законодавству та перш за все сприяти покращенню якості надання адвокатом юридичних послуг, правничої допомоги.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – с.141

2. Міжнародним пактом про економічні, соціальні та культурні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73) / URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

3. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII (2148-08) від 19.10.73) / URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042

4. Загальна декларація прав людини / URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015/print

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 27. – ст.282.

6. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України: затверджений Радою адвокатів від 14 лютого 2019 року №20 / [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2019-02-14-poryadki-20_5ca35aef7a1b9.pdf

7. Адвокатская реформа в Италии стала теперь законом / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.studiolegalegrasso.net/ru/2013-01-riforma-dell-avvocatura-in-italia-e-diventata-legge.

8. Луцюк М.І. Адвокат, а ти підвищив свою кваліфікацію?!! А «справку» маєш? / М.І.Луцюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rivnepravo.com.ua/323-advokat-a-ty-pidvyshchyv- svoiu-kvalifikatsiiu-a-spravku-maiesh.html

9. Мудровский М.Ю. Институт адвокатуры в Швеции / М.Ю. Мудровский // Евразийская адвокатура. – 2013. – № 3(4). – С. 31–33.

10. Презентація з теми: «Життя та діяльність Отто фон Бісмарка» / URL:https://vseosvita.ua/library/prezentacia-z-temi-zitta-ta-dialnist-otto-fon-bismarka-136957.html

11. Кузьменко С. Адвокат сто разів подумає, куди інвестувати дорогоцінний час / URL: https://unba.org.ua/publications/4370-direktor-vsha-naau-savva-kuz-menko-advokat-sto-raziv-podumae-kudi-investuvati-dorogocinnij-chas.html

Питомець А.В.
асистент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
Заступник Голови Президії Південно-Української Міжнародної колегії
адвокатів, адвокат

РОЗГЛЯД КОНСТИТУЦІЙНИМ СУДОМ СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ

З прийняттям Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 р., ініціатива закріплення адвокатської монополії в судах була сприйнята без захвату з боку юристів, що у свій час представляли інтереси осіб у судах. Як усім відомо, дореформена судова практика, не передбачала обов'язкової участі адвоката в судовому процесі. Відстоювати права учасників провадження могли кваліфіковані юристи, які не мали свідоцтва про зайняття адвокатською діяльністю. Проте наразі це право закріплене виключно за адвокатами. Впровадження адвокатської монополії на представництво в судах стало наслідком довгої та кропіткої праці більше п'ятисот міжнародних та національних експертів та спеціалістів в цій галузі. Не один рік був витрачений на аналіз та розробку системних змін у законодавство, завдяки якому запроваджувався інститут професійної правничої допомоги та представництва в суді.

Великого резонансу серед юристів набув внесений Президентом до Верховної Ради законопроект про скасування адвокатської монополії. Відповідно до якого норма щодо представництва інтересів фізичних та юридичних осіб у судах виключно адвокатами в усіх видах судочинства, крім кримінального скасовується. Таким чином, законопроектом №1013 пропонується надати можливість будь-якому громадянину надавати право захисту іншої особи, зокрема, представляти її в суді. Більшість юристів підтримують дану ініціативу, адже на їх думку монополія шкодить самим адвокатам. Як таких позитивних рис – вона їм не принесла, окрім різного роду обов'язків з боку органів адвокатського самоврядування. Впровадження монополії спричинило масовий потік юристів в адвокатуру. За адвокатськими свідоцтвами стоять величзні черги, які і дотепер не зменшуються. Що ж стосується клієнтів, для них жодних покращень від монополії також не настало. Вважати, що особи, які отримали свідоцтва розумніші, досвідченіші або більш компетентні за юристів, які їх не мають – недоречно, адже не можна спиратись лише на таку суб'єктивну оцінку. Тож, давайте дивитись правді в очі, юристи, які були некомпетентними до моменту отримання свідоцтва, такими і залишились, лишень змінивши статус з юриста на адвоката. Що

ж стосується професійних юристів, треба погодитись з тим, що відсутність свідоцтв не позбавляє їх компетенції та ділової хватки.

Проте розглядаючи адвокатську монополію крізь призму поглядів практикуючого адвоката, здебільшого помітні лише позитивні риси. Така позиція аргументується тим, що,

По-перше подібна монополія притаманна більшості розвинених країнам, зокрема країнам Європейського союзу;

По-друге, монополія адвокатів на судове представництво є аналогічною монополіям нотаріусів чи лікарів;

По-третє, монополія адвокатів на судове представництво сприятиме утвердженню єдиної корпорації правників;

По-четверте, монополія адвокатів – це запорука реалізації конституційного права громадян на кваліфіковану юридичну допомогу (більш якісну, з можливостями оскарження неетичної поведінки).

Діяльність адвоката потребує наявності високих стандартів та дотримання правил етичної поведінки, що виключає неетичну поведінку у процесі, яку можна було спостерігати, коли право захисту належало особі за довіреністю, а саме, вчиняти дії спрямоваані на зловживання процесуальними правами, зрив судових засідань, а в деяких випадках і тиск на правосуддя без побоювання, що до неї будуть застосовані види дисциплінарного стягнення. Одним із найважливіших обов'язків адвоката є постійне підвищення свого професійного рівня, з метою надання якісних послуг.

Сьогодні тема скасування адвокатської монополії посідає найвищі позиції у рейтингу найбільш дискусійних тем 2019 року. Вона дійсно є вельми актуальною на сучасному етапі реформування української адвокатури та потребує поглибленого дослідження.

Законопроект №1013 було направлено Верховною Радою України на розгляд Конституційного суду для отримання висновку щодо його відповідності Конституції. 17 жовтня Конституційний Суд України розпочав розгляд справи за конституційним зверненням Верховної Ради України. Суд перевірив відповідність законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України та 01.11.2019 року визнав його конституційним. Ухвалюючи рішення, КС виходив з того, що запропоновані розділом І законопроекту зміни до Конституції України розширюють можливості здійснення представництва в суді. У висновку суд зазначає, що поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді». Надання професійної правничої допомоги здійснюють адвокати, натомість представництво особи у суді може бути здійснене за вибором особи адвокатом або іншим суб'єктом.

У Конституційному Суді України опубліковано окремі думки двох суддів щодо даного звернення. На думку судді КСУ Віктора Городовенка, запропоновані зміни до Конституції України «були сприйняті у юридичних

колах спірно і потребували системного аналізу КСУ». «До того ж це питання має посилений суспільний інтерес, оскільки адвокатура є необхідним елементом демократичної, правової держави, відіграє важливу роль у реалізації верховенства права, конституційних прав на судовий захист, на професійну правничу допомогу, а представництво адвокатом іншої особи в суді як різновид правничої допомоги є ефективним інструментом захисту вказаних цінностей», – йдеться в документі. Крім цього, зазначається: «... можна стверджувати, що держава на законодавчому рівні має передбачати регулювання відносин представництва адвокатом іншої особи в суді, оскільки таке представництво може слугувати не лише інтересам правосуддя, а й інтересам осіб, які прагнуть реалізувати своє право на справедливий суд». Так, запропонована проектом закону 1013 редакція ст. 131-2 Конституції України може сприяти динамічному та збалансованому регулюванню законодавцем питань представництва адвокатом інтересів іншої особи в суді з урахуванням потреб кожної такої особи у професійній правничій допомозі залежно від виду судового провадження, специфіки та складності категорій судових справ, інстанції суду, яка їх розглядає.

Таким чином, пропонована п. 1 розділу І законопроекту редакція ст. 131-2 Конституції України не передбачає скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина. «Мотивуючи таку позицію, КСУ у висновку варто було приділити увагу значимості здійснення представництва особи в суді саме адвокатом для реалізації конституційних прав кожного на судовий захист, на професійну правничу допомогу та сформулювати юридичну позицію щодо обмеженості дискреції законодавця у регулюванні зазначеного питання з урахуванням принципів верховенства права, справедливості, пропорційності, правової визначеності з метою запобігання у майбутньому звуженню згаданих конституційних прав через зниження у нормативному регулюванні стандартів надання професійної правничої допомоги та рівня забезпечення державою надання особі такої допомоги адвокатом на безоплатній основі», – йдеться в документі.

Водночас суддя КСУ Микола Мельник у своїй окремій думці зазначив, що суть пропонованих законопроектом конституційних змін полягає у виключенні із ст. 131-2 Конституції України положення про те, що представництво іншої особи в суді здійснює виключно адвокат. «Виходячи із правової природи та існуючих форм (видів) представництва у суді, такий підхід вважаю у цілому правильним, оскільки він розширює можливості реалізації особою конституційного права на судовий захист через здійснення такого представництва не лише адвокатом (як це має місце відповідно до ч. 4 ст. 131-2 Конституції України) й іншими суб'єктами», – зазначив суддя. Крім цього, виникла потреба «у наданні Судом більш предметних аргументів стосовно того, чому він вважає, що скасування «адвокатської монополії» не обмежує права і свободи людини (ст. 157 Конституції), якщо він не бачив

таких обмежень з її («монополії») запровадженням». Також Суд відзначив, що «надання професійної правничої допомоги здійснюють адвокати, натомість представництво особи у суді може бути здійснене за вибором особи адвокатом або іншим суб'єктом». На думку судді КСУ, цей «не зовсім чіткий висновок Суду може бути зрозумілий як такий, що надання професійної правничої допомоги залишається «прерогативою» виключно адвокатів. Водночас у висновку немає роз'яснення, які ще види адвокатських послуг, крім захисту особи від кримінального обвинувачення, охоплюються цим поняттям (чи вони позначаються так виключно через надання їх обумовленим суб'єктом – адвокатом – без урахування змісту таких послуг)».

Отже, презюмуючи вищевикладене та з'ясувавши позицію Конституційного суду щодо законопроекту №1013, можна дійти висновку, що питання скасування адвокатської монополії на даний момент дуже гостро постає перед Українцями, багато думок та суперечок точиться навколо даної теми. Передбачається, що ухвалення закону сприятиме оптимізації механізму отримання професійної правничої допомоги. Проте, на нашу думку запровадження адвокатської монополії на представництво в судах стало наслідком довгої та кропіткої праці, на аналіз та розробку якої було використано не один рік, а запропоновані конституційні зміни, спрямовані на скасування виключного права адвокатів представництва у судах, умістилися лише в одне речення пояснювальної записки до законопроекту, що не є співрозмірним. Тож варто пам'ятати, що інститут професійного захисту прав та свобод громадян має не менше значення для людини, ніж праця лікарів, прокурорів. Недаремно, видатний адвокат Ф. Плевако зазначив: «За прокурором стоїть закон, а за адвокатом – людина зі своєю долею…….». Інститут адвокатури є єдиним професійним інститутом, який може запровадити реалізацію ефективного механізму захисту прав та інтересів у суді.

Список використаної літератури:

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

2. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242.

3. Чернишук П. Скасування адвокатської монополії: окремі думки двох суддів КСУ [Електронний ресурс] / Павло Чернишук – Режим доступу до ресурсу: http://yur-gazeta.com/golovna/skasuvannya-advokatskoyi-monopoliyi-okremi-dumki-dvoh-suddiv-ksu.html.

Булик А.О.
адвокат

ПУБЛІЧНИЙ ВИСТУП АДВОКАТА: СЕКРЕТИ УСПІХУ

Традиційно, останнім шансом адвоката переконати суд у силі своєї позиції та вплинути на результати судового розгляду є судові дебати, під час яких учасники справи виступають з промовами (заключним словом).

Отже, враховуючи мету заключного слова – «бути почутим», важливість вказаного етапу судового процесу переоцінити важко.

Разом з цим, ефективність зазначеного правового інструменту, зважаючи на форму його реалізації (промова), знаходиться у прямому зв'язку з володінням адвокатом відповідними навичками.

Нажаль, у практиці непоодинокими є випадки «провального» (всупереч очікуваному) ефекту заключного слова адвоката, що досить часто має місце внаслідок відсутності необхідних знань, на ґрунті яких і формуються потрібні навички.

Мова йде не лише про підсумковий виклад досліджених доказів у канві обраної правової позиції. Не менш важливим є вміння користуватися при підготовці та проголошенні заключної промови ефективними прийомами і надійними принципами, що виходять за межі сухого викладення фактів.

У пошуку шляхів удосконалення нам зустрічається чимало джерел, які містять необхідні у згаданому контексті знання. Проте, чи не найпершим таким джерелом є осмислений і перевірений часом досвід відомих особистостей, до яких ми дослухаємося з довірою та бажанням вчитися.

Таким авторитетом свого часу, без сумніву, був видатний правник XIX століття Анатолій Федорович Коні, на працях якого удосконалювалось не одне покоління юристів. Його доробки стали тими самими цеглинами, що закладені у фундамент юридичної науки, на який ми, за потреби, маємо можливість надійно спиратися і сьогодні.

Отже, озброїмося деякими порадами з мистецтва слова цього видатного судового оратора, відомого юриста, літератора і громадського діяча.

Анатолій Федорович Коні давав наступні поради промовцям [1]:

1. Насамперед, необхідно готуватися до публічного виступу, скласти стислий, по можливості, повний план і пройтись по ньому кілька разів. Ще краще – написати промову і, ретельно опрацювавши її в стилістичному відношенні, прочитати вголос.

Письмовий виклад майбутньої промови дуже корисний початківцям, які не володіють здатністю до вільного і спокійного виступу.

2. Неабияке значення має і зовнішній вигляд промовця, зокрема, одяг. Бажано одягатися просто і пристойно, без крайнощів (на кшталт контрастних кольорів, незвичайного фасону тощо). Очевидно, що брудний або неохайний

костюм також справляє неприємне враження. Це важливо пам'ятати, оскільки психічний вплив на присутніх починається ще з моменту появи оратора перед аудиторією.

3. Перед промовою слід подумки «пробігати» план виступу. Коли виступаючий усвідомлює, що добре пам'ятає про все, що повинно бути висловленим, – це надає йому бадьорість, вселяє впевненість і заспокоює.

4. Початківцю, зазвичай, дуже заважає дискомфорт, який виникає внаслідок присутності значної аудиторії; від думок, що промова виявиться невдалою та таке інше. Однак, з практикою, як правило, все це у значній мірі зникає. Щоб менше хвилюватися перед виступами, треба бути більш впевненим у собі, а це може бути тільки при кращій підготовці до промови. Невидима ні для кого попередня підготовка – основа впевненості промовця.

5. Говорити слід голосно, ясно, чітко (дикція), немонотонно, по можливості виразно і просто. В тоні повинна бути впевненість, переконаність, сила. Взагалі, слід міняти тон – підвищувати або знижувати його відповідно до змісту і значення певного повідомлення, фрази і навіть окремого слова (логічний наголос).

Слід також пам'ятати про значення пауз між окремими частинами усної мови (те саме, що абзац у письмі). Промова не повинна «випалюватися» одним махом; вона повинна бути промовою, живим словом.

6. Жести підсилюють промову, але ними слід користуватися обережно. Виразний жест (піднята рука, стиснутий кулак, різкий рух тощо) повинні відповідати значенню певної фрази чи окремого слова (тут жест є допоміжним тону, підсилюючи промову). Разом з тим, надто часті, одноманітні, різкі рухи рук викликають протилежний (негативний) ефект.

7. Корисно дивитися на слухачів (особливо в невеликих приміщеннях). Цим привертається увага і завойовується довіра до промовця. Погляд виступаючого не повинен прив'язуватись до якогось одного орієнтиру протягом усього часу промови.

8. Промовцю належить мати витримку і вміти володіти собою за будь-яких несприятливих обставин. Подразники (а їх чимало), з практикою, не чинитимуть психічного впливу, й промовець до них звикає.

9. У промові бажано не використовувати іронії, алегорій, які зрозумілі не всім. Краще, за необхідності, замінити їх простим очевидним порівнянням, аналогією тощо.

10. Успіх промови залежить й від наступних умов, з якими повинен справитися промовець: по-перше, завоювати увагу учасників процесу; по-друге, утримати увагу вказаної аудиторії до кінця промови.

Привернути увагу слухача – перший відповідальний момент у виступі, – найважча справа. Щоб віднайти такий початок, треба обдумати, оцінити всю промову. Перші слова промовця мають єдину мету: захопити увагу присутніх.

Наступне завдання – утримати увагу аудиторії. У нагоді в цьому стануть стисліcть та швидкий рух мови.

Стисліcть пов'язана не лише з тривалістю промови. Це відсутність усього зайвого, що не стосується змісту, всього «водянистого» і стороннього, чим часто «грішать» промови. Суть стислості досить точно передає відома думка А.П. Чехова: «Щоб з мармуру зробити обличчя, треба видалити з нього все те, що не є обличчям».

Швидкий рух промови зобов'язує виступаючого не затримувати уваги, зокрема, на тривалих абстрактних міркуваннях.

Завершення промови повинно пов'язати її з початком. Кінець промови повинен бути таким, щоб слухачі відчули (і не лише у тоні промовця, це обов'язково), що далі говорити нема чого.

Насамкінець, звернемо увагу на основні помилки промовців, виявлені на основі сучасних спостережень [2]. Отже, яких головних помилок припускаються адвокати під час промов:

1) Нервують.

2) Поводять себе дуже формально. Навіть при розгляді справи у суді найвищої інстанції, усна промова має передбачати й діалог, а не виключно ораторський виступ.

3) Спершу говорять, а потім думають. Адвокати часто поспішають з відповіддю на питання, побоюючись взяти дві секунди на розмірковування, а потім на ходу змінюють хід думок або губляться у відповіді. Завжди краще витримати паузу і обдумати, що ви хочете сказати перед тим, як це сказати.

4) Найбільшою помилкою в усній промові є неуважне сприйняття адвокатом питань судді, у результаті чого адвокат втрачає можливість надати інформацію, яка необхідна судді.

5) Роблять уступки (у цьому ніколи немає необхідності, ви маєте бути готові захищати свою позицію на всіх рівнях).

Немає жодного сумніву, що перелічені вище поради та сформовані на їх основі навички стануть у пригоді адвокату не лише на стадії судових дебатів. Позитивний ефект від їх використання не змусить себе чекати й у ряді інших аспектів публічної діяльності, зокрема, у медіації та під час брифінгів зі ЗМІ, до яких все частіше долучаються адвокати, а також у реалізації інших складових повсякденної діяльності адвоката – діловому листуванні, підготовці запитів, налагодженні ділових зв'язків, взаємодії з різноманітними спільнотами.

Список використаної літератури:

1. Відтворено з видання: А.Ф. Кони, Избранные произведения, М., Изд. «Юридическая литература», 1956 г. URL: https://orator.biz/library/trening-trenerov/sovety_lektoram

2. Tips on Oral Advocacy. URL: https://law.duke.edu/students/orgs/mootcourt/tips/.

Кравченко О.В.
аспірантка 3-го курсу кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ШЛЯХІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Одним із найважливіших інститутів громадянського суспільства, що офіційно закріплений у чинному законодавстві, є інститут адвокатури, особливістю функціонування якого є його професійні основи.

Шляхи вдосконалення сучасної адвокатури в Україні є предметом обговорення у фаховій літературі, а також тісно пов'язані із судовою реформою, яка сьогодні триває в нашій державі. Так, у літературі слушно зазначається, що вироблення нових шляхів для розбудови адвокатури України потребує створення дієвої системи з поступовим реформуванням кожного з напрямів діяльності і функціонування адвокатури. Так, потребують урахування в процесі модернізації такі аспекти: – засади реформування системи адвокатури України; – принципи, на яких будується реформування адвокатури; – основні вектори реформування адвокатури; – завдання, які стоять перед реформою адвокатури.

Уся правова система у стані реформування, у тому й числі адвокатура, перебуває під пильною увагою громадськості, міжнародних спостерігачів та взагалі всієї світової спільноти. Повноцінне входження України до Європейського Союзу потребує імплементації європейського законодавства до вітчизняного правового поля, а дотримання прав і свобод людини і громадянина є невід'ємною частиною цього процесу.

Вироблення нових шляхів для розбудови адвокатури України потребує створення дієвої системи з поступовим реформуванням кожного з напрямів діяльності і функціонування адвокатури.

Нині в Україні існують всі передумови для подальшого реформування інституту адвокатури, для реалізації яких потрібно вирішити наступні проблеми, це, зокрема, невідповідність українського законодавства міжнародним стандартам у галузі надання кваліфікованої юридичної допомоги та організації діяльності адвокатури; відсутність механізму реалізації принципу рівності сторін у сді; недосконаліть механізму надання юридичної допомоги; відсутність правового регулювання діяльності адвокатів на території інших держав; відсутність безперервної і цілісної системи підготовки та перепідготовки професійних кадрів адвокатури; нестача самостійного, корпоративного регулювання адвокатських утворень; відсутність реальної незалежності адвокатів.

У зв'язку із проведенням в Україні судово-правової реформи пропонується наділення адвокатури новими функціями, зокрема, функцією медіації, ескроу-агента, здійснення фідуціарної діяльності. Не підтримано таких пропозицій через спрямованість їх на комерціалізацію адвокатури. За своїми функціональними властивостями вони не відповідають функціональним основам адвокатури. Після їх втілення адвокатура як класичне явище перестане існувати та виникне новий гібрид, правову природу якого необхідно буде осягнути. Крім того, передумовою наділення адвокатури новими функціями є необхідність врегулювання відповідних видів діяльності на рівні цивільного та господарського законодавства. [1, с.17].

Декілька проблемних моментів пов'язані із правовим статусом адвоката, так, зазначається, що адвоката не можна притягнути до кримінальної, матеріальної та іншої відповідальності або погрожувати її застосуванням у зв'язку з наданням юридичної допомоги громадянам та організаціям згідно із законом. Професійні права адвоката, що охороняються законом, закріплені у ст.20 Закону «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», а також у спеціальних законах щодо конкретних видів його діяльності. Однак механізми охорони їх законів є недосконалими. А гарантії адвокатської діяльності, які мають забезпечувати в тому числі й реалізацію цих прав у повному обсязі, недостатні для забезпечення належного виконання адвокатом професійних повноважень [2, с.22].

Для реалізації стратегічних завдань адвокатури необхідно: комплексний розгляд резонансних справ, можливо, навіть колегіальне обговорення найбільш важких питань; аналіз та узагальнення наданої інформації з боку експертів і спеціалістів; матеріально-фінансове забезпечення особи у разі її неплатоспроможності; обмін досвідом між учасниками.

Список використаної літератури:

1. Бакаянова Н.М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис.. доктр.юрид. наук: 12.00.10 / Бакаянова Нана Мезенівна; Нац. Ун-т «Одеська юридична академія». – О., 2017. – 42 с.

2. Захарова С.І. Нотаріат та адвокатура України / С.І. Захарова. – Херсон, 2010. – 87 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, професор кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Полянський Юрій Євгенович***

Фоміна О.І.
аспірантка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ МІЖ АДВОКАТОМ ТА КЛІЄНТОМ

Укладання договору про надання правової допомоги передбачає виникнення у адвоката та клієнта певного кола обов'язків. У разі їх невиконання або неналежного виконання кожна з сторін має можливість звернутися до уповноваженого органу з метою захисту своїх прав та інтересів. Так, адвокат може звернутись до суду, а клієнт – до суду або до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (надалі – КДКА) за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України.

Відзначимо, що обрання кожного з цих шляхів вирішення конфлікту має певне коло суттєвих недоліків. Процедура судового захисту потребує витрат часу, необхідного на розгляд справи, та сплати судового збору. Крім того, судовий процес характеризується додатковим психологічним навантаженням. Як вказує Голова Національної асоціації адвокатів України Л. Ізовітова, спори між адвокатом та клієнтом відзначаються емоційністю та завищеними очікуваннями, які, зазвичай, є у клієнтів стосовно адвокатів [1]. Одним з недоліків судового розгляду справи є можливий публічний розголос змісту конфлікту між адвокатом та клієнтом серед населення, що може призвести до негативних наслідків, як для репутації клієнта, так і адвоката, адвокатського бюро чи об'єднання, що безумовно вплине на рівень поваги до інституту адвокатури загалом.

Щодо розгляду скарги КДКА, то для клієнта негативним аспектом є обов'язок внести плату за організаційно-технічне забезпечення розгляду заяви (скарги) та обмеженість кола питань, що можуть бути вирішеними, адже, наприклад, КДКА не вирішує спори що стосуються сфери цивільно-правових відносин. Крім того, дисциплінарними стягненнями, що можуть бути накладені на адвоката, є попередження, зупинення або припинення права на заняття адвокатською діяльністю на певний строк. В юридичній науці неодноразово зверталася увага на завузький характер переліку дисциплінарних стягнень, який не дозволяє забезпечити дотримання принципу пропорційності при обранні виду дисциплінарного стягнення, та потребу його розширення [2]. Вказане зауваження є особливо актуальним з урахуванням того факту, що останні два стягнення можуть завдати суттєвої шкоди адвокатові, якщо здійснення адвокатської діяльності є єдиним джерелом прибутку.

У зв'язку з цим вважаємо за доцільне розглянути можливість альтернативних способів врегулювання конфліктів між адвокатом та клієнтом. Цікавим є досвід Федеральної Республіки Німеччина, в якій вже протягом майже десяти років діє Комісія з примирення, яка не належить до органів Федеральної палати адвокатів, а є самостійною, незалежною організацією, створеною для розгляду майнових спорів між адвокатами і довірителями на суми до 50 000 євро у письмовому порядку. Фінансування Комісії здійснюється Федеральною палатою адвокатів за рахунок внесків адвокатів.

Комісія з примирення, на відміну від КДКА, складається не лише з адвокатів, що створює додаткові умови для формування довіри громадян та їх впевненості у неупередженості органу під час розгляду справи. Звернемо увагу, що за часи свого існування до Комісії надійшло більше 5110 заяв. При цьому, близько 20% всіх поданих заяв були розглянуті на користь довірителів, близько 40% – на користь адвокатів, та приблизно 1/3 заяв – відхилено через відсутність сприяння з боку заявника [3].

Варто погодитися із Л. Ізовітовою щодо того, що в українській системі адвокатського самоврядування такі комісії могли б створюватися при радах адвокатів регіонів, а до їхнього складу доцільно залучати представників громадськості [2, с. 7].

Заслуговує на увагу той факт, що в Україні достатньої популярності набувають такі альтернативні процедури як врегулювання спору за участю судді (запроваджена у 2017 р. шляхом внесення змін до процесуальних кодексів України) та медіація. Незважаючи на суттєві переваги цих процедур, вважаємо за неможливе їх використання з об'єктивних причин. Так, у разі звернення до процедури врегулювання спору за участю судді, особа все одно має сплатити судовий збір (50% якого буде повернуто лише в разі позитивного вирішення спору). Щодо процедури медіації, то серед переважної більшості населення вона ще не отримала поваги та довіри, однією з причин чого є відсутність законодавчого врегулювання діяльності медіаторів, оскільки Закон України «Про медіацію» все ще не прийнято.

На підставі вищевикладеного відзначимо, що створення подібного органу для примирення адвоката з клієнтом за європейським взірцем сприятиме:

– збереженню довірчих відносин між адвокатом та клієнтом, адже кожна з сторін буде задоволена результатами розгляду справи;
– збереженню ділової репутації обох з сторін;
– економії часу та грошових витрат;
– зменшенню навантаженню на КДКА та суди.

Окремим аргументом «за» вважаємо те, що ідея мирного врегулювання конфліктів для Правил адвокатської етики не є новою, адже ст. 52 передбачає, що кожен адвокат має вжити заходи мирного врегулювання конфлікту

за участю іншого адвоката (процедуру примирення здійснюватиме голова регіональної ради або інший уповноважений представник органу адвокатського самоврядування). Отже, доцільним є подальший розвиток положень Правил адвокатської етики у взаємовідносинах «адвокат-клієнт».

Список використаної літератури:

1. Відбувся німецько-український форум «Позасудове врегулювання спорів». Вісник Національної асоціації адвокатів України. № 7-8. 2017. С. 7-9.

2. Бакаянова Н.М. До обговорення проекту Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 9055 від 06.09.2018 р. URL: https://bitly.su/5kiDoy5.

3. Дерра М. Адвокатура в Германии. URL: https://zakon.ru›Tools› DownloadFileRecord.

Науковий керівник: *завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, доцент* ***Бакаянова Нана Мезенівна***

Шаповал А.О.
аспірант кафедри кримінального процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ АДВОКАТА (ЗАХИСНИКА) ПІД ЧАС ОГЛЯДУ ТА ОБШУКУ ТРАНСПОРТНОГО ЗАСОБУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Гарантоване ст. 59 Конституції України право кожного на професійну правничу допомогу у кримінальному провадженні поширюється не тільки на ті випадки надання правничої допомоги, які прямо передбачені у Кримінальному процесуальному кодексі України, а й на будь-які інші випадки необхідності для учасника кримінально-процесуальних відносин отримати правничу допомогу, у тому числі і при проведенні слідчих (розшукових) дій [1, с. 251-252]. Одними з таких дій, які здатні істотно обмежити або порушити права особи, є огляд та обшук.

Огляд та обшук транспортного засобу – це слідчі (розшукові) дії, які є невід'ємною частиною досудового розслідування багатьох видів злочинів. Як показує практика, саме під час їх проведення органи досудового розслідування інколи допускають досить грубі процесуальні порушення, які в подальшому можуть призвести до притягнення особи до кримінальної

відповідальності. Тому дуже важливою є участь під час проведення цих процесуальних дій кваліфікованого захисника, який допоможе унеможливити всі спроби посадових осіб перейти межу законності та верховенства права. Оскільки, відповідно до ч. 2 ст. 237 КПК України, огляд житла чи іншого володіння особи здійснюється згідно з правилами, передбаченими для обшуку житла чи іншого володіння особи, ці поняття потрібно розглядати в одному контексті.

В 2017 році Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» були внесені зміни до КПК України, які, на мій погляд, удосконалили процедуру проведення обшуку та огляду (який проводиться в житлі чи іншому володінні особи), а особливо – для сторони захисту [2].

Так, відповідно ч. 1 ст. 236 КПК України, незалежно від стадії цієї слідчої дії слідчий, прокурор, інша службова особа, яка бере участь у проведенні обшуку, зобов'язані допустити на місце його проведення захисника чи адвоката. Це положення законодавства прямо передбачає обов'язок посадових осіб допустити захисника чи адвоката до участі у проведенні обшуку чи огляду транспортного засобу на будь-якій його стадії. В іншому випадку такі дії можна розцінювати не лише як грубе порушення прав підозрюваного чи іншої особи, але й як перешкоджання адвокатській діяльності.

За правилами ч. 2 ст. 46 КПК України, якщо підозрюваний заперечує проти проведення процесуальної дії за відсутності захисника, проведення процесуальної дії відкладається або для її проведення залучається захисник у порядку, передбаченому ст. 53 КПК України. Цю норму загального характеру слід поширювати і на порядок проведення обшуку. Тобто, якщо особа, у приміщенні якої здійснюється ця слідча дія, заперечує проти її проведення без захисника, то слідчий невідкладно має вжити заходів для його залучення [3, с. 145].

Водночас у разі недопущенням адвоката під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи до участі у такій слідчій дії отримані під час обшуку докази повинні бути визнані недопустимими, тобто такими, що отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини. При цьому необхідно належним чином зафіксувати факт недопущення адвоката до участі в обшуку з метою подальшого визнання в суді у процесі судового провадження отриманих доказів під час обшуку недопустимими [4].

Законодавець також врахував той факт, що обшук та огляд не завжди проводяться у особи, якій повідомлено про підозру. Це може бути й особа, яка ще не має процесуального статусу у вказаному кримінальному провадженні. Тому в даному випадку розмежування понять «захисник» та «адвокат» є досить доречним.

У статті 50 КПК України закріплено, якими документами підтверджуються повноваження захисника у кримінальному провадженні. Цей перелік є вичерпним, тому посадовим особам органу досудового розслідування чи іншим особам забороняється встановлювати будь-які додаткові вимоги або умови для підтвердження повноважень захисника чи для його залучення до участі в кримінальному провадженні.

Під час проведення огляду чи обшуку транспортного засобу у кримінальному провадженні адвокат або захисник наділений досить широкими повноваженнями. Він є гарантом дотримання прав та свобод клієнта, які йому надані чинним законодавством. Так, згідно ч. 4 ст. 46 КПК України, захисник користується процесуальними правами підозрюваного, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, і не може бути доручена захиснику.

Під час проведення огляду чи обшуку транспортного засобу захисник або адвокат, як фахівець в галузі кримінально-процесуального права, має право: вимагати пред'явлення ухвали слідчого судді для ознайомлення та надання її копії; перевіряти наявність службових посвідчень присутніх представників правоохоронних органів; вимагати присутності під час проведення обшуку не менше 2-х незацікавлених понятих, наголошуючи на тому, що поняті, які прибули з правоохоронцями, можуть бути необ'єктивними; заявляти клопотання слідчому, прокурору про вжиття належних заходів для забезпечення присутності під час проведення обшуку осіб, чиї права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені; наголошувати на проведенні обшуку в час, коли завдається найменша шкода звичайним заняттям особи; ретельно стежити за відображенням у протоколі всього вилученого майна; наполягати на належному огляді вилученого майна та опечатуванню із завіренням підписами осіб, які брали участь у проведенні огляду [4]; вносити зауваження до протоколу проведення слідчої дії; здійснювати відеофіксацію процедури проведення обшуку тощо.

Отже, участь адвоката (захисника) під час проведення огляду чи обшуку транспортного засобу у кримінальному провадженні не є обов'язковою. Це диспозитивне право підозрюваного або особи, у якої проводять такі слідчі (розшукові) дії. Аби ним скористатись, необхідно слідчому, прокурору або іншій посадовій особі заявити клопотання про залучення адвоката (захисника) для участі у процесуальній дії, посилаючись при цьому на норми КПК України та Конституції України. Відмова у задоволенні такого клопотання є неправомірною та порушує право особи на захист.

Список використаної літератури:

1. Головюк І.В. Проблеми вдосконалення надання професійної правничої допомоги під час обшуку житла та іншого володіння особи / І.В. Головюк,

В.Г. Пожар, О.О. Торбас // Актуальні питання державотворення в Україні: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (19 травня 2017 р.) : в 2 т. / редкол.: І.С. Гриценко (голова), І.С. Сахарук (відп. ред.) та ін. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2017. – Том 1. – С. 251-253. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9410/Glovyuk%2c%20Pozhar%2c%20Torbas.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 (зі змінами і допов.). Відомості Верховної Ради України. 2017. № 96. Ст. 2921. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19

3. Вегера І. Проблемні питання участі адвоката при проведенні обшуку / І. Вегера // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 7. – С. 143-147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2016_7_25.

4. Гапонюк М. Адвокати «у вогні»: як захистити від незаконних обшуків себе та клієнтів / Марина Гапонюк // Юридична газета. – 2018. URL: http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/advokati-u-vogni-yak-zahistiti-vid-nezakonnih-obshukiv-sebe-ta-klientiv.html.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Пожар Вадим Георгійович***

Анисимова О.А.
студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ АДВОКАТА У НАДАННІ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ПРИ РОЗІРВАННІ ШЛЮБУ

Конституція України, надаючи пріоритети правам, свободам людини і громадянина, проголосила та гарантує громадянам право на судовий захист. Особлива роль в забезпеченні правової допомоги відведена адвокатурі. Правові підстави участі адвокатів у цивільному процесі визначені Конституцією України, Цивільним процесуальним кодексом України, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правилами адвокатської етики тощо.

Доволі часто адвокати надають правову допомогу у сімейних спорах, в тому числі у справах щодо розлучення. Ці категорії правових спорів вимагають якісної підготовки адвоката, з урахуванням усіх особливостей справи.

У справах про розірвання шлюбу предмет доказування визначається на підставі ст. ст. 109, 112 Сімейного кодексу України [1]. Коло фактів, які підлягають встановленню в судовому засіданні, залежить від того, чи є взаємна згода подружжя на розірвання шлюбу, а також чи є у подружжя спільні неповнолітні діти. Залежно від поєднання зазначених обставин можливі наступні варіанти, від яких адвокат відштовхується при підготовці до судового розгляду справи.

1. Розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя, яке не має спільних неповнолітніх дітей. Предмет доказування в цій ситуації – це факт укладання шлюбу, факт відсутності згоди на розірвання шлюбу одного з подружжя, факт відсутності спільних неповнолітніх дітей, факт неможливості подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї.

2. Розірвання шлюбу за спільною згодою подружжя, яке має спільних неповнолітніх дітей. Адвокат в цій ситуації звертає увагу на такий предмет доказування: факт укладання шлюбу, факт наявності взаємної згоди подружжя на розірвання шлюбу, факт наявності спільних неповнолітніх дітей, факт наявності або відсутності угоди про утримання та виховання дітей, факт відповідності угоди про утримання та виховання дітей їх інтересам.

3. Розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя, яке має спільних неповнолітніх дітей. Така ситуація є більш складною для адвоката, особливо, якщо і чоловік, і жінка бажають, щоб діти залишились проживати з кожним з них. В подібних спорах адвокатові важливо врахувати всі вимоги адвокатської етики, в тому числі щодо правил взаємодії із психічно вразливим кілєнтом та діяти у конфліктній ситуації, не загострюючи її. Предмет доказування у такому спорі крім факту укладання шлюбу такий: факт відсутності згоди одного з подружжя на розірвання шлюбу, факт наявності спільних неповнолітніх дітей, факт неможливості подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї, факт наявності або відсутності угоди про утримання та виховання дітей, факт відповідності угоди про зміст і вихованні дітей їх інтересам.

Аналізуючи три ситуації, можна виділити такі загальні факти, що входять до предмету доказування адвоката по всіх справах про розірвання шлюбу, є: 1) факт укладення шлюбу; 2) факт наявності або відсутності взаємної згоди подружжя на розірвання шлюбу; 3) факт наявності або відсутності спільних неповнолітніх дітей. Спільними неповнолітніми дітьми визнаються діти, народжені у шлюбі, діти одного з подружжя, усиновлені іншим, діти, усиновлені обома з подружжям [2; с. 314].

Інші факти включаються до предмету доказування у справі про розірвання шлябу в залежності від конкретних обставин справи, які адвокат повинен ретельно вивчити, звертаючи увагу на всі дрібниці. Крім того, робота адвоката ускладнюється, якщо чоловіком або дружиною заявлені

вимоги, які можуть бути розглянуті спільно з позовом про розірвання шлюбу. Предмет доведення має свою специфіку також у випадках, коли з позовом про розірвання шлюбу звертається один з подружжя під час вагітності дружини або протягом року після народження дитини. Причина цього в тому, що згідно ст. 109 Сімейного кодексу України розірвання шлюбу в такому випадку може мати місце у випадку, якщо один із подружжя вчинив протиправну поведінку, яка містить ознаки кримінального правопорушення, щодо другого з подружжя або дитини, якщо батьківство щодо зачатої або народженої дитини визнане іншою особою, або за рішенням суду відомості про чоловіка як батька дитини виключено із актового запису про народження дитини [2].

Слід звернути увагу, що при відсутності згоди одного з подружжя на розірвання шлюбу адвокат повинен довести факти, що свідчать про неможливість подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї. Відповідно до цього, при підготовці до судового розгляду адвокат повинен ретельно вивчити ті конкретні факти, на які посилається позивач у своїй позовній заяві як на підставу своєї вимоги про розірвання шлюбу.

Зазвичай адвокати при вивченні обставин справи про розлучення та підготовці до судового розгляду спору посилаються на такі обставини, що підтверджують неможливість подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї: 1) факт зловживання одного з подружжя спиртними напоями; 2) факт наявності захворювання на хронічний алкоголізм; 3) факт обмеження чоловіка в дієздатності внаслідок зловживання спиртними напоями або наркотичними речовинами; 4) факт відсутності між подружжям близьких відносин; 5) факт роздільного проживання подружжя протягом тривалого періоду часу; 6) факт невідомості місця проживання чоловіка; 7) факт подружньої невірності; 8) факт наявності фактичних шлюбних відносин з іншою особою; 9) факт жорстокого поводження з одним з подружжя або з неповнолітніми дітьми; 12) факт неможливості одного з подружжя мати дітей та інші обставини [2].

Слід звернути увагу на те, що під час розгляду справи про розірвання шлюбу при відсутності згоди одного з подружжя на розірвання шлюбу суд має право щодо примирення подружжя, якщо це не суперечить моральним засадам суспільства [2]. Заходи до примирення можуть бути прийняті як за ініціативою суду, так і на прохання подружжя (або одного з них). Адвокати зазвичай інформують клієнта про можливість примирення, в тому числі, застосування медіативних процедур.

Однак, якщо заходи щодо примирення виявились нерезультативними, то суд зобов'язаний розірвати шлюб. Адвокати вживають заходи для доведення факту роздільного проживання подружжя. Так, адвокат-представник однієї зі сторін у судовому процесі може надати суду такі докази, що підтверджують факт роздільного проживання родини: довідку міграційної служби про

реєстрацію одного з подружжя поза місцем реєстрації другого; довідку з місця роботи одного з подружжя в іншому місті поза місцем реєстрації та роботи другого з подружжя тощо.

Для того, щоб підтвердити інші обставини, які свідчать про неможливість подальшого спільного проживання подружжя і збереження сім'ї, адвокат може долучити такі докази: копію рішення суду про обмеження дієздатності одного з подружжя внаслідок зловживання спиртними напоями або наркотичними речовинами; довідку з медичного закладу про звернення одного з подружжя з приводу завданих побоїв; довідку з медичного закладу про наявність захворювання, що перешкоджає народженню дітей; інші письмові докази [2].

Крім того, адвокат може підтверджувати викладені ними обставини посиланнями на показання свідків сусідів, родичів, друзів, товаришів по службі і колег подружжя.

Можна зробити висновок, що адвокат при представництві клієнта у справі про розлучення повинен якісно вивчити всі обставини справи, долучити всі можливі докази щодо неможливості спільного проживання подружжя тощо. На перший погляд, участь адвоката у даній категорії справ суттєво спрощена (зокрема, у порівнянні з позовним провадженням), однак сприяння суду у зборі доказів не звільняє адвоката від необхідності фахової підготовки заяви до суду, належного представлення інтересів подружжя у разі потреби в судовому засіданні, повного інформування подружжя про правові наслідки розірвання шлюбу.

Список використаної літератури:

1. Сімейний кодекс України [Електронний ресурс]: Закон України від 10 січня 2002 р. № 2947-III. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14

2. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: КНТ, 2008. – 1248 с.

3. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 р. №1618-IV. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n8249

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Антоненко П.А.
студентка 2-го курсу магістратури факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Професійна етика адвоката як невід'ємна складова його діяльності має регулятивні функції та загальноморальний зміст, тому вимоги до неї розроблені більш ніж детально. Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Законом) законодавчо зобов'язують адвоката зберігати таємницю, і це є основною запорукою довіри клієнта.

Статтею 22 Закону визначається зміст поняття «адвокатська таємниця», як «будь-яка інформація про клієнта», а також визначено виключний перелік осіб, окрім самого адвоката, на яких розповсюджується обов'язок зі збереження адвокатської таємниці. Такими особами є помічник адвоката, стажист адвоката, особа, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, а також особа, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю. Також адвокат зобов'язаний зберігати адвокатську таємницю щодо інформації, отриманої від осіб, які не стали його клієнтами. Зокрема, це особи, яким відмовлено в укладанні договору про надання правової допомоги з передбачених законом причин [1].

Інформація, що складає предмет адвокатської таємниці в Законі сформульована досить розмито, що в свою чергу надає можливість двозначного трактування та створює пряму загрозу збереження конфіденційності.

Яскравим прикладом є ситуації, коли під час слідчих дій адвокати сперечаються зі слідчими, які мають на меті вилучити електронні накопичувачі інформації, візитки, різного типу записи, мотивуючи це тим, що вони не зберігаються в адвокатському досьє та на них не позначено, що інформація належить адвокату.

Згідно з п. 4 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності[1].

На перший погляд, вищезгадана норма Закону гарантує повний захист адвоката від засобів кримінально-процесуального характеру у вигляді обшуку в офісі, вилучення документів, серед яких можуть бути документи клієнта та містити докази вчинення злочину.

Але навість на думку ЄСПЛ, категорична заборона не має бути застосована без додаткових впроваджень правил втручання у випадку необхідності. Тобто, на думку ЄСПЛ можливість проводити обшуки у адвокатів все ж

мають місце бути, за умови що є підстави вважати його причетним до скоєння злочину. Така думка мотивована цілком логічними побоюваннями створення середовища для розвитку нової категорії злочинців.

В свою чергу ЄСПЛ у рішеннях уже неодноразово зазначав, що переслідування представників юридичної професії – це неприпустимо по-перше, з точки зору Конвенції. З огляду на це, питання проведення обшуку в приміщеннях адвокатів повинне розглядатися з особливою уважністю. Прикладом такої справи є «Юдицька та інші проти Росії» (стаття 8 Конвенції, заява № 5678/06, від 12 лютого 2015 р.) [2].

У даній справі ЄСПЛ визначив, що постанова про проведення обшуку від 6 травня 2005 року була винесена районним судом за клопотанням слідчого у рамках попереднього слідства у кримінальній справі щодо певного кола осіб за обвинуваченнями в отриманні хабарів при обтяжуючих обставинах. Проте, районний суд зазначив, що юридична особа була однією зі сторін фіктивного договору, і дозволив обшук усього її приміщення. З огляду на все вищезазначене Суд не визнав постанову про проведення обшуку такою, яка була винесена на підставі обґрунтованої підозри.

ЄСПЛ вважає, що постанова про проведення обшуку не була чітко сформульованою, що і стало причиною до надання слідчим необмеженої свободи розсуду при проведенні обшуку. Також в постанові не були визначені причини, з яких обшук кабінету та комп'ютеру вважався недостатнім. В додаток до цього суддя при винесенні постанови не порушила питання про те, чи підлягають захисту конфіденційні матеріали, хоча йому заздалегідь будо відомо, що заявники були членами колегії адвокатів і мали документи, захищені адвокатською таємницею [3].

Проаналізувавши матеріали, які були перевірені і вилучені, Європейський Суд дійшов висновку, що обшук торкнувся професійної таємниці тою мірою, яка є неспівмірною переслідуваній законній меті. У зв'язку із цим, ЄСПЛ акцентує увагу на тому, що у справах, які стосуються адвокатів, посягання на професійну таємницю адвоката може мати наслідки для здійснення правосуддя і це як наслідок може призвести до порушення прав, гарантованих статтею 6 Конвенції.

Перш за все, необхідно чітко розуміти мету проведення обшуку та нагальну можливість отримання цієї інформації та доказів іншим шляхом. Взагалі, обшук повинен мати чітко визначену мету – збір доказів вчинення кримінального злочину.

Крім того, відмінність процедури проведення обшуку у адвоката від будь-якого іншого обшуку полягає й в тому, що для нього не достатня присутність двох понятих. Обов'язком є присутність представника ради адвокатів регіону в якості незалежного наглядача.

Отже, для забезпечення участі представника ради адвокатів регіону службова особа, яка проводитиме відповідну слідчу дію, завчасно повідомляє

про це раду адвокатів регіону за місцем її проведення. На жаль, чинне законодавство не визначає ані строку, ані порядку такого повідомлення, внаслідок чого службова особа, отримує «практичну можливість обходити ці гарантії адвокатської діяльності»

Таким чином, одним із розповсюджених способів порушення адвокатської таємниці є випадки проведення обшуків та інших слідчих дій, які мають досить «типовий» набір порушень. Рада адвокатів регіону про проведення обшуку повідомляється безпосередньо перед самим початком проведення процесуальної дії, що унеможливлює своєчасне прибуття її представників, або не повідомляється взагалі. Під час обшуку вилучаються документи, пов'язані зі здійсненням адвокатської діяльності, комп'ютерна техніка, флеш-накопичувачі, особисті мобільні телефони адвокатів, які містять адвокатську таємницю, у тому числі листування адвоката з клієнтом. Як правило, слідчі правоохоронних органів виходять за межі, визначені в ухвалі слідчого судді про дозвіл на проведення обшуку, вилучаючи речі та документи, дозвіл на вилучення яких судом не надавався. Відомі випадки, коли слідчі приховують від слідчого судді факт того, що проведення обшуку буде відбуватись у приміщенні саме адвоката, уникаючи таким чином «зайвого» судового контролю.

На підставі вищевикладеного вважаємо, що наявність суттєвих неточностей та прогалин, а також фактична відсутність в КПК України положень про особливості проведення обшуку відносно адвоката жодним чином не сприяють належному та однаковому застосуванню законодавства щодо дотримання гарантій збереження адвокатської таємниці.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

2. ECtHR 12 February 2015, Yuditskaya and Others v. Russia, No. 5678/06, para. 25 URL: http://europeancourt.ru/tag/yudickaya-i-drugie-protiv-rossii/

3. Оверчук С. В. Обшук житла адвоката та приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність: прецедентна практика Європейського суду з прав людини. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2018. № 2(18): Режим доступу: http://lj.oa.edu.ua/articles/2018/n2/18osvzpl.pdf.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Антошко В.І.
студентка 1-го курсу магістратури факультету
прокуратури та слідства (кримінальна юстиція)
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ДОСТУПУ ДО ПРОФЕСІЇ АДВОКАТА

Найважливіша роль в забезпеченні законності в нашій державі належить адвокатурі, яка протягом всього часу свого існування виконувала своє головне призначення – захист прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Статтею 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено, що адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

Крім того, частиною 3 даної статті визначено, що для цілей цієї статті:

– повна вища юридична освіта – повна вища юридична освіта, здобута в Україні, а також повна вища юридична освіта, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку;

– стаж роботи в галузі права – стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею повної вищої юридичної освіти [1].

Порядком допуску до складення кваліфікаційного іспиту встановлено, що при визначенні набуття особою повної вищої юридичної освіти, слід керуватися Законом України «Про вищу освіту», згідно якого, повною вищою освітою визнається освітній рівень вищої освіти особи, який характеризує сформованість її інтелектуальних якостей, що визначають розвиток особи як особистості і є достатніми для здобуття нею кваліфікацій за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста або магістра. Вищу освіту мають особи, які завершили навчання у вищих навчальних закладах, успішно пройшли державну атестацію відповідно до стандартів вищої освіти і отримали відповідний документ про вищу освіту державного зразка [2].

Проте до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Порядок доступу до складення кваліфікаційного іспиту не внесено жодних змін у зв'язку з прийняттям Закону України «Про вищу освіту» від 06.09.2014 та змін від 05.09.2017 № 2148-VIII, якими змінено рівні та ступені вищої освіти.

В Законі України «Про вищу освіту» в редакції від 06.09.2014 (зі змінами та доповненнями) взагалі відсутнє поняття «повної вищої освіти».

Відповідно до ст. 5. Закону, підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітніми чи науковими програмами на таких рівнях вищої освіти:

– початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти;
– перший (бакалаврський) рівень;
– другий (магістерський) рівень;
– третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень;
– науковий рівень [3].

Прийняття нової редакції Закону України «Про вищу освіту» стало одним з заключних етапів реструктуризації національної системи вищої освіти у зв'язку з ратифікацією Україною таких міжнародних домовленостей, як Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти «Загальноєвропейський простір вищої освіти. Досягнення цілей» від 20.05.2005 [4] та Спільної декларації міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» від 19.06.1999 [5].

Саме на виконання Україною вищевказаних ратифікованих міжнародних угод була розроблена Національна рамка кваліфікацій, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 [6].

Прийнятий у 2014 році Закон України «Про вищу освіту» та відповідні до закону зміни до Національної рамки кваліфікацій остаточно привели національну систему вищої освіти до стандартів Загальноєвропейського простору вищої освіти.

Саме такими діями в Україні впроваджено загальноєвропейську систему вищої освіти яка складається з двох циклів вищої освіти – бакалаврського та магістерського, що унеможливлює застосування поняття «повної вищої освіти» та прирівнювання до нього будь-якого з вищеназваних рівнів вищої освіти.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

Згідно з редакцією Закону України «Про вищу освіту» від 2002 р., на підставі якої приймалися положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» в частині визначення стажу та повної вищої освіти, бакалавр відповідав шостому рівню Національної рамки кваліфікацій, а магістр – сьомому відповідно.

Таким чином, відповідно до змін до Закону України ««Про вищу освіту» від 05.09.2017, якими визнано науково-освітній ступінь бакалавра таким, що відповідає сьомому рівню Національної рамки кваліфікацій, особа з дипломом бакалавра, та стажем роботи у галузі права не менше двох років має допускатися до складання кваліфікаційного іспиту для набуття права на

зайняття адвокатською діяльністю, оскільки вона володіє всіма необхідними знаннями та професійними навиками.

У зв'язку з існування даної колізії, в адміністративних судах України розпочато ряд проваджень за позовними заявами здобувачів кваліфікаційно-освітнього рівня «бакалавр» до Кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури про визнання протиправним рішень комісії про відмову у доступі до складання кваліфікаційного іспиту, у зв'язку з відсутністю дворічного стажу після здобуття «повної вищої освіти», зокрема справи № 420/935/19 [7] та 240/8633/19 [8].

Щодо справи № 420/935/19, то окружним адміністративним судом позовні вимоги про скасування рішення КДКА та зобов'язання допустити до складання кваліфікаційного іспиту було правомірно задоволено.

Суд першої інстанції у даній справі зазначив, що Законом України «Про вищу освіту», який набрав чинності 06.09.2014, не передбачено такого освітнього рівня як «повна вища освіта» та, відповідно, можливості видачі закладом вищої освіти документа, що підтверджує здобуття такого рівня.

Окружний адміністративний суд встановив, що позивач у справі здобув перший (бакалаврський) рівень освіти вже після набрання чинності Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014, а тому відсутні будь-які підстави прирівнювати рівень цієї вищої освіти, виходячи з положень старого Закону України «Про вищу освіту», адже вона не здобувала вищої освіти за його положеннями.

Суд зазначив, що наявність у особи достатнього рівня знань та практичних навичок у застосуванні закону перевіряється саме під час кваліфікаційного іспиту, право на складання якого Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури було позбавлено заявника.

З огляду на викладене, окружним адміністративним судом позовні вимоги задоволено у повному обсязі та зобов'язано Кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури допустити особу до складання кваліфікаційного іспиту.

В свою чергу, суд апеляційної інстанції по даній справі рішення окружного адміністративного суду скасував з мотивів того, що бакалавр не є «повною вищою освітою» у розумінні Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 року [9].

Суд, здійснивши системний аналіз наведених норм законодавства про вищу освіту та адвокатуру визначив, що за вказаного правового регулювання, Закон № 5076-VI передбачає віднесення до стажу роботи в галузі права періоду роботи за спеціальністю після здобуття найвищого з трьох рівнів вищої освіти, які були передбачені саме Законом № 2984-III, тобто спеціаліста або магістра.

В наступному же абзаці суд апеляційної інстанції зробив абсолютно асиметричний попередньому висновок та зазначив, що ототожнення будь-

якого з п`яти рівнів вищої освіти, визначених Законом № 1556-VII, із повною вищою освітою за Законом № 2984-III є необґрунтованим.

Суд зазначив, що ототожнення є неможливим і одночасно ототожнює рівень «бакалавра» з таким, що не відповідає поняттю «повної вищої освіти».

У зв'язку з тим, що справа розглядалася окружним адміністративним судом в порядку письмового провадження, без виклику учасників справи, постанова суду апеляційної інстанції не підлягала оскарженню до Верховного Суду та набрала законної сили.

Справа № 240/8633/19 є лише другою у спірних правовідносинах та перебуває на стадії перегляду рішення в суді апеляційної інстанції.

Коментар щодо рішення окружного адміністративного суду у вищевказаній справі надати важко, оскільки його мотивувальна частина містить ідентичні висновки, викладені у постанові П'ятого апеляційного адміністративного суду у справі № 420/935/19.

З огляду на викладене вбачається, що існує нагальна проблема у застосуванні положень Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 в розгляду питань щодо допуску до складання кваліфікаційного іспиту для здобуття права на заняття адвокатської діяльністю. Судова практика у спірних колізійних правовідносинах також є неоднозначною та несформованою.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

2. Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методики оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні, затверджений рішенням РАУ від 17 грудня 2013 року № 270 URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2018-06-02-poryadki-86_5b44a4d6e742b.pdf

3. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18

4. Комюніке Конференції Міністрів країн Європи, відповідальних за сферу вищої освіти «Загальноєвропейський простір вищої освіти Досягнення цілей» від 20.05.2005 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_576/sp:max255.

5. Спільна декларація міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти» від 19.06.1999 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_525

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF

7. Рішення Одеського окружного адміністративного суду у справі № 420/935/19 від 09 квітня 2019 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: http://reyestr.court.gov.ua/Review/81044230

8. Рішення Житомирського окружного адміністративного суду у справі № 240/8633/19 від 02.09.2019 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: http://reyestr.court.gov.ua/Review/84097800

9. Рішення П`ятого апеляційного адміністративного суду у справі № 420/935/19 від 31 липня 2019 року. Єдиний державний реєстр судових рішень. Режим доступу: http://reyestr.court.gov.ua/Review/83355398

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Аріапур Л.А.
студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПРОБЛЕМАТИКИ ГОНОРАРУ АДВОКАТА ТА ВІДШКОДУВАННЯ СУДОВИХ ВИТРАТ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ

Адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги. Так, за домовленістю сторін договору про надання правової допомоги, одна сторона (адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язується здійснити захист, представництво або надати інші види правової допомоги другій стороні (клієнту) на умовах і в порядку, що визначені договором, а клієнт зобов'язується оплатити надання правової допомоги та фактичні витрати, необхідні для виконання договору [1].

Таким чином, адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги, до якого застосовуються загальні вимоги договірного права. Отже, в площині правового регулювання, взаємовідносини адвоката з клієнтом є договірними та оплатними (ст.ст. 1, 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Оплата праці адвоката є результатом відповідних домовленостей між адвокатом та його клієнтом і визначається договором про надання правової допомоги. Регульовані або фіксовані ціни на такі послуги встановлюються Кабінетом Міністрів України лише для тих адвокатів, які працюють на підставі Закону України «Про безоплатну правову допомогу» й отримають

оплату за рахунок держбюджету. Усі інші самостійно визначають свій гонорар відповідно до ст. 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2].

Відповідно до ст. 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», гонорар є формою винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Порядок обчислення гонорару (фіксований розмір, погодинна оплата), підстави для зміни розміру гонорару, порядок його сплати, умови повернення тощо визначаються в договорі про надання правової допомоги. При встановленні розміру гонорару враховуються складність справи, кваліфікація і досвід адвоката, фінансовий стан клієнта та інші істотні обставини. Гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час [1].

З наведеного вбачається, що Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не встановлюється мінімальний, максимальний або ж орієнтовний розмір гонорару, не має будь-яких обмежень розміру оплати послуг адвоката, вказано лише, що «гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час».

При цьому, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правила адвокатської етики не закріплюють положення про ціну послуг і гонорар, як істотні умови договору про надання правової допомоги.

Розмір гонорару визначається за погодженням адвоката з клієнтом, і може бути змінений лише за їх взаємною домовленістю [4]. Отже, на даному етапі дослідження стає зрозумілим, що клієнт несе витрати на професійну правничу допомогу адвоката.

Однак, враховуючи, що підставою звернення до адвоката, з однієї сторони є наявність порушеного, не визнаного, оспорюваного права/інтересу клієнта, за захистом яких він звертається до суду, відтак, з іншого боку виникає необхідність отримання послуг адвоката щодо представництва інтересів в суді, а тому закон передбачає розподіл витрат на професійну правничу допомогу у складі судових витрат за результатами розгляду судової справи.

Як зазначає І.В. Головань, відшкодування витрат на професійну правничу допомогу є суттєвою ознакою справедливості судового рішення. Адже, якщо судові витрати не відшкодовані, сторона, на користь якої ухвалене судове рішення, залишається у збитку [6].

Такий підхід надає можливість перекласти тягар оплати вартості юридичних послуг на сторону спору, проти якої винесено судове рішення. Водночас механізм розподілу витрат мав би стати певним фільтром, покликаним зменшити кількість безпідставних або малозначних спорів між сторонами, які було б економічно доцільно вирішувати в позасудовий спосіб, щоб не наражатися на тягар понесення витрат на правничу допомогу [3].

Але якщо сторона судового спору, яка витратилася на адвоката, хоче отримати відшкодування за рахунок свого процесуального супротивника, то ступінь «розумності» цих витрат буде визначати вже суд.

Однак, слід зазначити, що відповідно до ГПК України, ЦПК України та КАС України обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами [2].

Розмір витрат на оплату послуг адвоката має бути співмірним із:

1) складністю справи та виконаних адвокатом робіт (наданих послуг);

2) часом, витраченим адвокатом на надання послуг;

3) обсягом наданих адвокатом послуг та виконаних робіт;

4) ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи.

Порушення будь-якого з цих правил тягне негативні наслідки для учасника процесу, оскільки суд може за клопотанням іншої сторони зменшити розмір витрат на правничу допомогу, які підлягають розподілу між сторонами.

У кодексах не передбачено можливості суду самостійно ініціювати питання про зменшення витрат на правничу допомогу адвоката. Тобто з аналізу цих норм вбачається, що суд не за власною ініціативою переглядає витрати, а робить це за клопотанням сторони, яка має довести їх неспівмірність з «масштабом» справи та обсягом виконаних юридичних робіт [3].

Отже, хоча суд і не має права втручатися у правовідносини адвоката та його клієнта, однак не зобов'язаний присуджувати стороні, на користь якої відбулося рішення, всі його витрати на адвоката, якщо, керуючись принципами справедливості та верховенством права, встановить, що розмір гонорару, визначений стороною та його адвокатом, є завищеним щодо іншої сторони спору, зважаючи на складність справи, витрачений адвокатом час, та неспіврозмірним у порівнянні з ринковими цінами адвокатських послуг [4].

Слід також звернути увагу на актуальну практику Верховного Суду, з аналізу якої вбачається неоднакове застосування судами норм щодо розподілу витрат на професійну правничу допомогу та різні позиції щодо права суду самостійно зменшувати розмір витрат на оплату правничої допомоги адвоката, за відсутності клопотання іншої сторони про таке зменшення.

Наприклад, у справі №902/347/18, що переглядається Верховним Судом, колегія суддів Касаційного господарського суду вважає, що оскільки відповідно до ч. 6 ст. 126 ГПК обов`язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат

на оплату правничої допомоги адвоката, то у разі не заявлення такого клопотання у суду немає процесуальних підстав для вирішення питання щодо зменшення таких витрат з власної ініціативи [5].

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду у справі №922/1350/18, зазначено, якщо клопотання про зменшення розміру витрат на професійну правничу допомогу, які підлягають розподілу між сторонами, не надходило, то це виключає можливість суду самостійно (без вказаного клопотання) зменшувати розмір витрат на професійну правничу допомогу.

З інших рішень Верховного Суду вбачається, суд за відсутності клопотання про зменшення розміру витрат вирішував питання про неспівмірність заявлених до стягнення витрат на професійну правничу допомогу, посилаючись на застосування критеріїв пропорційності та розумності (постанови від 06.03.2019 року у справі №910/15357/17, від 25.06.2019 року у справі №909/371/18).

Отже, в судовій практиці питання розподілу витрат на правничу допомогу становить проблему неоднакового застосування норм права.

У зв'язку з викладеним вбачається доцільним та необхідним забезпечити розвиток й утвердження практики стягнення судових витрат на правову допомогу адвоката в межах заявлених стороною, яка добросовісно користується своїми правами, що є гарантією справедливого правосуддя. Адже вказані витрати сторона понесла у зв'язку з неправомірною поведінкою її опонента.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 №5076-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

2. Тєньков С. Верховний Суд зацікавився гонорарами адвокатів – звідки що береться? // Юридичний вісник України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://lexinform.com.ua/sudova-praktyka/verhovnyj-sud-zatsikavyvsya-gonoraramy-advokativ-zvidky-shho-beretsya/.

3. Студенніков С. Скільки витрат на правову допомогу відшкодують: проблемні питання // Судебно-юридическая газета в Украине [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://sud.ua/ru/news/ukraine/143054-skilki-vitrat-na-pravovu-dopomogu-vidshkoduyut-problemni-pitannya.

4. Завищений гонорар адвоката відшкодовувати не потрібно, – ВС. // Юридична газета online [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://yur-gazeta.com/golovna/zavishcheniy-gonorar-advokata-vidshkodovuvati-ne-potribno--vs.html

5. Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матер. Міжнар. Наук.-практ. конф.: (м. Одеса, 17 листопада 2018 р.) / редкол.: Н.М. Бакаянова

(голова) та ін. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 822 с. – С.373-375.

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Курганський Олександр Валерійович***

Афрамчук А.О., Монаку В.В.
студентки 2- го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОМІЧНИКА АДВОКАТА: СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ

Важливою передумовою для досягнення Україною високого рівня розвитку, який би повною мірою відповідав статусу провідної світової держави, є розвиток адвокатури як інституту, діяльність якого спрямована на забезпечення прав фізичних і юридичних осіб та ефективне виконання законодавства.

Основи правової регламентації організації і діяльності адвокатури в Україні визначені в нормах закону ч. 1 ст. 16 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і незважаючи на те, що практика застосування цього закону дозволила правознавцям-дослідникам виявити його норми, які потребують у подальшому удосконаленні, відповідному потребам подальшого розвитку вітчизняної адвокатури, далеко не всі проблемні питання, потребують свого вирішення знайшли своє відображення в проведених до теперішнього часу наукових дослідженнях. До одного з таких питань відноситься проблема регламентації правового статусу осіб, які сприяють здійсненню адвокатської діяльності, а саме помічників адвоката.

Стан наукових знань про інститути стажиста і помічника адвоката у вітчизняній юридичній науці слід визнати незадовільним, оскільки дисертаційних досліджень цієї наукової проблеми до теперішнього часу не проводилося. У той же час, окремі питання, пов'язані з інститутами стажиста і помічника адвоката були порушені в навчальній і науковій літературі.

Аналіз виданих до теперішнього часу наукових і навчально-методичних праць свідчить, що існує ряд підручників, пов'язаних з об'єктом і предметом цього дослідження. Ці роботи були підготовлені як окремими авторами, серед яких переважно зарубіжні дослідники – М.Ю. Барщевський, Ю.Ф. Лубшев, А.Г. Кучерена, Р.Г. Мельниченко, О.В. Синьоокий, А.Н. Чашин, так і їх колективами – Г.Б. Мірзоєв, Н.Д. Еріашвілі і А.А. Власов, видання

під редакцією В.Н. Буробіна, А.В. Гриненко, І.Л. Трунова, Н.А. Колоколова, С.С. Юр'єва та ін. Водночас в них, як правило, розглядається незначна частина проблем правової регламентації статусу помічника адвоката.

Як стверджує О. А. Яковлєв, можна виокремити три види правовідносин в адвокатській діяльності, щодо яких потрібно вирішити, чи можуть бути ці правовідносини трудовими:

1) правовідносини, поміж адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням) й іншими особами, які сприяють у виконанні адвокатом своїх функцій (помічники, обслуговуючий персонал тощо);

2) правовідносини поміж адвокатом і адвокатським бюро (адвокатським об'єднанням);

3) правовідносини поміж адвокатом і особою, якій адвокат надає послуги. Перший вид відносин, на переконання науковця, може бути визначений як трудові правовідносини [1, с. 143].

Організаційні форми праці помічника адвоката, але, окрім наведеного, процедура отримання статусу помічника адвоката ускладнена безліччю інших бюрократичних дій, які створюють суттєві перепони на шляху до виникнення цього статусу. Ключовою проблемою, яка потім має важливий вплив на подальшу діяльність особи, є співвідношення моментів виникнення трудових правовідносин із помічником адвоката і власне отримання статусу помічника адвоката, бо на практиці ці два моменти не збігаються. Незважаючи на те, що адвокат вже прийняв особу як свого помічника, статусу ця особа набуде лише з моменту отримання посвідчення помічника адвоката. Так, пункт 1.3.3 Положення [4] встановлює, що помічники адвоката працюють на підставі трудового договору (контракту), укладеного з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, з додержанням вимог Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і законодавства України про працю.

Аналіз нормативних актів, палати адвокатів України та інших органів адвокатського самоврядування, а також матеріалів наукових досліджень показує, що, незважаючи на відносно тривалий період дії до ч. 1 ст. 16 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» і наявність широкого масиву актів органів адвокатського самоврядування, до цих пір не вироблені єдині підходи до дефініціям «стажер адвоката» і «помічник адвоката», чітко не визначено функціональне призначення, права та обов'язки цих осіб, не обґрунтовані критерії, що дозволяє відмежувати стажиста помічника адвоката один від одного, а також від інших осіб, сприяють здійсненню адвокатської діяльності [2].

Крім того, в даний час існують різні підходи до визначення цілей та нормативного закріплення програми стажування, а на практиці зустрічається встановлення не передбачених законодавством вимог, що пред'являються до претендентів помічника адвоката. Незважаючи на тривалий досвід існування

інституту керівників стажування, інакше званих адвокатами-кураторами, в даний час відсутні єдині технічні підходи як до вимог, що пред'являються до цих особам, так і до визначення кола їхніх прав і обов'язків, а також матеріального стимулювання їх діяльності.

Узагальнення досвіду дисциплінарних органів в Україні показує що досі не сформульовані єдині підходи щодо питання про обсяг необхідного і допустимого контролю органів адвокатського самоврядування за особами, що сприяють здійсненню адвокатської діяльності, не вирішено цілу низку організаційних проблем, пов'язаних з визначенням терміну проходження стажування і стосовно правової регламентації видачі та змісту посвідчення стажиста та помічника адвоката [5, с. 146].

До сих пір не вироблений єдиний підхід до питання про те, чи повинні стажування та виконання обов'язків помічника адвоката бути основним місцем роботи цих осіб, а також про те, чи вправі вони працювати за сумісництвом, практично не отримали нормативного закріплення є питання матеріально-правової регламентації видів і підстав дисциплінарної відповідальності цих осіб і порядку їх залучення до дисциплінарної відповідальності. Поряд з цим, в чинному законодавстві практично відсутні правові норми, спрямовані на встановлення гарантій збереження адвокатської таємниці стажерами і помічниками адвоката, хоча на них законодавцем і актами органів адвокатського самоврядування покладається відповідний обов'язок.

Таким чином, вирішення проблем вдосконалення нормативної регламентації правового статусу помічника в Україні є важливим з точки зору вдосконалення теорії і практики організації адвокатури і здійснення адвокатської діяльності.

На підставі аналізу вищевикладеного випливає прийти до висновку, що в ч. 1 ст. 16 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлено досить вузьке коло прав та обов'язків помічника адвоката, який необхідно розширити.

Пропонується доповнити і закріпити права і функціональні обов'язки помічника адвоката в такій редакції:

– помічник адвоката зобов'язаний сприяти адвокату в наданні їм юридичної допомоги;

– помічник адвоката зобов'язаний зберігати адвокатську таємницю;

– помічник адвоката зобов'язаний за дорученням адвоката складати проекти правових документів (позовів, письмових консультацій, висновків, клопотань, зауважень на протоколи судових засідань, касаційних і наглядових скарг і т.д.),

– помічник адвоката зобов'язаний за завданням адвоката проводити аналіз законодавства України та узагальнювати судову практику, збирати доказові матеріали, документи для їх подання органам досудового слідства і суду, знайомитися з матеріалами кримінальних та цивільних справ і

виписувати необхідні відомості, які підлягають використання адвокатом при здійсненні захисту юридичних і фізичних осіб;

– помічник адвоката зобов'язаний завіряти копії документів у нотаріуса за дорученням адвоката;

Помічник адвоката під керівництвом адвоката вправі здійснювати такі права:

– з дозволу слідчого і адвоката спільно з адвокатом вправі відвідувати слідчий ізолятор;

– проводити попередні бесіди з клієнтами (з потенційними довірителями) адвоката;

– бути представником сторін в цивільному процесі (повноваження помічника адвоката повинні засвідчуватися довіреністю, виданою нотаріусом від особи, інтереси якої він представляє);

– виступати в якості представника сторони і представляти права і законні інтереси осіб, які звернулися за юридичною допомогою у всіх державних та інших організаціях, до компетенції яких входить вирішення відповідних питань;

– здійснювати правове обслуговування юридичних осіб за угодами адвокатських утворень (підрозділів) в межах наданих йому повноважень.

Список використаної літератури:

1. Яковлєв О. А. Проблемні питання трудового права у Законі України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність». Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право». 2013. Вип. № 14. С. 142–145.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

3. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1971. Дод. до № 50.

4. Положення про помічника адвоката: затверджене рішенням Ради адвокатів України від 25.09.2015 № 113. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2018-09-08- polozhennya-140_5bbc6f2dba29f.pdf (дата звернення: 03.08.2019).

5. Пилипенко П. Д. Підстави виникнення індивідуальних трудових правовідносин : монографія. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2003. 146 с.

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Берладян Д.М.
студентка 2-го курсу
факультету цивільної та господарського юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ КОМПЕНСАЦІЇ ВИТРАТ НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ

Відповідно до особливостей своєї діяльності, адвокат має право отримувати винагороду. Дане питання є досить цікавим і актуальним, адже його правильне розуміння дає підстави для осмислення сутності адвокатської винагороди та її значення. Актуалізація даного питання полягає також у тому, що з моменту прийняття нових процесуальних кодексів гарантованим є право на стягнення витрат на професійну правничу допомогу стороною, не на користь якої ухвалено рішення.

Стаття 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає, що формою винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту є гонорар. Порядок обчислення гонорару (фіксований розмір, погодинна оплата), підстави для зміни розміру гонорару, порядок його сплати, умови повернення тощо зазначаються в договорі про надання правової допомоги.

Таким чином, оплата праці адвоката здійснюється на підставі договору між громадянином або юридичною особою і адвокатським об'єднанням чи адвокатом.

Відповідно до п. 1 ч. 3 ст. 132 КАС України, ст. 133 ЦПК, до витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать витрати на професійну правничу допомогу.

Відповідно до положень ч.1 ст. 134 КАС України, ст. 137 ЦПК витрати, пов'язані з правничою допомогою адвоката, несуть сторони, крім випадків надання правничої допомоги за рахунок держави. За результатами розгляду справи витрати на правничу допомогу адвоката підлягають розподілу між сторонами разом з іншими судовими витратами.

Разом з тим, на сьогоднішній день чи не однією із найбільш проблематичних питань в діяльності адвокатури є доведення співмірності даних витрат, що становлять гонорар адвоката. Суди майже завжди зменшують заявлений розмір витрат на професійну правничу допомогу, вважаючи такі витрати неспіврозмірними.

При здійсненні розрахунку вартості послуг адвокатів за кожен вид правової допомоги мають враховуватися наступні критерії:

– висока кваліфікація адвокатів, що мають значний досвід надання юридичних послуг як в органах державної влади, так і в приватному секторі;

– належний офіційний рівень матеріального забезпечення працівників;

– розташування робочих місць адвокатів;

– забезпечення адвокатів всіма необхідними матеріальними та технічними засобами, що амортизуються в процесі надання послуг: ноутбуки, принтери, робочі місця, відповідне платне ліцензійне програмне забезпечення, що необхідне для надання послуг (інформаційно-аналітична система «Ліга-Закон») та ін.;

– рівень ринкової вартості аналогічних послуг правової допомоги;

– рівень завантаженості адвокатів.

В рамках даного контексту необхідно звернути увагу на практику Європейського суду з прав людини рішення якого є джерелом права України відповідно до статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»: «Суд не вважає себе зв'язаним внутрішніми ставками і критеріями. З огляду на великі відмінності в розмірах гонорарів, існуючих в державах-учасницях, єдиний підхід до оцінки гонорарів на підставі статті 50 Конвенції не здається обґрунтованим» (Tolstoy Miloslavsky, 77; Papamichaloppoulos et al, Cm. 50, 47)».)

Слід звернути увагу на те, що вартість послуг адвокатів не є регульованою і на сьогоднішній день розроблена лише одна рекомендація Ради адвокатів, а саме Рішення № 17 Розширеного засідання Ради адвокатів Харківської області від 21.03.2018 року. Відповідно до вищезазначеного рішення, розмір адвокатського гонорару за годину роботи становить 50 відсотків прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на день оплати. Відповідно до статті 7 Закону України «Про державний бюджет на 2019 рік», розмір прожиткового мінімуму становить 1853 грн., а тому рекомендований розмір адвокатського гонорару – 1853 грн.*50 % = 926,5 грн./год.

На підтвердження понесених судових витрат на правничу допомогу адвокатська практика виробила позицію щодо подання разом із заявою про розподіл судових витрат наступних документів:

– договір про надання правничої допомоги або інша угода, яка засвідчую договірні правовідносини;

– рахунки, рахунки-фактури або інші документи, які засвідчують погодження ціни договору, складені з урахуванням п. 4 ч. 4 ст. 137 ЦПК України, тобто співмірні з ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи;

– договори оренди офісів та інших приміщень необхідних для надання правничої допомоги, виписки з банківських рахунків, роздруківки публічних оферт розміщених на сайтах або інших загально доступних ресурсах, накази про створення груп адвокатів, загально доступні рейтинги адвокатів (адвокатського бюро, адвокатського об'єднання) тощо, які

засвідчують витрати адвоката, його рівень професійності та формують вартість нормочасу роботи;

– попередні розрахунки, специфікації, детальні описи робіт та послуг тощо, що засвідчують складність справи та необхідний об'єм робіт (послуг), час необхідний адвокату для виконання відповідних робіт (надання послуг), у випадку почасової оплати;

– акти прийому-передачі робіт та послуг, що засвідчують факт надання правничої допомоги, обсяг наданих адвокатом послуг та виконаних робіт;

– банківськими виписками, чеками, платіжними дорученнями, квитанціями тощо, які підтверджують здійснення відповідних витрат на правничу допомогу.

Водночас судова практика не є однозначною в рамках даного питання, що свідчить про перехідний період розвитку адвокатури в Україні та лише часткове наближення положень, що регулюють її діяльність, до європейських та американських стандартів.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України; Кодекс, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40-41, 42. – ст.492.

2. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України; Кодекс, Закон від 06.07.2005 № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. –2005. – № 35-36, № 37. – ст.446.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013 р. – № 27. – Ст. 282.

4. Яновська О. Г. Адвокатура України: Навч. посібник. -К. : Юрінком Інтер, 2007. – 280 с.

5. Книгін К. Г. Організаційно-правові форми надання правової допомоги адвокатом за чинним законодавством України / К. Г. Книгін. // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – С. 417–423.

Науковий керівник: *доктор юридичних наук, завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Бакаянова Нана Мезенівна***

Беспалова А.Д.
студентка 1-го курсу магістратури факультету
прокуратури та слідства (кримінальна юстиція)
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТУРА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА ПРОФЕСІЙНУ ПРАВНИЧУ ДОПОМОГУ В УКРАЇНІ

У кожній державі існує величезна кількість законів, що регламентують життя як усієї держави, так і її окремих громадян. Основним завданням правової держави є забезпечення прав і свобод кожної людини. Таке забезпечення має здійснюватися через систему гарантій існування інститутів влади й суспільства.

Актуальність теми полягає у тому, що реальний захист прав громадянина належить до найгостріших проблем української дійсності. В останні роки це питання є предметом серйозного наукового аналізу. Конституційне прагнення розвивати і зміцнювати демократичну державу неможливо реалізувати без утвердження в суспільній свідомості й соціальній практиці невідчужуваних прав і свобод людей, нормативного закріплення їх гарантій. На нашу думку, держава зобов'язана проявляти активність у забезпеченні прав своїх громадян, у створенні матеріальних, політичних, організаційних, соціальних та інших умов для найповнішого використання людиною своїх прав і свобод.

В Україні право на правничу допомогу змістовно закріплено лише на конституційному рівні без подальшого його тлумачення в статті 59 Основного закону [1]. Окрім того, термін «правова допомога» вживається у Законі України «Про безоплатну правову допомогу № 3460-VI від 2 червня 2011 року [2], а також у Законі України «Про соціальні послуги» № 966-IV від 19 червня 2003 року [3].

Своїм висновком від 31 жовтня 2019 року Конституційний дійшов висновку, що поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді». Надання професійної правничої допомоги здійснюють адвокати, натомість представництво особи у суді може бути здійснене за вибором особи адвоката або іншим суб'єктом. З аналізу частини першої статті 1312 Конституції України у системному зв'язку з статтею 59 випливає позитивний обов'язок держави, який полягає в гарантуванні участі адвоката у наданні професійної правничої допомоги особі з метою забезпечення й ефективного доступу до правосуддя за рахунок коштів держави у випадках, передбачених законом [4].

У Законі «Про безоплатну правову допомогу» згадана допомога визначається як надання правових послуг, спрямованих на забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, захисту цих прав і свобод,

їх відновлення у разі порушення. Тобто правова допомога надається у формі правових послуг, що у свою чергу виконуються у формі: надання правової інформації, консультацій і роз'яснень із правових питань; складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення; надання особі допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону) [2].

Допомога адвокатів (вторинна правова допомога) включає складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; здійснення представництва інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; забезпечення захисту особи від обвинувачення.

У рішенні Конституційного Суду від 16.11.2000 № 13-рп/2000 у справі про право вільного вибору захисника зазначається, що право будь-якої фізичної особи на правову допомогу є конституційним приписом. Право на захист, зокрема, може бути реалізоване фізичною особою в адміністративному судочинстві; право на правову допомогу – це гарантована Конституцією України можливість фізичної особи одержати юридичні (правові) послуги.

Основною ефективною формою захисту прав і свобод є судових захист. Жоден орган державної влади, крім судів, не вправі брати на себе функцію й повноваження по відправленню правосуддя. Судова влада реалізується в Україні шляхом здійснення правосуддя у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального а також конституційного судочинства. Функції судової влади спрямовані на забезпечення прав людини і громадянина.

Окрім внутрішньодержавних засобів правового захисту своїх прав людина вправі звернутися за захистом і до міждержавних органів. Стаття 55 Основного Закону країни надає право кожному після використання всіх національних засобів правового захисту звернутися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи міждержавних організацій, членом або учасником яких є України [1].

Незважаючи на таке різноманіття органів та осіб, які надають кваліфіковану юридичну допомогу населенню, жоден з них не може замінити адвокатуру.

У системі захисту і гарантій прав адвокатура, безперечно, є особливим професійним інститутом, що виступає на боці особи, її прав та свобод. Вона є тим юридичним механізмом, що сприяє демократизації й гуманізації правосуддя, зміцненню законності. Однак виникають питання щодо спроможності самої адвокатури як правозахисного інституту, бути так би мовити, повноцінним «містком» між інтересами суспільства і держави.

Представництво інтересів громадян у конституційному, кримінальному, адміністративному й цивільному судочинстві спрямовано не тільки на задоволення інтересу однієї приватної особи, й на забезпечення принципу змагальності судового процесу, досягнення істини, захист прав громадян і, тим самим, на створення демократичної правової держави, проголошеної Конституцією України. Тому в діяльності адвокатури при наданні юридичної допомоги одночасно в наявності інтерес приватний (поновлення порушеного права конкретного довірителя), і публічний (інтерес усього суспільства в цілому), адже держава зобов'язалася перед суспільством і кожним його членом забезпечити всім і кожному допомогу в питаннях права. Але допомогу цю надаватиме не чиновник, а представник громадянського суспільства, який як слід обізнаний у праві. Держава повинна створити таким знавцям права належні умови для виконання ними покладених на них функцій. Такими знавцями права і є адвокати [1].

Проблема взаємовідносин адвокатури з державною владою стосовно забезпечення справедливого судочинства завжди викликає й продовжує активізувати дискусії та спори що до її місця у відправленні правосуддя. Це зумовлено тим, що інститут адвокатури, який зародився на найнижчих ступенях суспільного розвитку задовго до виникнення суду як інстанції правосуддя, подолав тривалий і тернистий шлях свого становлення. Цей процес розпочався з часу появи ораторів у королівських зулусів і бечуанів, «які могли мислити і промовляти на захист не своїх, а чужих інтересів». Сьогодні захист таких інтересів у суді та інших органах професійно виконує один з найважливіших інститутів правової системи – адвокатура [5].

Аналіз конституційного законодавства й міжнародних актів показує, що юридична допомога усвідомлюється як одна з важливих прав особистості, реалізація якої гарантується державою. Факт прийняття державою на себе умов по забезпеченню юридичною допомогою через функціонування адвокатури – інституту громадського суспільства – покладає на державу певні обов'язки по підтримці останнього.

Адвокатура, без сумніву, не може претендувати на абсолютну свободу, вона повинна враховувати рівень «зростання» суспільства, в якому існує. Хоча адвокатура й не належить до жодної з гілок влади, але, будучи специфічним суспільно-правовим інститутом, посідає чільне місце в системі соціальних зв'язків, що забезпечують взаємодію різних гілок влади у правовій державі.

Діяльність адвокатури вимагає незалежності не лише від держави, а й від самого громадянського суспільства. Адвокатура може стати на захист інтересів як держави, так і громадянського суспільства.

Саме адвокатуру можна визнати історично сформованим інститутом, що забезпечує гармонійне формування таких феноменів, як правова держава і громадянське суспільство.

Таким чином, під конституційним правом кожного на отримання професійної правничої допомоги, слід розуміти право кожного на звернення до адвоката, який здійснює на професійній основі захист прав, свобод та інтересів людини і громадянина, а також забезпечення доступу кожного до правосуддя шляхом здійснення юридичної допомоги в різних видах і формах, встановлених законодавством.

Список використаної літератури:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28. 06. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141
2. Про безоплатну правову допомогу : Закон України № 3460-VI від 2 червня 2011 року. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577.
3. Про соціальні послуги : Закон України № 966- IV від 19 червня 2003 року. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 45. Ст. 358.
4. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) від 31 жовтня 2019 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/4_v_2019.pdf
5. Баренбойм П. Б., Резник Г. М. Адвокатура как защитник гражданского общества. Адвокат. 2004. № 8. С. 9–12.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Білозір Я.О.
студент 2-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальна юстиція)
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ В ПЕРІОД РЕФОРМУВАННЯ

Аналізуючи законодавство України можна дійти висновку, що адвокат – це фізична особа, яка здійснює функції забезпечення та захисту прав та свобод людей. Відповідно до статті 59 Конституції України, «кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав».

Напередодні внесення змін до Конституції України у 2016 році висловлювалася думка, що адвокати мають за мету поповнити свої статки, але таке твердження не мало під собою ніякого підґрунтя. При підвищенні кількості адвокатського корпусу зменшується вартість адвокатських послуг через підвищений рівень конкуренції, що є очевидним.

Варто зазначити, що після змін, які були внесені у Конституцію України в статті 59 «правова допомога» перетворилась в «правничу». Правова допомога має багатоаспектний характер, різноманітний зміст, обсяг та форми, це консультації, роз`яснення, складати позови, довідки та заяви, здійснення представництва в судах, а правнича допомога передбачає діяльність правника.

Слід також усвідомити необхідність запроваджених змін до ст. 1322 Конституції України щодо виняткового представництва малолітніх та неповнолітніх осіб та осіб, які є недієздатними чи дієздатність яких обмежена. Виходячи з того, що в ст. 242 Цивільного кодексу України зазначену верству осіб представляють законні представники, то у випадку необхідності їх звернення до суду, їх можуть представляти як законні представники, так і адвокати на підставі договору про надання правової допомоги.

У вересні цього року Верховна Рада направила до Конституційного Суду України законопроект №1013 від 29 серпня 2019 р. «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)». Відповідно до Висновку КСУ законопроект було визнано таким, що відповідає ст. ст. 157 і 158 Конституції України.

Конституційний суд України керувався тим, що запропоновані законопроектом зміни до КУ розширюють межі представництва в суді.

У Висновку КСУ було зазначено, що поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді». Здійснювати професійну допомогу можуть виключно адвокати, але представництво особи здійснюється на розсуд особи адвокатом або іншим суб`єктом.

У пояснювальній записці до проекту закону зазначено, що його метою буде скасування адвокатської монополії, а саме виключення положення частини четвертої статті 131-2 Конституції України, згідно з якою виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді.

Таким чином, даний законопроект можуть найближчим часом внести до сесійної зали, де парламент має його схвалити що найменше 226 голосами в першому читанні та 300 голосами на другій сесії.

Проте Наказ Міністерства праці та соціальної політики України №336 від 29.12.2004 р, а також Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників встановлює велику сферу повноважень юрисконсультів, серед яких майже останнє місце займає представництво в суді. На мою думку, стосовно юристів, які не є адвокатами, доречно було б використати досвід

Франції та надати їм можливість працювати на основі трудового договору у адвоката. У Франції такий юрист не має права мати власних клієнтів, але користується всіма правами, які передбачені для адвокатів[4].

Доречно згадати й досвід Сполучених Штатів Америки. В США спочатку потрібно одержати ліцензію на так звану «практику права», яка дає змогу здійснювати адвокатську діяльність. Цей дозвіл отримується від спеціальних профорганізацій – суду чи бару, що є спільнотою працівників певної юрисдикції, які уповноважені приймати в адвокати. Процес становлення адвокатом проходить через три стадії: спочатку майбутній адвокат отримує вищу освіту, потім проходить навчання в акредитованій юридичній школі, і тільки після цього він може отримати ліцензію, яка надає право для здійснення практичної діяльності. Але навіть так, 70% юристів США є практикуючими адвокатами.

Отже, враховуючи вище кладене, я вважаю, що сам факт введення монополії у 2016 році є вагомим досягненням, адже професійне та незалежне представництво є необхідним для забезпечення надання якісної правової допомоги та справедливого судочинства.

Список використаної літератури:

1. Конституція України : закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI//Відомості Верховної Ради України.- 2012. – № 27.

3. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №40.

4. Про затвердження Випуску 1 «Професії працівників, що є загальними для всіх видів економічної діяльності» Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників від 09.10.2004 № 336. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04 (дата звернення: 01.11.2019).

5. Проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)»: Внесений до Верховної Ради України Президентом України В.О.Зеленським 29 серпня 2019 року № 1013. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242 (дата звернення: 01.11.2019).

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Біферт О.М.
студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ПРАВОВА» ТА «ПРАВНИЧА» ДОПОМОГА У КОНТЕКСТІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Демократизм українського суспільства нерозривно пов'язаний із розвинутим механізмом надання правової допомоги фізичним та юридичним особам. Конституція України гарантує право кожного на захист своїх прав і свобод. Адвокатура, як недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, виконує ці функції на підставі договору про надання правової допомоги.

2 червня 2016 року Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» у частині першій статті 59 слово «правову» було замінено словами «професійну правничу» допомогу. Зміни в процесуальному законодавстві стосовно заміни слів розпочалися з грудня 2017 року без попереднього суспільного обговорення законодавцем. Заміна термінів обумовлювалася стандартами української мови, якими встановлено, що прикметник, застосовуваний для позначення відповідного виду допомоги, походить від іменника, що позначає професію. Іменник на позначення особи, що надає послуги у сфері права, слово «правник», а отже допомога є «правничою». Натомість положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» змін не зазнали. Це, в свою чергу, спричинило дисбаланс між гарантіями, зафіксованими у процесуальних кодексах та засадничими гарантіями, задекларованими в Конституції, внесло плутанину до системи взаємозв'язків між процесуальними кодексами та Закону України «Про безоплатну правову допомогу», Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», утворило нове коло проблемних питань в сфері правозастосування та ускладнило розуміння відповідних дефініцій практикуючими юристами.

Актуальність теми зумовлена необхідністю існування належного механізму реалізації прав людини, яка не може обмежуватися тим видом допомоги, який передбачений на сьогодні чинним законодавством. Точне розуміння та правильне застосування практикуючими юристами даних термінів має вирішальне значення для формування відповідної судової практики [6, с. 45].

На думку Н.О. Фещик, застосування терміну «правничий» не може викликати жодних сумнівів, оскільки така заміна обумовлюється стандартами української мови. З критикою такої позиції виступає І.В. Головань, зазначаючи, що якщо ці терміни є синонімами, то «навіщо взагалі один синонім міняти на інший, перевертаючи догори дригом колосальний масив вітчизняного законодавства?»

У свою чергу, В.Ю. Панченко та О.І. Бугаренко пропонують застосовувати дефініцію «професійна правнича допомога» на позначення різновиду правничої допомоги, який здійснюється адвокатом в суді шляхом представництва інтересів учасника судового процесу, обґрунтовуючи це особливою роллю адвокатської діяльності. З подібних позицій виходить Ю.Т. Шрамко, яка на підставі порівняльного аналізу визначення права на правову допомогу в різних конституціях приходить до висновку, що «крім професійної правничої допомоги, існує ще й такий вид як непрофесійна (ексклюзивна) правова допомога, що її надають не професійні суб'єкти, зобов'язані надавати правову допомогу іншим суб'єктам, а інші особи, наприклад, параюристи».

Вважаємо таке формулювання некоректним, оскільки воно ставить інших правників, які за своєю кваліфікацією, рівнем та ступенем освіти мають ґрунтовні підстави вважати, що вони здійснюють професійну діяльність, в невигідне положення, фактично нівелюючи їх здатність до професійної практики, яка за своїм змістом фактично і є правовою або ж правничою допомогою.

На підставі вищевикладеного, пропонуємо внесення змін до чинного законодавства та надання роз'яснень стосовно дефініцій «правова» та «правнича» допомога, а при створенні відповідного нового терміну доцільніше застосовувати прикметник «адвокатська», в такому випадку цей вид допомоги визначався б як «адвокатська правнича допомога» і відповідав би своєму змісту.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua
2. Господарський процесуальний кодекс України: закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.
3. Цивільний процесуальний кодекс України: закон України від від 18.03.2004 № 1618-IV//Відомості Верховної Ради України. 2004 р., № 40.
4. Закон України «Про внесення змін до Конституції (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 № 1401-VIII//Відомості Верховної Ради України. 2016 р., № 28.
5. Омельченко Т.В. Законодавче закріплення терміна «правова допомога». Форум права. 2012. №3. С. 500-504.
6. Головань І.В. До питання про поняття адвокатської діяльності. Адвокат. 2012. №1. с.12-15.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Бойко М.І.
студент 2-го курсу магістратури
факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ТА МІСЦЕ АДВОКАТА В ПРОЦЕСІ МЕДІАЦІЇ

Запровадження нових організаційних форм здійснення правосуддя сприяє підвищенню ефективності судочинства в Україні. Серед таких форм особливе місце відведено медіації. Під час здійснення медіативних процедур особливе місце посідає саме той посередник, тобто медіатор, який забезпечує процедуру врегулювання правового спору. Разом з тим варто зазначити, що участь адвоката в процедурі посередництва може здійснюватися у двох напрямках: як безпосередньо медіатор та як представник довірителя. Коротко розглянемо особливості діяльності адвоката у кожному з означених статусів.

Будучи безпосередньо медіатором, адвокат значно відрізняється від медіаторів-соціологів, медіаторів-психологів тощо, оскільки адвокат – це кваліфікований юрист, що надає юридичну допомогу на основі професійної діяльності, з іншої сторони, процес надання допомоги адвокатом у врегулюванні правових спорів варто розцінювати як здійснення адвокатської діяльності в більш широкій сфері, що виходить за межі традиційної ролі адвоката як радника з правових питань [1, с. 26].

Аналізуючи особливості діяльності адвоката як медіатора, слід звернути увагу на той факт, що, беручи участь у здійсненні медіації, адвокату необхідно не тільки аналізувати відповідну ситуацію через призму права, а й усвідомлювати інтереси й потреби обох сторін. Говорячи більше, адвокат як посередник повинен виявляти причини та передумови конфлікту (спору) як юридичного, так і психологічного, соціального чи іншого характеру. Чинне право для адвоката-медіатора є, з одного боку, вказівкою на межі диспозитивності під час розробки сторонами угоди, яка їх влаштує, а з іншого – своєрідним інструментом, завдяки якому розширюються ресурси, виявляються додаткові можливості для врегулювання спору і належним чином закріплюються досягнуті домовленості. На відміну від судочинства, у процесі медіації діяльність адвоката як посередника полягає у наданні допомоги з питань проведення процедури та прямому сприянні в проведенні посередництва усім сторонам спору на рівних засадах, а не винятково в надані професійної допомоги лише одній зі сторін такого спору. Тобто під час проведення медіативної діяльності адвокат є ані особою, уповноваженою вирішити конфлікт, ані представником лише однієї зі сторін конфлікту. Адвокат-медіатор під час проведення процедури прагне забезпечити рівне, справедливе та

неупереджене ставлення до сторін, а також, як правило, не знаходиться в організаційній, функціональній та (або) іншій прямій чи опосередкованій залежності від сторін або однієї з них [2, с. 22]. Адвокат-медіатор повинен стежити, аби врегулювання спору відбувалося у межах законності і не суперечило вимогам чинного законодавства, не порушувалися права та свободи третіх осіб, а також за тим, аби кожна зі сторін у повній мірі усвідомлювала значення та правові наслідки досягнутої домовленості [2, с. 23].

У діяльності медіаторів-юристів передбачені наступні переваги: володіння навичками «процедурної» гри та здатність передбачати юридичні наслідки укладеної угоди. Більше того, адвокат як незалежний та неупереджений посередник може не тільки сприяти досягненню домовленостей, але і юридично грамотно їх оформити. На відміну від інших представників юридичної професії адвокат не має обвинувального ухилу ведення справ, він навпаки психологічно налаштований шукати і знаходити позитивні аспекти в своїх клієнтах [3, с.72] і їх позиціях.

Таким чином, адвокат-медіатор – це третя незалежна та неупереджена сторона, діяльність якої спрямована на врегулювання конфлікту між сторонами. По факту, слово «адвокат» у цьому контексті вказує лише на професійну ознаку та відповідну освіту, не впливаючи на самий статус та обов'язки медіатора.

Що ж до адвоката-представника довірителя у процесі медіації, то він володіє абсолютно відмінними правами та обов'язками. Такий адвокат бере активну участь саме як представник однієї зі сторін на кожному етапі медіації [4], зокрема:

1. Рішення щодо проведення процедури медіації. На цьому етапі адвокат аналізує чинне законодавство та приймає рішення – рекомендувати своєму клієнту провести процедуру примирення через медіацію, або ні. Адвокат встановлює, чи медіабельним є розгляд спору в процесі медіації. Медіабельність – це властивість юридичного конфлікту (правового спору), в силу якої він може бути урегульований безпосередньо сторонами конфлікту (спору) під час процедури медіації [5, с.86]. Питання щодо «медіабельності» конфлікту (спору) вирішується адвокатом до початку проведення процедури медіації з метою економії фінансових та часових ресурсів, як клієнта, так і власних. У даному випадку мається на увазі, що адвокат має визначити ступінь ефективності проведення даної процедури як способу урегулювання спору між сторонами у конкретній ситуації.

2. Підготовка до медіації. На цьому етапі адвокат зосереджено готується до майбутньої процедури, під час підготовки проводить аналіз суті розбіжностей, з'ясовує цілі клієнта, постановка спільно з клієнтом завдань, оцінку наявних документів та доказів, розробку варіантів вирішення спору тощо. Також обов'язком адвоката на цьому етапі є роз'яснення довірителю

форм та наслідків медіації. Він може брати участь у підборі кандидата медіатора.

3. Проведення медіації. Адвокат може брати участь у медіації разом з клієнтом або за його відсутності, однак результат медіації затверджується уже після узгодження безпосередньо з клієнтом. Роль адвоката в цій процедурі значно відрізняється від роботи адвоката у судовому процесі, оскільки його кінцева ціль не довести правоту свого підзахисного, а дійти спільної згоди обох сторін. Тому адвокат повинен бути уважний до своїх висловлювань, стежити за інтонацією та реакцією сторін.

4. Закріплення результатів. У випадку, коли медіатором є людина без юридичної освіти, на адвоката покладається участь у розробці мирової угоди як успішного результату медіації. Також адвокат стежить за дотриманням законності та справедливості під час медіації тощо.

Отже, впровадження в Україні інституту медіації безпосередньо відобразилося на адвокатурі, представники якої активно залучаються до цього процесу. При цьому адвокати можуть виступати як медіаторами, будучи третьою незалежною стороною в процесі медіації, так і як представники однієї із сторін.

Список використаної літератури:

1. Єфіменко М. Ю. Роль адвоката у процесі медіації / М. Ю. Єфіменко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. 2015. Вип. 13(2). С. 25-27.

2. Яновська О. Особливості участі адвоката у процедурі медіації. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2014. Вип. 1. С. 21-24

3. Лукьяновская О.В., Мельниченко Р.Г. Основы юридической конфликтологии и медиации. Волгоград: Изд-во ФГОУ ВПО ВАГС, 2011. 96 с.

4. Біцай А. Особливості участі адвоката в медіації в цивільних та господарських справах як представника довірителя. Evropsky politicky a pravni diskurz. 2015. Vol. 2, Iss. 3. С. 235-240

5. Калашникова С.И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции: монография. М.: Инфотропик Медиа, 2011. 304 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Бокарёва М.В.
студентка 1-го курса магистратуры
судебно-административного факультета
Национального университета «Одесская юридическая академия»

АДВОКАТ В МЕДИАЦИИ

Низкий уровень доверия к судебной власти, загруженность судов обуславливает поиск альтернативных способов решения спора. Одним из таких способов является медиация, при осуществлении которой большую роль играет именно посредник – медиатор.

Отметим, что участие адвоката в этой процедуре в качестве медиатора должно отличаться определенной спецификой по сравнению с выполнением роли медиатора другими лицами (конфликтологами, психологами, социологами, нотариусами, судьями и др.), поскольку адвокат является квалифицированным юристом, который предоставляет юридическую помощь на профессиональной основе в интересах только своего клиента. Участие адвоката в качестве посредника необходимо рассматривать в более широком смысле, который выходит за рамки традиционной роли адвоката [1, с. 148], и будет требовать от адвоката изменения психологической установки с заинтересованного до беспристрастного лица.

Так, первым признаком является особая предметная область деятельности адвоката, связанная с анализом противоречий и отношений в конфликтах различных категорий. Опыт и практика зарубежных стран свидетельствует о том, что на протяжении своего существования медиация как способ урегулирования споров применяется в различных сферах общественной жизни (семейные конфликты и вопросы, связанные с разводом; конфликты между соседями; коммерческие споры; меж- и внутренне-корпоративные споры и др.). Несмотря на достаточно универсальный характер медиации как способа урегулирования конфликтов далеко не все правовые споры подлежат урегулированию путем посредничества так как не обладают достаточной «медиабельнистю», т.е. свойством юридического конфликта (правового спора), в силу которой он может быть урегулирован непосредственно сторонами конфликта (спора) во время процедуры медиации [2, с. 86].

Считаем, что главным фактором в принятии решении о «медиабельности» спора является желание сторон. Таким образом, М. Пель выделяет три признака, по которым можно установить желание у сторон конфликта (готовность сторон) участвовать в переговорах: стороны хотят контролировать процесс принятия решения, стремятся найти решение быстро с минимальными затратами; формальное юридическое решение не способствует устранению истинных причин конфликта.

По мнению ученого, при наличии этих трёх факторов, участники конфликта приходят к согласию в более чем 90% случаев, даже если официальное рассмотрение дела уже начато [3, с.257].

Деятельность адвокатов в качестве медиатора направлена не на применение права, что предполагает только один действительно верный вариант, а на его использование, в рамках которого возможно нахождение различных вариантов решения проблемы, каждый из которых будет верным по соглашению сторон на соответствующие условия [1, с.149].

Следующим признаком является особая роль адвоката в качестве независимого и беспристрастного посредника, содействующего сторонам в поиске решения, которое бы удовлетворило интересы двух сторон (в данной процедуре в отличии от судебного процесса нет стороны, которая выиграла, и стороны, которая проиграла).

Несмотря на наличие такого значительного количества преимуществ, процедура медиации всё ещё не нашла законодательного урегулирования, что, по нашему мнению, требует скорейшего исправления, т.к. поможет сохранить денежные средства, время, сберечь деловую репутацию и уважительное отношение между сторонами конфликта.

Список использованной литературы:

1. Понасюк А.М. Участие адвоката в урегулировании юридических споров посредством медиации [Текст]: дис.... канд. юр. наук:спец.12.00.11 «Судебная власть, прокурокский надзор, организация правоохранительной деятельности «/ А. Н. Понасюк / Российская академия адвокатуры и нотариата (институт). – М.,2011. – 269 с.

2. Калашникова С.И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции [Текст]: монография / С.И. Калашникова. – М.: Инфотропик Медиа,2011. – 304 с.

3. Пель М. Приглашение к медиации. Практическое руководство в том, как эффективно предложить разрешение конфликта посредством медиации [Текст] / М. Пель. – М.: Межрегиональный центр управленческого и политического консультирования, 2009. – с. 400.

Научный руководитель: *кандидат юридических наук, доцент кафедры организации судебных, правоохранительных органов и адвокатуры Национального университета «Одесская юридическая академия»* ***Былица Игорь Олегович***

Бордусь О.М.
студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМАТИКА СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ

Президент України в день першого засідання Верховної Ради 9 скликання зареєстрував у парламенті Проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» №1013 від 29.08.2019. Ці зміни стосувалися часткового скасування адвокатської монополії. На даний момент цей законопроект був направлений до Конституційного Суду для отримання висновку [1].

Введення в дію адвокатської монополії почалося з прийняття Закону України № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016. Відповідно до закону зміни вводилися поступово. З 1 січня 2017 року адвокатська монополія почала діяти у Верховному та Касаційному судах, з 1 січня 2018 – в судах апеляційної інстанції, та вже з 1 січня 2019 року – в судах першої інстанції. На сьогоднішній день адвокатська монополія діє в усіх судових інстанціях.

Згідно із законом передбачалося, що з 1 січня 2020 року тільки адвокати та прокурори могли представляти в судах органи державної влади та місцевого самоврядування. Однак, у законодавстві не було вказано як саме адвокати будуть представляти державні органи. Проблематика полягає у тому, що можливе тільки два види представництва. Перший вид у тому, що повинні проводитися конкурси для закупівля допомоги адвокатів, які будуть представляти органи влади. Це не є доречним, оскільки потрібно витратити великі кошти для проведення такої процедури. Другий вид полягає у тому, щоб адвокатами були дійсні представники юридичних служб органів державної влади та місцевого самоврядування. У підсумку виходить, що у судових процесах органи державної влади та місцевого самоврядування мають представляти їх керівники, або адвокати, що відібрані за конкурсом та за немалий гонорар [2].

У Проекті Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» зазначено, що виключно адвокатом може здійснювати захист особи від кримінального обвинувачення. Відповідно цього адвокатська монополія залишається у частковому виді і не буде стосуватися адміністративного, цивільного та господарського судочинства.

На думку к.ю.н., доцента кафедри нотаріального та виконавчого процесу та адвокатури КНУ ім. Тараса Шевченка, адвоката Дмитра Кухнюка внесення зміни до Конституції України стосовно виключення адвокатської монополії є досить правильним рішенням. З прикладу деяких європейських

держав в яких діє адвокатська монополія вона закріплена не в Конституціях, а в самому процесуальному законодавстві. У такому вигляді набагато легше внести зміни до закону, аніж до Конституції.

Адвокат вважає, що потрібно скасувати норму про виключне право адвокатів на представництво в судах у КАС, ЦПК та ГПК. Ці зміни стосуються того, що окрім керівників юридичну особу зможуть представляти працівники юридичних відділів або особи, яким до посадових обов'язків належить здійснення представництва своїх роботодавців у судах. І відповідно, цим особам не потрібно буде отримувати адвокатське свідоцтво для здійснення своїх професійних обов'язків [3].

Однак Національна асоціація адвокатів України звернулася до Президента України та Верховної Ради України стосовного того, що зміни, які запропоновані Президентом України суперечать Конституції України та є грубим порушення права людини. Це стосується того, що відповідно до Конституції України реалізація та захист права особи у судах здійснюється адвокатом. Та відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Закону України «Про безоплатну правову допомогу» вказані процедури, методи та механізми захисту прав та інтересів громадян [4].

Свою думку висловила завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та органів адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Бакаянова Нана Мезеновна. У своїй статті, вона дійшла до висновку, що потрібно внести зміни до процесуальних кодексів у частині само представництва юридичної особи. Це стосується того, щоб надати юристам, штатним працівникам представляти у судовому процесі відповідні органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації працівниками яких вони є. Така зміна надасть змогу забезпечити рівновагу у питанні забезпечення свободи вибору способів захисту та залишити адвоката виключним представником, яким надається професійна правнича допомога [5].

Поки Конституційний Суд України розглядав справу про відповідність законопроекту до вимог Конституції України, свій Науковий висновок надав член Науково-консультативної ради Конституційного Суду України Дроздов Олександр Михайлович. Він дійшов до висновків, що Проект відповідає вимогам частини другої статті 157 та статті 158 Конституції України. Проте, що стосується частини першої статті 157 Конституції України, то не відповідає, тому що цим передбачено скасування та обмеження прав і свобод людини і громадянина [6].

31.10.2019 року Конституційний Суд України надав Висновок у справі щодо скасування адвокатської монополії. У ньому вказано, що законопроект повністю відповідає вимогам Конституції України, а отже найближчим часом Проект буде прийнятим Верховною Радою України [7].

У підсумку можна сказати про це, що прихильники адвокатської монополії стверджують про високу якість наданих послуг адвокатами. Однак, на думку тих, хто підтримують Проект, нинішня ситуація є обмеженням прав людини. Тому відмінивши адвокатську монополію громадянам та юридичним особам, не потрібно буде обов'язково звертатися до адвокатів для захисту своїх прав та інтересів в судах, окрім випадків, які пов'язані із захистом від обвинувачення.

Список використаної літератури:

1. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) №1013 від 29.08.2019 р. URL: http://iportal.rada.gov.ua/.

2. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. 1401-VIII. Відомості Верховної Ради України 2016 р., № 28, стор. 7, стаття 532.

3. Про скасування «МОНОПОЛІЇ» в інтерв'ю Дмитра Кухнюка Юридичній Газеті. URL: http://tomorrowslawyer.org/про-скасування-монополії-в-інтерв/

4. НААУ. Відкрите звернення до Президента України та Верховної Ради України. URL: https://unba.org.ua/news/4642-vidkrite-zvernennya-naau-do-prezidenta-ukraini-ta-verhovnoi-radi.html

5. Бакаянова Н.М. Слово на підтримку адвокатури. URL: http://unba.odessa.ua/slovo-na-pidtrymku-advokatury/

6. Дроздов О.М. Щодо відповідності проекту Закону № 1013 про скасування адвокатської монополії вимогам статей 157 і 158 Конституції (науковий висновок). URL: https://zib.com.ua/ua/print/139543-schodo_vidpovidnosti_proektu_zakonu__1013_ pro_skasuvannya_ad.html

7. КСУ надав Висновок у справі щодо скасування адвокатської монополії. URL: http://www.ccu.gov.ua/novyna/ksu-nadav-vysnovok-u-spravi-shchodo-skasuvannya-advokatskoyi-monopoliyi

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Босова Ю.С.
студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОФЕСІЙНА ДЕФОРМАЦІЯ ЯК ОДНА З ВАЖЛИВИХ ПРОБЛЕМ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У наш час професійна деформація адвокатів є актуальною проблемою, що становить вагомий інтерес як з практичної, так і з теоретичної точки зору. Діяльність адвоката містить у собі позитивні та негативні елементи, що впливають на особистість адвоката та відношення до своєї роботи.

Завдяки позитивному впливу цієї професії у адвоката з роками підвищується комунікативна компетентність (вміння розбиратися в людях, встановлювати з ними психологічний контакт, впливати на них, вміння контролювати свої емоції та ефективно вирішувати конфлікти тощо), удосконалюється ораторське вміння адвоката, розвиваються його організаторські якості.

Але існує і негативна сторона цієї професії, а саме – загроза професійної деформації. Професійна деформація адвоката – це деструктивні зміни якостей особистості, що відбуваються під впливом професійної діяльності та негативно впливають на продуктивність особи, створюють проблеми в спілкуванні з клієнтами. Професія адвоката тісно пов'язана з людьми, іноді з асоціальною поведінкою. Спілкування з такими людьми призводить до перенапруги, негативних емоцій, психологічних бар'єрів.

До числа професійних деформацій можна віднести правовий нігілізм, емоційну холодність, цинізм, зниження рівня культури адвоката, стереотипний підхід до вирішення проблем, завищену самооцінку, позиція «клієнт – мій ворог» тощо.

Професійна деформація виникає не у всіх адвокатів, багато залежить від особистісних характеристик. Але якщо у адвоката проявляється професійна деформація, то це може призвести до негативного впливу на особисте життя, втрати кваліфікації, психологічних бар'єрів.

Для зняття таких бар'єрів існують спеціальні завдання, при виконанні яких особи змушені переглянути своє ставлення до професії, що у свою чергу підвищує їх мотивацію [1]. Крім того, існує багато способів профілактики професійної деформації, як, наприклад, підвищення кваліфікації адвоката, підвищення його психологічної компетенції, тренінги професійного та особистісного зростання тощо [2]. Безумовно, адвокат не повинен забувати про своєчасний відпочинок. Перенапруга на роботі призводить до стресів, що також призводить до професійної деформації.

Існують певні види професійної деформації адвоката, з урахуванням яких і створюються методи профілактики та лікування (випадкова,

епізодична, тимчасова або стійка деформація, поверхнева або загальна). Усі вони проявляються не лише у самій діяльності адвоката, але й у його повсякденному житті.

Отже, професійна деформація адвоката може призвести до морально-психологічних змін, конфліктів у особистому житті та навіть до правопорушень або злочинів, що підтверджує серйозність та масштабність даної проблеми.

Список використаної літератури:

1. Синєокий О.В. Індивідуальні умови професійної деформації особистості адвоката. Форум права. 2008. С. 425-431. URL: http://www/nbuv/gov.ua/e-journals/FP/2008-2/08sovdoa.pdf.
2. Безносов С. ІІ. Професійна деформація особистості. СПб., 2004. 306 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Буйневич Ю.І.
студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗДІЙСНЕННЯ В УКРАЇНІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТОМ ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ

Адвокатура зародилась ще за часів древніх народів, коли виникали протиріччя та спори між племенами і виникала необхідність знаходити спільну мову задля наступного мирного співіснування. На сьогоднішній день,важко уявити судовий процес без адвокатури, вже не кажучи про їх роль у наданні правничої допомоги. Робота адвоката важлива і тяжка,певною мірою його можна назвати слідчим, який проводить власне розслідування, щоб знайти докази невинуватості свого клієнта.

Досить проблемним на даний час залишається питання щодо здійснення своєї професійної діяльності адвокатом іншої держави,адже не тільки між громадянами України виникають спори,швидко розвивається туризм,тому питання залучення професіоналів з інших країн доречне. Відповідно до чинного законодавства адвокат іноземної держави може здійснювати адвокатську діяльність в Україні з урахуванням деяких деталей, а саме звернення адвоката іноземної держави до кваліфікаційно-дисциплінарної

комісії адвокатури за місцем свого проживання чи перебування в Україні із заявою про його включення до Єдиного реєстру адвокатів України. До заяви додаються документи, що підтверджують право такого адвоката на заняття адвокатською діяльністю у відповідній іноземній державі. Перелік таких документів затверджується Радою адвокатів України. Наступним кроком є винесення рішення Кваліфікаційної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури,яке може бути як позитивним (з подальшим включенням адвоката іноземної держави до Єдиного реєстру адвокатів України), так і відмовою [1].

Якщо спірність відмови може бути обґрунтовано,то звичайно адвокат має право звернутись до суду,щоб захисти своє право і мати змогу займатись своєю професійною діяльністю в межах нашої країни [2].

Він також може звертатися до органів адвокатського самоврядування за захистом своїх професійних прав та обов'язків, брати участь у навчально–методичних заходах, що проводяться кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури, Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури, радами адвокатів регіонів, Радою адвокатів України та Національною асоціацією адвокатів України.

На жаль, на даний час роль адвокатів з інших країн непомітна, але це лише питання часу. Можливо, в майбутньому з розвитком міждержавних відносин України з іншими країнами, та ймовірним вступом до ЄС популярність адвокатів із зарубіжних країн підвищиться. Постає питання чому громадяни будуть звертаються до адвокатів іноземних держав, адже щорічно випускається масивна кількість студентів з юридичних вищих навчальних закладів, з яких не маленька частина стає на шлях адвокатської діяльності, які і утворюють великий ринок правників-адвокатів.

В цьому можна знайти, як свої плюси, так і мінуси. Головною перевагою є рівень освіти та правосвідомості адвокатів, рівень оплати їх праці за кордоном, а значить і їхня мотивація працювати на користь клієнта та віддаватись справі на всі сто процентів. Але в цьому ж є і головний недолік, адже сума винагороди все ж торкається гаманців осіб, які укладають договір про надання правової допомоги, і тому цей вибір вони мають зробити свідомо та зважено. Поміж цього адвокат іноземної держави повинен добре знати законодавство нашої країни, адже це є головною умовою успіху справи. Хоча є міжнародні акти, які імплементували в своє законодавство більша кількість країн світу, все ж таки є безліч розбіжностей в правових системах.

По-перше, є різні правові сім'ї, в яких є багато відмінностей як в матеріальному праві, так і в процесуальному. По-друге різні співвідношення в системі нормативних актів законодавчих і підзаконних актів, законів і звичаїв, методика систематизації та рівні кодифікації законодавства, способи конституційного контролю; варіюються від держави до держави прийоми побудови системи і функцій органів правосуддя [3].

Наступною проблемою є мовний бар'єр. Без знання мови тяжко захищати свого клієнта. З цих причин адвокату іноземної держави буде досить тяжко орієнтуватись у законодавстві іншої країни та вміти чітко відстоювати позицію свого клієнта.

До оплати винагороди додаються витрати на проживання, харчування та перельоти адвоката.

З дослідженої вище теми хочу підсумувати, що на даний час залишається питання невирішеним щодо залучення адвокатів іноземних країн до професійної допомоги, хоча і закріплено в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» їх можливість здійснювати свою роботу, але на практиці можна стикнутись с багатьма недоліками. Так як зараз епоха запровадження нових тенденцій, то, можливо, в майбутньому праця адвокатів іноземних держав досягне своєї популярності, навіть з тієї точки зору, що для самих адвокатів це є величезним досвідом і тільки покращує їх навички і піднімає їм професійну оцінку. Це дуже добре буде стимулювати вітчизняних адвокатів не стояти на місці, а розвиватись й піднімати престиж нашої країни.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Офіційний вісник України. 2012. №62.Ст.59.

2. Конституція України від 28 червня 1996 р. Відомості Верховної Ради України.1996.№30.ст.55.

3. Волков, А. М. Лютягина Е.А. Волков А.А. Основы права : учебник для бакалавров. Москва : Издательство Юрайт, 2014. 335 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Бурчак А.О.

студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

МЕДІАЦІЯ ЯК НАПРЯМ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасному світі все більшого значення набувають механізми саморегулювання суспільних відносин. Це обумовлено високою завантаженість судів та низьким рівнем довіри суспільства до їхньої роботи. Тому тема медіації, як вид адвокатської діяльності для досудового

врегулювання спорів та участі в цьому процесі адвоката є надзвичайно актуальною у сучасній Україні.

Медіація є одним із заходів, який надає громадянам реальну можливість обирати інші не судові засоби для вирішення їх спорів при збереженні судової системи як основного механізму вирішення спорів в суспільстві, звузити сферу впливу держави на суспільство, замінити цей вплив механізмами саморегуляції, виробленими самим суспільством, та суттєво знизити рівень бюджетного споживання судової системи через зменшення навантаження на суди в цілому.

Процедура медіації є послідовним процесом, завдяки якому сторони поступово проходять шлях від прояснення обставин, причин та наслідків спору для них обох до спільного пошуку можливостей вирішення даного конфлікта за допомогою третьої незалежної сторони – посередника (медіатора).

Медіатор – це не суддя і не арбітр, він є нейтральною особою, яка не має права нав'язувати сторонам своє бачення проблеми, а тим більше варіант її вирішення. Головна мета медіаторів, у тому числі адвокатів – допомогти сторонам дійти порозуміння, злагодити між ними напругу, завдяки чому стане можливим знайдення спільного рішення для вирішення відповідної ситуації. Під час проведення процедури медіації посередник прагне до забезпечення неупередженого підходу по відношенню до сторін і об'єктивно враховує при цьому всі обставини справи.

Варто зазначити, що участь адвоката в процедурі посередництва в якості медіатора має вирізнятися певною специфікою в порівнянні з виконанням ролі медіатора іншими особами такими, як конфліктологами, психологами, соціологами, оскільки адвокат є кваліфікованим юристом, який надає юридичну допомогу на професійній основі, несе відповідальність за невиконання чи неналежне виконання покладених на нього обов'язків.

Потрібно звернути увагу, що роль адвоката як незалежного та неупередженого посередника, який сприяє сторонам в пошуку взаємоприйнятних та взаємовигідних умов урегулювання спору полягає не тільки у наданні правової допомоги при її проведенні, але й у реалізації процедури посередництва між сторонам правового спору на рівних засадах, а не виключно у надані професійної допомоги лише одній із сторін [1].

Адвокат зобов'язаний відповідально поставитись до такого виду діяльності та належним чином підготуватись до процедури посередництва. Така підготовка, як правило, повинна включати в себе: 1) проведення додаткового аналізу суті розбіжностей та більш детальне вивчення обставин їх виникнення; 2) з'ясування цілей довірителя і за необхідності надання довірителеві допомоги у формуванні його цілей у зв'язку з виниклим спором;

3) визначення спільно з довірителем завдань, які необхідно вирішити в результаті медіації, можливих поступок на користь іншої сторони і принципових для довірителя умов, відступ від яких є неможливим; 4) виявлення аспектів, за яких у сторін відсутні розбіжності; 5) оцінку правового становища довірителя й іншої сторони правового спору; 6) дослідження існуючих документів та інших наявних доказів у справі; 7) аналіз положень чинного законодавства по суті спору; 8) вибір спільно з довірителем найбільш належної (у конкретній справі) моделі медіації та продумання найбільш ефективних медіативних технік стосовно конкретного випадку; 9) розробку та узгодження об'єктивних критеріїв; 10) розробку та узгодження з довірителем взаємовигідних варіантів врегулювання спору, які варто запропонувати під час проведення процедури медіації; 11) прогнозування і попереднє обговорення з довірителем найбільш ймовірних варіантів урегулювання спору, які можуть бути запропоновані іншою стороною, виходячи з її цілей, завдань та інтересів; 12) обговорення з довірителем очікувань останнього від результатів медіації [2].

Процедура медіації має як позитивні, так і негативні риси. Перевагою є те, що вона є добровільною, оскільки кожна сторона конфлікту з будь-яких переконань на будь-якій стадії медіації може відмовитися від її проведення і передати спір на розгляд до суду. Медіація проходить на підставі збереження конфіденційності інформації, нерозголошення відомостей, що були отримані під час переговорів. Для медіації притаманний високий рівень виконання угод, досягнутих у результаті її проведення; оперативність прийняття рішення; вільність форми комунікації та відсутність формалізації; невисока вартість процедури; гнучкість рішень.

Натомість, у медіації є два значних недоліки: вона можлива виключно за згоди усіх сторін конфлікту; у разі непередбачених обставин або недобросовісності хоча б однієї зобов'язаної сторони примусове виконання прийнятого в результаті медіації рішення є неможливим [3].

Таким чином, на сьогодні медіація може розглядатися, як перспективний та досить дієвий спосіб вирішення юридичних конфліктів, який поєднує у собі як приватно-правові так і публічно-правові аспекти. Цей інститут дасть можливість не лише сторонам розв'язати їхній конфлікт на взаємовигідних умовах, водночас не втрачаючи партнерських відносин, а й розвантажить суд від величезної кількості справ. У зв'язку з цим фахівці-юристи є найбільш перспективними професійними медіаторами, у повній мірі це стосується адвокатів.

Адвокати мають розглядатися як важливі суб'єкти медіації, завданням яких має стати задоволення інтересів кожної із сторін, а не боротьба за права та інтереси свого клієнта. У кінцевому рахунку завданням сторін і їх представників є вирішення конфлікту на досудовій стадії та недопущення юридичного провадження.

Список використаної літератури:

1. Михальський Ю. Інститут медіації в Україні та за кордоном // Юридична газета. – № 5 (270). – 1 лютого 2011.

2. Ясиновський І. Г. Імплентація процедури медіації в Українське законодавство: теоретико-правовий аналіз: дис. канд. юр. наук: 27.10.2016. К., 2016. 295 с.

3. Медіація в цивільних, сімейних та господарських спорах України: сьогодення та майбутнє / реком. А. Залара, експерта Ради Європи. – Київ, 2007. – 167 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Буюклінська А.Є.
студентка 2-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальна юстиція)
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМА МОНОПОЛІЇ АДВОКАТУРИ В НАДАННІ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

Адвокатура – соціально-правовий інститут, основним завданням якого є захист прав і свобод, інтересів громадян, іноземців та осіб без громадянства. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання других видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Адвокатура є монополістом у сфері надання правничої допомоги. Дана особливість закріплена в Конституції України, а саме виключно адвокат здійснює представництво іншої особини в суді, а також захист від кримінального звинувачення. [1] Таким чином, факт наявності монополії обурює юристів, які не мають адвокатського посвідчення та свідоцтва на право заняттям адвокатською діяльністю.

Президент України запропонував внести зміни до Конституції України щодо скасування адвокатської монополії в судах. Нещодавно Конституційний

суд України визнав законопроект таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

Юристи двояко сприймають можливі зміни. З одного боку представники, які не займаються адвокатською діяльністю були задоволені даним потенційним нововведенням, адже кількість адвокатів в Україні не задовольняє потреби громадян, їх просто не вистачає, яскравим прикладом є малі міста та села де не вистачає кваліфікованих адвокатів. Всі намагаються переїхати працювати до великих міст, таким чином в провінціях зовсім не залишається, таким чином, скасування монополії дозволить більш ефективно надавати правову допомогу.

Адвокати ж негативно відгукуються про таку небезпечну річ. Чому небезпечну? Тому що дані зміни можуть позбавити адвоката не тільки частини його функцій, але і зруйнувати адвокатуру як окремий інститут.

По-перше, ринок праці помітно спорожніє, адже по суті збільшиться конкуренція, через це багато адвокатів будуть усунені з професії. На зміну прийдуть амбіційні молоді юристи, що прагнуть бути найкращими.

По-друге, кваліфікаційно-дисциплінарні комісії будуть переповнені великою кількістю практикуючих юристів, які захотіли б набути статусу адвоката. Ще однією проблемою може регрес адвокатську діяльність і нівелювання досягнень адвокатури. Усе, чого досягла адвокатура буде марним витрачанням часу, її функції не будуть мати резону.

Хочу загострити увагу на тому, що дана ситуація дуже заплутана і складна, адже з одного боку скасування монополії покращить якість правосуддя, запровадить стандарти судового представництва, буде запобігати зловживанням та корупції судах та створення єдиної правничої професії, з іншого боку, очевидною постраждалою стороною залишиться саме інститут адвокатури. В даному випадку дуже складно приймати чиюсь сторону тому, що аргументи обох сторін є вельми переконливі. Тому правильність рішення визначити дуже складно.

На мою думку, відміна монополії адвокатури може спричинити багато проблем, які необоротно вплинуть на адвокатуру, як на орган, що надає правову допомогу. Адвокати будуть вимушені конкурувати з іншими юристами, що мають бажання надавати правничу допомогу. Ринок праці буде переповнений.

В недержавності адвокатури та її незалежності криється і причина складності вступу до рядів адвокатів. Полегшення процедури отримання права надання правничої допомоги буде нечесним до існуючих адвокатів та необачним через загрозу пригнічення інституту адвокатури.

Проблему нестачі кваліфікованих спеціалістів можна з легкістю вирішити, якщо створити належні умови для життя не тільки в містах, а і в містечках поменше.

Список використаної літератури:

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. Ст. 141
2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17
3. Владимиров Л. Л. Е. Владимиров. Защитительные речи и публичные лекции; Издание П. В. Каменского – М., 2010. – 497 с.
4. Гель А.П., Семаков Г.С., Кондракова С.П Судові та правоохоронні органи України [Текст] / Гель А.П. Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2004– 272 с.
5. Писаренко Д. Монополія адвокатурі [Текст] / Писаренко – 2016. – № 2. – С. 71-77.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Василенко О.Є.
студент 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ: РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасна Україна розвивається на конституційно визначених засадах демократичної, правової держави, особлива увага в якій приділяється судовій реформі, що сприяє посиленню правопорядку, та високого рівня правової культури в суспільстві. Судова система та суміжні правові інститути існують для захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів держави шляхом ефективного і справедливого вирішення правових спорів на засадах верховенства права.

Одним з дискусійних питань сьогодення у сфері юриспруденції є питання стосовно доцільності «монополії адвокатів» на представництво і захист інтересів учасників судового провадження. Різні аспекти адвокатської монополії досліджували такі вітчизняні вчені, як Н.М. Бакаянова, Т.В. Варофоломеєва, Т.Б. Вільчик, В.Г. Гончаренко, С.В. Гончаренко,

В.В. Заборовський, С.О. Іваницький, М.А. Погорецький, О.Д. Святоцький, П.В. Хотенець, Д.П. Фіолевський, О.Г. Яновська та інші.

Монополія адвокатів на ринку юридичних послуг у різному масштабі притаманна більшості країн, зокрема європейського простору, в яких існують певні системи монополій:

– країни, в яких адвокати володіють монополією на всі види юридичних послуг, у тому числі на надання юридичних консультацій (повна монополія). Такими, зокрема, є Іспанія, Франція, Німеччина, Австрія, Чехія, Угорщина;

– країни, в яких адвокати володіють монополією лише на захист і представництво в судах (часткова монополія). До них відносяться Бельгія, Італія, Нідерланди, Об'єднане Королівство, Ірландія, Литва, Норвегія, Португалія;

– країни, де відсутні будь-які прояви монополії на ринку юридичних послуг (демонополія). Така ситуація має місце у Фінляндії та Швеції.

Як зазначають експерти, більшість європейських країн належить до перших двох груп у різних варіаціях їхніх моделей. У будь-якому разі всі вони передбачають, що захист у кримінальних справах може здійснюватися виключно адвокатами. Важливим є те, що розвинені країни, поряд із самоврядним недержавним інститутом, мають інститути державної адвокатури, а також некомерційні організації, фінансовані державою, які надають безкоштовні юридичні послуги малозабезпеченим верствам населення.

У контексті євроінтеграції України ідею про абсолютно адвокатську монополію було запозичено з досвіду зарубіжних країн. Адвокатську монополію почали запроваджувати в Україні у 2016 році, коли ВР підтримала запропоновані президентом П. Порошенком зміни до Конституції України в частині правосуддя. Згаданий закон (№1401-VIII) передбачає, що виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також її захист від кримінального обвинувачення.

29 серпня 2019 року Президентом України Володимиром Зеленським було зареєстровано законопроект №1013 «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)». Законопроектом №1013 передбачається скасувати адвокатську монополію, а саме виключити положення частини четвертої статті 131-2 чинної Конституції України, згідно з якою виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді. 3 вересня Верховна Рада України направила законопроект до Конституційного Суду, а 31 жовтня Конституційний Суд України визнав законопроект таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Після отримання висновку Конституційного суду парламент може попередньо схвалити такий законопроєкт, для цього потрібно не менше 226 голосів. Після цього, на наступній черговій сесії, Рада може розглядати його для остаточного ухвалення.

Подання даного законопроекту було неочікуваним та викликало значний інтерес ще до оприлюднення його тексту. Втім, однозначної позиції щодо проекту серед юристів немає.

Перш за все, потрібно проаналізувати, що отримала юридична спільнота з впровадженням «адвокатської монополії»:

1) збільшення вартості послуг. Через це деякі прошарки населення виявилися неготовими до того, щоб захищати свої права у судах;

2) корпоративні юристи були позбавлені права представляти інтереси свого роботодавця в суді. Низка компаній зобов'язали своїх юристів отримати свідоцтво адвоката для того, щоб особа могла й надалі здійснювати судове представництво підприємства;

3) неможливість представництва органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах штатними юристами;

4) поліпшення та полегшення роботи судів;

5) наявність контролю над адвокатами, а отже, хоч і незначне, але покращення рівня правничих послуг.

Потрібно розуміти, що скасування монополії не призведе до погіршення рівня правничих послуг, адже кваліфіковані адвокати продовжать представляти інтереси осіб в суді, незалежно від того, буде їм надана на це монополія, чи ні. Втім, в особи розширюється конституційне право на вільний вибір захисника, яке вона зможе реалізувати за допомогою як адвоката, так і кваліфікованого юрисконсульта. Наявність такого вибору спрощує доступ до професійної правничої допомоги, що передбачено статтею 59 Конституції України.

Монополізація адвокатури, по-перше, значно обмежила громадян у виборі правозахисника, що діє на користь лише адвокатському корпусу, по-друге, ускладнила процедуру вступу до адвокатської професії якісно нових спеціалістів у галузі права.

Крім того, монополія шкодить самим адвокатам. Вони не отримали фактично нічого, окрім від органів адвокатського самоврядування. Юристи масово почали йти в адвокатуру. Вистроїлися величезні черги за адвокатськими свідоцтвами.

Як відзначає С.О. Деханов, крок за кроком Європейська комісія спонукає і національне законодавство, і адвокатську спільноту країн ЄС погодитися із висновками про те, що в ЄС майбутнє за неврегульованою, некорпоративною адвокатурою, що адвокатське право в його сучасному стані є перешкодою на шляху реалізації фундаментальних прав громадян й вільного ринку [1, с. 258].

Прихильники ідеї адвокатської монополії в Україні стверджують, що саме такий спосіб допоможе запровадити єдині стандарти надання правової допомоги, покращення роботи судів та правоохоронних органів. Попередній досвід роботи, спеціальні знання, відповідне посвідчення – основи діяльності

адвоката, які в цілому забезпечують гарантованість функціонування юридичного ринку в Україні

Окрім цього, надання якісних послуг з представництва у суді забезпечується можливістю притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Отже, можна зробити висновок, що скасування «адвокатської монополії» відповідає вимогам часу. Незважаючи на позитивний досвід її застосування у країнах Європи, в Україні недоліки «монополії» значно перевищили переваги.

Список використаної літератури:

1. Деханов С. А. Адвокатура в Западной Европе: опыт и современное состояние : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.11 / Деханов Сергей Александрович; ГОУВПО «Рос. ун-т дружбы народов». – Москва, 2011. – 383 с.

2. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) №1013 від 29.08.2019 р. URL: https:// iportal. rada.gov.ua/.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Власюк Т.Ю.

студентка 1-го курсу магістратури факультету адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА В УКРАЇНІ

В Конституції України гарантовано право на правничу допомогу для кожного[1]. Для реалізації цього права в Україні функціонує інститут адвокатури. Проте у 2012 році одночасно із закріпленням у нормах національного законодавства, зокрема у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[2] та у міжнародних правових актах стандартів щодо здійснення адвокатської діяльності почали різко зростати випадки протиправного втручання та тиску на адвокатів з боку представників правоохоронних органів та навіть суду, починаючи від необґрунтованого кримінального переслідування та закінчуючи відвертим застосовуванням насильства.

Адвокат повинен мати можливість вільно та у повному обсязі виконувати свої обов'язки з метою встановлення верховенства права, дотримання принципу законності, забезпечення права на повагу до людської гідності, сприяння забезпеченню доступу до правосуддя та правової допомоги, дотримання належної процедури в судовому процесі, а також захисту прав людини.

Всі професійні права та гарантії адвокатської діяльності чітко визначені та охороняються Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2].

Важливу роль в організації захисту діяльності адвокатів відіграє міжнародне законодавство, зокрема Загальні принципи для спільноти юристів, прийняті Міжнародною асоціацією юристів 20.09.2006 р. в м. Чикаго. У цьому документі відзначається, що юристи в усьому світі є професіоналами, які спеціалізуються з права, ставлять інтереси своїх клієнтів вище своїх власних і намагаються домогтися поваги до верховенства права [3]. Крім того, відповідно до Основних положень про роль адвокатів від 01.08.1990 р. останні, як важливі учасники здійснення правосуддя, мають постійно дбати про честь і гідність своєї юридичної професії [4]. Принципи діяльності адвокатів закріплено також і в іншому міжнародному документі від 07.09.1990 р., що стосується ролі юристів [5].

На жаль, більшість із зазначених принципів не виконуються та дуже часто відбувається порушення основних прав та свобод людини. Останнім часом такі порушення істотно почастішали. Відповідно до звіту НААУ за 2013-2018 рр., в цей період було внесені відомості про вчинення кримінальних правопорушень щодо адвокатів до ЄРДР 1162 рази, зокрема за ст.397 Кримінального кодексу України (втручання в діяльність захисника чи представника) – 876, тобто 75% ; за ст. 398 КК України (погроза або насильство щодо захисника чи представника) – 247, 21%; за ст. 399 КК України (умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника) – 31, 3%; за ст. 400 КК України (Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги) – 8, менше 1%. Рішення про закриття кримінального провадження за даними статтями було прийнято 640 разів, що складає приблизно 51 %. Рішення про направлення обвинувального акту до суду по кримінальним повадженням за статтями 397-400 КК України було прийнято 12 разів, що складає приблизно 1% [6].

Дана статистика є невтішною та дає підстави для ствердження про формування в державі практики розслідування кримінальних проваджень, яка ґрунтується на порушенні професійних прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності.

Для запобігання таких протиправних дій Національною асоціацією адвокатів України, а також громадськими об'єднаннями адвокатів – Асоціацією адвокатів України, Асоціацією правників України вживаються

невідкладні заходи: направляють звернення до силових структур, органів державної влади, міжнародних організацій; інформують громадськість через засоби масової інформації про факти порушення прав адвокатів та неприпустимість таких порушень; ради адвокатів регіонів реагують на кожний такий випадок.

Однак гарантії захисту професійної діяльності адвоката знівельовано через відсутність практики ретельного розслідування всіх фактів порушення і реального покарання винних осіб у злочинах, здійснених стосовно адвокатів у зв'язку з їхньою професійною діяльністю.

Існує негативна тенденція, яка свідчить про підвищення ризиків і нових загроз для інституту захисту прав людини, наприклад внаслідок проведення особистого обшуку адвоката, огляду, витребування чи вилучення речей та документів адвоката, крім випадків, коли такі дії здійснюються в межах кримінального провадження, в якому адвокату вручена підозра у вчинені злочину.

Водночас у випадках, коли протиправні дії стосовно адвокатів скоєно іншими особами, правоохоронними органами не здійснюється належних слідчих дій у межах кримінального провадження, наслідком цього є уникнення кримінальної відповідальності винними. Реаліями сьогодення є такі порушення професійних та особистих прав адвокатів як вбивства та посягання на життя адвокатів, кримінальне переслідування, фізична розправа, погрози у зв'язку з їхньою професійною діяльністю, обшуки офісів з метою вилучення інформації, що становить адвокатську таємницю, або так звані «допити» адвокатів, силове втручання в роботу органів адвокатського самоврядування, ототожнення адвоката з клієнтом, умисне ненадання відповідей на адвокатські запити, а найголовніше, що адвокати не рівні у своїх процесуальних можливостях зі стороною обвинувачення. Усі ці факти підтверджені документально та розглядаються як форма утиску прав людини в Україні, загроза демократії та такі, що містять ознаки тоталітарного поліцейського режиму в Україні на цьому етапі її розвитку.

Якщо відбувається перешкоджання адвокатській діяльності, то втрачається довіра до системи правосуддя в цілому; свідоме порушення гарантій наданих державою, представниками органів державної влади ставить під сумнів ефективність проведення реформи правоохоронної системи та свідчить про невідповідність високим європейським правовим стандартам, до яких прагне Україна.

Список використаної літератури:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28. 06. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 27. Ст.282

3. Общие принципы для сообщества юристов: приняты в Международной ассоциацией юристов (IBA) 20.09.2006 г. в г. Чикаго. URL: http://advokpalata21.ru/ urbanleft/osnovyepruristov.html.

4. Основні положення про роль адвокатів: Міжнар. док. від 01.08.1990 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_835.

5. Основні принципи, що стосуються ролі юристів: Міжнар. док. від 07.09.1990 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_313.

6. Звіт НААУ про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/news/zvity/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB(1).pdf

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Голованюк О.В.
студентка 4-го курсу
факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ

В Україні адвокатська спільнота – це більше 50 000 адвокатів за даними Єдиного реєстру адвокатів України, які надають професійну правничу допомогу громадянам України, іноземним громадянам, особам без громадянства, юридичним особам, державним органам та органам місцевого самоврядування.

Президент України В.О. Зеленський 29.08.2019 р. вніс до Верховної Ради Проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» №1013, який скасовує професійне представництво у судах адвокатурою.

Законопроект № 1013 пропонує статтю 131-2 викласти в такій редакції: «Для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Незалежність адвокатури гарантується. Засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом. Виключно адвокат здійснює захист особи від кримінального обвинувачення» [1].

У пояснювальній записці до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)»

вказується мета і завдання законопроекту, а саме метою запропонованих законопроектом змін є забезпечення права кожного на отримання професійної правничої допомоги через скасування адвокатської монополії на надання такої допомоги [2].

Слід зазначити, що адвокатська монополія поширена в ряді європейських країн, таких як Бельгія, Франція, Норвегія, Данія, Голландія, Португалія. Великобританія – країна з найбільш стабільною правовою системою – свого часу теж ввела адвокатську монополію та розділила адвокатів на баристерів (представництво в судах) та солісіторів (правова робота поза судами).

Член Вищої ради правосуддя П.М. Гречківський зазначив: «Цікаво, що на новому етапі критикувати так звану монополію стали ті, хто три роки відмовчувалися. Напевно, побоювалися заперечити ініціативам колишньої влади або розраховували отримувати від неї певні бонуси? Влада змінилася, а з нею – і позиція групи пристосуванців. Нічого дивного» [3].

Нещодавно Конституційний суд України (далі – КСУ) надав висновок у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України, щодо скасування адвокатської монополії № 1013, вимогам статей 157 і 158 Конституції України. Цим висновком КСУ визнав законопроект про внесення змін до Конституції України таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України.

КСУ обґрунтував своє рішення наступним чином: «Поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді». Надання професійної правничої допомоги здійснюють адвокати, натомість представництво особи у суді може бути здійснене за вибором особи адвокатом або іншим суб'єктом» [4].

Н.М. Бакаянова з цього приводу зазначає, що скасування виключного права на представництво адвокатами осіб у судах призведе до діяльності в одному судовому процесі представників з різним правовим статусом (юристів, не юристів та адвокатів), з різною фаховою підготовкою, різним обсягом відповідальності. Встановлення єдиних стандартів до діяльності захисників і представників є логічним етапом еволюції правової системи [5].

Звісно, скасування виключного права на представництво адвокатами осіб у судах – серйозний крок для усієї правозахисної та правоохоронної системи України. Зміни, що пропонуються, стосуються не тільки адвокатів, а й кожного, хто хоче захистити свої права та законні інтереси. Насамперед, варто сказати, що неможливо якісно захистити свої права у суді, якщо представник не є незалежним, якщо на нього не розповсюджується заходи дисциплінарного контролю, які не обмежують його незалежність, проте тримають його у належних рамках. Можливо, не всі розуміють у повній мірі значення професійного та незалежного представництва, проте забезпечення державою права на професійну правничу допомогу стосується кожного.

Список використаної літератури:

1. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) від 29.08.2019 року [Електронний ресурс]. Режимдоступу:https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242.
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» від 29.08.2019 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242.
3. Гречківський П. Серія законопроектів несе ризик відступу від міжнародних стандартів в процесуальних правах і статусі адвокатури [Електронний ресурс].Режим доступу: https://unba.org.ua/publications/4827
4. Висновок Конституційного суду України. Справа № 2-248/2019(5580/19) 31 жовтня 2019 року [Електронний ресурс].Режим доступу: http://www.ccu.gov.ua/dokument/4-v2019
5. Бакаянова Н.М. Слово на підтримку адвокатури [Електронний ресурс].Режимдоступу:https://drive.google.com/file/d/1R512L3oh2jreV4hpEt30bHTPwWcV4pxM/view?fbclid=IwAR1K2ByV3gOW91_PyknjanS0skey1N0zM7Fr69QM3Z39aC8WGMT-n8f42r4.

Науковий керівник: *доктор юридичних наук, завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Бакаянова Нана Мезенівна***

Гриник Є.О.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТ ЯК СУБ'ЄКТ НАДАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ НА ПРОФЕСІЙНІЙ ОСНОВІ

В Україні на конституційному та законодавчому рівні закріплено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються основною цінністю [1]. Реалізація цих положень є одним із найголовніших завдань держави.

Наразі існує ціла система правоохоронних органів та інститутів, які забезпечують ці завдання та допомагають виконувати найважливішу соціальну функцію – захист прав і законних інтересів громадян. З цього комплексу, на мою думку, варто виокремити роль адвокатури, а також її соціальне значення, адже одним із найважливіших елементів її діяльності є стимулююча функція, яку вона успішно виконує.

Адвокат своєю участю у різних процесах стимулює інші органи працювати наполегливо, ґрунтуючись на принципах законності та легітимності.

Існування інституту адвокатури дає прекрасну можливість надання високо кваліфікованої допомоги громадянам з приводу представництва та захисту основних прав та свобод людини. Слід зауважити, що особливо значущу роль адвокатура відіграє в економічній та політичній сферах.

Із ст.2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012р. випливає, що:

1) адвокатура – це недержавний самоврядний інститут, який самостійно вирішує питання своєї організації і діяльності;

2) завдання адвокатури – надання фізичним і юридичним особам усіх видів юридичної допомоги на професійній основі.

Адвокат – це не державний службовець, а людина вільної професії, незалежна від органів державної влади, громадськості, – тільки при такому статусі адвокатури та адвокатів можливі ефективна боротьба з державним обвинуваченням, виявлення помилок слідства та суду [2, с. 107].

Також, задля того, щоб правнича допомога була дійсно професійною, у Законі визначено основні принципи та засади діяльності адвокатів.

Відповідно до ст.4 діяльність адвоката здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів.

В свою чергу, правовими засадами адвокатської діяльності є певна сукупність нормативно-правових актів, які регулюють особливий порядок функціонування адвокатури та здійснення адвокатом своєї діяльності на території України. Це закони України (Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Закон України «Про безоплатну правову (правничу) допомогу», «Закон України про Вищу раду правосуддя». До цієї групи належить і Конституція України як основне джерело національного законодавства, та міжнародно-правові акти, ратифіковані Верховною Радою України); підзаконні нормативно-правові акти (зокрема, Указ Президента України «Про деякі заходи щодо підвищення рівня роботи адвокатури», Правила адвокатської етики, які були схвалені Вищою кваліфікаційною комісією адвокатури України при Кабінеті Міністрів України тощо); корпоративні або локальні нормативно-правові акти (статути адвокатських об'єднань, адвокатських бюро).

Усі ці документи державного та міжнародного значення допомагають особі адвоката якісно виконувати свою діяльність та надавати кваліфіковану допомогу, але попри таку велику кількість правових засад існують певні недоліки. Адже є моменти, які не зазначені на законодавчому рівні, і вони, в свою чергу, певним чином перешкоджають роботі адвоката та наданню тієї безоплатної правової допомоги, якої очікує суспільство.

Однією з таких проблем є неповне та недостатнє визначення правового статусу адвоката та його діяльності. І саме через це сьогодні ми можемо спостерігати масове порушення правоохоронними органами професійних прав адвокатів, їх переслідування, що виявляють фактичне заперечення адвокатури як професійного правозахисного інституту. Законом обмежені форми здійснення адвокатської діяльності до індивідуальної, адвокатського бюро та об'єднання. Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» має певні прогалини. Наприклад, серед переліку видів адвокатської діяльності не зазначено: медіацію та інші види правочинної діяльності. Невирішеним є й питання пенсійного забезпечення адвокатів. Держава не витрачає коштів на функціонування адвокатури. Варто зауважити, що було б доцільно пенсію адвокатів прирівняти до суддів або прокурорів. Або ж створити такі умови, за яких адвокати могли б самі регулювати розміри своїх пенсій за рахунок внесків, які вони в обов'язковому порядку сплачують до Пенсійного фонду України [3,с.66].

Сьогодні багато науковців займаються аналізом інституту адвокатури та правового статусу адвоката, серед яких Н. Бакаянова, А. Бирюкова, Т. Варфоломеєва, Т. Вільчик, С. Іваницький та інші. Виходячи з їх переконань, реформування цього інституту є необхідним.

Можливо, слід запропонувати доповнення Конституції України окремим розділом під назвою «Адвокатура», який визначав би її правовий статус, основні завдання, структуру та організацію, характеризувавши статус адвоката та його діяльність. Цей крок затвердив би статус адвоката у нашій державі, а також усунув би питання недооцінки інституту адвокатури та особи адвоката в колах сучасного суспільства. І тоді, не виникали б питання з приводу монополії адвокатури та її скасування, адже воно потягне за собою лише негативні наслідки як для адвокатів, так і для суспільства в цілому.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. (із змінами і доповненнями від 02.06.2016р. № 1401-VIII).

2. Меліхова Ю. О. Проблеми адвокатури в Україні на сучасному етапі розвитку. Часопис Академії адвокатури України. 2015. Т. 8. № 1. С. 107–109. [Електронний ресурс]

3. Бакаянова Н.М. Фінансування органів адвокатського самоврядування і світлі українського та міжнародного досвіду / Н.М. Бакаянова // Альманах міжнародного права. – Вип. 8. – О., 2015. – С. 65–72.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Гембарівська Ю.М., Палійчук Ю.О.
студентки 2-го курсу Соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ АДВОКАТОЛОГІЇ ЯК САМОСТІЙНОГО НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ У ЮРИДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Запровадження науки про адвокатуру актуальне на сучасному етапі розвитку юриспруденції. Становлення окремої юридичної науки про адвокатуру слід вважати наслідком існуючих процесів розвитку юриспруденції, необхідності інтеграції юридичних наукових знань про адвокатуру. Кожна галузь у юридичній науці зберігає матеріал, який може стосуватись адвокатури, однак розвиток знань про адвокатуру та адвокатську діяльність в будь-якій із цих наук немає системного підходу до дослідження.

Сьогодні перед науковцями і викладачами юридичних закладів України (включаючи Національний університет «Одеська юридична академія») постає питання про доцільність введення такої дисципліни як адвокатологія. Якщо звернутись до досвіду Російської Федерації, то вони ввели цей термін ще у 1996 році. Ю. Баєв звіз розуміння даного терміну до «криміналістичної адвокатології», [2, с. 46–58].

Як визначає Н.М. Бакаянова, під наукою про адвокатуру (адвокатологією) слід розуміти сукупність інформації, яка стосується діяльності адвокатів та організації адвокатури, що систематизується та аналізується вченими на предмет виявлення та вирішення проблемних питань організації адвокатської спільноти, вироблення концепцій щодо удосконалення адвокатської діяльності з надання правової допомоги громадянам та юридичним особам [3].

Виходячи з цього визначення зрозумілим стає великий обсяг даної дисципліни для її майбутніх розробників і студентів, які будуть вивчати її у юридичних закладах сучасної України.

Вважаємо за необхідне визначити структуру майбутнього навчального курсу:

1) Історія становлення адвокатури в Україні;
2) Статус адвоката;
3) Характеристика діяльності адвоката;
4) Організація адвокатури;
5) Структура адвокатського самоврядування;
6) Етика адвоката;
7) Проблеми і шляхи реформування адвокатури на сучасному етапі;
8) Міжнародний досвід адвокатської діяльності.

Перераховуючи всі частини структури майбутнього курсу адвокатологія стає зрозумілим, що обсяг матеріалу дуже великий і вивчити його за одне півріччя неможливе. Оптимальний час, на нашу думку, для вивчення такої дисципліни це півтора роки (три семестри). Така дисципліна буде мати багато спільного з кусом судових і правоохоронних органів України (також об'ємним курсом який вивчають студенти – майбутні юристи на першому кусі цілий рік).

Слід погодитися також з тим, що адвокатологія має об'єктом усю інформацію про адвокатуру, специфічну діяльність адвокатів, порівняльні аспекти з діяльністю адвокатів в інших країнах, інших фахівців і все те, що так чи інакше стосується інтересів і діяльності адвокатів [1].

Адвокатологію, доцільно віднести до міждисциплінарних наук, тому що вона має складний предмет вивчення і не може бути віднесена до однієї галузі знань.

Таким чином, враховуючи специфіку адвокатської діяльності, на сучасному етапі розвитку юридичних наук, виокремлення науки про адвокатуру як спеціальної юридичної науки, вважаємо цілком слушним.

Студентам, в свою чергу, більш зрозумілим є вивчання всіх аспектів адвокатської діяльності «одним блоком», коли знання ще не «висіюються з пам'яті», ніж вивчення адвокатури по частинах у окремих курсах, таких як : «Судові та правоохоронні органи України»; «Історія адвокатури України»; «Адвокатура України»; «Етика адвоката»; інших навчальних курсах.

Список використаної літератури:

1. Аніщук Н. В. Фемінізація адвокатури: гендерний аналіз [Електронний ресурс] / Н. В. Аніщук // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». – 2013. – Т. 13. – С. 375–384. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2013_13_39

2. Баев О.Я. К основам теории профессиональной защиты в уголовном процессе: объект и предмет криминалистической адвокатологии / О.Я. Баев // Правовая наука и реформа юридического образования : сб. науч. трудов / редкол. : Ю.Н. Старилов и др. – Воронеж : Изд-во Воронежского гос. ун-та, 1996. – Вып. 6 : Юридический процесс: реформа процедур управления, законодательной деятельности и судебной власти. – С. 46–58.

3. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. … д-ра юрид. наук ; 12.00.10 / Бакаянова Нана Мезенівна. – Одеса, 2017. – 395 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Гнєушева К.С., Волохова В.М.
студентки 2-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ АДВОКАТА У КОЛЕКТИВНИХ ПОЗОВАХ

Інститут колективних позовів було започатковано в країнах загального права, таких як Англія та США. Наразі він набув розвитку по всьому світові (Нідерланди, Німеччина, Болгарія, Австралія) і, в тому числі, в Україні. У Верховній Раді України неодноразово реєструвалися законопроекти, що передбачали би подання колективних позовів.

В українському законодавстві немає визначення поняття «колективний позов». В Федеральному цивільному процесуальному кодексі США використовується термін class action lawsuit, для позначення виду позову, де одна з сторін – це група людей, які представляють свої інтереси колективно.

Варто погодитися з точкою зору К.О. Фесик, що колективний позов – вимога внутрішньо єдиного та згуртованого колективу осіб, спрямована на захист суб'єктивного права або законного інтересу колективу, що підлягає розгляду судом у порядку колективного провадження [1, с. 15]. Запропоноване автором визначення, дозволяє виокремити його ознаки:

– наявність сукупності людей;
– спільний інтерес, що лежить в правовому полі;
– порушення прав одним і тим самим відповідачем;
– можливість вирішення правового конфлікту в судовому порядку.

Підтримаємо точку зору щодо переваг запровадження колективного позову:

– судові рішення за колективними позовами можуть одночасно захистити інтереси великого кола осіб;
– надає можливість зменшити навантаження на суду;
– дозволяє дотримуватися балансу між захистом публічно-правового та індивідуального інтересу;
– зменшить витрати позивачів на правову допомогу – «економія коштів»;
– забезпечить формування єдиної судової практики;
– полегшить виконання рішення суду.

Варто відзначити, що інститут колективного позову може застосуватися у випадку вимог до туроператорів, авіакомпаній, перевізників, страхових компаній. Крім того, колективний позов може застосовуватися з метою захисту персональних даних, навколишнього природного середовища, у випадку порушень у сфері інтелектуальної власності, захисту прав споживачів (Закону України «Про захист прав споживачів» передбачає, що об'єднання споживачів мають право звертатися з позовом до суду

про визнання дій продавця, виробника, виконавця протиправними щодо невизначеного кола споживачів і припинення цих дій [3, ст. 25]).

Крім того, колективні позови могли би подаватися вкладниками банків у випадку визнання фінансової установи банкрутом.

Незважаючи на те, що поняття та ознаки колективного позову окремо не виділені в законодавстві України, у адвоката існують законні підстави здійснювати діяльність з надання послуг у колективних позовах. Так, Ст. 50 ЦПК встановлює: «Позов може бути пред'явлений спільно кількома позивачами або до кількох відповідачів. Кожен із позивачів або відповідачів щодо другої сторони діє в цивільному процесі самостійно». Участь у справі кількох позивачів і (або) відповідачів (процесуальна співучасть) допускається, якщо: предметом спору є спільні права чи обов'язки кількох позивачів або відповідачів; права та обов'язки кількох позивачів чи відповідачів виникли з однієї підстави; предметом спору є однорідні права і обов'язки [2, ст. 50].

У зв'язку з тим, що відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», національні суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права, цікавим є рішення ЄСПЧ «Бурмич та інші проти України», у якому зазначена необхідність вирішення питання однотипних позовів не тільки на судовому, але й на інституціональному рівні [4].

Права та інтереси позивачів за колективним позовом повинен представляти адвокат, адже можливість задоволення позову, що поширюється на широке коло осіб, залежить багато в чому від професіоналізму та кваліфікації представника. При практичній роботі адвоката з колективними позовами найскладнішим та найважливішим процесом є збір фактів за однорідною або схожою ознакою.

Сучасний рівень розвитку інформаційних технологій дозволяє оперативно зібрати відомості стосовно певної проблеми. Наприклад, соціальні мережі можуть стати місцем для створення групи позивачів, які будуть долучатися до складення позову стосовно певного питання. Більше того, за кордоном існують спеціальні платформи, де здійснюється формування колективних позовів. Наприклад, сайт Top Class Actions містить інформацію про існуючі справи до яких можуть доєднатися позивачі. Адвокат, який має намір подати колективний позов, повинен вчинити такі дії:

– чітко визначити правове питання, що потребує врегулювання;

– встановити потенційне коло співпозивачів, які зможуть долучитися до справи (задля найбільш швидкого та оптимального вирішення поставленої мети, адвокату слід використовувати сучасні розвинені інформаційні технології, що дозволяють оперативно зібрати відомості стосовно певної проблеми, як наприклад, платформа Top Class Actions містить інформацію про існуючі справи до яких можуть доєднатися позивачі; адвокат може

створити сторінку у соціальній мережі, такій як Фейсбук, Инстаграм та інші);

– провести детальний аналіз ціни позову, тобто визначити суму вимог, які будуть пред'явлені до відповідача;

– встановити механізм розподілу судових витрат а також порядок розподілу компенсації від позову серед позивачів (наприклад у відсотковому відношенні), на цьому етапі доцільно визначити розмір гонорару адвоката;

В Україні, на жаль, категорія колективних позовів чітко законодавством не врегульована, а тому не має широкого розповсюдження. Як показує міжнародний досвід, інститут колективного позову – це найбільш ефективний спосіб захисту споживачів, нерідко ініціація колективних позовів закінчується банкрутством крупних корпорацій, а адвокати отримають високі гонорари. Саме це провокує великі корпорації вирішувати конфлікти мирним шляхом.

Список використаної літератури:

1. Фесик К.О. Захист колективних прав та інтересів у порядку цивільного судочинства: автореф. дис. канд. юрид. наук. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право, Київ. 2017. 22 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/fesik-k.o.-zahist-kolektivnih-prav-i-interesiv-u-poryadku-tsivilnogo-sudochinstva-_a_.doc

2. Цивільний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст.492. URL:: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n6251

3. Закон України «Про захист прав споживачів» (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 30, ст.379). Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12

4. Бурмич та інші проти України: рішення Європейського суду з прав людини від 12.10.2017 року у справі. URL: http://www.obljust.gov.ua/uploads

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Гудима В.С.
студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАБОРОНИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Сучасна адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі. Адвокат та його діяльність є дуже важливими, адже від них залежить престиж та повага до всього інституту адвокатури. У зв'язку з цим адвокат повинен дотримуватися своїх професійних обов'язків та обмежень, передбачених як чинним законодавством, так і корпоративними правилами. У даному випадку термін «заборони» виступає необхідним негативним доповненням терміну «обов'язки».

Необхідність існування заборон у діяльності адвоката має велике практичне значення, оскільки ці обмеження захищають право громадян і організацій на кваліфіковану правову допомогу і захищають їх від усякого роду зловживання з боку недобросовісних осіб, які отримали статус адвоката [4].

Відповідно до ч. 2 ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокату забороняється:

– використовувати свої права всупереч правам, свободам та законним інтересам клієнта;

– без згоди клієнта розголошувати відомості, що становлять адвокатську таємницю, використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб;

– займати у справі позицію всупереч волі клієнта, крім випадків, якщо адвокат впевнений у самообмові клієнта;

– відмовлятися від надання правової допомоги, крім випадків, установлених законом [2].

Відповідно до закону, у будь-яких стосунках з адвокатом інтереси клієнта мають пріоритет перед своїми власними інтересами адвокатами, інтересами колег, партнерів, родичів клієнта, опікунів та інших суб'єктів.

У зв'язку із специфікою своєї діяльності адвокат зобов'язаний зберігати адвокатську таємницю, а також забезпечувати захист персональних даних про фізичну або юридичну особу, яка була або є його клієнтом, відповідно до законодавства з питань захисту персональних даних.

Заборона адвоката займати у справі позицію всупереч волі клієнта, крім випадків, якщо адвокат впевнений у самообмові клієнта є дискусійною, бо на практиці не рідкими є випадки розбіжності поглядів адвоката та клієнта у різних питаннях. Треба відзначити, що адвокат в праві самостійно обирати способи, методики, тактики здійснення власної професійної діяльності та

це також може стати предметом спорів з клієнтом. На жаль, клієнт може наполягати на використанні адвокатом під час захисту незаконних та неетичних засобів, але згідно Правил адвокатської етики йому категорично це забороняється. Зокрема, забороняється спонукати свідків до надання завідомо неправдивих показань, вдаватися до протизаконних методів тиску на протилежну сторону чи свідків (погроз, шантажу тощо), використовувати свої особисті зв'язки (чи в окремих випадках особливий статус) для впливу прямо або опосередковано на суд або інший орган, перед яким він здійснює представництво, або захист інтересів клієнтів, використовувати інформацію, отриману від колишнього клієнта, конфіденційність якої охороняється законом, використовувати інші засоби, що суперечать чинному законодавству або цим Правилам. Якщо казати про єдиний випадок із зазначеного вище правила, то спочатку треба з'ясувати, що таке самообмова. В юридичній літературі це поняття визначається як надання особою неправдивої інформації про скоєння нею самою злочину, адміністративного порушення або дисциплінарного проступку. Але обмова має місце у випадку коли особа бажає захистити близьку людину, що зазначено у статті 63 Конституції України [1].

Якщо казати про заборону адвоката відмовлятися від надання правової допомоги, то треба відзначити те, що стаття 28 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено сім підстав, коли адвокату забороняється укладати договір про надання правової допомоги, а саме:

– доручення на виконання дій виходять за межі професійних прав і обов'язків адвоката;

– результат, досягнення якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких він наполягає, є протиправними, суперечать моральним засадам суспільства, присязі адвоката України, правилам адвокатської етики;

– адвокат брав участь у відповідному провадженні, і це є підставою для його відводу згідно з процесуальним законом;

– виконання договору про надання правової допомоги може призвести до розголошення адвокатської таємниці;

– адвокат є членом сім'ї або близьким родичем посадової особи, яка брала або бере участь у господарському, цивільному, адміністративному судочинстві, кримінальному провадженні, розгляді справи про адміністративне правопорушення, щодо яких до адвоката звертаються з пропозицією укладення договору про надання правової допомоги;

– виконання договору може суперечити інтересам адвоката, членів його сім'ї або близьких родичів, адвокатського бюро або адвокатського об'єднання, засновником (учасником) якого він є, професійним обов'язкам адвоката, а також у разі наявності інших обставин, що можуть призвести до конфлікту інтересів;

– адвокат надає правову допомогу іншій особі, інтереси якої можуть суперечити інтересам особи, яка звернулася щодо укладення договору про надання правової допомоги.

Підсумовуючи вищенаведене, треба зазначити, що наявність вказаних заборон спрямовано, перш за все, на захист та забезпечення інтересів самого клієнта.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: http://zakon2.rada.gov.uaЛaws/show/254к/96-вр;

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 5076-VI від 05.01.2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17;

3. Правила адвокатської етики від 09.06.2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17;

4. Таварткіладзе Н. М. Етичні основи діяльності адвоката-захисника : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10 /Н. М. Таварткіладзе ; Одес. нац. юрид. акад. – Одеса, 2003. 20 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Гурська Г.О.
студентка 2-го курсу ОР «Магістр» юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНОГО ЗАКРІПЛЕННЯ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ АДВОКАТА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Розвиток і становлення національної правозахисної системи нерозривно пов'язаний із детальною регламентацією правового статусу адвоката, що полягає, зокрема, у належному визначенні і нормативному закріпленні його прав та обов'язків. Особливості участі адвоката у кримінальному процесі досі залишаються дискусійними. Наслідком такої невизначеності є необхідність формулювання та втілення в життя пропозицій щодо нормативного закріплення прав та обов'язків адвоката у кримінальному процесуальному законодавстві.

По-перше, варто звернути увагу на те, що згідно із ч.4 ст.46 Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України від 13.04.2012 № 4651-VI, захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику, з моменту надання документів, передбачених статтею 50 цього Кодексу, слідчому, прокурору, слідчому судді, суду [1]. Тобто, фактично, захисник у кримінальному процесі користується процесуальним статусом підозрюваного, обвинуваченого. З цього приводу слушною є думка Т. Г. Фоміної, яка зазначала, що захисник є самостійним учасником кримінального провадження й виконує важливу конституційну функцію – забезпечення права на захист. Саме тому, захисник, як і інші учасники кримінального провадження, повинен мати окремий процесуальний статус, чітко визначений в окремій статті КПК України [2, с. 36].

У ч.2 ст. 48 КПК України від 28.12.1960 № 1001-05 було окремо наведено перелік прав захисника, що складався із 13 пунктів [3]. Відсутність такої норми у КПК України 2012 року можна вважати своєрідним кроком назад у цьому напрямку.

Були спроби змінити ситуацію, зокрема, Проектом Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» №9055 від 06.09.2018 року пропонувалось у КПК України 2012 року ч.4 і ч.5 статті 46 виключити, натомість назву статті 47 викласти у редакції: «Права та обов'язки захисника» [4]. Було також висунуто пропозицію дещо розширити коло прав захисника щодо: 1) надання права без дозволу слідчого, прокурора, суду, іншої уповноваженої службової особи користуватися будь-якими технічними засобами, не забороненими законом, в тому числі під час зустрічей з підозрюваним, обвинуваченим; 2) наділення правом безперешкодного доступу до приміщень суду в робочий час та у час проведення судового засідання у справі, в якій бере участь підозрюваний, обвинувачений, а також до приміщень судів, органів прокуратури, поліції, органів внутрішніх справ, інших правоохоронних органів, установ для попереднього ув'язнення та виконання покарань, органів державної влади у будь-який час, якщо в цих приміщеннях перебуває підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий. Проте, навіть враховуючи такі новели, що були позитивними, не вирішувалось питання із фактичним використанням захисником процесуального статусу підозрюваного, обвинуваченого.

По-друге, у КПК України 2012 року неповним є перелік суб'єктів, щодо яких адвокат виконує функцію захисту. Згідно із ч.1 ст. 45 КПК України, захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося

питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію). В той же час, поза увагою законодавця залишається така категорія як «підсудний». Природа правового статусу адвоката розкривається з урахуванням ролі, яку він виконує у кримінальному процесі, саме тому важливо чітко і конкретно передбачити усі категорії осіб, щодо яких адвокат здійснює захист.

По-третє, проблемним є питання визначення прав та обов'язків адвоката свідка. П. 2 ч. 1 ст. 66 КПК України 2012 року наділяє свідка правом користуватися під час давання показань та участі у проведенні інших процесуальних дій правовою допомогою адвоката, повноваження якого підтверджуються згідно з положеннями статті 50 цього Кодексу. Проте жодних подальших роз'яснень з цього приводу не надається. У діючому КПК України також відсутнє і нормативне закріплення прав та обов'язків адвоката свідка. В той же час, ч. 5 ст. 167 КПК України 1960 року було передбачено, що у разі якщо свідок з'явився на допит із захисником, захисник має право бути присутнім при допиті; надавати у присутності слідчого консультації свідку, якщо фактичні обставини у справі можуть бути використані для кримінального переслідування особисто самого свідка або членів його сім'ї чи близьких родичів; ставити з дозволу слідчого запитання, що підлягають занесенню до протоколу допиту свідка, для уточнення і доповнення його відповідей; заперечувати проти незаконних дій слідчого щодо порядку проведення ним допиту з посиланням на норму закону, яка порушується, що підлягає занесенню до протоколу допиту; оскаржувати дії слідчого в порядку, встановленому цим Кодексом, у разі якщо з характеру і змісту питань випливає, що свідок має допитуватися як підозрюваний.

На сьогодні, якщо у адвоката свідка виникне необхідність вказати на неправомірність дій слідчого та оскаржити їх, він, фактично, позбавлений такої можливості, адже дане право мають виключно особи, що прямо зазначені у переліку ст. 303 діючого КПК України. Крім того, адвокат свідка не є учасником судового розгляду, що позбавляє його можливості ставити свідку запитання під час допиту на цій стадії процесу. В той час, як ст. 303 КПК України 1960 року наділяла адвоката свідка таким правом. Подібна невизначеність його процесуальних прав, що існує наразі, може призвести до вкрай негативних наслідків та зловживань з боку правоохоронних органів. Саме тому наголошується на необхідності детальної правової регламентації статусу адвоката свідка.

Таким чином, враховуючи все вищезазначене, пропонується: 1) внести до КПК України окрему статтю, що буде регламентувати процесуальні права та обов'язки захисника, надати якомога повний їх перелік; 2) передбачити у КПК України чітке коло суб'єктів, щодо яких адвокат виконує функцію захисту (в тому числі, включити до них підсудного); 3) нормативно закріпити у КПК України процесуальний статус адвоката свідка, регламентувати

його права та обов'язки, зокрема, передбачити можливість оскарження ним неправомірних дій слідчого та наділити правом ставити свідку запитання під час допиту на стадії судового розгляду.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.

2. Фоміна Т. Г. Забезпечення слідчим процесуальних прав підозрюваного / Т. Г. Фоміна. – Харків, 2014. – 232 с.

3. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон України від 28.12.1960 № 1001-05 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-05.

4. Проект Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 06.09.2018 №9055 [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, доцент* ***Кухнюк Дмитро Володимирович***

Гучканюк Г.Ю.
студентка 2-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ

У зв'язку з процесом реформування адвокатури в Україні питання правових гарантій для адвокатів є дуже актуальним.

Забезпечення гарантій адвокатської діяльності означає як відсутність протиправного впливу на адвоката з боку будь-кого, так і дотримання державою спеціальних гарантій здійснення професійної діяльності адвоката, які включають в себе недоторканність адвокатської таємниці та спеціальний порядок кримінального провадження щодо особи зі спеціальним статусом адвоката

Юридична доктрина визначає правові гарантії у даному випадку як сукупність правових засобів, що забезпечують реалізацію, охорону та захист прав і законних інтересів адвокатів під час здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги

клієнту. У Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вказано перелік гарантій адвокатської діяльності, особливу увагу серед яких важливо приділити проведенню стосовно адвоката оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, виключно з дозволу суду, за клопотанням Генерального прокурора, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя та забезпеченню безпеки під час участі у кримінальному судочинстві в порядку, встановленому законом. [1]

Слід підкреслити, що адвокатська діяльність, яка захищена державними гарантіями, не може бути приводом до підозри у вчиненні кримінального правопорушення або підставою для проведення обшуку в адвокатському офісі, оскільки вона є законною де-юре та де-факто.

Якщо звернутись до практики Європейського суду з прав людини стосовно дотримання гарантій адвокатської діяльності, в рішенні стосовно справи «Головань проти України» ЄСПЛ визначив, що «відповідні гарантії, такі як присутність та дійова участь незалежного спостерігача, завжди повинні бути доступними під час обшуку офісу адвоката для забезпечення того, щоб матеріал, який захищається адвокатською таємницею, не було вилучено. При цьому такий спостерігач повинен мати обов'язкову юридичну кваліфікацію, щоб фактично брати участь у процесі. Крім того він також повинен бути зв'язаний адвокатською таємницею, щоб гарантувати захист конфіденційного матеріалу та прав третіх осіб. Нарешті, спостерігач повинен бути наділений необхідними повноваженнями, щоб бути спроможним запобігти під час аналізу процесу будь-якому можливому втручанню в адвокатську таємницю» [2].

Подібні рішення детально розкривають основні моменти забезпечення гарантій адвоката та в майбутньому слугують джерельною базою для подібних справ. Щодо забезпечення безпеки адвоката, тут, слід звернути особливу увагу, адже, це ключовий момент який тягне за собою нормальне функціонування роботи адвоката, а без належної охорони не можливе повноцінне виконання його обов'язків.

Адвокатська спільнота стурбована жахливими вбивствами та посяганнями на життя своїх колег, які відбулися протягом останніх років. Прикладами таких інцидентів є напад на Андрія Вербу, дніпровського адвоката в ніч на 19 січня 2019 року, поліція розслідує цей випадок як «замах на вбивство».

Звичайно це лише окремий випадок і таких випадків зараз дуже багато, там мають місце навіть вбивства адвокатів, що спонукає на необхідність посилення безпеки адвокатів. Відповідно до змісту ч. 2 ст. 3 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» [3] рішення про застосування заходів безпеки щодо адвоката-захисника, адвоката-представника мають приймати слідчий, прокурор, суд, у

провадженні яких перебуває кримінальне провадження щодо кримінального правопорушення, у розслідуванні чи судовому розгляді якого він брав або бере участь.

Приводом для забезпечення безпеки адвоката як учасника кримінального провадження є його заява. Підставою для вжиття заходів забезпечення безпеки є фактичні дані, що свідчать про необхідність у застосуванні заходів безпеки, тобто достатні дані про те, що адвокату, який бере участь у кримінальному судочинстві, дійсно погрожують убивством, застосуванням насилля, знищенням або пошкодженням його майна чи вимаганням, іншими злочинними або небезпечними, протиправними діями. Законодавство повинно забезпечити адвокатам можливість здійснювати їх професійні обов'язки без перешкод та залякувань й недоречного втручання. Зараз зареєстровано ряд законопроектів, в яких більш детально визначаються особливості гарантій для адвокатів, це свідчить про наявність реальної загрози втрати адвокатами незалежності, і, як результат, позбавлення громадян України на роки вперед їхнього права на ефективний захист.

Проте закріплення, це тільки половина шляху, який потрібно пройти, для того, щоб відповідати високим стандартам, які закладені в витоках цієї професії. На практиці ж, юридичні гарантії не завжди мають фактичний зміст, а це є проявом недовершеності законодавства на фоні суспільних відносин.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 27. Ст.282

2. Головань проти України [Електронний ресурс]: Рішення ЄСПЛ Заява № 41716/06 від 05.07.2012 року

3. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України 23.12.1993 № 3782-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. №11. Ст.51

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Данелюк Х.О., Пахолчак В.П.
студентки 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ»

Проблема розголошення адвокатської таємниці як підстава відповідальності адвоката займає одне з найважливіших місць в юридичній літературі. Дослідженням проблематики адвокатської таємниці та інформації, що становить адвокатську таємницю, її суттєвих ознак та змісту займалися такі видатні вчені та практики як: Н.М. Бакаянова, Т.В. Варфоломеєва, О.Ю. Костюченко, О.П. Кучинська, С.М. Логінова, М.А. Погорецький та інші.

Звернемо увагу, що в юридичній літературі відсутня єдина точка зору щодо характеру адвокатської таємниці. Як вказує М.М. Погорецький, адвокатська таємниця базується на розумінні історії та філософії права, принципах соціальної справедливості і законності. На думку вченого, за своїм змістом вона наближається до службової, а за кількісними ознаками набирає змісту особистої та державної таємниці [2, с. 426-427]. У свою чергу С.М. Логінова пропонує під адвокатською таємницею розуміти відомості, які адвокат отримав у процесі виконання своїх професійних обов'язків, розголошення яких може завдати шкоди фізичній чи юридичній особі, тобто клієнту. Авторка зазначає, що таємниця адвоката являється таємницею клієнта [3, с. 11-12]. Цікавою є точка зору А.М. Пшукова, який відносить адвокатську таємницю до довірчої інформації, яка носить приватно-правовий характер, і служить засобом захисту приватного життя громадян.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме у п.1 ст. 22, містить законодавче визначення адвокатської таємниці, яке, на нашу думку, є досить вдалим і вичерпним, оскільки повністю розкриває зміст цього поняття.

Досліджуючи зміст поняття «адвокатська таємниця», варто звернути увагу на коло інформації на яку поширюється особливий режим секретності. Позитивним вважаємо той факт, що саме звернення особи до адвоката, відомості про те, хто саме звертався до адвоката, є адвокатською таємницею. Таємниця звернення осіб із проханням про надання правової допомоги має зберігатися навіть тоді, коли доручення про надання такої допомоги не було прийнято адвокатом. Адвокат має зберігати у таємниці й відомості про мотиви відмови у прийнятті відповідного доручення (наприклад, через переконання адвоката у відсутності правових чи фактичних підстав для його виконання). Отже, можна зробити висновок, що адвокатська таємниця включає в себе будь-яку інформацію, яку отримує адвокат у зв'язку із здійсненням адвокатської діяльності, окрім самого факту звернення. Адвокат не повинен та не може розкривати жодних відомостей, які були повідомлені

йому клієнтом. Будь-яка інформація, що буде розголошена, може призвести до втрати таким адвокатом авторитету, довіри та притягнення його до дисциплінарної відповідальності.

Збереження адвокатської таємниці є одним з принципів діяльності адвокатури, а її розкриття – надзвичайно серйозним порушенням (за виключенням випадків, передбачених пунктами 4, 6 та 7 статті 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Дотримання адвокатської таємниці самим адвокатом та збереження її недоторканості від будь-якого стороннього впливу є запорукою розвитку правової держави, формування суспільства у якому пануватимуть законність і правопорядок. Сьогодні проблема забезпечення адвокатської таємниці постає досить гостро через порушення з боку працівників правоохоронних органів (наприклад, незаконні обшуки в приміщеннях адвоката), а тому потребує подальшого вивчення з метою створення додаткових гарантій її захисту.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Погорецький М.М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 4. С. 421–428.

3. Логінова С.М. Адвокатська таємниця: теорія і практика : автореф. дис. … канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 «судоустрій; прокуратура та адвокатура» / С.М. Логінова; КНУ ім. Т. Шевченка. К., 2002. 19 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Дишко І.В.
студентка 2-го курсу магістратури
факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ІТ-АДВОКАТА В УКРАЇНІ

Розвиток інформаційних технологій давно охопив світ, не оминувши сферу юриспруденції. Частина юристів успішно використовує у своїй

діяльності IT-засоби, частина – побоюється нових можливостей, які відкриваються завдяки IT з причин потенційної конкуренції та зниження попиту на послуги юристів, адвокатів у тому числі. Очевидно, говорити про науково-фантастичні можливості представництва у захисті порушених прав штучним інтелектом ще дуже рано, при цьому ігнорувати розширення глобалізації та стрімкий розвиток використання інформаційних технологій у всіх сферах життя адвокатами нерозумно та неприбутково.

Справді, наскільки розширюється система прав з елементами IT, настільки ж збільшуються випадки порушення цих прав, відтак більш актуальним стає необхідність захисту порушених прав органами адвокатури. Таким чином, доречним буде проаналізувати правовий статус адвоката, що працює у сфері IT.

Для визначення вказаного питання постає необхідність зрозуміти, кого взагалі можна вважати IT-адвокатом. За більш широким підходом до таких адвокатів можна віднести тих особливих служителів закону, що використовують у своїй роботі інформаційні технології. До прикладів використання таких технологій можна віднести Єдиний реєстр адвокатів України (ЄРАУ). Вказаний реєстр розроблений для використання суддями, правоохоронними органами для підтвердження статусу захисника, також для звичайних громадян, які можуть знайти в цій базі професійного адвоката з актуальним правом на заняття адвокатською діяльністю. Адвокатура з 2012 року постійно інвестувала кошти в розвиток цього проекту, розуміючи його унікальність. Зараз профіль кожного адвоката в офіційному реєстрі містить не тільки базову інформацію, визначену профільним законом, але і додаткові дані про його професійні навички та досягнення, готовність адвоката надавати правову допомогу «pro bono», посилання на його профіль у Фейсбук та актуальні контакти самого адвоката, прізвища його помічників, онлайн-платформу підвищення кваліфікації [1].

Крім того, адвокатами використовуються такі Legal-Tech-проекти, як Мобільний додаток Legal Support 24/7, який розроблений для можливості екстреного виклику адвоката у будь-який час доби, OblavaBot – Телеграм-бот, який здійснює швидкий та якісний пошук кримінального адвоката на слідчі дії тощо [2]. Робота з означеними програмами здійснюється адвокатами опосередковано, оскільки вони скоріше створені не стільки для роботи адвокатів, скільки для полегшення їх пошуку громадянами.

Однак завдяки цьому підходу під групу IT-адвокатів підпадають фактично усі адвокати, оскільки описані вище проекти від початку були спрямовані на полегшення роботи адвокатів, скорочення рівня бюрократії, паперової роботи, транспортного навантаження, часозатратності, запобігання корупції. Крім того, за цією ознакою до сфери інформаційних технологій потрапляють державні реєстри, якими щоденно користуються

усі без винятку адвокати. Тому такий підхід є доволі розмитим та потребує конкретики.

Що ж до вузького підходу до визначення статусу IT-адвоката, то віднесення адвоката до цієї особливої групи здійснюється завдяки набуттю особливих навичок роботи з IT-проектами, розуміння роботи комп'ютерних програм, володіння технічними знаннями. IT-адвокат, окрім загальних вимог, передбачених ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», в якій вказано, що «адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю» [3], повинен відповідати особливим вимогам, передбаченим IT-сферою. Для кращого розуміння цих вимог, необхідно проаналізувати перелік послуг, які може надавати адвокат в сфері інформаційних технологій. Це, зокрема: 1) досудове врегулювання спорів, що виникають з питань використання об'єктів IT; 2) судове оскарження порушених прав з питань інтелектуальної власності на IT-об'єкти; 3) юридичне консультування для IT-компаній щодо розробки та впровадження IT-програм; 4) розробка контрактів для IT-аутсорсингу; 5) розробка публічних оферт та Terms of use (угода користувача) для власників-Інтернет-сайтів; 6) юридичне консультування на дотримання вимог GDPR; 7) розробка NDA-договорів; 8) забезпечення охорони прав на IT-об'єкти інтелектуальної власності в національній та міжнародній юрисдикції; 9) юридичний супровід інвестування в стартапи; 10) юридична експертиза та впровадження IT-ідей в національній та міжнародній юрисдикціях тощо.

Таким чином, на основі огляду діяльності адвокатів в IT-сфері, вимоги до адвоката у сфері інформаційних технологій виходять за межі вимог до звичайного адвоката, оскільки для роботи з IT-справами йому необхідна не лише повна вища юридична, але й додаткова технічна освіта для розуміння тонкощів роботи та функціонування різноманітних проектів, які йому доводиться супроводжувати або захищати. Це також володіння англійською та іншими іноземними мовами, поглиблене знання міжнародного законодавства, законодавства Європейського Союзу, окремих закордонних юрисдикцій. Хороший IT-адвокат повинен обов'язково знати специфіку права інтелектуальної власності та відповідне законодавство. Безсумнівно, не обійтися адвокату і без відповідного стажу роботи, аби стати спеціалістом у своїй галузі.

Види адвокатської діяльності, передбачені ст. 19 Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», також надаються IT-адвокатами, однак з урахуванням специфіки роботи з об'єктами IT-сфери. Зокрема, IT-адвокат надає правову інформацію, консультації та роз'яснень з правових

питань, що стосуються інформаційних технологій (наприклад, консультації щодо створення краудфандингової платформи в Україні, роз'яснення щодо необхідності дотримання вимог GDPR для юридичної особи, яка має клієнтів на території ЄС), правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави (юридичний супровід судового оскарження незаконного використання доменного імені); складає заяви, скарги, процесуальні та інші документи правового характеру (наприклад, позовні заяви, спрямовані на оскарження порушених авторських прав на web-сайт); представляє інтереси фізичних і юридичних осіб у національних та міжнародних судах (наприклад, представництво IT-компанії щодо порушення їх контрагентом NDA-договору і розповсюдження комерційної таємниці такої компанії) тощо. Представництво інтересів на різних стадіях кримінального провадження щодо кіберзлочинів також здійснюється IT-адвокатами.

Отже, сьогодні поширення послуг IT-адвокатів стає все більш актуальним та потребує розвитку особливих навичок в представників органів адвокатури. Статус адвоката, що надає послуги клієнтам, пов'язаним зі сферою інформаційних технологій, дещо відмінний від статусу звичайних адвокатів, оскільки окрім звичайних вимог, передбачених законодавством, такий адвокат повинен володіти додатковими знаннями та вміннями. Законодавство не завжди встигає за розвитком інформаційних технологій, відтак цінність IT-адвоката в рази збільшується через можливість пошуку альтернативних шляхів врегулювання конкретних IT-кейсів.

Список використаної літератури:

1. Українська адвокатура випередила за рівнем діджиталізації багатьох іноземних колег – голова асоціації адвокатів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.unian.ua/society/10659864-ukrajinska-advokatura-viperedila-za-rivnem-didzhitalizaciji-bagatoh-inozemnih-koleg-golova-asociaciji-advokativ-ukrajini.html

2. Мірошніков Є. Legal Tech в Україні: інновації в юриспруденції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/legal-tech-v-ukrayini-innovaciyi-u-yurisprudenciyi.html

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. Офіційний вісник України. 2012. №6. Ст. 250

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Діденко Д.Г.
студентка 2-го курсу
факультету прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ СТАЖУВАННЯ В АДВОКАТУРІ

Стажуванням є діяльність із формування і закріплення на практиці професійних знань, умінь і навичок, отриманих у результаті теоретичної підготовки, особи, яка одержала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, щодо її готовності самостійно здійснювати адвокатську діяльність з метою отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю. Стажування в адвокатурі України складний процес, так яг він не захищає інтереси інших осіб які, працюють в сфері права, саме тому і виникає безліч питань щодо порядку звільнення та проходження такого стажування.

Питання про стажування в адвокатурі регулюється Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року. Стажист адвоката – це фізична особа, яка має дійсне свідоцтво про складання кваліфікаційного іспиту, яка в подальшому буде здійснювати самостійно адвокатську діяльність.

Основними завданнями стажування є:

1. Підвищення рівня практичних та теоретичних знань для подальшої адвокатської діяльності;

2. Вивчення, дослідження деонтологічних основ діяльності адвоката, організації роботи адвокатських бюро, адвокатських об'єднань та щодо індивідуального здійснення адвокатом своєї роботи;

3. Накопичення професійного досвіду, підвищення рівня спеціалізації для подальшого професійного рівня надання правової допомоги.

Наразі законодавство постійно знаходиться в руслі нових змін, які стосуються і адвокатів. На нашу думку, можна виділити наступну проблему стосовно осіб, які звільняються від стажування. Є лише одна категорія, яка звільняється від такого стажування, а саме: «особи, які на день звернення із заявою про допуск про складання кваліфікаційного іспиту, мають стаж роботи помічника адвоката не менше як одного року за останні два роки» [1]. Цікавим є досвід Молдови, яка розширила категорії осіб, які можуть бути звільнені від стажування: це особи, які мають ступінь доктора наук, стаж роботи судді, прокурора не менше 10 років, помічника адвоката зі стажем не менше одного року. В свою чергу, в Білорусі звільняються від проходження стажування особи, які пропрацювали в галузі права не менше трьох років [2, с. 315].

Якщо запровадити досвід іноземних держав, то система видачі особам свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю була б

значно простішою та менш затратною. Постає питання: навіщо проходити стажування тим людям які знаходяться в цій сфері, наприклад, більше десяти років, якщо вони і так професіонали своєї справи? Також можна було б встановити певні правила чи процедуру – наприклад, скорочений термін проходження стажування до трьох місяців, зменшення оплати чи взагалі безоплатно. Можливо, якщо процедура проходження стажування була більш простішою та не такою затратною і складною, то зросла б чисельність адвокатів.

Адвокат наразі захищає та представляє осіб в судах та інших органах, а останні позбавлені такого права. Задля того щоб стати адвокатом, потрібно пройти тяжкий шлях, витратити не тільки кошти а й власні сили. Отже, потрібно спростити систему набуття права на зайняття адвокатською діяльністю.

Можливо результативніше було би запровадити спрощення не тільки для осіб які стажуються, а ще й для осіб які набрали максимальну кількість балів? Тобто ті, що склали кваліфікаційний іспит на відмінно, можна було б звільнити від сплати для проходження стажування, чи хоча б зменшити її, тобто заохочувати такими способами людей до сфери «адвокатського життя».

Позитивним моментом у проходженні стажування є те, що особа, якій призначено чи за його власним бажанням обрано керівника, не позбавлена права на проходження стажування ще у двох адвокатів із іншої спеціалізації за їх згодою, проте за це він повинен буде платити додатково [3].

Слід зазначити, що досвід інших держав передбачає, що кандидати, які бажають отримати правовий статус адвоката, проходять стажування, в середньому, від 6 місяців до 3 років.

Беручи до уваги проект Закону України № 9055-2 від 20.09.2018 р., можна побачити, що істотних змін законодавець не передбачає у проходженні стажування адвоката [4]. На мою думку, цій нормі потрібно приділити увагу, так як у адвокатурі могли б працювати професіонали із різних галузей права у різних напрямах своєї діяльності, від якої відповідно рівень професійної допомоги був більше розвиненим та доступніший громадянам.

Список використаної літератури:

1. Закон України « Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 5076-VI від 5.06. 2012 року URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Лукашевич В.В. Проблемні аспекти стажування як однієї з вимог набуття професійного статусу адвоката / В. В. Лукашевич // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 2. – С. 314-317. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_2_76

3. Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською

діяльністю URL:https://unba.org.ua/assets/uploads/files/Rishennya/Polojennya_stajuvannya_14032019.pdf

4. Проект Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 9055-2 від 20.09.2018 року. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Дідич О.-М.Ю.

студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПРО СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ В УКРАЇНІ

Адвокатська монополія – це виключне право адвокатів представляти інтереси особи в суді, яке було запроваджено в Україні у 2016 році на підставі законопроекту №3524. Ще тоді до розробки законопроекту були залучені представники різних політичних сил, громадськості, вітчизняного та міжнародного експертного середовища. Проте 29 серпня поточного року, під час першого засідання Верховної Ради України 9-го скликання, Президент Володимир Зеленський зареєстрував у парламенті проект закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії).

Станом на сьогодні Конституційний суд України визнав законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України. У Висновку зазначено, що поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді». Надання професійної правничої допомоги здійснюють адвокати, натомість представництво особи у суді може бути здійснене за вибором особи адвокатом або іншим суб'єктом. З аналізу частини першої статті 1312 Конституції України у системному зв'язку з її статтею 59 випливає позитивний обов'язок держави, який полягає в гарантуванні участі адвоката у наданні професійної правничої допомоги особі з метою забезпечення її ефективного доступу до правосуддя за рахунок коштів держави у випадках, передбачених законом. [1]

В Україні монополію адвокатури вважають одним із завершальних етапів формування адвокатури як інституції, спільноти, яка є незалежною та здатною захистити права і свободи громадян держави. Відповідно до цього твердження можна зазначити, що насправді це – не є привілеєм адвокатів, а одна з найважливіших умов для того, аби сформувати правову державу. Оскільки, для того, щоб якісно захистити конституційні права і свободи громадян, саме, які є особами публічного права та представниками державних органів у тому числі, необхідно, щоб захисник дотримувався принципу конфіденційності, який також називають адвокатською таємницею, щоб його не можна було здійснити допит у справі, в якій він є адвокатом, аби захисник не міг бути об'єктом кримінального переслідування, крім випадків подання прокурора, який за рангом не є нижчим обласного.

Вищезгадане було надано адвокатам для того, щоб у них були справді діючі механізми захисту клієнтів. Одною з переваг монополії адвокатури на представництво в суді є відповідальність, яка передбачена для адвокатів, що несумлінно виконують свої обов'язки. Це допомагає особі реалізувати права саме на отримання професійної правничої допомоги.

На нашу думку, за час дії монополії адвокатури в Україні, їй вдалось змінити стан речей у кращу сторону, зокрема: якість правосуддя покращилась; у сфері судового представництва запровадили єдині високі професійні стандарти; відбувалось сприяння для ефективного забезпечення прав і гарантій учасників процесу та реалізації права на справедливий суд; реалізувати принцип рівності можливостей у змагальному процесі; помітно підвищилась репутація адвокатури в суспільстві та посилилась її незалежність і вплив на державні й суспільні процеси; підвищився конституційний статус адвокатури.

Чи призведе скасування монополії адвокатури до погіршення всіх вищезазначених пунктів?

Доктор юридичних наук Н.М. Бакаянова у своїй роботі «Слово на підтримку адвокатури» зазначає, що адвокатська монополія це досягнення громадянського суспільства з високим рівнем розвитку, і не можна цим нівелювати. Також, у роботі висловлена думка, що поступатись монополією дорівнює поступатись правами людини. Авторка статті говорить про те, що це питання не може бути вирішеним без обговорення шляхів розвитку законодавства з залученням Національної асоціації адвокатів України. [2, с. 9-12]

Анна Боряк, яка представляє Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності, вважає, що скасування адвокатської монополії є недопустимим та називає це кроком назад; також такі дії безперечно спричинять дисбаланс у судовому представництві.

Ганна Колесник, голова Комітету захисту прав людини НААУ, розглядає це питання з точки зору представництва прав неповнолітніх в

суді. Скасування адвокатської монополії може призвести до позбавлення дітей права на якісну правову допомогу, оскільки їхні інтереси будуть представляти працівники служби у справах дітей. Конвенція про права дитини включає право дитини на належний правовий захист як до, так і після її народження [3, с. 38-39].

Таким чином, можна дійти висновку, що хоча вагома частина членів адвокатської спільноти виступає проти скасування адвокатської монополії в Україні, оскільки за результати її діяльності, насправді, можна визначити більше позитивних досягнень, ніж негативних, процес скасування вже запущено. На нашу думку, важко передбачити повноту наслідків такої ситуації. Держава, керуючись при скасуванні адвокатської монополії економією бюджетних коштів, повинна також думати про якість послуг, що будуть надаватись, а також збереження стандартів прав людини.

Список використаної літератури:

1. Висновок КСУ у справі щодо скасування адвокатської монополії URL: http://www.ccu.gov.ua/novyna/ksu-nadav-vysnovok-u-spravi-shchodo-skasuvannya-advokatskoyi-monopoliyi
2. Бакаянова Н. М. Слово на підтримку адвокатури. Вісник адвокатської адвокатури. 2019. №2-3. С. 9-12.
3. Колесник Г.В. Уявна економія. Громадська думка про правотворення.2019. №15(180). С. 38-39.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Драник О.О.
студентка 2-го курсу
факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ АДВОКАТА В УКРАЇНІ

Юридичною гарантією реалізації прав і свобод людини і громадянина є забезпечення права кожного на отримання професійної правничої допомоги. Обов'язок надавати таку допомогу покладений саме на адвокатуру, яка відіграє важливу роль у функціонуванні правової держави та є так званим індикатором рівня розвитку демократії в суспільстві.

Питання визначення правового статусу адвоката в Україні, як у правовій державі, потребує детального розгляду та дослідження. Для цього необхідно проаналізувати нормативну базу, зокрема, норми Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», що розкривають певні аспекти правового статусу адвоката. Це допоможе чітко розуміти значення усіх елементів даного поняття та його роль у формуванні й розвитку правової держави в цілому.

Проблема визначення терміну «правовий статус адвоката» і його складових була предметом досліджень багатьох вчених. Взагалі, сам термін «адвокат» походить від латинського слова «advocare» – покликати на допомогу та означає «юридичний консультант», «судовий захисник», тобто юрист, який надає професійну правову допомогу шляхом консультацій та захисту інтересів клієнтів у суді [1]. Відповідно до пункту 1 частини 1 статті 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат – це фізична особа, яка здійснює адвокатську діяльність на підставах та в порядку, що передбачені Законом [2]. Варто зауважити, що офіційне закріплення терміну «адвокат» відбулося в Україні лише з прийняттям цього закону. Раніше, зокрема у законі України «Про адвокатуру» 1992 року, який втратив чинність, розкриття терміну «адвокат» відбувалося лише шляхом визначення вимог до особи, котра може бути претендентом на отримання статусу адвоката.

Перш за все, необхідно визначити, що в юридичному контексті означає «статус». Існують різні погляди на елементний склад статусу. Найбільш вдалою, на мою думку, є концепція П.В. Хотенця, відповідно до якої термін «статус адвоката» включає права та обов'язки адвоката, відповідальність адвоката і гарантії його діяльності. Ці три елементи складають загальний статус адвоката, поруч з яким слід виділяти і його статус в окремих правозастосовних процедурах. Відповідно тут правовий статус адвоката розглядається у двох аспектах: сукупність прав, обов'язків, відповідальності та гарантій діяльності адвоката як суб'єкта правовідносин і як члена певної адвокатської корпорації [3].

Найбільш поширеним є визначення статусу адвоката, закріплене в Законі. Однак, в юридичній літературі існують й інші розуміння цього поняття, які більш повно та поглиблено розкривають значення діяльності адвоката в правовій державі. Наприклад, А.Д. Бойков вказує, що окрім вищезгаданих елементів правовий статус адвоката повинен містити у собі вимоги, що надають особі право здійснювати адвокатську діяльність. Тобто ті вимоги, що визначають професійну компетентність адвоката, програми професійної підготовки претендентів на статус адвоката, а також систему підвищення кваліфікації як адвокатів, так і керівників адвокатських об'єднань. А тому необхідно приділяти більше уваги саме моральним якостям претендента на отримання статусу

адвоката, що забезпечить підвищення рівня надання кваліфікованої правової допомоги [4].

Прийняття Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» стало одним з важливих кроків забезпечення ефективних умов для розвитку та діяльності адвокатури, можливості здійснення захисту (представництва) та надання високоякісної професійної допомоги клієнту незалежною професійною адвокатурою в умовах правового суспільства.

Однак незважаючи на значне підвищення правового статусу адвоката, розширення кола його повноважень, збільшення гарантій діяльності та певного врегулювання відповідальності, це відбулося не шляхом якісних змін, а шляхом кількісного збільшення об'єму та штучного виділення окремих прав адвоката, що фактично гарантувалися і раніше. Так, наприклад, Законом передбачене право адвоката збирати свідчення про факти, що можуть бути використані як докази, у встановленому законом порядку запитувати, отримувати та вилучати речі, документи, їх копії, знайомитися з ними та допитувати осіб з їх згоди. Зокрема, адвокат має право на проведення допиту осіб з їх згоди і в Кримінальному процесуальному кодексі України передбачено порядок відкриття таких доказів слідчому або прокурору з метою заявлення в подальшому клопотання щодо допиту цих свідків у судовому засіданні.

Проте процесуальний порядок вилучення в осіб речей та документів залишається не врегульованим. А відповідно незрозумілим залишається і механізм реалізації адвокатом такого права.

Безумовно, Закон гарантує нам ряд позитивних якостей, що підвищують незалежність адвокатури у складі правової держави. Це, зокрема посилення гарантій захисту діяльності адвоката шляхом встановлення обов'язку органу або посадової особи, які затримали адвоката або застосували до нього запобіжний захід, негайно повідомити про це до відповідної ради адвокатів регіону. Також досить докладно розписаний порядок проведення обшуку адвокатів. Деякі норми залишаються декларативними, деякі носять дискусійний характер, однак в цілому Закон спрямований на розвиток та забезпечення ефективного функціонування інституту адвокатури в Україні.

Таким чином, Україна, як правова держава, прагне забезпечити підвищення рівня правового статусу адвоката і навіть попри існування певних прогалин і недоліків, що можуть негативно відбиватися на процесі надання правової допомоги, намагається їх усунути та вдосконалити становище адвокатів за допомогою гарантій забезпечення реалізації ними своїх прав.

Список використаної літератури:

1. Особенности правового статуса адвоката в Украине / Заборовский В.В. / Евразийская адвокатура / 2013

2. Закон України Про адвокатуру та адвокатську діяльність // Відомості Верховної Ради України. – 05.07.2012– № 5076-VI. Із змінами та доповненнями / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

3. Хотенец П.В. / Правовой статус адвоката в Украине: Автореф. дис. ... канд. юрид. – Х., 2002

4. Бойков А.Д. Статус адвоката: содержание, квалификационные требования и принципы адвокатской деятельности: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – М., 2010.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Дрига Є. В.
студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ІСПИТ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ДЛЯ НАБУТТЯ СТАТУСУ АДВОКАТА

Як справедливо зауважується в юридичній літературі, не будь-яка діяльність у галузі права робить юристів професіоналами. Тому законодавство у сфері адвокатури цілком обґрунтовано передбачає для набуття особою права на здійснення адвокатської діяльності складання кваліфікаційного іспиту з питань, наближених до адвокатської діяльності.

Загалом доцільність складання іспиту особою, яка має намір займатися адвокатською діяльністю, заперечень не викликає. Існує лише дискусія щодо змісту цього іспиту, які знання чи вміння необхідно перевіряти під час його проведення.

На думку А. В. Воробйова, А. В. Полякова та Ю. В. Тихонравова, найбільшою перешкодою на шляху кандидата до адвокатури повинен бути вступний іспит, але не на знання студентського курсу права, а на знання та розуміння правил адвокатської професії [1]. Інші ж вказують на існування в адвокатському середовищі справедливих дорікань щодо досить високого ступеня теоретизованості екзаменаційних питань і, як наслідок, його невідповідність цілям самого кваліфікаційного іспиту, призначеного виявляти, перш за все, практичні навички претендента на заняття адвокатською діяльністю.

Згідно зі ст. 9 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», кваліфікаційний іспит є атестуванням особи, яка виявила бажання стати адвокатом. Він полягає у виявленні теоретичних знань у галузі права, історії адвокатури, адвокатської етики особи, яка виявила бажання стати адвокатом, а також у виявленні рівня її практичних навичок та умінь у застосуванні закону [2].

Проте призначення кваліфікаційного іспиту сформульовано досить загально. Адже мета іспиту повинна полягати у виявленні рівня практичних навичок особи та її умінь у застосуванні закону саме з точки зору надання правової допомоги – основної функції адвокатури. Перед адвокатом не стоїть завдання правильно вирішити справу чи правовий спір, це завдання органів правосуддя. Завдання ж адвоката – вжити усіх можливих правових заходів для захисту чи охорони прав клієнта. Тому особа, яка бажає стати адвокатом, повинна вміти віднайти в законі ті особливості його застосування, ті ймовірні варіанти тлумачення закону, які будуть свідчити на користь клієнта, можуть привести до більш ефективного виконання адвокатом своїх функцій.

Вважаю за доцільне саме таку мету кваліфікаційного іспиту закріпити нормативно. Діюча в Україні Програма складання кваліфікаційного іспиту передбачена рішенням РАУ від 26.02.2016 р. № 68 «Про затвердження у новій редакції Програми складення кваліфікаційного іспиту» [3].

Крім того, доцільно зробити діяльність КДКА щодо допуску осіб до адвокатської практики більш відкритою. Для цього слід передбачити розміщення відомостей щодо осіб, які звернулися із заявою про складення кваліфікаційного іспиту в адвокатуру, на офіційних сайтах регіональних органів адвокатського самоврядуванні для публічного ознайомлення. Інформація щодо таких осіб має надходити до КДКА для визначення відповідності професійної репутації, а також моральних якостей особи вимогам адвокатської професії.

При професійному відборі адвокатів кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури не враховує психологічні властивості та моральні якості кандидата. І в цьому деякі науковці бачать недоліки такого відбору.

З цим твердженням можна погодитися, проте важливо, щоб такі вимоги, як спеціальні психологічні властивості та моральні якості кандидата, не виступали засобом маніпулювання при вступі до адвокатури, не призводили до необґрунтованої та несправедливої відмови у набутті особою права на здійснення адвокатської діяльності. У зв'язку з цим кваліфікаційна палата повинна використовувати всі передбачені законом можливості для проведення повної та об'єктивної перевірки інформації щодо претендента.

Рішенням РАУ від 17.12.2013 р. № 270 було затверджено також Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання результатів складення

кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні.

Як випливає з цих актів, призначення кваліфікаційного іспиту передовсім спрямовано на виявлення рівня практичних навичок особи та її умінь у застосуванні закону саме з точки зору функціональних основ адвокатури, а не у виявленні лише загального рівня практичних навичок особи та загальних знань законодавства.

Список використаної літератури:

1. Воробьев А. В. Теория адвокатуры / А. В. Воробьев, А. В. Поляков, Ю. В. Тихонравов. – Москва : Грантъ, 2002. – 496 с.

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

3. Про затвердження у новій редакції Програми складення кваліфікаційного іспиту [Електронний ресурс] : рішення Ради адвокатів України від 26.02.2016 № 68 // // Національна асоціація адвокатів України. – Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2016-02-26-r-shennyarau-68_56eacfc8ad221.pdf (дата звернення: 30.05.2016). – Заголовок з екрана.

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Курганський Олександр Валерійович***

Дурович А.А.
студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОРЯДОК НАБУТТЯ СТАТУСУ АДВОКАТА В УКРАЇНІ

Правовою основою для регулювання питань організації і здійснення адвокатської діяльності виступає значна кількість нормативно-правових актів, поміж яких головне місце, звісно після Конституції України, відведене Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон). Наведеним Законом закріплюються основні положення, що визначають питання організації і функціонування адвокатури, здійснення адвокатської діяльності в Україні, а також правовий статус адвоката. Згідно з цим Законом, адвокатом в Україні визнається фізична особа, яка здійснює адвокатську

діяльність на підставах та в порядку, що передбачені цим Законом. Але обсягу даного визначення замало, щоб зрозуміти головну суть та характеристики адвоката.

У науці існують різні підходи до змісту правового статусу адвоката. Одним є найпоширеніших є підхід, відповідно до якого адвокатом вважається фізична особою, яка має право на зайняття адвокатською діяльністю, та відомості про яку внесено до Єдиного реєстру адвокатів України [1, с.86].

Вищезазначений Закон висуває певні вимоги стосовно кандидатури адвоката, що певною мірою визначають статус адвоката. Так, відповідно до ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатом може бути фізична особа, яка : 1) має повну вищу юридичну освіту, якою є повна вища юридична освіта, здобута в Україні, а також повна вища юридична освіта, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку; 2) володіє державною мовою. Зазначена вимога викликана тим, що адвокат, в процесі надання правової допомоги перебуває у спілкуванні з населенням, його робота також пов'язана зі складанням різного роду документів, які подаються до державних органів, він залучений до участі в судових засіданнях, які проводяться виключно державною мовою; 3) має стаж роботи в галузі права не менше двох років, що становить собою стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею повної вищої юридичної освіти; 4) склала кваліфікаційний іспит; 5) пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом); 6) склала присягу адвоката України; 7) отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [2].

Однак, існують і певні обмеження стосовно можливості особи стати адвокатом, так, у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» обмеження стосуються наступних категорій осіб: 1) які визнані судом недієздатними чи обмежено дієздатними; 2) які мають непогашену чи незняту судимість за вчинення тяжкого, особливо тяжкого злочину та злочину середньої тяжкості, за який призначено покарання у вигляді позбавлення волі; 3) які позбавлені права на заняття адвокатською діяльністю; 4) які були звільнені з посади судді, слідчого, нотаріуса, з державної служби або зі служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги або за вчинення корупційного правопорушення.

Якщо особа відповідає усім вимогам, що встановлені в Законі, то це можна визначити як перший етап на шляху до набуття статусу адвоката, а наступною стадією є звернення до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою встановленого зразка.

Порядком допуску до складення кваліфікаційного іспиту, який затверджений рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2013 року №270 детально регламентується порядок такого звернення. Зокрема, Розділом 2, пунктом 1 даного Рішення визначено: «особа, яка виявила бажання стати

адвокатом (далі- Заявник), звертається до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону за місцем проживання із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту». Також даним Рішенням надається перелік документів, що підтверджують місце проживання особи, перелік посад, перебування на яких зараховується як стаж роботи в галузі права, серед яких: посада судді, прокурора, слідчого, нотаріуса, помічника адвоката, судді або нотаріуса, юриста, юрисконсульта, начальника юридичного відділу, та ін.

Заяви про допуск до складення кваліфікаційного іспиту з доданими документами приймаються і реєструються головою Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (КДКА) у спеціальному журналі обліку кваліфікаційно – дисциплінарної комісії адвокатури та формуються в особову справу. Заява про допуск до складення кваліфікаційного іспиту з доданими документами має бути розглянута протягом 30 днів з моменту її надходження до КДКА [3].

Після розгляду заяви приймається відповідне рішення про допуск або ж відмову в допуску особи до складення кваліфікаційного іспиту. Рішення про допуск до складення кваліфікаційного іспиту викладається в письмовій формі. Особа, стосовно якої прийнято рішення про допуск до складення кваліфікаційного іспиту, у встановлений КДКА строк, але, у будь-якому випадку не пізніше дня, що передує даті складення кваліфікаційного іспиту, зобов'язана внести на банківський рахунок комісії плату за складення кваліфікаційного іспиту, у розмірі, встановленому Радою адвокатів України [3].

Сам кваліфікаційний іспит складається з двох частин: письмового іспиту та усного іспиту, які складаються окремо. Особа, яка за результатами складення письмового іспиту отримала 80 і більше балів з 120 можливих, вважається такою, що успішно склала письмовий іспит. До складення усного іспиту допускаються особи, що успішно склали письмовий іспит. Усний іспит складається з 15 питань, за кожне з яких можна отримати до 4 балів, загалом за усну частину особа може отримати до 60 білів (мінімально слід набрати 45 білів). Особа, яка за результатами оцінювання письмового та усного іспитів отримала у сумі 125 балів та більше, вважається такою, що успішно склала кваліфікаційний іспит. Після цього особі видається свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, яке дійсне протягом трьох років з дня складення іспиту [3].

Наступним етапом у процесі набуття статусу адвоката є стажування. Метою даного етапу є перевірка готовності особи, яка отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, самостійно здійснювати адвокатську діяльність. Воно триває впродовж 6-ти місяців під керівництвом адвоката зі стажем адвокатської діяльності від 5 років і може здійснюватися у вільний від основної роботи час стажиста. Однак на етапі стажування є такий виняток:

від проходження стажування можуть бути звільнені ті особи, які працювали помічником адвоката не менше 1 року за останні 2 роки.

За результатами стажування керівник має скласти звіт про стажування та направити його до ради адвокатів певного регіону, яка вже самостійно приймає рішення про видачу особі свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю або рішення про продовження стажування особою.

Ідея законодавчого регулювання питань стажування є в цілому позитивною, однак аналізуючи досвід зарубіжних держав, можна сказати про існування певних недоліків у вітчизняному законодавстві.

Зокрема, одним з таких недоліків є тривалість стажування, що складає 6 місяців та розраховується сумарним обліком робочого часу стажиста на виконання програми стажування, що має становити не менше ніж 550 годин. Цей строк може бути продовжений, однак не більше чим на 3 місяці. Сумнівним є питання щодо того, чи є цей строк достатній, оскільки в нашій державі, у порівнянні із зарубіжними, цей строк є доволі коротким. Дослідивши законодавство інших держав, можна виділити таки строки стажування: у Польщі він становить 3 роки, у Російській Федерації – від 1 до 2 років, у Молдові – 18 місяців, у Республіці Білорусь – від 6 місяців до 1 року.

Повертаючись до питань звільнення особи від проходження стажування, слід зазначити, що, порівнюючи наше законодавство із законодавством, наприклад, Молдови, за яким від стажування звільняються лише особи, що мають ступінь доктора юридичних наук або особи, які займали посаду судді чи прокурора не менше 10 років, за умови, що вони на протязі пів року після звільнення даної посади звернулися із заявою щодо видачі ліцензії на зайняття адвокатською діяльністю [4, с.315], підстави для такого звільнення за вітчизняним законодавством є не дуже вимогливими, визначаючи достатність лише 1 року роботи помічником адвоката.

Останнім етапом на шляху до набуття статусу адвоката є складення присяги. За позитивними результатами стажування особою складається присяга, після чого вона отримує свідоцтво, яким надається право здійснювати адвокатську діяльність та видається посвідчення адвоката.

Проаналізувавши всі етапи, які є необхідними на шляху до набуття статусу адвоката, можна дійти висновку щодо необхідності вдосконалення окремих правових норм, що визначають дану процедуру. А саме, доволі спірним питанням є позбавлення права набуття статусу адвоката деякими категоріями працівників, зокрема: суддями, прокурорами, та іншими особами, яких притягнуто до спеціальної дисциплінарної відповідальності. В той час як особи, що вчинили кримінальне правопорушення після погашення або зняття судимості, або ті, хто поніс відповідальність за корупційне правопорушення після спливу трьох років, мають право бути адвокатами. Також що стосується

питань стажування, то задля належного ознайомлення з деталями даної професії, отримання достатнього обсягу практичної підготовки, було б за краще збільшити цей строк.

Список використаної літератури:

1. Курило Т. В. Адвокат як суб'єкт надання професійної правової (правничої) допомоги // Соціально-правові студії. 2018. Вип. 2. С. 83– 90. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/biblioteka/sps/sps_2018_2/12.pdf

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

3. Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні від 17.12.2013 р. №270. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2019-06-26-poryadki-72_5d3ad2e33ccf6.pdf

4. Лукашевич В. В. Проблемні аспекти стажування як однієї з вимог набуття професійного статусу адвоката / В. В. Лукашевич // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 2. – С. 314-317. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_2_76

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Дяченко Р.П.
студент 1-го курсу магістратури факультету адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ НАДАННЯ ВТОРИННОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Інститут вторинної правової допомоги в Україні існує з моменту прийняття закону України «Про безоплатну правову допомогу» від 2 червня 2011 року. Але слід зауважити, що поінформованість громадян про таку допомогу була досить невеликою і на рівні з правовим нігілізмом громадян призводило до того, що громадянам не було відомо про створення центрів з надання вторинної правової допомоги. На даний час відбулися значні зміни в даному питанні та все одно є ще чимало проблем в наданні вторинної правової допомоги, на які слід звернути увагу.

Необхідним вважаємо розглянути декілька основних проблем, а саме проблему невеликого кола суб'єктів отримання безоплатної правової допомоги, обізнаність громадян щодо можливості отримання безоплатної правової допомоги та проблему допуску адвокатів для надання такої допомоги.

Суб'єкти права на безоплатну вторинну правову допомогу, визначені пунктами 1, 2-1, 2-2, 8, 9, 12, 13 частини першої цієї статті, мають право на отримання такої допомоги не більше шести разів протягом бюджетного року та не більше ніж за шістьома дорученнями/наказами про надання безоплатної вторинної правової допомоги, виданими центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги, одночасно [1].

Як можливо побачити з даної статті, перелік осіб, які можуть звертатись до центру надання вторинної правової допомоги, є вичерпним, але це ще не всі проблеми. Явним недоліком є пункт 2 цієї статті, оскільки з нього слідує, що на даний момент особи, що працюють, не мають права на звернення за безоплатною допомогою через те, що мінімальна заробітна плата становить 4173 грн. станом на 2019 рік. Це не може не викликати певну стурбованість.

Наступна проблема пов'язана з тим, що центри надання вторинної правової допомоги розташовані лише в містах та райцентрах і для того щоб отримати професійну правничу допомогу інваліду з селища, йому потрібно дістатись до райцентру, що буває не так і просто. Так, інколи селищні ради організовують приїзд один раз на тиждень або у певні дні працівників центру безоплатної вторинної допомоги, але навіть у цьому випадку обізнаність громадян є невисокою і тому мало хто з жителів селища користується такою нагодою.

Таким чином, існує важлива проблема необізнаності громадян про даний інститут. Звичайно, працівники центрів роблять все можливе для того, щоб більшість громадян знала про такі центри надання вторинної безоплатної допомоги, і за останні декілька років обізнаність громадян дійсно зросла. Але і сьогодні багато громадян просто не знає про існування таких центрів і про те, яким чином туди можна звернутись. Ефективним способом подолання цієї проблеми є інформування громадян семінарами на відповідну тематику та реклами, яка звичайно здійснюється за кошти місцевого або державного бюджету.[2]

Слід зазначити, що для того, щоб адвокат міг надавати безоплатну допомогу, йому потрібно зареєструватися для участі у конкурсі та пройти дистанційний курс. Конкурс проводиться в два етапи. На першому етапі комісія розглядає надіслані Координаційним центром скановані копії документів адвоката та на підставі інформації, що міститься у зазначених документах, оцінює адвоката за критеріями стажу адвокатської діяльності, наявності або відсутності застосування до адвоката дисциплінарних стягнень, а також враховує результат проходження адвокатом дистанційного

курсу. Тобто, для того щоб надавати безоплатну правову допомогу, адвокатові потрібно ще додатково проходити конкурс та здавати іспити, крім тих, що він уже здавав для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю. Це є досить нелогічним кроком для законодавця, адже відлякує адвокатів від такої участі, і справді навіщо здавати додаткові іспити і брати участь у конкурсі з усією паперовою волокітою, якщо особа вже має посвідчення адвоката, яке саме по собі дає їй право захищати осіб у судах та інших органах [3].

Отже, існування інституту безоплатної вторинної правової допомоги є безперечно позитивним моментом розбудови правової держави. Проблеми, які існують на даний момент, вирішуються не так швидко, як би хотілось, але є рух у позитивну сторону. Для вирішення головної проблеми, а саме розширення суб'єктів звернення, слід чекати нової законодавчої ініціативи. На нашу думку, законодавець внесе поправки і розширить перелік даних суб'єктів.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про безоплатну правову допомогу» № 3460-VI від 2 червня 2011 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17

2. Практичні та проблемні питання діяльності системи безоплатної правової допомоги URL: https://chernivtsi.legalaid.gov.ua/ index.php?option=com_content&view=article&id=1118:praktychni-ta-problemni-pytannia-diialnosti-obhovoryly-fakhivtsi-systemy-bezoplatnoi-pravovoi-dopomohy-rehionu&catid=24&Itemid=136&lang=ua

3. Про затвердження Порядку і умов проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF#n93

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Єфімова В.А.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМАТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ В УКРАЇНІ

Діяльність адвокатів України та адвокатури в цілому регулюється багаточисельними нормативно-правовими актами та процесуальними нормами, які встановлюють певні принципи, норми та механізми реалізації. Так, згідно з п 7. ст.20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат має право збирати відомості про факти, які можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати, вилучати речі, документи, їх копії, знайомитися з ними та опитувати осіб за їх згодою. Забезпеченням цього права виступає адвокатський запит [1].

Адвокатський запит – це письмове звернення адвоката до органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань про надання інформації, копій документів, необхідних адвокату для надання правової допомоги клієнту, на який, згідно з ст. 24 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи, керівники підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, яким направлено адвокатський запит, зобов'язані не пізніше 5-ти робочих днів з дня отримання запиту надати адвокату відповідну інформацію, копії документів. Несвоєчасне або неповне надання інформації та неправомірна відмова тягнуть за собою відповідальність, установлену законом [1].

Адвокатський запит не може стосуватися надання консультацій і роз'яснень положень законодавства. Він повинен бути зрозумілим та обґрунтованим. До нього додаються посвідчена копія посвідчення адвоката, ордера або доручення органу, який згідно із законом надає безоплатну правову допомогу [5].

Проте, наразі можна зустріти багато випадків із практики звичайних адвокатів, коли відмову на запит вони все ж таки отримували, аргументовану цікавим тлумаченням закону, пункти якого мають суттєве протиріччя.

Зазвичай, уповноважені органи та особи відмовляють за двох причин. По-перше, це формальні обставини, як відсутність деяких документів, зазначених в ст. 24 закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» чи неправильно сформований сам запит, відсутність деяких реквізитів та визначеної в письмовій формі мети, за якою інформація запитується. По-друге, неможливість адресата надати ці свідчення через

їх обмежений доступ, що робить таку відповідь правомірною, не зважаючи на п 3. ст. 24 зазначеного закону. Як правило, у такому випадку відповідачі посилаються на такі нормативно-правові акти, як Закон України «Про інформацію» та рішення Конституційного Суду України від 20.01.12 р. №2-рп/2012 [6].

Перші обставини адвокати уникають, подаючи адвокатський запит цінним листом з описом, в якому зазначається весь перелік документів у кількості екземплярів. Особливу увагу треба звертати на необхідні копії, за відсутності яких відмова на запит буде правомірною. Другі викликають складнішу ситуацію.

Згідно з нормами чинного законодавства, конфіденційну інформацію становлять персональні дані про особу, як її релігійність, місце та дата народження, сімейний і майновий стан, інші особисті данні. Відмова на адвокатський запит буде правомірною лише в тому разі, якщо запитуються вище перераховані свідчення. Окрім цього, відповідно до ч. 7 ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації», обмеженою може бути лише інформація, а не сам документ, тобто уповноважені органи чи службові особи не можуть відмовити у його наданні через наявність даних з обмеженим доступом, у такому випадку необхідно їх просто виключити з запитуваної копії [2; 5].

Правомірною буде така відмова на адвокатський запит, яка надіслана через запит інформації, не пов'язаної із наданням правової допомоги. До таких свідчень належать дані щодо правовідносин певних юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, з якими у клієнта, в інтересах якого адвокат звертався з таким запитом, відсутні будь-які правовідносин.

Якщо документ містить службову інформацію, яка відповідно до п.2 ст.6 та ст. 9 Закону України «Про доступ до публічної інформації», міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень; або яка зібрана в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці; йому присвоюється гриф «для службового користування» [2; 3].

Перелік таких відомостей не може бути обмежений у доступі, тому адвокатам рекомендується перевіряти стан запитуваної інформації та зазначити це у самому запиті, аби уникнути неприємних випадків та відмов.

У разі неправомірної відмови на адвокатський запит, надання неповної чи недостовірної інформації, закон передбачає можливість притягнення винної особи. Ч.5 ст. 212-3 Кодексу України «Про адміністративні правопорушення» наголошує, що такі дії тягнуть за собою накладення

штрафу на посадових осіб від 425 грн до 850 грн. Повторне вчинення протягом року аналогічного злочину злочин тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від 1020 грн до 1360 грн або громадські роботи на строк від двадцяти до тридцяти годин [4]. Відповідно до рішення Ради адвокатів України Одеської області від 2015 року, скарги адвокатів стосовно адвокатського запиту та відмови на нього розглядає Комітет захисту професійних прав адвокатів.

Нажаль, проблема адвокатського запиту дуже гостро повстає в практиці кожного адвоката, створюючи багаточисельні судові спори через неправильне тлумачення закону чи зловживання своїми обов'язками. Більша частина подібних справ і не доходить до свого логічного завершення, проте деякі все ж таки вдається вирішити.

Пропозиції щодо удосконалення вимог до адвокатського запиту та його складу, мають враховувати, доцільність зазначення адвокатами у запиті також прізвища, ім'я та по батькові – П.І.Б, відомостей про своє місце роботи та реквізитів свідоцтва, мети запиту певної інформації. Слід вилучити з закону словосполучення «завірені копії» свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, ордера або доручення про надання безоплатної правової допомоги, надав право вибору надсилати оригінали або прості копії.

Практикуючі юристи та адвокати також дуже активно висловлюють свою думку стосовно внесення змін до чинного законодавства, зазначаючи, що в першу чергу потрібно провести роз'яснення державним установам щодо процедури проходження адвокатських запитів, а в другу, уповноваженим органам адвокатського самоврядування активно сприяти притягненню винних осіб [8]. Висловлено точку зору про необхідність реформування суміжних законів про інформацію [7]. Адже інформація, яка стосується самого клієнта не може бути конфіденційною, окрім певних винятків, і це треба враховувати при наданні відповіді на відповідний запит.

Підбиваючи підсумки, адвокатський запит – це важливий інструмент, наданий адвокату законодавством України. Завдяки інформації, отриманої від органів державної влади, посадовців та інших осіб, адвокат зможе належним чином здійснювати захист інтересів свого клієнта, що впливає на встановлення справедливості та правосуддя.

Водночас можна зустріти небажання посадових осіб, органів місцевої та державної влади, інших уповноважених осіб надавати таку інформацію, що викликає відправлення відмови, аргументованої іншими законами України, зокрема, «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» та навіть іншими статтями Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Зазначена проблема потребує подальшого удосконалення законодавства з метою регулювання адвокатського запиту та його ефективності.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р // (3 жовтня 2019 р.) // ст.24-26. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17
2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011// (01.05.2015) ст.6-9. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17
3. Про інформацію: Закон України від 2.10.1992// (16.07.2019)// ст.5-17 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12
4. Про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 02.12.1984// (19.10.2019)// ст.212-3 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10
5. Рішення Конституційного Суду України від 20.01.12 р. №2-рп/2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-12
6. Щур Б.В Адвокатська діяльність та особливості її організації: навч. посіб. / Б. В. Щур, Л. І. Сопільник, М. П. Федоров; Львів. ун-т бізнесу та права. Л., 2011. укр.
7. Єрмаков М.В. Значення адвокатського запиту в наданні правової допомоги / URL: https://protocol.ua/ua/znachennya_advokatskogo_ zapitu_v_ nadanni_pravovoi_dopomogi/
8. Лисенко Г. О. Проблема отримання інформації за адвокатським запитом [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://advokatlysenko.io.ua / s385884/problema_otrimannya_informac ie_za_advokatskim_zapitom

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Жеребцова К.Ю.
студентка 2-го курсу магістратури
факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ

Підвищення професійного рівня входить до переліку професійних обов'язків адвоката, встановленого п. 4 ч. 1 ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[1].

На важливості даного обов'язку наголошує і Рада адвокатів України (РАУ) у п.2 Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України, затвердженому її рішенням від 14 лютого 2019 року №20 (надалі – Порядок). Його (обов'язку) дотримання має забезпечувати безперервне поглиблення, розширення й оновлення адвокатами своїх професійних знань, вмінь та навичок, здобуття нової спеціалізації або кваліфікації у певній галузі права чи сфері діяльності на основі раніше здобутої освіти і практичного досвіду, забезпечувати адвокатів достатньою інформацією про зміни у чинному законодавстві та практиці його тлумачення та застосування. [2]

Остання редакція Порядку підвищення кваліфікації набула чинності 1 липня 2019 року. Проте чи вирішує вона проблеми, які покликана розв'язати?

Багато хто сприймає реформування процедури підвищення кваліфікації як важливий крок до розвитку та вбачає в ній можливості для професійного вдосконалення. Проте є й ті, хто негативно сприймає новації, та опирається змінам.

Сьогодні встановлюється, що адвокати, які набули статусу адвоката, в перші 3 роки зобов'язані підвищувати кваліфікацію на рівні 16 годин на рік. У подальшому адвокати зобов'язані підвищувати кваліфікацію на рівні 10 годин на рік. Також слід звернути увагу, що адвокат за рік має отримати не менше ніж 2 залікових бали за навчання з питань правил адвокатської етики та стандартів професійної діяльності.

Проте питання, чи є достатнім для ефективного навчання та засвоєння матеріалу, саме такий обсяг часу залишається під великим питанням.

Також Порядком передбачається, що адвокати мають право вільно обирати види підвищення кваліфікації, брати участь у будь-яких заходах з підвищення кваліфікації адвокатів, що проводяться операторами підвищення кваліфікації незалежно від регіону його проведення із отриманням відповідних сертифікатів за умови їх реєстрації на такий захід оператором, що його проводить.

Аналізуючи план-графік проведення Вищою школою адвокатури заходів підвищення кваліфікації адвокатів, можна спостерігати незадовільну ситуацію. Зокрема це стосується тематики заходу та виділеного на нього часу. Наприклад вебінари на тему «Все про шлюбні договори: від А до Я» або «Все про виїзд дитини за кордон: від А до Я» розраховані на 1 годину. Дана ситуація викликає сумніви в обсягу та якості викладеного матеріалу.

Після відвідування заходу чи прослуховування вебінару в обов'язковому порядку адвокату потрібно пройти тестування. Тести адвокату надходять на його електронну пошту. Після успішного їх проходження, особі надходить повідомлення про отримання балів. Проте на практиці жодних перешкод для його не складання та для не нарахування залікових балів немає. Адже кількість спроб та час проходження самого тесту є необмеженою, разом з цим не забороняється користуватися будь-

яким матеріалом чи пошуковими система. В результаті, тестування зводиться до витрачання часу.

Адвокати висловлюють думки, що про професійний рівень адвоката мають говорити виграні справи, якісно надані послуги, а не тестування, яке по факту нікому нічого не дасть [3].

Разом із цим, вбачається, що адвокатська спільнота не бажає «миритися» з новими правилами та не стала «сидіти склавши руки». Так, за результатами аналізу Єдиного реєстру судових рішень, стало відомо, що Порядок підвищення кваліфікації адвокатів наразі є предметом оскарження в адміністративному суді, зокрема:

Окружним адміністративним судом міста Києва було відкрито судове провадження у справі № 640/15532/19 про визнання протиправними та нечинними пунктів 1, 6, 8, 11, 12, 13, 15, 18-23, 32-38 Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України у новій редакції, затвердженого рішенням Ради адвокатів України №20 від 14.02.2019 р. [4]

Окружним адміністративним судом міста Києва було відкрито судове провадження у справі № 640/15583/19 про визнання протиправним та скасування рішення Ради адвокатів України № 20 від 14.02.2019 р. «Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України в новій редакції» від 14.02.2019 р. [5]

Голова Ради старійшин при НААУ, багаторічний керівник КДКА Київської області, адвокат з 1970 року, Галина Ковбасінська прокоментувала останні зміни до системи так: «Гонитва за балами – це не підвищення кваліфікації. Якщо людина просто прийшла відмітити свою присутність і пішла, це нічого не дає. Але система, яка є зараз, вона вирішує проблему формального ставлення до балів» [6].

Погоджуючись з частиною даного висловлювання, можна зробити підсумок, та встановити, що оновлена процедура підвищення кваліфікації адвокатів все ж таки має певні недоліки.

Сьогодні підвищення кваліфікації адвокатів слід регулювати не шляхом підвищення кількості залікових годин, а шляхом зміни ставлення адвокатів до оновлення, вдосконалення, поглиблення власних знань.

Крім цього, якість заходів підвищення кваліфікації слід змінювати не шляхом встановлення вимог до фаховості доповідачів, а шляхом зміни ставлення адвокатів до самого процесу навчання.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

2. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України (нова редакція). Затверджено рішенням Ради адвокатів України від 14 лютого 2019 року № 20

із змінами та доповненнями, в новій редакції згідно рішення Ради адвокатів України від 26 червня 2019 року № 67// Сайт НААУ – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2019-06-26- poryadki_5d53d8fdb067f.pdf

3. Юридична газета online [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yur-gazeta.com/golovna/svitlo-chi-tin-pro-noviy-poryadok-pidvishchennya-kvalifikaciyi-advokativ.html

4. Ухвала Окружного адміністративного суду м. Києва від 16 вересня 2019 р. про відкриття провадження у справі № 640/15532/19. Режим доступу: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84294386.

5. Ухвала Окружного адміністративного суду м. Києва від 2 вересня 2019 р. про відкриття провадження у справі №. 640/15583/19. Режим доступу: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84492270.

6. Г. Ковбасінська. Нова система підвищення кваліфікації вирішує проблеми «гонитви за балами». Режим доступу: https://unba.org.ua/publications/print/4674-galina-kovbasins-ka-nova-sistema-pidvishennya-kvalifikacii-virishue-problemu-gonitvi-za-balami.html

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Задорожна С.В.
студентка 1-го курсу магістратури
судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Право на правову допомогу неможливе без реалізації професійних прав адвокатом. Реальне забезпечення права на захист є віддзеркаленням справжнього стану речей діючої правової концепції держави та демократичності громадянського суспільства, відповідність їх європейським та світовим стандартам.

Предметом адвокатської таємниці є питання, з яких фізична або юридична особа звернулася до адвоката, зміст консультацій, порад, правових роз'яснень та інших відомостей, отриманих від клієнта та з інших джерел під час здійснення адвокатської діяльності. Актуальним в цьому контексті

постає дослідження існуючого механізму її забезпечення за чинним законодавством України.

Дослідженням механізму забезпечення адвокатської таємниці здійснювали О.М. Бандурка, Т.В. Варфоломеєва, Ю.М. Грошевий, О.М. Джужа, Н.А. Дрьоміна, В.Т. Маляренко, В.В. Медведчук, О.Р. Михайленко, М.М. Михеєнко, А.Л. Ривлін, С.Ф. Сафулько, О.Д. Святоцький, В.Т. Тацій, Д.П. Фіолевський, Г.І. Чангулі та інші. Проте вважаємо, що сучасний правовий аспект цієї проблематики недостатньо вивчений у вітчизняній літературі, а тому потребує подальшого наукового дослідження.

Повага до принципу конфіденційності – необхідна і найважливіша умова довірчих відносин між адвокатом та клієнтом, без яких неможливо належним чином надати правову допомогу, захист та представництво. Збереження конфіденційності будь-якої інформації, яка визначена Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» або становить персональні дані про фізичну особу, які охороняються законодавством з питань захисту персональних даних, є правом адвоката у відносинах з усіма суб'єктами права, які можуть вимагати розголошення такої інформації, та обов'язком щодо клієнта і тих осіб, кого ця інформація стосується. Дія принципу конфіденційності не обмежена в часі.

Розголошення інформації, що становить адвокатську таємницю, заборонено за будь-яких обставин, включаючи незаконні спроби органів дізнання, розслідування та суду допитати адвоката про обставини, що становлять адвокатську таємницю.

Інформація та документи можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою заявою клієнта (особи, якій відмовлено у укладенні договору про надання правової допомоги) з підстав, передбачених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Важливим вважаємо той факт, що адвокат повинен забезпечити розуміння та дотримання принципу конфіденційності його помічників, слухачів та членів технічного персоналу. Він повинен створити такі умови для зберігання переданих йому клієнтом документів, адвокатських досьє та інших матеріалів, які він має у своєму розпорядженні, і містити конфіденційну інформацію, яка розумно виключає доступ до них сторонніх осіб [1, с. 19-21].

Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи щодо свободи виконання професійних обов'язків адвоката від 25 жовтня 2000 р. [2] свідчать, що слід вжити всіх необхідних заходів для забезпечення належної конфіденційності відносин між адвокатом та його клієнтом. Юристи повинні дотримуватися професійної таємниці відповідно до національного законодавства, внутрішніх регламентів та професійних стандартів. Будь-яке недотримання принципу професійної таємниці без відповідної згоди клієнта має бути належним чином покарано.

Досліджуючи це питання, варто звернути увагу на обсяг інформації, який не підлягає розголошенню. Так, відповідно до Правил адвокатської етики, це будь-яка інформація, яка визначена як предмет адвокатської таємниці, логічно, що і сам факт звернення за правовою допомогою.

Адвокатська таємниця або як її ще називають «імунітет» включає:

– конфіденційність побачень адвоката із клієнтом;
– конфіденційність адвокатського офісу;
– конфіденційність листування адвоката із його клієнтом.

КПК України у частині 5 статті 46 надає право захиснику мати конфіденційні побачення із підозрюваним, обвинуваченим, а після першого допиту – такі побачення без обмеження кількості та тривалості. Такі зустрічі можуть відбуватися під візуальним контролем уповноваженої службової особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування. Отже, вказане право є абсолютним [3].

Конституцією України кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігання правопорушенню чи для з'ясування істини під час розслідування кримінального провадження, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо. Наведене дозволяє також зберігати адвокатську таємницю, конфіденційність довіреної підзахисним інформації, нівелює умови для побоювань, що воно стане відомою стороннім особам консультування [4].

Звісно, консультації із захисником повинні бути вільними, без перешкод в обговоренні, необмежені часовими рамками, результати такої співпраці можуть бути виражені і у формі листування як один із одним, так і з іншими особами, а тому конфіденційність має поширюватися на всі види кореспонденції як приватного, так і професійного характеру.

Держава в особі уповноважених органів влади може втручатися у вказане право у встановлених законом випадках у разі необхідності забезпечення національної і громадської безпеки або економічного добробуту країни з метою запобігання правопорушенням чи заворушенням, для захисту прав і свобод осіб чи суспільної моралі [5, с.45-48].

Легітимність указаного втручання повинна відповідати певній законній меті для недопущення порушення конфіденційності спілкування адвоката з клієнтом, посилання на вірогідність чи лише підозру зловживання захисником своїми правами не повинно стати підставою останнього.

Отже, відносини між адвокатом та його клієнтом базуються на принципі конфіденційності. Між ними, безумовно, виникнуть довірчі відносини, без існування яких не може бути надана юридична допомога, ефективність якої залежить від належних знань адвоката, досягнуто, зокрема, відкритістю особи, якій надається ця допомога. При цьому ця особа повинна бути

впевнена, що адвокат не оприлюднює довірену йому інформацію, а будь-яке недотримання принципу професійної таємниці має бути належним чином покарано.

Список використаної літератури:

1. Гончаренко С. Професійні права адвоката: Європейський стандарт. Адвокат. 2002. № 6 (33). С. 19-22.

2. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи, прийняті на 72-й зустрічі заступників міністрів 25 жовтня 2000 року. Адвокат. 2001.№1-2. С. 30.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.

4. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР.

5. Зубарєв В. Про дотримання гарантій адвоката-захисника (Узагальнення Комісії із захисту прав та законних інтересів членів САУ). Адвокат. 2002 № 6. С.45-48.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Іванова А.І.
студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПОРУШЕННЯ ПРАВ АДВОКАТІВ

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає значний перелік гарантій, що спрямовані на забезпечення належного рівня діяльності адвоката. Незважаючи на це, достатньо поширеними є випадки порушення прав адвокатів. Відповідно до матеріалів досліджень, щодня органи адвокатського самоврядування звертаються до уповноважених правоохоронних органів з заявами про порушення прав адвокатів. На жаль, ніяких позитивних змін не відбувається.

Розглядаючи порушення проти адвокатів, не можна оминути такі злочини як вбивства та посягання на життя адвокатів, кримінальне переслідування, фізична розправу, погрози, знищення майна, незаконні обшуки, проведення правоохоронними органами негласних слідчих дій проти адвокатів і, звичайно, втручання в їх правову позицію. Так, за період

з 2013 року (дата початку функціонування Єдиного реєстру досудових розслідувань) проти адвокатів вчинялися такі злочини:

– за статтею 397 КК (втручання в діяльність захисника чи представника) – 876, тобто 75% від загальної кількості злочинів;

– за статтею 398 КК (погроза або насильство щодо захисника чи представника) – 247, 21%;

– за статтею 399 КК (умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника) – 31, 3%;

– за статтею 400 КК (Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги) – 8, менше 1%.

На нашу думку, така ситуація є недопустимою в правовій, соціальній, демократичній державі, а тому потребує негайного вирішення, наприклад, завдяки дослідження міжнародного досвіду захисту прав адвокатів та внесення змін до чинного законодавства..

Стандарти Ради Європи та практика іноземних держав базується на національному рівні захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності. Будь-яка правова та демократична країна визнає права людини найвищою цінністю, при цьому адвокатура стоїть на сторожі цих прав [2]. Забезпечення гарантій адвокатської діяльності означає недоторканість адвокатської таємниці, наявність спеціального порядку кримінального провадження, якщо його учасником є особа зі статусом адвоката. Але, як можна побачити на практиці нашої країни, не все так як в теорії. В теорії, керуючись цими правилами, будь-яка особа зі статусом адвоката має можливість діяти вільно, чесно і безстрашно, тільки на користь інтересів клієнта і без будь-якого втручання чи тиску з боку органів влади. На практиці все інакше. В 2019 році вже зафіксовано 11 випадків порушення прав адвокатів: обшуки, підпали, вбивства, погрози [3].

У якості висновків варто відзначити, що державні органи повинні прагнути забезпечити адвокатам: по-перше, можливість здійснювати свою професійну діяльність без залякування, перешкод; по-друге, вільно пересуватися і вести справи з клієнтом у своїй країні та закордоном. Якщо безпека адвокатів знаходиться під загрозою, вони мають бути адекватно захищені владою.

Список використаної літератури:

1. Нова доба порушень прав адвокатів в Україні [Електронний ресурс] // журнал Адвокат. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://iadvocate.com.ua/nova-doba-porushen-prav-advokativ-v-ukrayini/.

2. ЗВІТ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВ АДВОКАТІВ ТА ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ [Електронний ресурс] // Національна Асоціація Адвокатів України. – 2018. – Режим доступу до

ресурсу: https://unba.org.ua/news/3498-naau-publikue-zvit-pro-porushennya-prav-advokativ-ta-garantij-advokats-koi-diyal-nosti-v-ukraini.html.

3. Порушення прав адвокатів треба унеможливити законом [Електронний ресурс] // Рада Адвокатів Київської області. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://radako.com.ua/news/porushennya-prav-advokativ-treba-unemozhliviti-zakonom-pres-konferenciya-naau.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Іванова А.В.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ ТА НАПРЯМ У ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

На даний час проблематика вирішення конфліктів гостро виражена в судовому процесі. Люди звикли звертатися до суду, але нині розпочинається нова ера вирішення конфліктів – медіація. Це вид альтернативного регулювання конфлікту, до якого залучається третя, нейтральна сторона – медіатор. Він повинен допомогти аналізувати ситуацію і дійти до спільного вирішення справи.

Якщо починати говорити про медіацію, то треба звернутися до методу ретроперспективи. Вирішення проблем за участтю посередників почалося ще з давніх часів. Давня Греція була одною з перших, хто застосував таку практику. Медіатори мали особливе відношення і були на одному рівні з вождями. Але саме сучасний розвиток медіації почався у другій половині ХХ ст у США, Австрії та Великобританії. Нині практика медіаторів розвивається по всьому світі: застосовуються правові акти, запроваджуються інститут медіації та використовують правове вирішення проблем за участі медіатора.

За останнє десятиріччя медіація вийшла на новий етап розвитку. Це підтверджено створенням організацій, які здійснюють поширення медіації, як вирішення конфліктів шляхом загальної згоди обох учасників спору.

Крім того, створення при Національній асоціації адвокатів України Комітету з питань медіації говорить про прояв і інтерес адвокатів до цього питання. Це дасть можливість адвокатам опанувати нові професійні звички по регулюванні спорів шляхом застосування медіації.

Слід зазначити, що судова система нині перезавантажена справами та працівники просто не встигають розглядати справи належним чином. Тому на допомогу приходить адвокат – медіатор. Медіація допомагає налаштувати контакт між учасниками спору, але не у якому разі, не ухвалює рішення за них. Він підштовхує, направляє їх так, щоб вони самі дійшли до взаємовигідного вирішення конфлікту. Медіатор виступає в ролі психолога, який веде переговори в такий спосіб, щоб обидві сторони залишилися у виграші. Це спосіб допомогти людям почути один одного, за допомогою третьої сторони. У разі потреби, адвокат може надавати клієнтам поради, роз'яснення з правових питань і не позбавлений можливості перевіряти усі варіанти регулювання спорів. Медіація – найбільш вигідний спосіб досягнення результату з точки зору економії часових і фінансових ресурсів.

Звичайно медіація повинна бути тільки на добровільній основі обох сторін. Але не всі справи можна вирішити колективною згодою. Іноді звернення до суду – це єдиний альтернативний спосіб захисту прав людей.

Слід сказати, що медіатор повинен мати вищу юридичну освіту для того, щоб провести медіацію на професійному рівні. Не так важливий юридичний досвід як розуміння знайти вигідний спосіб владнання існуючого конфлікту. Якщо говорити про фактори медіації то треба зазначити і принципи, на яких базується допомога медіатора:

1. Добровільність у рішенні щодо участі в переговорах та змога йти на компроміс заради співробітництва.

2. Конфіденційність – усе що відбувається у стінах кабінету там і залишається, певна адвокатська таємниця. За винятком, коли планується завдання шкоди собі чи комусь.

3. Щирість намірів якнайкраще вирішити суперечку.

4. Нейтральність – під час медіації не займати позицію одного з сторін та допомагати обом на одному рівні.

Отже, враховуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що медіація являється важливим способом вирішення конфлікту. Хоча в українському законодавстві ця практика не є такою розповсюдженою, як в інших країнах, але ми все одно робимо значні кроки для покращення правової системи України. Медіація є важливим регулятором суспільних відносин. Це буде сприяти ефективному поширенню в суспільстві культури мирного врегулювання спорів, що значно посилить інтеграційні процеси і наблизить наше суспільство до Європейської спільноти.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Іванова Ю.І.
студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

У діяльності адвоката важливим є питання дотримання принципу уникнення конфлікту інтересів. Взагалі, конфліктність є невід'ємною частиною юридичної діяльності, оскільки юристи і адвокати, зокрема, працюють з людьми, які мають різні інтереси, різні погляди, що постійно перетинаються між собою і можуть навіть конфліктувати. Конфліктом можна назвати зіткнення протилежних інтересів і поглядів, зіткнення думок, суб'єктів або зіткнення протилежно спрямованих цілей, інтересів, позицій, думок чи суб'єктів взаємодій, що призводить ускладнень взаємодії між цими сторонами, коли кожний із опонентів намагається зайняти свою позицію, яка повністю несумісна з інтересами іншої сторони.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI (далі – Закон) закріпив одним із принципів здійснення адвокатської діяльності принцип уникнення конфлікту інтересів. У частині 1 статті 4 Закону закріплено, що адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів. Крім того, пункт 8 частини 1 статті 1 Закону визначає конфлікт інтересів як суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами і обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання адвокатом його професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності [1].

При здійсненні своєї професійної діяльності адвокат виступає носієм обов'язків, іноді суперечливих, по відношенню до: клієнтів; судів та інших державних органів; адвокатури в цілому та окремих адвокатів; суспільства в цілому. Безперечна важливість функціонального навантаження адвокатури вимагає від адвокатів слідування високим етичним стандартам поведінки; водночас специфіка обов'язків, що лежать на адвокатурі, обумовлюють необхідність збалансування служіння адвоката інтересам окремого клієнта з інтересами суспільства в цілому, дотриманням принципів законності і верховенства права [2].

Під час дослідження принципу уникнення конфлікту інтересів доцільно досліджувати не тільки національне законодавство, а й норми міжнародного права. У коментарі до Хартії основоположних принципів діяльності європейських адвокатів зазначено, що для належного здійснення своєї професійної діяльності адвокат має уникати конфліктів інтересів.

Тому адвокат не може представляти двох клієнтів у тій самій справі, якщо є конфлікт або ризик конфлікту між інтересами цих клієнтів. Так само адвокат має утриматись від представлення нового клієнта, якщо адвокат володіє конфіденційною інформацією, отриманою від свого нинішнього або колишнього клієнта. Адвокат також не повинен брати клієнта, якщо існує конфлікт інтересів між клієнтом та адвокатом. Якщо конфлікт інтересів виникає під час представлення клієнта, адвокат має припинити його представлення. Можна побачити, що цей принцип тісно пов'язаний із принципами конфіденційності, незалежності та відданості [3].

Найчастіше конфлікти виникають у процесі здійснення юридичної практичної діяльності, тому що адвокати представляють, захищають, забезпечують права однієї сторони у судовому процесі, а спір щодо права є конфліктом за своєю сутністю. Саме тому практичну діяльність у галузі права можна розглядати як засіб попередження та вирішення конфліктів. Конфлікти можуть виникати й у взаємовідносинах між адвокатом та суб'єктом, інтереси, якого він представляє тощо. Неприпустиме зіткнення інтересів може мати місце з причини суттєвих розходжень у свідченнях сторін, несумісності позицій відносно протилежної сторони або того факту, що є сутнісно різні можливості вирішити претензії чи виконати зобов'язання. До конфліктів, які найчастіше виникають в юридичній практичній діяльності, доцільно віднести такі: конфлікти протилежності законних інтересів адвоката та протиправних інтересів особи, яку він захищає; конфлікти протилежності інтересів осіб, інтереси яких одночасно представляє адвокат, або інтересів осіб, яких він представляє, та інтересів осіб, яких він раніше представляв; конфлікти протилежності власних інтересів адвоката та особи, яку він представляє, тощо.

В якості прикладу конфлікту інтересів можна навести ситуацію, в якій адвокат надав правову допомогу клієнту – юридичній особі, але разом з цим він спілкувався напряму з керівництвом цього закладу. Далі між засновниками юридичної особи та її керівником виник конфлікт, який призвів до судового вирішення спору. Цей випадок характеризує представлення адвокатом інтересу колишнього керівника юридичної особи, якій адвокат раніше надавав правову допомогу, отже, прослідковується конфлікт інтересів.

З метою попередження конфліктів адвокат не може: брати на себе ведення юридичних справ, якщо на його професійні рішення в інтересах клієнта вплинуть або можуть вплинути його фінансові, ділові, майнові або особисті інтереси; діяти як захисник протилежної сторони проти особи, яку він представляє у іншій справі; представляти клієнта, якщо це представництво буде прямо порушувати інтереси іншого клієнта або може бути суттєво обмежене зобов'язаннями адвоката перед іншим клієнтом чи третьою особою; використовувати інформацію щодо клієнта на його шкоду,

за винятком випадків, коли це дозволяється або вимагається законом та професійними нормами; надавати фінансову допомогу клієнту у зв'язку зі справою, що розглядається судом або має бути розглянута судом тощо [4, С. 165].

Отже, уникнення адвокатом конфлікту інтересів у своїй професійній діяльності є одним із найважливіших принципів, якого адвокат повинен дотримуватися та керуватися їм. Сьогодні дане питання в Україні врегульовано Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та Правилами адвокатської етики. Питання уникнення конфлікту інтересів завжди є актуальним, оскільки даний принцип є запорукою збереження того високого рівня, яке адвокатська корпорація займає у суспільстві та гарантією належного функціонування адвокатури у сучасному світі.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. [Електронний ресурс]. / Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n23.

2. Правила адвокатської етики, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року: [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://unba.org.ua/ assets/uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf.

3. Коментар щодо Хартії основоположних принципів діяльності європейських адвокатів, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських об'єднань і спілок адвокатів Європи 11.05.2007 року // [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://cay.org.ua/ua/104/

4. Гусарєв С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навчальний посібник. – К.: Знання, 2005. – 655 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Кантицька А.В.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Актуальним питанням, яке наразі стоїть перед вітчизняною правничою спільнотою, є процес підвищення кваліфікації адвокатів.

Встановлення кваліфікаційних вимог до осіб, які надають юридичні послуги, відповідає і міжнародній практиці. У міжнародних актах неодноразово говорилося про необхідність забезпечення державами належної кваліфікації осіб, що надають юридичну допомогу. Зазначимо, що основні принципи, що стосуються ролі юристів, прийняті восьмим Конгресом ООН, відносять безперервну освіту та постійне вдосконалення знань адвокатами до міжнародно визнаних стандартів адвокатської професії, недотримання яких є підставою для притягнення до дисциплінарної відповідальності, і зобов'язують професійні об'єднання (палати) адвокатів сприяти безперервному навчанню та підготовці юристів (п.п. 24 і 29) [1].

Про кваліфікований характер юридичної допомоги йдеться також в Декларації про права і обов'язки окремих осіб, груп і органів суспільства заохочувати і захищати загальновизнані права людини та основні свободи [2].

В Україні необхідність встановлення законодавчих вимог до суб'єктів, що надають кваліфіковану юридичну допомогу, сьогодні ще більше зросла в умовах проведення державної політики боротьби з правовим нігілізмом, корупцією, розвитком і ускладненням цивільно-правових зав'язків, які потребують кваліфікованого юридичного супроводу, виконання Україною прийнятих на себе міжнародних зобов'язань. Одним з найважливіших напрямків у вирішенні даного завдання є вдосконалення системи підготовки адвокатських кадрів. Якість наданої юридичної допомоги безпосередньо залежить від якості професійної підготовки юристів.

Отже, актуальність досліджуваної тематики обумовлена тим фактом, що одним з обов'язків адвоката є вимога постійно вдосконалювати свої знання та підвищувати свою кваліфікацію. Це обумовлено безперервною зміною законодавства і практики його застосування, розвитком теорії права. Адже, саме адвокатура є тим інститутом, який спеціально створений державою для забезпечення права громадян на кваліфіковану юридичну допомогу. Спеціальні правила вступу в професію, підпорядкування діяльності адвокатів законодавчим обмеженням і вимогам, а також нормам професійної етики, система контролю і відповідальності – все це в цілому створює передумови високої якості діяльності адвокатів. Адвокат наділений спеціальним правовим статусом, який дозволяє безпечно, ефективно і повною мірою скористатися можливостями державно-правової системи для захисту прав і законних інтересів своїх довірителів.

Підвищувати кваліфікацію зобов`язані як адвокати, так и помічники адвокатів, які здійснюють свою діяльність у відповідності до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [3].

Таким чином, безперервна освіта і постійне вдосконалення знань адвокатами відноситься до міжнародно-визнаних стандартів адвокатської професії, які зобов'язують професійні об'єднання (палати) адвокатів сприяти

безперервному навчанні та підготовці юристів. Професійна майстерність передбачає постійне вдосконалення своєї кваліфікації. У той же час практичний досвід, не підкріплений теоретичними знаннями, виробляє шаблони, стереотипи поведінки і інші небажані наслідки професійної деформації, а постійна робота по підвищенню професійного рівня, виховання потреби в нових знаннях можуть служити гарантією досягнення високого професіоналізму.

Забезпечення високого рівня якості юридичної допомоги, яка надається адвокатами, неможливе без створення ефективної і оптимальної системи підвищення кваліфікації. Підвищення кваліфікації направлено на оновлення знань фахівців, пов'язаних з підвищенням вимог до рівня кваліфікації і з необхідністю освоєння сучасних методів вирішення професійних завдань. При цьому, підвищення кваліфікації адвокатів буде ефективним тільки тоді, коли адвокат буде особисто зацікавлений в отриманні нових знань, навичок, умінь і вільний у виборі форм підвищення своєї кваліфікації.

Підвищення кваліфікації адвокатами має цільову спрямованість – постійне підвищення рівня професійної підготовки адвокатів, виховання високої культури поведінки при розгляді справ і у взаєминах з колегами, розуміння пріоритетності позиції клієнта та надання юридичної допомоги на високому професійному рівні, попередження та усунення помилок.

Відповідно до п. 2 Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України (далі – Порядок) [4] є важливим професійним обов'язком адвокатів.

Підвищення кваліфікації адвокатів набуває особливої значущості в розвиненій правовій державі. Можна зробити застереження, що рівень роботи адвокатів в сучасних умовах залежить не тільки від стану підготовки їх у вищих навчальних закладах, а й від постановки роботи з підвищення кваліфікації дипломованих адвокатів [5].

Від рівня професійної правосвідомості адвокатів багато в чому залежить ефективність механізму правового регулювання, наукова обґрунтованість правотворчості, суворе дотримання законності в процесі правозастосування. Звідси випливає гостра необхідність вдосконалення своїх знань за допомогою підвищення кваліфікації.

Чинним законодавством підвищення кваліфікації розглядається як вдосконалення і (або) отримання нової компетенції, необхідної для професійної діяльності, і (або) підвищення професійного рівня в рамках наявної кваліфікації.

Відповідно до п. 6, 7 Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України адміністратором процесу підвищення кваліфікації адвокатів в Україні є Вища школа адвокатури НААУ. Операторами процесу підвищення кваліфікації адвокатів в Україні є всі органи адвокатського самоврядування згідно Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», у

тому числі Національна асоціація адвокатів України, а також Вища школа адвокатури Національної асоціації адвокатів України.

Крім того, даним Порядком визначено, що адвокати, які набули статусу адвоката, в перші три роки зобов'язані підвищувати кваліфікацію на рівні 16 годин на рік.

Слід зазначити, що всі адвокати зобов'язані підвищувати кваліфікацію адвоката на рівні 10 годин на рік. Адвокат за рік має отримати не менше ніж 2 залікових бали за навчання з питань правил адвокатської етики та стандартів професійної діяльності. А уразі відсутності необхідної кількості балів в заліковій картці обліку балів адвоката, Вища школа адвокатури зобов'язана проінформувати раду адвокатів регіону та відповідну кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури регіону про порушення даного Порядку. В свою чергу, у разі надходження скарги на такого адвоката у КДКА за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в ЄРАУ, про вчинення інших порушень ці дані можуть бути враховані при розгляді дисциплінарної справи.

Отже, не підвищення кваліфікації діючим адвокатом відповідно до вказаних вище вимог вважатиметься дисциплінарним проступком,

Таким чином, успіх підвищення кваліфікації адвокатів цілком і повністю залежить від свідомості юриста, його працьовитості та старанності. Сучасному адвокату слід регулярно підвищувати свою кваліфікацію і навіть здобувати другу вищу освіту, що багато в чому обумовлено необхідністю вузької спеціалізації адвокатів. Зміни сфери адвокатської діяльності призводять до того, що адвокати почали вивчати іноземні мови, міжнародне право і внутрішнє право іноземних держав. Доводиться також враховувати стрімкий процес зміни законодавства, коли більшість нормативних актів зазнає значних змін і доповнень.

Список використаної літератури:

1. Основные принципы, касающиеся роли юристов, приняты Восьмым Конгрессом ООН по предупреждению преступности и обращению с правонарушителями; Гавана, 27 августа – 7 сентября 1990 года /Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_313

2. Резолюция 53/144 Генеральной Ассамблеи ООН /Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_500

3. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №30. – ст. 141.

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 27. – ст.282.

5. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України: Рішення Ради адвокатів України 14.02.2019 № 20 /Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr020871-19.

6. Бакаянова Н.М. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах / за заг.ред. д.ю.н., проф., заслуженого юриста України С.Я.Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянової Н.М. – 2-ге вид. доповн. і перероб. – К.: Алерта, 2016. – 864 с.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Кілікевич Д.В.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

КЛЮЧОВА РОЛЬ АДВОКАТУРИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОТРИМАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА

Принцип верховенства права є одним з найцінніших здобутків людської цивілізації. Про це наголошено у документах Ради Європи, Організації об'єднаних націй, Європейського союзу, відображено у актах та доктринах багатьох держав. Верховенство права є одним із найважливіших принципів конституційного устрою, який характеризує Україну правовою державою. Необхідність утвердження України як правової держави, в якій реально визнається і діє принцип верховенства права, прямо випливає з обов'язків та зобов'язань України перед Радою Європи та Європейським Союзом, і в перспективі значною мірою впливатиме на темпи її інтеграції в європейську спільноту, перспективи членства в ЄС. Статтею 8 Конституції України передбачено, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права.

Безпосередня актуальність теми дослідження зумовлена тим, що дотримання даного принципу у всіх його проявах є надзвичайно важливим для нашої держави, адже будь-яке цивілізоване суспільство базується на верховенстві права та правового закону. З огляду на це, теоретичними та практичними питаннями, пов'язаними із проблемами верховенства права, було приділено багато уваги вітчизняними і зарубіжними науковцями. Зокрема, серед них В.Б. Авер'янов, С.П. Головатий, М. В. Денисюк, А.П. Заєць, О. С. Кабанець, М.М. Марченко, О.М. Костенко, Оніщенко, В.Я. Тацій, Ю.М. Тодика, Ю.С. Шемшученко та інші. Науковці визначають, що принцип верховенства права є фундаментальною ціннісною основою правової демократичної держави [2, с. 68]; виявом загальнолюдських цінностей, розвитку культури суспільства, головним засобом та метою суспільного

розвитку, своєрідною демонстрацією етапів формування та розвитку правової системи [3, с. 140]. С. П. Головатий у свої працях розглядає інститут адвокатури, зокрема як один із найважливіших інструментів забезпечення верховенства права [4, с. 140].

Верховенство права є головним принципом, котрий встановлює вимоги до багатьох суспільних інститутів з метою забезпечення природних прав і свобод людини, зокрема і до інституту адвокатури. Зокрема, законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у ч. 1 ст. 4 визначено, що адвокатська діяльність здійснюється на основі принципу верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності та уникнення конфлікту інтересів [1].

У розбудові і діяльності адвокатури в цілому принцип верховенства права закладається як одна з головних підвалин єдиної незалежної професійної правозахисницької інституції країни, як акт свідомого визнання і сприйняття конституційного пріоритету у процесах правотворчості та правозастосування на теренах України. Реалізація даного принципу в адвокатській діяльності полягає в її спрямуванні на захист загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, основним пріоритетом якого є права і свободи людини та громадянина.

Ефективність діяльності адвоката та його престиж перебувають у прямій залежності від становища людини у суспільстві і державі, від його ставлення до фундаментальних, основоположних принципів демократії та законності.

Принцип верховенство права в діяльності адвокатів знаходить свій вияв у тому, що останні у своїй професійній діяльності зобов'язані діяти вільно і наполегливо відповідно до закону, надавати професійну допомогу клієнтам способом, який відповідає закону, домагатися додержання саме тих прав людини та основних свобод, які визнані національним і міжнародним правом, дотримуватися чинного законодавства України, вживати всі свої знання та професійну майстерність для належного захисту і представництва прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб. Адвокат не може свідомо давати поради клієнту, які спрямовані на полегшення скоєння злочинів чи правопорушень, або іншим чином умисно сприяти клієнтові чи іншим особам у їх скоєнні, до того ж адвокат не має права у своїй професійній діяльності використовувати засоби та методи, котрі суперечать чинному законодавству чи то Правилам адвокатської етики.

Підводячи підсумки, слід наголосити на тому, що верховенство права визнається важливим правовим явищем необхідним для нормального функціонування національної правової системи та забезпечення прав і свобод людини та громадянина, яке дає можливість стверджувати, що вітчизняне законодавство не має суперечити правам людини.

У суспільстві, що ґрунтується на повазі до принципу верховенства права, адвокат виконує важливу роль, оскільки його обов'язки не починаються і не закінчуються сумлінним виконанням своїх повноважень, котрі покладені на нього, відповідно до закону. Адвокат повинен служити інтересам правосуддя, а також тим, чиї права та свободи він уповноважений відстоювати і захищати.

До обов'язків адвоката входить не лише відстоювати інтереси клієнта, але й бути його радником. Повага до професійної функції адвоката є необхідною умовою верховенства права й демократії в суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 № 5076–VI / Відомості Верхової Ради України.

2. Кабанець О. С. Верховенство права як ціннісна складова демократії / О. С. Кабанець // Альманах права: наук.-практ. юрид. жур. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2012. – Вип. 3. – С. 165–169.

3. Денисюк М. В. Принцип верховенства права як основа розвитку правової держави та громадянського суспільства / М. В. Денисюк // Альманах права: наук.-практ. юрид. жур. / Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2012. – Вип. 3. – С. 140–173

4. Головатий С. Один із найважливіших інструментів забезпечення верховенства права в Україні – адвокатура / С. Головатий // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minjust.gov.ua/0/news/6727.

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Кісілюк Д.Б., Драч Д.Л.
студенти 2-го курсу судово-адміністративного факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ «МОНОПОЛІЇ» В УКРАЇНІ

Законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії), який був внесений Президентом України, викликав палку дискусію як серед науковців, так і практиків, адже ним передбачено зняття адвокатської монополії щодо представництва (за винятком представництва адвокатом в кримінальному провадженні).

Пізніше було прийнято рішення щодо направлення цього законопроекту до Конституційного Суду України для отримання висновку щодо його конституційності.

Досліджуючи обрану проблематику, варто звернути уваги, що законодавством не передбачено такого поняття, як «адвокатська монополія». Крім того, поняття «монополія» не використовується стосовно будь-якої іншої професії, наприклад, судді, нотаріуса, прокурора, медіатора. У зв'язку з цим, вважаємо, що доцільного говорити не про «монополію», а про виключне право на здійснення представництва в суді.

З самого початку надання адвокатам такого виключного права у 2016 році із внесенням змін до Конституції, науковці та практики наводили як аргументи «за», так і «проти».

Щодо аргументів «проти», можна навести точку зору В. Мірошниченко, який вказував, що запровадження адвокатської монополії призвело до підвищення цін на послуги адвокатів [1]. Крім того, зняття «монополії» буде позитивно зустрінуто юристами, яким не потрібно буде отримувати свідоцтво про права на заняття адвокатською діяльністю.

Щодо аргументів «за», перш за все варто звернути увагу на якість надання правової допомоги. Адже, юристи, які надаватимуть правову допомогу, не завжди матимуть належний рівень кваліфікації. Так, кожен адвокат складає кваліфікаційний іспит, що свідчить про наявність достатніх знань для надання правової допомоги на високому рівні. Ще одним аспектом вказаної проблематики є адвокатська таємниця. Як відомо, адвокатам заборонено розголошувати інформацію, що становить адвокатську таємницю, а у разі порушення цього обов'язку, адвокат буде притягнутий до дисциплінарної відповідальності. На юристів цей обов'язок не поширюється, а тому і відповідальність за розкриття певної таємниці вони нести не будуть. Крім того, варто відзначити, що адвокати на відміну від юристів відвідують певні заходи, які спрямовані на підвищення їх кваліфікації, що сприяє розвитку їх знань та навичок. Стосовно юристів такий обов'язок відсутній.

У якості висновків відзначимо, що можливим компромісом може виступати надання можливості здійснювати самопредставництво юридичними особам (таку позиції підтримує Н.М. Бакаянова [2] або можна передбачити певне коло вимог в законі щодо осіб, які можуть здійснювати представництво, та запровадити існування паралельної системи з надання правової допомоги, як, наприклад, в Великій Британії або Польщі.

Список використаної літератури:

1. Що дає скасування адвокатської монополії: думка експерта. URL: https://24tv.ua/advokatska_monopoliya_plyusi_minusi_skasuvannya_advokatskoyi_monopoliyi_n1200383

2. Бакаянова Н.М. Проблеми реалізації конституційної реформи щодо представництва органів держави та органів місцевого самоврядування у судах. URL: https://bitly.su/fBqm

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Князюк К.І.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ГАРАНТІЇ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Актуальним питанням забезпечення якісного та професійного становлення інституту адвокатури залишається проблема гарантій у дотриманні принципу конфіденційності адвокатської діяльності, гарантії адвокатської таємниці і межі її реалізації.

Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави [1].

Одним з найважливіших прав людини і громадянина, гарантованих Конституцією України, є право на кваліфіковану юридичну допомогу.

Відповідно до ст. 59 Конституції України кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав.

Надання такої допомоги відбувається шляхом діяльності адвокатури, як окремого правозахисного інституту. Про це йде мова у п.2 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: адвокатська діяльність – незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту [2].

В Україні основним інститутом, який забезпечує правову допомогу, є адвокатура, де відносини між адвокатом і підзахисним будуються на довірі. Тому довіра виступає головною умовою принципу конфіденційності адвокатської таємниці.

Ще за часів Стародавнього Риму та стародавньої Греції зародилися перші принципи конфіденційності. Римські юристи приділяли особливу увагу на судах адвокатам, що б, вони не могли приймати на себе роль свідків. Згодом відбувалися зміщення принципів спочатку на користь довірителя, потім на користь адвоката. Сьогодні в даних правовідносин ставиться пріоритет інтересів суспільства в цілому [6, с. 101].

Забезпечення довірчих відносин між довірителем і адвокатом є головною метою реалізації принципу конфіденційності. При зверненні за правовою допомогою довіритель змушений інформувати по суті сторонню людину про обставини свого особистого життя, які часто, не завжди, мають сприятливий характер. Але без повної поінформованості захисника, неможлива повна правова допомога, а тому цей принцип є фундаментом адвокатської професії.

Гарантії адвокатської таємниці мають на меті забезпечення конфіденційності обміну інформацією між довірителем і адвокатом, тобто таємниці комунікації (усної, письмової, телефонних переговорів тощо); конфіденційності зберігання інформації у адвоката; заборону передавати інформацію про довірителя третім особам і заборону третім особам вимагати від адвоката надати таку інформацію. Ступінь довіри довірителя безпосередньо пов'язана з обов'язком зберігати адвокатську таємницю [5, с. 99].

Отже, адвокатська таємниця є специфічною ознакою і відмінною рисою адвокатської діяльності. Це те, без чого адвокатська діяльність трансформується на суто консультаційну та суттєва ознака, без якого і саме явище втрачає свою суть, свій змістовний бік.

Принцип конфіденційності адвокатської діяльності реалізується через інститут адвокатської таємниці. Закріплення цього принципу вимагає адекватного правового захисту.

Правовий порядок відомостей, які входить до складу адвокатської таємниці, врегульовано ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2].

Так, адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.

Ст. 10 Правил адвокатської етики [3] встановлює, що дотримання принципу конфіденційності є необхідною і щонайважливішою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких є неможливим належне

надання професійної правничої (правової) допомоги, здійснення захисту та представництва.

На думку В.В. Заборовського, відомості, що становлять адвокатську таємницю, можна окреслити таким чином:

– факт звернення до адвоката, включаючи імена і назви довірителів;
– всі докази і документи, зібрані адвокатом в ході підготовки до справи;
– відомості, отримані адвокатом від довірителів;
– інформація про довірителя, що стала відомою адвокату в процесі надання юридичної допомоги;
– отримання правових порад, даних безпосередньо довірителю або йому призначених;
– всі адвокатські провадження у справі;
– умови угоди про надання юридичної допомоги, включаючи грошові розрахунки між адвокатом і довірителем;
– будь-які інші відомості, пов'язані з наданням адвокатом юридичної допомоги [4, с. 275].

Зазначимо, що гарантії адвокатської таємниці мають на меті забезпечити:

– конфіденційність обміну інформацією між довірителем і адвокатом, тобто таємницю комунікації (усної, письмової, телефонних переговорів тощо);
– конфіденційність зберігання інформації у адвоката;
– заборону передавати інформацію про довірителя третім особам і заборону третім особам вимагати від адвоката надати таку інформацію.

Відповідно, можна виділити три моменти, що становлять конфіденційність адвокатської таємниці: це конфіденційність переговорів, зберігання інформації і заборона передавати інформацію третім особам, а також заборона витребувати інформацію третіми особами. Звідси зв'язок поняття «конфіденційність» з адвокатською таємницею. Такий зв'язок можна визначити як зв'язок загальний і приватний, де конфіденційність переговорів (зустрічей) між адвокатом і його довірителем являє собою частину цілого, тобто забезпечення адвокатської таємниці.

Сьогодні існує багато протиріч щодо цього питання, тому даний інститут вимагає реформування. Потреба внесення змін постає щодо адвокатів з правоохоронними органами, довірителями, судом, а так само в рамках самої адвокатської спільноти.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №30. – ст. 141.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року //Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 27. – ст.282.

3. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. // Електронний ресурс. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17

4. Заборовський В. В. Проблемні питання визначення поняття «Адвокатська таємниця» / В. В. Заборовський, К. В. Гечка // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. – 2014. – Вип. 25. – С. 274–277.

5. Маркін С. І. Адвокатська таємниця як елемент системи професійної таємниці /С. І. Маркін // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. Спецвипуск. –2019. – С. 98-101.

6. Шульга Л.В. Специфические черты адвокатской тайны в структуре института профессиональной тайны. / Л.В. Шульга //Научное обозрение. Реферативный журнал. – 2014. – № 1. – С. 101–101.

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Ковальчук К. К.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного Університету «Одеська юридична академія»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРАНТІЙ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Українське законодавство встановлює професійні права та регулює гарантії захисту для кожного юриста, що займається юридичною практикою, адвокатською діяльністю.

Статтею 23 Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» закріплені гарантії адвокатської діяльності, у випадку порушення яких особа несе юридичну. Захист адвокатської діяльності поширено на міжнародному рівні, зокрема в актах Організації об'єднаних націй, Європейській конвенції про захист прав людини та основних свобод, Міжнародній асоціації адвокатів тощо.

Порушення прав та свобод адвокатів передбачає кримінальну відповідальність за: ст. 397 Кримінального кодексу України (далі – КК України) – коли відбувається втручання в роботу захисника чи представника особи, ст. 398 КК України – погроза або насильство, щодо захисника; ст. 399 КК України – ліквідації майна адвоката чи його представника; ст. 400 КК України – посягання на життя та інші неправомірні дії, стосовно осіб, що займаються адвокатською діяльністю[1].

На жаль, у сучасному громадянському суспільстві можна побачити багато інцидентів, коли порушуються права адвокатів. Існує статистика, що розміщується на офіційному сайті Національної асоціації адвокатів України. Вона є важливою і демонструє кількість незаконних дій, що були вчинені останнім часом щодо адвокатів. Починаючи з 2013 року як найменше 512 кримінальних проваджень знаходяться в правоохоронних органах України. Але до сьогодні приблизно 44% з них не знайшли логічного вирішення справи [2].

Задля того, щоб уникнути подібних протиправних підходів, Національна асоціація адвокатів України, Асоціація правників України застосовують першочергові заходи. Вони доводять до відома силові структури, органи державної влади та міжнародні організації, що регулюють питання про подібні звернення.

Професійні права, честь і гідність адвоката гарантуються та охороняються Конституцією України, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Згідно з п. 16 ч. 1 ст. 23 вищезазначеного Закону одним з видів гарантії адвокатської діяльності є заборона ототожнювання адвоката з клієнтом. [3] Необхідно пам'ятати, що адвокат відповідає перед клієнтом за виконання якісної роботи, тому що його професійний обов'язок – захищати права людей на державному рівні.

На нашу думку, сучасному громадянському суспільству не вистачає остаточного розуміння функцій адвокатської діяльності, їх статусу та значення для соціуму в цілому. Засоби масової інформації інформують громадськість про факти й тенденції недотримання прав адвокатів та неприпустимість таких порушень. Але найбільша кількість спорів та сварок через адвокатську діяльність простежується у просторі соціальних мереж, в Інтернеті.

У Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зазначено, що професійні права, честь та гідність адвоката охороняються законом, забороняється вимагання від адвоката, а також від працівників адвокатських об'єднань даних, що являються у тій чи інший мірі адвокатською таємницею[3]. Більш того, адвокати мають право відмовити свідчити в суді з цих питань. Згідно з частиною 1 статті 20 вищезазначеного Закону «не можливе будь-яке втручання і перешкоди при реалізації адвокатської діяльності». Як приклад, це стосується права адвокатів на конфіденційні телефонні розмови.

У Законі зазначено, що захисник має врівноважені права з іншими особами, що беруть участь у судовому процесі. Але існує виключення, у випадку якщо кримінальна справа проти особи, що здійснює адвокатську діяльність, порушується Генеральним прокурором України, його заступниками, прокурором Автономної Республіки Крим, областей, міста Києва. Адвоката також не можна притягнути до кримінальної, матеріальної та іншої відповідальності або лякати застосуванням у випадку подання юридичної допомоги громадянам та організаціям [4].

Отже, підсумовуючи зазначене слід зробити висновки, що обов'язок зі створення вигідних умов адвокатської діяльності покладається на державу. З метою захисту професійних та інших прав адвокатів, організації підтримки забезпечення гарантій адвокатської діяльності та відмінного виконання адвокатами своїх професійних обов'язків Рада адвокатів України заснувала Комітет із захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності.

Отже, людина та її життя мають бути основними цінностями у сучасному суспільстві, і адвокат займає важливе місце у набутті цих цінностей, у той час, коли особа потребує захисту й представництва прав, свобод, інтересів. Важливо усвідомлювати, що забезпечення гарантій адвокатської діяльності є визначною функцією не тільки спеціалістів цієї галузі, але й кожного окремого громадянина.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20180828/stru?lang=en

2. Національна асоціація адвокатів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unba.org.ua/news/3135-v-2017-roci-bulo-porusheno-315-provadzhen-za-faktami-porushen-prav-advokativ.html

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

4. Про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні: Звіт НААУ // 2013-2018 рр. URL: https: //unba.org.ua/assets/uploads/news/zvity/UNBA_Zahyst_Adv_2018_UKR_WEB(1).pdf

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових,правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Коваленко Є.І.

студент 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ АДВОКАТОМ СВОЇХ ПРОФЕСІЙНИХ ПРАВ

За останні роки в адвокатурі були проведені масштабні реформи, спрямовані на те, щоб адвокати повинні були незалежними при здійсненні повноважень. Внесення змін до низки законів покликані забезпечити дотримання його професійних прав та їх безпосередній захист. Такі реформи

сприяють позитивному впливу на розвиток адвокатури та допомагають належному здійсненню адвокатської діяльності.

Водночас мають місце випадки порушення професійних прав адвоката. Наприклад, щодо допуску адвоката у проведенні обшуку особистих речей або приміщення особи, яку він захищає, відмова у наданні конфіденційної зустрічі із затриманою особою, захист якої здійснює адвокат, мали місце ситуації, коли адвокати обмежувалися у праві досудового розслідування та можливості піддавати сумніву і перевірці докази, зібрані стороною обвинувачення.

Крім того, існує проблема порушення особистих прав адвоката, а саме: переслідування адвоката, загроза його безпеці або безпеці його сім'ї та родичів.

Як представник будь-якої професії, адвокат при здійсненні своїх безпосередніх обов'язків володіє професійними правами, які закріплені у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: звертатися з адвокатськими запитами (це право включає в себе звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування з приводу отримання копій документів); виступати в ролі представника і здійснювати захист прав, свобод та інтересів фізичних та юридичних осіб у суді та інших органах державної влади; мати доступ до документів та матеріалів, які необхідні для здійснення адвокатської діяльності; бути присутнім під час розгляду своїх клопотань і скарг та надавати пояснення щодо їх суті та інші.

На сьогодні Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності отримує безліч звернень від адвокатів з приводу порушення їхніх прав, здійснення тиску, здебільшого з боку органів прокуратури. Це порушення є проблемою, яка підриває авторитет адвокатури як самоврядного, незалежного органу. Національна асоціація адвокатів України стурбована системними порушеннями професійних прав адвокатів, оскільки це може стати основною проблемою при проведенні подальших реформ української правової системи.

Професійні права адвоката гарантуються та захищаються такими законодавчими актами, як Конституція України, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та інші.

Щодо органів які захищають та гарантують професійні права адвокатів, можна виокремити Національну асоціацію адвокатів України, яка відповідно до ч.2 ст. 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», захищає професійні права адвокатів та забезпечує гарантії адвокатської діяльності. Згідно ч.4 ст.48 цього ж закону, встановлюється, що Рада адвокатів регіону сприяє забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів. Рада адвокатів України також покликана захищати професійні та соціальні права адвокатів, керуючись ч.4 ст.55 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську

діяльність». При НААУ створено також Комітет захисту прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності.

З метою забезпечення незалежного здійснення адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів діє адвокатське самоврядування. Для реалізації цієї мети Рада адвокатів України затвердила Порядок дій з питань захисту професійних і соціальних прав адвоката. Цим порядком Рада адвокатів України визначила дії членів Ради адвокатів регіону та Комітету захисту прав адвокатської діяльності щодо здійснення законодавчо закріплених повноважень, до яких можна віднести сприяння забезпеченню гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних і соціальних прав адвокатів. У разі якщо Рада або Комітет отримує повідомлення про порушення професійних прав, голова Ради або ж Комітету терміново приймає рішення про доцільність прибуття члена зазначених органів у відповідне місце. Він повинен невідкладно прибути у відповідне місце та вжити заходів, які допоможуть з'ясувати всі обставини події, у зв'язку з якою було отримане повідомлення про порушення професійних прав.

Після прибуття на місце для підтвердження повноважень, особа має пред'явити посвідчення члена Комітету або Ради. Перебуваючи на місці має попередити особу, яка здійснює порушення професійних прав та гарантій адвокатської діяльності, про необхідність припинення неправомірних дій по відношенню до адвоката, повідомити порушнику про необхідність неухильного дотримання гарантій адвокатської діяльності. Протягом двох робочих днів з того часу як він прибув у відповідне місце член Ради або Комітету регіону має подати до Ради/Комітету письмовий звіт про такий виїзд. По мірі розвитку ситуації, перебуваючи на місці потрібно вирішити проблему щодо припинення правопорушень по відношенню до адвоката.

Незважаючи на суттєві зміни в органах адвокатури, які встановили її незалежність та фактично заборонили будь-яке втручання в її діяльність, проблема порушення професійних прав адвокатів та неповна реалізація їх захисту все ж залишилася. Можна припустити, що це пов'язано з недосконалою діяльністю державних органів та політикою, яка, більшою чи меншою мірою, здійснює свій, не завжди позитивний вплив й на адвокатуру.

Отже вирішення питання щодо проблем захисту професійних прав адвокатів є першочерговим для органів, які здійснюють такий захист, з метою збереження незалежності та самоврядності адвокатів, підтримання авторитету адвокатів та адвокатської професії у суспільстві, також для гарантування та реалізації сприятливих умов для здійснення діяльності адвокатів.

Список використаної літератури:

1. Правила адвокатської етики, затверджені Установчим З'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 р. : [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – С. 1438. – Ст. 282.

3. Нікогосян Л. В. Реалізація світових стандартів адвокатури в українській практиці // Адвокатура: минуле та сучасність. Матеріали II Міжнародної наукової конференції молодих вчених, аспірантів та студентів. – Одеса, 2013. – 576 с.

4. Варфоломеєва Т. В. Реформа адвокатури – запорука належного захисту прав і свобод людини // Вісник Академії адвокатури України:. – 2018. – № 2.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Коваленко С.І.
студентка 2-го курсу ОКР «Магістр»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

УЧАСТЬ АДВОКАТА В ПРОЦЕСІ СІМЕЙНОЇ МЕДІАЦІЇ

В Україні поступово розвивається такий позасудовий метод вирішення спорів, як медіація. Медіація –це альтернативний спосіб вирішення спору, що являє собою структурований переговорний процес, який здійснюється за допомогою незалежного, нейтрального та кваліфікованого посередника (медіатора), що допомагає сторонам спору самостійно, на добровільній основі, досягти згоди для вирішення спору, що відповідатиме інтересам кожної зі сторін спору [1]. Найпопулярнішими видами медіації, в яких найчастіше залучаються адвокати є бізнес-медіація, корпоративна медіація та сімейна медіація. Остання, зазвичай, має місце при розлученнях та стосується вирішення шляхом переговорів таких питань, як сплата аліментів, поділ майна, проживання та виховання дитини тощо.

Актуальність даної теми полягає в тому, що процес медіації, що активно використовується в західних країнах, особливо в сімейних спорах, починає розвиватися та набирати популярності і в Україні через ряд переваг, таких як: економія витрат та часу, розвантаження судової системи, велика ймовірність виконання угод, високий рівень диспозитивності, результат задовільняє обидві сторони конфлікту. До того ж шляхом сімейної медіації можна вирішити такі питання, які не встановлено в нормативно-правових актах, наприклад, графік побачень з дитиною. Процес медіації привертає на себе

увагу і адвокатської спільноти, оскільки в ньому важлива роль відведена саме для адвокатів. Проблемним аспектом цього питання є відсутність законодавчого регулювання процесу медіації, однак ст. 55 Конституції України проголошує, що кожен має право будь-якими не забороненими законом способами захищати свої права [2]. Це положення дає можливість зробити висновок, що медіація як спосіб захисту прав є дозволеною та придатною для використання в Україні.

Відповідно до Рекомендації № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах державам потрібно забезпечити належні механізми проведення процесу медіації згідно з наступними принципами, що стосуються саме сімейної медіації: умови проведення медіації в сімейних справах мають гарантувати таємність особистої інформації; медіаторові слід, коли це доречно, поінформувати сторони про можливість отримання консультацій з шлюбно-сімейних відносин або інших подібних консультацій як засобу розв'язання шлюбних або сімейних проблем; медіаторові слід виявляти особливу турботу про добробут і найкращі інтереси дитини, спонукати батьків зосереджуватися на потребах дитини та нагадувати батькам про їхній першочерговий обов'язок забезпечувати добробут своєї дитини і про необхідність надання своїм дітям інформації та порад; медіатору належить приділяти особливу увагу тому, чи вже мало місце або може в майбутньому мати місце насильство між сторонами і як це може вплинути на позиції сторін у спорі, та відповідно вирішувати, чи за таких обставин процес медіації є доречним; медіатор може надавати правову інформацію, але не може надавати правові консультації. В належних випадках медіаторові слід інформувати сторони про можливість звернутися за порадою до адвоката або іншого спеціаліста. З останньої тези можна зробити висновок, що особа, що виконує функції медіатора не може бути одночасно і адвокатом однієї зі сторін у спорі. Це є неприпустимим з точки зору принципу незалежності [3].

Окрім того, що стосується особливостей участі адвоката в сімейній медіації, то основним моментом вбачається не лише наявність в адвоката юридичних знань та практики, але й психологічна складова: здатність знайти підхід до людини, вміння слухати, здатність до комунікації. Оскільки, як правило, сімейні спори вважаються найбільш стресовими та емоційними, основним завданням адвоката (як медіатора) є відновлення втраченої довіри між сторонами та спрямування їхньої співпраці на раціональне вирішення конфлікту. Адвокат-медіатор повинен перешкоджати будь-яким залякуванням та погрозам з обох сторін, бути незалежним оцінювачем конфліктів, вміти застосовувати до сторін такі психологічні техніки, як відокремлення вимоги від інтересу, людини від проблеми тощо. Якщо в спорі фігурують питання, що стосуються дітей, то адвокат-медіатор повинен ставити інтереси дитини на перше місце, а не зосереджуватися на конфліктах

і сварках батьків. Через ряд зазначених особливостей, дуже важливою вбачається вимога до медіатора, визначена в Європейському довіднику з розробки законодавства у сфері медіації щодо проходження базової підготовки у сфері медіації на національному рівні або на міжнародному. Залучення адвоката в ролі медіатора має переваги, зокрема, через те, що процес медіації розпочинається укладенням договору про медіацію, а основним показником результату цього процесу є угода про врегулювання конфлікту (спору) за результатами медіації. Ці документи відповідно повинні бути грамотно юридично оформлені і знання та навички адвоката в галузі права стануть у нагоді.

Адвокати, залучені до процесу медіації з кожної сторони з метою захисту прав та інтересів виконують роль юридичних консультантів, оскільки сторони самі виступають учасниками переговорів у процесі медіації. Адвокати протягом всього процесу надають консультації сторонам з правових питань, оскільки прийняття обґрунтованого та зваженого рішення сторонами неможливе без належної юридичної консультації.

Отже, роблячи висновок, необхідно виокремити наступне. Сімейна медіація є одним із найпопулярніших видів медіації, до яких залучаються адвокати. Адвокат може бути залучений до процесу медіації як у якості медіатора, так і кожною зі сторін для надання відповідних юридичних консультацій. Сімейна медіація вважається найбільш емоційною, і тому, дуже важливим для адвоката, залученого до такого процесу є наявність психологічної підготовки, здатності до комунікації, здатності до творчого мислення задля пошуку альтернативних варіантів вирішення спору та стресостійкості.

Список використаної літератури:

1. Рєзнікова В.В. Медіація (посередництво) як спосіб вирішення господарських спорів. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. Вип. 90. 2012. С. 14;

2. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80;

3. Рекомендація № R (98) 1 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам про сімейну медіацію : прийнята 21 січня 1998 р. на 616-му засіданні заступників міністрів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1116317&Site=CM.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського національного університету імені Тараса Шевченка* ***Кухнюк Дмитро Володимирович***

Ковтуняк А.О.
студентка 1-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Однією з актуальних проблем функціонування сучасної адвокатури є питання забезпечення принципу конфіденційності адвокатської діяльності, межі його реалізації та гарантії його здійснення.

На нашу думку, принцип конфіденційності є одним з найважливіших у діяльності адвоката тому, що має визначальний вплив на надання професійної правової допомоги адвокатом, на стосунки з клієнтом та іншими фізичними і юридичними особами. Особа, яка звертається за правовою допомогою, має бути цілком переконана у нерозголошенні даних про неї та її близьких родичів, а тому потребує гарантій збереження таємниці розмов, що велися з адвокатом, суті правових консультацій тощо.

Цей принцип знайшов закріплення у ст.10 Правил адвокатської етики, яка визначає, що дотримання конфіденційності є необхідною і щонайважливішою передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких є неможливим належне надання професійної правничої (правової) допомоги, здійснення захисту та представництва. Тому збереження конфіденційності будь-якої інформації, яка визначена як предмет адвокатської таємниці Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», або становить персональні дані про фізичну особу, які охороняються законодавством з питань захисту персональних даних, є обов'язком адвоката у відносинах з усіма суб'єктами права, які можуть вимагати розголошення такої інформації, та обов'язком щодо клієнта і тих осіб, кого ця інформація стосується [4].

Варто зазначити, що поняття «конфіденційність», «конфіденційна інформація» і «адвокатська таємниця» істотно відрізняються за змістом і походженням. Конфіденційність (англ. confidentiality) – це властивість, яка не підлягає розголосові; довірливість, секретність, суто приватність [1].

Відповідно до ст.21 Закону України «Про інформацію», інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація. Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Така інформація може поширюватися лише за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом [3].

Визначення адвокатської таємниці дає ст.22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Так, адвокатська таємниця – це

будь-яка інформація, що стала відома адвокату, його помічнику, стажисту, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності [2].

Крім того, законом передбачено, що адвокат зобов'язаний забезпечити розуміння і дотримання принципу конфіденційності та обов'язку зберігати адвокатську таємницю його помічнику, стажисту та осіб, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також особі, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю. Вищезазначені суб'єкти зобов'язані забезпечити такі умови зберігання документів та матеріалів, переданих клієнтом, що містять інформацію, яка не підлягає розголошенню, котрі розумно виключають доступ сторонніх осіб.

Отже, можна зробити висновок, що обов'язок дотримання конфіденційності накладає на адвоката значні обмеження. У зв'язку з цим необхідно з'ясувати з якого саме моменту виникає адвокатська таємниця. Протягом тривалого часу це питання було предметом обговорення у багатьох вчених-юристів. Прийнято вважати, що адвокатська таємниця настає з моменту, коли клієнт переступив поріг приміщення в якому працює адвокат. Сам факт того, що особа звернулась до адвоката за професійною допомогою – вже є професійною таємницею. Суть прохання клієнта, зміст первинної консультації також є предметом адвокатської таємниці.

Під час виконання своїх обов'язків, адвокат повинен уникати нестриманого (необережного) спілкування, навіть з чоловіком (дружиною) або членами сім'ї, з питань, які стосуються справ клієнта, повинен остерігатися будь-яких розмов, що стосуються виконуваних ним доручень, не згадувати імені клієнта або іншої можливої ідентифікації особи. Більш того, адвокат не повинен повторювати ніяких пліток або інформації про особу клієнта та його справи, які могли бути випадково почуті адвокатом або йому розказані. Обговорення професійних питань між адвокатами у присутності сторонніх людей не допустимо. Ці дії можуть завдати значної шкоди інтересам клієнта. Адвокат, який займається літературною діяльністю, пише автобіографію або займається викладацькою чи науковою діяльністю повинен не допускати розповсюдження і в цих випадках конфіденційної інформації.

Звичайно, найважливішою гарантією додержання адвокатом таємниць, довірених йому клієнтом, є його внутрішнє переконання свято додержуватись цього обов'язку з етичних міркувань, принциповість у відстоюванні цієї позиції від протиправних посягань. Проте гарантією

дотримання адвокатом таємниці у своїй діяльності є можливість притягнення до дисциплінарної відповідальності у разі її порушення. Так, у випадку розголошення адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю, використання їх у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб на адвоката буде накладено дисциплінарне стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю згідно п. 2 ч. 2 ст. 32 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Дивним і незрозумілим є той факт, що адвокат несе тільки найменшу відповідальність – дисциплінарну і не вважається суб'єктом злочину в разі розголошення адвокатської таємниці. Адже Кримінальний кодекс України взагалі не передбачає відповідальність адвоката за порушення принципу конфіденційності адвокатської діяльності та розголошення адвокатської таємниці.

Забороняється за будь-яких умов розголошувати відомості, шо становлять адвокатську таємницю, зокрема спроби органів досудового розслідування і суду, які є незаконними, допитати адвоката про обставини, що складають адвокатську таємницю.

Проте документи та інформація можуть втратити статус адвокатської таємниці за згодою клієнта або особи, якій відмовлено в укладенні договору про надання професійної правничої (правової) допомоги, що викладена у її письмовій заяві. Тобто, клієнт може написати заяву на згоду використання та розголошення інформації, яка становить предмет адвокатської таємниці, лише за умови, що це не зашкодить його репутації, авторитету та не призведе до будь-яких негативних правових наслідків. При цьому, з метою захисту своїх професійних прав та гарантій адвокатської діяльності адвокат має право продовжити зберігати інформацію та документи в статусі адвокатської таємниці.

Деякі вчені вважають, що адвокатська таємниця може бути розкрита, не тягнучи за собою порушення дисциплінарної справи щодо адвоката, у разі, коли предметом адвокатської таємниці виявилась інформація про злочин, що готується (коли розголошення таємниці – єдина можливість запобігти злочинові). Заради забезпечення найважливіших людських цінностей, які складають принцип верховенства права, допускається певний відступ від вікових традицій щодо абсолютності принципу адвокатської таємниці. Але ця обставина і надалі залишається не врегульованою законодавством.

На мою думку, довіра і чесність, добросовісність і збереження адвокатської таємниці є визначальними у взаємовідносинах адвоката із його клієнтом. Тому, питання принципу конфіденційності наразі є дуже важливим для здійснення адвокатської діяльності належним чином.

Список використаної літератури:

1. Богуш В. М., Кривуца В. Г., Кудін А. М., Інформаційна безпека: Термінологічний навчальний довідник за ред. Кривуци В. Г. – К.: 2004. – 508 с.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012р. № 5076-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

3. Про інформацію : Закон України від 02.10.1992р. № 2657-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12.

4. Правила адвокатської етики: Правила від 09.06.2017р. № n0001891-17 / З'їзд адвокатів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Козюченко Я.В.
студентка 1-го курсу магістратури факультету прокуратури та слідства (кримінальна юстиція) Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМНОГО ОЗНАЙОМЛЕННЯ СТОРІН КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ З МАТЕРІАЛАМИ В КОНТЕКСТІ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ СТОРІН

Ознайомлення з правозастосовною практикою дає підстави констатувати наявність значної кількості порушень законодавчої вимоги, закріпленої у ст. 290 КПК щодо порядку відкриття сторонами своїх доказів, у тому числі і стосовно недотримання припису щодо відкриття стороні захисту речових доказів, які є у розпорядженні слідчого, прокурора. Деякі з цих порушень викликані свідомими або несвідомими помилками у правозастосуванні, а інші пов'язані з правовою невизначеністю окремих нормативних положень з цього питання.

Кримінальний процес – це система, в якій кожна норма закону має своє місце, а її невиконання може спричинити негативні наслідки. Тому і аналіз положень кримінального процесуального законодавства України щодо регламентації процедури відкриття матеріалів кримінального провадження іншій стороні, виявлення проблемних і дискусійних питань та внесення пропозицій щодо їх вирішення є дуже важливим елементом ефективної дії кримінального процесу.

Під час досудового розслідування у межах надання правової допомоги клієнту захисник направляє кілька адвокатських запитів до державних органів чи приватних установ. В кінці кожного досудового розслідування,

коли усі докази зібрані і провадження може передаватись до суду виникає така важлива процедура, як відкриття матеріалів іншій стороні. Відкриття доказів сторонами кримінального провадження – це стадія закінчення розслідування злочину, після якої абсолютно точно ясно, що кримінальне провадження має вагому перспективу передання його до суду. Погоджуємося з науковою позицією, що, реалізуючи вказане право, сторони кримінального провадження отримують фактичну та юридичну можливість контролювати хід і результати досудового розслідування; оцінити законність прийнятого рішення про закінчення розслідування; представити суду матеріали, якщо сторона має намір використати відомості, що містяться у них, як докази в суді; виявити порушення, що обмежують їхні права й законні інтереси; виявити порушення під час збирання, перевірки, оцінки і використання доказів у кримінальному провадженні; виявити прогалини у доказовій базі, яка сформована стороною, своєчасно вжити заходи щодо їх усунення [1].

Зокрема цікавим є питання самого моменту відкриття матеріалів стороною захисту та важливість цієї дії для подальшого захисту обвинуваченого (підсудного). Саме на етапі пред'явлення обвинуваченому матеріалів для ознайомлення, зазначає О. Олійник, виникає конфліктна ситуація між слідчим, який намагається якнайскоріше закінчити кримінальну справу та направити її до суду, і обвинуваченим, який намагається потягнути час, сподіваючись, наприклад, на певні обставини, які, на його думку, можуть полегшити його становище [2]. Доцільність взаємного відкриття матеріалів іншій стороні під час завершення досудового розслідування підтверджується і даними анкетного опитування, проведеного К. Є. Лисенковою, відповідно до якого на необхідності такої процедури наголошують 91% опитаних прокурорів, 89% адвокатів, 93% працівників органів внутрішніх справ та 94% суддів [3, с. 3]

Можна сказати, що ст. 290 КПК є недосконалою з точки зору її практичної реалізації. Не визначення у КПК чіткого порядку фіксування процесуальних дій, які проводяться стороною захисту, зокрема, щодо відкриття матеріалів стороні обвинувачення породило неоднаковість правозастосування ст. 290 КПК адвокатами. У зв'язку з цим, кожен адвокат сам вправі визначати допустимий порядок відкриття доказів та форму фіксування цієї процесуальної дії. Виникає питання про доцільність ознайомлення потерпілого та його представника з усіма матеріалами. За загальними правилами, установленими ч. 2–4 ст. 290 КПК України, прокурор або слідчий за його дорученням зобов'язаний надати підозрюваному, його захиснику, законному представнику та захиснику особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру, доступ до всіх матеріалів кримінального провадження, у тому числі й до будь-яких доказів, які самі собою або в сукупності з іншими доказами можуть бути використані для доведення невинуватості або меншого ступеня винуватості

підозрюваного, або сприяти пом'якшенню покарання, а також забезпечити їм можливість робити копії або відображення матеріалів [4]. Цікавим також є момент ознайомлення з матеріалами негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД). Частиною доказів НРСД є підстави щодо їх проведення. Так, прокурор повинен надати документи про підстави проведення НСРД разом із матеріалами, отриманими в результаті проведення негласних слідчих розшукових дій.

Частина 6 ст. 290 КПК України покладає обов'язок відкриття матеріалів і на сторону захисту, але зі змісту цієї норми випливають дві обов'язкові підстави для надання доступу до цих матеріалів: 1) наявність запиту прокурора про надання такого доступу; 2) наявність у сторони захисту наміру використати відомості, що містяться у наявних у неї матеріалах як докази у суді.

Здійснюючи відкриття наявних у неї матеріалів, сторона захисту зобов'язана: 1) надати доступ і можливість скопіювати або відобразити відповідним чином будь-які речові докази або їх частини, документи або копії з них; 2) надати доступ до житла чи іншого володіння, якщо вони знаходяться у володінні або під контролем сторони захисту. Особливі труднощі виникають у адвоката, який вступив в справу вже в суді і не ознайомлювався з матеріалами кримінального провадження під час досудового розслідування. Захисник повинен мати копії документів, щоб мати змогу їх вивчити, критично осмислити та в необхідних випадках подати клопотання про визнання доказів недопустимими. Виняток із цих правил ч. 6 ст. 290 КПК України встановлено щодо будь-яких матеріалів, які можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Вирішення питання про віднесення конкретних матеріалів до таких, що можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, покладається на розсуд сторони захисту. Це питання може бути вирішене нею як одразу після одержання запиту прокурора про надання доступу до наявних у сторони захисту матеріалів, так і після ознайомлення з матеріалами досудового розслідування. За результатами вирішення питання про віднесення конкретних матеріалів до таких, що можуть бути використані прокурором на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, сторона захисту вправі прийняття рішення про надання чи ненадання прокурору доступу до таких матеріалів [5]. Проте таке твердження є не зовсім справедливим, адже тільки одна сторона у такій ситуації повинна розкрити стороні захисту усі свої напрацювання по справі. Коли сторона захисту в свою чергу має право не надати свої докази для ознайомлення. Крім того, на етапі завершення досудового розслідування підозрюваний (обвинувачений) та його захисник мають право заявляти клопотання (про проведення

слідчих дій, закриття кримінального провадження, перекваліфікацію дій підозрюваного тощо), а слідчий (прокурор) зобов'язані їх розглянути в загальному порядку та прийняти процесуальне рішення (задовольнити або відмовити (повністю або частково)).

Чи можна говорити про принцип рівності сторін коли їх представники у процесі кримінального провадження ставляться у різні умови. Також під сумнівом принцип змагальності сторін та свободи в поданні ними до суду своїх доказів, адже він вказує на рівність прав у збиранні доказів та реалізацію процесуальних прав. А у даному випадку ми бачимо, що така рівність є дещо порушеною.

Вважаємо за необхідне переглянути обов'язки щодо відкриття матеріалів іншій стороні. Вирішення окреслених проблем сприятиме виконанню завдань кримінального провадження, додержанню прав і свобод його учасників та забезпечать реалізацію принципу змагальності сторін та свободи в поданні ними суду своїх доказів і доведенні перед судом їх переконливості.

Список використаної літератури:

1. Гришин О.Ю. Особливості процесуального алгоритму відкриття сторонами матеріалів кримінального провадження / О.Ю. Гришин, Н.С. Чальцева // Від громадянського суспільства – до правової держави: м-ли X міжнар. наук. конф. студ. та молодих учених [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// www.corp–lguvd.lg.ua/d130109.html

2. Олійник О. Порушення права на захист при ознайомленні обвинуваченого з матеріалами кримінальної справи. Юридичний журнал. 2010. № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// www.justinian.com.ua/article.php id=3602.

3. Лисенкова К.Є. Принцип змагальності сторін у досудовому кримінальному провадженні: автореф. дис. … канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ, 2016. 20 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України : від 13.04.2012 № 4651–VI. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.

5. Ковальчук С. Процесуальний порядок відкриття матеріалів кримінального провадження. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2013. № 2. С. 190-195

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Кондрич В.В.
аспірант кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТА В УКРАЇНІ

Безперервне підвищення кваліфікації – безумовна складова діяльності будь-якого сучасного успішного адвоката, яка забезпечує поглиблення, розширення й оновлення професійних знань, вмінь та навичок. Всі адвокати та помічники адвокатів, інформація про яких внесена до Єдиного реєстру адвокатів України, зобов'язані постійно підвищувати свій професійний рівень (рівень професійної кваліфікації).

Підвищення кваліфікації адвокатів спрямовано на: 1) зміцнення їх правових навичок; 2) практичну реалізацію правил адвокатської етики; 3) підвищення рівня знань в напрямку прав людини та основоположних свобод; 4) навчання повазі до прав та інтересів клієнтів; 5) навчання захисту прав клієнтів і сприянню їхньому здійсненню; 6) навчання сприянню належному здійсненню судочинства та реалізації права на справедливий суд; 7) заохочення до участі у наданні безоплатної правової допомоги; 8) інше поглиблення, розширення й оновлення їх професійних знань, вмінь та навичок [1].

Види підвищення кваліфікації адвокатів: 1) навчання або викладання за професійними програмами підвищення кваліфікації адвокатів у вищих навчальних закладах III та IV рівня акредитації, якщо вони є акредитованими операторами підвищення кваліфікації адвокатів; 2) участь у міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових, науково-практичних та науково-методологічних конференціях, семінарах, круглих столах, тренінгах, програмах тощо, які організовані та проводяться операторами підвищення кваліфікації адвокатів в Україні та за кордоном; 3) участь у будь-яких акредитованих заходах з підвищення кваліфікації адвокатів (в тому числі в форматі онлайн), які організовані операторами підвищення кваліфікації адвокатів після проходження тестування (за наявності) на онлайн-платформі адміністратора з підвищення кваліфікації адвокатів Вищої школи адвокатури Національної асоціації адвокатів України; 4) виступ у якості сертифікованого лектора з доповіддю, презентацією або науковим повідомленням на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних та науково-методологічних конференціях, семінарах, круглих столах, майстер-класах, тренінгах тощо; 5) наукові або науково-практичні статті, які пройшли рецензування Вченою радою Вищої школи адвокатури НААУ; 6) видання монографій, підручників, посібників (у тому числі у співавторстві); 7) здобуття наукового ступеня доктора наук в галузі права

(або доктора права в разі отримання ступеня за кордоном) при здійсненні адвокатської діяльності; 8) робота в органах адвокатського самоврядування (в тому числі на виборних позиціях без оформлення трудових відносин згідно Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»); 9) участь в роботі секцій та комітетів (голова та заступники голови комітету, секції НААУ; 10) інша діяльність, визначена Експертною радою НААУ [2].

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» під час здійснення адвокатської діяльності адвокат зобов'язаний підвищувати свій професійний рівень [3].

На реалізацію Закону 14 лютого 2019 року рішенням Ради адвокатів України № 20 було ухвалено Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України (в новій редакції згідно рішення Ради адвокатів України від 21 вересня 2019 року № 111), в якому зазначено, що загальна організація процесу підвищення кваліфікації адвокатів в Україні здійснюється Радою адвокатів України та реалізується Національною асоціацією адвокатів України, радами адвокатів регіонів, Вищою школою адвокатури Національної асоціації адвокатів України, Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури, кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури регіонів та сторонніми операторами підвищення кваліфікації адвокатів, що акредитовані адміністратором підвищення кваліфікації адвокатів.

Загалом, підвищення кваліфікації адвокатів в Україні здійснюється у відповідності до Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України операторами підвищення кваліфікації адвокатів за адміністрування підвищення кваліфікації адвокатів адміністратором. Адміністратором процесу підвищення кваліфікації адвокатів в Україні є Вища школа адвокатури НААУ [4].

Загальна організація процесу підвищення кваліфікації адвокатів в Україні здійснюється Радою адвокатів України та реалізується Національною асоціацією адвокатів України, радами адвокатів регіонів, Вищою школою адвокатури Національної асоціації адвокатів України, Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури, кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури регіонів та сторонніми операторами підвищення кваліфікації адвокатів, що акредитовані.

Експертна рада з питань акредитації та сертифікації утворюється Національною асоціацією адвокатів України (далі – НААУ) за рішенням Ради адвокатів України як постійно діючий колегіальний робочий орган НААУ, що діє з метою організаційно-методичного забезпечення акредитації операторів підвищення кваліфікації, акредитації заходів з підвищення кваліфікації адвокатів, сертифікації осіб, які допускаються операторами підвищення кваліфікації до проведення заходів з підвищення кваліфікації адвокатів в якості доповідачів, лекторів, тренерів або експертів [5].

Варто зазначити, що відповідно до положення, адвокати за календарний рік повинні проходити не менше 50% заходів щодо підвищення кваліфікації організовані саме від Вищої школи адвокатури, особи, які набули статусу адвоката, в перші три роки зобов'язані підвищувати кваліфікацію на рівні 16 годин на рік, а інші адвокати – 10, це надає підстави вважати що ВША «добровільно-примусово» збирає грошові кошти для своєї діяльності. Також, ВША запроваджено певні спецкурси, які є обов'язковими для проходження, щоб займатися практикою у адвокатській сфері, а саме: курс для помічників адвоката, для стажистів, а також спецкурс «Молодий адвокат», які за своєю ціною досить «кусючі». З метою оцінювання підвищення кваліфікації адвокатів встановлюється відповідний період оцінювання тривалістю у три роки. За основу оцінювання підвищення кваліфікації адвокатів приймається система залікових балів. З 1 липня 2019 року ведеться електронний облік залікових балів. Бали відображаються в особистому профілі адвоката на сайті Центру акредитації ВША НААУ. Після відвідування заходу з підвищення кваліфікації, інформація в обов'язковому порядку опрацьовується Центром акредитації ВША НААУ, що впливає на швидкість відображення залікових балів в особистому кабінеті адвоката. Тому варто пам'ятати, що бали додаються до профілю не одразу після завершення заходу, а протягом певного періоду, який необхідний Центру акредитації ВША НААУ на опрацювання інформації.

Адвокатам, які відвідували заходи з підвищення кваліфікації до моменту створення Центру акредитації ВША НААУ (1 липня 2019 року), слід звернутися до Ради адвокатів регіону, яка відповідальна за внесення балів до Центру акредитації ВША НААУ за перше півріччя.

Слід згадати і про тестування адвокатів, яке ставить за мету закріплення знань, отриманих адвокатом під час прослуховування семінару. Посилання для проходження тестування надходить на електронну адресу адвоката протягом декількох днів після завершення заходу з підвищення кваліфікації. Тестові запитання можуть містити як одну, так і декілька правильних відповідей. Адвокату надається необмежена кількість спроб для проходження тестування. Успішне проходження тестування гарантує нарахування залікових балів в особистому кабінеті адвоката. перед початком та після завершення заходу з підвищення кваліфікації відбувається сканування QR-коду. QR-код є підтвердженням участі адвоката у заході. Цей код надсилається на електронну адресу адвоката оператором підвищення кваліфікації. Сканування QR-коду підтверджує участь адвоката у заході з підвищення кваліфікації та надає можливість проходження тестування.

Список використаної літератури:

1. Береза Н. В. Правові основи діяльності інституту адвокатури в Україні URL: http://lsej.org.ua/5_2015/3.pdf

2. Рішення Ради адвокатів України про затвердження Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України № 67 від 26 червня 2019 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2019-06-26-poryadki_5d53d8f db067f.pdf

3. Закон України Про адвокатуру та адвокатську діяльність № 5076-VI від 05.07.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

4. Наказ вищої школи адвокатури Національної асоціації адвокатів України Про створення Центру акредитації, обліку та контролю підвищення кваліфікації адвокатів № 6 від 01.04.2019 р. URL: http://cpd.hsa.org.ua/uploads/5cd975fd31541.pdf

5. Підвищення кваліфікації. URL: https://unba.org.ua/education

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Кузнецова А.М.
студентка 2-го курсу
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА МОНОПОЛІЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Адвокатська монополія – це виключне право надання професійної правничої допомоги громадянам у суді адвокатами. Запровадження виключного права адвокатів на представництво інтересів в суді є важливим кроком демократичної держави, яка прагне ефективного та професійного захисту прав та інтересів своїх громадян. В багатьох європейських країнах таке виключне право реалізується вже не один десяток років. Наприклад, в Німеччині та Австрії, де рівень професіоналізму адвокатів є одним з найвищих, державна політика запровадження адвокатської монополії була розпочата п'ятдесят років тому [1].

У 2016 році законопроектом № 3524 було внесено зміни до Конституції України, а саме її було доповнено статтею 131-2, яка на законодавчому рівні закріпила монополістичне положення адвокатури щодо представництва інтересів особи у суді, а також захисту від кримінального обвинувачення.

Ця тема є актуальною сьогодні, тому що законодавець має намір скасувати адвокатську монополію, з цією метою було створено законопроект №1013, що був визнаний КСУ висновком від 31.10.2019 таким, що відповідає

чинній Конституції України, а отже відкрив шлях для скасування монополії адвокатури на законодавчому рівні.

Основною причиною такого нововведення було прагнення підвищити якість послуг у сфері надання правничої допомоги, забезпечити належним захистом осіб та громадян, що її потребують. Проте, такі зміни також зустріли опір деяких кіл осіб, а також підприємств. Така реакція обумовлена в першу чергу економічним чи фінансовим аспектом. Якщо раніше інтереси певної юридичної особи могли бути представлені в суді керівником юридичної служби/відділу, який не мав права займатися адвокатською діяльністю, то зараз це стає неможливим, тож таким підприємствам необхідно звертатися за наданням таких послуг до адвокатів, що здійснюють свою діяльність одноособово чи до адвокатських бюро/об'єднань, укладати договір та здійснювати оплату таких послуг. По-друге, такі новації викликали бурні обговорення та спори серед адвокатів, а також серед юристів, що не мали посвідчення на зайняття адвокатської діяльністю.

Які ж аргументи наводять обидві сторони?

Прихильники вважають, що по-перше, адвокат пройшов більш спеціалізовану підготовку до виконання своїх професійних обов'язків, а отже надає більш якісні послуги. По-друге, діяльність адвоката врегульована великою кількістю нормативно-правових актів та нормативних документів. Третім аргументом є саме вимоги до етичної поведінки адвокатів, яких вони зобов'язані дотримуватися та за порушення яких передбачена юридична відповідальність у вигляді дисциплінарних стягнень. Четвертою причиною є запровадження та існування такої практики у інших, більш розвинутих країнах, та запозичення Україною їх позитивного досвіду.

Проте крім позитивних змін, багато юристів вбачає у введенні адвокатської монополії немало негативних рис:

– монополія не впливає на якість адвокатських послуг, тож позбавлена сенсу;

– монополія є інтересом НААУ у зв'язку з отриманням членських внесків, оплати за кваліфікаційний іспит та т.і.;

– монополізація призводить до ліквідації конкуренції, тобто до зловживання адвокатами своїми правами та повноваженнями;

– монополія – це порушення економічних інтересів юридичних осіб, а також малозабезпечених верств населення.

Таким чином, можна зробити висновок, що адвокатську монополію неможливо об'єктивно розглядати без урахування позицій обох сторін: як прихильників, так і противників. За оптимальних умов для інституту адвокатури у нашій державі є досягнення такого рівня розвитку, за якого у жодного замовника послуг не виникне сумнівів в питанні про те, до кого звертатися: до юриста за довіреністю чи до адвоката.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. – Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: закон України від 05.07.2012 р. – Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282.
3. Правила адвокатської етики від 09.06.2017 [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17
4. Сайт Ради адвокатів Київської області [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://radako.com.ua/news/advokatska-monopoliya-shcho-pro-ce-dumayut-yuristi

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Курочкіна А.А.
студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ: ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Для здійснення адвокатської діяльності надзвичайно важливе значення має такий принцип адвокатської діяльності як конфіденційність, який встановлено законом в інтересах правосуддя з метою захисту довірчого характеру відносин між адвокатом і його клієнтом, зміцнення соціального престижу і авторитету адвокатури. Конфіденційність стосунків адвоката та клієнта, дотримання професійної юридичної таємниці є фундаментальною традицією у світовій юридичній практиці. Тож, збереження адвокатської таємниці є необхідною умовою ефективної діяльності адвокатури для сучасної, правової держави Україна, яка зробила вибір курсу на користь Європи. Цей вибір є вкрай важливим як для нашої держави, так і для більшої частини світової спільноти.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року закріплює правову дефініцію поняття «адвокатська таємниця». Згідно з частиною 1 статті 22 зазначеного Закону, адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим

Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності [1].

Визначено, що гарантії адвокатської таємниці мають на меті забезпечення конфіденційності обміну інформацією між довірителем і адвокатом, тобто таємниці комунікації (усній, письмовій, телефонних переговорів тощо) підзахисного (довірителя) і його адвоката.

Проте у частині 6 цієї статті вказано, що подання адвокатом в установленому порядку та у випадках, передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», інформації центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, не є порушенням адвокатської таємниці. Тож, повідомити правоохоронним органам ці відомості – це обов'язок адвоката як громадянина. За Законом, така дія не буде вважатися порушенням адвокатської таємниці і, відповідно, не є проступком адвоката.

Отже, розголошення відомостей, які необхідні для запобігання злочину буде законним, якщо є реальні підстави вважати, що існує можливість здійснення таких небезпечних для життя людства або існування держави протиправних дій. Проте слід зазначити, що розголошення адвокатом інформації, що надійшла від клієнта, навіть якщо вона містить дані про небезпечний злочин, що готується, може призвести до втрати таким адвокатом попиту на надання послуг саме ним, а також його авторитету. Це може спричинити підрив авторитету адвокатури загалом. Адже насамперед адвокатура за своєю правовою природою покликана забезпечити право на професійну правничу допомогу, тобто на захист, будь-якій особі, яка звернеться за такою допомогою.

Вчені-правники по-різному ставляться до цієї проблеми. На нашу думку, слід погодитись з думкою М. Ю. Барщевського щодо того, що адвокатська таємниця не є абсолютною. Вчений обґрунтовує це тим, що адвокатська таємниця виникла в інтересах суспільства, і межі її охорони повинні співвідноситися з інтересами суспільства. Захисник повинен «оцінити суспільну небезпеку» [2, с. 63] і тоді він вчинить правильно.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що довіру до адвокатури з боку суспільства не можна занести в текст закону. Це модель поведінки як окремо кожного адвоката, так і всієї адвокатури в цілому. Не викликає сумніву той факт, що без адвокатської таємниці немає адвокатури. Без

наявності адвокатської таємниці неможливо побудувати довірчі відносини з клієнтом, а це є обов'язкова, істотна і необхідна умова для ефективного здійснення адвокатської діяльності. На нашу думку, існуюче правове регулювання адвокатської таємниці потребує вдосконалення законодавчого закріплення.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012р. No 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – No. 27. – Ст. 282.

2. Барщевский М. Ю. Адвокатская этика / М. Ю. Барщевский. – 2-е изд. – М.: Профобразование, 2012. – 105 с.

3. Заборовський В. В. Проблемні питання визначення поняття «Адвокатська таємниця» / В. В. Заборовський, К. В. Гечка // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Право. – 2014. – Вип. 25. – С. 274–277.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Лещенко Л. С.
студентка 2-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальна юстиція)
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА ЯК СКЛАДОВА ПРАВОЗАХИСНОЇ ФУНКЦІЇ

Адвокатура – це один з основних елементів правозахисної системи. Саме до адвоката найчастіше звертаються в разі потреби захисту своїх прав або ж у разі їх порушення. Однак найважливішим є питання ефективності діяльності адвоката, тому що звертаючись за захистом своїх прав, особа потребує кваліфікованої та ефективної допомоги.

На законодавчому рівні не можуть бути встановлені критерії ефективності адвокатури в цілому, тим більше кожного адвоката окремо, проте в наукових колах існують певні точки зору на цей рахунок.

Питанням вивчення ефективності адвокатської діяльності займалися: Крижановський А. Ф., Святоцький О. Д., Медведчук В. В., Михеєнко М. М., Фіолевський Д. П., Бакаянова Н. М. та інші.

Крім того, важливо згадати Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», в якому можна знайти багато аспектів діяльності адвокатури, відповідно, і визначити деякі критерії ефективності.

Стаття 2 цього закону визначає адвокатуру України як недержавний самоврядний інститут, який забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом [1].

Відповідно до даного визначення, можна з'ясувати завдання та цілі адвокатури, тим самим визначити в яких саме функціях цей інститут повинен бути ефективним.

Цікавим є визначення І. Д. Перлова: «Ефективність діяльності захисника в боротьбі за законність визначається результатами реального захисту прав і законних інтересів особи» [2, ст. 146].

Разом з тим ефективність діяльності адвокатів необхідно визначати, враховуючи не тільки кінцеві цілі захисту, а й активність їх участі на окремих стадіях судочинства, використання ними законних засобів і способів захисту, застосування тактичних, методичних, психологічних прийомів для здійснення захисту. Зрозуміло, що поняття ефективності адвоката, в тому числі і захисника, включає в себе вміле використання процесуальних засобів, що сприяють своєчасному і правильному розслідуванню і вирішенню справ. [3, ст. 38].

Існує й інша позиція, наприклад, Д. П. Фіолевський вважає, що реалізація права на доступну, якісну та ефективну правову допомогу може бути здійснена тільки за низки умов. Серед них він виділяє наступні: в країні налагоджена система підготовки достатньої кількості і високої якості юристів; існує сильна і незалежна асоційована на добровільних засадах і принципах повного самоврядування, адвокатура; на законодавчому рівні забезпечено, з одного боку, право кожної людини на своєчасну і якісну правову допомогу, а з іншого – законодавча заборона будь-яких спроб з боку посадових осіб перешкоджати виконанню адвокатом або іншою уповноваженою на те особою своїх обов'язків з надання правової допомоги фізичним та юридичним особам [4, ст. 3-7].

У свою чергу, М. Ф. Ненашев вказував, що ефективність знаходить конкретне відображення в різних якісних і кількісних показниках [5, ст. 9]. До них можна віднести активну участь адвоката на стадії досудового розслідування і в суді, повноту і цілеспрямоване використання прав на всіх стадіях розгляду справи, співвідношення заявлених адвокатом і задоволених слідчим клопотань та ін.

Незважаючи на різні підходи, всі вони мають право на існування. Саме в сукупності ці критерії ефективності дадуть можливість кожному адвокату, а також адвокатурі в цілому, бути дійсно найбільш ефективним елементом правозахисної діяльності України.

Можна сказати, що адвокатура не може бути ефективною без підтримки та участі держави, саме вона дає базу для діяльності адвокатів, надаючи всі можливості для їх навчання і підвищення кваліфікації. В свою чергу, адвокат повинен брати участь і допомагати особі на всіх стадіях розгляду справи, вміти грамотно і кваліфіковано захистити її права в разі необхідності, або ж допомогти відновити порушені. В ефективності його діяльності мають значення як його моральні якості, так і якісно-кількісні показники його діяльності.

Отже, в теперішній час адвокатура є досить ефективним елементом правозахисної функції, проте вдосконалення адвокатури тільки поліпшить її діяльність, що безсумнівно принесе позитивні результати для держави в цілому.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05. 07. 2012 р. № 5076-VI. URL: http://zakon2.rada.gov.ua.
2. Перлов И. Д. Защита и правосудие. – В кн.: Роль и задачи советской адвокатуры. М., – 1972. – ст. 146.
3. Бойков А. Изучение причин судебных ошибок. Социалистическая законность, 1968. № 8 с. 38.
4. Фіолевський Д. П. Сильна і незалежна адвокатура потрібна и людині, и владі. Адвокат. 2007. № 4. – С. 3-7.
5. Ненашев М. Ф. Эффективность идейно-воспитательной работы. М., 1974. с. 9.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Ступник А.О.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВЕ ПОЛОЖЕННЯ ПОМІЧНИКА АДВОКАТА

Слово «адвокат» походить від латинського слова «advocatus», тобто – закликаю запрошую. З самого початку в Римі у громадян існувало право представляти себе самостійно або можна було запросити когось на те щоб захищали його права. Римляни називали адвокатами ту людину, яка їх

супроводжувала на суд для свого захисту. Коли розпочався період імперії, слово адвокат почали впроваджувати до людей, які є судовими захисниками тому що раніше адвокатом називали всіх людей котрі були запрошені на суд [1, ст.136-151].

Правове положення помічника адвоката визначено відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який встановлює організацію, діяльність, структуру і завдання особи, яка займає посаду помічника адвоката.

У науці питання правового регулювання праці адвоката та їхніх помічників є малодослідженим, лише деякі науковці зверталися до цієї правової проблематики як-от: Г.С. Скачкова, А.М. Слюсар, Ю.О. Остапеноко та інші.

Адвокати мають право брати собі на допомогу помічників. На посаду помічника адвоката може претендувати особа яка має повну закінчену юридичну освіту і вона повинна володіти державною мовою. Помічником адвоката може бути фізична особа, яка: є громадянином України або іноземним громадянином, чи особою без громадянства, які у встановленому порядку отримали дозвіл на працевлаштування в Україні на посаду помічника адвоката.

Згідно з законодавством, помічником адвоката не має право бути людина, яка:

– визнана судом недієздатною або обмежено дієздатною;
– мала непогашену судимість за вчинення тяжкого злочину ;
– щодо якої прийнято рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю, – протягом двох років із дня прийняття рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю;
– звільнена з посади судді, прокурора, слідчого, нотаріуса, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги або вчинення корупційного правопорушення, – протягом трьох років з дня такого звільнення.

Помічнику адвоката забороняється суміщати свою роботу з органами прокуратури, судами, органами внутрішніх справ, служби безпеки, державного управління.

Помічник адвоката має право:

– брати участь у різноманітних конференція,форумах;
– користуватися різними засобами інформації;
– покращувати свій рівень професійної кваліфікації

Помічник адвоката може:

– бути присутнім під час судових рішень і слідчих дій,якщо є письмовий дозвіл клієнта адвоката;
– готувати розглядати проекти запитів, листів,позовних заяв лише за дорученням адвоката ;

– отримувати відповіді на запити, витяги з документів або матеріалів справи,лише за згодою адвоката;

– вести не складні судові справи і може надавати консультацію з правовим питань,лише під керівництвом адвоката.

– здійснювати інші правові дії,які не заборонені законодавством.

Проаналізувавши вище сказане можна додати, що правове положення помічника адвоката доволі вигідне, так як він може звільнитися від проходження стажування для подальшого отримання свідоцтва про правове зайняття адвокатську діяльність, що значно економить його час та кошти.

Повноваженнями помічника адвоката є:

– вчасне та відмінне виконання своєї роботи;

– дотримуватися терміну підготовки документів;

– кожен день підвищувати свій рівень професійної кваліфікації;

– не допускати порушення норм адвокатської етики ;

– дотримуватися адвокатської таємниці і не розголошувати інформації,яку дізнався від клієнта третій особі.

На даний час виникають деякі проблеми щодо кількості помічників адвоката. Справа в тому, що дозволяється адвокату мати тільки трьох помічників, але осіб які хотіли бути помічником значно більше, але проблема з влаштуванням. Можливо було би доцільним надати адвокату можливість мати необмежену кількість помічників адвоката. Крім того, погоджуюсь з науковцями, які пропонують скасування стажування для осіб, які здали кваліфікаційний іспит.

В сучасному світі постає проблема того що адвокат повинен нести відповідальність про вчинення не правомірних дій свого помічника. Серед таких правопорушень виділяють не дотримання адвокатської таємниці, порушення норм адвокатської етики та інше.

Проаналізувавши, правове положення помічника адвоката, можна дійти до висновку що, на помічника адвоката покладено велику кількість обов'язків, у тому числі тих, що стосуються дотримання Правил адвокатської етики.

Список використаної літератури:

1. Косарєв М. А. Правовий статус адвоката в іноземних державах / М. А. Косарєв // Право і політика. – 2006. – № 11. – С. 136-151.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Малахатько Д.К.
студентки 2-ого курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ЯК ПРАВОВА ГАРАНТІЯ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності, згідно до статті 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

На жаль, рекордним за кількістю слідчих дій відносно адвоката став 2016р. Лише у Києві було зареєстровано 98 обшуків у 75 адвокатів. Найбільшої вершини активності слідчі дії досягли з половини року, наприклад, у Київській області протягом одного дня зафіксовано 6 обшуків адвокатів. І хочу зауважити, що це тільки статистика Києва та області [1].

Виходячи з цього, можна сказати, що питання забезпечення адвокатської таємниці досі залишається дискусійним і виходить на перший план у правозахисній діяльності.

Пропоную розібратись, чим же насправді є адвокатська таємниця.

Як говорив Е. Бенедикт: «Адвокат, який перейшов у роль свідка, позбавляє обвинуваченого його останньої опори, даної йому законом в особі захисту… те, що повинне служити йому, обертається проти нього ж.» [2]. Не можу з ним не погодитись, адже саме на абсолютній довірі, яка полягає в тому, що вся інформація, яку отримав адвокат, за жодних умов не буде розголошена, ґрунтується сутність адвокатської діяльності.

Якщо говорити про визначення терміну «адвокатська таємниця», то можна зауважити, що однозначної думки просто не існує. Особисто я, схильна до тієї думки, що суть питання полягає не в самій таємниці, а в тому, щоб обвинуваченому і його близьким, гарантували можливість вільно говорити адвокату все, що вони вважають за потрібне, без будь-якого страху того, що сказане ними буде використане проти них. Сам факт звернення до адвоката – уже є професійною таємницею. І якщо навіть майбутній клієнт не уклав угоди про ведення справи, загальне правило залишається незмінним – вся інформація, яка була отримана адвокатом

у ході діалогу, навіть сам факт його звернення – по суті, є адвокатською таємницею.

Ще одним, не мало важливим критерієм стосунків між адвокатом та клієнтом є взаєморозуміння. Адже між ними встановлюється тісний зв'язок довіри і щирості. Тому що один з них є особою, яка знаходиться в тривозі й тузі від грізного звинувачення, а інший виступає для неї як захисник, якому відкриваються таємниці душі, йому намагаються донести свою невинність і очікують того, що їх зрозуміють.

Якщо переходити до питання нормативного врегулювання адвокатської таємниці, мушу зазначити, що це здійснюється не тільки на внутрішньодержавному рівні, але й на міжнародному. Так у 1955 році в Женеві було затверджено нові Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями Конгресом ООН, схвалені Економічною і Соціальною Радою. У документі зазначалося, що кожен в'язень має право звернутися до адвоката за безоплатною юридичною допомогою, при цьому їх побачення мають відбуватися на очах в'язничних органів, проте за межами їх слуху.

Досліджуючи це питання, мою увагу привернув той факт, що в пострадянському періоді, представниками правоохоронних органів були здійснені спроби прослуховування розмови адвоката з підзахисним. Що на мою думку, є досить грубим порушенням міжнародно-правових актів, і повинне нести за собою покарання у виді грошового стягнення.

Відповідно до закону, адвокату заборонено без згоди клієнта розголошувати відомості, що становлять адвокатську таємницю, використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб. З одного боку ця норма не містить жодних виключень, проте вступає в колізію із спеціальною нормою, відповідно до якої подання адвокатом в установленому порядку інформації центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення не є порушенням адвокатської таємниці. Та на мою думку, таке виключення навряд чи можна визнати виправданим, адже таке розголошення адвокатської таємниці може бути лише формальним приводом доступу правоохоронних органів до конфіденційної інформації про клієнта адвоката.

Аналізуючи наведені вище міжнародні акти та вітчизняне законодавство, можна дійти висновку, що принцип конфіденційності стоїть на заваді втручання не лише в професійну сферу діяльності адвоката, а й в особисте життя громадян. Яскравим прикладом є справа «Колесніченко проти Росії». Вона була спричинена проведенням обшуку у помешканні адвоката та його батьків. Після детального розгляду справи Європейський Суд із прав людини дійшов висновку, що обшук зазіхнув на професійну таємницю адвоката та не

відповідав законній меті його проведення, цим самим вплинув на належне дотримання правосуддя.

Отже, предмет адвокатської таємниці в жодному випадку не підлягає розголошенню, тому основним питанням дискусії, може бути тільки міра відповідальності, як а залежно від наслідків може бути дисциплінарною, адміністративною, цивільно-правовою та кримінальною.

Список використаної літератури:

1. І. Костін Адвокатська таємниця. Трагедія у 4 частинах. Опубліковано в №51 (549) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/advokatska-taemnicya-tragediya-u-4-chastinah.html

2. Бенедикт Э. Адвокатура нашего времени. – СПб., 1910. – 64с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rusneb.ru/catalog/000199_000009_003765300/

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Мендусь Н. В.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК ОДНА З ЗАСАД АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Адвокатська діяльність – це незалежна професійна діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту.

Порушення принципу незалежності адвокатської діяльності призводить до створення перешкод в діяльності адвоката та ускладнень його роботи. Практикуючі адвокати стверджують, що втручання в діяльність адвокатського середовища найчастіше здійснюють посадові особи правоохоронних органів. Головна проблема втручання у адвокатську діяльність полягає у тому, що в результаті порушення прав адвоката порушуються і права тієї особи, яка довірилась і сподівається на професійний захист [1].

Можна виділити структурні елементи принципу незалежності адвокатської діяльності. До них належать:незалежність від правоохоронних органів від держави в цілому;процесуальні гарантії; адвокатська таємниця;

незалежність від власних інтересів; адвокат повинен бути незалежним від клієнтів; функціонування адвокатського самоврядування.

Розглянемо кожен елемент окремо. Як правило, проблема забезпечення незалежності адвоката найбільше стосується взаємовідносин адвокат-держава. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатура не підпорядковується органам державної влади, а адвокат взагалі є недержавним службовцем. Незалежність адвокатури в цьому ракурсі повинна забезпечуватися гарантуванням невтручання органів держави в діяльність адвокатури [2].

Щодо процесуальних гарантій, то зміст процесуальних норм конституційного, господарського, кримінального галузей права повинні забезпечити рівність прав усіх учасників процесу з адвокатами. Адже у протилежної сторони існують численні прийоми і засоби ускладнення виконання адвокатами своїх обов'язків під час захисту клієнта [3].

Якщо говорити про наступний елемент, адвокатську таємницю, то згідно ч. 2 ст21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокату без згоди клієнта забороняється розголошувати відомості, що становлять адвокатську таємницю, а також використовувати їх у своїх цілях.

Наступний елемент – незалежність від своїх власних інтересів. Незалежність адвоката залежить не лише від зовнішніх чинників, але і від внутрішніх. Такі особисті якості юриста, як чесність, справедливість, здатність діяти в межах законних інтересів клієнта впливає на забезпечення результату та збереження незалежного статусу захисника.

Такий елемент принципу незалежності адвокатської діяльності як адвокат зобов'язаний бути незалежним від клієнта, пов'язане з тим, що адвокат повинен зберігати довіру третіх осіб та суду и забезпечити власну якісну роботу.

Останній елемент – це функціонування адвокатського самоврядування. Адвокатські об'єднання повинні бути самоврядними, без втручання ззовні. Адвокатські спілки повинні захищати своїх членів, а також співпрацювати з професійними спілками юристів, органами державної влади та місцевим самоврядуванням.

На підставі вищезазначеного можна дійти до висновку: адвокати повинні прикласти максиму зусиль для повноцінної реалізації принципу незалежності адвокатської діяльності, адже дотримання принципу незалежності – це спосіб забезпечення реального захисту прав клієнтів. Незалежність є органічним та невід'ємним елементом діяльності інституту адвокатури, без гарантування якого не може бути і мови щодо забезпечення захисту прав та свобод людини. Так усі основні елементи структури принципу незалежності адвоката дають підстави адвокату активно та ефективно захищати права і свободи своїх клієнтів.

Список використаної літератури:

1. Варфоломеєва Т. Впровадження міжнародних правил етики в Україні / Т. Варфоломеєва // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – №1914). – с. 7-20.

2. Шагиев Б.В. Адвокатура: независимость и принадлежность к правоохранительным органам / Б.В. Шагиева, Е.М.Глушкова // Ученые труды Российской Академии адвокатуры и нотариата. – 2011. – с. 12-16.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, прийнята Радою. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Милимука Л. Р., Слюсарчук Д.Д.
студентки 2-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ МАРКЕТИНГУ В АВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Професія адвоката сьогодні є дуже перспективною та поважною. По-перше, це одна з найбільш інтелектуально змістовних і поважних професій, по-друге, пов'язана із почесною місією з захисту прав і свобод громадян, по-третє, це можливість самоствердитися в професії. Але без клієнта не може бути адвоката чи адвокатського бюро або об'єднання. Тому останні повинні постійно дбати про те, як саме необхідно завойовувати та утримувати клієнтів. В цьому може допомогти маркетинг, який для адвокатури є важливим напрямком розвитку, так само, як для юридичного бізнесу.

Перейдемо до визначення цього цікавого закордонного терміну «маркетинг» (maket – ринок, продажі, комерційна діяльність; maket getting – завоювання ринку) – це діяльність, яка пов'язана з вивченням споживачів та інших ринкових факторів, а також розробкою й реалізацією відповідних заходів, що сприяють досягненню ринкових цілей підприємства. (в нашому випадку цілі адвоката) [2, ст. 19].

Адвокати, в першу чергу, повинні вийти на ринок юридичних послуг, зацікавити клієнтуру, сформувати якнайкраще враження про свою діяльність. Для реалізації вищезазначеного необхідно використовувати саме маркетинг.

Існує безліч маркетингових атрибутів, за допомогою яких потенційні клієнти дізнаються про правову допомогу, яку надають адвокати. На початку діяльності адвокати заявляють про себе в Інтернеті. Водночас юрист має вирішити питання не лише фактичного існування (офіс, співробітники, телефон), але й віртуальної впізнаваності. Перший крок до цього – створення сайту. Він повинен бути естетично оформлений, з простими пошуковими системами.

Наступним атрибутом є формування власного впізнавального бренду: створення логотипу (який можна закріпити навіть на канцелярських приладдях – логотипи на ручках, олівцях, аркушах паперу), слогану або фрази, яка характеризує націленість адвоката чи об'єднання на конкретний успішний результат, наприклад – «Хороший адвокат процес зведе до заходу» (Георгій Александров), «Закони схожі на павутину: слабкого вони заплутують, а сильний їх прорве» (Солон), «Обов'язок без права є рабство; право без обов'язку – анархія» (Ф. Ламенне), формування креативної візитівки та інше.

Крім того, не менш важливим атрибутом є соціальні мережі, особливо для адвоката, який здійснює свою діяльність самостійно. Зараз можна без труднощів створити Telegram канал, профіль у мережі Facebook, Instagram та ін.. Психологи стверджують, що спілкування в мережі заміняє живу бесіду, а отже, ті, хто з адвокатом постійно «на зв'язку» та читає дописи, довіряють йому більше, ніж досвідченішому, але недосяжному юристу. Таким чином, висловлення власної позиції, прояв моральних якостей та сповідування цінностей важливі більше, ніж місце у рейтингах. Так, на думку найуспішніших адвокатів, задіяних у сфері кримінального права, обираючи представника, клієнт робить вибір не на користь нагород, а керуючись своїми відчуттями, які він отримав завдяки соціальним мережам при заочному знайомстві з адвокатом [1]. Але це не означає, що якісь елементарні дописи точно зацікавлять, необхідно вибирати правильний контент. Це може бути публікація новел законодавства, цікавих новин у сфері юриспруденції, власної думки відносно того чи іншого законопроекту та інші дописи, які ніяким чином не порушують принципи конфіденційності (публікація допису про виграшну справу з вказівкою на проблему клієнта та його особу) та правила адвокатської етики. Крім того, разом з соціальними мережами адвокат повинен публікувати свої думки, коментарі, пропозиції та ідеї в науковій сфері, через участь в наукових конференціях, заходах, тренінгах, форумах.

Якщо у адвоката чи в об'єднанні вже є перші клієнти, то потрібно свою енергію спрямовувати і на них, щоб втримати. Суть цього твердження проста: якщо до адвоката повертаються люди, яким він вже надавав професійну правову допомогу, то це означає, що він їх повністю влаштовує та при будь-якій проблемі вони краще будуть звертатися саме до нього.

Клієнтів можна розглядати як і додатковий атрибут маркетингу. Всім нам відоме «сарафанне радіо» є найкращим способом обміну інформацією та безкоштовною рекламою, яка дуже допомагає залучити нових клієнтів.

Перелічивши декілька маркетингових атрибутів, які застосовуються для розвитку юридичного бізнесу, можна дійти висновку, що вони будуть діяти найкраще в своїй сукупності, а не окремо. Ці засоби не є панацеєю, тому що ринок правових послуг стрімко розвивається і не потрібно зупинятися на окремих прийомах. Завжди необхідно іти в ногу з часом та пам'ятати, що маркетинг потрібен саме для того, щоб розказати потенційним клієнтам про свою виключність серед конкурентів. Юридичний бізнес – це сфера послуг з отримання комплексних якісних рішень. І не завжди потрібно демпінгувати ціни, варто вчитися доводити власну ексклюзивність [1].

Список використаної літератури:

1. Бренд, який багато вирішує. URL: https://zib.com.ua/ua/136065-eksperti_rozpovili_chomu_reputaciya_advokata_vazhlivisha_za_.html

2. Петруня Ю. Є. Маркетинг : навчальний посібник / Ю. Є. Петруня, В. Ю. Петруня. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – Дніпропетровськ : Університет митної справи та фінансів, 2016. – 362 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Митрик А.І.
студентка 2-го курсу факультету
прокуратури і слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ: КРОК НАЗАД?

У сучасному світі адвокатура відіграє важливу роль у становленні держави. Саме тому законодавці ретельно вивчають та удосконалюють нормативно-правові акти, які регулюють діяльність адвокатури у 2019р. Адвокатура є основним, невід'ємним елементом системи правосуддя: без адвокатури реалізація права на справедливий суд є неможливою.

Статтею 1312 Конституції України [5] встановлено, що «для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура. Незалежність адвокатури гарантується. Засади організації і діяльності адвокатури

та здійснення адвокатської діяльності в Україні визначаються законом. Виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена». П. 14 ч. 1 ст. 92 Основного Закону встановлює, що виключно законами України визначаються засади організації та діяльності адвокатури.

28 серпня 2019 року Президентом України В.О. Зеленським був внесений до Верховної Ради проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)».

Ініціативу закріпити за адвокатами монополію в судах частина профільної спільноти сприйняла без захвату, як і юристи, що представляли свого часу інтереси сторін у судах. Якщо брати дореформену судову практику, то обов'язкова участь адвоката в судовому процесі не передбачалася. Відстоювати права фігурантів провадження могли кваліфіковані юристи без адвокатського статусу. Чим вони успішно й займалися [1].

Тож доводиться говорити про адвокатську монополію, як доконаний факт. Ідею з адвокатською монополією тяжко назвати новою. Свого часу в тих самих кримінальних провадженнях інтереси потерпілих могли представляти правозахисники, які, своєю чергою, не мали адвокатських посвідчень. Однак до законодавства внесли зміни, і тепер у кримінальних провадженнях сторони представляють виключно адвокати. І якщо стосовно підсудних такий крок можна вважати виправданим, то щодо потерпілих у юристів є певні застереження.

Для здійснення адвокатської діяльності правнику надаються певні професійні права, обсяг яких є ширшим порівняно із процесуальними можливостями особи – учасника провадження. Одним з найбільш ефективних додаткових інструментів захисту виступає адвокатський запит (ст. 24 Закону), з яким можна звернутися до органів державної влади і місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб для отримання інформації і копій документів. І ці органи та юридичні особи зобов'язані протягом п'яти днів надати запитувану інформацію [2].

Ефективність реформи адвокатури залежить від глибокого теоретичного обґрунтування її ключових положень, що потребує уваги науковців та практиків.

Як зазначила Бакаянова Н.М., скасування виключного права на представництво адвокатами осіб у судах призведе до діяльності в одному судовому процесі представників з різним правовим статусом (юристів, не юристів та адвокатів), з різною фаховою підготовкою, різним обсягом відповідальності. Таким чином, нагальною потребою забезпечення

оптимального балансу між забезпеченням свободи вибору юридичною особою способів захисту її прав у судовій процедурі (особисто або з залученням адвокатів), є внесення зміни до процесуальних кодексів у частині самопредставництва юридичної особи, з метою наділення юрисконсультів підприємств, органів державної влади та органів місцевого самоврядування правом представляти відповідні органи та підприємства, штатними працівниками або службовцями яких вони є [3].

У пояснювальній записці до Проекту Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» відзначалось, що Метою запропонованих законопроектом змін є забезпечення права кожного на отримання професійної правничої допомоги через скасування адвокатської монополії на надання такої допомоги [4].

Отже не зважаючи на те, що адвокатську монополію всі сприйняли не однозначно, але як представники держави, так і адвокатська спільнота мають поважати та виконувати існуючі положення Конституції, процесуальних кодексів та Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Скасування норми про здійснення виключно адвокатом (який має професійні права, обов'язки, гарантії діяльності та несе відповідальність) представництва іншої особи в суді може вплинути на обсяг дотримання гарантованого державою права кожного на професійну правничу допомогу.

Список використаної літератури:

1. С. Козлюк. Адвокатура: проблема монополії [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://tyzhden.ua/Society/208776

2. О. Дроздова. Скасування адвокатської монополії та право на правничу допомогу [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/139068skasuvannya_advokatskoi_monopolii_ta_pravo_na_pravnichu_dopo.html

3.Бакаянова Н. М. Слово на підтримку адвокатури [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://af-sobranie.com/слово-на-підтримку-адвокатури/

4. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Мокрянська А.П.
студентка 2-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ОКРЕМИХ ЗАКОНОПРОЕКТІВ

Неодноразово Рада Європи приділяла невиконанню Україною зобов'язань, що вона взяла на себе під час вступу до РЄ щодо проведення деяких структурних реформ в адвокатурі. І тому, згідно з Указом Президента України від 20 травня 2015 року, було схвалено Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки.

Базою для координації всіх суб'єктів реформ є стратегія судової реформи. Вона встановлює пріоритети реформування суміжних правових інститутів на рівні конституційних змін, а також на рівні впровадження першочергових невідкладних заходів, що повинні забезпечити необхідні позитивні зрушення у функціонуванні відповідних правових інститутів.

У Плані дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленому Радою з питань судової реформи міститься детальний перелік заходів, завдань, очікуваних результатів та показників реалізації впровадження.

Відповідно до цього плану даний процес проходитиме в два етапи:

1) невідкладне оновлення законодавства, спрямоване на відновлення довіри до судової влади та суміжних правових інститутів в Україні;

2) системні зміни в законодавстві, а також прийняття змін до Конституції України та комплексна побудова інституційних спроможностей відповідних правових інститутів.

19 серпня 2015 р. було прийнято розпорядження № 864-р Кабінетом Міністрів України «Про визначення механізму впровадження Плану дій щодо реалізації положень Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки». У зв'язку з цим Раді з питань судової реформи з урахуванням її основних завдань було запропоновано укладення адвокатом трудового договору з роботодавцем або перебування на держслужбі.

І навіть ще не встигли вщухнути пристрасті навколо скандального проекту закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», внесеного в парламент Президентом 6 вересня, як у відділ реєстрації законопроектів головного законодавчого органу з'явився новий документ – 20 вересня 2018 року альтернативний законопроект вніс

народний депутат, член Венеціанської комісії в 2013 – 2017 роках С.В. Ківалов [1].

Необхідність внесення на розгляд парламенту альтернативного законопроекту була продиктована тим, що в президентському законопроекті було закладено норми, які зроблять адвокатів залежними, а їх клієнтів – уразливими і незахищеними. Не можна зробити адвокатуру залежною від владних чиновників, а новації цього документа спрямовані саме на підпорядкування адвокатури. Крім того, не можна обмежувати або ускладнювати доступ до професії адвоката. «Природній відбір», на думку С.В. Ківалова, повинний зробити конкурентне середовище, тобто поганий адвокат просто не витримає конкуренції з досвідченими колегами і буде змушений підвищувати свій рівень чи піти геть [2].

Свою думку з цього приводу висловив Голова Ради адвокатів Одеської області, заслужений юрист України Йосип Бронз: «Як ви знаєте, зараз йде велика полеміка з приводу прийняття нового закону про адвокатуру, який є« останнім цеглинкою »в споруджуваній в Україні будівлі правосуддя. Сьогодні на розгляді парламенту і громадськості – кілька законопроектів про адвокатуру. Деякі пункти всіх трьох документів викликають протидію з боку опонентів. Але ми сподіваємося, що буде прийнято такий закон, який зробить адвокатуру дійсно сильної, єдиної, законодавчо захищеною і морально бездоганною» [3].

Основною тезою критики законопроекту №9055 було те, що це призведе до негативних наслідків не тільки для адвокатів, а й для всіх громадян. Оскільки основним завданням адвокатури є надання професійної правничої допомоги, то від цього залежить, як будуть захищені права адвоката і які можливості для адвоката будуть передбачені законодавством, безпосередньо залежить рівень виконання адвокатом своїх функцій. Тому від упровадження будь-яких новацій, які містять потенційну небезпеку для адвокатури і адвокатів, у кінцевому підсумку постраждають звичайні громадяни. Законопроект №9055-2, на нашу думку, був більш сприятливим для розвитку адвокатури, адже не містив положень, які ущільнюють права адвокатів.

Водночас, вбачається, що найкращим виходом із ситуації буде підготовка єдиного комплексного законопроекту, який би максимально відповідав інтересам адвокатури, для чого наразі діє Комісія з питань правової реформи, створена Президентом України В.О. Зеленським.

Список використаної літератури:

1. Законопроект «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 9055 Стаття [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2. nsf/link1/JH6ZJ00A.html

2. Законопроект «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» №9055-2 [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/J H6ZJ1BA.html

3. Виступ Й. Бронза на конференції «Адвокатура: сучасне, минуле, майбутнє»[Електронний ресурс]. Режим доступу: http://onua.edu.ua/index.php? option=com_content&view=article&id=8291:2018-12-07-15-53-54&catid=1:newsuniver&Itemid=138&lang=uk

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Мосунова А. А.
студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

НАБУТТЯ ПРАВА НА ЗАНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В УКРАЇНІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Організація адвокатури починається з організації порядку набуття статусу адвоката. Процедура набуття права на заняття адвокатською діяльністю досить чітко відображує вимоги суспільства до адвокатів, ставлення влади до основоположних принципів організації та діяльності адвокатури, демократичність умов вступу до адвокатської професії.

Згідно з ч. 1 ст. 6 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Тобто зазначеною нормою фактично визначено передумови набуття особою статусу адвоката.

Однією з передумов набуття особою статусу адвоката є проходження нею стажування упродовж шести місяців. Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає, що стажування полягає в перевірці готовності особи, яка отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, самостійно здійснювати адвокатську діяльність. Таке формулювання є спірним.

Стажування забезпечує наставництво та передачу досвіду, розуміння стажистом етичного підґрунтя професії, традицій та принципів адвокатури. Протягом стажування стажист адвоката навчається приймати правильні та

вчасні рішення при веденні відповідних справ, має можливість опанувати навички професії [2, с. 60]. Отже, метою стажування має бути надання особі певних знань, навичок, досвіду роботи за адвокатською професією.

У зв'язку з цим більш правильним є підхід щодо мети стажування, визначений у п.п. 1.1 Положення про організацію та 269 порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю, затвердженого рішенням РАУ від 25.09.2015 р. № 114, згідно з яким стажуванням є діяльність із формування і закріплення на практиці професійних знань, умінь і навичок, отриманих у результаті теоретичної підготовки особи, яка одержала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, щодо її готовності самостійно здійснювати адвокатську діяльність з метою отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю [3].

Викликає певну дискусію строк стажування. Практикуючі адвокати вважають передбачений Законом строк стажування в шість місяців недостатнім, тому що такий строк не дасть можливості особі стажиста отримати повне уявлення щодо здійснення захисту в кримінальному провадженні і, особливо, здійснення представництва в цивільних справах, які, як відомо, мають тенденцію до тривалих термінів їх розгляду. Отож, не завжди стажист отримає можливість вивчити процес надання правової допомоги клієнту від початку його звернення до адвоката і до логічного завершення розгляду справи. На мою думку, термін стажування мав би становити мінімум дванадцять місяців. Вважає логічним збільшити передбачений п. 1 ст. 10 Закону строк стажування до 1 року і Н.М. Бакаянова, пояснюючи це обсягом навичок, які стажист повинен здобути у процесі стажування, достатнім для укорінення в його свідомості адвокатської етики та зрозумілої потреби стажиста якнайскоріше отримати змогу працювати як адвокат та отримувати гонорари [2].

Завданням стажування не можна вважати отримання стажистом уявлення щодо здійснення захисту в одному кримінальному провадженні чи здійснення представництва в одній цивільній справі від їх початку та до кінця. За такого підходу і кілька років стажування особі може не вистачити. В адвокатів, які є керівниками стажування, зазвичай у провадженні не одна справа, кожна з яких може перебувати на тій чи іншій стадії, тому у стажиста є можливість ознайомитися з діяльністю адвоката на різних стадіях судочинства. Крім того, особа має затверджений радою адвокатів регіонів план стажування, який комплексно врегульовує засвоєння стажистом практичних навичок адвокатської діяльності у тій чи іншій сфері правовідносин, на тій чи іншій стадії процесу.

Варто враховувати й те, що особа, яка претендує на зайняття адвокатською діяльністю, вже має стаж роботи у галузі права принаймні два роки, ймовірно, вона брала участь у тих чи інших судових справах. При

цьому будь-який строк, чи то шість місяців, чи то один рік або й більше, є умовним, а набуття особою певних навичок залежить більше від її особистих здібностей, а не від строку стажування.

Надзвичайно важливе значення матиме стажування у зв'язку з дією монополії на здійснення представництва адвокатами у суді. Саме стажування спрямоване на ознайомлення стажиста не лише зі специфікою діяльності адвоката у суді, а й загалом зі специфікою представництва.

Стажування, можливо, стане чи не єдиним шляхом набуття практичного досвіду представництва кандидатами на отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю. Під час стажування особа набуває певних практичних навичок, отримує певні знання, які вона може використати для успішного складання кваліфікаційного іспиту. Особа, яка пройшла стажування, є більше підготовленою до іспиту. Не можна не звернути увагу і на те, що саме стажування потребує додаткових часових та матеріальних затрат як осіб, які набувають статусу адвоката, так і інших осіб (наприклад, керівника стажування). У зв'язку з цим доцільніше здійснювати відсів претендентів за наслідками складання кваліфікаційного іспиту саме до проходження стажування, а не після його проходження.

Ураховуючи наведене, вважаю, що більш доцільним взагалі є надання особі, яка виявила бажання стати адвокатом, альтернативи, за умовами якої особа на власний розсуд визначатиме, що для неї є більш прийнятним: спочатку скласти кваліфікаційний іспит, а потім пройти стажування, чи навпаки.

Список використаної літератури:

1. Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Бакаянова Н. М. Перспективи розвитку інституту стажування за законодавством про адвокатуру та адвокатську діяльність / Н.М. Бакаянова // Юридичний вісник. – 2013. – №4.

3. Про затвердження у новій редакції Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю [Електронний ресурс] : рішення Ради адвокатів України від 25.09.2015 р. № 114 // Національна асоціація адвокатів України. – Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/rishennya/2015.09.25

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових та правоохоронних органів Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Курганський Олександр Валерійович***

Остаповець Л.Ю., Коваль К.В.
студенти 1-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ В УКРАЇНІ

Проектом Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» № 1013 від 29.08.2019 р., внесеного Президентом України В.О. Зеленським [1], пропонується скасувати виключне право адвокатів на представництво осіб у судах.

Слід зазначити, що виключне право адвокатів на представництво інтересів в суді уже багато років успішно реалізується в європейських країнах. Вбачається, що так звана адвокатська монополія є важливим кроком демократичної та правової держави, яка прагне ефективного та професійного захисту прав та інтересів своїх громадян. Вітчизняна практика регулювання адвокатської монополії на ринку юридичних послуг та її масштаб є проявом узгодженого розвитку інституту адвокатури та правового статусу адвоката в руслі євроінтеграційних процесів [2, с. 4].

В Україні запровадження виключного права адвокатів на представництво інтересів в суді відбулося у 2016 році на підставі Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 року [3]. Даним нормативним актом були, зокрема, в статті 131-2 Конституції України закріплено, що виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення. Іншими словами можна сказати, що тепер тільки та особа, яка є адвокатом, може захищати права та представляти інтереси як фізичних, так і юридичних осіб у цивільному, адміністративному, кримінальному та господарському судочинстві [4, с. 401].

Передбачалося поетапне введення адвокатської монополії: 2017 рік – введення виключного права адвокатів на представництво в судах касаційної інстанції;2018 рік – введення виключного права адвокатів на представництво в судах апеляційної інстанції;2019 рік – введення виключного права адвокатів на представництво в судах першої інстанції;2020 рік – введення виключного права адвокатів на представництво в судах державних органів та органів місцевого самоврядування.

Відзначимо, що з приходом нової влади вектор реформи дещо змінився і уже пропонується скасування адвокатської монополії, як про те свідчить проект Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)». Постає питання, чи доцільним є інститут адвокатської монополії в нашій країні, тому проаналізуємо його недоліки та переваги.

Щодо переваг даної монополії, необхідно відзначити: 1) виключне представництво адвокатами в суді є гарантією конституційно закріпленого права громадян на кваліфіковану юридичну допомогу; 2) адвокати будуть зацікавлені в наданні якісної правової допомоги, що свідчитиме про високий рівень функціонування адвокатури в Україні; 3) адвокатська монополія буде сприяти створенню професійних груп та об'єднань адвокатів, які надаватимуть висококваліфіковану правову допомогу; 4) монополія адвокатів є такою ж необхідною, як і монополія, скажімо нотаріусів чи лікарів; 5) основною метою адвокатів буде не отримання прибутку за рахунок клієнтів, а реалізація своєї основної функції – захисту прав та інтересів особи; 6) адвокатська монополія допоможе підвищити рівень конкуренції представників адвокатської діяльності як в межах країни, так і на міжнародному рівні, в майбутньому; 7) в нашій державі існує достатня кількість професійних адвокатів для підтримки відповідного, високого рівня конкуренції.

Незважаючи на переваги та позитивні сторони адвокатської монополії, вона спричиняє і негативні наслідки, як для громадян, так і для самих адвокатів. По-перше, надання процесуальних привілеїв адвокатам позбавляє громадян права вільного обрання ними захисника своїх прав при розгляді справ в суді. Тобто можливість здійснення представництва інтересів іншої особи в суді виключно адвокатом, є ознакою державного свавілля та загрозою дискредитації конституційних гарантій. По-друге, у зв'язку з низьким матеріальним рівнем населення та обмеженим переліком осіб і категорій справ, яким може бути надана безкоштовна юридична правова допомога є вірогідність позбавлення громадян будь-якої юридичної допомоги. По-третє, підвищена складність і вартість отримання адвокатського посвідчення, і як наслідок підвищення вартості послуг адвоката. По-четверте, у зв'язку з наявністю в Україні великої кількості населених пунктів де простежується недостатність адвокатів, що може стати проблемою на шляху реалізації громадянами свого конституційного права на доступ до правосуддя. По-п'яте, монополія призводить до контролю держави за адвокатурою, яка є незалежним інститутом громадянського суспільства [5].

Проаналізувавши всі позитивні та негативні сторони монополії адвокатури, можемо дійти висновку, що позитивні сторони перекривають усі недоліки.

Крім того, на користь монополії адвокатури свідчать висновки Венеціанської комісії щодо конституційних змін в частині правосуддя від 2015 року, а Радою Європи було здійснено оцінку судової реформи в Україні за 2014-2018 роки та її відповідність стандартам та рекомендаціям Ради Європи: зокрема, позитивно оцінено й запровадження виключного права адвокатів на представництво в судах.

Список використаної літератури:

1. Проект Закону «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)»: Внесений до Верховної Ради України Президентом України В.О.Зеленським 29 серпня 2019 року № 1013. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242.

2. Бірюкова А. М. Монополія адвокатури як прояв впливу глобалізації. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. Випуск 3(9). Том 3. С. 3-6.

3. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 28. – Ст. 532.

4. Лівінська К. Б. Монополізація адвокатської діяльності: проблемні питання. Часопис Київського університету права. 2015/3. С. 398-401.

5. Ляшенко Р. Д., Мамчур С. М. Запровадження адвокатської монополії в Україні: переваги та недоліки реформи. URL: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/9014/1/Nauk_chyt_2017_143-146.pdf.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Паскаль В.В.
студент 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКИЙ ЗАПИТ В УКРАЇНІ

Слід вказати, що адвокатським запитом в Україні є саме звернення у письмовій формі адвоката до будь-якого органу місцевого самоврядування, органу державної влади, їх посадових та службових осіб, громадських об'єднань, установ, підприємств, організацій незалежно від форми підпорядкування та власності, з приводу надання певної інформації, копії документів, необхідних адвокату для надання якісної та ефективної правової допомоги особі яку вона представляє або захищає.

Внаслідок цього, частими є випадки, коли адвокат зловживає своїми правами щодо адвокатського запиту, котрі порушують національне законодавство, а також незаконних відмов з боку органів місцевого самоврядування, органів державної влади, громадських об'єднань, установ, підприємств та організацій надавати копії документів та будь-яку інформацію, яка потрібна адвокату для забезпечення якісної, а головне ефективної адвокатської діяльності, за допомогою такого інструмента

як – адвокатський запит. Аналіз чинного національного законодавства свідчить нам про те, що адвокат має законне право направити адвокатський запит не для задоволення власних інтересів, а лише в чітких та зазначених межах виконання договору з клієнтом з приводу надання останньому правової допомоги. Також суворо забороняється подавати адвокатські запити з метою одержання роз'яснень та консультацій положень чинного законодавства [3, с.2].

Отже, закон чітко встановлює, що адвокатським запитом є саме письмове звернення, але з обов'язковим додаванням документа, який підтверджує повноваження адвоката. Ще одним важливим аспектом є чітко встановлені саме національним законодавством строки надання адвокату відповідних документів та конкретної інформації. Для органів місцевого самоврядування, органів державної влади, керівників установ, підприємств, громадських об'єднань, організацій, яким направлено відповідний адвокатський запит, зобов'язані протягом п'яти робочих днів із дня отримання запиту надати адвокату відповідні копії документів, інформацію, але яка стосується даної справи, крім інформації з обмеженим доступом. Ми повинні зауважити, якщо адвокатський запит стосується надання певного великого обсягу інформації або вимагає пошуку документів серед значної кількості баз даних, то строк розгляду цього адвокатського запиту може бути збільшено, відповідно до чинного законодавства, але не більше ніж до двадцяти робочих днів, за умови надання обґрунтування причин такого продовження [2, с.3].

Взагалі, потрібно розібратися, яка саме відповідальність передбачена чинним законодавством за ненадання обґрунтованої відповіді на адвокатський запит? Тому, що це питання є дуже актуальним і неоднозначним. Отже, якщо ми проаналізуємо деякі статті Кодексу України «Про адміністративні правопорушення», то зокрема, частина 5 статті 212 з позначкою – 3 встановлює, що за необґрунтовану відмову в наданні інформації, неповне або несвоєчасне надання потрібних копій документів або інформації адвокату, надання інформації, що не відповідає дійсності, у відповідь на адвокатський запит на відповідну посадову особу – порушника може бути накладено штраф у встановленому розмірі від 425 гривень до 850 гривень. Якщо, ми звернемося до бази даних судових рішень, то побачимо, що існує багата судова практика з приводу ненадання або перешкоди отримання відповіді на адвокатські запити. У багатьох випадках, судді у мотивувальній частині встановлюють те, що адвокат під час здійснення своєї діяльності має повноцінне та законне право вчиняти будь-які дії, які не заборонені чинним національним законодавством, для необхідного та належного виконання своїх професійних обов'язків, а зокрема, звертатися з адвокатськими запитами, у тому числі щодо отримання копій документів, а також інформації до органів місцевого самоврядування, органів державної влади, їх службових та посадових осіб, керівників установ, підприємств,

організацій, будь-яких громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (але за їх письмовою згодою) [1, с.15].

Тому, на підставі викладеного можемо зробити такий висновок, що право адвоката на адвокатський запит є одним з фундаментальних, найбільш важливих його прав та одним з основних засобів отримання інформації та документів для адвоката. Але, на жаль, маємо зазначити той факт, що наразі існують певні проблеми та непорозуміння із повноцінною реалізацією адвокатами свого права на адвокатський запит, зокрема із вищезазначеними проблемами.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI.

2. Кренець О. Адвокатський запит: ефективність інструменту / Олександр Кренець. // Юридична практика. – 2019.

3. «Бути чи не бути» відповіді на адвокатський запит.[Електронний ресурс].Режим доступу: http://anapol.com.ua/statti/60-buty-chy-ne-buty-vidpovidi-na-advokatskyi-zapyt.html

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Курганський Олександр Валерійович***

Підберезна О.О.
студентка 2-го курсу магістратури
факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ В РАМКАХ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ

Перегляд судових рішень, зокрема, за виключними обставинами, які передбачені ч. 3 ст. 459 КПК України [1], є однією з основоположних гарантій прав засудженого у кримінальному провадженні та невід'ємним елементом, передбаченого статтею 6 Конвенції, права на справедливий суд.

Вже згаданою ч. 3 ст. 459 КПК України визначається виключний перелік обставин, за якими може бути переглянуте судове рішення будь-якої інстанції. Наразі однією з найбільш поширених підстав для перегляду рішень за виключними обставинами є встановлення міжнародною судовою

установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні даної справи судом. Зокрема, мова йде про рішення Європейського суду з прав людини (далі – «ЄСПЛ»). Водночас, вказане провадження не завжди, а й інколи взагалі не здатне забезпечити захист прав засуджених, на користь яких було постановлене рішення ЄСПЛ і яким констатовано відповідно порушення прав.

Проблема забезпечення права засудженого, зокрема, але не виключно, на справедливий суд в рамках перегляду справи за виключними обставинами на підставі рішень ЄСПЛ є недостатньо дослідженою та викликає досить багато дискусійних питань. Крім того, й вітчизняна судова практика з приводу цього питання не є усталеною.

Так, 12.03.2019 р. ЄСПЛ ухвалив остаточне рішення «Петухов проти України» (№ 2) (заява № 41216/13) [2], в якому було констатовано порушення Україною статті 3 Конвенції – Україною було призначено засудженому «непом'якшуване довічне позбавлення волі» (irreducible life sentence). Іншими словами, засуджені, яким винесено вирок з призначеним покаранням у вигляді довічного позбавлення волі, не знають з самого початку, що вони мають зробити для того, аби отримати право на звільнення, та за яких умов (подібні твердження були також висловлені ЄСПЛ у рішеннях по справах «Вінтер проти Сполученого Королівства», «Хатчінсон проти Сполученого Королівства») [3]. ЄСПЛ детально проаналізував вітчизняне законодавство, зокрема, в частині інституту помилування та амністії, як основних можливостей для звільнення та реабілітації особи. Проте визнав їх недостатніми і такими, що не забезпечують реалізацію права, передбаченого статтею 3 Конвенції, вказуючи на існування проблеми системного характеру, яка потребує вжиття заходів загального характеру.

Тож, так як ЄСПЛ встановив порушення Україною статті 3 Конвенції (при чому усунути таке порушення можна виключно запровадивши в законодавство України новий інститут умовно-дострокового звільнення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі), це є підставою для перегляду справи за виключними обставинами.

Як визначено статтею 13 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [4], заходами загального характеру є ті, що спрямовані на усунення визначеної в рішенні ЄСПЛ проблеми системного характеру, зокрема шляхом внесення змін до вітчизняного законодавства, а також практики його застосування. Відносно заходів індивідуального характеру, то їх перелік наведений у статті 10 цього ж закону та, зокрема, включає в себе відновлення попереднього юридичного стану особи шляхом повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження у справі.

Таким чином, у випадку звернення засудженого до Верховного Суду із заявою про перегляд за виключними обставинами ухвалених щодо нього

судових рішень, суд буде зобов'язаний відкрити судове провадження та здійснити перегляд судових рішень національних судів. Виникає питання про те, яке рішення має постановити Верховний Суд при перегляді судових рішень, зокрема, по зазначеній справі В.С. Петухова? Так, суд повинен усунути виявлені порушення ЄСПЛ та створити для заявника належні юридичні гарантії шляхом призначення заявнику покарання у виді довічного позбавлення волі з можливістю його умовно-дострокового звільнення через певний строк.

Але ж суд має діяти лише у спосіб та в межах, визначених чинним законодавством, яке наразі не передбачає існування такого інституту як умовно-дострокове звільнення для засуджених до довічного позбавлення волі. Власне, на цьому етапі й виникає проблема захисту прав засуджених, особливо в частині формулювання прохальної частини захисником в заяві про перегляд рішення з вимогою передбачити можливість судом застосування цього інституту.

Крім того, ставиться під сумнів реальна ефективність судового рішення, винесеного на підставі такої заяви, в частині створення юридичних гарантій відновлення порушених прав. Мова вже йде про ілюзорність та абсолютну формальність захисту прав, як судом, так і захисником, в таких категоріях справ.

Вітчизняна судова практика також не знайшла єдиного підходу для вирішення цього питання. Зокрема, рішенням Вінницького міського суду по справі № 127/24266/19 від 11.10.2019 р. відмовлено в задоволенні клопотання засудженого та його захисника щодо можливості застосування інституту умовно-дострокового звільнення у світлі винесених рішень ЄСПЛ [5].

Втім рішенням Ужгородського міськрайонного суду Закарпатської області по справі № 308/1960/13-к від 21.02.2013 р. клопотання про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання призначеного у виді довічного позбавлення волі було задоволено (в той же час виникає питання його реальності його виконання, зокрема, за відсутності для цього нормативно-правових підстав) [6].

У ст. 27 Віденської конвенції про право міжнародних договорів (далі – «Віденська конвенція»), до якої у 1986 році приєдналася Україна, також зазначено: «Не можна посилатися на внутрішнє (національне) право для обґрунтування неможливості виконання міжнародного договору» [7].

Отже, враховуючи те, що відсутність у національному законодавстві України інституту умовно-дострокового звільнення від відбування довічного позбавлення волі не може бути виправданою підставою невиконання міжнародного договору, Верховний Суд все ж таки може не просто формально переглянути рішення національних судів, а й призначити засудженому, зокрема в аналізованій справі ЄСПЛ, покарання

у виді довічного позбавлення волі з можливістю застосування умовно-дострокового звільнення. Тобто сама відсутність в КК України механізму умовно-дострокового звільнення особи, якій призначено покарання у виді довічного позбавлення волі, не може слугувати підставою для незастосування цього інституту, якщо того вимагає відповідний міжнародний договір.

Така правова позиція висловлена в ухвалі ВСУ по справі № 5-4822к06 від 21.11.2006 р., зокрема суд зазначає: «…відповідно до ч.1 ст.10 Конвенції про передачу засуджених осіб, у разі продовження виконання вироку держава виконання вироку дотримується характеру і тривалості покарання, призначеного державою винесення вироку» і «…визначити можливість вирішення питання про умовно-дострокове звільнення ОСОБА_2 після відбуття 18 років позбавлення волі, доповнивши постанову рішенням такого змісту» [8; абз. 13].

Отже, з метою виконання завдань кримінального провадження, забезпечення реального захисту порушених прав осіб, суд під час перегляду рішень за виключними обставинами дійсно має керуватись міжнародними договорами, а в заяві захисник має вимагати винесення саме такого рішення судом. Але обираючи такий шлях, виникає проблема неможливості виконання такого судового рішення через відсутність жодного нормативного регулювання на національному рівні, а відтак – ілюзорне відновлення прав засудженого.

На думку автора, означена проблема все ж в першу чергу потребує вирішення на законодавчому рівні, адже вона має системний характер. Лише після цього має формуватися стабільна та послідовна судова практика у цій площині.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

2. База даних «HUDOC». URL: http://hudoc. echr.coe.int/eng?i=001-191703 (дата звернення: 05.11.2019).

3. База даних «HUDOC». URL: http://hudoc. echr.coe.int/eng?i=001-122664 (дата звернення: 04.11.2019).

4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 30, Ст. 260.

5. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/84964614 (дата звернення: 06.11.2019).

6. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». http://reyestr.court.gov.ua/Review/29468252 (дата звернення: 06.11.2019).

7. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. URL: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118 (дата звернення: 05.11.2019).

8. База даних «Єдиний державний реєстр судових рішень». URL: http:// www.reyestr. court.gov.ua/Review/344410 (дата звернення: 08.11.2019).

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Гуртієва Людмила Миколаївна***

Підгайна Н.Я.
студентка 2 курсу магістратури факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ АДВОКАТУРИ У НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Необхідність реформувати інститут адвокатури зумовлено прагненням України вступити до Європейського союзу і зміцнити свій зв'язок з демократичними принципами і культурними цінностями Об'єднаної Європи, які зокрема стосуються також професійної діяльності правозахисників.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом [1].

Ще від початку незалежності України до інституту адвокатури була прикута особлива увага, так як неодноразово поступали скарги на організацію роботи органів адвокатського самоврядування, дотримання незалежності адвокатів у здійсненні професійної діяльності та втручання правоохоронних органів у роботу, що порушувало адвокатську таємницю. Це все показує про відсутність чітко прописаних норм законодавства у реалізації права громадян на отримання правової допомоги у суді, державних органах тощо.

Ще у 1995 році Україна зобов'язалася перед Радою Європи на законодавчому рівні визначити статус правозахисної професії та заснувати професійну асоціацію адвокатів. У 1999 році Парламентська Асамблея Ради Європи виразила свою думку із приводу не дотримання обіцянки із боку України та зазначила про відсутність чіткого розподілу не тільки між гілками

влади, але й неприйняття закону про правову політику у сфері захисту прав людини.

У 2005 році Парламентська Асамблея Ради Європи зазначила, що Україна досягла прогресу в подальшому реформуванні правової системи та закликала органи влади продовжити цю роботу, а також зміцнити співробітництво з Радою Європи задля забезпечення повної відповідності українського законодавства та практики правозастосування принципам і стандартам Європейської конвенції з прав людини, зокрема і у сфері захисту статусу адвоката [2, с.164].

Аналізуючи надані рекомендації Україні з боку ПАРЄ, ми бачимо, що європейське співтовариство здійснює контроль над дотриманням основних прав і свобод людини, а також над функціонуванням правових інститутів в державі.

Хоча від початку незалежності нашої держави було зроблено чималі кроки на шляху до становлення повноцінної адвокатури, все ж таки реформу не можна вважати закінченою.

Так як Україна вже довгий час здійснює політику організації та взаємодії із Європейським союзом, за для здійснення гарантій адвокатської діяльності відповідно до європейських стандартів було прийнято Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки. Основними напрямками реформування адвокатури мали стати:

– підвищення кваліфікації адвокатів;

– підвищення професійних вимог щодо реалізації адвокатської діяльності, а також морально-етичних вимог для осіб, які планують стати адвокатом, здійснення дисциплінарного контролю та визначення підстав щодо дисциплінарної відповідальності;

– детальне визначення процедури складення кваліфікаційного іспиту, визначення поняття помічника адвоката;

– визначення видів правової допомоги, яка може надаватися лише адвокатом;

– визначення можливостей доступу громадян до безоплатної правової допомоги, а також підвищення стандартів якості надання цієї допомоги, визначення можливості надання безоплатної правової допомоги у цивільних та адміністративних справах.

На нашу думку, задля забезпечення гарантій адвокатської діяльності та відсутності стороннього впливу на адвоката перш за все необхідно дотримуватися норм Міжнародної асоціації адвокатів, які були прийняті у 1990 році. Ще одними важливими міжнародно-правовими стандартами є положення ООН про роль адвокатів 1999 року. Саме вони вказують на те, що уряди мають забезпечити вільне здійснення своєї професійної діяльності із захисту прав людини, можливість без перешкод консультуватися із свої

клієнтом, обмінюватися та ознайомлюватися з інформацією, документами і матеріалами страви, конфіденційно спілкуватися з клієнтом, забезпечити захист адвокатської таємниці. Окрім того, на нашу думку важливо для адвоката мати кримінальний і цивільний імунітет для сумлінного виконання своїх обов'язків у будь-якому юридичному органі.

Про те, що адвокатура України потребує не лише реформування, а й запровадження європейських стандартів не викликає сумніву. Адже імплементація основних положень таких, як верховенство права, законність, недержавний самоврядний характер адвокатури, самостійність, демократизм, добровільність та конфіденційність,уникнення конфлікту інтересів, повна відсутність будь-якої дискримінації права на зайняття адвокатською діяльністю, особиста порядність адвоката і стандарти професійної адвокатської етики можуть забезпечити незалежність від втручання держави у приватні інтереси особи та прозорість судового розгляду із дотриманням прав людини [3, с. 348].

Коли ми говоримо про адвокатуру, варто розуміти, що цей інститут має пряме відношення до забезпеченням захисту основних прав і свобод громадян. Тому для побудови правової держави, однією із обов'язкових умов є створення абсолютно незалежної платформи для реалізації адвокатами своєї професійної і найвищої місії із захисту та відновлення прав людини та громадянина.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Назаров І.В. Адвокатура України на шляху запровадження міжнародних стандартів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017. №47. С.163-165

3. Антонюк С. Міжнародно-правові стандарти професійної діяльності адвоката у цивільному судочинстві України. Підприємництво, господарство і право. 2019.№6. С. 347-353

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Підлюдна К.І.
студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПЕРЕВАГИ ТА ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ COLLABORATIVE LAW В СИСТЕМІ АЛЬТЕРНАТИВНОГО (ПОЗАСУДОВОГО) ВИРІШЕННЯ СПОРУ

Сьогодні в Україні та за її межами велику увагу викликає питання альтернативного врегулювання правових спорів (конфліктів). Існує багато причин, які впливають на популяризацію альтернативних (позасудових) методів вирішення спору, серед яких недостатня ефективність роботи судової системи, довга процедура розгляду справ у суді, завантаженість суддів тощо.

Не дивлячись на відсутність законодавчого врегулювання медіації в Україні (проте, слід згадати проект Зароку про медіацію від 17.12.2015 року № 3665), як ефективний спосіб мирного врегулювання конфліктів, вказаний метод стрімко набирає популярності.

Сьогодні у вітчизняній літературі практично не досліджується Collaborative Law, його часто прирівнюють до медіації, немає офіційного перекладу на українську мову цього методу.

В правових системах США, ФРН, Королівства Нідерландів та інших країн Collaborative Law розглядається як процес спільного напрацювання умов врегулювання конфліктів під час розірвання шлюбу і похідних правовідносин (аліменти, утримання, місце проживання тощо) [1].

Collaborative Law – це метод позасудового вирішення конфлікту, в якому кожна сторона представлена своїм адвокатом. Ґрунтується даний метод на медіаційних елементах, тобто проходить в командній обстановці зі сторонами конфлікту і має на меті виграти справу для всіх сторін, тобто прийти до спільної згоди з мінімальними втратами.

Можна сказати, що Collaborative Law – це добровільний процес вирішення спору, який ґрунтується на співробітництві, командності, відкритості, чесності, особистої присутності і взаємоповаги сторін.

Відмінність Collaborative Law від медіації полягає в тому, що дану процедуру проводить не медіатор, а адвокати учасників конфлікту, які все ж таки користуються медіаційними техніками, також вони дають поради довірителям, посилаються на практику та на особистий досвід у вирішені аналогічних справ.

В Україні офіційної практики врегулювання спору за допомогою Collaborative Law на даний час немає, виходячи з нігілістичних поглядів населення та того, що населення не знає про такий метод вирішення конфлікту, та не цікавиться можливими лояльними методами існуючих

правових спорів. Як вже вище зазначалося ніяких законів, які могли б врегулювати позасудовий процес вирішення конфліктів немає.

Порівнюючи Collaborative Law та судовий порядок розгляду справ, можна відміти такі переваги Collaborative Law відносно судового розгляду:

– по-перше, процедура відбувається конфіденційно, тобто приватні данні осіб не вносяться до реєстрів, не ведеться протокол та не записується ваша розмова на відео-, аудіопристрої, це забезпечується в тому числі принципом адвокатської таємниці;

– по-друге, не затягується процес вирішення спору, строки залежать від сторін і їх бажання розібратися в справі;

– по-третє, це розмовний формат спілкування, де сторони представляють свої позиції, а адвокати намагаються їм допомогти відносно в неофіційній формі;

– по-четверте, це ефективний спосіб розвантаження суддів, та швидкості розгляду справ.

Якщо ж говорити про відмінності Collaborative Law від медіації, то головною перевагою є те, що існуючи конфлікт адвокати допомагають вирішити, посилаючись на медіаційні техніки, тобто це той самий медіатор, проте з юридичною освітою, багажем знань та досвіду, людина, яка враховує не тільки на психологічну, а й на юридичну сторону питання.

Також варто звернути увагу, що в США, у відповідності до Типового закону – Uniform Collaboration Law Act, адвокати сторін, які брали участь в Collaborative Law не мають права здійснювати представництво своїх клієнтів в судовому процесі по той же справі, якщо в проведені Collaborative Law не було досягнуто згоди [2].

Проаналізувавши зарубіжний досвід, можна зробити висновок, що процедура проведення Collaborative Law схожа на медіацію, адже сторони (адвокаті та їх клієнти) обговорюють хвилюючі їх питання, надають інформацію, опрацьовують взаємовигідні та взаємоприйнятні шляхи вирішення спору не обмежуючись у часі, також адвокати виступають самостійними сторонами процесу, які можуть спілкуватися з довірителем і представником протилежної сторони.

Отже, Collaborative Law є окремим і незалежним альтернативним способом вирішення конфлікту, який має свої переваги. Сподіваємось, що згодом Україна перейме досвід зарубіжних країн та перейде на сторону мирного врегулювання спору без участі судової та правоохоронної системи.

Список використаної літератури:

1. Можайкина О. С. Деякі аспекти співвідношення медіації та Collaborative Law у вирішенні цивільно-правових спорів. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2019. № 5. С. 54-55.

2. Pauline H. Tesler. Collaborative Law: Achieving Effective Resolutions in Divorce Without Litigation. American Bar Association. 3rd ed. 2013. P. 242.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Платонова К.Д.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА ЯК САМОЗАЙНЯТОЇ ОСОБИ

Законом передбачається, що адвокат може здійснювати адвокатську діяльність у трьох різних формах – індивідуально, у формі адвокатського бюро або адвокатського об'єднання. Оподаткування доходу адвокатського бюро та адвокатського об'єднання, як юридичних осіб, здійснюється відповідно до обраної системи – загальної або спрощеної. Однак, низка проблемних питань виникає саме у сфері оподаткування діяльності адвоката як самозайнятої особи.

Згідно положень Податкового кодексу України, самозайнятими особами є фізичні особи-підприємці та особи, які провадять незалежну професійну діяльність. До незалежної професійної діяльності Податковий кодекс України відносить діяльність адвокатів, нотаріусів, аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків тощо, за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою-підприємцем та використовує найману працю не більш як чотирьох фізичних осіб [1].

Незважаючи на те, що норми чинного законодавства не обмежують у здійсненні адвокатом професійної діяльності як фізичною особою-підприємцем, податкові органи розмежовують адвокатську та підприємницьку діяльність, передбачаючи різні правові наслідки такої діяльності. Відповідний підхід сформований невірним тлумаченням положень законодавства та створив неправомірний обов'язок для адвокатів подавати звітність щодо однієї і тієї самої діяльності.

На сьогоднішній день, питання сплати адвокатами єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування є одним із найбільш актуальних та дискусійних для адвокатської спільноти.

Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» не передбачено спеціального порядку

нарахування та сплати єдиного внеску при одночасному здійсненні адвокатом незалежної професійної діяльності та перебуванні на обліку як фізична особа-підприємець. Відсутність належного нормативно-правового врегулювання фактично надала можливість контролюючим органам на власний розсуд приймати рішення щодо встановлення адвокатам-підприємцям ознак незалежної професійної діяльності.

Значна кількість випадків безпідставного донарахування єдиного внеску та, як наслідок, судових спорів за позовами про скасування вимог податкових органів про сплату боргу (недоїмки), сформувала загалом позитивну практику у відповідній категорії справ.

Вирішальним у судовій практиці стало рішення Верховного Суду від 02 вересня 2019 року у зразковій справі №520/3939/19 за позовом адвоката про визнання протиправною та скасування вимоги. Колегія суддів дійшла до висновку, що зміна контролюючим органом обліку особи платника єдиного внеску в спосіб, не встановлений Законом або встановлений підзаконним нормативно-правовим актом, який не відповідає Закону в цій частині, та нарахування на підставі таких дій єдиного внеску, суперечить принципам законності та належного врядування [2].

Таким чином, виникнення обов'язку щодо сплати єдиного внеску адвокатом як фізичною особою-підприємцем та окремо як особою, яка провадить незалежну професійну діяльність, суперечить нормам податкового законодавства, оскільки тягне за собою подвійне оподаткування ідентичної діяльності [3].

З огляду не те, що вказані питання на законодавчому рівні недостатньо врегульовані, це і надалі залишатиме можливість для неоднозначного трактування та застосування норм податкового законодавства. Вирішити зазначені суперечності покликаний проект Закону про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (щодо усунення дискримінації за колом платників), поданий до Верховної Ради України у вересні цього року.

Авторами законопроекту наголошується на тому, що Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» містить неоднозначні положення щодо окремого кола платників єдиного соціального внеску. Зокрема, пропонується доповнити перелік підстав, за яких платник звільняється від сплати єдиного внеску, що дозволить уникнути подвійного нарахування податку за результатами одночасного провадження одного й того ж виду діяльності, за умови взяття таких осіб на облік як фізичних осіб – підприємців [4].

На думку автора, важливим аспектом, який так само має вирішити вказаний законопроект, є питання сплати єдиного внеску адвокатами, діяльність яких зупинена згідно Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Переважно, проблемні ситуації обумовлені

неузгодженістю застосування правових наслідків зупинення адвокатської діяльності, передбачених профільним законом, та встановленого Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» обов'язку щодо сплати єдиного внеску навіть у разі неотримання доходів. На підставі цього, за тимчасової відсутності права здійснювати адвокатську діяльність, адвокати у будь-якому випадку зобов'язані нараховувати та сплачувати єдиний внесок.

У даному питанні судова практика дійшла до висновку, що необхідними умовами для сплати особою єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування є провадження такою особою, зокрема, незалежної професійної адвокатської діяльності та отримання доходу від такої діяльності [5]. Постановою Верховного Суду від 28 березня 2019 року у справі №820/6324/17 вказується, що свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю лише посвідчує право адвоката на здійснення професійної діяльності, однак не є підставою та доказом здійснення адвокатської діяльності.

Вдосконалення чинних нормативно-правових актів, що регулюють порядок оподаткування адвокатської діяльності, сприятиме розвитку інституту адвокатури та забезпечить дотримання принципу верховенства права у відповідних правовідносинах з податковими органами.

Список використаної літератури:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.

2. Рішення Верховного Суду від 02 вересня 2019 року у справі №520/3939/19 : [Електронний ресурс]. – Електрон. док. – Режим доступу: http://reyestr.court.gov.ua/Review/84077152.

3. Щвець Н. Оподаткування адвокатів: все, що варто знати. URL: http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/opodatkuvannya-advokativ-vse-shcho-varto-znati.html.

4. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (щодо усунення дискримінації за колом платників). URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66921.

5. Постанова Верховного Суду від 28 березня 2019 року у справі №820/6324/17. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/80806817.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Подолець Ю.В., Лук'янчук С.М.
студентки 2-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУТ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Однією із сторін кримінального провадження є сторона захисту, основним суб'єктом якої виступає захисник. Як зазначається у ч.1 ст.45 КПК України, захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) [1].

Участь у кримінальному провадженні такої процесуальної фігури як адвокат зумовлює існування в його межах низки особливостей, більшість з яких виникають внаслідок взаємодії норм матеріального і процесуального права, а деякі навіть є результатом впливу на процесуальні правовідносини норм моралі, етики тощо.

Однією з таких особливостей вважається інститут адвокатської таємниці, існування якого викликає низку спірних моментів та невідповідностей. Не дивлячись на те, що дане питання висвітлене в багатьох наукових працях, дискусії з приводу окремих аспектів функціонування цього інститут продовжуються і сьогодні. Для того щоб розглянути деякі з них та визначити можливі способи їх врегулювання, слід звернути увагу на законодавче визначення адвокатської таємниці, яке закріплене в ч.1 ст.22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Так, під адвокатською таємницею прийняти розуміти будь-яку інформацію, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності [2].

Зміст даного визначення відносить до осіб, які тим чи іншим чином мають відношення до адвокатської таємниці, не тільки професійних адвокатів, але й інших осіб, які виконують в межах адвокатської діяльності функції допоміжного характеру. Саме в суб'єктному аспекті адвокатської таємниці можна прослідкувати розбіжності Закону України «Про адвокатуру

та адвокатську діяльність» із Кримінальним-процесуальним кодексом України (надалі – КПК України). Так, п. 2 ч. 2 ст. 65 КПК України забороняє допитувати як свідка з приводу відомостей, які становлять адвокатську таємницю, лише адвоката [1]. Аналізуючи дані норми, можна вести мову про суттєве порушення права особи на захист, передбаченого ст. 20 КПК України, оскільки клієнт, довіряючи адвокату відомості зі свого життя та конфіденційну інформацію, повинен бути впевненим у нерозголошенні та невикористанні такої інформації на шкоду йому як адвокатом, так і іншими особами, яким така інформація може стати відомою у зв'язку із виконанням ними допоміжних функцій. У зв'язку з цим пропонуємо розширите перелік осіб в ст. 65 КПК України відповідно до переліку осіб, вказаних у ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Ще одним проблемним аспектом адвокатської таємниці є момент її виникнення та момент припинення обов'язку адвоката зберігати таку таємницю. Так, момент виникнення адвокатської таємниці законодавець пов'язує з моментом одержання адвокатом будь-якої інформації від клієнта. Однак такий підхід не є зовсім точним. Враховуючи усі фактори адвокатської діяльності, доцільніше визначити моментом її виникнення момент безпосереднього звернення клієнта до адвоката, оскільки при такому розумінні будуть враховані і факти звернення особи до адвоката, і відмова від надання адвокатських послуг та її мотиви, і питання адвокатського гонорару тощо. Щодо питання припинення обов'язку збереження адвокатської таємниці, то законодавець не встановлює часових меж з цього приводу. Виходячи з принципів взаємодії адвоката та його клієнта, цей момент може бути визначеним лише у разі, якщо клієнт надасть адвокатові дозвіл на розголошення таких відомостей. Однак в цьому випадку говорити про обов'язок адвоката розголосити цю інформацію в межах кримінального провадження, навіть якщо про це його просить клієнт, не можна, оскільки адвокатська таємниця – це спільна таємниця клієнта і адвоката, правовий режим розголошення якої залежить від їх взаємної згоди [3]. Отже, керуючись вимогами професійної етики, кримінального процесуального закону та спираючись на свій професійний імунітет, адвокат має право відмовитися вчинити дії, що можуть призвести до розголошення адвокатської таємниці.

Завершуючи розгляд проблемних аспектів інституту адвокатської таємниці в межах дослідження, варто звернути увагу на необхідність поширення розглянутого правового режиму не тільки на особу-професійного адвоката, але й на інших суб'єктів, які мають доступ до адвокатської таємниці.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17.

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

3. Предмет адвокатської таємниці. URL: https://blog.ubr.ua/pravo/predmet-advokatsko-tamnic-2423.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Позюмко І.С., Копиця К.В.
студентки 2-го курсу магістратури факультету адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ЩОДО АДВОКАТСЬКОГО ДОСЬЄ

Запорукою добросовісного виконання адвокатом покладених на нього обов'язків є високий рівень самоорганізації. Йдеться про вивчення, аналіз та систематизацію великого обсягу інформації, наприклад, матеріалів провадження, отриманих від клієнта відомостей, відповідей на адвокатські запити від державних органів, підприємств і організацій, третіх осіб тощо, матеріалів адвокатського розслідування, нормативно-правової бази, матеріалів судової практики як у паперовому, так і в електронному вигляді [1]. Крім того, в процесі такого ознайомлення важливо надати значення усім відомим обставинам, зберегти кожну деталь. З цією метою адвокатові доцільно вести адвокатське досьє. Відзначимо, що поряд з поняттям «адвокатське досьє» використовують також «адвокатське провадження» або «адвокатське переведення» [6]. У «Положенні про адвокатське досьє» (далі – Положення), затвердженим рішенням Ради адвокатів України від «04» серпня 2017 року № 169, під адвокатським досьє розуміють сукупність документів та інформації, які були отримані в процесі виконання доручень від клієнта та інше. Крім тоого, там зазначено, що його ведення є лише рекомендацією, а у разі відсутності не може бути підставою притягнення до дисциплінарної відповідальності [5]. Проте у п.п. 15 п.1. Стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі від 17.12.2013 року закріплено обов'язок на ведення адвокатами, які надають безоплатну вторинну правову допомогу, адвокатського досьє по кожному кримінальному провадженню [4]. Тобто існує певна колізія, а все через те, що у Законі «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» немає нормативного регулювання адвокатського досьє.

Згідно п.2.2. Положення, саме по собі формування адвокатського досьє вже становить собою адвокатську таємницю, містить конфіденційну інформацію. У ч.1 ст.22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» розкривається зміст поняття «адвокатська таємниця»: «будь-яка інформація... про клієнта…зміст поряд, консультацій, роз'яснень адвоката, складені документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи…». У п.4 ч.1 ст.23 цього Закону забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, пов'язаних із здійсненням адвокатської діяльності. Проте, як зазначає І.Головань, така гарантія є сумнівною для «недоторканості» адвокатського досьє під час проведення обшуку в адвокатському бюро чи об'єднанні, оскільки, в ухвалі на проведення цієї слідчої дії перелік документів та речей, які мають бути вилучені, не деталізуються або визначаються нечітко. Слідчий суддя надає фактично необмежені права, у більшості випадків, для вилучення будь-яких предметів, речей та документів, перш за все, тих, які не мають жодного чину для збору чи перевірки доказів у кримінальному провадження. Де-факто, адвокатське досьє дійсно підлягає захисту від несанкціонованого доступу відповідно до Закону навіть після припинення договору про надання правової допомоги (представництва), а відомості про його зміст та інформацію не можуть бути розголошені, розповсюджені та використані іншими способами будь-якою особою. Однак, де-юре, жодних законних обмежень для вищезазначених дій немає. Зазвичай, самі ж адвокати не позначають досьє адвокатською таємницею, тому правоохоронці не утримуються від подальшого ознайомлення з ним. Розголос таких процесуальних дій може негативно позначитися на довірі клієнтів до адвоката. Безсумнівно, адвокат зобов'язаний забезпечити такі умови зберігання адвокатських досьє, документів і речових доказів, переданих йому клієнтом, а також інших матеріалів, що знаходяться в його розпорядженні і містять конфіденційну інформацію, котрі розумно виключають доступ до них сторонніх осіб (ч. 6 ст. 10 ПАЕ) [3].

Отже, враховуючи вищезазначене, пропонуємо внести зміни до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та доповнити ч.1 ст.1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» пунктом 10, у якому закріпити визначення «адвокатського досьє», доповнити ч.1 ст.22, у якій вказати, що «одним із засобів збереження адвокатської таємниці та конфіденційності інформації є адвокатське досьє». Крім того, п.4 ч.1 ст.23 викласти так: «4) забороняється проведення огляду, розголошення, витребування чи вилучення документів, в тому числі, адвокатського досьє, пов'язаних зі здійсненням адвокатської діяльності».

Список використаної літератури:

1. Ведення адвокатського досьє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.legalaid.gov.ua/images/MP_advocatske_dosie_-.pdf

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 вересня 2015 року.- К.:Паливода А.В., 2015. – 48 с.

3. Охорона адвокатської таємниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/9697/3/08.pdf.

4. Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0337-14.

5. Положення про адвокатське досьє [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/rishennya/2017-08-04-r-shennya-rau-169_59d23b518e85f.pdf

6. Поняття адвокатського досьє та його значення в здійсненні захисту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Пухкан Л.В.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОРУШЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ ПЕРЕШКОД ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ

Права і свободи людини – найвища цінність. Дотримання зазначених правових принципів особливо важливо в нашій країні в період бурхливого розвитку економіки і глобального реформування законодавчої бази. Захист професійним співтовариством адвокатів прав і свобод громадян, надання професійної правничої допомоги є гарантією благополуччя і процвітання.

Адвокатура – це найважливіший правовий інститут будь-якої держави, що стоїть на захисті основоположних прав громадян та їх об'єднань. Від того, наскільки вона сильна, організована, законодавчо захищена, в значній мірі залежить впевненість кожного громадянина у своєму благополуччі.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у частині першій ст. 4 чітко визначає принципи адвокатської діяльності. Одним із найважливіших серед них є принцип незалежності адвокатської діяльності.

Національна асоціація адвокатів України у рішенні №74 від 26 лютого 2016 року дає роз'яснення щодо змісту цього фундаментального принципу, який полягає у тому, що незалежність адвокатської діяльності забезпечується на законодавчому та практичному рівнях недопущенням будь якого втручання, переслідування, насильства стосовно адвоката з боку держави, суспільства, органів місцевого самоврядування, юридичних та фізичних осіб [1].

На даний момент, розвиток адвокатського самоврядування в Україні перебуває під загрозою. Це знаходить прояв у спробах влади та окремих урядовців впливати на діяльність адвокатів шляхом тиску. Такі процеси є вкрай негативними и недопустимими для країни, яка прямує до європейського майбутнього.

Першою перешкодою на шляху функціонування інституту адвокатури є намагання урядовців та політиків принизити значення адвоката, його соціальну корисність [2]. Це знаходить своє відображення у законопроекті про скасування адвокатської монополії. Адвокати зобов'язані складати кваліфікаційні іспити, щорічно підвищувати рівень свого професіоналізму. Відповідно, правнича допомога, яку надає виключно адвокат, є більш якісною. Якщо ж представництво в судах будуть здійснювати непрофесіонали, це може призвести до затягування процесів, що потягне за собою додаткові витрати з державного бюджету.

Треба зазначити, що 31 жовтня 2019 року Конституційний Суд України надав Висновок у справі за конституційним зверненням Верховної Ради України щодо скасування адвокатської монополії [3]. Цим Висновком Конституційний Суд України визнав законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України [4]. У Висновку зазначено, що поняття «надання професійної правничої допомоги» не тотожне поняттю «представництво особи в суді». Надання професійної правничої допомоги здійснюють адвокати, натомість представництво особи у суді може бути здійснене за вибором особи адвокатом або іншим суб'єктом. З аналізу частини першої статті 1312 Конституції України у системному зв'язку з її статтею 59 випливає позитивний обов'язок держави, який полягає в гарантуванні участі адвоката у наданні професійної правничої допомоги особі з метою забезпечення її ефективного доступу до правосуддя за рахунок коштів держави у випадках, передбачених законом.

Другою перешкодою є постійні наміри законодавчо змінити основні гарантії адвокатської діяльності. Це відчувається у впливі на адвокатів через певний дисциплінарний тиск, кримінальні переслідування, порушення гарантій адвокатської діяльності, нераціональна система оподаткування. Отже, вважаємо одним із основних зобов'язань нової влади вирішення вище перелічених проблем. Інститут адвокатури має вдосконалюватись та

розвиватись за сприяння держави. Адже саме на адвокатів покладається завдання захисту суб'єктивних прав і обов'язків осіб, що надзвичайно важливо в умовах євроінтеграції. Нерідко адвокатам доводиться захищати фізичних та юридичних осіб від свавілля державних органів. Саме в таких випадках проявляється особливий статус адвокатури як самоврядного інституту.

Розробка та прийняття більш гуманних законів в сфері адвокатської діяльності може стати одним із варіантів поновлення нормальної роботи інституту адвокатури як незалежного утворення.

Функціонування інституту адвокатури є гарантією забезпечення прав і свобод людини. Маємо на увазі, що адвокатура виступає в ролі своєрідного елементу між інтересами держави та інтересами громадянського суспільства. Суспільство завжди матиме потребу у кваліфікованих представниках своїх інтересів. Але для цього адвокатам потрібно надати реальну можливість здійснювати свою діяльність незалежно.

Список використаної літератури:

1. Рішення Національної асоціації адвокатів України про затвердження роз'яснення щодо гарантій адвокатської діяльності та окремих умов дисциплінарної відповідальності [Електронний ресурс]. – №74 від 26.02.2016. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr074871-16

2. Фазекош О. Проблема незалежності адвокатури від Давнього Риму до сьогодення [Електронний ресурс] / О. Фазекош. – 2019. – Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/138956problema_nezalezhnosti_advokaturi_vid_davnogo_rimu_do_sogode.html

3. КСУ надав Висновок у справі щодо скасування адвокатської монополії [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт КСУ. – 31.10.2019. – Режим доступу: http://www.ccu.gov.ua/novyna/ksu-nadav-vysnovok-u-spravi-shchodo-skasuvannya-advokatskoyi-monopoliyi

4. Конституція України: Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – ст. 141.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Родрігес Торрес Д.В.
студентка 1-го курсу
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ АДВОКАТА У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

В умовах розвитку правового суспільства та формування правової держави необіхдних є захист прав людини і громадянина в усіх сфера, в тому числі у сфері інтелектуальної власності, оскільки щодня відбувається створення нових літературних, музичних творів, наукових винаходів, що потребують юридичного захисту від неправомірного копіювання чи використання.

Право інтелектуальної власності – це право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або на інший об'єкт права інтелектуальної визначений цим Кодексом та іншими законами. Відповідно до ст. 418 Цивільного кодексу України ніхто не може бути позбавлений права інтелектуальної власності чи обмежений у його здійсненні, крім випадків, передбачених законом [1].

Як і будь яка інша власність, інтелектуальна може піддаватися різним протиправним посяганням. Захист охорони законом права інтелектуальної власності здійснюється у передбаченому законом порядку, тобто за допомогою застосування належної форми, засобів та способів захисту прав [2, С. 81]. Об'єктами інтелектуальної власності є: патентні, авторські, суміжні права, виконання творів, фонограми, передачі мовлення, промислові зразки, знаки обслуговування, товарні знаки тощо. Суб'єктом права інтелектуальної власності може бути будь яка особа (як фізична так і юридична).

Підписавши угоду про асоціацію з Європейським Союзом, Україна взяла на себе низку зобов'язань, серед яких переглянути та вдосконалити механізми юридичного захисту у сфері інтелектуальної власності. 29.09.2017 року Указом Президента в Україні був створений Вищий суд з питань інтелектуальної власності, що є важливим кроком у напрямку боротьби із правопорушеннями у сфері інтелектуальної власності.

Важливим залишається захист прав інтелектуальної власності від різних можливих посягань зі сторони третьої особи, а саме, імітування, копіювання, фальсифікації. Судові спори в даній сфері вимагають від адвоката спеціальних знань і навиків. Поряд із загальними знаннями у галузі права необхідно керуватися спеціальним законодавством в сфері охорони прав інтелектуальної власності. Також для виконання вимог статті 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [3] при постійному підвищенні свого професійного рівня адвокату, який займається

захистом прав інтелектуальної власності, можна порекомендувати отримати освіту в даній сфері та статус представника по справам інтелектуальної власності. Як показує практика по захисту прав інтелектуальної власності, адвокатська діяльність розпочинається зі збору доказів щодо порушення прав інтелектуальної власності.

Керуючись професійними правами, закріпленими ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», на даній стадії адвокати збирають дані про факти порушення прав інтелектуальної власності, звертаються з адвокатськими запитами з метою збору інформації про предмет спору, порушнику права, отримують письмове заключення спеціалістів з питань, які потребують спеціальних знань [3]. Наприклад, якщо предметом спору є певний винахід: хімічна речовина, фармацевтичний препарат – заключення спеціалістів з вузьких питань інтелектуальної власності, а також хімії, фізики, біології можуть бути надзвичайно необхідними для формування правової позиції.

В процесі збору інформації доказів корисною може бути робота адвоката зі спеціалізованими базами даних «Зареєстровані в Україні знаки для товарів і послуг», «Винаходи (корисні моделі) в Україні», «Промислові зразки зареєстровані в Україні» тощо. З даних баз можна отримати важливу інформацію, а саме, про власників прав на зареєстровані знаки для товарів і послуг, винаходів, промислові зразки, які можуть виступати предметом спору. При продажі продукції з незаконним використанням об'єктів права власності в магазинах, супермаркетах, на ринках адвокатам в процесі збору доказів варто проводити контрольні закупи таких товарів. При цьому обов'язково вимагати представлення чека чи іншого підтверджуючого документа з інформацією про продавця, фіксувати місце правопорушення на фото -, відео зйомку, в присутності свідків скласти акти огляду місця правопорушення. По дорученню клієнта з ціллю мирного врегулювання правопорушення доцільним може бути особисте вручення адвокатом листа-попередження особам, які порушують права (з отриманням розписки про отримання) безпосередньо на торговій точці, роз'яснення їм причини правопорушення. Така робота може закінчитися добровільним припиненням допустимого порушення прав інтелектуальної власності в максимально короткі терміни. З іншої сторони, навіть у випадку продовження порушення, факт вручення адвокатом листа-попередження буде свідчити про наявність в діях порушника прямої вини, направленої на подальше порушення прав, що може посилити його відповідальність, а в сукупності з іншими признаками понести за собою кримінальне покарання за статтями 176, 177, 229 Кримінального кодексу України за незаконне використання відповідних об'єктів права інтелектуальної власності [4].

Для адвоката в час прогресивного розвитку телекомунікацій, а зокрема мережі Інтернет, важливою є своєчасна фіксація правопорушення для

подальшого представлення доказів судовим та правоохоронним органам. Крім того, власник сайту може в будь який момент його ліквідувати, згодом знов відновити роботу сайту, змінити електронну адресу з метою ухилитись від відповідальності. Таким чином, в процесі збирання доказів адвокати можуть звернутися за письмовим заключенням експертів в сфері телекомунікаційних систем у випадку, якщо є підстави вважати, що в певний час на конкретному сайті було скоєно кримінальне правпорушення. Такі експертизи проводить Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності, створений при Міністерстві юстиції України.

Можна зробити висновок, що адвокат відіграє важливу роль при здійсненні захисту прав свого клієнта у сфері інтелектуальної власності. Адвокати, здійснюючи захисту прав інтелектуальної власності, пвоинні в перуш чергу звернути увагу на важливість доведення наявності факту використання об'єкту інтелектуальної власності, доведення розміру заподіяної шкоди, доведення умисних дій правопорушника, можливість використання висновків судової експертизи (залучення фахівців).

Список використаної літератури:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. – К. – : Атіка, 2003. Ст. 416.

2. Права інтелектуальної власності: Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України / за заг.ред. М.В. Паладія, Н.М. Мироненко, В.О. Жарова. – К. : Парламентське видавництво, 2006. – 432 с.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: закон України від 05.01.2017 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 27, ст.282

4. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. № 176, 177, 229 – ст. 131.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Румянцева Є.П., Лисенко А.О.
студентки 2-го курсу магістратури факультету адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ГОНОРАРУ УСПІХУ

В умовах зростання ролі інституту адвокатури та закріплення виключного права адвоката на здійснення представництва в суді досить

актуальним є питання про порядок оплати гонорару успіху. В діючому законодавстві України відсутня дефініція гонорару успіху. Стаття 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. надає загальне визначення поняття «гонорар». Так, це форма винагороди адвоката за здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту. Порядок обчислення гонорару, підстави для зміни його розміру, порядок сплати, умови повернення тощо визначаються у договорі про надання правової допомоги [1]. В юридичній літературі під гонораром успіху розуміють форму оплати адвокатських послуг, при якій адвокат отримує гонорар тільки в разі перемоги в справі.

Слід зазначити, що в Україні склалась дуже неоднозначна судова практика щодо виплати гонорару успіху. Верховний Суд в своїй постанові від 12 червня 2018 року по справі №462/9002/14-ц прийшов до наступного: судове рішення не відноситься до об'єктів цивільних прав, а його прийняття в конкретній справі не є результатом наданих адвокатами сторін послуг, а тому не може бути предметом договору. Тобто, за цією постановою пункт договору, який закріплював винагороду адвокату в разі перемоги по справі (гонорар успіху), «суперечить основним принципам здійснення правосуддя в Україні, актам цивільного законодавства», та визнаний недійсним. Верховний Суд аргументував свою позицію наступним: «реалізуючи принцип свободи договору, сторони не вправі змінювати імперативну вимогу закону про предмет договору шляхом визначення результату розгляду справи судом як складову предмета договору про надання правової допомоги» [2]. Даним рішенням Верховний Суд фактично визнав гонорар успіху незаконним. Виходячи з цього, позитивний результат у вирішенні справи не залежить від діяльності адвоката. А це повністю суперечить принципам здійснення адвокатської діяльності.

В іншій постанові Верховного Суду від 30.05.2018 р у справі № 466/1367/16-а, зазначалось, що мета адвокатури це служіння суспільному інтересу шляхом надання своєчасної та належної правової допомоги в поєднанні з виконанням делегованих їй державою окремих владних повноважень. Представники адвокатури є учасниками творення правосуддя, у зв'язку з чим користуються, зокрема, правом участі у суді як захисники чи представники та імунітетом від судового переслідування за свої виступи в залі суду [2].

Стосовно міжнародної практики, то гонорар успіху дуже поширений у США (винятком є справи про розлучення та аліменти, і кримінальні справи) та Великій Британії (заборонені у сімейних та кримінальних справах). Крім того, гонорар успіху застосовується в країнах континентальної Європи. Винятком із правила є Німеччина та Кіпр. В Німеччині гонорар успіху дозволений в якості додаткової міри винагороди адвоката в разі надання правової допомоги за тарифами, встановленими законом. В інших країнах,

таких як Італія, Фінляндія, Франція тощо, гонорар успіху застосовується як застереження pactum de quota litis, тобто угода, за якою клієнт зобов'язується у випадку винесення рішення на його користь виплатити адвокату винагороду у вигляді грошової суми або у будь-якій іншій формі.

В Туреччині в разі укладення pactum de quota litis, висуваються певні обмеження до гонорару. Гонорар успіху повинен бути не менше законодавчо встановленого мінімального тарифу на адвокатські послуги, але не більше 25 відсотків від суми позову. Виключною формою такого гонорару є грошова форма [3].

Заслуговує на увагу і практика Європейського суду з прав людини. Так, ця установа виділяє два види гонорару: виплата частки від виграшу (розмір гонорару визначається у процентах від суми виграшу); «гонорар успіху» (розмір гонорару сплачується в твердій грошовій сумі, або він являє собою премію, що додається до основної суми гонорару) [4].

Таким чином, в умовах зростання ролі інституту адвокатури, вважаємо необхідним закріплення на законодавчому або корпоративному рівнях визначення поняття «гонорар успіху», випадки його встановлення, розмір та інші умови його застосування.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – №62. – Ст. 30.

2. Постанова Верховного Суду України від 12 червня 2018 року по справі №462/9002/14-ц. URL: http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75003682

3. Гонорар успіху адвоката: світовий досвід і перспективи законодавчого врегулювання в Україні. Олександр Дроздов від 25.07.2018. URL:https://jurliga.ligazakon.net/analitycs/171358_gonorar-uspkhu-advokata-svtoviy-dosvd--perspektivi-zakonodavchogo-vregulyuvannya-v-ukran

4. Гонорар успіху адвоката: практика Європейського суду з прав людини. Дмитро Луспеник від 15.01.2019 р. URL: https://sud.ua/ru/news/publication/132954-gonorar-uspikhu-advokata-praktika-yevropeyskogo-sudu-z-prav-lyudini

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Семенко Н.Ю.
студентка 2-го курсу ОКР «Магістр» юридичного факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ АДВОКАТА ЯК ПРЕДСТАВНИКА ЗАЯВНИКА У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СУДІ З ПРАВ ЛЮДИНИ

На сьогодні гарантовану ч.5 ст.55 Конституції України можливість звернення до Європейського суду з прав людини (далі – Європейський Суд, Суд або ЄСПЛ) можна вважати найбільш ефективним механізмом забезпечення права на судовий захист на міжнародному рівні. Особливу роль при цьому відіграє право на професійну правову допомогу, зважаючи на те, що воно є важливою умовою для реалізації усіх інших прав та свобод особи, яка звертається до Європейського Суду.

Відповідно до Регламенту Європейського Суду від 4 листопада 1998 року (далі – Регламент), основною формою діяльності адвоката в Європейському суді є представництво інтересів заявника на всіх стадіях підготовки і розгляду справи. Так, відповідно до правила 36 Регламенту, у справах індивідуального характеру особи, неурядові організації або групи осіб можуть звертатися із заявою про порушення їх прав як особисто, так і через представника. Тобто при зверненні до Суду імперативні вимоги щодо представлення інтересів заявника представником відсутні. Проте, наступні пункти даного правила свідчать про те, що після повідомлення держави-відповідача про надходження заяви до Суду, забезпечення участі заявника представником є обов'язковою умовою. При цьому останнім визнається адвокат, який має дозвіл займатися адвокатською діяльністю в будь-якій із Договірних Сторін і проживає на території однієї з них, чи будь-яка інша особа, кандидатуру якої погоджено з головою палати Суду [1]. Варто зазначити, що, виходячи із аналізу практики Європейського Суду, зазвичай представниками осіб у судовому процесі виступають саме адвокати.

Здійснюючи підготовку заяви до Європейського Суду, адвокатові слід приділити особливу увагу її якості, оскільки від цього залежить ефективність звернення до Суду. У разі, якщо на національному рівні заявник брав участь у судових процесах самостійно або користувався правовою допомогою іншого адвоката, аніж того, який представляє його інтереси у ЄСПЛ, існує велика ймовірність того, що деякі необхідні моменти були упущені, що може негативно вплинути на переконливість аргументів, зазначених у поданій до ЄСПЛ скарзі. Тому, найбільш сприятливою є ситуація, коли представником особи у Європейському Суді виступає адвокат, який вів відповідну справу у всіх інстанціях національних судів, і при цьому враховував потенційні можливості щодо звернення до міжнародних установ. Так, у разі якщо

будь-який зі вжитих на національному рівні способів захисту не знайшов підтримки суду, то його неефективність не відіграє такої ролі, як сам факт його використання. Адже кожне відхилене клопотання, кожне залишене без уваги заперечення тощо, які були представлені суду, служить зміцненню доказової бази, на яку адвокат згодом буде спиратися, якщо його клієнтові буде відмовлено у захисті прав, що гарантовані Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року (далі – Конвенція) та Протоколами до неї [2, с.18].

Зважаючи на те, що Європейський суд щороку відхиляє переважну більшість поданих заяв, навіть не розглядаючи їх по суті, для того, аби забезпечити інтереси заявника на найвищому рівні, адвокатові при підготовці звернення до Європейського Суду необхідно встановити відповідність справи наступним критеріям:

1) критерію сумісності обставин, або ratione materiae, який означає, що предметом скарги можуть бути лише ті порушення, що стосуються прав та свобод людини, які гарантуються Конвенцією та Протоколами до неї;

2) критерію особи, або ratione personae, згідно з яким заявниками можуть бути лише ті особи, які вважають себе безпосередніми потерпілим від порушення їх гарантованих прав, а відповідачами при цьому повинна бути держава-учасниця Конвенції, що винна у порушенні або незабезпеченні захисту відповідних прав і свобод заявників;

3) критерію часу, або ratione temporis, відповідно до якого підставою для звернення до ЄСПЛ можуть бути лише ті факти, які відбулися після ратифікації державою-відповідачем Конвенції, тобто після того, як така відповідна держава набула зобов'язань щодо забезпечення закріплених у Конвенції та Протоколах до неї прав і свобод;

4) критерію місця, або ratione loci, який за загальним правилом передбачає, що держава несе відповідальність за порушення прав людини, здійснених на її території офіційними органами чи офіційними особами. При цьому, у разі, якщо порушення прав державою відбувається на території іншої держави, то при вирішенні питання щодо відповідальності Суд виходить із принципу юрисдикції [3, с.18-22].

Крім того, адвокату обов'язково слід дотримуватися чітко регламентованих Конвенцією умов прийнятності заяви, а також проявити розуміння основних принципів її побудови. При цьому доречним є використання допоміжних матеріалів щодо особливостей складання скарги та процедури звернення до ЄСПЛ, чималу кількість яких можна знайти на офіційному сайті Суду.

Під час попереднього розгляду заяви відповідно до п.3 правила 54 Регламенту Суд на прохання сторони або з власної ініціативи може вирішити провести слухання, а сторонам при цьому пропонується подати питання, які виникають стосовно суті заяви [1]. Тобто, адвокатові слід підготувати

письмове обґрунтування необхідності його проведення із вказівкою на особливі підстави, якщо він переконаний, що усне слухання сприятиме визнанню поданої скарги прийнятною. Крім того, якщо згідно з правилом 54а Регламенту Суд ухвалить рішення про одночасний розгляд прийнятності заяви та по суті справи, то адвокату необхідно буде надати свої доводи щодо визначення розміру справедливої сатисфакції та пропозиції щодо дружнього врегулювання спору із застосуванням такої аргументації, яка б найкращим чином сприяла обґрунтуванню висунутих у скарзі тез.

На стадії судового розгляду справи у ЄСПЛ процедура дружнього врегулювання спору має особливе значення, оскільки за певних обставин укладення мирової угоди забезпечує інтереси заявника навіть краще, аніж вирішення справи по суті. Тож адвокатові необхідно враховувати усі об'єктивні та суб'єктивні чинники, аби досягти угоди на найбільш сприятливих для клієнта умовах.

Якщо дружнього врегулювання спору досягти не вдалося, то починається стадія розгляду заяви, під час якої Суд проводить слухання справи. Змістом діяльності адвоката при цьому є подання у разі необхідності додаткових доказів, зауважень по суті справи тощо. Якщо ж Суд вважатиме за необхідне поставити адвокату будь-яке питання по суті справи, то останньому слід проявити усі свої професійні навички щодо аналізу практики Європейського суду для побудови такої аргументації, яка б найкращим чином сприяла обґрунтуванню висунутих по суті заявлених вимог тез перед Судом.

Під час виконання рішення Європейського Суду адвокат, на жаль, не має значного впливу на результат відповідного виконання. Однак, його функцією на даній стадії є здійснення контролю за повною виплатою заявнику грошової компенсації або вчинення державою інших визначених заходів протягом терміну, встановленого Судом, і інформування про це останнього.

Підсумовуючи зазначене, можна дійти висновку, що адвокат у Європейському Суді з прав людини є важливим суб'єктом на всіх стадіях підготовки та розгляду справи. Проблемними аспектами, на які варто звертати особливу увагу адвокатам, які здійснюють представництво інтересів скаржників у ЄСПЛ, є особливі вимоги до форми та змісту заяви й усіх додаткових документів, а також специфіка процедури звернення до Суду та розгляду останнім відповідних справ. Обізнаність адвоката щодо даних питань, а також використання ним допоміжних матеріалів, які містять відповіді на основні запитання, що можуть виникнути у заявників та їх представників, дозволить досягти позитивних результатів при вирішенні справи. Відтак, особі, яка бажає звернутися до ЄСПЛ, важливо не помилитися з вибором адвоката, тому що рівень його кваліфікації, сумлінності та досвіду безпосередньо впливає на її можливість захистити свої порушені права.

Список використаної літератури:

1. Регламент Суду від 04.11.1998 р. в редакції від 09.09.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf

2. Обращение в Европейский Суд по правам человека / Под общ. ред. Ф. Лича. – М.: МОО ПЦ «Мемориал», 2006. – 528 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.echr.coe.int/LibraryDocs/EHRAC-2006-RUS-Litigation%2 0Manual.pdf

3. Як звернутися до Європейського Суду з прав людини / Клименко О.М. – К.: Видавець Фурса С.Я., 2007. – 88с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, доцент* ***Бондар Ірина Вадимівна***

Середа Я.Ю., Герасименко А.А.
студентки 1-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» під час здійснення адвокатської діяльності адвокат зобов'язаний підвищувати свій професійний рівень [1].

На реалізацію Закону рішенням Ради адвокатів України № 20 було ухвалено Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України із змінами та доповненнями (в новій редакції згідно рішення Ради адвокатів України від 26 червня 2019 року № 67), в якому зазначено, що загальна організація процесу підвищення кваліфікації адвокатів в Україні здійснюється Радою адвокатів України та реалізується Національною асоціацією адвокатів України, радами адвокатів регіонів, Вищою школою адвокатури Національної асоціації адвокатів України, Вищою кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури, кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури регіонів та сторонніми операторами підвищення кваліфікації адвокатів, що акредитовані адміністратором підвищення кваліфікації адвокатів. Підвищення кваліфікації адвокатів в Україні здійснюється у відповідності до Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України операторами підвищення кваліфікації адвокатів за адміністрування підвищення

кваліфікації адвокатів адміністратором. Адміністратором процесу підвищення кваліфікації адвокатів в Україні є Вища школа адвокатури НААУ [2].

У професіональній спільноті досить активно обговорюється «новий» Порядок підвищення кваліфікації, що надає можливість оцінити переваги та недоліки цього процесу в Україні та порівняти його з попередньою редакцією від 2016 року.

Згідно з п. 2 Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України (далі – Порядок), підвищення кваліфікації є важливим професійним обов'язком адвокатів, дотримання якого має забезпечувати безперервне поглиблення, розширення й оновлення ними своїх професійних знань, вмінь та навичок, здобуття нової спеціалізації або кваліфікації у певній галузі права чи сфері діяльності на основі раніше здобутої освіти і практичного досвіду, забезпечувати адвокатів достатньою інформацією про зміни у чинному законодавстві та практиці його тлумачення та застосування.

Серед панівної частини адвокатів в Україні нові правила – чіткі, прозорі і зрозумілі завдяки тому, що відбулося доопрацювання попередніх «проблемних питань», які тепер є вирішеними. Процес постійного професійного вдосконалення має відбуватися на високому рівні і цілковито виключати імовірність проведення підвищення кваліфікації «сумнівними» лекторами та фахівцями. А потребою реформування процедури вбачається ще й у тому, що навколо адвокатури зародився цілий тіньовий бізнес із торгівлі кваліфікаційним балами. Зараз же, це єдина система, що чітко передбачає систему заходів, спрямованих на регламентацію цієї діяльності [3].

Іншими перевагами визнаються: відсутність необхідності збирати сертифікати та подавати щорічну звітність у свою регіональну раду; єдиний сайт, на якому розміщуються абсолютно всі заходи по всій Україні, а якщо заходу немає на сайті, то це означає, що він неакредитований, а отже, бали за нього не зараховуються; вчасне інформування адвоката про кількість балів, які потрібно набрати до кінця року; підвищені вимоги до проведення та організації кожного заходу з підвищення кваліфікації; ведеться автоматичний облік залікових балів; реєстрація на захід після аутентифікації відбувається в один клік; кожен захід з підвищення кваліфікації акредитується Експертною радою НААУ; тестування відбувається онлайн у зручний для адвоката час; адвокат вільний у виборі видів підвищення кваліфікації; вільний вибір заходів як на платній, так і на безоплатній основі [4].

Проте, якщо порівняти Порядок попередньої та нової редакції, виникає ряд недоліків, серед яких можна виділити основні такі:

1. Занадто велика увага до «починаючих адвокатів». Введення Модульної програми «Молодий адвокат», підвищена кількість годин на рік (16 – для адвокатів, що набули такого статусу в перші три роки, 10 – для усіх інших)

ставить під питання належний рівень підготовки та перевірки кандидатів при складанні кваліфікаційного іспиту адвокатів.

2. Скорочений звітний рік з підвищення кваліфікації адвокатів – замість трьох років встановлюється один календарний рік, з 1 січня по 31 грудня кожного року.

3. Більше не передбачений надлишок залікових балів, отриманих протягом періоду оцінювання.

4. Не менше 50 % залікових балів з підвищення кваліфікації повинні бути отримані адвокатом під час заходів, організованих операторами підвищення кваліфікації адвокатів в Україні, якими є всі органи адвокатського самоврядування згідно Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», у тому числі Національна асоціація адвокатів України, а також Вища школа адвокатури Національної асоціації адвокатів України. Акредитація ж сторонніх операторів надається строком на один рік, щорічний внесок яких складає 50 мінімальних заробітних плат станом на 01 січня кожного року, в якому така плата вноситься. Так, вартість внеску на 2019 рік становить 208650 грн, тоді як за Порядком попередньої редакції внесок становив близько 10000 грн.

Можливо, дана ситуація матиме наслідком не проведення заходів з метою дійсного підвищення кваліфікації адвокатами, а отримання коштів з метою покриття витрат на отримання цієї ж акредитації.

5. Передбачається підвищення кваліфікації і помічників адвокатів. Вимоги щодо помічників в Порядку окремо не деталізуються, тому робимо висновок, що на них розповсюджуються ті ж необхідні кількість балів та їх система здобуття, що і на адвоката. Але дисциплінарної відповідальності за порушення не передбачається ні Порядком, ні Положенням про помічника адвоката, ні Законом України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність».

6. Невизначеність в оцінюванні окремих видів діяльності, які не обліковуються годинами (одна година семінару – один бал), а саме: публікація статті, видання монографії чи підручника із правової тематики, самостійне навчання. Бо в порівнянні з Порядком попередньої редакції, за такі види діяльності, як, наприклад, видання монографії, нараховувалося 10 балів. Наразі такі види діяльності в балах не визначені і як будуть оцінюватися невідомо.

7. Наслідки невиконання обов'язку з отримання достатньої кількості балів передбачені п. 25 Порядку, результатом якого є зобов'язання Вищої школи адвокатури проінформувати раду адвокатів регіону та відповідну кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури регіону про порушення Порядку. В свою чергу, у разі надходження скарги на такого адвоката у КДКА за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в ЄРАУ, про вчинення інших порушень ці дані можуть бути враховані при розгляді дисциплінарної справи.

У зв'язку з тим, що Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлює професійним обов'язком адвоката підвищувати свій професійний рівень, то порушення цього обов'язку є дисциплінарним проступком згідно з п. 5 ч. 2 ст. 34 Закону. Відповідно до ч. 1 ст. 35 Закону, за вчинення дисциплінарного проступку до адвоката може бути застосовано одне з таких дисциплінарних стягнень: попередження; зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року; для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України.

Рішенням ВКДКА від 01.03.2018 року «Про практику застосування кваліфікаційно-дисциплінарними комісіями адвокатури дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю» роз'яснено, що такий вид стягнення як позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю застосовується в надміру крайніх випадках, таких як повторного протягом року вчинення дисциплінарного проступку, порушення адвокатом вимог щодо несумісності, систематичного чи грубого одноразового порушення адвокатської етики. Проте Порядок закріплює норму, що не набрання адвокатом достатньої кількості балів може бути враховано при розгляді дисциплінарної справи щодо адвоката.

Отже, можна зробити висновок, що вимоги для здобуття балів з підвищення кваліфікації адвокатів стали суворішими, а сама процедура – значно складнішою. На рівні з рядом переваг залишається багато недопрацьованих аспектів, що викликають активні дискусії у вітчизняних правників.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст.282

2. Про затвердження Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України у новій редакції: Рішення Національної асоціації адвокатів України, Ради адвокатів України № 20 від 14.02.2019 року

3. Гвоздій В. Новий порядок підвищення кваліфікації адвокатів: міфи vs реальність. URL: https://bitly.su/CCXdsaI

4. Коментарі Ради адвокатів Київської області «Світло чи тінь: про новий Порядок підвищення кваліфікації адвокатів». URL: https://bitly.su/uAlqwm

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Сєрова А.В.
студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

НОВІ ПРАВИЛА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТА

Перші правила підвищення кваліфікації були затверджено 16 лютого 2014 року. П'ять разів до них було внесено зміни, проте підвищення кваліфікації потребувало подальшого удосконалення. Саме тому 14 лютого 2019 року рішенням Ради адвокатів України № 20 прийнято порядок підвищення кваліфікації адвокатів України (нова редакція). Новий порядок набрав чинності 1 квітня 2019 року. Головною ціллю внесення змін до порядку було визначено побудову розвиненої процедури підвищення кваліфікації адвокатів.

Думки щодо того, чи варто залишити все, як було, чи все ж потрібно ввести зміни до порядку підвищення кваліфікації адвокатів України, розділилися. Прихильники старої моделі підвищення кваліфікації адвокатів критикують нову модель, але до цього питання необхідно підходити винятково з позиції дійсних потреб адвокатури в цілому, а не окремих проявів застарілих поглядів. В наш час необхідно задовольняти потреби адвокатури в рамках сучасності та технологічного розвитку, а це означає що внесені зміни є дуже важливими.

Робота адвоката вимагає постійного удосконалення своїх вмінь. Саме тому підвищення кваліфікації повинно відбуватися на гідному рівні. До внесення змін до положення деяка частина заходів з підвищення кваліфікації мала формальний характер і зводилися лише для того, щоб набрати потрібну кількість балів для щорічного звітування. Як наслідок, робота деяких адвокатів зводиться до вихваляння своїми так званими досягненнями в соціальному середовищі, які не мають нічого спільного з професійним рівнем адвоката та з правилами адвокатської етики, що в цілому похитує авторитет та повагу до професії адвоката [1].

Проаналізувавши положення старого порядку та положення нового порядку, можна зробити такі висновки, що в новому порядку з'явилося таке положення, що адвокати, які здобули право на заняття адвокатською діяльністю, в перший рік зобов'язані пройти модульну програму «Молодий адвокат», яку розробляє та реалізує Вища школа адвокатури НААУ. Крім того, новим порядком визначено, що адвокати, які набули статусу адвоката, в перші 3 роки повинні підвищувати кваліфікацію на рівні 16 годин на рік, де один бал дорівнює одній годині відповідного заходу з підвищення кваліфікації. Адвокати, зі стажем роботи понад 3 роки – 10 балів на рік. Варто зазначити, що в старому порядку є положення, що надлишок балів адвокат може перенести до наступного періоду оцінювання, але не більше

10 балів. В новому порядку дане положення відсутнє. Й ще одним ноу-хау є те, що відтепер підвищувати кваліфікацію будуть не лише адвокати, а й помічники адвокатів, інформація щодо яких внесена до ЄРАУ.

Взагалі вимоги для адвокатів, незалежно від того яка дата набуття статусу адвоката, полягають у тому, що загальна кількість балів, які здобув адвокат повина містити в собі не менше двох годин занять з правил адвокатської етики та не менше 50 % відвідувань заходів, влаштованими операторами підвищення кваліфікації [2].

Не зважаючи на нові правила підвищення кваліфікації, заходи для адвокатів, як і раніше, є безкоштовними. Одночасно новим порядком врегульовано також порядок проведення й платних заходів, які можуть бути проведеними додатково до безкоштовних.

Адвокат повинен підтверджувати свою учать у заході з підвищення кваліфікації. Для підтвердження участі адвокату видаються спеціальні сертифікати та матеріали на відповідному заході.

Відповідно до нового порядку визначено: якщо адвокат не набирає протягом звітного періоду необхідну кількість балів, то Вища школа адвокатури повинна проінформувати Раду адвокатів регіону та кваліфікаційно-дисциплінарну комісію адвокатури про порушення цього порядку.

Адвокату може бути відмовлено в відвідувані заходу для підвищені кваліфікації. Причинами відмови може бути відсутність відомостей про адвоката у ЄРАУ (особа не є адвокатом) або обмежена кількість місць.

Проаналізувавши два заходи підвищення кваліфікації адвокатів, які відбулися на Рівненщині, можна дійти до висновку, що новий порядок був потрібен для переведення порядку підвищення кваліфікації адвокатів на новий рівень.

Голова Ради адвокатів Рівненської області Сергій Удовиченко виділяє низку переваг нового порядку підвищення кваліфікації адвокатів, виходячи з проведених семінарів на Рівненщині:

1. Для того, щоб зареєструвати на будь-якому семінарі з підвищення кваліфікації, тепер можна навіть не виходити з будинку чи офісу, це зекономить купу часу.

2. Виходячи з першого пункту, зареєструватися на семінар можна зі всіх куточків нашої країни. Це дуже зручно, оскільки адвокат може бути у відрядженні.

3. Відповідно до старого порядку, для того, щоб підтвердити свою участь в заходах з підвищення кваліфікації, потрібно було збирати всі сертифікати, заповнювати картку та йти з нею до Ради адвокатів регіону – відтепер ця процедура робиться онлайн.

4. Також можна не хвилюватися, якщо втратив картку, оскільки зараз всі відомості про заходи, на яких побував адвокат, зберігаються в особистому кабінеті ЄРАУ.

5. Відтепер Радам адвокатів регіону не потрібно буде в кінці року збирати, перевіряти та зберігати всі картки, що зекономить час, місце [3].

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що нові правила підвищення кваліфікації адвокатів стали суворішими, ніж були раніше, а процедура підвищення стала значно складнішою, але багато аспектів залишаються недопрацьованими. Це спостерігається в тому, що зараз адвокат повинен бути присутнім на заходах з метою здобути необхідних 50 % залікових балів від загальної кількості встановлених, не зважаючи на бажання адвоката та якість заходів. Також новим порядком встановлено нові розцінки на акредитацію заходів підвищення кваліфікації, які є значно вищими, ніж ті, що передбачалися старим порядком. Отже, хочу висловити думку, що нові правила звичайно потрібні для того, щоб модернізувати процедуру підвищення кваліфікації, але не потрібно забувати, що зміни повинні прийматися поступово, щоб результат задовольнив всіх.

Список використаної літератури:

1. Мацко В. Прозорість, чіткість, зрозумілість – нові правила підвищення кваліфікації адвокатів [Електронний ресурс] / Володимир Мацко. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://unba.org.ua/assets/uploads/news/2019-08-07-v-snik-naau-7-2019_5d4b026592d9f.pdf.

2. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2019-02-14-poryadki-20_5ca35aef7a1b9.pdf.

3. Удовиченко С. Нові правила підвищення кваліфікації адвокатів: досвід регіонів [Електронний ресурс] / Сергій Удовиченко. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://unba.org.ua/assets/uploads/news/visnyky/2019-09-27-v-snik-naau_5d8e2706a61b6.pdf.

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Курганський Олександр Валерійович***

Сидорчук Б.В.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Реформування правоохоронних органів та адвокатури є важливим аспектом побудови правової держави, функціонування якої є неможливим без створення належного механізму для забезпечення реалізації людських прав і свобод. З цією метою Верховною Радою України 5 липня 2012 року був прийнятий Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», що з численними змінами і доповненнями сьогодні продовжує регулювати діяльність цього правозахисного інституту, проте слід розуміти, що даний нормативно – правовий акт містить прогалини у змісті своїх положень. На даний момент в самій організації та діяльності адвокатури виникає чимало проблем, які заважають її ефективному функціонуванню, саме тому поставлена проблема є досить актуальною.

Відповідно до статті 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатура є недержавним самоврядним інститутом, який забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури[1, ст.2]. Аналізуючи наведене положення, можна свідчити, що законодавець повністю відділяє адвокатуру від держави, таким чином акцентуючи увагу на адвокатурі, як на певному соціальному явищі. Звернувшись до Конституції України, знаходимо положення про те, що лише адвокат може представляти інтереси особи в суді або ж захищати її від кримінального обвинувачення. Таке явище сприяє суттєвій монополізації адвокатури і має, як і позитивні, так і негативні моменти.

Монополізація діяльності адвокатури дає змогу посилити роль самого інституту адвокатури за рахунок збільшення його обсягу повноважень, проте підвищення правового статусу адвокатів ускладнить можливість звернення громадян з приводу надання безоплатної допомоги з правничих питань. Крім того, наведене положення статті 1312 Конституції України суперечить статті 59 цього ж Основного Закону, відповідно до якої кожна особа може самостійно вибирати того, хто буде захищати її права. Таким чином, лише адвокати отримують повноваження бути представником інтересів особи в суді, а правники, які не мають свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю, тобто не є адвокатами, але мають право надавати таку допомогу, зазначеної можливості позбавляються.

Адвокатура як суспільний інститут займає значиме місце у правозахисній системі, що зумовлено насамперед складністю та важливістю

поставлених перед нею завдань. Для забезпечення їх виконання є досить важливим, щоб адвокатура мала змогу функціонувати як справді незалежний інститут, адже від ефективності її діяльності залежить ступінь захисту прав особи в суспільстві [2, с. 195]. Виникнення такого негативного явища як порушення принципу незалежності адвокатів під час здійснення ними адвокатської діяльності суттєво впливає на можливість адвоката самостійно приймати рішення, а отже зменшується ймовірність надання справді якісної правової допомоги клієнту. Тобто адвокатура повинна бути незалежною при виконанні своїх функцій від органів виконавчої влади, судових органів та інших державних органів [3, с.43].

Досить важливим аспектом є забезпечення гарантій від незаконного втручання державних органів з боку самої держави. Проте, аналіз чинної нормативно – правової бази дає змогу свідчити про існування певних розбіжностей між відповідним законом, який визначає засади організації та діяльності такого інституту, та положеннями Конституції України. Зокрема, у статті 36 Основного Закону України міститься положення про те, що ніхто не може примушуватися до вступу у певні громадські організації і така належність або ж неналежність не є підставою для обмеження прав. Відповідно до статті 45 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», всі особи, які отримують свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльність, тобто є адвокатами, мають входити до складу Національної асоціації адвокатів України.

На даний момент законодавство, яке регулює діяльність інституту адвокатури, потребує значного вдосконалення, що має на меті вирішити низку проблем. Таке реформування повинно стосуватися і питання набуття права на зайняття адвокатською діяльністю. У статті 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зазначаються вимоги, які висуваються до кандидатів, що мають бажання стати адвокатами: зокрема, це наявність повної вищої юридичної освіти, володіння особою державною мовою, наявність стажу роботи не менше 2 років, проходження кваліфікаційного іспиту, стажування, складення присяги та отримання свідоцтва про право займатись відповідною діяльністю. Але деякі із зазначених вимог мають дискримінаційний характер за матеріальною ознакою: наприклад, за складання відповідного кваліфікаційного іспиту кандидатом на посаду адвоката вноситься плата розміром, який не перевищує три прожиткових мінімуми; відповідний внесок сплачується особою і під час проходження стажування, від якого відповідно до Положення про здійснення такого стажування звільняються особи, які на момент складення іспиту мають стаж роботи помічника адвоката не менше одного року за останніх два роки.

Отже, для громадян ускладнюється доступ до здійснення захисту своїх справ і надання правової допомоги, а для тих, хто виявляє бажання займатися адвокатською діяльністю, стає складнішим набути на це

відповідне право. Адвокатура є незалежним самоврядним інститутом, який в процесі реформування значно відділився від держави і набув характеру соціального явища. На даний момент в самому законодавстві, що спрямоване на регулювання адвокатської діяльності, існує чимало прогалин, які потребують усунення задля створення дієвого механізму захисту прав і представництва інтересів.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – №27. – Ст. 282.

2. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом)/ за заг. ред. к.ю.н., доцента Бакаянової Н.М. та д.ю.н., проф. заслуженого юриста України С.Я. Фурси – 2-ге вид. доповн.і перероб. – К.: Алерта, 2016. – 864 с.

3. Вільчик Т.Б. Організація роботи адвокатури в Україні: навч. посібник. / Т.Б. Вільчик.– Харків: ФІНН, 2006. – 304 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Смирнова М. К.

студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

УЧАСТЬ АДВОКАТІВ У ПРОЦЕДУРІ МЕДІАЦІЇ: ЗАУВАЖЕННЯ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Розпорядженням Голови Національної асоціації адвокатів України № 21 від 15 березня 2016 року було утворено постійно діючий колегіальний дорадчий орган при НААУ – комітет з питань медіації, що засвідчило про щире прагнення адвокатської корпорації до встановлення відповідності судової системи України європейським стандартам, а саме рекомендаціям з медіації Ради Європи та Директив Європейського Союзу з медіації. Більше того, згідно зі ст. 1 Угоди про Асоціацію з ЄС, Україна і ЄС не просто можуть, а мають посилювати співпрацю у сфері правосуддя, свободи та безпеки з метою забезпечення верховенства права та поваги до прав людини й основоположних свобод. На меті Комітет поставив сприяння розвитку в

адвокатському суспільстві інституту медіації, що є основою альтернативного врегулювання спорів; поширення серед адвокатів цієї практики мирного вирішення спорів позасудовими методами із залученням нейтральної третьої особи-спеціаліста (медіатора) та забезпечення збалансованих взаємовідносин між інститутом медіації та судовою системою[1]. На жаль, достатньо законодавчо регламентованим інститут медіації назвати не можна, що йде всупереч завданням Комітету, зобов'язанням України щодо гармонізації законодавства, а також спричиняє низку проблем, які, зокрема стосуються участі адвокатів у процедурі медіації.

Яка ж роль адвоката в цьому процесі? Ані у розпорядженні, ані в інших нормативно-правових актах, де згадується процедура медіації, чітко не затверджена можливість надання адвокатом послуг з медіації у якості або представника у спорі, або безпосередньо медіатора. Чи може адвокат просто має бути тією особою, яка пропонує медіацію як альтернативу, не беручи у цій процедурі активної участі?

Особливості участі адвоката в урегулюванні правових спорів в якості медіатора були визначені А. М. Понасюком, відповідно до думки якого, ними є особлива предметна сфера діяльності адвоката, пов'язана з аналізом суперечностей у конфліктах різних категорій; особлива роль адвоката як незалежного та неупередженого посередника, що сприяє пошуку взаємоприйнятних та взаємовигідних умов вирішення спору сторонами; особлива процедура (медіація), в рамках якої може здійснюватися адвокатська діяльність, і місце адвоката-медіатора в даній процедурі[2].

Під час медіації адвокат у ролі представника клієнта повинен сприяти досягненню угоди на умовах, які задовольнять інтереси обох сторін спору: основним завданням адвоката є не доказування обґрунтованості позиції клієнта іншій стороні, а узгодження з нею інтересів клієнта, що необхідно для взаємовигідного вирішення спору між сторонами, також можлива перевірка адвокатом варіантів врегулювання спорів для з'ясування існування юридичних перепон в їх реалізації. Роз'яснення та поради з правових питань бажано робити відкрито під час проведення медіаційної сесії [3].

Для популяризації медіації в державах ЄС існує директива Європейського парламенту та Ради ЄС від 21.05.2008 №2008/52/ЕС про певні аспекти медіації в цивільних та комерційних справах, яка, зокрема, гарантує сторонам можливість звернення до суду після процедури медіації, бо на період її проведення строки позовної давності тимчасово зупиняються. Це положення є неабиякою відправною точкою для зловживання адвокатами процедурою медіації з метою затягування процесу, аби, наприклад, накопичити необхідну доказову базу. Адвокат в силу положення директиви може просто користуватися механізмом медіації допоки не прийде зручний момент аби заявити, що медіаційної угоди дійти не можливо і запропонувати продовжити розгляд спору в судовому порядку. Однак слід зазначити, що

дія даної директиви розповсюджується тільки на спори, в яких принаймні одна зі сторін проживає або зареєстрована в державі ЄС, відмінній від місця проживання або місця реєстрації будь-якої іншої сторони на дату домовленості про використання процедури медіації або на дату судового наказу, що зобов'язує сторони до вирішення спору в порядку медіації. Тож випадки зловживання на основі положень директиви – скоріше виключення, аніж «процесуальна диверсія».

Адвокат, знайомий з медіацією, її принципами і відмінностями від інших способів вирішення спорів, може відігравати позитивну і конструктивну роль в цій процедурі, стимулюючи просування справи вперед, відслідковуючи юридичну частину процесу. Але професійні якості адвоката не знаходять свого відображення у повному обсязі в цій процедурі, що може сприяти нехтуванню адвокатами принципом самовизначення сторін, який дозволяє сторонам приймати рішення, що не завжди ґрунтується на правовій позиції, але відображає і задовольняє інтереси сторін у спорі[4].

Однак участь адвоката у процедурі медіації в ролі, власне, медіатора також має свої, особливі недоліки. Проект Закону «Про медіацію» одним з основних принципів здійснення медіації визначає нейтральність та неупередженість медіатора, що безперечно є обґрунтованим. Але за відсутності імперативних засад та принципу змагальності сторін у процедурі медіації, втрачається зміст у залученні в якості медіатора саме адвоката, а не, наприклад, юриста, психолога чи як у США – судді на волонтерських засадах (зазвичай на пенсії).

Проте досвід США також має проблемні аспекти при застосуванні його у національній правовій площині. Не всі судді можуть бути зацікавленими або мати здібності до врегулювання спорів. Існують ризики маніпуляції з незафіксованими приватними зустрічами між сторонами та суддею та ризики зловживання процедурою сторонами з метою заміни судді у разі відсутності підстав для його відведення[5]. Також проблемою є недостатня урегульованість процедури медіації на законодавчому рівні. На наднаціональному рівні основним нормативно-правовим документом є вищезгадана директива ЄП та Ради ЄС, що застосовується до транскордонних спорів у цивільних і комерційних справах. Водночас, хоча й несуттєво, в чинному національному законодавстві, зокрема в Цивільному кодексі та законі «Про безоплатну правову допомогу», все-таки згадується про медіацію, що свідчить про можливість використання цього інструменту з урахуванням вимог наявних законів.

Медіація потребує більш детального правового врегулювання, а саме профільного законодавства, яке здатне ефективно регламентувати відносини в сфері медіації. 3 листопада 2016 р. Верховною Радою України проект Закону України «Про медіацію» було прийнято у першому читанні, проте він не задовольняє нагальних потреб у регулюванні цієї галузі, оскільки містить

лише загальні положення, базові принципи медіації, такі як, добровільна участь, конфіденційність тощо[6]. До нього були внесені поправки, але під час повторного розгляду його все ж таки остаточно прийнято не було.

Питання стосовно таких категорій як професійна етика медіатора, на мою думку, повинні регулюватись «Правилами етики медіаторів», які мають бути створені на основі Європейського кодексу поведінки медіаторів, котрий розробила та прийняла на конференції в Брюсселі 2 червня 2004 року ініціативна група посередників за підтримки Європейської комісії. Проте, чи не виникнуть суперечності між Правилами адвокатської етики та Правилами етики медіаторів під час здійснення процедури медіації? Це має бути регламентовано законом, разом із деталями участі адвоката в процедурі, а саме ролі й повноважень адвоката під час медіації.

Така новітня організаційна форма, як відновлювальне правосуддя, що може стати жаданим компромісом у змагальній системі судочинства, який надасть можливість у повній мірі врахувати позиції обох сторін і водночас буде більш раціональним і економним засобом досягнення мети правосуддя порівняно з традиційним процесом вирішення судових справ [7], не може регулюватись Законом на 9 сторінок або не мати правової бази для регулювання взагалі. За умови напрацювання національних наукових позицій стосовно розуміння медіації в цілому та окремих аспектів її правового регулювання, а також внесення запропонованих змін та доповнень у законодавство, буде можливим уникнути колізій, ризиків зловживань процедурою, невдалої імплементації зарубіжного досвіду, а роль адвокатури в процесі розвитку інституту медіації, тобто безпосередньо реалізації вже визначених НААУ завдань Комітету з питань медіації, буде визначною та невід'ємною. Адвокатура, як самостійна, свідома та незалежна інституція має очолити ці процеси. Зокрема на чолі розвитку інституту медіації має стояти Комітет, основним завданням якого є розробка проектів актів законодавства, а одним з основних зобов'язань як частини судової системи України – прагнення до відповідності національного законодавства європейським стандартам.

Список використаної літератури:

1. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Медіація : Перспективи впровадження в Україні / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // Міжнародне приватне право : розвиток і гармонізація. – 2012. – № 11. – С. 186–188.

2. Понасюк А.М. Участие адвоката в урегулировании юридических споров посредством медиации [Текст]: дис. канд. юр. наук: спец.12.00.11 -Судебная власть, прокурокский надзор, организация правоохранительной деятельности / А. М. Понасюк / – М., 2011. – 269 с.

3. Белінська О. В. Медіація – альтернативне вирішення спорів / О. В. Белінська // Вісн. Вищої ради юстиції. – 2011. – № 1 (5). – С. 158–173.

4. Виноградова О. І. Проблеми запровадження інституту медіації / О. І. Виноградова // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 10. – С. 34–37.

5. Програмний документ «Інтеграція медіації в судову систему України», підготовлений Тетяною Кисельовою у рамках проекту Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні». URL: https://rm.coe.int/kyselova-t-mediation-integartion-ukr-new-31-07-2017/168075c1e7.

6. Проект Закону України «Про медіацію» № 3665 від 17.12.2015 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=57463&pf35401=369535.

7. Боброва О. М. Відновне правосуддя. Особливості впровадження процедури медіації : європейський досвід / [Боброва О. М., Горова А. О., Землянська В. В., Прокопенко Н. М.]. – Київ : Наш час, 2006. – 164 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Соколова М.В.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

Прийнята Радою адвокатських асоціацій та правничих товариств Європи (The Council of Bars and Law Societies of Europe) 25 листопада 2006 року Хартія основних принципів адвокатської професії є складовою частиною Кодексу поведінки європейських адвокатів. 10 принципів, зазначених у Хартії, знайшли відображення в українських нормативно-правових актах, що регулюють адвокатську діяльність. Зокрема, імплементація відображена у тексті дійсного ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», проекту ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а також в Правилах адвокатської етики 2017 року [1].

Першим з зазначених у Хартії та імплементованих в українське законодавство є принцип незалежності. Принцип незалежності передбачає, що у реалізації своїх повноважень (консультування, захист інтересів клієнта у судовому порядку і т.д.) адвокат має бути повністю незалежним від держави, місцевих та державних органів, правоохоронних органів та навіть клієнта

[2]. На жаль, саме цей принцип порушується найчастіше, що свідчить про недостатньо розвинутий механізм забезпечення релізації оновоположних принципів адвокатської діяльності [3, ст.8-21].

На думку Іваницького С.О., причинами такого явища є свідоме ігнорування правових приписів поряд з незнанням або недостатнім розумінням окремих норм та інститутів, пов'язаних із дотриманням гарантій незалежності здійснення адвокатом захисту прав та інтересів клієнтів [4, ст. 228]. Виділяють цілий ряд порушень у вигляді завдання тілесних ушкоджень адвокатам, спроб розкриття адвокатської таємниці, вилучення документів, що мають адвокатську таємницю та більшість інших деструктивних дій, спрямованих на порушення принципу незалежності адвоката.

Прийняті Міжнародною асоціацією юристів (IBA) 20 вересня 2006 року Загальні принципи юридичної професії окреслюють наступні вимоги до забезпечення принципу незалежності:

– надання юристу захисту незалежності для забезпечення надання його клієнтам неупередженої поради чи представництва;

– юрист повинен мати можливість проявляти свою незалежність, неупереджену професійну думку під час консультування свого клієнта щодо вірогідності успіху його справи, а також під час представництва інтересів клієнта [5].

В сучасних умовах проведення судово-правоохоронної реформи представлені певні зміни та доповнення, що мають бути внесенні з їх прийняттям до законодавства. Зокрема, очікується прийняття нового Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а також зміни до процесуального законодавства України.

Наприклад, ст. 45 КПКУ доповнюється частиною третьою в якій зазначається «Вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника або порушення встановлених законом гарантій його діяльності, в тому числі професійної таємниці, тягне кримінальну відповідальність». Крім того, гарантія незалежності здійснення адвокатської діяльності викладається у частині третій статті 47 КПКУ «Захисник має право брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних діях, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого, до першого допиту підозрюваного мати з ним конфіденційне побачення без дозволу слідчого, прокурора, суду, а після першого допиту – такі ж побачення без обмеження кількості та тривалості, залучати до цих дій помічників адвоката. Такі зустрічі можуть відбуватися під візуальним контролем уповноваженої службової особи, але в умовах, що виключають можливість прослуховування чи підслуховування.

Захисник має право без дозволу слідчого, прокурора, суду, іншої уповноваженої службової особи користуватися будь-якими технічними засобами, не забороненими законом, в тому числі під час зустрічей з

підозрюваним, обвинуваченим. Захисник має право безперешкодного доступу до приміщень суду в робочий час та у час проведення судового засідання у справі, в якій бере участь підозрюваний, обвинувачений, а також до приміщень судів, органів прокуратури, поліції, органів внутрішніх справ, інших правоохоронних органів, установ для попереднього ув'язнення та виконання покарань, органів державної влади у будь-який час, якщо в цих приміщеннях перебуває підозрюваний, обвинувачений, засуджений, виправданий» та доповненій статі 93 КПКУ «Забороняється збирання доказів шляхом отримання інформації щодо спілкування адвоката, помічника адвоката з його клієнтом. У випадку, якщо таке спілкування було зафіксовано, відповідні записи та їх копії повинні бути негайно знищені, а будь-яке їх використання є незаконним та тягне відповідальність, установлену законом.

Відомості, предмети (речі) та документи, отримані під час здійснення кримінального провадження щодо адвоката, не можуть бути використані як докази обвинувачення його клієнта. Вказані заборони не стосуються знаряддя (засобів) злочину, а також предметів (речей), заборонених до обігу або обіг яких обмежений у відповідності до законодавства України».

З аналізу змін до законодавства вбачається посилення гарантій забезпечення незалежності адвоката у здійснені професійної діяльності. Поряд з цим, представлена Національною Асоціацією Адвокатів (НААУ) Стратегія розвитку до 2020 року передбачає створення механізму захисту професійних прав адвокатів та забезпечення гарантії адвокатської діяльності.

Список використаної літератури:

1. Правила адвокатської етики із змінами від 15.02.2019. URL: https://unba.org.ua/assets /uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf

2. Адаптований переклад Хартії основних принципів європейської адвокатської професії (Charter of Core Principles of the European Legal Profession) URL: http://tomorrowslawyer.org/wp-content/uploads

3. Звіт про порушення прав адвокатів та гарантій адвокатської діяльності в Україні. 2013-2016 р. – К.: НААУ, 2016.

4. Іваницький С.О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система – К.:Інтерсервіс, 2017, ст.228-259

5. Загальні принципи юридичної професії від 20 вересня 2006 року. Лондон: Міжнародна асоціація юристів, 2013.

6. Проадвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). № 27, 2013 ст.282. URL: https://zakon.rada.gov.ua/ laws/ show/5076-17

6. Проект Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність № 9055 від 06.09.2018 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=64557&pf35401=463009

7. Порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»: Порівняльна таблиця 06.09.2018 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=64557&pf35401=463095

8. Стратегія розвитку Національної асоціації адвокатів України до 2020 року. 2014 р. – К.: НААУ, 2014, ст. 1-10.

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Стащук А.Ю, Лизун Т.В.
студенток 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ

Безумовно, що саме правнику належить найважливіша роль в утвердженні ідеалів рівності, свободи і справедливості в суспільстві, тому що його діяльність є вираженням державної політики щодо захисту громадянських прав і свобод, правового виховання й освіти.

Інститут адвокатури виконує суспільно значиму функцію і є одним із головних елементів у механізмі здійснення правосуддя. Виступаючи незалежним інститутом громадянського суспільства, адвокатура утверджує пріоритетність інтересів кожної людини шляхом нагляду за реалізацією державою гарантій конституційних прав і свобод, активної участі у забезпеченні їх обов'язкового дотримання. Ця діяльність є одним з факторів досягнення якісного стану розвитку суспільства.

Ураховуючи положення українського законодавства, можна стверджувати про очевидне підвищення значення адвокатури для надання професійної правничої допомоги. Професійність, на нашу думку, визначається високим рівнем компетентності та кваліфікації суб'єкта надання такої допомоги. Ефективна і така, що відповідає професійним вимогам, діяльність адвоката із захисту найбільш важливих для людини соціальних цінностей: життя, здоров'я, особистої свободи, честі та гідності, майна тощо, можлива лише на базі належно функціонуючого інституту адвокатури.

Одним з основоположних принципів адвокатури, який передбачено Хартією основоположних принципів європейської правової професії, ухваленою Радою адвокатур та правових товариств Європи; Загальними принципами юридичної професії, прийнятими Міжнародною асоціацією

юристів (ІВА); «Принципами і керівними настановами щодо доступу до правової допомоги в системі кримінального правосуддя», схваленими резолюцією Генеральної Асамблеї ООН; Основними принципами щодо ролі адвокатів, прийнятими VIII Конгресом ООН, є принцип професійної компетентності адвоката.

Досягнення певного рівня компетентності не повинно виключати зупинку професійного розвитку адвоката. П. 4 ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає одним з професійних обов'язків адвоката підвищення свого професійного рівня [1]. Відповідно до п. 2 Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України (далі – Порядок) підвищення кваліфікації є підвищенням професійного рівня адвоката, що є його важливим професійним обов'язком, дотримання якого має забезпечувати безперервне поглиблення, розширення й оновлення адвокатами своїх професійних знань, вмінь та навичок, за бажанням адвоката здобуття нової спеціалізації або кваліфікації у певній галузі права чи сфері діяльності на основі раніше здобутої освіти і практичного досвіду, забезпечувати адвокатів достатньою інформацією про зміни у чинному законодавстві та практиці його тлумачення та застосування [2].

За новою редакцією Порядку від 26 червня 2019 року особи, які отримали свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю, зобов'язані підвищувати свою кваліфікацію мінімум 16 годин на рік і так протягом перших трьох років перебування у новому статусі. Решта адвокатів, які мають більший досвід адвокатської діяльності, мають підвищувати свій професійний рівень 10 годин на рік [2]. Радою адвокатів України затверджено, що одна година навчання з підвищення кваліфікації зараховується як один заліковий бал, проте передбачено перелік видів підвищення кваліфікації, за які адвокат може отримати іншу кількість балів.

Вважаємо, що одним з проблемних питань, яке не враховано Порядком види підвищення кваліфікації, є те, що адвокат підвищує свій професійний рівень внаслідок реальної роботи. Він апріорі постійно вдосконалює свої знання задля належного забезпечення інтересів клієнта. Підготовка до захисту особи у суді, надання інших адвокатських послуг – все це дійсно впливає на рівень професійної майстерності. На жаль, така діяльність не оцінюється ні в які залікові бали.

Слід звернути увагу на ненормованість праці правника. Адвокати не мають змоги віднайти багато часу чи підлаштовувати свій графік для відвідування цікавого їм заходу з підвищення кваліфікації. Дійсно, наразі можна брати участь у вебінарах, які організовують оператори з підвищення кваліфікації адвокатів. Перед лекцією та після її завершення слід відсканувати QR-код, щоб ідентифікувати свою присутність. Нарахування балів здійснюється у разі проходження такої реєстрації та успішного виконання тестових завдань, розроблених на підставі інформації, що повідомлялася на тренінгу [3]. Проте

адвокат навряд чи набагато підвищить свій професійний рівень, якщо буде у гонитві за балами брати участь у таких заходах, які підходять йому тільки за часом проведення, а не за сферою професійних інтересів.

Частина заходів для підвищення кваліфікації є безкоштовною, проте за інші адвокату потрібно сплачувати додатково. Виникає парадокс, адже адвокат і так щорічно витрачає кошти на внески до Національної асоціації адвокатів України. Вважаємо, що доцільним є зменшення ціни платних заходів.

Щодо зарубіжного досвіду правового регулювання підвищення кваліфікації адвокатів, то, наприклад, у Канаді необхідною умовою збереження статусу адвоката є проходження курсів підготовки кожні два роки. Невідвідування таких курсів означає звільнення, відсторонення від практики [4]. У Федеративній Республіці Німеччина адвокат зобов'язаний постійно навчатися та підвищувати свою кваліфікацію [6]. Проте на відміну від Канади, ніяких видів відповідальності за це не передбачено. В Україні, якщо адвокат не набере необхідну кількість залікових балів, тобто порушить Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України, про це повідомляється раді адвокатів регіону та відповідній кваліфікаційно-дисциплінарній комісії адвокатури регіону. І у разі надходження скарги про вчинення таким адвокатом інших порушень, це може враховуватися при розгляді дисциплінарної справи.

У Німеччині важливим елементом підвищення професійного рівня є обов'язкове відвідування адвокатами навчальних класів. Позитивним досвідом є те, що такі класи працюють на постійній основі та адвокат може їх відвідати у будь-який зручний для нього час. При організації вебінарів у ФРН планувалося, що вхід буде забезпечувати електронний відбиток пальця кожного учасника. Проте Німецька академія адвокатури відмовилася від цього, тому що не хотіла змушувати адвокатів залишати у мережі свої персональні дані [5].

Наразі швидкість і кількість змін до законодавства вимагає від адвокатів постійного підвищення рівня своїх знань. Велика конкуренція на адвокатському ринку також зумовлює потребу самовдосконалюватися, досягати нового рівня професійної майстерності. Звертаємо увагу, що головною метою організацію підвищення кваліфікації адвокатів є ефективність.

Враховуючи значну кількість адвокатів в України, саму площу нашої держави, тривалість робочого часу даної категорії професій постає питання дистанційного навчання. На нашу думку, доцільним є створення навчального модулю на веб-порталі, який слід постійно поповнювати відеолекціями з актуальних проблем правозастосування, з якими адвокат зможе ознайомитися у найбільш прийнятний для нього час (хоч опівночі, хоч о шостій ранку). До того ж, ефективним є використання інтерактивних семінарів. Необхідно розвивати засоби електронної освіти для адвокатів, поширювати культуру дистанційного навчання.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. Офіційний вісник України. 2012. № 62. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/- laws/show/5076-17.
2. Порядок підвищення кваліфікації адвокатами України, затверджений рішенням Ради адвокатів України від 14.02.2019 р. № 20 зі змінами та доповненнями, затвердженими рішенням Ради адвокатів України від 26.06.2019 р. № 67. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2019-06-26-poryadki_5d53d8fdb067f.pdf
3. Гвоздій В. Новий порядок підвищення кваліфікації адвокатів: міфи VS реальність. URL: https://zib.com.ua/ua/138403-noviy_poryadok_pidvischenny a_kvalifikacii_advokativ_mifi_vs_.html?fbclid=IwAR04NR7WhpmnpOeQPvhA65LQr6a03Io4aMqaa_b2bwmQw_z1qAmysp58DmA.
4. Задоя І. І. Підвищення кваліфікації адвокатів України: проблеми правового регулювання. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 74. С. 379-385. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2014_74_58
5. Ткачук А. С. Адвокатура Німеччини та України: порівняльно-правовий аспект. Альманах права. Ціннісно-правові засади сучасних інтеграційних процесів в Україні. Випуск 6. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2015. С. 527–532.
6. Федеральне положення про адвокатуру. Дата складання 01.08.1959 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsor dnung-ukr.pdf

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Stoyanova V., Chuprina K.
students of the 2nd course of faculty of the International Legal Relations
National University «Odessa Law Academy»

PROFESSIONAL DEFORMATION OF ADVOCATES LEGAL CONSCIOUSNESS

The issue of professional deformation regarding legal consciousness is always relevant due to the constant presence of negative factors in the work of advocates, regarding the problem of emotional stability, resistance to the harmful influence and balance between high productivity in the profession and stereotyped work

scheme, which causes rather low efficiency and even misconduct in forms that go against the law and ethical norms.

In the modern law theory by «legal consciousness» mostly meant the sum of emotions, feelings, ideas, theories, concepts and general feedback through which we can see the current legal situation; attitude towards the law and juristic practice, quality orientation of lawful behavior, perspectives and ways of development of the law system. [1]

We can describe a concept of deformation of legal consciousness as the distortion of rational, emotional or volitional components of its structure, which makes it difficult or impossible to regulate human conduct effectively. [2]

Nowadays science considers deformation of legal consciousness as legal anomaly, deviation from general regularities, due to various factors of objective and subjective order. Main goal of studying this issue is to find out what are the reasons for emergence of such a phenomena, how it can be eliminated, and why it keeps reappearing if legal system is made with an intention to be ideal [3].

As for the professional deformation of legal consciousness, that commonly referred to as just professional deformation, which is rather uninformative, considering the fact that changes in the performance of any type of professionals are strongly dependent on the from of legal consciousness possessed by an individual and play a great role in forming the legal consciousness of the society and has a strong connection to the emergence of unlawful behavior, especially if we are talking about professions closely involved with legislation.

Speaking about the profession of advocate, manifestation of this phenomena can be seen in the emergence of negative psychological qualities of the personality, that have advert impact on the fulfillment of the professional duties and personal sphere, preventing the achievement of professionalism [4]. The rate of deformation can vary based on personal traits of a lawyer, level of education, peculiarities of the people they interact with in work environment (criminals, or generally unlawful people, unhealthy competition of colleagues etc.)

We can identify the following ways of professional deformation that are common for advocates: the legal nihilism – the denial of common values, moral norms, culture (characterized by disrespectful attitude towards law and expressed in the solving problems of trustee in unlawful manner). Emotional coldness, cynicism, apathy to the destiny of the trustee, which is far beyond the professional rational detachment. Low level of communication culture, common for people interacting with criminals. Assimilation of elements of the criminal subculture (penitentiary-lexical norms or criminal slang) and their use in professional activities. Formalism, stereotypical approach to problem solving, which are damaging for the individual needs in particular cases. Professional selfishness, which often blocks effective interaction with representatives of other law enforcement agencies [5].

As for the preconditions that could be taken to slow down or eliminate the process of such deformation there are variety of thoughts. Some scholars believe

that maintaining the creative part of the advocates' activity could be the leading factor in keeping the interest and avoidance of forming stereotypical thought process, in the same time it can be a it being also a helpful tool in developing advocates` abilities through studying, seminars etc. Other scholars recommend some training of psychological and moral resistance of the advocates, workshops on the matter of personal growth and emotional stability, professional consultation with specialists etc. In general advocate should be well oriented in the work ethics, juridical psychology for establishing right goals in working in the law sphere and be able to distinguish work from personal life.

In conclusion, we can define that the problem of professional deformation of the legal consciousness cab be solved by the law methods, with the help of norms and creation a special social conditions such as comfortable workings environment, opportunities to develop creatively and involve as a professional, being able to have provided professional help and psychological consultation while being a complete person with social and private life.

Bibliography

1. Кравцова О.М. Поняття та види деформації правосвідомості працівника органів міністерства внутрішніх справ. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2018/5.pdf

2. Dmitrienko Yu.N.: Going near study of deformation of ukrainian legal consciousness, culture, and legal facilities of its overcoming. URL: http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Pravo/39913.doc.htm

3. Чувакова Г. М. Інтерпретація поняття «правова аномалія» / Г. М. Чувакова // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.), Ю. М. Оборотов (заст. голов. ред.), Ю.П. Аленін [та ін.]; МОН України, ОНЮА. Одеса: Юрид. л-ра, 2009. Вип. 50. С. 328-334.

4. Скабелина Л. А. Психологические аспекты адвокатской деятельности: монография Москва. 2012. С. 27-32.

5. Синєокий О. В. Індивідуальні умови професійної деформації особистості адвоката / О. В. Синєокий // Форум права. 2008. № 2. С. 425-431.

Scientific director: *senior lecturer of the department of Judicial, Law Enforcement Agencies and Advocacy of National University «Odessa Law Academy»* ***Liliya Petrovna Nesterchuk***

Терновський М.А.
студент 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО АДВОКАТУРУ В СВІТЛІ СУДОВО-ПРАВОВОЇ РЕФОРМИ

Одним з напрямків розвитку правової держави в Україні є побудова такої системи адвокатури, яка відповідала б новим суспільно-політичним і економічним реаліям, розроблення законодавства, норми якого відтворювали б модель європейського інституту адвокатури.

Актуальність подальшого реформування інституту адвокатури в Україні обумовлена наявністю значної кількості проблем в цій сфері. Необхідність вдосконалення діяльності адвокатури пояснюється і підвищенням її значення для становлення громадянського суспільства і правової держави, що розглядається як один із способів обмеження державою своєї влади за допомогою створення і функціонування незалежного правозахисного інституту, що сприяє реалізації та захисту прав і свобод людини.

Судова реформа в Україні розпочалася після Революції гідності. Її основною метою було приведення судочинства України до європейських стандартів, забезпечення захисту прав, свобод та законних інтересів громадян через своєчасне, ефективне та і справедливе розв'язання юридичних спорів на засадах законності та верховенства права.

Стратегічні напрями судового реформування були визначені в Указі Президента України «Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки» [1]. В цьому нормативно-правовому акті було визначено певні недоліки, пов'язані з інститутом адвокатури. Зокрема, було встановлено невідповідність правового статусу адвоката реальним умовам здійснення адвокатської діяльності, недосконаліть як системи прав адвоката, так і гарантій їх реалізації. Окрім того, в якості недоліків було відзначено недосконаліть системи формування органів адвокатського самоврядування, гарантій незалежності цих органів; незадовільність фахової адвокатської підготовки; слабкий рівень дисциплінарного контролю, стандартів етики; незбалансованість розподілу повноважень,зокрема у організації системи надання безоплатної юридичної допомоги; Ці недоліки, відповідно, визначили і напрями реформування законодавства про адвокатуру:

1. Зміцнення гарантій адвокатської діяльності.

2. Забезпечення загальної доступності безоплатної правової допомоги для пересічних людей.

Вважаю, що ще одним напрямом такого реформування стало приведення законодавства, що регулює діяльність цього правозахисного інституту, у відповідність до європейських стандартів.

В ході реалізації цієї стратегії до ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» в 2016-2017 рр. тричі вносилися зміни, зокрема були скориговані вимоги щодо видів діяльності, несумісних з адвокатською, забезпечено участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом та інші передбачено зміни. Проте такі зміни не були кардинальними і, хоч оптимізували деякі аспекти діяльності інституту адвокатури, не долали основних проблем.

Нині у парламент намагаються подати велику кількість законопроектів, які так чи інакше дозволяють вирішити вищенаведені проблеми.

Так, наприклад, в кінці травня 2019 р. до парламенту було внесено проект закону щодо внесення змін до ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо підстав здійснення адвокатської діяльності та документів, які підтверджують повноваження адвоката [2]. Цим законопроектом визначався перелік документів, що посвідчують повноваження адвоката на надання професійної правничої допомоги. Але в кінці серпня цей проект було відкликано.

Особливу увагу наукової спільноти привернув законопроект, який зовсім недавно було подано у парламент – проект закону про внесення змін до Конституції (йдеться про відмову від адвокатської монополії) [3].

Метою змін, що наразі пропонуються у проекті Закону є забезпечення права будь-якої особи на професійну юридичну допомогу шляхом скасування адвокатської монополії на надання такого виду допомоги. Висновок Комітету з питань інтеграції України з Європейським Союзом містить пропозицію направити проект до так званої Венеційської комісії. Проте Національна асоціація адвокатів України негативно розцінила цей законопроект, зазначивши: «спроба зупинити впровадження адвокатської монополії на останньому етапі реалізації цієї конституційної зміни може бути розцінена як відступ від демократичних цінностей, рекомендацій Венеціанської комісії, та матиме наслідком погіршення ефективності судового захисту законних прав та інтересів громадян та юридичних осіб. Ця реформа була результатом консолідованих зусиль правничого товариства, законодавців, міжнародних інституцій, та стала одним із найбільш вдалих компонентів законодавчих змін у системі правосуддя» [4]. Цю позицію підтримує і О. Фазекош, який зазначає, що «скасування монополії не лише ніяк не обґрунтовується, але й протирічить базовим постулатам права» [5].

Дійсно, особливий статус адвоката накладає на нього додаткові обов'язки та обмеження, спрямовані на забезпечення прав і законних інтересів фізичної або юридичної особи, що звернулася до адвоката за захистом, які не властиві звичайним юристам. Однак запропоновані зміни ризикують знищити взагалі систему правосуддя в Україні. Адже

в разі прийняття цього закону якість захисту українців у судах значно погіршиться, адже громадян буду захищати некваліфіковані аматори, які інколи не тільки не мають відповідної освіти, а й взагалі не мають жодного уявлення про засоби представництва(захисту) особи у суді.

Підводячи підсумки, зазначу, що з новообраною Верховною Радою та переходом до монопартійної системи стало можливим активізація реформування інституту адвокатури. На поточний момент до Верховної Ради подано лише один законопроект щодо цього – він стосується ліквідації адвокатської монополії. Проте цим законопроектом незадоволені Національна асоціація адвокатів України, низка адвокатів та відомих вчених, які зосередили свою увага на адвокатурі.

Можна зробити висновок про те, що подальше реформування інституту адвокати є вкрай необхідним, проте приймаємі зміни до законодавства мають відповідати міжнародним та європейським стандартам в цій сфері, бути доступні для наукової спільноти з метою їх обговорення, не відкидати старих здобутків, мати високу якість.

Список використаної літератури:

1. Про Стратегію реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: Указ Президента України від 20.05.2015 р. №276/2015. Офіційний вісник України. 2015. №41. Ст. 1267.

2. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо підстав здійснення адвокатської діяльності та документів, які підтверджують повноваження адвоката. Верховна Рада України : веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66012. (дата звернення: 14.10.2019)

3. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії). Верховна Рада України : веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242. (дата звернення: 14.10.2019).

4. До Верховної Ради внесено законопроект про скасування адвокатської монополії. Національна асоціація адвокатів України : веб-сайт. URL: https://unba.org.ua/news/4632-do-verhovnoi-radi-vneseno-zakonoproekt-pro-skasuvannya-advokats-koi-monopolii.html. (дата звернення: 14.10.2019).

5. Фазекош О. Адвокатура, прокуратура, суд: правову реформу потрібно робити фахово, аби не знищити правову державу. Закон і бізнес. : веб-сайт. URL: https://zib.com.ua/ua/139168-advokatura_prokuratura_sud_pravovu_reformu_ potribno_ robiti_f.html (дата звернення: 14.10.2019).

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Тетенко О.І.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПИТАННЯ СКАСУВАННЯ ВИКЛЮЧНОГО ПРАВА АДВОКАТІВ НА ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ ОСОБИ У СУДІ

Запровадження монополії адвокатури на представництво інтересів особи у суді в Україні й багатьох європейських країнах стало кроком вперед для сфери професійного захисту прав та інтересів громадян цих країн. Останнім часом відбуваються палкі дискусії між тими, хто підтримує монополію адвокатури і тими, хто виступає категорично проти такого. Явище монополії адвокатури в нашій країні має як позитивні сторони, так і навпаки.

Розпочалося все з оприлюднення законопроекту про внесення змін до Конституції під реєстраційним номером 1013 щодо скасування адвокатської монополії, яку ще зовсім нещодавно запровадили – у 2016 році. На пострадянському просторі інститут адвокатури завжди притискався, хоча у законах було чітко прописано, що адвокатська діяльність здійснюється на засадах незалежності та відсутності тиску з боку держави або інших осіб, а адвокатура є недержавним самоврядним інститутом. Так і зараз намагаються обмежити права адвокатів, скасувавши монополію. Нажаль, законодавці вважають, що адвокатська монополія повинна залишитися тільки у кримінальних провадженнях. Доречним у ситуації, що склалася, є порівняння з лікарями – ніхто не ставить під сумнів їх виключне право на надання медичної допомоги та проведення складних операцій.

Запровадження виключного права саме адвокатів на представництво осіб у судах є наслідком тривалої боротьби та плідної наукової праці багатьох вчених та спеціалістів. Головною метою цієї боротьби було підвищення рівня надання юридичних послуг, а саме представництва інтересів осіб у судах, що значно зменшило б навантаження у судах через меншу кількість часу, що суддя мав би витратити на розгляд справи при роботі із непрофесіоналом.

Адвокат має обов'язок дотримуватись правил адвокатської етики, до нього може бути застосоване дисциплінарне стягнення, у разі порушення ним, наприклад, адвокатської таємниці, що у певній мірі регулює поведінку адвоката, на відміну від особи-не адвоката. Адвокат має чіткі границі дозволеної поведінки, розуміє наслідки неналежної поведінки.

Адвокатська спільнота контролює кваліфікацію адвоката та її своєчасне підвищення, рівень надання професійних послуг, додержання основних принципів адвокатської діяльності тощо. Контролювати поведінку осіб, що не є адвокатами та діють довіреністю, практично є неможливим.

Інше питання, що клієнтів потрібно приваблювати бездоганною репутацією та гідним рівнем кваліфікації, а не примушувати обов'язковою силою закону. Хоча, з іншої сторони, це можна пояснити намаганням держави забезпечити кожному громадянину високий рівень надання кваліфікованої, професійної правничої допомоги та гарантії захисту порушених прав та інтересів.

Ще один важливий нюанс – чи не стане ринок юридичних послуг дорожче для громадян, які не мають достатньої матеріальної забезпеченості? Слід зазначити, що в Україні діє система надання безоплатної правової допомоги. Крім того, збільшення кількості адвокатів навпаки спричинить зниження вартості юридичних послуг через високий рівень конкуренції, що є цілком логічним.

Твердження про те, що адвокатська монополія є прямим обмеженням конституційних прав і свобод людини і громадянина, є дискусійним: проаналізувавши чинне законодавство з питання визначення кола суб'єктів надання правової допомоги, можна зробити висновок, що право осіб на правову допомогу не є обмеженим, бо коло суб'єктів, що її надають є досить великим. Проблемним питанням є також і так зване «самопредставництво» та «корпоративне представництво» юридичної особи або фізичної особи-підприємця, бо саме воно зараз є обмеженим.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що запровадження адвокатської монополії є великим кроком вперед та вагомим досягненням для судової влади в нашій країні, у той час коли розвинені європейські країни вже давно запровадили монополію для адвокатів. Безсумнівно, правнича допомога, що надається адвокатом є більш кваліфікованою, оскільки адвокат повинен мати не тільки вищу юридичну освіту, досвід роботи у сфері права, а й керуватись правилами професійної етики, а головне – нести відповідальність за неналежне виконання своїх професійних обов'язків задля недопущення зловживань процесуальними правами тощо. В той час, як непрофесіонали, фактично, ніким не контролюються та не зможуть бути притягнені до дисциплінарної відповідальності. Адвокат, на відміну від юриста, є незалежним, а його права захищені та гарантуються державою, що дає можливість клієнтам запевнитися у неупередженості адвоката при виконанні ним професійних обов'язків.

Список використаної літератури:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996.- №30. – Ст.141.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України – 2013. – №27. – Ст.282.

3. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) №1013 від 29.08.2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://iportal. rada.gov.ua/.

4. Адвокатська монополія: що про це думають юристи? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://zib.com.ua/ua/print/122942-advokatska_monopoliya_scho_pro_ce_dumayut_yuristi.html

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Тіхенко В.О.
студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТ ЯК СУБ'ЄКТ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ДОПОМОГИ В КОНТЕКСТІ ПРЕЦЕДЕНТНОЇ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Практика Європейського суду з прав людини займає важливе місце у системі джерел прав. Крім того, правові позиції, створені прецедентними рішеннями цього суду, поступово почали впроваджуватися у національному праві та визнаватися його джерелом.

Значною мірою це пов`язане з ратифікацією Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. (далі – Конвенція), Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р. та прийняттям Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», в статті 17 якого зазначається, що під час розгляду справ судами України Конвенція та практика Європейського суду повинні використовуватися як джерела права [1]. Це стало початком для утворення якісно нової системи захисту прав і свобод людини, в якій важливе місце займає безпосередньо і сфера надання безоплатної правової допомоги.

Прийняття Верховною Радою України Закону України «Про безоплатну правову допомогу», який набрав чинності 9 липня 2011 року, стало для України основою для реалізації як закріпленого статтею 59 Конституції України права кожного на правову допомогу (в тому числі на безоплатну), так і зобов'язань у сфері надання цієї допомоги за міжнародними договорами, учасником яких вона є [2]. Визнання юрисдикції Європейського суду з прав людини, імплементація європейських стандартів у національне законодавство та реформування адвокатури послужили становленню нової

концепції безоплатної правової допомоги, важливим правовим орієнтиром якої є Конвенція та Міжнародний Пакт про громадянські і політичні права.

Такі перетворення викликали чимало правових питань та проблем у сфері надання безоплатної правової допомоги, вирішення яких викликає суперечки серед науковців та адвокатів. Підтвердженням складності окресленої проблематики є чимала кількість рішень, сформульованих у прецедентній практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Прикладом одного з таких рішень може бути справа «Ніколаєнко проти України», в якій Європейський суд з'ясував питання про те, чи вимагали «інтереси правосуддя» надання заявникові безоплатної юридичної допомоги у Верховному Суді України. Суд констатував порушення підпункту «с» пункту 3 статті 6 Конвенції у поєднанні з пунктом 1 статті 6 Конвенції, а саме, дійшов до висновку, що особа, якій призначено тяжке покарання, не може залишитися без юридичної допомоги під час провадження у суді найвищої апеляційної інстанції, оскільки це не відповідає вимогам Конвенції.

Європейський суд з прав людини визначає, що правова допомога повинна бути дієвою, ефективною, зазначає, що відповідно до підпункту (с) пункту 3 Статті 6 Конвенції гарантується право на адекватний захист в ході судового розгляду, який здійснюється як особисто, так і за допомогою адвоката [3, с. 172]. «Ефективність» включає в себе те, що обвинувачений повністю розуміє характер судового процесу і те, що йому загрожує, значення будь-якого покарання яке може бути застосовано. Він має право вказати будь-які свідчення, з якими він не згоден, можливість пояснити своїм адвокатам його версію подій, а також вказати будь-які факти, які мають бути бути висунуті в його захист (наприклад, рішення «Стенфорд проти Сполученого Королівства). Це право підкріплюється безпосереднім обов'язком держави щодо надання безкоштовної юридичної допомоги в окремо визначених випадках. Тобто, Європейський суд розглядає національні суди країн як основний орган, який у своїх рішеннях реалізує позитивний обов'язок держави щодо забезпечення права особи на юридичну допомогу.

На жаль, на сьогоднішній день система безоплатної правової допомоги в Україні є недостатньо ефективною та такою, що в деяких випадках порушує як права людини, так і професійні права та гарантії адвокатів, а чинний Закон України «Про безоплатну правову допомогу» містить багато неточностей. Істотним недоліком, на нашу думку, є належність системи центрів надання безоплатної правової допомоги до Міністерства юстиції України, оскільки це зумовлює залежність адвокатів, які є суб'єктами надання вторинної безоплатної правової допомоги від державної влади, і тим самим протирічить ст. 2 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», яка чітко закріплює недержавність, самоврядність інституту адвокатури, самостійність вирішення питань в організації та діяльності. Ця неточність суперечить, в свою чергу, і міжнародним стандартам, які закликають до

незалежності адвокатури від державної влади. Серед таких проблем і система допуску адвокатів до системи безоплатної правової допомоги через створення додаткових, непрозорих конкурсів з відбору адвокатів, до того ж є значні порушення під час розподілу справ між адвокатами у сфері надання безоплатної правової допомоги, внаслідок яких вони отримують різне навантаження, на що впливає безпосереднє управління держави.

Таким чином, проаналізувавши проблеми у сфері надання адвокатами безоплатної правової допомоги, слід відмітити, що держава певною мірою здійснює неналежний і домінуючий вплив на адвокатуру і тим самим суперечить вкрай важливим принципам її існування, а також міжнародним стандартам у цій сфері.

Враховуючи існуючу ситуацію, доцільно наголосити на необхідності реформуванні системи безоплатної правової допомоги з передачею функцій держави щодо управління цією системою до компетенції незалежного органу, що допомогло б усунути можливість втручання держави в діяльність адвокатів. Також нагальною необхідністю є приведення національного законодавства у відповідність до міжнародних стандартів для того, щоб уникнути повторного прийняття негативних для нашої держави рішень Європейським судом з прав людини. Доцільним було б також акцентувати увагу на необхідності більш якісного обґрунтування суддями своїх рішень щодо залучення адвоката на безоплатній основі, посилаючись на відповідні рішення Європейського суду з прав людини з метою усунення суперечностей в законодавстві та наближення юридичної практики в Україні до позицій Європейського суду з прав людини.

Список використаної літератури:

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV (в ред. Закону України від 02.12.2012 р.) // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – С. 1114.

2. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30 – С. 141.

3. Комментарий к Конвенции о защите прав человека и основных свобод и практике ее применения / Под общ. ред. д. ю. н., проф. В. А. Туманова и д. ю. н., проф. Л. М. Энтина. – М.: Изд-во НОРМА, – 2002. – 336 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Тихоглаз П.А.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ЗАБОРОНИ ВТРУЧАННЯ У ПРАВОВУ ПОЗИЦІЮ АДВОКАТА

Ефективність держави можна визначити за спроможністю кожного громадянина вільно реалізувати свої права та свободи. У свою чергу, право на професійну правничу допомогу, закріплене у ст. 59 Конституції України [1], є фундаментальним правом кожної людини та дієвою гарантією того, що інші її права, свободи та законні інтереси знаходяться під охороною і можуть бути реалізовані повною мірою. Завдяки конституційним змінам, відповідно до яких виключно адвокат може здійснювати представництво іншої особи в суді, інститут адвокатури нарешті зайняв гідне місце у системі правосуддя. Проте покладений на адвоката обов'язок надавати професійну правничу (правову допомогу) вимагає забезпечення відповідних прав і гарантій адвокатської діяльності з боку держави. Тож наразі неабияке значення має інституційне посилення ролі та незалежності кожного адвоката.

Безперечно, що правові гарантії адвокатської діяльності повинні відповідати значенню ролі адвоката в суспільстві. Їх головне призначення втілюється у функції забезпечення реалізації правового статусу адвоката. Професор О. Г. Яновська у своїй науковій роботі визначила наслідки здійснення такої функції. По-перше, адвокати отримують практичну можливість скористатися суб'єктивним правом і виконати юридичний обов'язок. Також у процесі використання такого права унеможливлюється відступ від цілей правових норм, тобто зловживання правом. По-третє, у результаті забезпечення реалізації правового статусу адвоката стимулюється його правова активність. До того ж, попереджуються порушення суб'єктивних прав, невиконання обов'язків (реалізація загальної та спеціальної превенції). Насамкінець, гарантованість адвокатської діяльності забезпечує захист суб'єктивних прав у випадку перешкоджання їх нормальній реалізації та їх відновлення у разі порушення [7].

На законодавчому рівні, окрім Конституції України, діяльність адвокатури регулюється Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 р. (далі – Закон) [2] та іншими нормативно-правовими актами. Однією з гарантій здійснення адвокатської діяльності відповідно до пункту 11 частини першої статті 23 Закону є заборона втручання у правову позицію адвоката [2].

Перш за все, потрібно визначити, що ж означає поняття «правова позиція». У юридичній сфері цей термін здебільшого використовується у конституційному правосудді. Вчені-правники у своїх працях розглядають

правову позицію як загальнотеоретичне поняття. Наприклад, А. В. Гриньова вважає, що під правовою позицією слід розуміти оцінку правової реальності, та систему аргументів, що лежать в основі законотворчої, судової та іншої правозастосовчої діяльності [5]. Як зауважує Л. Воскобітова, правова позиція – це версія сторони щодо фактичних обставин справи та заявлених вимог, обґрунтованих даною версією [4]. Слід зауважити, що версію можна тлумачити як припущення, в той час як позиція – це обґрунтована точка зору, що зумовлює переконливий характер поведінки, дій людини, які повинні бути послідовними, виваженими, свідомо обраними.

Заслуговує на увагу точка зору Я. П. Зейкана, який визначає правову позицію як результат, якого хоче домогтися особа або її представник, лінія поведінки в суді, розроблена і спрямована на досягнення позитивного результату. Правова позиція містить дві основні складові – законність вимог або спірного інтересу і можливість довести в суді ці вимоги [6]. Вибір адвокатом тієї чи іншої позиції, плану своїх дій залежить від обставин справи, мети, яку переслідує клієнт, матеріалів справи, які надав довіритель та самостійно отримав адвокат.

Відповідно до постанови Верховного Суду від 4 вересня 2019 року у справі № 815/4037/16, під втручанням у правову позицію адвоката Суд розуміє втручання у сформовані адвокатом висновки щодо застосування певних норм права, щодо аналізу обставин справи та їх правової кваліфікації, інші висновки чи позиції під час здійснення захисту чи представництва, шляхом схиляння до зміни сформованої позиції, стратегії захисту чи представництва тощо незалежно від того, в чиїх або всупереч чиїм інтересам здійснюється таке втручання.

Закон забороняє втручатися в правову позицію адвоката, проте ця заборона перебуває у конфлікті з нормами про дисциплінарну відповідальність адвоката за так зване «зловживання правом».

3 жовтня 2017 року Верховної Радою України було прийнято Закон «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» №2147-VIII. Саме ним визначено одну з основних засад цивільного, господарського та адміністративного судочинства неприпустимість зловживання процесуальними правами (п.11 ч.3 ст.2 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК), п.11 ч.3 ст 2 Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК), п.9 ч.3 ст.2 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС).

Згідно з ч. 2, 6 ст. 262 ЦПК, ч. 2, 6 ст. 246 ГПК, ч. 3 ст. 249 КАС останнім заходом процесуального примусу за зловживання процесуальними правами може бути винесення окремої ухвали. Така ухвала надсилається до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатів, яка уповноважена притягувати адвоката до дисциплінарної відповідальності.

Збираючи потрібну інформацію для визначення правової позиції, адвокат повинен якнайефективніше використати права, передбачені ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Наприклад, він може складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку [2]. Таким чином, адвокат, який активно виконуватиме свій професійний обов'язок із захисту інтересів клієнта, подаючи велику кількість заяв, клопотань чи скарг, несе додатковий ризик відповідальності за це. Адже процесуальними кодексами визначено саме дискреційне повноваження суду щодо застосування заходів процесуального примусу за «зловживання процесуальними правами», тобто наперед не можна передбачити як саме оцінить суд лінію поведінки адвоката. До того ж, законодавцем не визначено поняття «зловживання процесуальними правами».

Таким чином, вбачається проблема у доведенні адвокатом того, що його наміри спрямовані на захист інтересів клієнта, а не на «зловживання». А заборона втручання в правову позицію адвоката взагалі не співвідноситься із заходами процесуального примусу за так зване зловживання, тип паче з застосуванням дисциплінарних стягнень аж до можливого позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю.

Слід зазначити, що п. 10 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» забороняється внесення подання слідчим, прокурором, а також винесення окремої ухвали (постанови) суду щодо правової позиції адвоката у справі [2]. Це також можна вважати втручанням у правову позицію адвоката. Постановою Верховного Суду від 4 вересня 2019 року у справі № 815/4037/16 визначено, що не можна визнати втручанням у правову позицію адвоката скарги з приводу порушень з боку адвоката норм чинного законодавства України, зокрема Закону, чи Правил адвокатської етики, дотримання яких є обов`язком адвоката. Диспозиція пункту 10 частини першої статті 23 Закону містить вичерпний перелік процесуальних документів, шляхом внесення (постановлення) яких може бути вчинене таке втручання, до яких не віднесено скарги щодо вчинення адвокатом дисциплінарного проступку. До того ж, зважаючи на висновки судів попередніх інстанцій у справі щодо неможливості подання прокурорами скарг на адвоката за його правову позицію, Верховний Суд зазначив, що Закон не обмежує право прокурорів на звернення зі скаргами на адвокатів, безвідносно до того, чи є вони учасниками одного судового процесу (кримінального провадження) [3].

Можна констатувати відсутність належного механізму реалізації такої гарантії, як заборона втручання в правову позицію адвоката. Саме від належного реагування на випадки такого втручання залежить повнота реалізації сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності,

захисту професійних прав адвокатів з метою збереження незалежності та самоврядності адвокатів.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

3. Постанова Верховного Суду від 4 вересня 2019 р. по справі 815/4037/16. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/84039922

4. Адвокат: навыки профессионального мастерства. Под. ред. Л.А. Воскобитовой, И.Н. Лукьяновой, Л.П. Михайловой. М. : Волтерс Клувер, 2008. 592 с.

5. Гринева А.В. Понятие и виды судебных правовых позиций (вопросы теории) : Автореф. дис. … канд. юрид. наук. М., 2008. С. 9.

6. Зейкан Я. П. Адвокат: кримінальні справи. К. : «Дакор», 2013. 727 с.

7. Яновська О. Г. Правова та соціальна природа адвокатської професії. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 2. С. 108-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2015_2_16

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Торговицька Д.Є.
студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

СКАСУВАННЯ АДВОКАТСЬКОЇ МОНОПОЛІЇ: ЗА І ПРОТИ

На сьогодні питання щодо скасування адвокатської монополії набирає оборотів, як в законодавстві, так і серед юристів, які ведуть багато дискусій. Запровадження виключного права адвокатів на представництво інтересів в суді є важливим кроком демократичної держави, яка прагне ефективного та професійного захисту прав та інтересів своїх громадян. В багатьох європейських країнах таке виключне право реалізується вже не один десяток років. Наприклад, в Німеччині та Австрії, де рівень професіоналізму адвокатів є одним з найвищих, державна політика запровадження адвокатської монополії була розпочата п'ятдесят років тому. В Україні запровадження

адвокатської монополії відбулося у 2016 році на підставі законопроекту про внесення змін до Конституції Україні.

Розглядаючи «за» і «проти» скасування адвокатської монополії потрібно звернути увагу на те, що Конституційний Суд України, у справі від 02.11.2004р. № 15-рп/2004, визначив, що « одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України». Отже, «таке розуміння права не дає підстав для його ототожнення із законом, який іноді може бути й несправедливим, у тому числі обмежувати свободу та рівність особи».

Виходячи з цього рішення, встановлення адвокатської монополії на представництво в суді обмежує свободу особи. Конституційний Суд України дійшов висновку до визнати таким, що відповідає вимогам статей 157 і 158 Конституції України, законопроект про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) (реєстр. № 1013).

Якщо досліджувати позиції адвокатів, то слід розглянути наступні.

Є. Солодко, адвокат, голова Комітету з кримінального та кримінально-процесуального права ВГО «Асоціація правників України», заступник голови Комітету з захисту прав адвокатів НААУ стверджує, що представництво виключно адвокатом у судах спрямоване на підвищення якості правничих послуг та отримання професійної допомоги. На відміну від юристів, адвокати зобов'язані складати кваліфікаційні іспити, проходити стажування та щорічно підвищувати свій професійний рівень. Відповідні дії лише сприяють оновленню, підтриманню та здобуттю нових знань, що підвищує професійність правничої допомоги, і вважає це беззуперечним «проти» скасування адвокатської монополії.

Н. М. Бакаянова, адвокат, завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», в своїй статті «Слово на підтримку адвокатури» зазначає: «Скасування виключного права на представництво адвокатами осіб у судах призведе до діяльності в одному судовому процесі представників з різним правовим статусом (юристів, не юристів та адвокатів), з різною фаховою підготовкою, різним обсягом відповідальності. Встановлення єдиних стандартів до діяльності захисників і представників є логічним етапом еволюції правової системи, а повернення до нерегульованого представництва стане кроком назад, що відобразиться на якості судового процесу, часі розгляду справ, стані правосуддя тощо…». Звертаючись до думки Н.М.Бакаянової, можна зазначити і те, що адвокатура є основним,

невід'ємним елементом системи правосуддя: без адвокатури реалізація права на справедливий суд є неможливою. Наявність спеціального суб'єкта здійснення захисту – адвоката, який володіє специфічним статусом і щодо якого передбачені особливі гарантії, а також зміст видів адвокатської діяльності обумовлюють роль адвокатури у суспільному житті на всіх історичних етапах його розвитку.

Якщо ж говорити щодо позиції «за» скасування адвокатської монополії, то слід розглянути висловлювань адвокатів А.Мілютіна та В. Власюка, які вважають, що є багато сфер діяльності, в яких необхідно пройти такий самий допуск до професії, як і в адвокатурі, щоб займатися такою діяльністю. Ні в кого не виникає питань, чому потрібен допуск, адже їх діяльність несе певні ризики для клієнта – лікарі, фармацевти, нотаріуси, арбітражні керуючі, судові експерти, оцінювач тощо. І ми не говоримо, що у всіх цих сферах є монополія, це просто допуск до професії. Тим самим хочеться нагадати, чим адвокатура відрізняється від нотаріусів, лікарів та інших професій. Давайте згадаємо, що ані лікарі, ані нотаріуси у протистоянні з державою не перебувають, адже державу в суді представляє прокуратура. Відтак держава не має регулювати цю діяльність, тому що адвокат не має переживати (коли він захищає якогось клієнта), що завтра держава забере в нього свідоцтво.

Інститут адвокатури в Україні має системні недоліки, породжені, в першу чергу, тією політикою, яка системно впроваджується, але це точно не перестане існувати після скасування монополії. Хочеться зазначити, що станом на 2016 р. українська адвокатура не в повній мірі була готова до введення адвокатської монополії, але самі адвокати та НААУ мали займатися підвищенням рівня професійної спільноти адвокатів до викликів часу та суспільного запиту. Проте така вимога стала логічним розвитком і напрямом судової реформи, а також була гарним стимулятором для зростання. Адвокатська монополія була і продовжує існувати в більшості держав із розвиненою демократією і традиціями верховенства права.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

2. Висновок КСУ щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) (реєстр. № 1013) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ccu.gov.ua/dokument/4-v2019.

3. Сидоренко Д. Скасувати не можна залишити: ще раз про монополію адвокатури. Юридична Газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://yur-gazeta.com/golovna/skasuvati-ne-mozhna-zalishiti-shche-raz-pro-monopoliyu-advokaturi.html.

4. Офіційний веб-сайт НААУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://unba.org.ua/

5. Офіційний веб-сайт Ради адвокатів Одеської області. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unba.odessa.ua/slovo-na-pidtrymku-advokatury/

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Тоцька В.С.
студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

Необхідність побудови справжньої правової держави є споконвічною метою філософів та політиків не лише давніх часів, а також передумовою для розвитку багатьох сучасних цивілізованих країн світу, у яких діє політична свобода, свобода слова, думки, а життя людини визнається найвищою цінністю.

При цьому слід зауважити, що в основі реалізації політики держави лежить гуманність, яка проявляється в наданні кожному певних гарантій на дотримання її конституційних прав та законних інтересів, у наданні громадянину права на захист від беззаконня. Саме тому становлення та розвиток справжньої правової держави безпосередньо пов'язується з ефективною діяльністю органів правозахисту, тобто – з діяльністю адвокатури.

Загальновідомим є визначення, що адвокатура – це незалежна, самоврядна організація, яка надає правничу (правову) допомогу на професійній основі, а також основним принципом діяльності якої є незалежність. До речі, в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вже в першому розділі «Загальні положення» про незалежність адвокатуру згадується тричі. Принцип незалежності означає заборону втручання будь-яких інших органів (навіть органів адвокатського самоврядування) у діяльність адвокатури.

Але на сьогоднішній день постає питання про те, чи залишиться цей правозахисний орган незалежним й надалі? Адже в рамках чергової судової реформи виникла потреба негайно реформувати й адвокатуру.

З одного боку, окремі моменти діяльності адвокатури дійсно потребують деяких змін з боку законодавства, що можна пов'язати складовою курсу до євроінтеграції. Але з іншого боку, постає питання, чому влада так прагне підпорядкувати собі адвокатуру? Чи мова йде все ж про розширення прав адвоката?

Відповідно до євростандартів, демократична держава не може існувати без реально діючої та ефективної правової системи, де влада керується не законом сили, а виключно силою закону. Тому переконати у перевагах сили закону є ключовим завданням для адвокатів на сьогоднішньому етапі розвитку України. Зазначене не припускає втручання держави в організацію та діяльність адвокатури.

Перша загроза для незалежної діяльності адвокатури постає в активних спробах сучасних політиків спростувати та зменшити суспільну значимість всіх адвокаті та, відповідно, прирівняти до органів сервісних послуг та консультацій. Але всі практикуючі адвокати об'єдналися з метою необхідності збереження професійних привілеїв та гарантій, які притаманні лише адвокатурі, адже значимість адвокатури в суспільстві сприяє ефективному захисту та представництву прав людини та громадянина. Водночас така перспектива можливе лише за умови існування незалежної адвокатури та підтримки її з боку держави: відстоювання незалежності в діяльності адвокатури має набути державного рівня.

Важливим питанням є гонорар адвоката, адже гроші, які адвокат отримує за проведену роботу, є не лише заробітком: за певних умов можуть являти велику проблему для незалежності адвокатури. На жаль, для деяких людей, в тому числі й адвокатів, гроші є доволі великою спокусою і заради отримання якнайбільш високого заробітку вони ладні забути про власні життєві принципи, не кажучи вже про професійні засади. Саме тому має існувати певний баланс між розміром доходів адвоката та інтересами клієнтів, бо кожен з нас має право отримати високопрофесійну та якісну правничу допомогу за розумні гроші. У випадку ж створення дисбалансу виникає конфлікт між адвокатурою та суспільством, що і тягне в майбутньому за собою спроби держави підпорядкувати собі адвокатуру, прикриваючись при цьому захистом інтересів суспільства.

Питання гонорарів не є основним. Проблема незалежності переплітається з поняттям «монополії адвокатів». По суті, така «монополія» дійсно потрібна суспільству, якщо мова йде про якісний захист прав клієнта та професійне представництво його інтересів у суді, адже участь адвокатів лише в кримінальних справах – замало для загальної кількості адвокатів України. Тому, важливо, щоби поширення «монополії», не призвело до необгрунтованого підвищення розмірів гонорарів. Варто додати, що адвокатура має бути незалежним та аполітичним інститутом, адже, дійсно,

одне з головних завдань адвоката – захист інтересів громадян, незалежно від їх політичних позицій та переконань.

О. Фазекош, голова Ради адвокатів Закарпатської області, в одній із своїх статей висловив думку, що головною ознакою існування демократичної держави є незалежна преса та адвокатура.

Отже, незалежна та сильна адвокатура є невід'ємною частиною демократичної країни, носієм гуманістичних цінностей, а кожен крок у майбутнє та нововведення мають відповідати реаліям та потребам суспільства і часу.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 5076 від 05.07.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Проблема незалежності адвокатури від Давнього Риму до сьогодення. Закон та бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/138956-problema_nezalezhnost i_ advokaturi_vid_davnogo_rimu_do_sogode.html

3. Фазекош О.А. Адвокатура має бути аполітичною, незалежною та самоврядною. URL: http://fazekosh.in.ua/43-advokatura-maye-buti-apoltichnoyu-nezalezhnoyu-ta-samovryadnoyu.html

4. Незалежність адвокатури: Європа проти регулювання чи за? // Офіційний сайт Національної асоціації адвокатів України. URL: https://unba.org.ua/publications/168-nezalezhnist-advokatury.html

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Цабій Н.О.

студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ЯК ОДНА З ГАРАНТІЙ НЕЗАЛЕЖНОЇ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність теми зумовлена тим, що відносини адвоката з його клієнтами завжди побудовані тільки на основі довіри. Дотримання адвокатської таємниці, насамперед, виявляє професійні якості адвоката, його компетентність у справі, в іншому випадку це призводить до зловживання своїми правами та обов'язками зі сторони адвокатів. Не викликає сумніву те, що адвокат має бути високоморальною людиною, для якої дотримання

адвокатської етики є обов'язковою вимогою, без якої неможливе належне надання правничої допомоги.

Принцип конфіденційності є однією з основних засад справедливого судового розгляду і випливає зі ст. 6 Загальної декларації прав людини [1]. У Правилах професії адвоката Франції зазначалось, що ще до введення законом обов'язковості дотримання таємниці адвокатом, вона вже використовувалась ними та вважалось, що без неї неможливе існування цієї професії [2, с 79]. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності [3, ст. 22]. Отже, можна зробити висновок, що не має значення, від кого саме була отримана інформація (від клієнта, чи від третьої особи, чи навіть від самого адвоката (власні судження й міркування) та спосіб її передання (письмовий, усний чи за допомогою електронних джерел).

Володіти адвокатською таємницею мають право клієнт, адвокат, до якого звернувся клієнт, чи інші особи (стажери, помічники). Водночас природа адвокатської таємниці передбачає існування суб'єктів, від кого надану інформацію необхідно приховати (правоохоронні органи, інші адвокати, адвокат іншої сторони тощо), та суб'єктів, які взагалі до неї відношення не мають (випадкові особи). Водночас на практиці може виникати ситуація, коли треті особи можуть мати доступ до такої інформації у зв'язку з виконанням ними трудових обов'язків, проте не входять до кола суб'єктів, зобов'язаних зберігати адвокатську таємницю, а інформація, яка у них міститься, не може охоронятисч на рівні адвокатської таємниці. Зокрема, 17 вересня 2007 р. Європейський Суд постановив, що діяльність юрисконсульта не захищена адвокатською таємницею, за винятком тих випадків, коли юрисконсульт офіційно співпрацює з адвокатом [4, с 11]. Крім цього, інколи юристконсульти працюють в приміщенні одразу з декількома адвокатами, тому інформація особи, яка звернулася за юридичною допомогою, не може залишитися конфіденційною. У цьому випадку іноземні юристи практикують надсилання конфіденційних даних юрисконсультам із поміткою «attorney privilege» та залишаються впевненні, що це гарантує захист інформації. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання зобов'язані забезпечити умови, що унеможливлюють доступ сторонніх осіб до адвокатської таємниці або її

розголошення (ч. 3 ст. 22 Закону). Особи, винні в доступі сторонніх осіб до адвокатської таємниці або її розголошенні, несуть відповідальність згідно із законом (ч. 5 ст. 22 Закону). Відповідно до ч. 5 ст. 10 Правил адвокатської етики адвокат, зобов'язаний поінформувати та роз'яснити дотримання принципу конфіденційності його помічникам, стажистам та іншим особам, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом (адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням) [5].

У рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи від 25.10.2000 р. про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків зазначено, що слід вдаватися до всіх необхідних дій, спрямованих на належне забезпечення конфіденційного характеру взаємин між адвокатом і його клієнтом, адвокати мають дотримуватися професійної таємниці відповідно до національного законодавства, внутрішніх нормативних актів і професійних стандартів. Будь-яке недотримання принципу професійної таємниці без відповідної згоди клієнта має бути належно покаране [6]. В країнах ЄС існують різні підходи до вирішення питання щодо того, який саме суб'єкт наділений повноваженнями відносно звільнення адвоката від обов'язку зберігати адвокатську таємницю. Переважаючою є позиція, що клієнт в змозі звільнити адвоката від зберігання цієї таємниці, водночас зустрічається й інший підхід, за яким адвокат не може бути звільнений від обов'язку щодо зберігання адвокатської таємниці ні своїм клієнтом, ні будь-яким органом влади.

Аналіз вітчизняного законодавства наштовхує на висновок, що положення Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» сформульовані, виходячи з першого з вказаних підходів: Інформація або документи можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою заявою клієнта (особи, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) (ч. 2 ст. 22 Закону). В той же час у разі виникнення суперечки між адвокатом та клієнтом, адвокат звільняється від обов'язку збереження адвокатської таємниці в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів. У такому випадку суд, орган, що здійснює дисциплінарне провадження стосовно адвоката, інші органи чи посадові особи, які розглядають вимоги клієнта до адвоката або яким стало відомо про пред'явлення таких вимог, зобов'язані вжити заходів для унеможливлення доступу сторонніх осіб до адвокатської таємниці та її розголошення (ч. 4 ст. 22 Закону).

Таким чином, можна зробити висновок, що адвокатська таємниця має однакове значення як в України, так і в інших державах, оскільки її дотримання − це основоположна умова здійснення адвокатської діяльності, умова існування довірчих відносин між адвокатом та клієнтом. Кодекс поведінки європейських адвокатів ССВЕ характеризує захисника як

«найбільш довіреного радника та представника клієнта» (принцип 6), який «має завжди діяти в його інтересах». Особливість професії адвоката полягає в тому, що він отримує від клієнта відомості, які той не стане повідомляти будь-якій іншій особі, а також іншу інформацію, яку йому слід зберігати в таємниці. Довіра до адвоката може виникати лише за умови обов'язкового дотримання ним принципу конфіденційності. Таким чином, конфіденційність є першочерговим і фундаментальним правом та обов'язком адвоката [7].

Оскільки, адвокатська таємниця встановлена в інтересах усього суспільства і є гарантією справедливого правосуддя, то за будь-яких обставин адвокат має діяти на користь свого клієнта, а саме − спрямовувати всю свою діяльність на його захист, в розвиток чого українським законодавством встановлена також заборона вимагати від адвоката, його помічника, стажиста, особи, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також від особи, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю, надання відомостей, що є адвокатською таємницею. З цих питань зазначені особи не можуть бути допитані, крім випадків, якщо особа, яка довірила відповідні відомості, звільнила цих осіб від обов'язку зберігати таємницю в порядку, передбаченому законом, що визначено в ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» як важливу гарантію адвокатської діяльності.

Список використаної літератури:

1. Загальна декларація прав людини: Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. Офіційний вісник України. 2008. № 93. Ст. 3103.

2. Молло М. Правила адвокатской профессии во Франции. Пер. с франц. М. : Издание Н.П. Шубинского, 1894. 98 с.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 27. Ст. 282.

4. Варфоломеєва Т. В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні. Вісник Академії адвокатури України. 2009. № 1 (14). С. 7-20.

5. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17

6. Про свободу професійної діяльності адвокатів: Рекомендація Комітету Міністрів держав-членів Ради Європи NoR(2000)21 від 25.10. 2000 р. Адвокат. 2010. №11. С.11–12.

7. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства: прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі 01.10.1988 р. [Електронний ресурс] Офіц.

веб-портал Верховної Рада України. Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343 (дата звернення: 08.11.2019).

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Свида Олексій Георгійович***

Чорнодід А. В.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО НЕСУМІСНОСТІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНІСТІ З ІНШИМИ ВИДАМИ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Успішна та цілеспрямована адвокатська діяльність прямо пропорційно залежить від відданості адвоката своїй справі та відсутності у нього іншого роду діяльностей, які можуть негативно впливати на адвоката, забираючи його час, знання та створюючи неправовірний інтерес чи тиск. З огляду на це, законодавцем в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» було закріплено вимоги щодо несумісності з діяльністю адвоката.

Враховуючи ажіотаж останніх років, пов'язаний із отриманням свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю серед осіб, які пов'язані із роботою в державних, судових органах, перебуванням на військовій або альтернативній службі, здійсненням нотаріальної чи судово-експертної діяльності, вбачається актуальним провести аналіз ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» щодо регулювання вимоги щодо несумісності з діяльністю адвоката та визначити можливість та необхідність її зміни чи доповнення.

Перш за все, слід визначити, що під несумісністю посад з адвокатською діяльністю слід розуміти законодавчо визначену вимогу для адвоката, за якою він не може обіймати певні посади чи займатись певними видами професійної діяльності.

Запровадження в законодавстві України несумісності посади адвоката з іншою діяльністю перш за все пов'язано із в вирішенням проблеми незалежності адвокатів, яка зобов'язує їх здійснювати адвокатську діяльність неупереджено і на основі законодавчих норм без будь-яких прямих та опосередкованих обмежень, неправомірних впливів, тиску, погроз та перешкод, від кого б вони не йшли та чим би не мотивувались.

Крім того, у ч. 1 ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1] зазначає, щодо несумісною з діяльністю адвоката є: робота на посадах осіб, зазначених у пункті 1 частини першої статті 4 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»; військова або альтернативна (невійськова) служба; нотаріальна діяльність; судово-експертна діяльність.

Варто відзначити, що ці вимоги щодо несумісності з діяльністю адвоката не поширюються на депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад (крім тих, які здійснюють свої повноваження у відповідній раді на постійній основі).

Разом з тим, з огляду на те, що неправомірний тиск та інтерес щодо адвоката може виникати не лише з цих посад та діяльностей, на нашу думку, доцільно до вищевказаного переліку додати заборону на: заняття будь-якої оплачуваної посади, за винятком посад, пов'язаною із науковою, викладацькою діяльністю, а також діяльністю у якості арбітра третейського суду (арбітражу); здійснення підприємницької діяльності; здійснення іншої діяльності, що наносить шкоду престижу і незалежності адвокатській діяльності чи нормам моралі.

Крім того, слід додати, що вказана можлива сумісницька робота не повинна в жодному разі конкурувати із адвокатською діяльністю, ні за рівнем отриманої винагороди, ні за обсягом витраченого часу.

Ч. 2 ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вказує, що у разі виникнення обставин несумісності, встановлених частиною першою статті сьомої, адвокат у триденний строк з дня виникнення таких обставин подає до ради адвокатів регіону за адресою свого робочого місця заяву про зупинення адвокатської діяльності.

Варто відзначити, що в даному законодавчому акті не враховано той момент, що доволі часто особа, яка отримує свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю перебуває під присягою державного службовця, прокурора тощо, й тому виникає питання, як діяти такій особі.

Вирішення цієї ситуації надано в Рішенні Вищої ради правосуддя від 30 травня 2017 року № 1328/0/15-17, з тлумачення якого можна зробити висновок, що особа у день отримання нею свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю має подати до Ради адвокатів заяву про зупинення його дії. Крім того, така особа у цей час не має права вчиняти дії, що можуть бути визначені як адвокатська діяльність згідно зі статтями 1, 19 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[2].

Вбачається доцільним, зазначені висновки додати до ч. 2 ст. 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» задля недопущення ситуацій перебування «під двома присягами».

Таким чином, підсумовуючи всі вищезазначені положення, можна зробити висновок, що норма Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», що регламентує вимоги щодо несумісності із адвокатською

діяльністю є недосконалою та задля недопущення неправомірного тиску та інтересу потребує додаткової законодавчої редакції. Видається правильним, що врахування вказаних у тезах положень допоможе удосконалити ст. 7 досліджуваного Закону.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282

2. Рішення Вищої ради правосуддя від 30 травня 2017 року № 1328/0/15-17. – [Електронний ресурс].– Режим доступу: https://www.legalex.com.ua/sudebnaya-praktika/rishennya-vishhoyi-radi-pravosuddya-shhodo-otrimannya-svidotstva-pro-pravo-na-zanyattya-advokatskoyu-diyalnistyu-diyuchim-prokurorom.html

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Шевченко О.В.

студентка 1-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

СКЛАДЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ: ІСНУЮЧИ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ІХ ПОДОЛАННЯ

Зважаючи на суспільну значущість і складність професійних обов'язків адвоката, від нього правилами етики вимагається високий рівень професійної підготовки, ґрунтовне знання чинного законодавства, практики його застосування, опанування тактик, методів і прийомів адвокатської діяльності. Відзначимо, що достатній рівень компетентності майбутнього адвоката покликана забезпечити саме процедура складання кваліфікаційного іспиту. В контексті запровадження адвокатської монополії процедура допуску до професії набуває особливого значення. Адже в кінцевому рахунку, саме від якості існуючої процедури та сумлінності її застосування регіональними органами професійного самоврядування залежить повнота реалізації конституційної гарантії права кожного на професійну правничу допомогу.

Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання результатів

складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні розроблено і затверджено рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2013 №270 на виконання положень закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Іспит складається із двох частин: письмової та усної. На письмовій – необхідно скласти процесуальні документи та надати письмову консультацію уявному клієнту. Під час усної, необхідно відповісти на білет, який складається із 15 питань (по одному питанню із кожної галузі: історія адвокатури та правовий статус адвокатури; правила адвокатської етики; конституційне право; цивільне право; цивільне процесуальне право; кримінальне право; кримінальне процесуальне право; господарське та господарське процесуальне право; трудове право; житлове право; сімейне право; адміністративне судочинство та КУпАП; бюджетне, податкове та митне законодавство; екологічне право; Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод) [1].

Але постає питання, чому сьогодні, коли існуючі технології вже вийшли на новий рівень, порядок складення кваліфікаційного іспиту, затверджений ще у 2013 році, досі не є оновлений. Тим більше, судді і прокурори вже мають тестовий порядок проходження кваліфікаційних іспитів, що сприяє принципу транспарентності, поширення якого у всіх ланках державного життя є пріоритетним для розвитку України. Можна звернути увагу на позитивний досвід введення тестового порядку складання іспитів для студентів юристів і не тільки. Тож, на мою думку, є недоцільними вимоги щодо подання всіх документів лише у письмовому вигляді, тим більше в Україні активно розвивається концепція електронного врядування, метою якої є вдосконалення системи державного управління для задоволення інтересів та потреб фізичних і юридичних осіб.

Питання об'єктивності, неупередженості і прозорості кваліфікаційного іспиту сьогодні є актуальними. Про це свідчить, зокрема, кількість скарг, які ВКДКА опрацьовує кожного засідання, – зауважив С.Вилков. – Однією з типових причин оскарження рішень кваліфікаційних палат КДКА регіонів залишаються претензії правників до оцінювання їхніх знань. І якщо результати письмового іспиту та його оцінки вища комісія може перевірити за наявними у справі матеріалами, то щодо усної частини зробити це практично неможливо».

Вбачається, що одним з можливих шляхів забезпечення належного рівня складання кваліфікаційних іспитів може стати впровадження повної фіксації технічними засобами усної частини та введення тестового порядку складення іспиту. Для цього достатньо внести зміни до існуючого порядку проведення кваліфікаційного іспиту, визначеного рішенням Ради адвокатів України від 17.12.2013 № 270.

Задля вирішення вищевказаних проблем Національна асоціація адвокатів своїм рішенням від 30 березня затвердила Концепцію

реформування процедури складення кваліфікаційного іспиту для отримання права на зайняття адвокатською діяльністю. Зокрема, визначено, що з 1 вересня 2018 року складення кваліфікаційного іспиту відбуватиметься за новою процедурою. Зміни передбачені як в порядку подання документів для складення кваліфікаційного іспиту, так і у власне процедурі адвокатського іспиту.

Для складення кваліфікаційного іспиту документи подаватимуться через «єдине вікно» на сайті НААУ і автоматично розподілятимуться заявки за місцем проживання. Оплатити збір за складення іспиту можна буде під час подачі аплікаційної форми та самостійно обрати дату складання іспиту на сайті. Список осіб та дата й час складання іспиту публікуватимуться на сайті НААУ та підсайті регіону.

Власне процедура кваліфікаційного іспиту передбачатиме тестування на виявлення теоретичних знань у галузі права, історії адвокатури та адвокатської етики та практичні завдання із вирішенням юридичних задач, складення процесуальних та інших документів, необхідних адвокату в повсякденній роботі. Тест у галузі права включатиме 100 запитань, об'єднаних у 10 тематичних блоків. На його виконання відводитиметься 2 год 20 хв.

Тестування проходитиме в офісі Ради або КДКА щоденно в робочий час в спеціально обладнаному приміщенні з відеоспостереженням. Результати іспиту зберігатимуться у КДКА, ВКДКА та будуть доступні на сайті НААУ. У разі отримання 94% правильних відповідей за тести, аплікант допускатиметься до другого етапу іспиту. Практичні завдання включатимуть три блоки: кримінальне право та процес, цивільне/господарське/адміністративне право та процес, робота з клієнтом (складання договору про надання правової допомоги, правильність заповнення ордеру, консультації тощо). Під час виконання практичного завдання дозволятимуть користуватися програмним забезпеченням Ліга:Закон без шаблонів документів (або rada.gov.ua) та Єдиним реєстром судових рішень.

Результати завантажуватимуться на сервер НААУ та перевірятимуться кваліфікаційною палатою КДКА. Результат приходитиме апліканту в особистий кабінет на сайті НААУ протягом 1 місяця. При цьому існує можливість оскаржити рішення КДКА регіону в ВКДКА протягом 1 місяця, а ВКДКА, у свою чергу, в праві скасувати рішення КДКА та прийняти рішення про видачу свідоцтва [3].

Крім того, багато юристів-практиків вбачають перспективним розробку єдиного кваліфікаційного іспиту одразу для 4 видів юридичної діяльності: судді, прокурора, адвоката та нотаріуса. Досвід зарубіжних країн вказує на численні прерогативи такого іспиту, але, на мою думку, для ефективності такого досвіду в нашій країні слід спочатку розробити ефективну та прозору процедуру кваліфікаційного іспиту хоча б для кожної професії окремо, а вже

потім, спираючись на позитивний досвід впроваджених змін, розробляти єдиний іспит та його достатнє нормативне врегулювання.

Отже, вирішення існуючих проблем складання кваліфікаційного іспиту адвокатів є нагальною потребою задля забезпечення ефективної, професійної та прозорої роботи представників даної професії. Внесення змін до порядку проведення кваліфікаційного іспиту, таких як: запровадження повної технічної фіксації усної частини, яка б сприяла зменшенню корупційних проявів та просуванню «вигідних» кандидатів; введення тестової форми іспиту, зважаючи на позитивний досвід її використання у інших юридичних професіях; полегшення процесу подачі документів для іспиту шляхом створення єдиного електронного порталу та достатнє нормативне врегулювання організаційних питань, є актуальним шляхом вирішення визначених проблем.

Список використаної літератури:

1. Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2018-12-13-poryadki-212-213-224_5c5d4039efcc3.pdf

2. Сайт Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, стаття «Складення кваліфікаційного іспиту: шляхи подолання існуючих проблем обговорили у Дніпрі. URL: https://vkdka.org/skladennya-kvalifikatsijnogo-ispitu-shlyahi-podolannya-isnuyuchih-problem-obgovorili-u-dnipri/

3. Українське право, новини». URL: https://ukrainepravo.com/news/ukraine/z-1-veresnya-advokatskyy-ispyt-skladatymetsya-za-novoyu-protseduroyu/

Науковий керівник: *к.ю.н., асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Шиян В.М.

студентка 2 -го курсу міжнародно-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

СИСТЕМА БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ: ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Сьогодні дана тема є дуже актуальною, тому що в Україні наявні вразливі верстви населення. Вони потребують захисту від держави, а саме

правової допомоги на безоплатній основі. Здебільшого це малозабезпечені громадяни та їх сім'ї. За статистичними даними 2018-2019 років реальний рівень бідності в Україні коливається в межах 30-50%. Варто зазначити, що на коливання статистики впливає багато різноманітних чинників, але в цілому рівень бідності для європейської країни на аномально високому рівні.

На нашу думку, саме держава виступає гарантом забезпечення рівного доступу до правосуддя, надання якісної правової допомоги, консультацій та правової інформації.

Механізм реалізації права на безоплатну правову допомогу регламентується Конституцією України та Законом України «Про безоплатну правову допомогу». В Конституції України зазначається, що права та свободи людини та громадянина являють собою найвищу суспільну цінність та головний об'єкт конституційно-правових відносин. Тобто, згідно зі статтею 55, кожна особа має право захищати свої законні права та інтереси від порушень та протиправних посягань. Також треба зазначити, що згідно зі статтею 59 Конституції України, гарантується право кожного на професійну правову допомогу, що у випадках, передбачених законом, надається безоплатно.

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» зазначені основні принципи надання безоплатної правової допомоги, що гарантується державою. Першочерговими принципами є доступність (ч.3 ст. 5) і забезпечення якості безоплатної правової допомоги (ч.4 ст.5). Визначальним у цьому аспекті є те, що також передбачено надання певних видів безоплатної правової допомоги – первинної та вторинної [1].

Слід відзначити, що у законодавстві України наявні колізії у галузі надання доступу до правової допомоги. Потрібно зазначити, що одним з основних обов'язків держави є забезпечення особі реальних, а не формальних можливостей отримання первинної та вторинної правової допомоги. Слід звернути увагу на те, що в нашій державі є проблеми з реалізацією принципів та якістю надання безоплатної правової допомоги. Наприклад, на практиці у багатьох осіб, які бажають отримати безоплатну правову допомогу, виникають труднощі. Вони пов'язані з доступом до правової допомоги. Насамперед, людина повинна самостійно підготувати цілу низку документів, що потребується центрами з надання безоплатної правової допомоги. Варто зробити акцент на тому, що зазначений список документів особа, яка потребує правової допомоги, не знайде в Законі, оскільки його наведено у наказі Координаційного центру з надання правової допомоги від 26 червня 2015 року №160, про який відомо не кожній особі, адже закон не містить посилання на нього[2].

Для особливих категорій осіб, які не в змозі самостійно захистити свої порушені права через недосягнення віку повної дієздатності, обмеженості чи

повної недієздатності, такі вимоги ставлять під сумнів доступність законних послуг.

Другою важливою проблемою є забезпечення якості та контролю надання безоплатної правової допомоги. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», органи адвокатського самоврядування мають сприяти функціонуванню системи надання безоплатної правової допомоги. Наприклад, оцінка якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної вторинної правової допомоги здійснюється за зверненням до центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги комісіями, утвореними для цієї мети радами адвокатів регіонів В Україні для реалізації цього принципу передбачається відповідна законодавча база[2].

У розвинених європейських країнах більшу увагу приділяють забезпеченню належної якості правової допомоги, реалізації її на практиці при безпосередній взаємодії з клієнтом, а також впроваджується система щодо посилення правосвідомості та правової освіченості громадян.

Отже, потрібно посилити механізми контролю якості, зокрема, шляхом розширення норм, які закріплюють стандарти якості правової допомоги, частішого проведення спостережень за роботою адвокатів у суді та опитувань клієнтів, запровадження механізмів незалежної фахової оцінки. Також за результатами оцінювання сформульовано рекомендації щодо продовження позитивного досвіду впровадження масштабних навчальних програм у системі безоплатної правової допомоги.

Практика свідчить, що наразі система надання безоплатної правової допомоги перебуває на етапі становлення, ще не завершено процес її інституалізації та правового регулювання, тому нею не досягнутий рівень європейських стандартів забезпечення доступу особи до правосуддя та якості правових послуг, а ця сфера в окресленому аспекті потребує удосконалення. Потрібно орієнтуватися на нормативну базу розвинених європейських країнах та прагнути досягнення міжнародних стандартів. Також варто відзначити, що за розвиненою нормативною базою повинно бути застосування цих норм та принципів саме на практиці.

Варто зазначити деякі позитивні аспекти у галузі надання правової допомоги на безоплатній основі. Наприклад, Україна співпрацює з багатьма міжнародними організаціями, проектами міжнародної технічної допомоги.Наприклад, Україна активно взаємодіє з Міжнародним фондом «Відродження», а також впроваджує наступні проекти: «Доступна та якісна правова допомога в Україні», що фінансується Міністерством міжнародних справ Канади. Варто зазначити, що проектом у партнерстві з Міжнародним фондом «Відродження» було підтримано низку навчальних заходів для різних професійних груп в системі безоплатної правової допомоги. Між Україною та США було підписано план спільних дій щодо реалізації проекту

міжнародної технічної допомоги «Зміцнення професіоналізму адвокатів в Україні», що має на меті зміцнення потенціалу адвокатів, які забезпечують захист клієнтів.

Список використаної літератури:

1. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3460-17.

2. Лещишин Ю.С. Актуальні питання надання безоплатної правової допомоги населення в Україні. URL: http://elar.nung.edu.ua/bitstream/123456789/5494/1/6104p.pdf2017

3. Огляд системи надання безоплатної правової допомоги в Україні. URL: content/uploads/2016/04/BAR_FINAL_23_10.pdf

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Шпирка М.З.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОЇ ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ

Адвокатська праця в своїй природі, як правило, передбачає зіткнення з інтересами протилежної сторони, тоді як таке протистояння не завжди відбувається за правовими нормами. В зв'язку з цим потрібні додаткові гарантії безпеки та незалежності адвокатської діяльності, основних складових її частин.

Що ж до змісту принципу незалежності адвокатської діяльності, то він, по-перше, стосується незалежності від правоохоронних органів від держави в цілому. Як правило, проблема забезпечення незалежності адвоката більше всього стосується взаємовідносин адвокат-держава.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатура України не знаходиться в підпорядкуванні органів державної влади, а адвокат – не є державним службовцем. Вказані інститути («адвокатура» та «держава») співвідносяться, їх відносини врегульовано як елементи громадянського суспільства та правової держави. Незалежність адвокатури в цьому ракурсі повинна забезпечуватись гарантуванням невтручання органів держави в діяльність автономної структури

громадянського суспільства – адвокатури. Незалежність можлива лише в рамках правових норм та, в свою чергу, має результатом забезпечення свободи професійної діяльності адвоката, що безпосередньо впливає на межі поведінки при наданні правової допомоги. Ця теза закріплена і в численних міжнародних актах.

Серед проблем та загроз незалежності адвоката були виділені зовнішні та внутрішні.

До зовнішніх адвокати, зокрема, віднесли загальний незадовільний стан правосуддя, кримінальні переслідування адвокатів, дисциплінарний тиск на адвокатів, відсутність реальної відповідальності за порушення гарантій адвокатської діяльності, ототожнення адвоката з клієнтом та низька правова культура суспільства, несправедлива система оподаткування. До внутрішніх – небажання самих адвокатів працювати над незалежністю, відсутність єдності адвокатури, наявність несвідомих непрофесійних адвокатів та недосконала процедура доступу до професії, відсутність реакції органів адвокатського самоврядування на порушення гарантій адвокатської діяльності, не ініціювання адвокатами публічних обговорень існуючих проблем в адвокатурі та суспільних процесів, недосконаліть правил адвокатської етики, які зокрема обмежують право критикувати стан адвокатури [1].

Порушення принципу незалежності адвокатської діяльності призводить до створення суттєвих перешкод в його діяльності, ускладнень в роботі. Досвід роботи практикуючих адвокатів, особливо у сфері кримінального права, свідчить, що втручання в діяльність адвокатського середовища найчастіше практикують посадові особи правоохоронних органів. При цьому, зазначені суб'єкти не враховують, що: 1) спричинення прямого або опосередкованого тиску на адвоката, а саме на його правову позицію в конкретній справі, негативно відображається не тільки на інтересах клієнта, а й, насамперед, на всій системі правосуддя; 2) форми, в яких здійснюються це порушення, не такі вже й важливі [2]. Головне в іншому – в результаті порушення прав адвоката порушуються права особи, яка безпосередньо довірилась та сподівається на професійний захист.

Тиск, тобто намагання порушити принцип незалежності, здійснюється в самих різних формах. Практика свідчить про намагання виклику адвоката в якості свідка з приводу надання юридичних послуг, початок стосовно нього кримінального провадження, проведення обшуків та виїмок в адвокатських об'єднаннях, незаконне проведення оперативно-розшукової діяльності по відношенню до адвоката, порушення конфіденційності зустрічей адвоката з підзахисними і так далі. Одним з найбільш проблемних в діяльності адвоката, залишається намагання усунути його від процесу зібрання та подання доказів у справі.

Такі порушення можуть вчинятися шляхом усунення адвоката від участі в кримінальному провадженні; не надання органами державної влади, місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, їх посадовими особами на запит адвоката довідок, характеристик та інших документів, що можуть бути використані для захисту інтересів довірителя; відмова в допиті спеціалістів, свідків тощо.

Цікавим в цій ситуації є й те, що активно протистоять адвокату також юристи за фахом – працівники правоохоронних органів, що добре обізнані з загальними підвалинами функціонування правової системи. І в цьому сенсі є важливим реакція та політика держави в цілому до проблем захисту прав людини. Очевидно, що в повноцінній демократичній державі порушення прав адвоката є неприроднім та відразу викликає адекватну алергічну реакцію громадянського суспільства.

Незалежність адвоката залежить не тільки від зовнішніх чинників, але і від внутрішніх. Особисті професійні якості, зокрема порядність, відчуття справедливості, чесність, здатність діяти в межах законних інтересів клієнта впливає на забезпечення результату та збереження незалежного статусу захисника [3]. Вказане положення знайшло своє нормативне врегулювання в приписах міжнародних актів.

Зокрема, Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства закріплює в п. 2.1, що завдання, які виконуються адвокатом у процесі професійної діяльності, вимагають його абсолютної незалежності й відсутності будь-якого впливу на нього, пов'язаного, у першу чергу, з його особистою заінтересованістю або з тиском зовні. Незалежне становище адвоката сприяє зміцненню в суспільстві довіри до процедур правосуддя і неупередженості суддів [4]. Таким чином, адвокату необхідно уникати будь-яких ущемлень власної незалежності і не поступатися принципами обов'язку заради інтересів клієнта, суду або інших осіб. Адвокату належить зберігати незалежність як при розгляді майнових спорів, так і справ, не пов'язаних з матеріальною заінтересованістю. Порада, одержана клієнтом від адвоката, втрачає сенс, якщо останній дав її, керуючись міркуваннями власної вигоди, з будь-яких корисливих інтересів або під впливом тиску зовні.

Таким чином, незалежність, як риса адвокатської діяльності, є органічним та невід'ємним елементом функціонування інституту адвокатури в цілому, без гарантування якого не може бути і мови щодо забезпечення успішності захисту прав та свобод людини і громадянина. Всі вищевказані основні елементи комплексної системи незалежності адвоката при їх повноцінному функціонуванні дають підстави адвокату активно та ефективно захищати права та свободи, закріплені в міжнародно-правових актах та вітчизняному законодавстві України. Систематизація елементів незалежності адвокатської діяльності з урахуванням положень міжнародних актів дозволяє врахувати їх вимоги при реформуванні адвокатури України.

Список використаної літератури:

1. Корнієнко І. В. Дослідження принципів адвокатської етики у працях Є. В. Васьковського : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 09 листоп. 2018 р.) / під ред. Г. О. Ульянової, Т. Ю. Іванійчук URL: http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/11339.

2. Варфоломеева Т. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні / Т. Варфоломеева // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1 (14). – С. 7-20.

3. Северин К. М. Основні елементи принципу незалежності адвокатської діяльності на сучасному етапі. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2014. Вип. 28(3). С. 162–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2014_28%283%29_42.

4.Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства II Юридичний вісник України. – 2002. – № 40.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Яценко В.В., Рабеко М. М.
студентки 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ПРОТЕСТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Законодавство України кожного дня зазнає вагомих змін, що охоплюють майже всі сфери людського буття. Так, реформування системи кримінальної юстиції в нашій державі поставило першочерговим завданням реалізувати надійний механізм захисту прав, свобод та законних інтересів людини, а також при необхідності надати необхідну юридичну допомогу.

Здійснення ефективного захисту в кримінальному провадженні прав людини потребує вжиття всіх необхідних заходів, які базуються на усвідомленні громадян ролі у цьому процесі особливих правових інститутів, в нашому випадку саме адвокатури, покликаної цілеспрямовано охороняти права та свободи громадян, сприяння об'єктивізації ведення кримінального процесу, а також охорони і захисту від допущених порушень своїх прав та прав клієнта, в особі позивача, свідка, підозрюваного, обвинуваченого, чи потерпілого [1].

Під поняттям «протест» розуміють відносно відкриту реакцію на певну суспільну ситуацію, яка в залежності від умов виражає підтримку або ж протидію.

Описана інформація пов'язана із правами адвоката реалізуючи які, він сприяє об'єктивізації ведення кримінального процесу, охорони від можливих порушень і захищає свої права, а також права клієнта.

Тому, слід наголосити саме на такому виді протесту як протест процесуальний, що має на меті відкриту реакцію адвоката на допущені порушення своїх прав і прав свого клієнта. Формами такої протестної діяльності професійного адвоката на допущені порушення своїх та клієнтських прав є клопотання, заява відвід, вимога, заперечення та скарга, яка заслуговує на окрему увагу та дослідження [1, 2].

Заявлення клопотань є абсолютно природнім явищем, адже адвокати неодноразово зіштовхуються з проблемою того, що їх активна діяльність із заявлення клопотань як на досудовому розслідуванні, так і в суді, викликає протидію з боку правоохоронних та правозахисних органів, органів слідства та суду. У будь-якому разі заявлення клопотань адвокатом свідчить, зокрема про наявність якихось порушень, прогалин, спрощень, допущених у ході слідства чи судового розгляду. У зв'язку з чим наведені адвокатом аргументи безпосередньо вимагають ретельної перевірки і оцінки прокурором.

Заява як процесуальна форма протесту може бути використана адвокатом для висловлення незгоди з певними рішеннями або діяннями, що приймаються або здійснюються певними органами чи посадовими особами у кримінальному провадженні. Щодо вимоги, то слід вказати, адвокат зобов'язаний користуватися всіма можливими засобами захисту прав та законних інтересів його осіб, а органи місцевого та державного самоврядування, в свою чергу, зобов'язані виконувати законні вимоги захисника (ч. 7 ст. 46 КПК).

Цікавим і, водночас, обширним є питання відводу у кримінальному провадженні. Тут обвинувачена сторона має право розраховувати на безсторонній та справедливий суд, відповідно існування безсторонності повинно визначатися на підставі суб'єктивного критерію, в контексті якого слід урахувати особисті моральні якості, поведінку, переконання того чи іншого судді, що означає необхідність доведення правомірного забезпечення судом аспектів, його складу, гарантій, аби виключити будь-які сумніви щодо його безсторонності [3].

Однією із найяскравіших форм протестної діяльності адвоката є заперечення. Вона передбачає можливість заявлення сторонами протесту щодо поставленого питання під час допиту в ході судового розгляду, так само, як і скарга, яка являє собою звернення з вимогою вже поновлення прав і захисту законних інтересів громадян. Аналізуючи суть самої скарги не можливо не відмітити те, що скарги є звернення з приводу вже допущеного

порушення законних інтересів та прав громадян, на відміну від клопотань, що можуть бути спрямовані на запобігання такому порушенню. [1]

Таким чином можна зробити висновок, що різні форми протесту є одним з тих аспектів, що деталізовано розкривають зміст діяльності адвоката та однозначно її особливості. Законодавча можливість оскарження надає право захиснику застосовувати відразу декілька із них до однієї і тієї самої ситуації і, до того ж, звернутися до суду для оскарження рішення,, дії або бездіяльності прокурора чи слідчого. Наведений перелік форм протесту процесуального наштовхує на доцільне обґрунтування роботи адвокатури, складності у виборі відповідної форми, правильних подальших дій у створенні наведених вище документів, доцільність яких передбачає виграш у тяжких справах адвоката

Список використаної літератури:

1. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом: Підручник у двох книгах / за заг. ред.. д. ю. н., проф.. заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к. ю. н., доцента Бакаянової Н.М. – 2-ге вид. доповн. і перероб. – К.: Алерта, 2016. – 864 с

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 5076-VI від 05 липня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

3. Правила адвокатської етики: затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Білоус К.В., Тимина А.О.
студентки 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РЕФОРМУВАННЯ АДВОКАТУРИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Актуальність теми дослідження зумовлена поточними реформаційними процесами інституту адвокатури, пов'язаними із внесенням до Верховної Ради України законопроекту № 1013 від 29.08.2019 «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» (далі –

законопроект №1013) [1]. Зазначений законопроект викликав значний резонанс в правничій сфері, як серед науковців, так і серед правників-практиків.

Метою дослідження є аналіз доцільності скасування адвокатської монополії в розрізі реалізації принципу забезпечення захисту прав громадян на судовий захист.

Проблеми реформування вітчизняної адвокатури увійшли до сфери наукових інтересів таких дослідників, як Н.М. Бакаянової, Т.В. Варфоломєєвої, Т.Б. Вільчик, І. Головань, І.Ю. Гловацького, Т.С. Коваленко, Д.В. Кухнюк, Н.О. Обловацької, С.Я. Фурси та інших.

Законопроектом № 1013 пропонується скасувати адвокатську монополію, а саме виключити положення частини четвертої статті 131-2 чинної Конституції України, згідно з якою виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді. Автори законопроекту його мету визначають як забезпечення права кожного на отримання професійної правничої допомоги через скасування адвокатської монополії на надання такої допомоги. Будь-яких інших пропозицій вказаний законопроект не містить, тож фактично на сьогодні виник той самий правовий дискурс, який мав місце кілька років тому у зв'язку із внесенням відповідних змін до Конституції України в частині встановлення адвокатської монополії.

Формуючи власне ставлення до цієї чергової реформи, ми вважаємо за доцільне дослідити аргументи сторін як на підтримку, так і проти скасування адвокатської монополії.

Так, Т.В. Варфоломєєва висловлюється за встановлення монополії адвокатів на представництво в судах. Зокрема, науковець указує, що пропозиції із цього приводу різні: від наполягання визнати надання правової допомоги виключно адвокатською діяльністю і, відповідно, передати адвокатам у повному обсязі здійснення правової допомоги всіх видів до обмеження обсягу адвокатської діяльності з надання правової допомоги (представництво і захист) лише веденням ними справ у судах. До речі, у ст. 9 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» відтворено конституційне положення, що для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги під час вирішення справ у судах в Україні діє адвокатура. Проте було встановлено й інше – право вибирати захисником своїх прав особу, яка є фахівцем у галузі права і за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи (Рішення Конституційного Суду України від 16 листопада 2000 р. у справі про право вільного вибору захисника). Однак і досі ця норма фактично не реалізується, оскільки відсутній відповідний закон, у якому б визначався комплекс питань про так званих «фахівців у галузі права» [2; с. 17].

Одним із найвагоміших аргументів на підтримку скасування адвокатської монополії є положення ст. 59 Конституції України, згідно

з якою «кожен є вільним у виборі захисника своїх прав» [3], а також ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Основних принципів щодо ролі юристів, прийнятих VIII Конгресом ООН.

На думку Л. Шевелюк, єдиний порядок професійної діяльності та постановка в рівні умови осіб, що надають юридичні послуги, є необхідним елементом укріплення здорової конкуренції на цьому ринку. Проте такі прагнення мають спрямовуватись насамперед на забезпечення доступу громадян до правової допомоги і, як наслідок, до правосуддя. Запропоновані законодавцем зміни до Конституції України та Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», на жаль, можуть обмежувати конституційні права громадян [4].

На нашу думку, безумовно в перспективі встановлення адвокатської монополії може стати ефективним інструментом та опорою України як правової держави, дозволити сформувати єдину корпорацію професійних правників. Безумовно, розповсюдження на особу, що потребує правової допомоги дії Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» в частині додаткових гарантій та механізмів її захисту у процесі надання адвокатом правової допомоги також є позитивним моментом адвокатської монополії, як і той факт, що у ряді країн ЄС та США інститут адвокатської монополії досить успішно функціонує.

Однак з іншого боку, враховуючи поточний незадовільний стан національної економіки, який одразу відбивається на населенні держави, її платоспроможності, то постає питання щодо доступності правової допомоги за наявності адвокатської монополії. Аналіз статистики судових справ, що розглядаються національними судами свідчить про досить високий відсоток серед цих справ, що з точки зору практичної діяльності будь-якого юриста-правника, що здійснює представництво, не становлять значної складності в силу простоти процесуальних дій, невеликих часових затрат, відсутності потреби у ґрунтовному дослідженні великого масиву доказової бази. Якщо звертатись до досвіду зарубіжних держав та їх моделей організації системи надання правової допомоги, то в США, наприклад, більшість судових справ – це справи, які в силу складності дійшли до суду виключно у разі неефективності медіаційного процесу, про наявність якого в Україні говорити сьогодні взагалі передчасно.

Крім того, вважаємо за потрібне звернути увагу на те, що на практиці одержання свідоцтва на право зайняття адвокатською діяльністю супроводжується значними складнощами різного характеру, що свого роду є обмеженням для доступу до професії і тих правників, які бажають здійснювати адвокатську діяльність та представництво.

Підбиваючи підсумки, хочемо зазначити, що аналіз сучасної ситуації у сфері надання правових послуг та здійснення представництва свідчить скоріше про доцільність скасування адвокатської монополії. Однак,

в середньостроковій перспективі, за наявності таких умов, як сильна судова система, достатній рівень соціально-економічного розвитку, коректні на практиці процедури одержання статусу адвоката, зменшення кількості закладів вищої освіти, що забезпечують підготовку правників до спеціальних профільних закладів, встановлення адвокатської монополії стане доцільним та, більш того, необхідним кроком в контексті утвердження правової держави.

Список використаної літератури:

1. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) №1013 від 29.08.2019 р. URL: https:// iportal. rada.gov.ua.

2. Варфоломєєва Т.В. Реформа адвокатури – запорука належного захисту прав і свобод людини. Вісник Академії адвокатури України. 2010. Вип. 3 (19). С. 12–19.

3. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141

4. Шевелюк Л. Влив конституційно-правової реформи в Україні на адвокатуру. Підприємництво, господарство і право. 2017. №8. С. 189-192.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

РЕАЛІЗАЦІЯ ЗАВДАНЬ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Каденко О.О.
адвокат, член Ради адвокатів України,
аспірантка кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська національна академія»,

ДО ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Держава знаходиться на етапі формування нового правового обґрунтування діяльності адвокатури, яка за час свого існування отримала велику значимість. При цьому значення інституту адвокатури зростає, оскільки адвокатура є своєрідним «буфером», який врівноважує інтереси громадянського суспільства з потребами та можливостями держави [1, с. 368-369]. Зазначене підтверджується й першочерговою увагою законодавця до питань реформування адвокатури, яка, крім іншого, здобула свого втілення у динамічному процесі зміни конституційного законодавства про адвокатуру [2].

Особливого значення у цьому контексті має зростання й законодавчо визначених і практично реалізованих ролі та значення Національної асоціації адвокатів України, як єдиної професійної організації, яка об'єднує всіх адвокатів України, а також органів адвокатського самоврядування, через які вона діє [3].

Водночас, процес реформування інституту адвокатури поєднаний із поглибленням нерідко суб'єктивної критики діяльності Національної асоціації адвокатів України, яка, на жаль, тлумачиться на підтримку тих чи інших законопроектів щодо адвокатури [4; 5; 6; 7].

Зокрема, на думку А. Костіна та О. Подцерковного, ініціатива законодавчих змін у правовому регулюванні інституту адвокатури є реакцією суспільства на внутрішні проблеми адвокатури, серед яких намагання вибудувати жорстку вертикаль прийняття рішень в системі адвокатського самоврядування, недостатньо ефективні, але витратні заходи щодо підвищення кваліфікації адвокатів, надмірна централізація саморегулівних функцій органів, що призвела до послаблення зв'язку адвокатів з органами адвокатського самоврядування, поглибила неспівмірність обсягу обов'язків адвокатів та зворотної підтримки адвокатів з боку відповідних органів, оголила проблему розбіжності між витратами на утримання органів

адвокатського самоврядування та прозорістю й ефективністю витрачання відповідних коштів тощо [4].

У своїх публікаціях І. Рафальська критикує діяльність Національної асоціації адвокатів України та вважає, що зміна законодавства може вирішити окреслювані нею проблеми [5].

І. Костін, обґрунтовуючи доцільність законодавчих змін функціонування інституту адвокатури, зазначає, що однією із виняткових проблем є існування жорсткої підпорядкованості регіональних рад адвокатів Національній асоціації адвокатів України [6].

М. Аракелян, погоджуючись із думкою адвокатів-практиків, відзначає, що сьогодні існує необхідність визначення нових векторів подальшого розвитку адвокатури, що зумовлено загостренням політичної ситуації, впливом зовнішніх загроз і внутрішніх ризиків тощо [1, с. 378].

Не заперечуючи права адвокатів та інших осіб на критику діяльності Національної асоціації адвокатів України й органів адвокатського самоврядування, поділяючи позицію щодо необхідності пошуку нових векторів подальшого розвитку адвокатури, вважаємо за необхідне звернути увагу на наступне.

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено, що Національна асоціація адвокатів України є професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів України, утворюється з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування та діє через організаційні форми адвокатського самоврядування. Організаційними формами адвокатського самоврядування є конференція адвокатів регіону, рада адвокатів регіону, Рада адвокатів України, з'їзд адвокатів України. Також адвокатське самоврядування здійснюється через діяльність конференцій адвокатів регіону, рад адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, ревізійних комісій адвокатів регіонів, Вищої ревізійної комісії адвокатури, Ради адвокатів України, з'їзду адвокатів України. Кожний з органів адвокатського самоврядування складається виключно із адвокатів, які обрані відповідно до процедури, встановленої цим законом [3].

Отже, Національна асоціація адвокатів України об'єднує всіх адвокатів України та діє через органи, які діють для адвокатів, сформовані адвокатами, у яких представлені всі адвокати і працюють ними обрані представники.

Аналіз завдань органів адвокатського самоврядування та Національної асоціації адвокатів України [3] дозволяє стверджувати, що перші виконують основні функції самоврядування, а друга – забезпечує таке виконання, а також представляє адвокатуру у різного виду правовідносинах. При цьому органи адвокатського самоврядування є виконавцями конкретно визначених функцій самостійного вирішення адвокатами своїх корпоративних питань, а Національна асоціація адвокатів України є формою об'єднання всіх

адвокатів; її функціонування – способом забезпечення діяльності органів адвокатського самоврядування.

Зазначимо, що адвокати, органи адвокатського самоврядування, Національна асоціація адвокатів України у взаємовідносинах між ними та у їхній сукупності щодо будь-яких інших суб'єктів не перебувають у відносинах підпорядкування. Відносно адвокатів органи адвокатського самоврядування є виконавцями їх волі та представниками, переважно, але не виключно, у внутрішніх корпоративних відносинах, а Національна асоціація адвокатів України є організатором виконання їх волі та представником, переважно, але не виключно, у зовнішніх відносинах.

В будь-якому випадку, джерелом та метою такої системи організації інституту адвокатури, як професійної корпорації, є самі адвокати, хоча, як слушно зазначила Н. Бакаянова, кінцевим вигодонабувачем є суспільство [8, с. 6].

Зокрема, рішення про найбільш критиковані порядки доступу до професії адвоката, стажування, підвищення кваліфікації, здійснення дисциплінарного провадження тощо були прийняті Радою адвокатів України, яка складається з адвокатів – представників, обраних адвокатами регіонів (на конференціях адвокатів регіонів) та адвокатами України (на З'їзді адвокатів України); рішення регіональних органів адвокатського самоврядування про застосування таких актів приймаються адвокатами – представниками, обраними адвокатами цього регіону.

Тобто, будь-що позитивне та негативне в системі адвокатського самоврядування в Україні та таке, що існує не в площині її моделі, а в площині реалізації цієї моделі, є проявом волевиявлення самого адвокатського співтовариства.

Незгода із діяльністю членів органів адвокатського самоврядування, в тому числі і особливо в частині прийнятих ними рішень, визначає потребу реалізації права незгодних обирати і бути обраними до органів адвокатського самоврядування, а не потребу зміни законодавства в частині моделі органів адвокатського самоврядування чи, тим більше, щодо всього інституту адвокатури.

Означена підміна понять при критиці діяльності органів адвокатського самоврядування призводить до того, що негативні судження окремих адвокатів (інших осіб) про діяльність конкретних адвокатів – членів органів адвокатського самоврядування, обраних більшістю адвокатів держави або регіону (і, як правило, на другий строк каденції поспіль), трансформуються у лозунги про недоцільність об'єднання адвокатів у єдину професійну організацію, про можливість радикального реформування всього інституту адвокатури. Тим більше, за критерієм об'єкта, невиправданою є критика Національної асоціації адвокатів України, яка є лише формою об'єднання всіх адвокатів, яка діє виключно через самих адвокатів або обраних ними представників.

Безспірно, законодавче регулювання інституту адвокатури потребує удосконалення [1; 8; 9; 10], однак визначення його векторів має здійснюватись на основі практично та науково обґрунтованих суджень про доцільність та зміст такого реформування.

Таким чином, реформування адвокатури має відбуватись, крім іншого, на засадах зростання ролі адвокатів, Національної асоціації адвокатів України та адвокатури в цілому, а також ґрунтуватись на об'єктивних потребах удосконалення законодавчого регулювання функціонування інституту адвокатури.

Список використаної літератури:

1. Аракелян М.Р. Концептуальні засади правозахисної діяльності адвокатури. дис. … доктора юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2019. 470 с.;
2. Про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії) і про його направлення до Конституційного Суду України. Постанова Верховної Ради України від 03.09.2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-20#n9;
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. Закон України від 05.07.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17;
4. «Адвокатська монополія» та процесуальні проблеми представництва. Судебно-юридическая газета, 24.10.2019. URL: https://sud.ua/ru/news/blog/153119-postupovo-usunuti-problemi-advokaturi-ta-sudovogo-predstavnitstva;
5. Репресії в адвокатурі: що приховує НААУ. Цензор.нет, 19.12.2018. URL: https://censor.net.ua/resonance/3103232/repres_v_advokatur_scho_prihovu_naau;
6. Адвокат Ілля Костін: «В адвокатурі ієрархічні структури повсюди. Система потребує перезавантаження» (заголовок з екрану). Цензор.нет, 06.02.2019. URL: https://censor.net.ua/resonance/3110278/advokat_llya_kostn_v_advokatur_rarhchn_strukturi_povsyudi_sistema_potrebu_perezavantajennya;
7. З'їзд адвокатів України. 2616 вже зареєстровано (заголовок з екрану). URL: https://congresslawyers.com/;
8. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. … докт. юрид. наук : 12.00.10. Одеса, 2017. 487 с.;
9. Бірюкова А.М. Правовий статус адвоката і адвокатури: вітчизняна модель у контексті процесів глобалізації: дис. … доктора юрид. наук : 12.00.10. Київ, 2019. 508 с.;
10. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: дис. … доктора юрид. наук : 12.00.10. Х., 2016. 491 с.

Серебро М.В.
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
заступник декана факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, адвокат

АДВОКАТСЬКЕ БЮРО ЯК ФОРМА ПОЛЕГШЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ ДЛЯ АДВОКАТА

Не дивлячись на те, що адвокатура сьогодні розвивається так швидко, що починає ставати не тільки сферою людської діяльності, а й штучного інтелекту [1], та все ж насущими залишаються питання прибутковості такої діяльності, що нерозривно пов'язані із державним регулюванням її оподаткування.

Після отримання свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю у кожного адвоката постає логічне питання: яку з організаційних форм адвокатської діяльності обрати для себе? Такі форми передбачені ч.3 ст. 4 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (індивідуальна адвокатська діяльність, адвокатське бюро чи адвокатське об'єднання). При цьому профільний закон описує відмінності між цими організаційними формами дещо спрощено, акцентуючи увагу на принциповому розмежуванні індивідуального чи колективного начала, форм фізичної чи юридичної особи, кількості можливих залучених у адвокатську діяльність осіб тощо. Але найбільш актуальним вбачається аспект обов'язкових фінансових платежів, який регламентується вже іншим нормативно-правовим актом – Податковим кодексом України (далі – ПКУ).

Більшість адвокатів в Україні здійснюють свою діяльність індивідуально.

На думку А.Б. Романюка очевидною перевагою такої форми є те, що адвокат, будучи членом, частиною єдиного загальнодержавного професійно-організаційного утворення (адвокатури), тим не менше у своїх повсякденних питаннях організації власної діяльності – повністю самостійний. Адвокат може на власний розсуд визначати місце своєї професійної діяльності, вирішувати кадрові питання, планувати свій робочий час та час відпочинку [2].

Але вбачається, що істинні мотиви адвокатів є більш прагматичними при виборі такої форми діяльності, адже вона є максимально простою з точки зору її формалізації, на відміну від бюро та об'єднання, які передбачають необхідність створення юридичної особи, проведення відповідних реєстраційних дій, у випадку об'єднання ще і знаходження компаньйонів, з якими необхідно також врегулювати міжособистісні відносини тощо. Більше того, багатьом вона здається найпростішою з точки зору ведення податкової звітності, але це далеко не так.

Адвокати, які обирають індивідуальну форму здійснення адвокатської діяльності, одразу потрапляють у таке становище, при якому законно та рентабельно здійснювати свою діяльність з податкової точки зору просто не реально. Так, необхідно сплачувати 18% податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО), 1,5% військового збору та 22% єдиного соціального внеску, сумарно це 41,5% від свого доходу!

Це все породжує ухилення адвокатів від сплати передбачених законом платежів. Наприклад, у силу того, що відповідно до ст. 178 ПКУ оподатковуваним доходом вважається сукупний чистий дохід, тобто різниця між доходом і документально підтвердженими витратами, необхідними для провадження певного виду незалежної професійної діяльності, адвокати свої доходи намагаються приховати через їх списання на витрати. Крім цього, вони часто змушені в договорі вказувати відмінну (меншу) від реальної суму гонорару.

Крім того, адвокати часто стаються на облік як фізичні особи підприємці (далі – ФОП), обираючи КВЕД 69.10 «Діяльність у сфері права», тим самим фактично намагаючись здійснювати індивідуальну адвокатську діяльність як ФОП на спрощеній системі оподаткування, що, на жаль, на сьогоднішній день не відповідає вимогам закону.

Так, відповідно до ПКУ адвокати є самозайнятими особами. Відповідно до пп. 14.1.226 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України (надалі – ПК України) самозайнята особа – це платник податку, який є фізичною особою- підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником в межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності.

Крім цього, відповідно до листа Державна фіскальної служби України від 21.03.2017 № 3782/К/99-99-13-02-03-14 фізична особа-підприємець не може здійснювати адвокатську діяльність, а до доходів, отриманих від провадження адвокатської діяльності, не може бути застосовано спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. При цьому, фізична особа, яка здійснює незалежну адвокатську діяльність, не може бути підприємцем у межах такої адвокатської діяльності.

Навіть посилання на Постанову ВАСУ від 21.01.2016 р. у справі № К/800/44702/14, де суд зробив резонансний висновок, за яким адвокат має право не платити податки як самозайнята особа, якщо він зареєстрований як фізична особа-підприємець і є платником єдиного податку є не найкращим варіантом поведінки, адже на практиці Державна фіскальна служба України фактично в цьому питанні свою позицію не змінила і її все одно доводиться аргументувати в суді, що забирає час, який можна було б витратити на свою безпосередню адвокатську діяльність.

Навіть, якщо адвокат обирає таку принципову позицію з оптимізацією свого податкового навантаження через діяльність «спрощенця», то все одно

актуальним залишається питання сплати такого обов'язкового платежу як єдиний соціальний внесок (далі – ЄСВ) (22% це не мало!), яке не вирішується ні у випадку списання всіх доходів на витрати (відповідно до вимог ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» навіть за відсутності доходу станом на 2019 рік щомісячно необхідно сплачувати 918 грн. 06 коп.), ні у випадку фактичного здійснення адвокатської діяльності через ФОП.

Варто в цьому контексті згадати, що 2 жовтня 2019 року у Верховній Раді було зареєстровано проект Закону №2200 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування самозайнятих осіб, які провадять незалежну професійну діяльність», відповідно до якого особам, які провадять незалежну професійну діяльність має бути надана можливість обрання спрощеної системи оподаткування в межах визначених ПКУ доходів та їх складу, але поки що це лише проект.

Саме тут ми підходимо до того, що адвокатське бюро постає як максимально приваблива форма здійснення адвокатської діяльності, для адвоката, який здійснює таку діяльність фактично самостійно.

По-перше, адвокатське бюро цілком законно може перебувати на спрощеній системі оподаткування третьої групи.

Нормами п. 291.5 ст. 291 ПКУ визначено види діяльності, що не дають права суб'єктам господарювання бути платниками єдиного податку першої – третьої груп. На юридичну особу – адвокатське бюро норми п. 291.5 ст. 291 ПКУ не поширюються. Варто додати, що до третьої групи платників єдиного податку, зокрема належать юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 5 000 000 гривень. Ставки єдиного податку для платників третьої групи встановлюються у відсотках до доходу (ст. 293 ПКУ), відсоткова ставка єдиного податку для платників третьої групи встановлюється у розмірі 5% доходу (п. 293.3 ст. 293 ПКУ).

По-друге, адвокат, який здійснює свою діяльність у формі адвокатського бюро та нікого не залучає до роботи в бюро на основі трудового договору, може також цілком законно не сплачувати ЄСВ, якщо визначить у статуті, що отримує свій дохід у вигляді дивідендів (необхідно сплачувати лише 9% від доходу). Такий адвокат є одночасно і засновником, і керуючим бюро та не перебуває з ним в трудових відносинах (у даному випадку мають місце корпоративні правовідносини).

Базою для нарахування ЄСВ є сума нарахованої заробітної плати, включаючи основну і додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати (п. 1 ч. 1 ст. 7 профільного Закону). Тобто це виплати, які відносяться до фонду оплати праці й обкладаються ПДФО. Згідно з п. 3.35 Інструкції зі статистики заробітної плати, затвердженої наказом

Держкомстату від 13.01.2004 р. № 5, сума дивідендів не належить до фонду оплати праці, а значить не обкладається ЄСВ.

Отже, адвокатське бюро вбачається найбільш вдалою формою здійснення адвокатської діяльності для адвоката, який фактично працює сам та не залучає найманих працівників, так можна перебувати на спрощеній системі оподаткування і замість 18% сплачувати 5%, замість 22% ЄСВ сплачувати 9% на дивіденди, при цьому, якщо дохід відсутній, то і жодні платежі сплачувати не потрібно.

Список використаної літератури:

1. Серебро М. В. Індустрія 4.0 та адвокатура [Електронний ресурс] / М. В. Серебро // Актуальні проблеми судово-правової реформи : матеріали круглого столу (Одеса, 18 жовтня 2019 р.) / ред. кол.: М. Р. Аракелян, Н. М. Бакаянова. – Одеса : Фенікс, 2019. URL. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: https://drive.google.com/file/d/1RgD0XB_cC2TMxR8XDm0P-yDY.

2. Романюк А. Б. Окремі питання здійснення індивідуальної адвокатської діяльності [Електронний ресурс] / А. Б. Романюк // Прикарпатський юридичний вісник. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3_2014/31.pdf.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Верховна Рада України : офіц. вебпортал. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17 (дата звернення: 10.11.2019).

4. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : від 02.12.2010 № 2755-VI // Верховна Рада України : офіц. веб-портал. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17 (дата звернення: 10.11.2019).

5. Методичні рекомендації з оподаткування адвокатської діяльності [Електронний ресурс] / В. Гвоздій, І. Кальницька, Н. Матвійчук. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://unba.org.ua/assets/uploads/files/2017-05_metod_rekomend_z_opodatkuvannya_diyaln_adv.pdf.

Бєла В.Г.

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин, Національного університету «Одеська юридична академія»

СУЧАСНІ ЗАВДАННЯ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Сучасна адвокатура є незалежним самоврядним інститутом в українській державі і громадянському суспільстві, тому не входить в систему

органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Тим самим підкреслюється її самоврядність і незалежність.

Вчинення адвокатом представництва, довірчий характер відносин з ним і тими, хто потребує його допомоги, це – все зумовлює існування адвокатського самоврядування, як самокерованої незалежної організації.

Насамперед, відповідно до ст. 44 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» завданнями адвокатського самоврядування є: забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності; підтримання високого професійного рівня адвокатів; утворення та забезпечення діяльності кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури; створення сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності; забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність; забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України; участь у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, визначеному законом[1].

Відповідно до ст. 44 Закону перше завдання адвокатського самоврядування визначає: забезпечення незалежності адвокатів, захист від втручання у здійснення адвокатської діяльності. Таким чином, це – основна ідея сучасного законодавчого оприлюднення адвокатського самоврядування. Якщо говориться про суверенність інституту, який є одним з чинників забезпечення правосуддя та здійснення судової влади в Україні, а також державної системи слідчих апаратів, повсякденного правового обслуговування великої кількості людей, ненароком постає запитання: а від кого ж ця суверенність? І далі – хто ж спроможний зрушити самостійність такої різносторонньої й узгодженої системи?

Відповідь виникає сама по собі, адже запровадження можливості самостійності цієї інституції має здатність порушити виключно держава через законодавчу, виконавчу, судову гілки влади.

Створення кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури – це реалізація певної кількості умов, декларованих діючим Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Рада адвокатів України, відповідно до визначених повноважень, здійснює діяльність вирішення питань з всебічного удосконалення діяльності органів адвокатського самоврядування [4].

Одним з важливих завдань адвокатського самоврядування є формування сприятливих умов для здійснення адвокатської діяльності. Сприятливими умовами здійснення адвокатської діяльності можна визнати наступні критерії: формування владної правової системи об'єднання під дахом однієї будови юристів, що віддали перевагу адвокатській професії; присудження суверенного інституту адвокатури дійсної, а не проголошеної суверенності у розв'язання внутрішніх проблем і в незалежному утворенні усіх самоврядних органів; удосконалення ролі адвоката та дійсне посилення

його правових перспектив у діяльності стосовно охорони прав людини у кримінальній справі; збільшення соціально-професійних гарантій адвоката у кримінальній справі; підтримка в створенні рівних правових перспектив сторін у судовій справі; натхнення на непохитно найвищий розвиток статусу адвокатської вимоги та відгук на нього посадових осіб-виконавців.

Не виключена можливість протиправного втручання в діяльність адвокатів, тому, слід зазначити, що результативною зброєю проти цього явища є коректна поведінка адвоката. Це дуже важлива складова в діяльності сучасного адвоката, адже найбільш суперечні ситуації формуються через неадекватність, недоброчесність, а інколи й відкриту вседозволеність адвокатів.

Підтримання високого професійного рівня адвокатів становить одне з завдань адвокатського самоврядування. Проведення дослідження дозволяє зазначити, що суцільний високоякісний і етичний рівень сучасного адвоката істотно впав і це отримало зображення на шпальтах багатьох журнальних, газетних та електронних видань. Але, слід наголосити, що жоден адвокатський друкований орган не оприлюднює на своїх сторінках рецензії про позитиви та негативи у роботі адвокатів. Така сторінка журналів, газет, як адвокатських видань, різнобічно стимулювала би адвокатів до удосконалення своєї адвокатської діяльності та у зв'язку щодо неохочого потрапляння до «героїв» рецензій значно більше дисциплінувала би їх, ніж скарга до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії.

В наш час багато, хто має диплом юриста, але не всі дуже добре знають свою роботу. І тепер перед органами адвокатського самоврядування виникає мета – скоротити щонайменше розрив у теоретичних знаннях і пристосувати адвокатів-практиків до вимог, висунутих періодом сучасності, громадськістю та державою. Така мета – не з легких, але лише через розв'язання цього питання можливо здобути поваги зі сторони суддів, української громади й держави до сучасного адвокатського корпусу.

Забезпечення відкритості інформації про адвокатуру та адвокатську діяльність, насамперед, покладає відповідальність на органи самоврядування по-новітньому планувати та споруджувати роботу з пояснюванням своєї діяльності та налагоджувати протилежний зв'язок зі споживачами адвокатських послуг. Впровадження і ведення Єдиного реєстру адвокатів України, який відображує кількісний і індивідуальний склад адвокатів України, адвокатів іноземних держав, які згідно з законом здобули права на заняття адвокатською діяльністю в Україні, організаційні форми адвокатської діяльності забезпечується Радою адвокатів України. Додавання даних до Єдиного реєстру адвокатів України реалізовується радами адвокатів регіонів та Радою адвокатів України. Відомості, внесені до Єдиного реєстру адвокатів України, є доступними на офіційному веб-сайті Національної асоціації адвокатів України. Рада адвокатів України й відповідні ради

адвокатів регіонів надають витяги з Єдиного реєстру адвокатів України за зверненням адвоката чи іншої особи. Для кожного окремого адвоката його особиста персоналізація в Єдиному реєстрі адвокатів України – це й офіційна гарантія його легітимності, і водночас певна реклама, крім того, усвідомлення підвищеної відповідальності за свою корпорацію[3].

Вважаємо, таку відкритість цієї інформації слід вважати похвальним кроком у розвитку адвокатури.

Відносно участі адвокатури у формуванні Вищої ради правосуддя у порядку, затвердженому Законом України «Про Вищу раду правосуддя», слід зауважити, що Вища рада правосуддя – колегіальний, самостійний конституційний орган державної влади та суддівського врядування, що функціонує в Україні на сталій основі для гарантування незалежності судової влади, її дії на засадах етичності, підзвітності перед громадськістю, створення морального та високопрофесійного корпусу суддів, дотримання норм Конституції й законів України, крім того професійної етики в діяльності суддів, прокурорів і адвокатів. Тому це дуже добре завдання для сучасної адвокатури [2].

На підставі зазначеного слід зробити висновки, що основними сучасними завданнями адвокатського самоврядування є необхідність підпорядковуватися громадському інтересу шляхом надання правничої допомоги з додержанням норм професійної етики та в спосіб, визначений чинним законодавством України та міжнародними нормативними актами. Сучасне адвокатське самоврядування, як один з найважливіших соціально-правових інститутів суспільства, повинне проявляти незмінну активність в зміцненні свого статусу, в захисті прав і свобод громадян та їх об'єднань, здобувати прихильність суспільства, формувати громадську думку, застерігаючи його від порушень громадянських прав. Адже адвокатське самоврядування – це корпорація правозахисників, які відстоюють і свої власні інтереси, і, звичайно ж, інтереси своїх клієнтів.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру і адвокатську діяльність: Закон України від 2012 року // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282// Розділ VII, ст. 43-44, 50

2. Про Вищу раду правосуддя: Закон України // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 7-8, ст.50

3. Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України: затверджено рішенням Ради адвокатів України № 26 від 17.12.2012 року (із змінами і доповненнями) URL. https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2018-07-25-poryadki-109_5b597b1f8c28b.pdf

4. Регламент кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону: затверджено рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 року за

№ 77 (з змінами та доповненнями) URL. https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/ reglamenti/reglament-kdka.pdf

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Братель Л.Г.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Стаття 131-2 Основного закону України зазначає, що для надання професійної правничої допомоги в Україні діє адвокатура і лише виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення [1].

5 липня 2012 року прийнято Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Згідно з ч.1 ст.2 цього нормативно-правового акту адвокатура – це недержавний інститут, який забезпечує захист, представництво та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно організовує свою діяльність згідно із законом. Для того щоб захищати права адвокатів, контролювати чи належно вони здійснюють свої обов'язки, вирішувати питання притягнення до дисциплінарної відповідальності діє адвокатське самоврядування [2].

Його існування стало основою для організації діяльності самої адвокатури та діяльності створених органів адвокатського самоврядування, членами цих органів є лише адвокати, що підтверджує абсолютну незалежність даного інституту від представників інших гілок влади. Навіть фінансування відбувається не з державного бюджету, а за рахунок:1) плати за складання кваліфікаційного іспиту; 2) щорічних внесків адвокатів на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування; 3) відрахувань кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури на забезпечення реалізації Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури; 4) добровільних внесків адвокатів, адвокатських бюро, адвокатських об'єднань; 5) добровільних внесків фізичних, юридичних осіб та інших не заборонених законодавством джерел.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» з'їздом адвокатів України було створено Національну асоціацію

адвокатів України, яка об'єднує всіх осіб, що займаються адвокатською діяльністю, так як вони є обов'язковими членами відразу після складання присяги.

Органи адвокатського самоврядування були створенні для захисту, розвитку, піднесення інституту адвокатури, представництва в органах державної влади та на міжнародній арені.

Систему органів адвокатського самоврядування складають національні та регіональні органи. До першої групи відносять: З'їзд адвокатів України, Раду адвокатів України, Вищу ревізійну комісію, Вищу кваліфікаційно-дисциплінарну комісію. До другої – конференції адвокатів регіону, кваліфікаційно-дисциплінарні комісії та ревізійні комісії регіонів.

Самоврядування адвокатів проходить за допомогою функціонування конференцій, рад адвокатів регіонів, кваліфікаційно-дисциплінарних та ревізійних комісій адвокатури, З'їзду адвокатів України тощо.

Вищим органом самоврядування адвокатів України по сходинках ієрархії є з'їзд адвокатів України, який збирає Рада не рідше як один раз за три роки. Між з'їздами адвокатів проводить свою активну діяльність Рада адвокатів України.

Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури – це орган колегіального типу, що розглядає скарги на рішення, дії чи бездіяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій. Вона підпорядковується з'їзду адвокатів України та Раді адвокатів України.

Для контролю за фінансами та виконанням господарських функцій було утворено Вищу ревізійну комісію та ревізійні комісії адвокатів регіону, які успішно функціонують і сьогодні.

Головним органом в областях і містах зі спеціальним статусом, тобто у Києві та Севастополі, є конференції адвокатів регіону. Вони скликаються радою регіону не рідше як один раз за рік.

Між конференціями адвокатів регіону свої завдання на рахунок самоврядування реалізовує рада адвокатів регіону, яка в свою чергу підпорядковується конференції адвокатів регіону.

Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури має на меті визначати рівень фахової підготовленості тих, хто виявив бажання отримати свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльність, а також, окрім цього, опрацьовують заяви на рахунок дисциплінарної відповідальності осіб, що займаються адвокатською діяльністю. Цей елемент системи адвокатського самоврядування підконтрольний і підзвітний конференції адвокатів регіону.

Така структура органів адвокатського самоврядування, на перший погляд, здається важкою та не зрозумілою, але насправді вона чітко розмежовує завдання кожного з них і допомагає інституту адвокатури повноцінно функціонувати.

Особливість організації адвокатського самоврядування полягає в тому, що заради цього було створено систему органів адвокатського самоврядування, які компетентні організовувати, підпорядковувати, направляти, контролювати, а в деяких випадках притягувати до відповідальності, але в ніякому разі не вказувати та не впливати, не втручатись в діяльність адвокатів.

Отже, система органів адвокатського самоврядування – це важливий механізм, який своїм функціонуванням забезпечує незалежність та самостійність інституту адвокатури та виконує важливу функцію щодо формування Вищої ради правосуддя.

Список використаної літератури:

1. Конституція України : Прийнята п'ятою сесією Верховної Ради 28 червня 1996 із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

3. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» від 02.06.2016 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1402-19

4. Молдован А.В., Тилик Т.М. Адвокатура України. Навчальний посібник. – К.:Алерта, 2013. – 256с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Венцурик Д.П.

студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Важливою ознакою кожної європейської держави є існування незалежного інституту адвокатури, який повинен здійснювати покладені на нього функції та завдання. Держава, у свою чергу, повинна створювати належні умови для діяльності адвокатури. Однак, основну роль у належному функціонуванні даного інституту виконує адвокатське самоврядування, яке забезпечує незалежність адвокатів як основи їхньої діяльності та організації.

І від того, наскільки злагоджено та ефективно діють органи адвокатського самоврядування, залежить подальший розвиток інституту адвокатури в цілому. Побудова, реформування та ефективне функціонування інституту адвокатури в Україні, відповідність її принципів організації та діяльності європейським стандартам є однією з основних умов інтеграції України до Європейського Союзу.

Історичний досвід реформування в Україні органів адвокатського самоврядування є вкрай важливим для теперішніх реформаторів адвокатури, тому що завдяки цим знанням можна проаналізувати минулі тенденції щодо визначення основних завдань органів адвокатського самоврядування, його місця і ролі у вирішення питань організації та діяльності адвокатів, оптимальних формах здійснення повноважень та функцій.

На сьогодні реформування адвокатури України, в тому числі й адвокатського самоврядування, є актуальною проблемою, що свідчить про суперечність чинного законодавства з потребою ефективної реалізації суспільно значущої функції адвокатури, а саме захист прав громадян, в умовах побудови правової та демократичної держави та розвитку громадянського суспільства.

Відповідно до Закону України від 1992 року «Про адвокатуру» (втратив чинність з набуттям чинності Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»), не існувало навіть професійної асоціації адвокатів, в той момент діяла лише всеукраїнська громадська організація – Спілка адвокатів України, яка не могла формувати загальнообов'язкові правила та норми організації та діяльності адвокатів, представляти усіх адвокатів, так як членство в ній було добровільним.

Саме тому створення незалежної та самоврядної організації адвокатів було вкрай необхідним. Це знайшло своє відображення у новому Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» згідно якого, з метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування [2].

Важливо зазначити, що створення системи органів адвокатського самоврядування є реалізацією положень ст. 5 Рекомендації про свободу здійснення професії адвоката, та, на думку європейських експертів цілком відповідає європейським стандартам [4]. Проте, практика показує, що дана система потребує подальшого реформування та вдосконалення.

Нова система адвокатського самоврядування в певній мірі викликала недовіру адвокатів, а саме обов'язковість членства в Національній асоціації адвокатів України. Як зазначає Д.В. Кухнюк, створення юридичної особи за типом об'єднання громадян, проте з обов'язковим членством, суперечить ч.4 ст. 36 Конституції України, у якій зазначено, що ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у

правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій [5, с.20]. Однак, європейська практика свідчить про те, що адвокатські організації повинні характеризуватись обов'язковістю членства у них адвокатів, наприклад, як ми можемо спостерігати в організації адвокатського самоврядування Німечинни.

Варто зазначити, що існує проблема фінансової неспроможності адвокатів оплатити щорічний внесок, наприклад у звязку із тривалою відсутністю клієнтів, що, у свою чергу, визнається Положенням про внески на забезпечення адвокатського самоврядування дисциплінарним проступком, за яке встановлюється відповідальність – зупинення права на зайняття адвокатською діяльністю [3].

Отже, подальше реформування та вдосконалення організації та діяльності органів адвокатського самоврядування є необхідною умовою розбудови незалежної від держави системи самоорганізації та самоуправління всіх адвокатів України. Становлення адвокатського самоврядування перебуває лише на початковому етапі, а тому потребує подальших наукових та практичних розробок.

Список використаної літератури:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996. – №30. – ст. 141.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2013. – № 27. – ст.282.

3. Положення про внески на забезпечення адвокатського самоврядування: затв. рішенням Ради адвокатів України від 16 лютого 2013 року № 72 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http: //unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2014.07.04-05- pologennya-75.pdf

4. Рекомендації Ради Європи № 2000(21) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http: // www. asianajajaliitto.fi/files/19/R2000-21 Freedom_of_exercise_of_the_profession_of_lawyer.pdf

5. Кухнюк Д.В. За зміни без втрат / Д.В. Кухнюк // Український адвокат. – 2008. – №2(18). – С.20.

6. Про адвокатуру: від 1992 року Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, N 9, ст.62 (Закон втратив чинність на підставі Закону N 5076-VI (5076-17) від 05.07.2012, ВВР, 2013, N 27, ст.282

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Денисюк К.Є.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

МЕХАНІЗМ ТА ПРОБЛЕМАТИКА СТВОРЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО БЮРО ЩОДО СКЛИКАННЯ КОНФЕРЕНЦІЇ АДВОКАТІВ РЕГІОНУ

Існування в нашому законодавстві такого явища, як організаційне бюро зі скликання конференції адвокатів регіону, є рідкісним вираженням особливої єдності самоврядування української адвокатури.

Перш за все, бюро зі скликання конференції адвокатів регіону згідно зі ст. 47 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначає, що створення та функціонування такого органу починається тільки в тому випадку, якщо Рада адвокатів не буде скликати конференцію протягом тридцяти днів з дня отримання відповідної пропозиції. Адвокати, які підписали таку пропозицію, або Рада адвокатів України, приймають рішення про створення організаційного бюро зі скликання конференції адвокатів регіону. Організаційне бюро має право на скликання та забезпечення проведення конференції та призначає особу, яка очолює конференцію [1].

Це означає, що єдиною метою такого органу управління є захист незалежності адвокатів, що є самоврядними на основі демократії в територіальних одиницях. Але виникає питання, чи потрібно мати таке приписання у законі? Якщо ми спробуємо знайти приклад фактичного утворення організаційного бюро скликання конференції адвокатів регіону, ми навряд чи знайдемо будь-яку інформацію окрім абзацу 2 частини 2 статті 47 Закону, де вона описана.

У разі складання воно буде мати такі ж функції, як конференція адвокатів регіону: представляти адвокатів регіону, виносити порядок денний, скликати конференцію адвокатів регіону, виконувати рішення конференції адвокатів регіону, здійснювати контроль за їх виконанням, надавати інформаційно-методичне забезпечення адвокатам регіону, підвищувати їх кваліфікацію та приймати присягу адвоката України, захищати професійні та соціальні права адвокатів, розпоряджатися коштами та майном відповідно до затвердженого бюджету, забезпечувати в установленому порядку внесення інформації до Єдиного реєстру адвокатів України, створювати комісію з питань оцінки якості, повноти та своєчасності надання безоплатної правової допомоги тощо.

Згідно з дослідженнями, проведеними на публічних сайтах рад адвокатів регіонів, усі міста України, включаючи Київ та Одесу, не згадують про створення такого керівного органу. До цього конкретного органу в громаді немає великого інтересу. Існує думка, що через те, що всі конференції

адвокатів регіону завжди збиралися у встановлений час та згідно із законом, отже, немає потреби у такому органі.

Однак, була зафіксована вимога його створення 8 жовтня 2016 року на прес-конференції в УНІАН, в якій взяли участь менше ніж 10% адвокатів регіону. На конференції була присутня Київська міська колегія адвокатів. Адвокат Н. Корінна засвідчила, що близько 30 юристів вирішили для всіх адвокатів Києва змінити склад Ради, також не було порушено питання про переобрання Київської колегії адвокатів, більшість новообраних членів Ради не були присутні, звіт не заслуховувався, наголошуючи, що будь-які рішення членів Ради мають бути оприлюднені та повинні прийматися більшістю юристів у регіоні.

У свою чергу, адвокат Л. Дубчак підкреслила, що гласність та відкритість у виборах членів Київської колегії адвокатів є гарантією того, що буде довіра до осіб, які будуть обрані до органів самоврядування. Адвокат І. Покатило заявив, що є факт злочину, та ці дії повинні бути оцінені органом самоврядування Києва, Радою Адвокатів, Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією та адвокатами Києва. Також підкреслив, що доцільно виступити з пропозицією до ради адвокатів створити організаційне бюро зі скликання позачергової конференції київських адвокатів, для порушення питання протидії захопленню органів адвокатського самоврядування [3].

Адвокати, переконані у незаконності рішень ради, у серпні 2016 року провели власну конференцію. У ній взяли участь 170 із 195 адвокатів, обраних на зборах. На конференції були вирішені питання самоврядних кваліфікаційних та дисциплінарних органів, а також звернення до Служби безпеки у зв'язку з діями окремих посадових осіб Ради Адвокатів України, спрямованими на підрив основ правової системи та повноважень української адвокатури [3].

Відповіддю Ради було рішення № 191 «Про питання, що виникли у зв'язку з Київською міською конференцією адвокатів 6 серпня 2016 року». Документ стосується ради адвокатів, яка проводилася всупереч вимогам статті 47 Закону а прийняті рішення не мають правових наслідків[2].

У листопаді 2016 року відбулася конференція, на якій було обговорено рішення РАУ № 155. Його учасники визнали серпневу подію незаконною. Зокрема, було вирішено, що голова Ради адвокатів Києва та столичної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії, члени Київської ради та представники капіталу в РАУ та Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії не набули повноважень.

Не погоджуючись з колегами та прагнучи компенсувати результати листопадового форуму, організатори та учасники серпневого засідання звернулися до суду, оскарживши всі рішення ради щодо описаних подій. Апеляційний суд при вирішенні спору не встановив порушення прав та інтересів позивачів при прийнятті РАУ цих рішень [2; 4].

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 року // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст.282.
2. Рішення конференції адвокатів від 05.11.2016 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kmkdka.com/sites/default/files/files/rishennya_konferenciyi_ advokativ_5.11.2016.pdf
3. Прес центр Ю УНІАН: Адвокатська спільнота заявляє про незаконність переобрання Ради адвокатів Києва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://press.unian.ua/press/1569257-advokatska-spilnota-zayavlyae-pro-nezakonnist-pereobrannya-radi-advokativ-kieva.html
4. Тамара Воліна: Непорозумінням між двома радами адвокатів столиці поклав край // ВС №51 (1401). – 22.12—28.12.2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zib.com.ua/ua/pda/135793.html

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Жикова Я.В.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства Національного університету «Одеська юридична академія»

НААУ ЯК ПРЕДСТАВНИК ІНТЕРЕСІВ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

В сучасних умовах розвитку правової системи України важливою є її взаємодія з іноземними державами. Саме в структурі інституту адвокатури органом, що інтегрує норми щодо адвокатської діяльності, є Національна асоціація адвокатів України (далі НААУ), яка являє собою недержавну некомерційну неприбуткову професійну організацію, яка об'єднує всіх адвокатів України та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування.

Відповідно до Статуту НААУ, затвердженого Установчим з'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 року, Національна асоціація адвокатів України представляє адвокатуру України у відносинах з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, їх службовими і посадовими особами, організаціями, установами, підприємствами незалежно від форм власності, громадськими об'єднаннями та міжнародними організаціями.

Згідно зі статутом, НААУ веде активну міжнародну діяльність, у тому числі: засновує або вступає у міжнародні громадські організації, підтримує

міжнародні зв'язки адвокатури України, розробляє та реалізує програми обміну та стажування адвокатів за кордоном, здійснює співробітництво та підтримку громадських організацій в Україні [3].

Дотримуючись міжнародних принципів, Україна з перших же днів своєї незалежності обрала курс на зближення правової системи держави з європейським шляхом реформування адвокатури. Кінцевою метою перетворень ставиться максимальне наближення українського законодавства до міжнародних стандартів для чого в системі органів адвокатського самоврядування і були створені спеціальні підрозділи.

Згідно діючого законодавства України, Положення про Раду адвокатів України та статута НААУ, задля вдосконалення роботи на міжнародній арені, у системі НААУ можуть створюватися додаткові органи, у тому числі, відокремлені іноземні підрозділи (відділення, філії, представництва).

Іноземне представництво НААУ за кордоном не є юридичною особою, а також самостійно здійснює свою діяльність в інтересах НААУ в межах законодавства країни-перебування (реєстрації).

Перелік завдань іноземних представництв НААУ не є вичерпним та вміщає в собі такі положення, як здійснення безпосередньо представництва інтересів НААУ за кордоном у конкретній державі у стосунках із представниками іноземних органів адвокатського самоврядування, представниками іноземних державних органів, підприємств, установ, організацій, наукових закладів, а також із юридичними та фізичними особами; співпраця з іноземними дипломатичними представництвами в країні-перебування (реєстрації) на підставі відповідної оформленої акредитації консульської установи та/або Міністерства закордонних справ України, налагодження та встановлення контактів із закордонними партнерами НААУ задля обміну досвідом між адвокатами, обмін професійним досвідом, розвиток міжнародних зв'язків та співробітництво з різними міжнародними організаціями.

Рішення про створення та ліквідацію іноземного представництва НААУ за кордоном приймає Рада адвокатів України. Фінансування діяльності іноземного представництва здійснюється за рахунок коштів спонсорів (фізичних та юридичних осіб), благодійних фондів (організацій) та ґрунтується на принципі самофінансування.

Серед органів, що забезпечують міжнародну діяльність Національної асоціації адвокатів України, також можна назвати Комітет з міжнародних зв'язків, що являє собою постійно діючий колегіальний дорадчий орган, який є підзвітним Раді адвокатів України, а також Голові НААУ. У своїй діяльності Комітет керується Конституцією України та іншими нормативно-правовими актами, рішеннями З'їзду адвокатів України, рішеннями РАУ, актами голови НААУ. Комітет був створений задля налагодження, розвитку та підтриманню відносин між НААУ та національними асоціаціями

адвокатів (юристів) в інших країнах, міжнародними асоціаціями адвокатів (юристів) та іншими іноземними і міжнародними організаціями, в тому числі на території України [2].

Основними завданнями Комітету є: здійснення організаційного забезпечення, з метою прийняття НААУ до міжнародних об'єднань адвокатів; підготовка необхідних документів для оформлення відносин між Національною асоціацією адвокатів України та міжнародними організаціями; надання рекомендацій щодо встановлення зв 'язків із іноземними та міжнародними організаціями; розгляд звернень в межах своїх повноважень; співпраця з іноземними та міжнародними організаціями, які можуть надавати технічну або матеріальну допомогу з метою розвитку адвокатури України та здійснення іншої діяльності в межах повноважень, визначених Положенням про Комітет з міжнародних зв'язків [2].

Сьогодні представництва НААУ діють в таких країнах світу, як Австралія, Республіка Італія, Канада, Королівство Данія, Королівство Іспанія, Республіка Польща, Республіка Португалія, Сполучені Штати Америки, Угорщина та інші. В умовах сьогодення правова система привертає пильну увагу громадян, політиків та міжнародної спільноти, а тому її представники мають докладати максимум зусиль для наближення вітчизняного законодавства до європейського рівня і стандартів, в яких головне – права і свободи людини. І саме завдяки плідній праці представництв Національної асоціації адвокатів України та Комітету з міжнародних звя'зків адвокати як представники правової системи України впевнено крокують до здійснення цієї мети.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282) URL: https://zakon.rada.gov.ua/;

2. Положення про Комітет з міжнародних зв 'язків Національної асоціації адвокатів України № 83 від 01.06.2018р. URL: https://unba.org.ua/assets/ ;

3. Статут недержавної некомерційної організації «Національна асоціація адвокатів України» від 17.11.2012р. URL: https://kmkdka.com/sites/ ;

4. Стратегія розвитку адвокатури України [Електронний ресурс] / Катерина Коваль. 2014р. URL: http://yur-gazeta.com/publications/actual/strategiya-rozvitku-advokaturi-ukrayini.html

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Кабанова Я.В., Слободяник С.М.
студентки 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

СТРАТЕГІЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ТА КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ НААУ

НААУ – авторитетна та незалежна професійна організація, яка служить адвокатам, професії та суспільства, яка здобула міжнародне та всеукраїнське визнання, є ефективним механізмом захисту громадян, гарантом професійного статусу та незалежності всіх адвокатів України.

Головною місією розвитку НААУ є представництво інтересів адвокатури в Україні та на міжнародній арені; сприяння розвитку незалежності адвокатського самоврядування; підвищення рівня захисту прав адвокатів та гарантій їх діяльності, а також удосконалення процедури розгляду та опрацювання дисциплінарних скарг; сприяння зміцнення авторитету інституту адвокатури у соціальних мережах та на сайті НААУ, а також підвищення правової культури та свідомості суспільства; сприяння підвищенню рівня професійності та доступності безоплатної вторинної правової допомоги в Україні; представництво інтересів адвокатів у відносинах з органами державної влади, місцевого самоврядування та міжнародними організаціями.[1]

В рамках міжнародного співробітництва підписано 17 меморандумів про співпрацю. Від імені адвокатури НААУ бере участь у реформуванні та розбудові правової держави, підвищенні правової культури та свідомості громадян. НААУ визнана міжнародною спільнотою як єдина професійна організація в Україні.

З моменту заснування у 2012 році НААУ розпочала співробітництво з національними адвокатурами іноземних країн. На даний час має представників у 18 країнах світу. НААУ співпрацює з іноземними партнерами та формує позитивний імідж української адвокатури. Також сприяє запозиченню міжнародних норм та стандартів адвокатської діяльності. Рішення про представництво НААУ за межами нашої країни приймає Рада адвокатів України за поданням Комітету міжнародних зв'язків.

У сучасній демократичній державі, незалежність адвокатури від будь-якого впливу зі сторони є необхідною складовою професійного представництва у судах, а також здійснення правосуддя загалом. Саме через це, в низці міжнародно-правових актів, закріплено принципову роль діяльності адвокатури у функціонуванні системи судоустрою, акцентовано важливість забезпечення незалежності від стороннього впливу на її діяльність. На даний час неможливо уявити сучасне суспільство без незалежного інституту адвокатури. Саме тому, вдале завершення реформи

неможливе без удосконалення адвокатури шляхом врахування європейських та міжнародних стандартів, безсторонності та незалежності адвокатів [3].

У 2019 році Комітетом захисту прав адвокатів було проведено декілька круглих столів та конференцій з представникам міжнародних комісій, наприклад Директора програм МКЮ у Європі та Центральній Азії Розіна Піллай, в.о. президента Асоціації адвокатів Нідерландів Моніки Бремер та ін. Висновком цієї конференції стали виступи комісарів ІСІ щодо порушень прав адвокатів в Україні, яку було перенаправлено на розгляд Ради ООН з прав людини. Було проведено зустріч з правомочним представником Управління спеціальних процедур офісу Верховного Комісара ООН з прав людини Стефано Сенсі у Женеві. Темою цієї зустрічі була доповідь українських делегатів щодо нового законопроекту, який є загрозою для інституту адвокатури України. Наслідком даної зустрічі став негативний висновок міжнародної спільноти щодо Законопроекту «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»[4].

Беручи до уваги стрімкий розвиток соціальних мереж проблема етики в адвокатській діяльності постала ще більш радикально, оскільки нічим необмежена свобода слова та відсутність цензури дає можливість не стримувати себе у вираженні емоцій та висловів, що загрожує авторитету адвоката. Ст. 34 Конституції України [2] проголошено, що кожному гарантується право на свободу думки й слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Виходячи з цього положення, слід зазначити, що потрібно урегулювати на законодавчому рівні аспекти адвокатської діяльності в соціальних мережах.

Прикладом регламентування поведінки адвоката в соціальних мережах є Рекомендації для адвокатів щодо поведінки в соціальних мережах відповідно до встановлених етичних норм і правил (SOCIAL MEDIA ETHICS GUIDELINES), прийняті 9.06.2015 р. Асоціацією адвокатів Нью-Йорка. На нашу думку, потрібно внести до Єдиного реєстру адвокатів України допоміжну графу про персональні сторінки адвокатів у соціальних мережах [5].

Підвищення рівня якості надання безоплатної вторинної правової допомоги є одним із головних напрямків стратегії розвитку НААУ. План спрямований на підвищення рівня доступності БВПД для населення в Україні, особливо для соціально-незахищених груп населення, шляхом сприяння обізнаності населення про право на надання даної допомоги. Зусилля в рамках стратегії спрямовані на:

Достатня кількість людських ресурсів (шляхом полегшення умов долучення адвокатів до системи БВПД);

Підвищення рівня професійності надання БВПД (обмін досвідом з іноземними партнерами, шляхом проведення відповідних тренінгів для різних професійних груп системи БПД);

Підвищення рівня господарсько-технічного забезпечення органів системи БПД (належне фінансування);

Підвищення комунікаційної та інформаційної спроможності БВПД (випуск буклетів щодо права на БВПД у цивільних та кримінальних справах, створення передач на телебаченні та громадському радіо, які інформують про право на БПД).

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» // Голос України. – 2012. – 08. – 14.08.2012. – №148-149.

2. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua.

3. Статут недержавної некомерційної професійної організації «Національна асоціація адвокатів України.// [Електронний ресурс]:Режим доступу: https://unba.org.ua.

4. Вишневський А. Професійно й неформально: групи юристів у соціальних мережах наразі далекі від того, щоб по-справжньому згуртувати професійну спільноту / А. Вишневський // Український юрист. – 2012. – Вип. 7–8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://jurist.ua/?article/195.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Петраш А.В.

студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО ЧЛЕНСТВА АДВОКАТІВ УКРАЇНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АСОЦІАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

Упродовж майже усього часу існування в адвокатурі України та правовій науці триває дискусія щодо необхідності обов'язкового об'єднання усіх адвокатів у межах єдиної професійної організації.

Законом «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у цій дискусії нормативно була поставлена крапка: статтею 45 передбачено створення НААУ як недержавної некомерційної професійної організації, яка об'єднує всіх адвокатів України та утворюється з метою забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування [1]. Після державної реєстрації НААУ її членами стають всі особи, які мають свідоцтво про право на заняття

адвокатською діяльністю. Інші стають членами НААУ з моменту складення присяги адвоката України. Тому, на мій погляд, сьогодні є усі підстави твердити про існування спеціального принципу організації адвокатури – принципу обов'язкового членства адвокатів України в НААУ.

Фактично цей принцип є первинною основою формування усього адвокатського самоврядування. Проте й сьогодні необхідність обов'язкового членства усіх адвокатів України в НААУ в адвокатській та науковій спільноті залишається спірним питанням. На думку окремих науковців, це є протиправним, суперечить Конституції України та міжнародно-правовим актам. Усі ці думки зводяться до того, що:

1) обов'язкове членство всіх адвокатів у єдиній організації суперечить приписам ч. 4 ст. 36 Конституції про те, що ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій;

2) згідно зі ст. 20 Загальної декларації прав людини 1948 року та ст. 11 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, ніяка особа не може бути примушеною вступати до будь-якої асоціації;

3) відповідно до пунктів 23 і 24 Основних положень про роль адвокатів, прийнятих Восьмим конгресом ООН по запобіганню злочинам 01.08.1990 р., адвокати, як й інші громадяни, мають право на вільне об'єднання в асоціації та організації.

Проте така оцінка ідеї єдності адвокатів, за слушною думкою Н.М.Бакаянової, випливає з помилкового змішування понять «громадські об'єднання адвокатів» та «професійна асоціація адвокатів». Як Конституція України, так і міжнародні правові акти при визначенні права громадян на об'єднання в організації мають на увазі громадські об'єднання, тобто добровільні об'єднання фізичних осіб та юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення громадських інтересів, відносини щодо яких регулюються Законом «Про громадські об'єднання». Якщо ж говорити про об'єднання адвокатів, то не допускається примусове членство адвокатів в тих об'єднаннях, які адвокати створюють згідно зі ст. 18 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та згідно з Законом «Про громадські об'єднання». Однак зовсім іншою є природа професійної асоціації адвокатів. Професійною асоціацією адвокатів є організація, приналежність до якої визначається самим фактом наявності у особи статусу адвоката, фактом здійснення особою своєї професійної діяльності як адвоката [2].

Відповідно до Статуту НААУ, її метою є забезпечення реалізації завдань адвокатського самоврядування, сприяння розвитку та зміцненню інституту адвокатури в Україні, підвищення рівня правової допомоги, що надається адвокатами, підвищення авторитету адвокатури в суспільстві, захист прав та законних інтересів адвокатів. У зв'язку з цим зусилля адвокатської спільноти повинні бути спрямовані на досягнення зазначеної мети шляхом

активної участі в адвокатському самоврядуванні та виконання обов'язків з представництва, захисту та надання інших видів правової допомоги на високому професійному рівні. Наприклад, варта уваги необхідність визначення правових можливостей адвокатів при проведенні зборів, які передують конференціям адвокатів регіонів; уточнення прав адвоката з підвищення кваліфікації та отримання певної спеціалізації; встановлення соціальних гарантій, зокрема, й механізму захисту соціальних прав адвокатів безпосередньо НААУ.

Сам факт належності адвокатів в Україні до єдиної професійної організації є, безумовно, позитивним і не може розглядатися як примус та порушення прав адвокатів, якщо органи адвокатського самоврядування виконують свої повноваження в інтересах української адвокатури та у встановлений законом спосіб [3].

Принцип обов'язкового членства адвокатів у НААУ не можна відривати від інших основ побудови адвокатури. Зазначений принцип, на мою думку, є організаційною та необхідною передумовою побудови адвокатського самоврядування, а також передумовою реалізації принципу рівності адвокатів. Існування НААУ сьогодні необхідно розглядати як таке, що організаційно зміцнить адвокатуру, зробить її вагомою силою, яка буде в змозі, з одного боку, успішно виконувати покладені на неї законодавством функції, в тому числі з надання безоплатної юридичної допомоги, а, з іншого – лобіювати свої професійні інтереси перед державою.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України. [Електроний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України : дис. … д-ра юрид. наук ; 12.00.10 / БакаяноваНанаМезенівна. – Одеса, 2017. – 395 с.

3. Молдован А.В. Адвокатура України : навч. посіб. / А.В. Молдован, Т.М. Тилик. – К. : Алерта, 2013. – 254 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Шевчук О.О.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АСОЦІАЦІЇ АДВОКАТІВ УКРАЇНИ

Національна асоціація адвокатів України (далі НААУ) згідно з ч.1, ст. 45, закону України «про адвокатуру та адвокатську діяльність» є недержавною, некомерційною, професійною організацією, яка об'єднує всіх адвокатів для реалізації завдань адвокатського самоврядування[1]. Через те, що адвокатура є самостійним, незалежним органом, вона має специфічні джерела фінансування які виключають зовнішній вплив на діяльність адвокатури, перелік цих джерел закріплено в ч. 4, ст. 15 Статуту НААУ. До них належать: щорічні та добровільні внески членів НААУ, а також адвокатських об'єднань та бюро на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування; плата за складання кваліфікаційного іспиту; відрахування кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури на забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури; надходження від основної діяльності організації; кошти або майно, які надходять безоплатно або у вигляді добровільних пожертвувань; інші не заборонені законом джерела[2].

Внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування надходять організаційним формам адвокатського самоврядування зі статусом юридичної особи, для забезпечення гарантій незалежності Адвокатури України від органів державної влади[3]. Щорічний внесок – це однаковий для всіх адвокатів професійний обов'язок, його розмір визначається з урахуванням покриття витрат на забезпечення діяльності рад адвокатів регіонів, Ради адвокатів України, Вищої ревізійної комісії адвокатури та ведення Єдиного реєстру адвокатів України, та не може перевищувати суму прожиткового мінімуму для працездатних осіб[1]. В ст.7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2019 рік» вказаний прожитковий мінімум для працездатних осіб на місяць складає 1921 гривню. Порушення порядку та строків сплати щорічного внеску вважається дисциплінарним проступком, у разі зупинення чи припинення права на зайняття адвокатською діяльністю сплачені адвокатом внески не повертаються, а залишаються в НААУ та відповідній раді адвокатів регіону[3]. Грошове стягнення здійснюється тільки через несплату щорічного внеску, сума якого сплачується адвокатом на рахунок відповідної регіональної палати адвокатів не пізніше 30 календарних днів з дня ухвалення рішення у дисциплінарній справі[1].

Згідно з положенням «про внески на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування», адвокати сплачують щорічний внесок в

національній валюті двома одночасними платежами: перший складає 70% від встановленого розміру щорічного внеску на поточний рахунок ради регіону, а другий складає 30% від щорічного внеску на рахунок НААУ[3]. Фіксований положенням внесок, змінили рішенням Ради адвокатів України від 13 грудня 2018 року № 216. Адвокатам міста Києва встановили окремий порядок сплати на 2019 рік – одним платежем у розмірі 100% від щорічного внеску на поточний банківський рахунок НААУ.

За положенням «Про внески на забезпечення адвокатського самоврядування» добровільні внески адвокатів, адвокатських бюро, адвокатських об'єднань повинні спрямовуватися на забезпечення реалізації адвокатського самоврядування, а також програмних заходів, в межах спеціальних програм та проектів НААУ і рад адвокатів регіону. Органам адвокатського самоврядування заборонено спонукати осіб до сплати добровільних внесків через створення переваг для окремих осіб у професійній діяльності[3].

Рішенням «про встановлення плати за складання кваліфікаційного іспиту» №25 від 17.12.2012, була плата встановлена за складання кваліфікаційного іспиту у розмірі трьох мінімальних заробітних плат, установлених законом на день подання особою заяви про допуск до складання іспиту. На сьогодні закріплений державним бюджетом України розмір мінімальної заробітної плати у місячному розмірі складає 4173 гривні, з подальшою ж зміною законодавства буде коливатися і вартість іспиту. Видача самого свідоцтва про складання кваліфікаційного іспиту є безоплатною, але важливо уточнити, що, якщо особа не складає іспит, то кошти сплачені нею не повертаються[5].

Розмір відрахувань кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури на забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури визначається з урахуванням потреби покриття витрат для забезпечення діяльності Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури[1].

Відповідно до п. 2 Рішення Ради адвокатів України «Про деякі питання обліку розрахунків між органами адвокатського самоврядування» № 8 від 28.02.2014 р.: відрахування кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури визначається: 10% суми сплати кваліфікаційного іспиту на банківський рахунок Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури[6].

За поданням президента на розгляд парламенту було подано проект Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» №9055, за яким передбачено обов'язковість публікації на веб-сайті НААУ річної фінансової звітності національних та регіональних органів адвокатського самоврядування, а також висновки Вищої ревізійної комісії адвокатури та ревізійної комісії адвокатів регіону не пізніше 1 березня наступного за

звітним року. Річна фінансова звітність органу адвокатського самоврядування повинна містити відомості про: структуру доходів; структуру видатків (витрат); предмет, мету, сторони, стан виконання кожного укладеного договору на суму більше 25 тисяч гривень або контрагента, із яким протягом звітного року укладено договори на загальну суму більше 25 тисяч гривень; кількість найманих працівників із зазначенням їх посад та розміру заробітної плати. Вказані положення забезпечать прозорість фінансування діяльності органів адвокатського самоврядування[4].

Список використаних джерел:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України № 5076-VI від 05.07.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

2. Статут недержавної некомерційної організації «Національна асоціація адвокатів України» від 17.11.2012 р. URL: http://bit.do/statut-naau.

3. Про внески на забезпечення адвокатського самоврядування: положення, затверджено Рішенням Ради адвокатів України №72 від 16.02.2013 р. зі змінами та доповненнями, внесеними рішенням Ради адвокатів України № 75 від 04-05.07.2014 р. URL: http://bit.do/rishennya75.

4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: проект Закону України № 9055 від 06.09.2018 р. URL: http://bit.do/proektzu.

5. Купер О. Монополія на адвокатуру: інструкція з використання:// Юридична Газета. – №9 (559) /28 лютого 2017 р. URL: http://bit.do/yur-gazeta.

6. Про деякі питання обліку розрахунків між органами адвокатського самоврядування: рішення № 8 від 28.02.2014 року / Збірка рішень Ради адвокатів України за 2012-2017 роки / упоряд. В. В. Красник. Х.: Фактор, 2017. 576 с

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ТА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТІВ

Овчаренко О.М.
доцент кафедри адвокатури
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, доцент

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

В теорії права загальновизнаним постулатом є тлумачення дисциплінарної відповідальності як обов'язку особи, яка виконує певні професійні обов'язки, зазнати негативних наслідків організаційного, особистісного або майнового характеру за вчинення вчинків, які забороняються чинним законодавством, або суперечать стандартам професійної етики. Аналогічний стандарт застосовано законодавцем і до адвокатів як представників незалежної самоврядної правничої професії, покликаної сприяти державі у здійсненні важливого публічного завдання із надання правової допомоги громадянам у випадках, передбачених законом.

Професійний характер дисциплінарної відповідальності адвоката полягає як у тісному її зв'язку із виконанням обов'язків, покладених на нього законодавством про адвокатуру та адвокатську діяльність і Правилами адвокатської етики, так і в необхідності звітувати за свої дії, щодо законності або доброчесності яких є сумніви, перед іншими представниками своєї професії. Це підтверджується положеннями статті 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який передбачає можливість застосування до адвоката дисциплінарних стягнень за: (1) порушення вимог несумісності; (2) порушення присяги адвоката України; (3) порушення правил адвокатської етики; (4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; (5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; (6) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; (7) порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом. Головне, що пов'язує професію адвоката з іншими видами юридичних професій – це обв'язок приватного виконавця в разі вчинення неправомірного вчинку постати перед так званим «судом своїх колег», адже до органу, уповноваженому законом накладати дисциплінарні стягнення на адвокатів, входять самі представники цієї корпорації.

В практиці Європейського суду з прав людини досить послідовно відстоюється позиція, відповідно до якої органи, які здійснюють застосування дисциплінарних стягнень до представників юридичних професій, кваліфікуються як «суди» в значенні п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Європейський суд з прав людини в рішенні по справі «О. Волков проти України» (від 9 січня 2013 р.) визнав, що «що під час розгляду питання про звільнення суддів, Вища рада юстиції, парламентський комітет і пленарні засідання Верховної Ради України спільно виконували судові функції» (п. 90). В рішенні по справі «Грейс Гат проти Мальти» від 10 жовтня 2019 р. Європейський суд з прав людини застосував пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод до внутрішньої ради поліції і Комісії з питань державної служби, які в порядку дисциплінарного провадження вирішили питання про звільнення Грейс Гат з посади співробітника поліції. Застосування зазначеного підходу означає, що до діяльності органів, які накладають дисциплінарні стягнення, застосовується стандарт належної судової процедури, викладений в статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

Керуючись наведеними вище прецедентами Європейського суду з прав людини, можна дійти висновку, що діяльність кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури із застосування дисциплінарних стягнень щодо адвокатів має відповідати загальним стандартам справедливого судового розгляду, викладеним в Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Зокрема, при притягненні до різних видів юридичної відповідальності адвокати мають користуватися такими гарантіями, як-от: (1) установлення факту порушення ним обов'язку, передбаченого законом; (2) закріплення прозорої процедури розгляду справи із забезпеченням прав адвоката: (а) на повне інформування стосовно скарг, поданих проти нього; (б) на ознайомлення з усіма доказами, зібраними по його справі; (в) бути вислуханим (усно й письмово) органами, що здійснюють відповідне провадження на всіх його стадіях; (г) особисто постати перед цими органами під час провадження по його справі; (д) на представництво своїх інтересів; (t) на правовий захист від неправомірного впливу органів, які здійснюють провадження у справі, та їх посадових осіб; (3) передбачення законом можливих санкцій, які сформульовані чітко і однозначно; (4) застосування санкції, що відбувається з урахуванням принципу пропорційності покарання вчиненому порушенню та його індивідуалізації; (5) право адвоката оскаржити прийняте рішення у судовому порядку.

Останніми роками намітилася стала тенденція до розширення інституту дисциплінарної відповідальності правника із площини виконання ним своїх посадових або інших публічно-правових обов'язків до вчинення вчинків, які перебувають поза професійними межами. Так, у практиці Верховного Суду можна знайти прецеденти покарання в дисциплінарному порядку суддів і

адвокатів за дії, які не пов'язані із виконанням їх посадових та договорів них обов'язків. Приміром, при перегляді рішення Вищої ради юстиції від 6 квітня 2016 р. щодо надання рекомендації про звільнення судді О., який у лютому 2015 р. був затриманий співробітниками Державтоінспекції за водіння авто в нетверезому стані й їм чинив активний опір при складенні протоколу про адміністративне правопорушення, Верховний Суд сформулював такі правові висновки: «Високі стандарти поведінки, на думку суду, полягають в тому, що суддя як на роботі, так і в повсякденному житті повинен демонструвати бездоганну поведінку, спрямовану на зміцнення в свідомості суспільства поваги і довіри до судової влади... Разом з тим, як правильно встановлено Вищою радою юстиції, суддя О. вчинив дії, які суперечать нормам суддівської етики і підривають авторитет і довіру до правосуддя, а саме – керування транспортним засобом в стані алкогольного сп'яніння, а також невиконання водієм вимоги про зупинку» (постанова КАС ВС від 22 березня 2018 р. у справі № П/9901/334/18 800/398/16). В іншій справі Верховний Суд погодився із правомірністю позбавлення адвоката свідоцтва на право на зайняття адвокатською діяльністю (рішення ВКДКА №VI-006/2014 від 11.12.2014 р.) за аморальну побутову поведінку. Як дисциплінарний проступок, який полягає у порушенні присяги адвоката і Правил адвокатської етики, було кваліфіковано дії адвоката, який протягом тривалого часу, з 2006 року по 2014 рік, своєю поведінкою чинив перешкоди іншій особі – власнику житла у користуванні власністю. Правник одноособово, без узгодження із співвласником, здійснив переобладнання житла, на власний розсуд розпорядився майном, що було в квартирі, не допускав співвласника в квартиру, посилаючись на свою правову позицію та проживанні у спірній квартирі проживає разом із сім'єю. Проаналізувавши релевантні джерела права й акти їх застосування, у Верховному Суді дійшли висновку що особа, приймаючи присягу адвоката, бере на себе зобов`язання неухильно дотримуватися Правил адвокатської етики, які, в свою чергу, регламентують підвищені, порівняно з пересічним громадянином, вимоги до її поведінки не тільки під час виконання безпосередньо професійних обов`язків, а й у приватному житті. Таким чином порушення Правил адвокатської етики та, відповідно, й присяги адвоката є правовою підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності (постанова Касаційного адміністративного суду ВС від 04.09.2019 у справі №826/1520/15).

Існуюча судова практика йде таким шляхом, що суди під час оскарження рішень про дисциплінарну відповідальність представників юридичної професії не оцінюють правомірність застосування органами, що накладають дисциплінарні стягнення, того чи іншого стягнення, натомість зосереджуються на перевірці процедури дисциплінарного провадження. Замінити вид дисциплінарного стягнення, який застосовуються до правника, у тому числі до адвоката, суд не вправі. У Постанові Верховного Суду від 28

лютого 2019 року у справі № 522/3665/17 зазначено наступне: «Правомочність відповідної кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури на власний розсуд за наслідками оцінки обставин та фактів прийняти рішення за своєю правовою природою є дискреційним повноваженням, під яким розуміється можливість суб'єкта владних повноважень самостійно (на власний розсуд) обрати один з кількох юридично допустимих варіантів управлінського рішення. … Єдиним критерієм здійснення правосуддя є право. Тому завданням адміністративного судочинства завжди є контроль легальності. Перевірка доцільності переступає компетенцію адміністративного суду і виходить за межі завдання адміністративного судочинства. Таким чином, правову оцінку рішенню Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури про перегляд рішення кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури та прийняття нового рішення про застосування до адвоката дисциплінарного стягнення суд надає виключно у контексті дотримання відповідної процедури, не втручаючись у надану відповідачем юридичну оцінку доказам, зібраним у ході процедури проведення перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката на предмет їх достатності».

У практиці Верховного Суду 2017-2019 рр. простежується чітка тенденція до оцінювання якості виконання адвокатом своїх професійних обов'язків. Так, у постанові Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду у справі №607/9498/16-к, було сформульовано висновок, відповідно до якого вирок може бути скасовано, якщо адвокат здійснює захист неналежним чином. У цій справі вироком суду особу було засуджено за ч. 1 ст. 258-3 та ч. 2 ст. 258-5 КК України. Розглянувши касаційну скаргу захисника обвинуваченого, який вступив у справу вже на стадії оскарження вироку, Касаційний кримінальний суд виявив низку порушень з боку адвоката системи безоплатної допомоги, який здійснював захист у вказаній справі на досудовому розслідуванні й при розгляді справи по суті. Судом було виявлено, що відсутні докази, що засудженому відомо про судовий розгляд справи та/або про відмову від права приймати участь у розгляді, призначений адвокат неналежним чином здійснював захист, а саме: (а) не заявляв заяв чи клопотань; (б) погоджувався зі всіма клопотаннями сторони обвинувачення, тому судовий розгляд був однобічним та упередженим; (в) не заперечував проти спеціального судового провадження, хоча засуджений належним чином не повідомлений про нього; (г) зазначив про неможливість висловити думку щодо вини відсутньої особи; (д) не зустрічався із підзахисним, не узгоджував лінію захисту. На цій підставі Суд дійшов висновку, що фактично захисник не здійснював захист від обвинувачення, наведене є істотним порушенням кримінального процесуального закону, порушенням права на захист, що перешкодило суду ухвалити законне і обґрунтоване судове рішення. Відповідно, оспорювані рішення були скасовані, а справу направлено до суду першої інстанції.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що процедура дисциплінарної відповідальності адвоката має відповідати стандартам незалежності, неупередженості, прозорості, справедливості, розумності строків розгляду, презумпції невинуватості та іншим гарантіям належного судочинства. При оцінюванні будь-якої застосовуваної до адвоката процедури, треба аналізувати її відповідність вимогам належного судочинства. Відсутність однієї або декількох з наведених вимог у юридичній процедурі, що має застосовуватися до представника адвокатської професії, ставить під сумнів законність і легітимність останньої і може послужити підставою для оскарження її результатів до суду.

Хижняк Є.С.
декан факультету адвокатури,
доцент кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, адвокат

ПРИНЦИП ПРІОРИТЕТУ ІНТЕРЕСІВ КЛІЄНТА У РОБОТІ АДВОКАТА

В сучасних умовах розвитку адвокатури важливим є дотримання адвокатами етичних принципів під час спілкування із клієнтом, судом та іншими учасниками процесу, а також між адвокатами. Порушення принципів адвокатської етики негативно впливає не тільки на репутацію кожного адвоката, але й інституту адвокатури в цілому. Кваліфікаційно-дисциплінарні комісії адвокатури щороку розглядають велику кількість скарг на дії адвокатів від їх клієнтів, з урахуванням цього актуальним є дослідження особливостей взаємовідносин адвоката з клієнтом в етичному аспекті.

Важливу роль у відносинах «адвокат-клієнт» відіграє принцип пріоритету інтересів клієнта. Звернемо увагу, що він не має стовідсоткового аналогу в етичних корпоративних актах в зарубіжних країнах. Так, відповідно до п. 2.7. Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства адвокат, керуючись нормами законодавства і правилами професійної етики, завжди зобов'язаний діяти в інтересах клієнта, які для нього завжди превалюють перед його власними та інтересами колег-юристів [1]. Подібна норма міститься у п. 15 Основних положень про роль адвокатів, відповідно до якої адвокат має бути лояльним до інтересів свого клієнта [2].

Щодо назви цієї засади, слід підкреслити, що в попередній редакції Правил адвокатської використовувався термін «домінантність інтересів

клієнта» [3]. Зміну можна пов'язати із тим, що відповідно до тлумачних словників поняття «домінанта» – це основна, пануюча ідея, головний, пануючий принцип, тоді як поняття «пріоритет» означає переважне, провідне значення кого-, чого-небудь; перевага над кимсь, чимсь [4, с.363]. Крім того, досліджуючи зарубіжні джерела можна вказати, що стосовно пріоритету інтересів клієнта в англійській мові використовується термін «priority» як стосовно адвокатів, так і інших професій соціальній сфері.

Окремої уваги потребують складові принципу «пріоритет інтересів клієнта». Так, ч. 1 ст. 8 Правил адвокатської етики «Пріоритет інтересів клієнта» закріплює, що адвокат має залишатися незалежним від свого клієнта. Вважаємо нелогічним закріплення цього положення саме у цій статті з урахуванням наявності ст. 6 «Незалежність та свобода адвоката у здійсненні адвокатської діяльності» адже незалежність адвоката від свого клієнта є лише однією із складових загальної незалежності адвоката. На нашу думку, доцільно норму ч. 1 ст. 8 перенести до ч. 4 ст. 6 Правил адвокатської етики та викласти її у такій редакції: «Адвокат не повинен при виконанні доручення клієнта керуватися вказівками інших осіб. Виконуючи доручення клієнта, адвокат повинен залишатися незалежним від нього» [5].

Частиною 2 статті 8 Правил адвокатської етики закріплено, що у межах дотримання принципу законності адвокат зобов'язаний у своїй професійній діяльності виходити з переваги інтересів клієнта. Вважаємо цю засаду тісно пов'язаною із вимогами щодо того, що при здійсненні професійної діяльності, адвокат зобов'язаний керуватися лише вказівками клієнта. Однак він також може керуватися вказівками іншого адвоката, який діє в інтересах того самого клієнта або бере участь у розгляді тієї ж справи за розпорядженням будь-якого компетентного органу.

Принцип пріоритету інтересів клієнта знаходиться під пильною увагою науковців і адвокатів-практиків. Слушною видається точка зору А.М. Бірюкової, яка вказує, що коли адвокат приймає доручення клієнта, діє від його імені і в його інтересах, то самостійність адвоката не може мати абсолютного характеру, а визначення її ступеня є одним з найбільш складних питань адвокатської етики. Заслуговує на підтримку і точку зору вченої щодо того, що цей принцип знаходить своє втілення і перед прийняттям доручення від клієнта тому що адвокат повинен неупереджено та об'єктивно повідомити клієнту про наявність або відсутність фактичних і юридичних підстав для виконання доручення; про існування поширеної несприятливої (для йог клієнта) практики або результатів вирішення подібних спорів та (або) застосування відповідних норм права, про час і обсяг роботи потрібний для виконання доручення [6].

Дуже важливо, що у Правилах адвокатської етики закріплено положення, відповідно до якого адвокат за можливості сприяє досудовому та позасудовому порядках урегулювання спорів між клієнтом та іншими

особами. Адвокати активно використовують можливість врегулювати спір без звернення до суду. Наприклад, адвокати пропонують клієнту вирішити спір шляхом застосування процедури медіації. Серед переваг такого способу вирішення правового конфлікту можна назвати процесуальну економію часу, можливість досягнення взаємовигідного результату для обох сторін спору, проведення медіативної процедури у зручний для клієнта час тощо. Не зважаючи на те, що ця процедура не має законодавчого врегулювання, вона поступово набуває популярності серед населення, адже сприятиме збереженню грошових коштів, часу, договірних стосунків між сторонами та ділової репутації. Роль адвоката у якості посередника або у якості сторони, у випадку використання такої позасудової процедури як collobarative law, потребує окремо дослідження.

У взаємовідносинах між адвокатом та клієнтом адвокат відповідно до норм ч. 4 ст. 8 Правил адвокатської етики повинен поважати свободу вибору клієнтом захисника своїх прав (представника чи особи, яка надає йому професійну правничу (правову) допомогу), і не перешкоджати у реалізації цієї свободи. Вказана норма є прямим продовження положень ст. 59 Конституції України щодо того, що кожна особа є вільною у виборі захисника своїх прав.

Можна зробити висновок, що принцип пріоритету інтересів клієнта займає важливе місце серед інших принципів адвокатської етики. Дотримання морально-етичних основ під час спілкування адвоката з клієнтом сприяє формування довірливих взаємовідносин між ними, що у свою чергу, позитивно впливає на результат вирішення справи, представником або захисником в якій є адвокат, а також зміцненню авторитету інституту адвокатури у суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства: прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343

2. Основні положення про роль адвокатів. Прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835

3. Правила адвокатської етики, затверджені Установчим з'їздом адвокатів України 17 листопада 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0003418-12 – втратили чинність.

4. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970—1980. Т.2. 1256 с.

5. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17.

6. Бірюкова А.М. Принцип пріоритету інтересів клієнта в системі етичних засад адвокатської діяльності. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2017_Birukova.pdf

Чекмарьова Л.Ю.
адвокат

АКТУАЛЬНІСТЬ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ТА ПРОФЕСІЙНОГО МАЙНОВОГО ЗАХИСТУ АДВОКАТА

Успіх України на шляху формування демократичних засад залежить також і від готовності нашої держави забезпечити відповідні гарантії захисту прав і свобод людини, серед яких центральне місце займає забезпечення права на професійну правничу допомогу. Важливим механізмом захисту прав осіб, які звернулися за правовою допомогою до адвоката, репутації адвоката та підтримання авторитету адвокатури, є інститут професійної відповідальності адвоката.

Якщо адвокатом була заподіяна майнова шкода інтересам клієнта, то його обов'язком є відшкодування цієї майнової шкоди у зв'язку із здійсненням ним професійної правничої допомоги. Важливим механізмом відшкодуванням майнової шкоди інтересам клієнта є інститут страхування професійної відповідальності адвоката.

На відміну від зарубіжних країн, законодавство України не передбачає страхування професійної відповідальності адвокатів, зокрема, часткового або повного відшкодування збитків клієнту за адвокатські помилки, допущені, зокрема, через те, що адвокати у своїй діяльності неправомірно застосовують нормативні правові акти; допускають ненавмисних помилок при розгляді справ у суді; вчинення певних адвокатських дій нерідко не відповідає чинному законодавству України; клієнти на сьогоднішній день не дуже обізнані у своїх правах; адвокати не повідомляють клієнтів про наслідки здійснюваних ними професійних дій, що призводить через юридичну необізнаність завдання матеріальної шкоди клієнту; адвокати в зв'язку із здійсненням ними адвокатських дій ненавмисно розголошують відомості, одержані ними в ході своєї діяльності [1, с. 27].

Так, на нашу думку, для отримання найбільш повного розуміння страхування професійної відповідальності адвоката, вважаємо доцільним доповнити принципи, що визначенні в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», принципами професіоналізму та майнового захисту з огляду на наступне.

Сутність адвокатської діяльності визначається за допомогою її принципів, які відображають основні положення, кожне з яких характеризує адвокатуру як соціальне та правове явище. Принципи адвокатської діяльності не функціонують окремо один від одного, а знаходяться в взаємопов'язаній системі. Погоджуємося з точкою зору Н.М. Бакаянової, що безумовне значення для характеристики функціональних та організаційних основ адвокатури мають принципи адвокатури як основоположні засади, що визначають сутність адвокатури та адвокатської діяльності. Вони дозволяють дослідити функціональні та організаційні основи адвокатури через закріплену у законодавстві систему ідей, кожна з яких відображає якесь окремо визначене начало та у сукупності характеризують увесь інститут адвокатури [2, с. 108].

Розглянемо наукові точки зору науковців, що досліджували принцип професіоналізму. Одні вчені називають його принципом професіоналізму, інші – принципом професійної компетенції адвоката, чи принципом професійної діяльності адвоката. Та основи змістовного навантаження можна звести до одного. Проаналізуємо визначення кожного із них. Визначення принципу професіоналізму неодноразово зазначають у своїх працях ряд вчених. Так, Т.В. Варфоломеєва серед принципів адвокатської діяльності виділяє, на її думку один з найважливіших принципів, принцип професійної компетентності адвоката. Висококваліфікована правова допомога, яка гарантується багатьма Конституціями держав світу, забезпечує належну ефективність адвокатської діяльності, що закладається в стандартах адвокатської професії, які діють в різних країнах [3, с. 16]. Так, К.М. Северин під принципом професійності адвокатської діяльності вбачає за доцільне розуміти засадничу вимогу всебічного, комплексного знання та розуміння теорії, нормативно-правового регулювання адвокатської діяльності, здатність їх ефективно застосувати відповідно до приписів закону [4, с. 76]. Заслуговує на увагу визначення принципу професіоналізму Н.О. Обловацької. Так, на її думку, важливим принципом діяльності адвокатури можна визначити професійність, який не зазначений в жодному нормативно-правовому акті порівнювальних країн. Саме професійність дозволяє адвокатурі забезпечувати права громадян на отримання кваліфікованої юридичної допомоги [5, с. 124]. Впровадити в життя принцип професійності є дуже важливим, оскільки є необхідність у підвищенні кваліфікації та якості роботи адвокатів. Є також потреба у оцінці діяльності адвоката, зокрема надання рангу. Введення обов'язкового страхування професійної відповідальності адвокатів надає гарантії клієнтам в отриманні кваліфікованої юридичної допомоги та матеріального відшкодування за непрофесійну діяльності адвоката [5, с. 125].

Підсумовуючи вищезазначене, ми вважаємо, що в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» серед інших принципів

необхідно закріпити принцип професіоналізму. Під цим принципом, на нашу думку, необхідно розуміти принцип, в основу якого лягає необхідність кваліфікованої правничої допомоги, яка надається адвокатом, необхідність у підвищенні кваліфікації та якості роботи адвоката, та гарантія професійного захисту адвокатів та їх клієнтів від матеріального відшкодування за ненадання чи неналежне надання професійної правничої допомоги, що виражається в страхуванні професійної відповідальності адвоката.

Заслуговує на увагу також визначений принцип відповідальності адвокатської діяльності, який виокремлює та наголошує на необхідності запровадження К.М. Северин. Так, під принципом відповідальності адвокатської діяльності він розуміє ініціативну реалізацію повноважень адвоката з повним усвідомленням можливості рушійного впливу щодо зміни суспільних відносин, долі конкретних осіб та з готовністю нести моральну, дисциплінарну, адміністративну, цивільну, кримінальну відповідальність за наслідки власних дій [4, с. 77-78].

Ми вважаємо, що окрім запропонованих науковцями та законодавцями принципів адвокатської діяльності, варто виділяти такий принцип як принцип майнового захисту. Суть даного принципу зводиться до того, що майнові інтереси адвоката захищаються від юридичних претензій до нього відшкодовувати клієнтам матеріальної шкоди, яку вони понесли в результаті невиконання або неналежного виконання адвокатом своїх професійних обов'язків за рахунок страхування професійної відповідальності адвоката. Професійна відповідальність є значущим та постійним фактором будь-якого виду професійної діяльності, яка апріорі має в собі ризики професійних помилок. Різноманіття видів збитків, які можуть бути завдані особою, яка здійснює професійну діяльність своєму клієнту та/або третім особам, породжує проблему їх фінансової компенсації, яка може бути вирішена за допомогою страхування професійної відповідальності.

Таким чином, підсумовуючи вищезазначене, автор вважає за необхідне в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» ч. 1 ст. 4 викласти наступним чином:

«Адвокатська діяльність здійснюється на принципах верховенства права, законності, незалежності, конфіденційності, уникнення конфлікту інтересів, професійності та професійного майнового захисту».

Список використаної літератури:

1. Обловацька Н.О. Страхування професійної відповідальності адвокатів України / Н.О. Обловацька // Наука і практика. 2010. № 9. С. 25-28.

2. Бакаянова Н.М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти: монографія / Н.М. Бакаянова; НУ ОЮА. – Одеса: Юридична література. 2017. 357 с.

3. Варфоломеєва Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні / Т.В. Варфоломеєва // Вісник Академії адвокатури України. 2009. № 1 (14). С. 7–20.

4. Северин К.М. Принципи адвокатської діяльності: дис. … канд. юр. наук / К.М.Северин. Луцьк. 2015. 237 с.

5. Обловацька Н.О. Принципи організації та діяльності адвокатури в Україні та Росії / Н.О. Обловацька // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право: зб. наукових праць. Вип. 9. К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. С. 120–126.

Фляжнікова Я.В.
аспірант кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕТИЧНА СКЛАДОВА ГОНОРАРУ УСПІХУ АДВОКАТА

Мистецтво бути успішним у професії адвоката – є основою його діяльності, а професійна культура надійним фундаментом. Водночас, слід відзначити, що етичний прояв у професійній діяльності будь-якого фахівця свідчить про високу психологічну культуру та моральну свідомість. Не випадково, важливе значення при наданні професійної правничої допомоги адвокатом, у тому числі й при визначені форми оплати його праці, має етична складова. Правильна, свідома й виважена поведінка адвоката – це об'єктивний показник його професійних якостей, що виражається через сукупність вчинків, які мають моральне значення.

Зокрема, адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правової допомоги (ч. 1 ст. 26 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») [1]. Тому, за надання професійної правничої допомоги клієнту адвокат вправі отримати винагороду у формі гонорару. При чому, порядок обчислення, сплати, зміни, повернення гонорару встановлюються в договорі про надання правової допомоги. При встановленні розміру гонорару враховуються складність справи, кваліфікація і досвід адвоката, фінансовий стан клієнта та інші обставини справи. Гонорар має бути розумним та враховувати витрачений адвокатом час (ст. 30 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 28 Правил адвокатської етики) [1, 2].

У сучасних тлумачних та юридичних енциклопедичних виданнях під «гонораром» розуміється «грошова винагорода авторам праць з науки, літератури, мистецтва і т. ін., яка видається за договором» [7, с. 191],

«винагорода за працю ліберальних професій (лікарів, адвокатів, літераторів, професорів та ін.)» [5, с. 253]. Гонорар «може бути у вигляді одноразової винагороди, у формі відрахувань (відсотків) або складатися у вигляді змішаних платежів» [11, с. 615]. «Винагорода встановлюється у вигляді відсотків від доходу, також, можлива сплата авансу, якщо це передбачено договором» [4, с. 124]. У будь-якому випадку, суму гонорару та порядок його сплати узгоджують лише сторони договору.

Окрім цього, адвокатський гонорар Є. В. Васьковський визначав як винагороду, яка має сплачуватися адвокату суспільством (подібно заробітної плати прокурору), але сплачується йому у вигляді так званого мита самим клієнтом [6, с. 236].

Необхідно також зазначити, що у «Теорії адвокатури», в розділі про феноменологію адвокатури, цілком прийнятно здійснено розмежування між допомогою та послугою за критерієм «життєві обставини (юридичні факти)». На думку авторів, «послугою є доставлення блага, що здійснюється за вільною домовленістю між тим, хто просить цього блага і особою, що погодилася його надати. Допомогою є доставлення блага, що здійснюється за потребою, оскільки його недоставлення заподіює суттєву шкоду особі, яка її потребує» [8, с. 68], подібно до швидкої медичної допомоги. Іншими словами, допомога надається людині за потребою в складній життєвій ситуації, а послуга – в ситуації сприятливій, коли нічого не загрожує життю індивіда, матеріальним і нематеріальним цінностям і відповідним правам на них.

Більше того, англійський юрист і філософ У. Форсіт висловив думку, що адвокат, як і лікар, зобов'язаний завжди надавати свою допомогу незважаючи на обставини морального характеру. Професії адвоката і лікаря дійсно мають багато спільного: представники обох професій виконують соціально значиму функцію і надають допомогу, а не послугу, зобов'язуються зберігати таємницю особи, яка звернулася за допомогою [9, С. 287–288]. Тому обидві професії регулюються спеціальними етичними нормами. Різниця лише в тому, що на відміну від лікаря, для адвоката не існує абсолютного обов'язку приймати доручення на ведення справи.

Як пояснює партнер юридичної фірми «Magisters» О. Рєзніков, великі юридичні фірми вважають за краще працювати за погодинними ставками, не ставлячи свій гонорар в залежність від досягнутого результату. Але, в сегменті невеликих юридичних фірм та приватно практикуючих адвокатів, ситуація дещо інша – і така форма розрахунку, як гонорари успіху, досить затребувана [10]. У цьому зв'язку, важливо зазначити, що встановлюючи форму розрахунку при наданні професійної правничої допомоги, етична складова – має бути першочерговим орієнтиром.

До того ж, слід акцентувати, що питання про етичну допустимість оплати гонорару успіху М. Ю. Барщевський називає спірним [3, с. 160].

У всякому разі, проблематика щодо встановлення розміру гонорару є «найгарячішою», адже велика частина конфліктів, які виникають між адвокатами та клієнтами, пов'язана саме з гонорарними взаємовідносинами.

Таким чином, питання законодавчого закріплення «гонорару успіху» адвоката, у будь-якому випадку, залишатиметься дискусійним. Очевидно, що закріплення такої форми комерціалізації адвокатури як «гонорар успіху» суперечить самій суті адвокатури, яка склалася історично. Але завданням у вирішенні цього питання має стати створення економічно привабливої адвокатури за умови збереження тієї суті адвокатської діяльності, яка у всі часи була вагомим аргументом на користь існування адвокатської професії.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року. Відомості Верховної Ради. 2013. № 27. Ст. 282.
2. Правила адвокатської етики: затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9.06.2017 р. URL: http://vkdka.org/wp-content/uploads/2017/07/PravilaAdvokatskojiEtiki 2017.pdf (дата звернення: 21.10.2019).
3. Барщевский М. Ю. Адвокатская этика. М., 2006. 312 с.
4. Большая юридическая энциклопедия. М.: Эксмо, 2008. 588 с.
5. Брокгауз Ф. А., Ефрон И. А. Энциклопедический словарь. Общество и государство. Правители и полководцы. Народы и страны. М.: Изд-во Эксмо, 2004. 832 с.
6. Васьковский Е. В. Организация адвокатуры. Тома 1 и 2. С.-Петербург, типография П. П. Сойкина, 1893 г. с. 253.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К. Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
8. Воробьев А. В., Поляков А. В., Тихонравов Ю. В. Теория адвокатуры. М., 2002. 496 с.
9. Орешин Е. В. К вопросу о сущности и признаках адвокатской деятельности применительно к обязанности адвоката принимать поручения. Вестник Университета имени О.Е. Кутафина, 2017. № 12. С. 282–289.
10. Стоимость «успеха». URL: https://pravo.ua/articles/stoimost-uspeha/ (дата звернення: 21.10.2019 р.).
11. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редк.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т, 1: А–Г. 672 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, професор кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», професор* ***Полянський Юрій Євгенович***

Алексютін І., Грінішина Є.
студенти 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕТИКА АДВОКАТА ЯК ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ ЮРИСТА

Дотримання адвокатами особливих деонтологічних вимог і правил розглядається світовою адвокатською спільнотою як необхідна передумова повноцінного функціонування адвокатури, виконання нею її важливої соціальної ролі в демократичному суспільстві.

Важливі кроки в напрямі вивчення проблем діяльності адвокатури, зокрема й етичних аспектів професійної адвокатської діяльності, зроблено у працях як українських, так і іноземних представниках юридичної науки, таких як: М. Ю. Барщевський, О. Д. Бойков, Т. В. Варфоломеєва, Д. П. Ватман, Ю. М. Грошевий, Я. П. Зейкан, З. З. Зінатуллін, А. Ф. Коні, М. Молло, О. Д. Святоцький, Н. М. Бакаянова, Д. П. Фіолевський, С. Я.чФурса, О. Т. Яновська та інші.

Однак, не применшуючи наукового вкладу зазначених вчених-правників, потребує комплексного та поглибленого дослідження питання щодо ролі, значення й впливу на адвокатську діяльність кодексу поведінки адвокатів, що зумовлює потребу дослідити основні аспекти даної тематики.

Юридична етика обумовлена специфікою професійної діяльності, особливостями його морального і соціального положення. Необхідність підвищених моральних вимог, а отже, і особливої професійної моралі, як показує історичний досвід, виявляється насамперед у лікарській, юридичній,педагогічної, наукової, журналістської та художньої діяльності, в тих сферах, які безпосередньо пов'язані з вихованням і задоволенням потреб особистості.

Особливості професійної діяльності адвоката настільки своєрідні і так істотно зачіпають права і інтереси людей, що вимагають окремої характеристики з точки зору їх впливу на моральний зміст цієї діяльності.

Адвокатська етика є видом професійної етики юриста. І оскільки адвокат постійно стикається з різноманітними етичними дилемами, здійснюючи професійну діяльність, адвокатська етика визначає деонтологічні стандарти діяльності адвоката, враховуючи особливості адвокатури як правозахисного інституту держави.

Оскільки адвокату та адвокатурі, як правозахисному інституту, відведено особливу роль у суспільстві, то до адвокатів пред'являються підвищені моральні вимоги. Можна говорити про підвищені моральні вимоги і як до людини, і як до представника професії. Саме тому в деяких країнах особливу увагу звертають на моральні якості осіб, які тільки збираються набути

статусу адвоката. Так, у США існує практика перевірки етичної поведінки майбутніх юристів ще на етапі зарахування до навчального закладу [1].

Професійні моральні вимоги повинні бути систематизовані, конкретизовані та закріплені у певних кодексах чи правилах етики адвоката.

Загальновідомо, що адвокат, відповідно до Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятого у жовтні 1988 року, посідає окреме особливе місце серед інших юридичних професій, адже він виконує унікальну та універсальну функцію у суспільстві – захищає права та свободи громадян. Важливо дізнатися, наскільки поняття моральності співпадає з основними принципами адвокатської діяльності на практиці? Правилами адвокатської етики, затвердженими установчим з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року, закріплені такі базові принципи адвокатської діяльності, як незалежність та свобода професійної діяльності адвоката, дотримання законності, компетентність і добросовісність, пріоритет інтересів клієнта, неприпустимість конфлікту інтересів, чесність та добропорядна репутація адвоката та ін.[2].

Проте, далеко не всіх цих принципів дотримаються адвокати під час виконання своїх професійних обов'язків, а інколи й порушують їх, і що особливо неприпустимо, не несуть за це ніякої відповідальності.

Розглядаючи питання професійної етики адвоката та її закріплення, необхідно звернутися до Рекомендації R(2000)21 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків, де закріплено, що адвокатським колегіям або іншим професійним об'єднанням адвокатів належить розробити професійні стандарти і кодекси поведінки [3]. Отже, такі правила мають бути складені без втручання держави професійними об'єднаннями адвокатів. Вбачається, що саме представники даної професії можуть визначити необхідні моделі поведінки адвоката, ґрунтуючись на міжнародних стандартах діяльності адвокатури. Професійні асоціації адвокатів відіграють важливу роль також і у підтриманні професійних стандартів та етичних норм. Саме цим забезпечується відповідальність професійних об'єднань за зміст цих правил.

Таким чином, адвокат має діяти не тільки в інтересах тих осіб, яких він захищає, а й в інтересах права в цілому. На адвоката покладено цілий комплекс зобов'язань як юридичного, так і морального характеру, які часто вступають у взаємну суперечність. Професійна етика адвоката є специфічною формою прояву моралі в цілому. В даному випадку мова йде про сукупність конкретизованих загальних моральних принципів, норм стосовно діяльності адвоката.

Список використаної літератури:

1. Бралатан В. П. Професійна етика. Навчальний посібник / В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Здирко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – С. 9.

2. Правила адвокатської етики: затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09.06.2017 р. URL: http://vkdka.org/wp-content/uploads/2017/07/PravilaAdvokatskojiEtiki 2017.pdf.

3. Рекомендація R(2000)21 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.scourt.gov.ua/…/Рекомендація%20№%20R% 20(2000)%2021.doc

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Биковський Г.В.
студент 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

АКТУАЛЬНИ ПРОБЛЕМИ РЕКЛАМИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Адвокатська діяльність являє собою незалежну професійну діяльність адвоката щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту, де на перший план виходять такі вимоги, як законність, етичність, професіоналізм та добропорядність; вона має оплачуваний характер, є джерелом існування адвоката. Стає питання якими засобами досягається прагнення адвоката розширити клієнтську базу чи отримати вигідне з фінансової точки зору доручення, і якою мірою вони узгоджуються з етичними стандартами адвокатської професії.

Адвокат за родом своєї професії покликаний надавати правову допомогу фізичним та юридичним особам, виступає суб'єктом ринку правових послуг. Як справедливо відзначає Т. Б. Пухова, в умовах ринкової економіки послуги, що надаються адвокатами, не становлять жодного винятку та перетворились на продукт, який підлягає реалізації та просуванню на ринку аналогічних послуг [3]. Найбільш дієвим засобом просування послуги на ринку є реклама.

Проблема реклами адвокатської діяльності вже тривалий час є предметом гострої дискусії, в якій на національному рівні висловлюються діаметрально протилежні думки: від фактичної заборони реклами в діяльності адвокатів до визнання адвокатської діяльності об'єктом реклами нарівні з іншими послугами на ринку. Натомість західна наука переймається тим, якою ж повинна бути реклама адвоката в сучасному світі. Проте однозначної відповіді та єдиних стандартів у цьому питанні немає. [3]

Серед дослідників етичних аспектів адвокатської реклами значного поширення та підтримки отримала позиція М. Ю. Барщевського, відповідно до якої реклама для адвоката заборонена, а інформація про його діяльність дозволена і, більше того, необхідна і корисна.

Однак значення та потенціал реклами у сфері адвокатури не варто і переоцінювати. За даними досліджень, попри всі очевидні переваги (комерційної) реклами, найбільш важливим джерелом інформації про адвоката, його діяльність було та залишається так зване «сарафанне радіо». Єдиним видом реклами яка може вважатися як ефективнішою так і поєднувати етичні аспекти адвокатської діяльності – є рекомендації знайомих осіб. Це єдиний вид реклами якій не може бути «підроблений» ні PR фахівцями, ні існуванням красивого офісу, ні гарними розмовами адвокатів. Тільки якість послуг. Безліч варіантів видів реклами адвокатських послуг не можуть, навіть, зрівнятися, з точки зору ефективності, з рекомендаціями знайомих осіб. [4] Більшість людей до адвоката звертаються, як правило, у складних життєвих обставинах і вибір за рекомендацією дає впевненість в адвокаті.

Популярність використання адвокатами реклами залежить від їхнього віку та характеру практики (схильними до рекламування є молоді адвокати, які здійснюють індивідуальну адвокатську діяльність або працюють у маленьких фірмах, концентруючись на юридичних справах окремих осіб, а не підприємств чи установ). Крім того, самі адвокати визнають, що обмеженість у використанні реклами пов'язана з тим, що вони досі вважають її трохи непристойною. «Коли ми повинні просувати себе, ми зосереджуємося на якостях, які важливі для нас: досвід, фаховість, переваги – але це не зачіпає наших клієнтів. …реклама є ефективною тоді, коли прагне пов'язати юридичні послуги з емоціями життєвих моментів» [3].

Особливості дотримання вимог адвокатської етики під час розробки та розміщення наочної реклами.

Рекламування адвокатської діяльності, повинно відповідати правилам адвокатської етики, затвердженим звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року.

«Виграє в усіх судах, розв'язує всі проблеми, рекламується на дереві, живе в крамниці алкогольних напоїв» – ось на такого захисника може натрапити українець у пошуках правової допомоги [6].

Досвід показує, що вимоги до рекламування діяльності адвокатів у країнах ЄС є більш суворими. В цих країнах у рекламі може бути лише ім'я, прізвище й телефон адвоката. Водночас в нашій країні адвокати, рекламуючи свою діяльність, далеко не завжди опікуються питання, аби поряд з їхніми рекламними матеріалами не було «недоречних» вивісок, наприклад, біля крамниць алкогольних напоїв та надгробків.

Багатьом відомі приклади, коли в одному російському місті поруч із табличкою з написом «Адвокат» була розміщена кольорова вивіска

«Волшебник», в іншому під рекламою адвоката – магазин алкогольних напоїв [6].

У зв'язку з цим адвокати повинні стежити, щоб їх реклама не тільки відповідала визначеним в Правилах адвокатської етики вимогам, а ще й мають добирати «доречне» сусідство. Адже все це формує репутацію та враження клієнта про адвоката. Так само є неприпустимою реклама адвокатських послуг на тротуарі або на шматку картонної коробки, прикріпленому до дерева.

Реклама адвокатської діяльності в мережі Інтернет. Дев'ятого червня 2017 року звітно-виборним з'їздом адвокатів України було затверджено оновлені Правила адвокатської етики (далі – Правила). Правила були доповнені новими положеннями щодо дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет.

На сьогоднішній день адвокати ведуть блоги, роблять твіти та створюють публікації на різних сайтах соціальних мереж, як щодо особистого, так і професійного аспекту життя. Як і інші, адвокати створюють особисті та професійні профілі на таких сайтах, як Facebook, Twitter, LinkedIn та ін. Адвокати та юридичні фірми також все частіше «ведуть» блоги, орієнтовані на огляд змін до законодавства чи аналіз правових чи політичних подій. Безумовно, адвокати будуть продовжувати стежити за тенденціями в Інтернеті та знаходити нові способи встановлення присутності на соціальному рівні.

В той же час адвокати при користуванні соціальними медіа повинні бути обережними та уникати будь-якої непрофесійної чи неетичної поведінки.

Вітчизняні адвокати при здійсненні професійної діяльності зобов'язані виконувати нововведені норми Правил адвокатської етики щодо дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет.

Зокрема, відповідно до ст. 57 Правил адвокат може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому.

Адвокат при користуванні соціальними мережами, Інтернет-форумами та іншими формами спілкування в мережі Інтернет повинен дотримуватись своїх професійних обов'язків, передбачених чинним законодавством України, цими Правилами, рішеннями З'їзду адвокатів України та Ради адвокатів України.

Таке користування соціальними мережами повинно відповідати принципам незалежності; професійності; відповідальності; чесності; стриманості та коректності; гідності; недопущення будь-яких проявів дискримінації; толерантності та терпимості; корпоративності та збереження довіри суспільства; конфіденційності.

Відповідні статті Правил адвокатської етики (ст.58-60), хоча і носять рекомендаційний характер але встановлюють конкретні вимоги до

обмеження використання мережі Інтернет для реклами, спілкування, забезпечення конфедіційності та збереження інформації щодо клієнта.

Адвокату слід обережно здійснювати адвокатську діяльність за допомогою соціальних мереж, Інтернет-форумів та інших форм спілкування в мережі Інтернет шляхом надання правової допомоги, професійних порад та юридичних консультацій, адресованих та/або доступних необмеженому колу осіб.

На жаль, аналіз мережі показує часті випадки порушення вищевказаних норм в частині некоректності, нестриманості, нечесності у написанні публікацій/ постів / твітів / коментарів. Випадки образливої поведінки та агресії в мережі також є поширеним явищем.

Відповідальність за порушення встановлених вимог до реклами адвокатської діяльності в мережі Інтернет.

Порушення правил адвокатської етики є дисциплінарним проступком адвоката і підставою для притягнення останнього до дисциплінарної відповідальності відповідно до ст. 35 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1].

На мою думку, певна проблематика присутня і при встановленні суб'єкта порушення Правил щодо дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет. Наразі жодного порядку ідентифікації адвоката в мережі Інтернет не розроблено. Єдиним здійсненим кроком в цьому напрямку є розроблені, але не впроваджені, зміни у відображенні профайлу адвоката в Єдиному реєстрі адвокатів, який серед іншого міститиме інформацію щодо аккаунтів адвоката у соціальних мережах.

Недосконалими залишаються ідентифікації порушника та спосіб доведення факту, що при здійсненні дисциплінарного порушення за конкретним ідентифікованим пристроєм або сторінкою в соціальній мережі знаходився саме цей адвокат, а не інша особа або це фейк. І навпаки – коли буде необхідно встановити, що на перший погляд фейковий аккаунт або аккаунт вигаданого персонажа належить саме адвокату й використовується ним з метою обходу правил [6].

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI. Відомості Верховної Ради. 2013. № 27. Ст. 282.

2. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17.

3. Бірюкова А. Реклама адвокатської діяльності як прояв впливу процесу глобалізації. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 8. С. 202-206.

4. Костін І. Реклама адвокатської діяльності. Думка адвоката. URL: https://blog.liga.net/user/kostin/article/2816

5. Каменських П. Обачність убереже від збитків. Закон і бізнес. 2018. № 31. URL: https://zib.com.ua/ua/133968-za_scho_advokativ_karayut_u_es_i_ne_karayut_v_ukraini.html

6. Коломійчук В. Адвокатська етика в мережі Інтернет: проблемні питання URL: https://blog.liga.net/user/vkolomiychuk/article/30605

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Свида Олексій Георгійович***

Бобовська М.К., Ткаченко А.М.,
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Адвокатська етика – належна поведінка адвоката, приписувана корпоративними правилами у випадках, коли правові норми не встановлюють для нього конкретних правил поведінки. Надзвичайне значення функціонального навантаження адвокатури вимагає від юристів дотримуватися високих етичних норм поведінки; в той же час специфіка обов'язків, визначає необхідність збалансувати службу адвоката з інтересами окремого клієнта з інтересами суспільства в цілому, дотримуючись принципів законності та верховенства права. Тому правила професійної адвокатської етики мають бути такими, якими повинен керуватися юрист при виборі відповідних варіантів професійної поведінки.

Розвиток адвокатської діяльності та дотримання юристами спеціальних деонтологічних вимог та правил є необхідною важливою умовою повноцінного функціонування адвокатури, її виконання важливої соціальної ролі в демократичному суспільстві.

Питання адвокатської етики постійно знаходиться в полі зору як науковців, так і практикуючих юристів, незважаючи на те, що ці питання залишаються недостатньо вивченими. О.Г. Яновська зазначає, основні положення про роль адвокатів визначають функції та обов'язки адвокатів. Адвокати, захищаючи права своїх клієнтів та відстоюючи інтереси правосуддя, повинні сприяти захисту прав людини та основних свобод, визнаних національним та міжнародним правом. У будь-якому випадку та у всіх випадках діють незалежно й сумлінно відповідно до закону та

визнаних стандартів й професійної етики юриста. Юристи завжди суворо дотримуються інтересів своїх клієнтів. «У той же час» адвокати за будь-яких обставин зберігають честь і гідність, притаманні їхній професії, як відповідальних працівників у сфері здійснення правосуддя [1, с.35].

Моральне ставлення завжди було необхідне не тільки для народів, але і для «професійних майстерень». Кожен представник юристів хоче зробити кар'єру. До цього є лише один шлях: здобути хороше ім'я та репутацію. Цього неможливо досягти без системи моральних принципів, яких повинен дотримуватися юрист протягом усього свого професійного життя. До цієї системи належать такі принципи: порядність, етичність, сумлінність, прагнення до висот професіоналізму, скромність і самокритичність, доброчесність і наполегливість, конфіденційність, почуття відповідальності, поміркованість і педантичність.

Моральне ставлення та психологія юриста в цілому формуються внаслідок впливу певних факторів. До таких факторів Д. П. Фіолевський відноситься: відсутність влади; фінансова незалежність від держави; тільки самостійність; однобічна позиція адвоката [2].

Етика юриста – це певною мірою проблематично. Ось чому основні принципи моралі професійної адвокатури – однакова чесність, компетентність та добросовісність – не тільки були проголошені, але й детально розроблені давно. Загальний кодекс правил для адвокатів Європейського співтовариства зазначає, що Правила професійної етики передбачають добровільне виконання тими, хто підлягає їх дії, щоб гарантувати, що адвокат виконує свої обов'язки способом, прийнятним у будь-якій цивілізованій суспільство.

Звичайно, наприклад, у Кодексі поведінки європейських адвокатів ССВЕ неможливо зібрати та викласти всі можливі ситуації етичної поведінки адвоката. У кодексі зазначаються основоположні принципи діяльності адвоката, яких він має неухильно дотримуватися. Відповідно до Кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства до них належать: принцип незалежності; принцип довіри і особливої порядності; принцип конфіденційності; принцип додержання правил інших об'єднань адвокатів; принцип неприпустимих для адвокатів видів діяльності; принцип обмеження особистої реклами; принцип домінантності інтересів клієнта [3].

У вступі до Кодексу правил для адвокатів Європейського співтовариства зазначається, що адвокат має особливу роль у будь-якому суспільстві. Його обов'язки не обмежуються виконанням свого обов'язку відповідно до закону. Адвокат повинен діяти в інтересах закону в цілому, а також в інтересах тих, чиї права та свободи йому покладені на захист; не тільки діяти в суді від імені клієнта, але і надавати йому юридичну допомогу у вигляді порад. У зв'язку з цим у юриста є цілий комплекс зобов'язань, як юридичних, так і моральних, які часто вступають у взаємний конфлікт [3].

Правила професійної етики вимагають добровільного виконання ними тих, до кого вони звертаються, для того, щоб адвокат виконував свої обов'язки, як це прийнято в будь-якому цивілізованому суспільстві. Недотримання адвокатом цих правил карається аж до застосування дисциплінарних санкцій щодо нього [4].

Таким чином, професія права є важливою гарантією захисту прав людини у відносинах з органами державної влади. Це створює особливі вимоги до юридичної деонтології. Наявність чітких стандартів адвокатської етики, які відповідають загальновизнаним міжнародним стандартам, вважається необхідною умовою, без якої довіра до юристів неможлива.

Список використаної літератури:

1. Яновська О. Г. Адвокатура України: Навчальний посібник / О. Г. Яновська. – К.: Юрінком Інтер, 2007. С. 35–36.

2. Фиолевский Д.П. Записки адвоката. К.: Видавництво політичної літератури України, 1987. 97с.

3. Загальний кодекс правил для адвокатів Європейського Співтовариства, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських об'єднань та спілок адвокатів Європи 28 жовтня 1988 р. з поправками від 28 листопада 1988 р., 6 грудня 2002 р., 19 травня 2006 р. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України «Адвокатура в Україні». К. : Юрінком, 2000. № 1.

4. Кодекс поведінки європейських адвокатів / URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshi-dokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_advokativ(ukr).pdf

5. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 12 червня 2017 р.: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Божко К. В.
студентка 2 курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Професія адвоката у юридичній сфері передбачає високі стандарти щодо особи адвоката, яка має характеризуватися безсумнівною моральною силою, відповідальним ставленням до виконання професійних обов'язків, відданістю справі. Кожна особа бачить захисника своїх прав незалежним, принциповим, порядним, чесним та компетентним у своїй справі. Специфічний та комплексний характер діяльності та обов'язків адвоката вимагають дотримання особливих правил, принципів, а також вимог щодо повноцінного виконання його функцій. Саме тому ми звертаємося до поняття «етика адвоката».

Адвокатська етика – це наука про моральні вимоги та відносини, які виникають під час здійснення адвокатської діяльності, про моральні приписи, якими керується адвокат під час виконання своїх функціональних обов'язків [3]. Тобто, адвокатська етика пронизує і надає особливого змісту діям кожного адвоката, забезпечує довіру суспільства до адвокатури та допомагає вирішувати конфліктні ситуації, які виникають під час здійснення адвокатської діяльності. Адвокатська етика визначає загальні приписи щодо ідеальних форм поведінки адвоката, правила, в яких зазначені належні або неприпустимі форми поведінки адвоката [1].

Переважну більшість етичних норм містять нормативні акти адвокатської корпорації, насамперед, це Правила адвокатської етики, в яких закріплені основні принципи, обов'язки та відносини адвоката з клієнтом, колегами, судом та іншими учасниками судового провадження.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає дотримання Правил адвокатської етики як одного з основних професійних обов'язків адвоката. Ці Правила передбачають добровільне виконання їх тими, на кого поширюється їхня дія, для забезпечення виконання адвокатом своїх обов'язків так, як це прийнято в будь-якому цивілізованому суспільстві. Недодержання адвокатом цих правил карається застосуванням до нього дисциплінарних санкцій [4].

Щодо міжнародно-правових документів з питань адвокатської етики, то таким є Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства 1988 року. У вступі цього кодексу вказується про те, що адвокат відіграє особливу роль в будь-якому суспільстві і має свої певні зобов'язання перед ним. За кодексом, адвокат має діяти в інтересах права в цілому так само, як і в інтересах тих, чиї права і свободи йому довірено

захищати, а також не лише виступати в суді від імені клієнта, а й надавати йому юридичну допомогу у вигляді порад і консультацій [2].

У зв'язку з цим на адвоката покладається цілий комплекс зобов'язань як юридичного, так і морального характеру, які часто вступають у взаємну суперечність.

Отже, можна сказати, що адвокатська етика є системою правил поведінки адвоката, які забезпечують здійснення адвокатської діяльності на високому професійному рівні та дають змогу реалізувати особливе призначення адвокатури. Вона є невід'ємною частиною у сфері адвокатів,яка забезпечує нормальне функціонування адвокатури та професійне виконання обов'язків.

Список використаної літератури:

1. Білоус К. Сутність адвокатської етики як необхідної умови здійснення адвокатом своєї діяльності // Юридичний журнал. – 2010. – № 7.

2. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01.10.1988.

3. Адвокатська етика. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Адвокатська_етика

4. Правила адвокатської етики від 09.06.2017 [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Бондаренко Є.А. Бодюл Д.А
студентки 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНІСТІ

Дисциплінарна відповідальність як один із видів юридичної відповідальності постійно перебуває у полі зору науковців. Зі зміною соціально-економічних умов розвитку України розпочався процес реформування законодавства, однак і досі тривають численні дискусії з приводи дисциплінарної відповідальності щодо адвоката.

Дисциплінарна відповідальність адвоката за невиконання вимог етики є важливим і необхідним складником його процесуального статусу,

який забезпечує високий рівень фаховості адвоката правника та цілісності адвокатури як правозахисного інституту громадського суспільства.

Незважаючи на те, що адвокат – це насамперед високоосвічена людина, він залишається слугою закону та справедливості під час своєї роботи та поза нею. Порушення правил етики виявляється дисциплінарним правопорушенням, що тягне за собою дисциплінарну відповідальність. Так само, як лікар не має морального права відмовити пацієнту в наданні необхідної медичної допомоги, так і адвокат не може відмовити людині, яка страждає від беззаконня.

Питання адвокатської етики та дисциплінарної відповідальності було предметом розгляду науковців та юристів, зокрема, Н. Бакаянової, К. Білоус, Т. Варфоломеєвої, Є. Васковського, О. Святоцького, М. Молло та ін. Однак це питання залишається актуальним і потребує подальшого розгляду.

Що стосується загальної дисциплінарної відповідальності адвоката, ці питання регулюються розділом VI Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1] та Правилами адвокатської етики, затвердженими з'їздом адвокатів України у 2017 році [2].

Правила насамперед служать орієнтиром для використання юристами при врівноваженні, практичній координації їх різноманітних, а іноді й суперечливих професійних прав та обов'язків відповідно до статусу, основних завдань адвоката, а також закріпити єдину систему критеріїв оцінки етичних аспектів поведінки адвоката в дисциплінарному провадженні кваліфікаційних та дисциплінарних комісій адвокатури [2].

Дисциплінарний проступок адвоката – це перш за все винне діяння адвоката, що може бути вчинене як при здійсненні професійної, так і іншої діяльності, яке особливо виражається у порушенні вимог законодавства про етику адвоката, а також в цілому законодавства, яке здійснює регулювання адвокатської діяльності, чим заподіюється шкода перш за все клієнту, так і адвокатурі в цілому, шляхом приниження її авторитету.

А. І. Русанова наводить такі приклади порушень адвокатської етики, наслідком яких є дисциплінарна відповідальність: безпідставно затягувати справу з метою отримання більшого збору; диктант клієнта завідомо неправдивих доказів; будь-які зовнішні сумніви щодо точності інформації та документів, що надходять від клієнта; пасивність адвоката у процесі, недекларування клопотань, щоб не дратувати суддю; незаконні угоди з обвинуваченим та іншими [3, с. 17]. Вона також відзначає актуальність питання відповідальності адвоката за поширення своєї посади в Інтернеті. Відповідно до ст. 12 ПАЕ при всій своїй діяльності адвокат повинен підтверджувати повагу до адвокатської професії, яку він уособлює, до її сутності та суспільних цілей, щоб сприяти підтримці та підвищенню поваги до неї в суспільстві [2].

Адвокат не повинен вживати дій, спрямованих на обмеження права людини на захист, професійні права адвокатів, незалежність адвокатської професії,.. Цих принципів слід дотримуватися у всіх сферах діяльності юриста: професійних, громадських, журналістських та інших. Тому дія цієї норми поширюється на діяльність юриста в Інтернет-ресурсах, оскільки вона повністю охоплена поняттям громадської чи журналістської діяльності [4, с. 16].

Приклади порушень адвокатської етики, що спричиняють дисциплінарну відповідальність, включають такі: 1) необґрунтоване затягування справи з метою отримання більшого гонорару; 2) позиція адвоката не суперечить закону, але по суті є аморальною. Наприклад, адвокат сумнівається у професійній придатності судді здійснювати правосуддя; 3) диктант клієнта завідомо неправдивих доказів; 4) будь-які зовнішні сумніви щодо достовірності інформації та документів, що надходять від клієнта; 5) затримка адвокатом справи, порушення судових засідань з вини адвоката, затримки, нетактовні заяви; 6) незаконні операції з прокуратурою або судом; 7) пасивність адвоката в процесі; 8) гра на низьких почуттях (помста або власний інтерес), особливе розпалювання конфліктів.

Однак, слід звернути увагу, що норми, які регулюють дисциплінарну відповідальність адвокатів, потребують удосконалення. Варто розширити переліком дисциплінарних стягнень з урахуванням міжнародних стандартів та досвіду, доповнивши його такими стягненнями як штраф та догана, передбачити механізм погашення та дострокового зняття дисциплінарних стягнень.

Отже, дотримання професійної етики є важливою і дуже специфічною основою для роботи адвокатів-юристів. На жаль, чинна законодавча база не регулює діяльність адвокатів таким чином, щоб уникнути можливих суперечностей між етичними та правовими нормами, що і потребує вдосконалення. Нам також потрібен реальний механізм контролю за дотриманням адвокатами стандартів професійної етики та відповідальності за їх порушення, який би забезпечив гідний рівень юридичної допомоги, яку надають адвокати.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

2. Правила адвокатської етики : затв. Звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 09.06.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vkdka.org/pravila-advokatskoji-etiki-zatverdzheni-zvitno-vibornim-zjizdomadvokativ-ukrajini-2017-roku/.

3. Русанова О. І. Підстави притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за чинним законодавством / О. І. Русанова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2014. – Вип. 10-1(2). – С. 14–16.

4. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна відповідальність адвокатів в країнах ЄС та в Україні / Т. Б. Вільчик // Форум права. – 2015. – № 4. – С. 38–44.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Бугор Х. В., Дерко В.Р.
студентки 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП ЧЕСНОСТІ ТА ДОБРОПОРЯДНОЇ РЕПУТАЦІЇ АДВОКАТА ЯК НОВЕЛА ПРАВИЛ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ

В останні роки в Україні відбувається низка реформ в різноманітних сферах суспільного життя. Так, зокрема, не оминули увагою реформи і в правовій сфері. Поряд із реформою судоустрою, прокуратури, а також відповідного процесуального законодавства було також реформовано суттєво інститут адвокатури. В результаті відповідних реформ особливу увагу було приділено засаді чесності та добропорядної репутації адвоката, яка фактично стала новацією Правил адвокатської етики. Тому, на наше глибоке переконання доцільно дослідити сутність даного принципу адвокатської етики, оскільки на сьогодні в науковій спільноті даний принцип взагалі не було досліджено.

Варто зазначити, що 15 лютого 2019 року на національні Правила етичної норми були доповнені ст. 121 «Чесність та добропорядна репутації» та в статтях 44, 65 було внесено відповідні зміни [1].

Зрозуміло, що вище зазначені зміни суттєво підвищують авторитет адвокатської професії. Але разом з тим, вони й збільшують відповідальність адвоката, оскільки адвокат повинен мати бездоганну репутацію, щоб не дискредитувати професію адвоката та адвокатську спільноту в цілому.

Проте, слід зазначити, що такі зміни не були спонтанними, а були результатом кропіткої праці на міжнародному рівні. Міжнародні спільноти визнали принципи чесності та доброчесності основними, і членство в міжнародних професійних організаціях юристів без них було б неможливим. Як зазначається в Національній асоціації адвокатів України,

приєднання українських адвокатів до Міжнародної асоціації адвокатів та Ради європейських юристів та законодавчих товариств свідчить про високі моральні стандарти вітчизняних юристів. Такий крок яскраво свідчить про посилення уваги національної адвокатської спільноти до міжнародних етичних стандартів.

Відповідно до статті 121 «Чесність та добропорядна репутації», адвокат має бути поважним, чесним та гідним виконувати свої професійні обов'язки [1]. В свою чергу, окрім того, адвокату забороняється робити завідомо неправдиві твердження щодо характеру доручення, фактичних обставин, що мають відношення до нього, їх юридичної оцінки, прав та обов'язків адвоката, клієнта, а також сфери їх повноважень щодо представлення інтересів клієнта.

Разом з тим, відмічаємо, що згідно з частиною другою пункту 3 статті 34 Закону № 5076-V «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» порушення правил адвокатської етики є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності [2].

При цьому, слід зазначити, що комплексний аналіз міжнародних стандартів практики адвокатури, а також історичного розвитку української адвокатури, досвіду зарубіжних держав дозволяє зробити висновок, що чесність та чесна репутація – це головний принцип адвокатської етики, який слід застосовувати у всіх сферах адвокатської етики. Професійна діяльність, її компоненти повинні бути характерними для особистості адвоката, у зв'язку з чим, цей принцип вимагає закріплення серед Основних засад адвокатської етики.

Загальний кодекс правил для адвокатів Європейського Співтовариства, який прийнятий у 1988 році, вказує на пункт 2.2 «Довіра та особиста пристойність»: «Довірчі відносини між адвокатом та клієнтом можуть виникати лише тоді, коли останній цього не виконує. сумніваються в порядності, чесності та добросовісності юриста [3].

В свою чергу, Хартія основних принципів європейської юридичної професії від 24 листопада 2006 р. проголошує, що честь та гідність юридичної професії, доброчесність та бездоганна репутація юриста (параграф d) є одним із десяти основних принципів юридичної професії [4].

Таким чином, фактично, всі міжнародні стандарти адвокатської етики досліджуваний нами принцип визначають. Особливо важливо, що цей принцип знайшов своє втілення в національному законодавстві.

Отже, як ми бачимо, категорії «чесність» та «поважна репутація» вимагають уваги до уніфікації їх змісту в дисциплінарній практиці, оскільки під час обговорення Правил виникає багато питань щодо розуміння цих понять. Проте, в цілому, світова спільнота, як і вже національна адвокатська спільнота, закріпивши в правилах адвокатської етики досліджуваний принцип, вирішила дане питання.

Отже, в результаті проведеного комплексного дослідження правил етики адвокатів на національному та міжнародному рівні доходимо до висновку, що принцип чесності і добропорядної репутації адвоката є надзвичайно важливим як міжнародним стандартом адвокатської етики, так і вже національним, а тому чесність і добропорядна репутація адвоката повинна слугувати важливим орієнтиром, як для нинішніх, так і для майбутніх адвокатів.

Список використаної літератури:

1. Правила адвокатської етики від 09 червня 2017 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р.URL: www.rada.gov.ua.

3. Загальний кодекс правил для адвокатів Європейського Співтовариства, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських об'єднань та спілок адвокатів Європи 28 жовтня 1988 р. з поправками від 28 листопада 1988 р., 6 грудня 2002 р., 19 травня 2006 р. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України «Адвокатура в Україні». –К. : Юрінком, 2000. – № 1.

4. Хартія основоположних принципів діяльності європейських адвокатів від 24.11.2006 р.. URL: http://cay.org.ua/ua/104/

5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2006. 1728 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Вишневецька Л.С.
студентка 1-го курсу магістратури
соціально- правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із найважливіших соціальних та правових інститутів громадянського суспільства та правової держави на сьогодні є адвокатура. З урахуванням реформ, що відбуваються у нашій державі останніми роками, удосконалення інституту адвокатури привертає увагу науковців та практиків. Однак актуальною залишається проблема забезпечення

принципу конфіденційності адвокатської діяльності, межі його реалізації та гарантії.

Питання конфіденційності в адвокатській діяльності досліджували такі визнані вітчизняні вчені та практики як Н.М. Бакаянова, Т.В. Варфоломеєва, І.Ю. Гловацький, С.В. Гончаренко, О.Л. Жуковська, А.П. Задніпровський, С.М. Логінова, В.М. Хабібуллін; крім того, це питання розглядалось у працях таких зарубіжних вчених, як М.Ю. Барщевський, О.С. Горбунов, А.Ф. Коні, П.Є. Короткова, М. Молло, Ю.В. Пилипенко, А.М. Пшуков, А.Л. Ципкін та інші.

Наявність нормативного закріплення необхідності дотримання адвокатами принципу конфіденційності дозволяє клієнту розкрити перед адвокатом усі найпотаємніші деталі своєї справи і вселяє впевненість, що все, що клієнт повідомить своєму представникові залишиться під надійним захистом закону. Вважаємо, що у випадку ліквідації принципу конфіденційності з числа засад організації та діяльності адвокатури, адвокатура як недержавний самоврядний інститут втратив би свої характерні риси.

Дотримання принципу конфіденційності є необхідною передумовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом, без яких неможливе належне надання правової допомоги. Тому збереження конфіденційності будь-якої інформації, яка визначена як предмет адвокатської таємниці Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» або становить персональні дані про фізичну особу, які охороняються законодавством з питань захисту персональних даних, є правом адвоката у відносинах з усіма суб'єктами права, які можуть вимагати розголошення такої інформації, та обов'язком щодо клієнта і тих осіб, кого ця інформація стосується. Дія принципу конфіденційності не обмежена в часі.

Розголошення відомостей, що становлять адвокатську таємницю, заборонено за будь-яких обставин, включаючи незаконні спроби органів дізнання, слідства і суду допитати адвоката про обставини, що становлять адвокатську таємницю. На жаль, не всі адвокати, суди та слідчі дотримуються цього положення. Відомі випадки, коли адвокат давав свідчення в суді як свідок по кримінальному провадженню за обвинуваченням свого колишнього клієнта, якого він захищав на досудовому слідстві. Це є безумовною підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності [1].

Витоки принципу конфіденційності у діяльності не тільки адвокатів можна побачити вже в Стародавній Греції та Стародавньому Римі [2]. Римські юристи в судах звертали увагу головуючого на те, щоб він ні в якому разі не дозволяв адвокатам брати на себе роль свідків [3]. У подальшому зміст та законодавче регулювання принципу конфіденційності корегувалось, в різні періоди становлення правових

систем акцент зміщався то на права адвоката, то на права клієнта у правовідносинах між ними. На теперішній час у правовідносинах між адвокатом та клієнтом важливе значення має принцип конфіденційності для формування довірчих відносин між ними.

Принцип конфіденційності адвокатської діяльності реалізовується через інститут адвокатської таємниці, яка має як юридичний, так і етичний характер. Варто зауважити, що за своєю юридичною природою адвокатська таємниця, її режим має відношення саме до діяльності адвоката (в тому числі розповсюджується і на особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю). Проте, зміст ст. 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ст. 10 Правил адвокатської етики вказує також і на інших осіб, на яких розповсюджується режим адвокатської таємниці. До таких осіб відносяться помічник адвоката, стажист адвоката та особа, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом (технічний персонал). Досліджуючи досвід зарубіжних країн з питання дотримання принципу конфіденційності у роботі адвоката, можна помітити, що обов'язок збереження конфіденційності інформації працівниками офісу адвоката закріплено в законодавстві Нідерландів, Франції, Швеції. Проте, як і в законодавстві України, так і в законодавстві інших країн, необхідність забезпечення вказаними групами осіб адвокатської таємниці покладається саме на адвоката. Закріплення принципу конфіденційності потребує його адекватного правового захисту. За посилення гарантій адвокатської таємниці виступають науковці та практики. Зокрема, Т.В. Варфоломеєва справедливо відмічає наявність такого негативного фактору у діяльності адвокатів, як зростання кількості порушень адвокатської таємниці не тільки зі сторони правоохоронців, але й зі сторони самих адвокатів [4].

Таким чином, з огляду на необхідність комплексного підходу до проблеми забезпечення конфіденційності, вважаємо, що ця проблема потребує подальшого дослідження. Кожен адвокат повинен твердо засвоїти, що його відповідальне ставлення до чужої конфіденційної інформації дозволяє забезпечити захист прав і свобод людини і громадянина та підвищує авторитет адвокатської професії у сусільстві.

Список використаної літератури:

1. Шевердін М. Основні принципи адвокатської етики. Асоціація правників України. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://uba.ua/ukr/news/4919/

2. Бураева С. К. Об адвокатской тайне // Вестник бурятского государственного университета. – 2014. – № 2 – С. 263-265.

3. Адвокат – воин. Принципы и техника уголовной защиты [Текст] / [сост. А. В. Поляков]. – М. : СТАТУТ, 2007. – 447 с.

4. Варфоломеєва Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1 (14). – С. 7-20.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Вовченко М.М.
студент 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТА

У чинному законодавстві України чітко визначено, що за порушення трудової дисципліни, неналежне виконання своїх професійних обов'язків робітника або службовця може бути притягнено до дисциплінарної відповідальності.

Адвокат не є робочим або службовцем, проте також несе відповідальність за неналежне виконання професійних обов'язків. Відповідно до ч.1 ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку [1].

Із ч.2 ст.34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» випливає, що дисциплінарним проступком адвоката є:

1) порушення вимог несумісності;
2) порушення присяги адвоката України;
3) порушення правил адвокатської етики;
4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення;
5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків;
6) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування;
7) порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом.

Варто відзначити, що на рівні законодавства, конкретно не визначено поняття «дисциплінарного проступку», тому «проступком» можна вважати будь-яку провину адвоката, що не несе ніякої суспільної небезпеки, але має фактичну підставу для притягнення до дисциплінарної відповідальності.

У ст.35 Закону закріплено такі види дисциплінарних стягнень:

1) попередження; 2) зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року; 3) для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України.

Таким чином, постає проблема у таких видах дисциплінарних стягнень і відповідальності в цілому, адже вони не зовсім є доцільними. Це можна аргументувати тим, що до цієї класифікації, було б доречним додати обставини, які могли б пом'якшувати дисциплінарну відповідальність адвоката. Це можуть бути санкції у вигляді штрафів, грошових стягнень, процент від яких може сплачуватись як членський внесок на забезпечення реалізації органів адвокатського самоврядування. Як захід дисциплінарного стягнення, доцільно запропонувати догану адвокатові, який неналежно виконував свої професійні обов'язки.

Сьогодні багато науковців досліджують питання притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. У першу чергу, слід підтримати пропозицію М.А.Женіної щодо закріплення у законодавстві обставин, які пом'якшують і обтяжують дисциплінарну відповідальність адвоката. До перших слід віднести: заслуги, заохочення, визнання адвокатом своєї провини. Як обставини, що обтяжують відповідальність, слід розглядати вчинення адвокатом раніше дисциплінарного правопорушення, при цьому слід враховувати наявність не знятої дисциплінарної відповідальності [2,с.42].

На недостатність належного забезпечення дисциплінарних стягнень щодо адвокатів в Україні неодноразово зверталась увага і М.С. Косенко, яка пропонує введення такого засобу дисциплінарного впливу, як обговорення поведінки адвоката на конференції адвокатів регіону, а у виняткових випадках – на З'їзді адвокатів України, де можна заслуховувати адвокатів, які вчинили дисциплінарні проступки [3,с.118].

Варто зауважити те, що у даному випадку повинен діяти принцип пропорційності. А саме пропорційність повинна полягати у тому, щоб існував певний баланс між ступенем тяжкості вчиненого проступку адвокатом, обставинами його вчинення, і справедливістю покарання. При цьому, під час вирішення питання щодо виду дисциплінарної відповідальності, потрібно також врахувати стаж роботи адвоката, його відзнаки та винагороди, професійні та ділові якості, а також наявність чи відсутність притягнення до відповідальності раніше.

Слід зазначити, що саме у такий спосіб можна було б значно підвищити рівень відповідальності за свої обов'язки перед клієнтами, а також якість надання правової допомоги в цілому.

Враховуючи викладене, можна дійти висновку, що інститут дисциплінарної відповідальності адвокатів потребує змін, а саме розширення видів дисциплінарної відповідальності адвокатів, та закріплення обставин у законодавстві України, які пом'якшують її.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 червня 2012 р. № 5076-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна відповідальність адвокатів в країнах ЄС та в Україні / Т. Б. Вільчик // Форум права. – 2015. – № 4. – С. 38–44 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12381/1/Vilchyk_38-44.pdf

3. Вільчик Т.Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів /Т. Б. Вільчик // Інформація і право. № 3(15)/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ippi.org.ua/sites/default/files/vilchik.pdf

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Главчева А.Е.
студентка 2-ого курсу факультету прокуратури та слідства Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ

В юридичній науці сформулювалася значна кількість пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України, що регулює притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності.

Вважається, що в міжнародному праві прав людини, свій початок бере зобов'язання держави, яка захищає адвокатів від несправедливого та довільного дисциплінарного переслідування. До дисциплінарної відповідальності може бути притягнуто адвоката лише в порядку та з підстав, передбачених Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.01.2017. Це питання докладно регулюється в розділі VI, статті 33-42 цього Закону.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» спрямовує адвокатів на постійне вдосконалення методів та професійних знань.

Небажання адвоката регулярно поповнювати свої знання, вивчати й застосовувати передовий досвід роботи в адвокатурі, розцінюється як дисциплінарний проступок, з усіма його наслідками.

Порушення Правил адвокатської етики являється однією з підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності в порядку, передбаченому чинним законодавством про адвокатуру та адвокатську діяльність, а також актами Національної асоціації адвокатів України.

Правила адвокатської етики мають на меті уніфіковане закріплення досвіду української адвокатури та традицій у сфері тлумачення норм адвокатської етики, а також загальновизнаних деонтологічних норм і правил, прийнятих у міжнародному адвокатському співтоваристві.

Звертаючи увагу на те, що адвокат – це перш за все правник, високоосвічена людина, представник високоповажної корпорації, він під час роботи й поза її межами залишається слугою закону і справедливості. Порушення Правил адвокатської етики виявляються самі по собі дисциплінарним проступком, що тягне за собою власне дисциплінарну відповідальність.

Дисциплінарне стягнення застосовується до адвоката безпосередньо за виявлення проступку, але не пізніше як через рік із дня його виявлення. А саме це: порушення вимог несумісності; порушення присяги адвоката України; порушення правил адвокатської етики; розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом. Не є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності винесення судом або іншим органом рішення не на користь його клієнта, скасування або зміна судового рішення або рішення іншого органу, винесеного у справі, в якій адвокат здійснював захист, представництво або надавав інші види правової допомоги, якщо при цьому не було вчинено дисциплінарного проступку [1].

Адвокат може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності відповідно за порушення Правил адвокатської етики його помічником, якщо адвокат:

1) не забезпечив ознайомлення останнього з Правилами адвокатської етики;

2) не здійснював належного контролю за діями помічника, залученого ним до виконання окремих робіт за доручення, передбаченим угодою між адвокатом і клієнтом про надання правової допомоги;

3) своїми розпорядженнями й порадами або особистим прикладом сприяв порушенню помічником Правил адвокатської етики.

При застосуванні дисциплінарних стягнень за порушення Правил адвокатської етики дисциплінарні органи адвокатури мають виходити із

загальних засад юридичної відповідальності, зокрема повинні застосовувати заходи дисциплінарної відповідальності лише за винні порушення.

Дотримання правил адвокатської етики є одним з основних професійних обов'язків адвоката. Систематичне або грубе одноразове порушення Правил адвокатської етики є підставою для накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від 1-го місяця до 1-го року; таке ж порушення, що підриває авторитет адвокатури України, є підставою для накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю.

Таким чином, перед законодавцями наразі постає проблема врегулювання дійсних розбіжностей, що мають місце у частині дисциплінарної відповідальності адвокатів, оскільки без її вирішення є неможливий належний захист прав та обов'язків адвокатів, забезпечення нормального процесу їх діяльності.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.01.2017 р.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Гончаренко К.В.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПОРЯДКУ ПРИТЯГНЕННЯ АДВОКАТА ДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Чинне законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність встановлює, що дисциплінарним провадженням визнається процедура розгляду письмової скарги, яка містить відомості про наявність у діях адвоката ознаки дисциплінарного проступку. Адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності лише в порядку дисциплінарного провадження, з підстав вчинення ним дисциплінарного проступку, види якого передбачені статтею 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Дисциплінарне провадження

стосовно адвоката здійснюється в особливому порядку. Адвокат вважається невинуватим у вчиненні дисциплінарного проступку і не може бути підданий дисциплінарному покаранню, доки його вину не буде доведено в законному порядку і встановлено рішенням дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Адвокат не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні дисциплінарного проступку. Обов'язок доказування вини адвоката у вчиненні дисциплінарного проступку покладається на особу, яка ініціює дисциплінарне провадження стосовно адвоката. Звинувачення адвоката не може ґрунтуватися на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини адвоката тлумачаться на його користь.

Серед характерних особливостей процедури притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності адвоката є той факт, що ініціювати дисциплінарне провадження може будь-яка особа, якій стало відомо про факти поведінки адвоката, що за законодавством, є підставою для дисциплінарної відповідальності. У якості пропозицій змін до законодавства пропонується удосконалити процедуру дисциплінарного провадження та заповнити прогалини, які є в чинному законодавстві. Так, у законопроекті визначено коло осіб, які можуть подати скаргу щодо поведінки адвоката, зокрема подати скаргу мають право:

– клієнт адвоката;

– адвокат щодо дисциплінарного проступку, вчиненого іншим адвокатом;

– прокурор, який брав участь у справі, у якій адвокат вчинив дисциплінарний проступок;

– слідчий, керівник органу досудового розслідування щодо дисциплінарного проступку, вчиненого адвокатом під час досудового розслідування;

– рада адвокатів регіону щодо несплати адвокатом щорічного внеску;

– особа, чиї права, свободи та інтереси порушені адвокатом у зв'язку із здійсненням ним адвокатської діяльності [1].

Перша стадія дисциплінарного провадження поєднує у собі, як одноосібні, так і колегіальні дії, зокрема, після реєстрації протягом 3-х днів заяви (скарги) на поведінку адвоката призначаються один із членів дисциплінарної палати для перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката, який отримує у адвоката письмове пояснення по суті справи [2]. Члену дисциплінарної палати, який проводить перевірку відомостей про дисциплінарний проступок адвоката, надано повноваження опитувати осіб, яким відомі обставини по суті. дисциплінарного поступку, також він має право на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, керівників юридичних осіб будь-якої форми власності, громадських об'єднань тощо для проведення перевірки

відомостей про дії (бездіяльність) адвоката. За результатами такої перевірки складається відповідна довідка, що передається на розгляд кваліфікаційно-дисциплінарної комісії. У цьому документі особа, яка здійснювала перевірку, викладає виявлені обставини по суті справи та робить висновки і надає пропозиції щодо наявності підстав для порушення дисциплінарної справи. Тобто перша стадія дисциплінарного провадження стосовно поведінки адвоката здійснюється одноосібно.

Друга стадія порушення дисциплінарної справи передбачає колегіальність у прийнятті рішень; зокрема, дисциплінарна палата кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури більшістю голосів членів палати, які беруть участь у її засіданні, вирішує питання про порушення або відмову в порушенні дисциплінарної справи стосовно адвоката. Характерною рисою цієї стадії є те, що рішення про порушення або відмову в порушенні дисциплінарної справи може бути оскаржено до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури або до суду.

Третя стадія – розгляд дисциплінарної справи – здійснюється протягом 30 днів із дня її порушення, і передбачає заслуховування члена дисциплінарної палати, який проводив перевірку відомостей про дисциплінарний проступок адвоката; пояснень адвоката; особи, яка ініціювала питання про неправомірну поведінку адвоката; інших зацікавлених осіб.

Четверта стадія дисциплінарного провадження – це прийняття рішення у дисциплінарній справі. Рішення у дисциплінарній справі має бути вмотивованим. Під час обрання виду дисциплінарного стягнення враховуються обставини вчинення проступку, його наслідки, особа адвоката та інші обставини. Адвокат чи особа, яка ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність адвоката, має право оскаржити рішення у дисциплінарній справі протягом тридцяти днів з дня його прийняття до Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури або до суду. Важливим нововведенням у законопроекті «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є також те, що оскарження рішення про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності зупиняє застосування дисциплінарного стягнення.

Проаналізувавши вищевикладене, варто відзначити, що, незважаючи на те, що питанню дисциплінарного провадження щодо адвоката було приділено чималу увагу науковців, воно залишається актуальним й досі. Необхідність подальшого дослідження окресленої проблематики обумовлюється необхідністю наукового і практичного вивчення правового регулювання юридичної відповідальності адвоката, в тому числі й дисциплінарної відповідальності, в правозахисній діяльності в України на сучасному етапі розвитку суспільства і держави. Дисциплінарна відповідальність адвоката є окремим видом його професійної відповідальності, що полягає у застосуванні до адвоката в порядку,

визначеному законодавством, дисциплінарного стягнення за вчинення ним дисциплінарного проступку.

Щодо змін, які можуть доповнити Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», вважаю за доцільне закріпити міжнародні принципи процедури розгляду дисциплінарної скарги.

Міжнародні принципи дисциплінарної процедури щодо адвокатів відображені у законодавстві України про адвокатуру та адвокатську діяльність, хоча й не закріплені у вигляді самостійного переліку. Доцільно підтримати точку зору Н.М. Бакаянової щодо виокремилення принципів дисциплінарного провадження, які випливають з міжнародних актів адвокатури: 1) незалежності дисциплінарної процедури; 2) неупередженості при розгляді дисциплінарної справи; 3) повного та об'єктивного дослідження обставин справи; 4) змагальності; 5) територіальності; 6) конфіденційності; 7) колегіальності прийняття рішень; 8) права на правову допомогу; 9) пропорційності дисциплінарного стягнення дисциплінарному проступку адвоката; 10) оскарження рішення у дисциплінарній справі. Подальше удосконалення порядку притягнення адвокатів до дисциплінарної відповідальності має відбуватися у напрямку дослідження принципів дисциплінарної процедури та внесення відповідних змін та доповнень до законодавства України про адвокатуру та адвокатську діяльність [3].

Список використаної літератури:

1. Проект Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність № 2679-VIII від 07.02.2019 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557

2. Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність [Електронний ресурс] // ЗАТВЕРДЖЕНО рішенням Ради адвокатів України. – 30. – Режим доступу до ресурсу: 2017-11-15-polozhennya-257_5a3933737f17a.pdf.

3. Бакаянова Н.М. Імплементація міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів у законодавство України // Прикарпатський юридичний вісник. – 2017. – №1. – С. 179-183.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Гончарук В.І.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИПИ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Сьогодні адвокатура є не лише інститутом, що стоїть на захисті прав та інтересів людини і громадянина, а й виступає рушійною силою реформаційних процесів, що відбуваються у правовій системі нашої держави. Надзвичайна важливість функціонального навантаження адвокатури вимагає від адвокатів слідування високим етичним стандартам поведінки.

Правила адвокатської етики містять основні принципи – керівні, фундаментальні засади, які визначають міру належної та необхідної поведінки адвоката, крізь призму яких і має здійснюватися професійна діяльність адвоката. Такими принципами адвокатської етики є: незалежність та свобода адвоката у здійсненні адвокатської діяльності; дотримання законності; пріоритет інтересів клієнта; неприпустимість конфлікту інтересів; конфіденційність; компетентність та добросовісність, поваги до адвокатської професії, чесності і добропорядної репутації, вимоги до рекламування діяльності адвокатів.

Незалежність та свобода адвоката у здійсненні адвокатської діяльності гарантує непідвладність адвоката будь-якому зовнішнього тиску, впливу чи втручання в його професійну діяльність, зокрема з боку органів державної влади, політичних партій, інших адвокатів тощо. Задля дотримання цього принципу в своїй професійній діяльності адвокат зобов'язаний протистояти будь-яким спробам посягання на його незалежність, бути принциповим у виконанні своїх професійних обов'язків, відстоюванні прав, гарантій адвокатської діяльності та їх ефективному використанні в інтересах клієнтів. Також, доцільно зазначити, що адвокат не повинен займатися іншою діяльністю, яка ставила б його в будь-яку залежність від інших осіб чи підпорядкувала б його вказівкам, які можуть увійти в суперечність з нормами чинного закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», Правилами адвокатської етики, або іншим чином перешкоджати неупередженому здійсненню ним адвокатської діяльності.

НААУ, органи адвокатського самоврядування в межах своєї компетенції мають всіляко сприяти гарантуванню незалежності адвоката.

Принцип дотримання законності полягає в тому, що згідно зі ст.7 Правил у своїй професійній діяльності адвокат (адвокатське бюро, адвокатське об'єднання) зобов'язаний використовувати всі свої знання та професійну майстерність для належного захисту й представництва прав та законних інтересів клієнта, дотримуючись при цьому чинного законодавства

України. Адвокат не вправі давати клієнту поради, свідомо спрямовані на полегшення вчинення правопорушень, або іншим чином умисно сприяти їх вчиненню його клієнтом або іншими особами. Тобто адвокат не має права в своїй професійній діяльності вдаватися до засобів та методів, які будуть суперечити чинному законодавству.

Пріоритет інтересів клієнта при здійсненні адвокатської діяльності має першочергове значення та переважає власні інтереси адвоката, інтереси колег, партнерів, співробітників чи законних представників клієнтів. Адвокат має, за можливості, сприяти позасудовому врегулюванню спорів між клієнтом та іншими особами, а в разі неможливості цього застосовувати всі законні засоби ефективного вирішення спору на користь клієнта.

Неприпустимість конфлікту інтересів залишається одним із головних дискусійних питань у сфері здійснення адвокатської діяльності. Особа, яка має статус адвоката, не завжди взаємодіє з оточуючими людьми саме як адвокат, але продовжує мати цей статус, продовжує володіти відомостями, що складають адвокатську таємницю, тощо. Тому іноді виникають ситуації, коли адвокат має можливість використати такі відомості всупереч інтересам клієнта у власних інтересах або в інтересах третіх осіб. Тому неприпустимість конфлікту інтересів є одним із основних принципів адвокатської діяльності, дотримання якого кожним адвокатом впливає на репутацію професії загалом.

Принцип конфіденційності є основним, найважливішим з поміж усіх інших та не обмежується часом. Усі відомості, які були отримані від клієнта складають адвокатську таємницю, розголошення якої є неприпустимою та неприйнятною дією не лише з боку самого адвоката, але і його помічників, стажерів та членів технічного персоналу. Адвокат зобов'язаний забезпечити такі умови зберігання документів, переданих йому клієнтом, адвокатських досьє та інших матеріалів, що перебувають в його розпорядженні та містять конфіденційну інформацію, котрі розумно виключають доступ до них сторонніх осіб. Розголошення відомостей, що складають адвокатську таємницю, заборонено за будь-яких обставин, включаючи також незаконні спроби органів дізнання, суду та слідства дізнатися в адвоката про обставини, що складають адвокатську таємницю. Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» чітко встановлює: розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення, є дисциплінарним проступком адвоката(п.4 ч.2 ст. 34), за який встановлено відповідальність у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю (п. 2 ч. 2 ст. 32).

Принцип компетентності та добросовісності полягає в тому, що від адвоката вимагається високий рівень професійної підготовки, ґрунтовне знання чинного законодавства, практики його застосування, опанування тактики, методів і прийомів адвокатської діяльності й ораторського мистецтва. Стаття 11 Правил встановлює, що, адвокат зобов'язаний надавати правову допомогу клієнтам, здійснювати їх захист і представництво

компетентно й добросовісно, що передбачає знання відповідних норм права, наявність необхідого досвіду їх застосування, доскональність в урахуванні всіх обставин, що стосуються доручення клієнта і можливих правових наслідків його виконання, ретельну підготовку до виконання доручення. Адвокат не повинен надавати правову допомогу, здійснювати захист або представництво з питань, які не охоплюються сферою його спеціалізації, в разі, якщо така має місце і явно не відповідає рівню його компетенції.

Повага до адвокатської професії повинна стверджуватися всією своєю діяльністю адвоката, яку він уособлює, її сутності та громадського призначення, сприяти збереженню та підвищенню її ролі в правовій системі, а також поваги до неї в суспільстві. Адвокат не повинен вчиняти дій спрямованих на обмеження права особи на захист професійних прав адвокатів незалежності адвокатської професії честі гідності та ділової репутації своїх колег підрив престижу адвокатури та адвокатської діяльності.

Принцип вимоги до рекламування адвокатської діяльності згідно з чинним українським законодавством дозволяє рекламувати адвокатську діяльність, проте з додержанням деяких умов. А саме: рекламні матеріали про діяльність адвоката мають бути об'єктивними, достовірними, чіткими та зрозумілими, не повинні містити натяків, двозначностей або іншим чином утворювати підґрунтя для введення потенційних клієнтів в оману, а також мають відповідати розумним естетичним вимогам. Рекламні матеріали не можуть демонструватись за допомогою способів, які дискредитують інститут адвокатури, створюють умови для його зневаги, принижують професію та статус адвоката України, а також не можуть містити: оціночних характеристик відносно адвоката; критики інших адвокатів; заяв про вірогідність успішного виконання доручень та інших заяв, що можуть викликати безпідставні надії у клієнтів. Якщо адвокату стало відомо про поширену без його відома рекламу його діяльності, що не відповідає зазначеним вимогам, такий адвокат (керівник бюро чи об'єднання) зобов'язаний вжити всіх розумно доступних заходів до спростування і корегування такої рекламної інформації та обов'язково повідомити про це раду адвокатів регіону.

Принцип чесності і добропорядної репутації визнаний міжнародним стандартом здійснення адвокатської діяльності, який відображений в етичних кодексах поведінки адвокатів різних країн. Згідно зі статтею 121 «Чесність та добропорядна репутація», адвокат повинен бути добропорядним, чесно та гідно виконувати свої професійні обов'язки (стаття 121 в редакції згідно з рішенням З'їзду адвокатів України 2019 року від 15.02.2019 р.). Також адвокату забороняється робити завідомо неправдиві заяви стосовно суті доручення, фактичних обставин, що мають до нього відношення, їх правової оцінки, прав і обов'язків адвоката, клієнта, а також обсягу своїх повноважень щодо представництва інтересів клієнта. Саме добропорядність, на нашу думку, є тією морально-етичною категорією, яка сформовує

адвоката як захисника прав і свобод свого клієнта. Адже довірчі відносини між адвокатом і клієнтом можуть виникнути лише у випадку відсутності у останнього сумнівів відносно порядності, чесності і добросовісності адвоката [4]. Дотримання принципу чесності та добропорядності має лежати в основі дотримання інших принципів адвокатської діяльності, які закріплені в Правилах адвокатської етики – незалежності, законності, домінантності інтересів клієнта, неприпустимості конфлікту інтересів, конфіденційності і компетентності.

Варто зазначити, що дотримання адвокатами основних принципів адвокатської етики підвищує авторитет адвокатури та забезпечує зростання суспільної довіри до цього інституту в цілому [5]. Неухильне дотримання правил адвокатської етики є однією з ключових цінностей адвоката майбутнього. Безумовно, Правила адвокатської етики жодним чином не скасовують і не замінюють загальні принципи й засади здійснення адвокатської діяльності, а навпаки доповнюють їх та конкретизують.

Отже, в основу професійної діяльності адвоката покладено обов'язок дотримання норм адвокатської етики. Адже саме слідування правилам адвокатської етики зміцнює адвокатуру зсередини, стверджуючи роль та авторитет адвокатури в суспільстві та є фундаментом, на якому будується насправді незалежний самоврядний інститут та здійснюється належне надання професійної правничої допомоги.

На нашу думку, сьогодні вже закладені ключові цінності адвокатури, які покликані не лише регламентувати нинішню діяльність адвокатів, але й більшою мірою сприяти розвитку майбутньої української адвокатури.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 27, ст.282) URL: https://zakon.rada.gov.ua/

2. Правила адвокатської етики (зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року) URP: https://unba.org.ua/assets/

3. Загальний кодекс правил для адвокатів країн-членів Європейського співтовариства URL: https://zakon.rada.gov.ua/

4. Бакаянова Н.М. Новели Правил адвокатської етики. URL: https://unba.org.ua/

5. Адвокатура України : Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах / за заг. ред. д.ю.н., доцента Бакаянової Н.М. – 2-ге вид. доповн. і перероб. – К.: Алерта, 2016. – 864 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Гордієнко В.В.
студентки 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПОВЕДІНКИ АДВОКАТІВ ПОЗА МЕЖАМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Виступаючи незалежним, недержавним, правозахисним інститутом, який захищає права, як юридичних, так і фізичних осіб, адвокатура вимагає від адвокатів виконання їх обов'язків на високому рівні з дотримання етичних стандартів поведінки. Саме специфіка обов'язків адвокатів обумовлює необхідність відповідального ставлення до власних діянь та високих моральних засад своєї праці.

Знехтування етичними нормами діяльності адвоката може призвести до притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Відповідно до ст.12 Правил адвокатської етики [1], адвокат всією своєю діяльністю має стверджувати повагу до професії, яку він уособлює, а також сприяти підвищення поваги до неї в суспільстві, як у професійній, так і у громадській, публіцистичній та інших сферах. Адвокати мають дотримуватися принципу конфіденційності щодо своєї професійної діяльності та не поширювати відомостей, які псують репутацію їх колег та адвокатури як такої. Таке положення закріпленні щодо наукової та публіцистичної сфер діяльності адвокатів, але, на мою думку, цей принцип має поширюватися на всі їх дії як в межах професійної роботи, так і поза нею.

Крім того, варто відзначити, що правила поведінки адвокатів в особистий час законодавчо не закріпленні, адже це може трактуватися як порушення основних прав і свобод людини. Проте ст. 12 Правил адвокатської етики [1] забороняє будь-які дії, які можуть підривати престиж адвокатури та адвокатської діяльності.

Вказане дає можливість дійти до висновку, що адвокат повинен дотримуватися вимог Правил адвокатської етики не лише в своїй професійній діяльності, а й в усіх сферах своєї діяльності. У зв'язку з цим, не прийнятною повинна розцінюватися поведінка адвоката, який вчиняє аморальний проступок поза межами своєї професійної діяльності, або ж використовує наданий йому статус адвоката в корисливих або ж особистих цілях (наприклад, з метою неправомірного уникнення відповідальності за порушення правил дорожнього руху тощо) [2].

Оскільки порушення адвокатської етики унеможливлює виконання професійних обов'язків та підриває авторитет адвокатури як правозахисного інституту, є доцільним застосування певних заходів впливу.

Основним механізмом забезпечення дотримання адвокатом правил професійної етики є інститут дисциплінарної відповідальності адвоката,

який регламентується Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі – Закон) [3] та Правилами адвокатської етики, затвердженими з'їздом адвокатів України від 9 червня 2017 р. (далі – Правила) [1].

У питанні дисциплінарної відповідальності науковці розглядають дії адвокатів, як професіонала та громадянина України. Багато людей не вбачають проблеми, коли адвокати порушують закон (беремо до уваги навіть незначні адміністративні правопорушення) у буденному житті, спираючись на людський фактор. У зв'язку з цим постає питання: «Чи можемо ми тоді розділяти юридичну свідомість адвокатів на професійну і буденну?». На нашу думку, ні, коли адвокат сприймається, як представник ссвоєї професії.

До того ж, в умовах глобальної інформатизації суспільства, адвокати мають дотримуватися принципів інтернет-спілкування, зазначених у ст. 55 Правил адвокатської етики [1]. Адвокати мають розуміти, що їх поведінка в Інтернеті є невід'ємною складовою їх репутації та суспільної оцінки, що впливає на загальний рівень довіри та поваги до адвокатів.

Список використаної літератури:

1. Правила адвокатської етики, затверджені Установчим З'їздом адвокатів України від 09 червня 2017 року. http://vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/

2. Заборовський В. В. Проблемні аспекти визначення терміна «дисциплінарний проступок адвоката. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/4687/1/Заборовський%20Дисциплінарний%20проступок.pdf.

3. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 No 5076-VI. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/conv

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Діденко О.О.
студентка 2-го курсу факультету міжнорадно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА У ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

У сучасному світі все більшої актуальності набувають загальнолюдські цінності, серед яких на особливому місці стоять права людини. Але без ефективних засобів захисту права людини, на жаль, так і залишаються лише

формально проголошеними. Важливу роль в забезпеченні та захисті їх грає такий інститут громадянського суспільства як адвокатура.

Професія адвоката відноситься до тих видів діяльності, об'єктом якої є людина: його права і свободи, честь і гідність, а часто і його доля. Тому адвокатську спільноту, поряд з лікарями, вчителями, суддями, прокурорами та рядом інших, об'єктом професії яких так само виступає людина (його життя і здоров'я, знання і розвиток, знову ж права і свободи), має свою професійну мораль і свою професійну етику. Виходячи з особливої ролі адвокатської діяльності, перш за все адвоката-захисника, можна припустити, що професійна етика адвоката виникла в числі перших, у всякому разі, в Стародавньому Римі вона вже існувала [4].

Необхідність етики адвоката обумовлена низкою суттєвих причин.

По-перше, адвокатура – один з найважливіших інститутів захисту прав і свобод людини і громадянина, гарантованих конституціями більшості сучасних держав.

По-друге, адвокатура виконує цю функцію держави, не будучи державним органом.

По-третє, авторитет адвокатів визначається не тільки їх професіоналізмом і корпоративними традиціями, а й моральним обличчям служителів Феміди, їх моральним стилем професійної діяльності.

По-четверте, далеко не всі правила службової поведінки адвоката (тим більше позаслужбовий спілкування) відображені в законі.

На допомогу праву, як завжди в таких випадках, приходить мораль, яка пронизує всі сфери діяльності людини і супроводжує його все життя, оскільки немає таких ситуацій, коли б людина не піддавалася моральній оцінці оточуючих і немає такого положення, коли б він сам морально не оцінював оточуючих його людей [3].

Специфіка адвокатської етики найбільш повно проявляється в діяльності адвоката-захисника, тоді як інші види діяльності адвоката, як і інших служителів закону, з моральних позицій характеризуються юридичної етикою. Не секрет, що адвокату-захиснику частіше доводиться звертатися до моралі, ніж іншим юристам. Це обумовлено тим, що без морального аналізу і обгрунтування неможливо забезпечити паритет інтересів і морально-психологічних станів потерпілого і обвинуваченого, мотивів дій останнього, моральних наслідків для обох сторін, моральної оцінки даного злочину громадською думкою. Однак, не можна залишати без уваги і моральний стан обвинуваченого, особливо, якщо злочин скоєно випадково або вперше. Сам факт притягнення до кримінальної відповідальності сприймається обвинуваченим, як катастрофа, кінець кар'єри, розпад сім'ї, ганьба для всього роду. Навряд чи адвокат при захисті обійде ці аспекти.

Адвокат обмежений вимогами професійної етики. Виступаючи в ЗМІ, він повинен віддавати собі, звіт в тому, що з його виступу судять про всю

корпорації. Висловлюючи думку з того чи іншого питання, він повинен уточнити, чиє це думка – його власне або конкретного органу (організації), який він представляє. Адвокат має право висловлювати власну думку, але при цьому кожен раз повинен уточнювати, що це його особиста позиція, а не позиція всієї спільноти або організації, в якій він працює [2].

Застосовувані до адвокатів заходи відповідальності за надання неякісної правової допомоги безпосередньо залежать від певних причин.

Виділяють такі причини, як:

1.Недостатня кваліфікація адвоката – варто відзначити, що, навіть, не дивлячись на досить високі вимоги до осіб, які претендують на набуття статусу адвоката, ця причина є досить поширеною.

Для того, щоб отримати право займатися адвокатською діяльністю, необхідно скласти кваліфікаційний іспит і отримати статус адвоката. Але цього мало, щоб надавати якісну юридичну допомогу – важливо пам'ятати також про те, що правова база знаходиться в постійному розвитку, і якщо у адвоката довгий час була відсутня юридична практика, кваліфікація його може бути втрачена.

Недостатня кваліфікація може виражатися: в незнанні норм матеріального та процесуального права, у відсутності у адвоката актуальних відомостей про сформовану судову практику у конкретної категорії справ, невміння орієнтуватися в конкретній процесуальній ситуації.

2. Несумлінність адвоката – найчастіше він не володіє серйозними знаннями в правовій сфері та досить важко виявити несумлінність, але, якщо, же все-таки це вдалося зробити, то необхідно не просто відмовитися від послуг такого «фахівця», а й докласти всіх зусиль для залучення його до відповідальності[1].

Таким чином, поняття «професійні обов'язки адвоката» слід тлумачити розширено, беручи до уваги той факт, що обов'язки адвоката, слідуючи логіці статей Правил адвокатської етики, можна розділити на обов'язки, що виникають в процесі здійснення адвокатської діяльності, і інші професійні обов'язки, що випливають з правового статусу адвоката (обов'язок виконання рішень органів адвокатського самоврядування, обов'язок при будь-яких обставин зберігати честь і гідність, повагу до професії адвоката та інші важливі обов'язки).

Список використаної літератури:

1. Гребеньков, Г. В. Юридична етика : навч. посібник / Г. В. Гребеньков, Д. П. Фіолевський. – Київ : Алерта, 2004. – 209 с.

2. Правила адвокатської етики : зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України від 15.02.2019. [Електроний ресурс].- Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf

3. Бакаянова Н.М. Історія адвокатури України у запитаннях та відповідях, ілюстраціях та фотографіях : навч. посібник / Н. М. Бакаянова, О. О. Храпенко ; НУ «ОЮА». – Одеса : Юрид. літ., 2016. – 216 с. ISBN 978-966-419-264-1.

4. Бондар І. В. Кодекс поведінки адвокатів: роль та вплив на професію / І. В. Бондар // Часопис Київського університету права : Укр. науково-теоретичний часопис. 2001-. 2015. № 2. С. 148-150.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Кандиба А.В.
студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ВПЛИВ ЕТИКИ НА ПРОФЕСІОНАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ АДВОКАТА

В сучасних умовах досить актуальним залишається питання етики у професійній поведінці адвокатів. Їх діяльність безпосередньо пов'язана із захистом прав та інтересів людини, і тому до них суспільством висуваються підвищені вимоги.

Сучасні адвокати повинні мати не лише високий рівень професійної підготовки, а й дотримуватися моральних засад, що висуваються до представників цієї професії.

Значимість даного питання підтверджується в українському законодавстві шляхом закріплення у ст. 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у переліку професійних обов'язків обов'язку дотримуватися присяги адвоката України й Правил адвокатської етики. Складаючи присягу, адвокат зобов'язується у своїй професійній діяльності дотримуватись правил адвокатської етики.

Проблеми діяльності адвокатури та етичних аспектів професійної діяльності адвоката, висвітлено у працях зарубіжних та українських вчених-правників, та саме: М. Ю. Барщевського, Т. В. Варфоломеєвої, Ю. М. Грошевого, З. З. Зінатулліна, М. Молло, Н. М. Бакаянової, С. Я. Фурси, О. Т. Яновської й інших. Однак, це питання досі потребує поглибленого дослідження щодо ролі, впливу й значення на адвокатську діяльність.

Юридична етика є видом професійної етики адвоката, а оскільки адвокат у ході виконання професійної діяльності постійно стикається з різними

етичними проблемами, то адвокатська етика визначає певні стандарти діяльності адвоката.

Загальноприйнятою є практика щодо розробки етичних кодексів для закріплення моральних вимог та професійних принципів, дотримання яких стає умовою професійної діяльності. Однак, для забезпечення виконання етичних вимог повинно відбуватись настання певної відповідальності, зазвичай дисциплінарної [1, с. 9].

Розроблені морально-професійні кодекси виконують певні соціальні функції: пізнавальну, що реалізується у відображенні процесів професійного поділу праці; регулятивну, що забезпечує взаємозв'язок певних спеціалістів із суспільством; ціннісно-орієнтаційну, при якій даються встановлюються уявлення щодо морального ідеалу, професійного обов'язку, честі, совість, справедливості.

Оскільки адвокатурі відведено особливу захисну роль у суспільстві, то до неї пред'являються підвищені моральні вимоги. В цьому випадку можна наголосити увагу на підвищених моральних вимогах як до представника професії, так і до людини. Саме тому в багатьох країнах особливу увагу звертають на моральність осіб, що збираються стати адвокатами.

Проводячи аналогію між досвідом зарубіжних країн, необхідно згадати ст. 12 Правил адвокатської етики України, де визначено, що своєю діяльністю адвокат має проявляти повагу до адвокатської професії, її сутності й громадського призначення, в цьому контексті адвокат повинен сприяти збереженню та підвищенню поваги адвокатської професії, а саме: громадській, професійній, публіцистичній й інших [5].

У Кодексі професійної етики не представляється можливим зібрати й викласти усі можливі ситуації щодо етичної поведінки адвоката. В ньому зазначаються основні принципи професійної діяльності адвоката, яких він має дотримуватися [3]. У відповідності до Загального кодексу правил для адвокатів ЄС до них відносять принципи: незалежності; довіри та порядності; конфіденційності; додержання правил об'єднань адвокатів; неприпустимих видів діяльності; обмеження особистої реклами; переваги інтересів клієнта.

Крім того, у Кодексі поведінки адвокатів країн ЄС визначено десять основоположних принципів: незалежність адвоката та свобода адвоката представляти клієнта; право та обов'язок адвоката щодо конфіденційності справ клієнтів й права на повагу до професійної таємниці; уникнення конфліктів інтересів між клієнтами чи між клієнтом та адвокатом; гідність та честь професії адвоката, високі моральні принципи та репутація адвоката; відданість клієнту; справедливе ставлення до клієнта у сплаті гонорарів; професійна компетентність; повага до колег; повага до верховенства права й справедливого здійснення правосуддя; саморегуляція адвокатської професії [2].

Отже, в етичних кодексах зарубіжних країн приділяється значна увага принципам діяльності адвокатури. А тому, замість врегулювання різних аспектів адвокатської діяльності, кодекс повинен бути визначеною системою принципів та містити основоположні орієнтири етичної поведінки адвоката. Вони мають стати обов'язковими для адвокатів, що бажають здійснювати свою адвокатську діяльність. Саме тому дуже важливо, щоб етичний кодекс не суперечив національному та міжнародному законодавству [6].

Підсумовуючи різні фактори етичного впливу на професію, можна стверджувати, що такий звід правил стає ідеальним інструментом для сприяння встановлення високих стандартів практики, визначення орієнтирів для представників адвокатської професії, меж професійної поведінки й відповідальності, та є засобом професійної адвокатської самоідентифікації, головною ознакою професійної зрілості [4].

Крім того, основною метою адвокатського професійного кодексу поведінки є не лише звід правил етики, яким повинен керуватися адвокат, він також повинен бути джерелом інформації для осіб, що звертаються до адвоката за послугами. Ці особи повинні бути проінформовані про поведінку адвоката. Цей аспект стосується питання щодо довіри клієнта до адвоката й значення адвокатури у суспільстві.

Отже, для того, щоб довіра клієнтів до адвоката була на високому рівні, необхідно поєднати професіоналізм й компетентність адвоката з морально-етичними стандартами.

Список використаної літератури:

1. Бралатан В. П. Професійна етика. Навчальний посібник / В. П. Бралатан, Л. В. Гуцаленко, Н. Г. Здирко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – С. 9.

2. Восточное партнерство – Содействие правовой реформе в странах Восточного партнерства. Рабочая группа «Профессио нальные судебные системы». Доклад. Профессия адвоката. – Страсбург, май 2012 г.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.coe.int/capacitybuildin/

3. Загальний кодекс правил для адвокатів Європейського Співтовариства, прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських об'єднань та спілок адвокатів Європи 28 жовтня 1988 р. з поправками від 28 листопада 1988 р., 6 грудня 2002 р., 19 травня 2006 р. // Бюлетень законодавства і юридичної практики України «Адвокатура в Україні». – К. : Юрінком, 2000. – № 1.

4. Правила адвокатської етики : зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України від 15.02.2019. [Електроний ресурс].- Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf

5. Рекомендація R(2000)21 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.scourt.gov.ua/…/Рекомендація%20№%20R% 20(2000)%2021.doc.

6. Украине следует закрепить европейские принципы юрпрофесии : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zib.com.ua/ru/print/116935-ukraine_sleduet_zakrepit_evropeyskie _principi_yurprofesii_-_.html

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Климко М. А.
студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ

Під час здійснення своєї діяльності адвокат повинен дотримуватися певних принципів. Значне місце відведено принципу конфіденційності, який є першорядним і фундаментальним правом та обов'язком адвоката. Довіра клієнта до адвоката може виникнути лише за умови обов'язкового додержання адвокатом принципу конфіденційності.

Відповідно до статті 22 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.

Складовою адвокатської таємниці є питання, з яких громадянин або юридична особа зверталися до адвоката, суть консультацій, порад, роз'яснень та інших відомостей, одержаних адвокатом при здійсненні своїх професійних обов'язків.

Інформацією, яка має статус адвокатської таємниці є вся відома інформація від клієнта і про клієнта, а також інформація, яка стала відомою адвокату в зв'язку з наданням правової допомоги, зміст будь-якого спілкування, листування та інших комунікацій, зміст порад, консультацій, роз'яснень, документів, відомостей, матеріалів, речей, інформації,

підготовлених, зібраних, здійсненням захисту і представництва і щодо якої відсутня заборона клієнта на розголошення та інформація, що свідчить про звернення особи до адвоката.

Треба відмітити те, що збереження конфіденційності інформації, що становить адвокатську таємницю, є крім адвоката його помічники, стажисти адвоката, особи, які уклали трудові відносини з адвокатом, а також і технічних працівників адвокатських об'єднань.

Адвокат зобов'язаний забезпечити розуміння і дотримання принципу конфіденційності його помічниками, стажистам і технічним персоналом, та інших осіб, що залучаються ним для виконання окремих робіт у зв'язку з виконанням доручення забезпечити для зберігання документів, що містять конфіденційну інформацію, умови, які виключають доступ до них сторонніх осіб. Він не повинен приймати доручення, виконання якого зможе потягнути розголошення відомостей, конфіденційність яких охороняється законодавством, крім випадків письмової згоди на це особи, зацікавленої у збереженні конфіденційності, за умови, що її інтересам не буде завдано шкоди.

Взагалі адвокат, як громадянин, зобов'язаний повідомити правоохоронним органам про злочин, що готується. Але звернемо увагу на те, що відповідно Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» адвокати, зокрема інших осіб, адвокати, адвокатські бюро та особи, які надають юридичні послуги, можуть не повідомляти спеціально уповноваженому органу про свої підозри в разі, коли необхідна інформація стала їм відома з обставин, що є предметом їх професійної таємниці, а також у випадках, коли вони виконують свої повноваження щодо захисту клієнта, представництва його інтересів перед судовими органами.

Під час прийняття присяги адвокат бере на себе обов'язок «суворо зберігати адвокатську таємницю». Порушивши у цій частині Присягу адвоката України, він має нести дисциплінарну відповідальність. Адвокат підлягає дисциплінарній відповідальності за розголошення визначеної в Правилах адвокатської етики конфіденційної інформації. Розголошенням адвокатом інформації, що надійшла від клієнта, навіть якщо дана інформація містить відомості про злочин, що готується, може призвести до втрати таким адвокатом авторитету та попиту на надання ним послуг, а також може стати підставою до притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності.

У разі порушення адвокатської таємниці до адвоката можуть бути накладені відповідні стягнення, а саме:

– попередження;

– зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року;

– для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України.

Адвокат у разі надання доступу до адвокатської таємниці на підставі рішення слідчого судді, суду не може бути притягнений до юридичної відповідальності. Розголошення адвокатом адвокатської таємниці у перерахованих вище випадках не є підставою для відповідальності адвоката, що санкціоновано державою.

Отже, адвокатська таємниця гарантується та охороняється законом, однак у разі необхідності все ж вона може бути розкрита з дотриманням вимог чинного законодавства.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» № 5076-VI від 05.01.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17O;

2.Правила адвокатської етики https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf;

3. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 14.10.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-18

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович.***

Кодимський М.К.
студент 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМАТИКА ПОВЕДІНКИ АДВОКАТА У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

XIX сторіччя – ера соціальних мереж. Їх використання надало великий поштовх розширенню можливостей осіб та призвело до нової хвилі демократизації суспільства.

З кожним днем все більше і більше адвокатів використовують соціальні мережі та форуми, що сприяє якісним змінам у наданні правової допомоги. Але на своєму шляху вони зіштовхуються із великою кількістю питань, пов'язаних із тим, яку форму поведінки обрати при обміні інформацією у соціальних мережах, яких принципів дотримуватись під час віртуального спілкуванні і чому потрібно залишатись професіоналом навіть поза залом судових засідань.

Метою дослідження є розгляд основних понять та принципів поведінки адвокатів у соціальних мережах, порядку застосування та видів дисциплінарних стягнень у разі порушення правил адвокатської етики.

Адвокатура України – недержавний та самоврядний інститут, який забезпечує здійснення захисту, представництва та надання іншої правової допомоги на професійній основі. Усі питання щодо діяльності адвокатської спільноти вирішуються самоврядними органами адвокатури. Остання редакція Правил адвокатської етики [1] (далі- ПАЕ) затверджена З'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 року.

Суттєва частина змін до ПАЄ у останні роки стосуються саме віртуального обміну інформації, саме тому ПАЄ доповнені новим розділом – «Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет». Вказаний розділ складається із трьох статей і встановлює основні принципи та правила поведінки адвокатів у мережі інтернет та особливості їх дотримання.

Аналізуючи ці норми, можна стверджувати, що під час підготовки восьмого розділу ПАЕ були частково використані Міжнародні принципи поведінки в соціальних мережах для юридичних професій, прийняті Радою Міжнародної асоціації юристів у 2014 році [2].

До використання соціальних мереж адвокатом на теперішній час висувається низка основоположних принципів, один з яких закріплює, що інформація, яку публікує адвокат не має завдати шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому. Але одразу постає питання що таке «авторитет адвокатів», «авторитет адвокатури», та де ці поняття закріплені. Ці поняття є оціночними, законодавчі акти про адвокатуру та адвокатську діяльність не містять їх чіткого визначення, отже вони можуть тлумачитись довільно й вибірково уповноваженими органами, на кшталт З'їзду адвокатів України, Рад адвокатів України та кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, судовими органами.

Отже, одна із основних умов щодо використання соціальних мереж не є чітко визначеною, що обумовлює необхідність його подальшого наукового дослідження.

Крім того, у ч.3 ст.57 ПАЕ зазначені основні принципи, яких має притримуватись адвокат під час спілкування в мережі Інтернет, а саме принцип незалежності, професійності, відповідальності, чесності, стриманості та коректності, гідності, недопущення будь-яких проявів

дискримінації, толерантності та терпимості, корпоративності та збереження довіри суспільства, конфіденційності.

Заслуговує на увагу той факт, що при зіставлені вказаних принципів із принципами адвокатської етики лише два з них збігаються. Спираючись на це, можна зробити висновок, що на думку з'їзду адвокатів України, усіх принципів, окрім принципу незалежності та конфіденційності, адвокат має дотримуватись лише під час спілкування у мережі Інтернет. На мою думку, це не є правильним, тому що адвокат є представником інтересів громадян, які можуть бути різних національностей, культур, рас. Отже принципи стриманості та коректності, гідності, недопущення будь-яких проявів дискримінації, толерантності та терпимості мають безсумнівно застосовуватись адвокатами під час їх діяльності.

За порушення зазначених вище правил та принципів адвокат може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, тому що порушення ПАЕ є дисциплінарним проступком адвоката.

Заслуговує на увагу і той факт, що можуть виникнути певні проблеми при встановлені суб'єкта порушення ПАЕ. Наприклад, як довести факт того, що при здійсненні дисциплінарного порушення за комп'ютером знаходився саме цей адвокат, а не інша особа. На сьогодні хакери можуть отримати доступ до будь якої сторінки засобами соціальної інженерії, тому мають бути створені нові алгоритми захисту та ідентифікації персональних сторінок у соціальних мережах для унеможливлення підстави адвоката.

Підсумовуючи вищевикладене варто відзначити, що існує велика кількість прогалин у чинному законодавстві, що створює суттєві ризики в роботі адвоката, які можуть впливати на професійну діяльність та репутацію. Подібна ситуація обумовлює необхідність внесення змін до чинного законодавства та розроблення певних роз'яснень Ради адвокатів України щодо особливостей поведінки в мережі Інтернет.

Список використаної літератури:

1. Правила адвокатської етики. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada / show/n0001891-17

2. Міжнародні принципи поведінки в соціальних мережах для юридичних професій (IBA International Principles on Social Media Conduct for the Legal Profession). URL: http://tomorrowslawyer.org

3. Кухнюк Д.М. Професійна етика у віртуальному просторі. URL: http:// tomorrowslawyer.org

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Коларевич В.Ж.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП УНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ У ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Неухильне дотримання принципів здійснення адвокатської діяльності є необхідним у діяльності адвоката, адже самі принципи забезпечують ефективність і об'єктивність при здійсненні адвокатської діяльності.

Визначення кола ситуацій, що відносяться до такого правового поняття як «конфлікт інтересів» є вкрай важливим, адже без цього неможливо попередити виникнення даного конфлікту, передбачити можливість його виникнення і завчасно попередити, а недотримання адвокатом реалізації принципу уникнення конфлікту інтересів передбачає притягнення його до дисциплінарної відповідальності.

Саме поняття «конфлікт інтересів» досить широке у своєму розумінні. Тому для більш повного розуміння цього терміну варто перш за все проаналізувати законодавство України. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а саме до п. 8 ч.1 статті 1, де зазначено, що конфлікт інтересів – суперечність між особистими інтересами адвоката та його професійними правами і обов'язками, наявність якої може вплинути на об'єктивність або неупередженість під час виконання адвокатом його професійних обов'язків, а також на вчинення чи невчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності. Таким чином, саме наявність суперечності несе за собою негативні наслідки, а отже головним завданням адвоката в даному випадку буде недопущення виникнення цієї суперечності, її завчасне запобігання.

Варто звернути увагу також на інститут конфлікту інтересів в антикорупційному законодавстві, а саме на Закон України «Про запобігання корупції», де термін «конфлікт інтересів» розглядається у двох аспектах: потенційний конфлікт інтересів і реальний конфлікт інтересів. Так, потенційний конфлікт інтересів розглядається як наявність у особи приватного інтересу у сфері, в якій вона виконує свої службові чи представницькі повноваження, що може впливати на об'єктивність чи неупередженість прийняття нею рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень. Реальний конфлікт інтересів – суперечність між приватним інтересом особи та її службовими чи представницькими повноваженнями, що впливає на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, або на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень[1].

Частіше за все конфлікт інтересів несе за собою прихований і неочевидний характер, через що адвокату вкрай важко його завчасно виявити, на відміну від очевидного конфлікту, який на практиці зустрічається дуже рідко.

Варто зазначити, що відповідно до статті 28 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат не може укладати договір у разі конфлікту інтересів, а у випадку, коли виконання договору суперечить інтересам адвоката, його професійним обов'язкам, членам його сім'ї, адвокатським об'єднанням, учасником яких він є, а також в разі надання правової допомоги особі, інтереси якої вірогідно можуть суперечити інтересам іншої особи, що звернулася за допомогою, то в таких випадках адвокат повинен відмовитись від виконання укладеного договору.

Виявлення конфлікту інтересів є складною не тільки практичною, але й етичною проблемою для адвоката. Правила адвокатської етики передбачають такі ситуації, які виникають з приводу конфлікту інтересів:

– одночасне представлення клієнтів, інтереси яких є обопільно суперечливими, або можуть стати такими;

– отримання конфіденційної інформації від одного клієнта раніше, пов'язаної із інтересами нового клієнта;

– представлення, надання професійної правничої допомоги, захист клієнта, у разі якщо інтереси адвоката суперечать інтересам цього клієнта.

Реалізація адвокатських функцій у даних випадках можлива лише за наявності письмової згоди клієнта(-ів), у іншому випадку, виникнення конфлікту інтересів при реалізації адвокатом договору призводить до розірвання договору [2].Отже, таким чином, при виникненні конфлікту інтересів між клієнтами, адвокат може сприяти примиренню сторін.

Принцип уникнення конфлікту інтересів можна вважати застережливим принципом по відношенню до інших принципів і засад здійснення адвокатської діяльності. Адже, наприклад, при виникненні конфлікту інтересів адвокат не може бути незалежним від клієнтів або від власних інтересів, а у випадку виникнення конфлікту з приводу володіння конфіденційною інформацією, реалізується також принцип конфіденційності.

Підбиваючи підсумки, варто наголосити на необхідності дотримання принципів і засад діяльності адвокатів загалом, і зокрема на принципі уникнення конфлікту інтересів. Наявність конфлікту інтересів означає відсутність об'єктивності та можливу наявність упередженості при здійсненні адвокатом своїх повноважень, що безумовно є негативним наслідком для адвоката і клієнта, а також перешкодою при захисті прав клієнтів.

Список використаної літератури:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР) – 2014. – № 49. – ст. 2056.

2. Правила адвокатської етики: зі змінами затвердженими З'їздом адвокатів України 2019 року «15» лютого 2019 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Коломієць В.М.
студентка 2-го курсу
факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ЕТИКА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Наразі адвокатура є одним з небагатьох інститутів суспільства, який користується повагою та довірою українців. Це пояснюється тим, що її діяльність спрямована на захист прав та інтересів громадян. Тому саме принципи професійної діяльності адвоката, авторитет та поведінка адвоката як при виконанні своїх обов'язків, так і в приватному житті, мають вагоме значення для утвердження інституту адвокатури в цілому.

Сьогодні, в епоху інформаційних технологій та інформаційного суспільства, важко знайти людину, яка б не користувалася Інтернетом, адже спектр можливостей, до яких відкривається доступ, частково або повністю заповнює усі сфери життя сучасного індивіда. Так, наприклад, соціальні мережі почали становити невід'ємну частину соціальної інтеграції та комунікації. Люди різних вікових категорій та професій створюють блоги, роблять публікації, пишуть коментарі, публікують фото- та відеоматеріали. Професійні адвокати в цьому випадку не є винятком. Як і інші, вони створюють особисті та професійні профілі на таких веб-порталах, як Facebook, Twitter, Instagram, LinkedIn та ін. Адвокати та юридичні фірми також все частіше ведуть юридичні блоги, обговорюють правові або політичні події, залишають відкриті відгуки відносно змін законодавства та резонансних судових процесів. Така соціальна активність повністю відповідає їх конституційним правам і свободам, підвищує рівень правової освіти в суспільстві, позитивно впливає на правосвідомість громадян, а найголовніше – дає можливість кожному спеціалісту виразити власну думку або погляд, які допоможуть йому заявити про свою профпридатність.

Враховуючи актуальність проблеми регулювання професійної діяльності адвокатів в мережі Інтернет, 09.06.2017 Звітно-виборним з'їздом адвокатів України було затверджено оновлені Правила адвокатської етики (далі – Правила). Зокрема, серед інших норм Правила були доповнені новими положеннями стосовно дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет.

Таким чином ст. 57 Правил встановлено, що участь адвоката у соціальних мережах (наприклад, але не обмежуючись: Facebook, Twitter, LinkedIn, Pinterest, Google Plus+, Tumblr, Instagram, Flickr, MySpace та інших), Інтернет-форумах та застосування ним інших форм спілкування в мережі Інтернет є допустимими, проте адвокат може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому.

Адвокат при користуванні соціальними мережами, Інтернет-форумами та іншими формами спілкування в мережі Інтернет повинен дотримуватись своїх професійних обов'язків, передбачених чинним законодавством України, цими Правилами, рішеннями З'їзду адвокатів України та Ради адвокатів України. Звісно, це пов'язано з тим, що кожен необережний «крок» може зашкодити як самому адвокату та його діловій репутації, так і престижності адвкотської професії в цілому.

Також відповідно до ч. 3 ст. 57 Правил, використання адвокатом соціальних мереж, інтернет-форумів та інших форм спілкування в мережі Інтернет має відповідати таким принципам: незалежність, професійність, відповідальність, чесність, стриманість та коректність, гідність, недопущення будь-яких проявів дискримінації, толерантність і терпимість, корпоративність та збереження довіри суспільства, конфіденційність.

Вочевидь, дані принципи розроблені з метою сприяння регулятивним органам адвокатів впроваджувати настанови для юридичної професії щодо поведінки в соціальних мережах, які відповідатимуть правилам професійної етики та морально-етичним нормам. Їх дотримання є обов'язковою складовою спілкування адвоката у соціальних мережах.

Особливу увагу привертають принципи відповідальності, стриманності і терпимості, які, на мою думку, є основоположними в цьому питанні.

Адвокат, роблячи кожну публікацію або залишаючи коментар під публікацією іншої особи, повинен повністю усвідомлювати та оцінювати той ліміт відповідальності, який виникає у нього відносно дій такого характеру. Інформація (текст, аудіо, відео), потрапляючи до Інтернету, стає відкритою широким масам, особливо в популярних соціальних мережах або інформаційних порталах, а отже може бути доступна будь-кому, незалежно від його віку, соціального або професійного статусу. В свою чергу, одержувач такої інформації вже надає їй свою суб'єктивну оцінку, що може мати певні

наслідки для його життя та оточення. Так, наприклад, необережна публікація адвокатом непідтверджених чуток відносно змін у діючому господарському законодавстві може спричинити шкоду бізнесу, керівником якого є пересічний користувач мережі Facebook.

Доволі актуальною проблемою є й так звані «інформаційні бої» адвокатів-опонентів, або адвокатів з користувачами вищезгаданого Facebook. В данному випадку слід враховувати багато факторів, основним з яким є задоволення власного его однієї зі сторін, та/або одночасно двох. Бажання довести свою правоту та компетентність в суперечці є цілковито нормальним явищем, але при цьому адвокат, як представник соціально-орієнтованої професії, має абстрагуватися від особистих вад характеру та враховувати індивідуальність кожної людини, з якою може виникнути конфліктна або спірна ситуація.

Отже, спроба врегулювання активності адвоката в мережі Інтернет є прогресивним та правильним кроком. Затверджені зміни та доповнення до Правил адвокатської етики спрямовані на підвищення престижу адвокатської професії, удосконалення вимог до адвокатів, належне здійснення діяльності з надання професійної правничої допомоги, що безумовно є позитивним явищем.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [Електронний ресурс] від 05.07.2012 р. – Режим доступу: http: // www.rada.gov.ua

2. Правила адвокатської етики від 09 червня 2017 р. Правила адвокатської етики, затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2019-03-15-pravila-2019_5cb72d3191e0e.pdf

3. Бакаянова Н.М. Новели Правил адвокатської етики: зміст, значення та тлумачення[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kdkako.com.ua/noveli-pravil-advokatskoyi-etiki-zmist-znachennya-ta-tlumachennya/

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Кулик І.В.
студентка 2-го курсу факультету судово-адміністративного
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ АДВОКАТА

Досліджуючи проблематику професійної етики адвоката варто розпочати із поняття «професійна мораль», яка визначається як система моральних та морально-правових норм, які регулюють дії та поведінку особи у професійній діяльності. Професійна мораль адвоката є похідною від загальнолюдської моралі, проте має свої особливості, що гуртуються на особливостях діяльності [1].

Варто відзначити, що у повсякденній професійній діяльності адвокат стикається зі складними морально-етичними проблемами, для вирішення яких йому доводиться вибудовувати свою поведінку, дотримуючись вимог не лише законодавства, а й Правил адвокатської етики.

Головним завданням адвоката адвоката є надання професійної правової допомоги громадянам, організаціям, органам державної влади, громадським структурам. Правила адвокатської етики закріплюють засаду пріоритету інтересів клієнта, проте клієнти, які оплачують роботу адвоката, можуть зажадати від адвоката вчинення таких дія як: надання від свого імені судді «винагороду», виклик для допиту в суді лжесвідка. Ці дії є не лише незаконними, а й неетичними, такими, що принижують престиж всього інтитуту адвокатуру, а не лише ділову репутацію одного адвоката. В іншому випадку клієнт може зажадати від адвоката, щоб той принизив в суді відповідача або його захисника.

На жаль, непоодинокими є випадки ототожнення громадськістю адвоката з клієнтом і його справою. Так, якщо клієнт і його справа набули широкого розголосу, та викликають обурення, то робота адвоката може стати для нього, його родини і його помічників небезпечною: перенесення негативних характеристик з клієнта і його справи на адвоката може призвести до кримінальної, цивільної, адміністративної або моральної санкцій по відношенню до нього. Можливі також прямі погрози застосування сили до адвоката через те, що останній давав поради, захищав або представляв інтереси даного клієнта.

У адвоката, як і будь-якої іншого людини, можуть бути свої особисті інтереси. Норми професійної етики вимагають від адвоката, щоб він, захищаючи клієнта, не піддавався впливу власних інтересів і бажань. Він повинен намагатися уникати будь-якої загрози своїй незалежності і уважно стежити за тим, щоб не поступатися своїми професійними принципами (стандартами) на догоду клієнту, суду або третім особам. Щоб уникнути цих протиріч або згладити їх, адвокат повинен ставити інтереси своїх клієнтів вище власних; підтримувати повагу до правової держави, поважати суд, інші органи зі здійснення правосуддя.

Заслуговує на увагу і проблематика щодо збереження адвокатської таємниці. Так, адвокат повинен тримати в таємниці навіть сам факт звернення до нього тієї чи іншої особи і зберігати конфіденційність по відношенню до будь-якого клієнта і незалежно від того, що інші особи можуть володіти аналогічною інформацією [2]. Позитивним вважаємо той факт, що адвокат повинен забезпечити збереження адвокатської таємниці і іншими особами, наприклад, його помічником, стажистом тощо.

На підставі вищевикладеного можна відзначити, що Правила адвокатської етики мають стати путівником адвоката в обранні належних варіантів професійної поведінки. У той саме час їх дотримання є необхідною передумовою повноцінного функціонування адвокатури, виконання нею її важливої соціальної ролі в демократичному суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Білоус К. Сутність адвокатської етики як необхідної умови здійснення адвокатом своєї діяльності // Юридичний журнал. – 2010. – № 7

2. Гусарєв С. Юридична деонтологія: Основи юридичної діяльності: Навчальний посібник/ Станіслав Гусарєв, Олександр Тихомиров,. – 2-ге вид., перероблене. – К.: Знання, 2006. – 487 с.

Лещишин Я.В.

студент 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМАТИКИ

Питання поняття адвокатської таємниці було предметом наукових досліджень багатьох видатних як теоретиків, так і практиків, серед яких: О.Г. Яновська, Г.М. Резник, С.Ф. Сафулько, М.М. Погорецький, В.Т. Нор, Ю.С. Пилипенко, С.М. Логінов, В.В. Молдован, В.В. Медведчук та інші. Як слушно зазначав М.М. Погорецький, адвокатська таємниця, як правова категорія, базується на всеохоплюючому розумінні історії та філософії права, на принципах соціальної справедливості, верховенства права, законності. Адвокатська таємниця не може бути обмежена винятково професійною сферою. За своїм змістом вона наближається до службової таємниці, а за кількісними ознаками в деяких випадках набирає змісту особистої та державної таємниці [1, с. 426-427].

В той же час А. Г. Кучерена вважає, що адвокатська таємниця – це необхідна умова існування інституту адвокатури й одночасно гарантія повноти, об'єктивності та змагальності кримінального судочинства[2, с. 47].

У фаховій літературі існує багато різних підходів до самого визначення поняття адвокатської таємниці. На думку Ю.С. Пилипенка, адвокатська таємниця являє собою заборону доступу до інформації, що становить її зміст, за допомогою встановлення спеціального правового режиму. Правовий режим адвокатської таємниці – це особливий порядок правового регулювання, що діє у сфері надання або отримання кваліфікованої юридичної допомоги і спрямований на нерозголошення та правомірне використання будь-якої інформації, що стала відомою адвокату [3, с. 18].

А.М. Пшуков пов'язує адвокатську таємницю з довірчою інформацією, яка, як правило, носить приватно-правовий характер, її спеціальний режим обігу служить засобом захисту приватного життя громадян. Повірена особа, тобто адвокат, одночасно виступає і власником довірених даних, і власником похідної інформації, яка була ним отримана на основі аналізу довіреної йому інформації, яка також включається в адвокатське досьє [4].

Закон України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» вперше закріпив на законодавчому рівні поняття адвокатської таємниці, під яким слід розуміти будь – яку інформацію, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності (ч.1 ст.22) [5]. Для більш точного визначення і розуміння цього поняття слід, перш за все, дослідити питання її предмету.

Кожен з наступних дослідників доповнював попереднього у визначенні предмету адвокатської таємниці. Так, наприклад, С.М. Логінова вважала, що до предмету потрібно віднести сам факт звернення до адвоката, мотиви цього звернення, відмова адвоката від доручення та її мотиви, умови договору про надання юридичних допомоги, будь-які документи, які були передані адвокату від клієнта, суть порад, роз'яснень, консультацій, відомостей, які були отримані з матеріалів справи, процесуальні дії адвоката, що спрямовані на реалізацію прав клієнта, відомості про особисте життя клієнта та його родини, та будь – які відомості які можуть бути розголошені виключно з дозволу клієнта [6].

Деякі інші правники, зокрема Ю.І. Гловацький вважає, що до предмету варто відносити не лише сам факт звернення певної особи щодо його захисту, а й дані про те, хто саме звертався до адвоката з певного питання.

О.Г.Яновська також включає до змісту предмета сам факт звернення до адвоката, а також питання, з якими звертались до нього, суть консультацій,

порад та будь – яку іншу інформацію, що стосується юридичної допомоги [7, с. 34].

Визначившись з основними підходами до тлумачення адвокатської таємниці та її предмету, доцільно перейти до розгляду питання щодо «меж» адвокатської таємниці або, взагалі, до неможливості розголошення адвокатом адвокатської таємниці.

На думку М.І. Бажанова, якщо захиснику стало відомо про вчинення або підготовку злочину проти держави (наприклад, шпигунство, диверсія) то він, як і будь – яка особа, повинен звернутися до відповідних правоохоронних органів і припинити вести цю справу [8, с.18].

Вже зазначений вище спеціаліст А.М. Пшуков вважає, що на законодавчому рівні потрібно закріпити норму, згідно з якою у адвоката була б можливість розголосити таємницю у разі виникнення певної ситуації, коли в нього з'являється інформація щодо підготовки у вчиненні злочину. А.М.Пшуков наголошує, що адвокат не зобов'язаний, а лише має закріплене у законодавстві право сповістити органи з розслідування злочинів про факт вчиненого або будь ким запланованого злочину. Адвокат буде змушеним попередити довірителя про те, що інформація щодо можливого злочину може потрапити до правоохоронних органів та попередити його про можливі наслідки [9, с.155].

Однак, не всі дослідники розділяють наведені вище погляди. Деякі науковці схиляються до абсолютності адвокатської таємниці. Так, О.Г. Яновську можна віднести саме до прихильників абсолютності адвокатської таємниці. Вона вважає, що адвокат не може і не повинен розкривати будь – які відомості, які були довірливо повідомлені йому клієнтом. Тобто вона заперечує існування меж у цьому питанні у абсолютно всіх випадках [10, с. 104]. А.Г. Кучерна доходить до висновку, що, коли адвокат повідомляє правоохоронним органам про злочин, який планує скоїти його клієнт, то в цей час адвокат ставить інтереси іншої особи або суспільства вище інтересів свого довірителя[2, с.49].

Проаналізувавши наведені вище думки авторів можна дійти висновку, що погляди сучасних науковців поділяються на два основних підходи. Згідно з першим, адвокат має можливість розголосити адвокатську таємницю у певних випадках, зокрема у захисті прав інших осіб або суспільства в цілому. Відповідно до другого підходу, адвокатська таємниця є абсолютною і не може бути розголошеною за жодних обставин.

Беручи до уваги чинне законодавство, то слід зазначити, що закон «на боці» першого підходу і він чітко визначає випадки розголошення адвокатської таємниці. У пунктах 2, 4, 6 та 7 статті 22 Закону України про «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено ситуації, коли адвокат може розголошувати таємницю і це буде правомірною дією, а саме: 1) заявою клієнта (особи, якій відмовлено в укладенні договору про

надання правової допомоги з передбачених цим Законом підстав), згідно з якою інформація або документи втрачають статус адвокатської таємниці; 2) у випадку пред'явлення вимог клієнтом до адвоката у зв'язку з адвокатською діяльністю і адвокат звільняється від обов'язку збереження таємниці в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів; 3) у разі подання адвокатом в установленому порядку, та у випадках передбачених Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», інформації центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення; 4) у випадку подання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, інформації про фінансову операцію, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, та за інші дії, якщо він діяв у межах виконання Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»[5].

Отже, проаналізувавши положення у законодавстві щодо можливості розголошення адвокатської таємниці, можна стверджувати, що за загальним правилом адвокатська таємниця о охоронюваною законом, але водночас – у разі необхідності можна може бути розголошена виключно у випадках, визначених чинним законодавством та з дотриманням його вимог.

Список використаної літератури:

1. Погорецький М.М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці / М.М. Погорецький // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 4. С. 426–427.

2. Кучерена А. Адвокатская тайна / А. Кучерена // Законность. 2003. № 2. С. 47.

3. Пилипенко Ю.С. Адвокатская тайна: Теория и практика реализации : автореф. дис. ... док. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная власть, прокурорский над-зор, организация правоохранительной деятельности, адвокатура» / Ю.С. Пилипенко. М.,2009. 56 с.

4. Пшуков А.М. Адвокатская тайна : автореф. дис. ... канд.. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная власть, прокурорский надзор, организация правоохранительной деятельности, адвокатура» [Електронний ресурс] / А.М. Пшуков. – М., 2008. – 29 с. – Режим доступу : http://www.dissers.

ru/1raznoe/1/9243-1-pshukov-alim-malilevich-advokatskaya-tayna-120011-sudebnaya-vlast-prokurorskiy-nadzor-organiz.php.

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/page2

6. Логінова С.М. Адвокатська таємниця: теорія і практика : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 / С.М. Логінова; КНУ ім. Т. Шевченка. К., 2002. 19 с.

7. Яновська О. Адвокатська таємниця як правова гарантія адвокатської діяльності: пропозиції до законодавства/ О. Яновська // Право України. 1997. № 2. С. 33–36

8. Бажанов М.И. Свидетели, их права и обязанности по советскому уголовно-процессуальному законодательству / М.И. Бажанов. М.: Госюриздат, 1955. 36 с.

9. Пшуков А.М. Адвокатская тайна : диссер. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.11 «Судебная власть, прокурорский надзор, организация правоохранительной деятельности, адвокатура» / А. М. Пшуков. – М., 2008. – 254 с.

10. Яновська О.Г. Адвокатура України : навчальний посібник / О.Г. Яновська. К.: Юрінком Інтер, 2007. 280 с.

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна****.*

Магденко С.В.

студент 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИПИ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

З розвитком інформаційного суспільства, значна частина реального життя перейшла у віртуальне Інтернет життя, що знайшло своє відображення в існуванні різноманітних соціальних мереж, Інтернет-форумів та ін.

Безумовно наявність таких явищ вплинула й на адвокатів та їх діяльність, адже це стало ще одним із способів заявити про себе на ринку послуг, значно спростило спілкування з колегами та суспільством в цілому.

Поряд з тим, важливим аспектом при використанні адвокатом мережі Інтернет є дотримання ним правил адвокатської етики, що входить у невичерпний перелік обов'язків адвоката і з огляду на те, що законодавець

визначив його першим у переліку статті 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», ще раз підкреслює важливість та глибину цього аспекту [1].

Як відомо, 9 червня 2017 року звітно-виборним з'їздом адвокатів України затверджено нову редакцію Правил адвокатської етики. Порівнюючи нову редакцію правил з попередніми Правилами адвокатської етики від 17 листопада 2012 року, значна частина норм зазнала змін. Зокрема, з'явився новий розділ VIII під назвою «Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет». Даний розділ складається з чотирьох статтей (57-60) і за своєю суттю, визначає принципи поведінки адвокатів у соціальних мережах та особливості їх дотримання, до яких відносяться: незалежність; професійність; відповідальність; чесність; стриманість та коректність; гідність; недопущення будь-яких проявів дискримінації; толерантність та терпимість; корпоративність та збереження довіри суспільства; конфіденційність [2].

Системний аналіз цих принципів із основними принципами адвокатської етики, що визначені статтями 6-13 Правил адвокатської етики, свідчить, що лише деякі з них збігаються, такі як незалежність та конфіденційність. При цьому Правила адвокатської етики не розривають зміст принципів, а лише визначають особливості їх дотримання при використанні мережі Інтернет.

Крім того, розділ VIII Правил адвокатської етики містить значну кількість оціночних понять, що створює невизначеність у їх застосуванні, яке можливе лише після попереднього їх тлумачення.

Так, відповідно до частини 1 статті 59 нової редакції Правил адвокатської етики, адвокати при використанні соціальних мереж, Інтернет-форумів та інших форм спілкування в мережі Інтернет повинні дотримуватись високих стандартів чесності та пам'ятати про наслідки їх невиконання для їх професійної репутації та авторитету адвокатури в цілому. Згідно з статтею 57 цих же Правил визнається допустимою участь адвоката у соціальних мережах, із наведенням прикладів у яких саме, проте зазначається, що адвокат може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому.

Водночас, Правила адвокатської етики не містять визначення таких понять як «високий стандарт чесності», «авторитет адвокатів і адвокатури», а тому є оцінними, що дозволяє їх неоднозначне тлумачення.

Відповідно до частини 2 статті 59 Правил адвокатської етики, при встановленні контактів та спілкуванні у соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах комунікації в мережі Інтернет адвокат повинен «не допускати публічного надання коментарів адвокатами під час здійснення адвокатської діяльності, а так само і в якості особистих суджень, позицій іншого адвоката/представника у справі, в якій вони не беруть участі».

Проте видається незрозумілим, у який спосіб адвокат повинен не допускати публічного надання коментарів іншими адвокатами під час здійснення адвокатської діяльності.

Відповідно до частини 3 статті 59 Правил адвокатської етики, висловлювання адвоката в соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет не повинні мати притаманний правовий нігілізм, будь-який вид агресії, ворожнечі і нетерпимості. Однак, не зрозуміло, кому є притаманний правовий нігілізм, будь-який вид агресії, ворожнечі і нетерпимості?

Як вірно вказує Д.В. Кухнюк, недоречним є положення Правил про те, що адвокатам у соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет слід з розумною стриманістю і неухильним дотриманням принципів і норм професійної поведінки адвокатів та традицій української адвокатури ставитися до підписання колективних листів і звернень, а також до участі в інших колективних акціях. Адже, особливістю соціальних медіа є те, що вони є зручним майданчиком для обговорення, який надає доступ до безмежної аудиторії, відкриває нові можливості та одночасно містить у собі додаткові ризики для юридичної професії [3].

З урахуванням наведеного, включення до Правил адвокатської етики розділу VIII «Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет» призвело до запровадження десяти принципів використання адвокатом мережі Інтернет, які у переважній більшості не відповідають принципам Правил адвокатської етики, яких адвокат має дотримуватись у реальному житті та інших відносинах. Задля вдосконалення врегулювання згаданих принципів, доречно було б вилучити з тексту вказаного розділу незрозумілі та оціночні поняття, які можуть призвести до розширеного тлумачення поведінки адвоката.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/ed20170105

2. Правила адвокатської етики, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#n247.

3. Кухнюк Д.В. Адвокатська етика у віртуальній реальності // Вісник Одеської адвокатури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kdka.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/voa-AE-2019-OBL_.pdf

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Мазур М.Я.
студент 2-го курсу факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИДИ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В АДВОКАТУРІ

Адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження. Відповідно до ч. 1 ст. 35 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» за вчинення дисциплінарного проступку до адвоката може бути застосовано одне з таких дисциплінарних стягнень:

1) попередження;

2) зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року;

3) для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України.

Істотним недоліком Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є відсутність вказівки на підстави застосування такої санкції, як попередження. У науковій літературі зазначається, що це не є стягнення за ганебний вчинок, незворотний недогляд, а є і помилкою, і необачністю, і поправною недбалістю, його застосування є приводом для адвоката серйозно замислитися над тим, що сталося, проаналізувати свій вчинок. За своєю сутністю дане стягнення є морально-психологічним і спрямоване вплинути на свідомість адвоката-правопорушника через осуд вчинених ним діянь, вираження негативного ставлення адвокатури та суспільства загалом до таких вчинків. Попередження має застосовуватись тоді, коли дисциплінарний проступок має характер дрібного правопорушення, ним не заподіяно істотної шкоди охоронюваним цінностям, а формою вини адвоката є необережність (виражена у недбалості) [1].

Накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю може застосовуватися виключно у разі:

1) повторного протягом року вчинення дисциплінарного проступку;

2) порушення адвокатом вимог щодо несумісності;

3) систематичного або грубого одноразового порушення правил адвокатської етики.

На думку Д.П. Фіолевського, відповідне стягнення досить суворе, оскільки передбачає відсторонення адвоката на певний період від

напрацьованої практики, що тягне за собою відмову від уже укладених угод і втрату набутого іміджу та зв'язків [2].

Накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю може застосовуватися виключно у разі:

1) порушення присяги адвоката України;

2) розголошення адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю, використання їх у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб;

3) заподіяння протиправними діями адвоката, пов'язаними із здійсненням ним адвокатської діяльності, значної шкоди клієнту, якщо така шкода встановлена судовим рішенням, що набрало законної сили;

4) систематичного або грубого одноразового порушення правил адвокатської етики, що підриває авторитет адвокатури України.

Законодавець передбачив вичерпний перелік підстав для застосування даного дисциплінарного стягнення, що спрямовано на забезпечення дотримання прав та гарантій адвокатської діяльності. Відмінність позбавлення права на зайняття адвокатською діяльністю від зупинення такого права полягає в тому, що не в рішенні кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, а в законодавчому акті чітко визначений строк, після закінчення якого особа може повторно претендувати на набуття статусу адвоката [3].

Відповідно до ч. 6 ст. 32 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» особа, стосовно якої прийнято рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю з підстав накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльність, може звернутися до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту не раніше ніж через два роки з дня прийняття рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю.

Відповідно до проекту Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність, [4] який визначає дисциплінарні стягнення у прив'язці до конкретних дисциплінарних проступків адвокатів, зокрема передбачається, що накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді:

1) зупинення права на здійснення адвокатської діяльності може бути застосовано у разі: повторного протягом року вчинення дисциплінарного проступку; порушення вимог щодо несумісності; несплати щорічного внеску після застосування за таку несплату штрафу; істотного порушення Правил адвокатської етики та/або норм закону про адвокатуру, якщо припинення права на здійснення адвокатської діяльності є надмірним дисциплінарним стягненням;

2) припинення права на здійснення адвокатської діяльності може бути застосовано у разі: представництва без повноважень; неодноразового

зловживання правом доступу до реєстрів; здійснення адвокатом дій всупереч інтересам клієнта, що завдали клієнту значної шкоди; розголошення адвокатської таємниці; систематичного порушення Правил адвокатської етики та/або норм закону про адвокатуру, що підриває авторитет адвокатури та адвокатської професії;

3) обмеження права на представництво в суді за порушення обов'язків адвоката у судовому процесі або зловживання процесуальними правами;

4) штрафу до трьох прожиткових мінімумів для працездатних осіб виключно за несплату щорічного внеску.

Беручи до уваги норми законодавства України, міжнародні стандарти, а також здобутки юридичної науки, було б доцільно встановити наступні види дисциплінарних стягнень адвоката: 1) попередження; 2) догана (як основне покарання) та штраф у розмірі від 100 до 500 неоподаткованих мінімумів доходів громадян (як додаткове покарання); 3) зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від 1 місяця до 1 року; 4) позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю (виключення з Єдиного реєстру адвокатів України для іноземних громадян). Завдяки розширенню видів дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до адвоката за вчинення дисциплінарного проступку, вдасться реалізувати принцип пропорційності під час обрання того або іншого виду стягнення з урахуванням усіх обставин вчиненого діяння та особи адвоката-порушника.

Список використаної літератури:

1. Божков В. В. Види дисциплінарних стягнень [Електронний ресурс] / В. В. Божков // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc23/28.pdf

2. Фіолевський Д.П. Адвокатура Д.П. Фіолевський. – К. : Правова Єдність. –2014. – 624 с

3. Задоя І.І. Види дисциплінарних стягнень адвокатів: проблеми законодавчого регулювання / І.І. Задоя // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. – 2014. – Вип. 9-2(2). – С. 10-13.

4. Проект Закону про адвокатуру та адвокатську діяльність від 05.07.2012. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Малюта В.В., Язажи В.С.
студент 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

МОРАЛЬНА СКЛАДОВА АДВОКАТСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ ТА ЇЇ ПОРУШЕННЯ

Моральна культура є важливою частиною культури індивіда. Моральна культура особистості уявляється як міра її моральної соціалізації, тобто міра засвоєння існуючих у суспільстві духовних цінностей і ступінь використання їх у діяльності в різних сферах суспільного життя. Найчастіше під моральною культурою мають на увазі виховання людини, ступінь засвоєння нею норм моралі, приписів, вимог і реалізацію їх на практиці [1].

Мораль як здебільшого самостійне соціальне явище не лише завжди впливає на соціальний інститут права, а й зазнає зворотнього впливу. Все правове має бути і моральним, право в кінцевому своєму виді не може йти всупереч існуючій моралі. Але між нормами моралі і права часто виникають конфлікти, подолання яких є невід'ємною стороною еволюції правової культури суспільства.

Найбільш суперечливим положенням адвокатської етики є принцип конфіденційності, який з одного боку унеможливлює злісне, корисливе використання інформації, що складають адвокатську таємницю і можуть завдати шкоди клієнтові, а в той же час створює таку ситуацію, за якої інформація, що може відігравати вирішальну роль у досягненні правосуддя, розголошується лише за умови бажання клієнта або її розкриття внаслідок слідчих дій.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у статті 22 [2] і Правила адвокатської етики у статті 10 [3] визначають сутність адвокатської таємниці та принципу конфіденційності. Ці положення чітко регламентують порушення адвокатської таємниці у цілях захисту інтересів адвоката та збереження державного ладу, але прямо забороняють розголошення таємниці в будь-яких інших випадках, що є причиною для виникнення правових колізій та морально-етичних конфліктів. Наприклад, в умовах сучасної правової доктрини адвокат змушений захищати адвокатську таємницю винної особи, що може заважати вчиненню процесуальних та слідчих дій для досягнення правосуддя в повній та необхідній мірі, створюючи при цьому колізію між обов'язком адвоката берегти адвокатську таємницю за Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та відповідальністю особи за приховування злочину згідно статті 396 Кримінального кодексу України [4].

В морально-етичному сенсі це протиріччя також має двояке вирішення: з одного боку принцип конфіденційності є невідчужуваною

основою діяльності адвоката, яка є ледь не єдиним гарантом довірчих стосунків між адвокатом і його клієнтом, а з іншого боку – перепоною для швидкого та ефективного правосуддя. За таких умов адвокат постає перед тяжким моральним вибором, а саме – діяти на користь суспільства, всупереч адвокатській етиці, чи на користь клієнта, нехтуючи інтересами суспільства?

Принцип конфіденційності зв'язує руки адвоката навіть у кардинально протилежній ситуації, для розглядання якої слід згадати про ще одну правову колізію. Стаття 21 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» ч.2 п.3 стверджує, що адвокат не може суперечити позиції клієнта у справі, окрім випадків, якщо адвокат впевнений у самообмові клієнта, але навіть з ціллю захисту його прав адвокат не може розголошувати інформацію, отриману від нього під час звернення та в процесі слідчих і судових дій без письмової згоди клієнта, яку отримати в цьому випадку буває неможливо. І знов адвокат постає перед моральним вибором: дозволити клієнтові свідчити проти себе і перешкоджати правосуддю чи розкрити таємницю, довести невинуватість клієнта і нести відповідальність перед кваліфікаційно-дисциплінарною комісією за порушення адвокатської етики.

Усі можливі протиріччя між гіпертрофованим почуттям справедливості і власними професійними інтересами вирішуються дещо невірним і спаплюженим чином, а саме замість оперативного і ретельного зведення понять «моральність» і «закон» до тотожних, індивідуальна тяга адвоката до справедливості шляхом розкриття адвокатської таємниці пригнічується дисциплінарними стягненнями. Жорсткі покарання за порушення адвокатської таємниці подеколи змушують адвоката діяти всупереч власним морально-етичним настановам і принципам, що в довготривалій перспективі спричиняють моральну деформацію особистості адвоката, зниження ролі моралі на користь права у правосудді та ускладнюють конфлікт між моральністю і приписами закону.

Список використаної літератури:

1. Лозовой В. О., Петришин О. В. Професійна етика юриста // Х.: Право. – 2004. – С. 35

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/5076-17 (дата звернення: 02.11.2019)

3. Правила адвокатської етики : Правила; З'їзд адвокатів України від 09.06.2017 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/n0001891-17 (дата звернення: 02.11.2019)

4. Кримінальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14 (дата звернення: 02.11.2019)

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Манжос К.О.
студент 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВИЛА АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ

Професія адвоката передбачає високі стандарти щодо особи адвоката, яка характеризується безсумнівною моральною силою, відповідальним ставленням до виконання професійних обов'язків, адже суспільство завжди пред'являє до адвокатів особливі вимоги, кожен бажає бачити захисника своїх прав незалежним, принциповим, компетентним, що виявляє високий рівень освіти і культури.

Функціонування діяльності даного правового інституту є надзвичайно важливим і потребує детального вивчення, адже вимагає від адвокатів слідування високим етичним стандартам сталої поведінки, що є надбанням не одного покоління висококваліфікованих адвокатів, хоча при цьому необхідність збалансування засад служіння адвоката інтересам окремого клієнта та інтересам суспільства в цілому обумовлюються комплексною специфікою, характером обов'язків, дотриманням принципів справедливості, законності і верховенства права тощо [2].

Регулятором відносин у адвокатській діяльності є положення етики адвоката, яка є невід'ємною частиною роботи професіонала, адже основоположні принципи діяльності адвокатури як особливої юридичної інституції закріплені у II розділі Правил адвокатської етики, що підлягають застосуванню у сприятливому тлумаченню цих тверджень. Ними професіонали керуються як з самого початку судового розгляду певних справ чи при підготовки своєї правової позиції, так і в неробочий час, бо саме цей аспект є найвагомішим у становленні концепту репутації і довіри до особи адвоката і адвокатури в цілому. Наведені міркування дають підставу розглядати дані Правила як закріплення традицій, звичаїв і досвіду української адвокатури, з часу її становлення, в сфері тлумачення норм

адвокатської етики, деонтологічних норм і загальновизначених правил, прийнятих у міжнародному адвокатському співтоваристві [1].

Дотримання в своїй діяльності принципів, які закріплені в Правилах адвокатської етики зобов'язує адвоката протистояти будь-яким спробам посягання на його незалежність, бути принциповим у своїх справах. Також, важливо зазначити, що в статті 6 Правил адвокатської етики визначена специфіка цілей і завдань адвокатури, якими є необхідні умови належного здійснення адвокатської діяльності та, при цьому, незалежності адвоката у виконанні своїх професійних прав і обов'язків, що передбачає його свободу від будь-якого тиску, зовнішнього впливу чи втручання в його діяльність посторонніх осіб, які не мають безпосереднього відношення до цього [1].

Адвокатська етика пронизує діяльність кожного адвоката, має за мету забезпечити довіру суспільства до адвокатури, дає змогу вирішувати конкретні проблеми, що стосується саме цієї професії. Вона сформована традиціями адвокатської спільноти, її історичним пошуком оптимальних форм поведінки, корпоративними нормами, які прийняті і закріпленні різними законодавчими актами, такі як акти органів адвокатського самоврядування, положеннями законодавства нашої держави і міжнародно-правовими нормами [3].

А.Д. Бойков адвокатську етику висвітлював як нормативну систему з внутрішньою узгодженістю приписів, що має таку структуру: а) моральні вимоги, що регулюють відносини адвокатських колективів та окремих адвокатів з громадянами, установами та організаціями; б) вимоги, що регулюють відносини адвокатів та адвокатських колективів з правоохоронними чи правозахисними органами та їх посадовими особами; в) відносини між адвокатськими колективами. Таку класифікацію підтримують більшість вітчизняних та зарубіжних вчених, провідних адвокатів, яких безпосередньо турбує дана тема. Такої ж думки щодо предмета етики адвоката в своїх працях дослідив і професор М.Ю. Борщевський. Під час здійснення своєї професійної діяльності адвокат виступає носієм обов'язків, іноді суперечливих, стосовно клієнтів, судів, інших державних органів, адвокатури в цілому та окремих адвокатів чи суспільства [3].

Таким чином, розуміння суті предмета етики адвоката в сучасній юридичній науці представлене в роботах багатьох провідних науковців, тому що під поняттям «професійна етика адвоката» розуміють питання моралі у відносинах з громадянами держави, з якою вони мають безпосередній зв'язок, державними, громадянськими чи комерційними організаціями, різними державними інстанціями, між адвокатурою та суміжними видами професійної діяльності юриста в цілому. Тому предметом адвокатської етики стає поведінка представника тієї професії, члена корпорації, де він діє саме

як професіонал, представляє свою професію або сприймається оточенням саме як представник корпорації адвокатів.

Список використаної літератури:

1. Правила адвокатської етики затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17;

2. Білоус К. Сутність адвокатської етики як необхідної умови здійснення адвокатом своєї діяльності // Юридичний журнал. – 2010. – № 7.

3. Адвокатура України: Книга 1: Підручник у двох книгах / за заг. ред. д.ю.н., проф. заслуженого юриста України С.Я. Фурси та к.ю.н., Доцента Бакаянової Н.М. – 2-ге вид. доповн. і перероб. – К.: Алерта, 2016. – 864 с.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Махова А.М.
студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

НАПРЯМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ АДВОКАТАМИ СВОЇХ ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ

Забезпечення та реалізація прав і свобод людини є пріоритетним завданням будь-якої цивілізованої правової держави. Але в наш час спостерігається негативна тенденція порушення прав та законних інтересів людини і громадянина саме працівниками правозахисної сфери. Все частіше через їх недобросовісність, некомпетентні, а іноді і злочинні дії, громадяни втрачають довіру до правоохоронної і правозихисної системи та надію на справедливий захист своїх інтересів.

Проблема надання неякісної правової допомоги є досить актуальною сьогодні, тому необхідно з'ясувати основні причини правопорушень в адвокатській професійній діяльності, а також запропонувати шляхи їх вирішення.

У Загальному кодексі правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства справедливо зазначено що адвокат посідає окреме особливе місце серед інших юридичних професій, адже він виконує унікальну та універсальну функцію у суспільстві – захищає права та свободи громадян [1]. В Правилах адвокатської етики, затверджених з'їздом адвокатів України,

закріплені такі базові принципи адвокатської етики, як дотримання законності, компетентність і добросовісність, дотримання інтересів клієнта, принцип неприпустимості конфлікту інтересів на стадії прийняття доручення клієнта та інші [2].

Як показує практика, все частіше мають місце випадки, коли адвокат, нехтуючи правилами адвокатської етики, керується лише власною вигодою та своїми інтересами. Досить часто адвокати навмисно беруться за справи, які заздалегідь вважають проіграшними, проте обіцяють клієнтові позитивний результат вирішення справи. Нерідкісним також є банальне затягування справи, розголошення адвокатами конфіденційної інформації, зловживання адвокатськими запитами тощо. Слід підкреслити, що характерним в таких ситуаціях є те, що адвокати часто не несуть за це ніякої відповідальності і надалі продовжують здійснювати свою професійну діяльність.

Проаналізувавши ряд скарг, що подаються особами до Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури можні помітити, що найбільш поширеними є такі: скарги на отримання гонорару без надання якісних правових послуг чи надання їх не в повному обсязі; скарги на допущення адвокатами конфлікту інтересів; скарги на невиконання адвокатами професійних обов'язків, зокрема, неявка у судові засідання без попередження про це клієнта; скарги на некомпетентну поведінку адвоката в суді; скарги подання завідомо неправдивих данних або фальсифікованих документів тощо.

З урахуванням цього дуже важливо впровадити якісний механізм боротьби проти свавілля з боку деяких адвокатів. А починати треба саме з основ національної юридичної освіти, яка не є досконалою. Однією з проблем у закладах вищої освіти є недостатнє виховання у майбутніх адвокатів правової та морально-етичної свідомості. Проблема також полягає у тому, що через наявність великої кількості некомпетентних адвокатів, поступово в Україні може зменшитись авторитетність даної професії.

Також, на нашу думку, форми відповідальності адвоката за порушення правил адвокатської етики та професійного обов'язку, є не досить ефективними.

Відповідно до закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», за вчинення дисциплінарного проступку до адвоката може бути застосовано одне з таких дисциплінарних стягнень: 1) попередження; 2) зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року; 3) для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України [3].

При цьому законодавством про адвокатуру взагалі не передбачено застосування цивільно-правових санкцій до адвокатів. Хоча на нашу думку, правовідносини, що виникають між адвокатом і його клієнтом має ознаки

договору оплатного надання послуг, тому адвокат за неналежне виконання своїх обов'язків повинен нести відповідальність. Тобто під час уклададння договору треба чітко закріпити розмір і характер відповідальністі адвоката, що сприятиме зміцненню гарантованості права на правову допомогу та підвищенню якості послуг адвокатів.

Можна зробити висновок, що для більш ефективної якості підготовки професійних адвокатів доцільним є покращення якості юридичної освіти. По-перше, унеможливити попадання в юридичну професію людей з низьким рівнем професійної компетенції шляхом введення спеціальних додаткових випробувань для абітурієнта під час вступу до закладу вищої освіти. По-друге, ввести спеціальні обов'язкові програмні курси до навчальної програми юридичних закладів вищої освіти, які підвищать рівень моральної та етичної готовності студента, навчать в майбутньому виконувати покладені на нього обов'язки.

Крім того, доцільно було б посилити відповідальність адвоката за порушення Правил адвокатської етики на законодавчому рівні. Слушною є пропозиція щодо збільшення стажу роботи у галузі права для доступу у адвокатську професію з 2 до 4 років як необхідну умову для отримання свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю. Вбачається, що за 4 роки майбутній адвокат отримає досить багато теоретичних знань і практичних навичок, що допоможуть йому бути не тільки освіченим адвокатом а й допоможуть сумлінніше та відповідальніше ставитись до своїх професійних обов'язків. Хотілося б порадити всім адвокатам усвідомлювали своє покликання та важливість професії, адже дуже часто громадяни довіряють їм свою долю, а тому такі особи повинні відповідати найвищим моральним вимогам та сумлінно ставитися до виконання професійних обов'язків, закріплених у Правилах адвокатської етики.

Список використаної літератури:

1. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства від 01 листопада 1988 року: Прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі. [Електронний ресурс] – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343/

2. Правила адвокатської етики, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року: [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://unba.org.ua/ assets/uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року № 5076–17 // Відомості Верховної Ради. – 2013р. – № 27. – Ст.282

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Нінічук В.В.
студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИНЦИПУ УНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Дослідження теорії конфлікту інтересів має довготривалу історію і є актуальним не лише для науковців, а й для практикуючих фахівців [1].

В юридичній літературі, національному та міжнародному законодавстві підходи до визначення конфлікту інтересів дуже різняться. Так, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 р. визначає конфлікт інтересів як протиріччя між інтересами та обов'язками адвоката. Варто зазначити, що це визначення не відповідає міжнародно-правовим актам і практиці [2].

Досить простим прикладом виникнення конфлікту інтересів є ситуація, коли адвокат починає надавати правову допомогу клієнту, інтереси якого суперечать інтересам його іншого клієнта, який є чи який був на обслуговуванні у адвоката, або інтересам самого адвоката. У зв'язку з цим, адвокат зобов'язаний уникати таких ситуацій, адже це може спричинити негативні наслідки не лише для клієнтів, а й для самого адвоката (у разі виникнення такого конфлікту адвокат буде притягнутий до відповідальності).

Варто зауважити, що обов'язок адвоката уникати конфлікт інтересів закріплено у Віденській Резолюції МАЮ з приводу ослаблення регулювання спілки юристів від 06.06.1998 р. [4]. У свою чергу Європейський парламент зазначив, що відсутність конфлікту інтересів є основною цінністю юридичної професії. Більшість країн на рівні національного законодавства, які реалізують ліберальну концепцію правової держави, закріпили принцип уникнення конфлікту інтересів тією чи іншою мірою. Правила адвокатської етики у ст.9 закріплюють визначення конфлікту інтересів та зазначають, як його уникнути [5].

Досить проблемним є регулювання та практичне вирішення питання наявності конфлікту інтересів, коли адвокат обслуговує юридичну особу, а потім отримує звернення в наданні правових послуг від посадових осіб такої юридичної особи. У такому випадку адвокат зобов'язаний відмовитися від надання професійних послуг, адже слід чітко розмежовувати, з ким саме було укладено договір на правове обслуговування. Адвокат не може надавати правову допомогу працівнику юридичної особи, інтереси якого спрямовані проти неї.

Зауважимо, що Верховний Суд України частково врегулював питання конфлікту інтересів в аспекті справ неповнолітніх та повнолітніх співучасників злочину в постанові «Про застосування судами законодавства

про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність» № 2 від 27.02.2004 р. Так, найвищий судовий орган відзначив, що при розгляді справ про злочини, вчинені неповнолітніми у групі з дорослими особами, має бути реально забезпечено право неповнолітніх на захист і дотримано усіх вимог закону щодо особливостей розгляду справ цієї категорії; зокрема є неприпустимим здійснення захисту неповнолітнього і дорослого співучасників злочину одним і тим же захисником [6].

Слід чітко розуміти, що недотримання адвокатом реалізації принципу уникнення конфлікту інтересів призводить до дисциплінарної відповідальності за ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Унаслідок чого адвокати позбавляються права на зайняття адвокатською діяльністю і виключаються із Єдиного реєстру адвокатів України.

Адвокати часто приховують наявність конфлікту інтересів, який у більшості випадків відомий лише їм. Цим самим адвокат може сприяти приховуванню даних, що безумовно може вплинути на прийняття судового рішення.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що проведене дослідження принципу уникнення конфлікту інтересів дозволяє запропонувати визначення цього принципу, як законодавчо визначені основи адвокатської діяльності, відповідно до яких адвокат не має права надавати будь-які юридичні послуги клієнту, інтереси якого суперечать захищеним правом інтересам клієнта, якому надається або надавалися юридичні послуги, окрім випадків письмової згоди клієнтів, інтереси яких можуть бути порушені або суперечать інтересам самого адвоката, його близьким родичам або членам сім'ї, партнерам.

Список використаної літератури:

1. Деханов С.А. Конфликт интересов в системе деонтологических отношений адвоката и клиента в странах Западной Европы. 2010. URL: http://www.juristlib.ru/book_10503.html.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 Відомості Верховної Ради (ВВР). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

3. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, прийнятий делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні в Страсбурзі 1 жовтня 1988р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343

4. Резолюция по поводу ослабления регулирования сообщества юристов, принята сонетом МАЮ 6 июня 1998 г. в Вене. URL: https://eshra375.wordpress.com

5. Правила адвокатської етики від 09.06.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17

6. Постанова пленуму ВСУ «Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність» № 2 від 27.02.2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-04

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Новікова Д.В.
студентка 2-го курсу
факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ТА ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ЇЇ РОЗГОЛОШЕННЯ

Пересічні громадяни звертаються до адвоката за правовою допомогою чи захистом, і в намаганнях відстояти свої права та інтереси люди розраховують на повну конфіденційність та нерозголошення своїх персональних даних.

Для повного розуміння цієї теми звернемося до термінології, відповідно до якої поняттям адвокатської таємниці, отже, адвокатською таємницею називається будь-яка інформація, яка стала відома адвокату, його помічнику або стажисту та іншим особам, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з приводу яких клієнт (особа, якій було відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги за передбаченими Законом підставами) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, консультацій, зміст порад, роз'яснень правозахисника, складені ним же документи або інформація, яка зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, які були одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності. (ч.1 ст. 22 Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Отже, до предмету адвокатської таємниці ми відносимо сам факт звернення клієнта, причини, які змусили звернутися, відмова адвоката від доручення та мотиви, які спонукали до цього, умови надання юридичних послуг, документи, які надавалися адвокату задля виконання якісного захисту або документи, які складені самим адвокатом, всі роз'яснення та

поради, суттєві аспекти консультації, відомості з матеріалів справи або навіть відомості про особисте життя підзахисного тощо.

Статус адвокатської таємниці втрачає інформація, яка за письмовою згодою клієнта визнана більше не конфіденційною. До того ж, інформація отримана від третіх осіб і яка містить відомості про них, може поширюватися з урахуванням вимог законодавства з питань захисту персональних даних [1].

Адвокат забов'язується дотримуватися і забезпечувати умови, які роблять доступ до конфіденційної інформації або її розголошення неможливими. Розголошення цих даних несе за собою відповідальність згідно із законом, окрім того, ця гарантія є однією з основних запорук довіри клієнта, адже саме від цього буде залежати достовірність інформації, яка буде надана адвокату для його діяльності. І цей механізм є головним для захисту клієнта та якісного виконання адвокатських функцій [2].

Одним з цікавих аспектів є те, що коли під час виконання професійних обов'язків з надання правової допомоги адвокату стає відомо про легалізацію (відмивання) доходів, які були одержані незаконним шляхом [3], навіть не зважаючи на тяжкість цих небезпечних діянь, адвокат не має порушувати принципу конфіденційності і передавати ці відомості до органів державної влади. Це суперечний момент, адже є ризик втрати довіри суспільства що при порушені своєї гарантії, що при її додержані [4].

Розголошення адвокатської таємниці є одним із дисциплінарних порушень, через які адвокат може бути притягненим до відповідальності. (ст. 34 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»). За дисциплінарний проступок можуть бути різні види стягнень: від звичайного попередження або зупинення права на адвокатську діяльність на термін від одного календарного місяця до одного року, і до позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України – це застосовується для громадян України, а для адвокатів іноземних держав використовується виключення з Єдиного реєстру адвокатів України. (ст.35 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»).

Отже, беручи до уваги все вищезазначене, ми дійшли висновку, що гарантія адвокатської таємниці є однією з фундаментальних при здійсненні адвокатської діяльності. Окрім того, саме від цієї гарантії залежить рівень довіри підзахисного до сторони захисту, що вже безпосередньо буде впливати на хід справи та її результат.

За недотримання цієї гарантії адвокат або інша зазначена особа будуть нести відповідальність згідно закону.

Список використаної літератури:

1. Адвокатська таємниця 2017 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://golovan.ua/firm/attorney-client-privilege/

2. Адвокатська таємниця «Трагедія у 4 частинах» 2016 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //radako.com.ua/news/advokatska-taiemnicya-tragediya-u-4-chastin

3. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення».

4. Бакаянова Н. М. Про новації щодо допустимості розголошення адвокатської таємниці / Н. М. Баянова// Особливості нормотворчих процесів в умовах адаптації законодавства України до вимог Європейського Союзу: матеріали Міжнар. наук. – практ. конф., м. Херсон, 5-6 червня 2015р. – Херсон: Гельветика, 2015. – С. 178.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Петрученко Д.Р.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «АДВОКАТСЬКА ЕТИКА»

У пункті 14 Основних положень про роль адвокатів, що прийняті VIII Конгресом ООН з запобігання злочинам від 27.08.1990р. визначено, що адвокатами надається допомога клієнтам у здійсненні захисту прав, та адвокати мають поважати людину, їх права та основні свободи, визнані національним та міжнародним правом, діяти вільно та наполегливо, відповідно до закону та визнаних професійних стандартів та етичних стандартів.

Питання адвокатської етики були предметом розгляду вітчизняних і зарубіжних вчених та юристів-практиків, зокрема, Білоус К., Варфоломеєвої Т., Васьковського Є., Святоцького Д., Загарії В., Молло М., Казанського П., Мейера Д., Симоненко Г. та ін. Тим не менше, ця проблематика залишається актуальною і потребує подальшого розгляду.

Наявність та дотримання адвокатами етичних норм професійної поведінки є одним із загальновизнаних міжнародних стандартів адвокатської діяльності.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає дотримання Правил адвокатської етики як одного з основних професійних обов'язків адвоката.

Розглядаючи питання професійної етики адвоката та її закріплення, необхідно звернутися до Рекомендації R(2000)21 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків, де закріплено, що адвокатським колегіям або іншим професійним об'єднанням адвокатів належить розробити професійні стандарти і кодекси поведінки[1]. Отже, такі правила мають бути складені без втручання держави професійними об'єднаннями адвокатів. Вбачається, що саме представники даної професії можуть визначити необхідні моделі поведінки адвоката, ґрунтуючись на міжнародних стандартах діяльності адвокатури. Професійні асоціації адвокатів відіграють важливу роль також і у підтриманні професійних стандартів та етичних норм. Саме цим забезпечується відповідальність професійних об'єднань за зміст цих правил.

Адвокат діє не тільки за для збереження інтересів осіб, що довірились йому захищати їх права, а й в інтересах права в цілому. У цьому погляді слід навернутся до Кодексу поведінки європейських адвокатів ССВЄ Європейського Співтовариства, в якому врегульовано, що адвокат має великий комплекс зобов'язань юридичного і морально-етичного характеру, які часто вступають у взаємну суперечність.

Правила адвокатської етики спрямовані на уніфікацію традицій та досвіду адвокатської діяльності в галузі інтерпретації адвокатської етики, а також загальновизнані деонтологічні норми та правила, прийняті міжнародною адвокатською спільнотою.

Правила слугують обов'язковим орієнтиром, який захисники можуть використовувати при врівноваженні, практично гармонізуючи їх різноманітні, іноді суперечать професійним правам та обов'язкам відповідно до статусу, основних завдань адвокатури та принципів її діяльності, визначених Конституцією України, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та іншими законодавчими актами, а також закріплюють єдину систему критеріїв оцінки етичних аспектів поведінки адвоката[2].

Звичайно, у Правила адвокатської етики неможливо зібрати та викласти всі можливі ситуації етичної поведінки адвоката. Але у Правилах зазначаються основоположні принципи діяльності адвоката, яких він має неухильно дотримуватися.

Відповідно до Кодексу поведінки європейських адвокатів ССВЕ для адвокатів країн Європейського Співтовариства до них належать:

– принцип незалежності;
– принцип довіри і особливої порядності;
– принцип конфіденційності;
– принцип додержання правил інших об'єднань адвокатів;

– принцип неприпустимих для адвокатів видів діяльності;
– принцип обмеження особистої реклами;
– принцип домінантності інтересів клієнта[3].

Таким чином, враховуючи вищевикладене, ми можемо сказати, що дотримання адвокатами етичних норм і правил є загальновизнаним міжнародним стандартом організації та діяльності юридичної професії, як необхідна умова повноцінного функціонування професії адвоката, виконання її важливої соціальної ролі у демократичному суспільстві. Слід зазначити, що Правила адвокатської етики в Україні більше містять принципів, які відіграваюсь певну роль. Так, дотримання адвокатом принципів чесності та порядності під час здійснення професійної діяльності в суді сприяють збереженню поваги до колег – інших адвокатів, що приймають участь у одному судовому процесі, а також запобігають діям, що спрямовані на затягування розгляду справи у суді. Таке затягування, як правило, є невиправданим. Отже, вважаємо, що не тільки запозичувати маємо норми і стандарти у Європейського Співтовариства, а й можемо пропонувати зарубіжним дружнім державам запроваджувати досягнення українських вчених-правників та норми національного правового поля, зокрема, щодо адвокатської діяльності.

Список використаної літератури:

1. Рекомендація R(2000)21 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи про свободу здійснення професійних адвокатських обов'язків: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.scourt.gov.ua// Рекомендація%20№%20R% 20(2000)%2021.doc

2. Правила адвокатської етики, Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р.: / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// vkdka.org/pravil-advokatskoji-etiki/

3. Кодекс поведінки європейських адвокатів був спочатку прийнятий на пленарній сесії Ради адвокатських асоціацій та правових товариств Європи (РААПТЄ), яка відбулася 28 жовтня 1988 року, з наступними змінами, ухваленими на пленарних засіданнях РААПТЄ 28 листопада 1998 року, 6 грудня 2002 року та 19 травня 2006 року / URL:https://unba.org.ua/assets/ uploads/legislations/inshi-dokumenty/kodeks_povedinky_yevropeyskykh_ advokativ(ukr).pdf

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Пилипчак В.Л.
студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИПИ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ ЯК ОРІЄНТИР У РОБОТІ АДВОКАТА

Моральне виховання повинно
йти попереду професійного.
А.Ф. Коні

Поняття «етика» прийшло до нас від давньогрецького слова «етос» – звички, звичаї. Етика як наука існує більше 20 століть. Ще в IV столітті до нашої ери давньогрецький мислитель Аристотель назвав словом «етичний» ряд людських чеснот і створив новий іменник «етика», що означало наука, яка вивчає чесноти. Слово «мораль» походить від латинського слова «moris» – звичаї, звички і т.п. Спираючись на це, у наш час часто вищезгадані слова вживають як синоніми, але це невірно. Етика – це наука, що вивчає мораль, моральність, мораль в свою чергу – це форма суспільної свідомості, що відображає ідеї, уявлення, принципи і норми поведінки людей у суспільстві.

Професійна етика являє собою спеціальне вчення, в якому розглядаються норми моралі. Такі норми створили історичну систему принципів, заповідей і приписів, які застосовуються до певних професій.

Адвокат насамперед є служителем правосуддя, і саме тому етика адвоката – одна з важливих складових його професійної майстерності. Один із славнозвісних представників цієї шляхетної професії П. Александров (1836-1893) писав: «Я бажав би виконати обов'язок мій не тільки як захисник, але й як громадянин, тому що немає сумніву, що на нас, як суспільних діячах, лежить обов'язок служити не тільки інтересам, що захищаються нами, але і вносити свою лепту, якщо для того є можливість, із питань суспільного інтересу» [4, с.3].

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає дотримання Правил адвокатської етики (далі – Правила) як одного з основних професійних обов'язків адвоката. Виходячи з наведених міркувань, ці Правила мають на меті уніфіковане закріплення традицій і досвіду української адвокатури в сфері тлумачення норм адвокатської етики, а також загальновизнаних деонтологічних норм і правил, прийнятих у міжнародному адвокатському співтоваристві.

Правила адвокатської етики слугують обов'язковою для використання адвокатами системою орієнтирів при збалансуванні, практичному узгодженні ними своїх багатоманітних та іноді суперечливих професійних прав та обов'язків відповідно до статусу, основних завдань

адвокатури та принципів її діяльності, визначених Конституцією України, Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та іншими законодавчими актами України, а також закріплюють єдину систему критеріїв оцінки етичних аспектів поведінки адвоката у дисциплінарному провадженні кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури.

Затверджені Звітно – виборчим З'їздом адвокатів України, чинна редакція Правил адвокатської етики, передбачають такі основні принципи адвокатської етики:

Незалежність та свобода адвоката у здійсненні адвокатської діяльності. Цей принцип гарантує свободу адвоката від будь-якого зовнішнього впливу, тиску чи втручання в його професійну діяльність, зокрема з боку державних органів, політичних партій, інших адвокатів тощо, а також від впливу своїх особистих інтересів. З метою дотримання цього принципу в своїй професійній діяльності адвокат зобов'язаний протистояти будь-яким спробам посягання на його незалежність, бути мужнім і принциповим у виконанні своїх професійних обов'язків, відстоюванні професійних прав, гарантій адвокатської діяльності та їх ефективному використанні в інтересах клієнтів. Адвокат зобов'язаний не допускати в своїй професійній діяльності компромісів, що впливали б на його незалежність, з метою догодити суду, іншим державним органам, третім особам або клієнту, якщо такі компроміси розходяться з законними інтересами клієнта та перешкоджають належному здійсненню адвокатської діяльності. Також, адвокат не повинен займатися іншою діяльністю, яка ставила б його в будь-яку залежність від інших осіб чи підпорядкувала б його вказівкам або правилам, які можуть увійти в суперечність з нормами чинного законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність, Правилами адвокатської етики, або можуть іншим чином перешкоджати вільному й незалежному здійсненню ним адвокатської діяльності.

Дотримання законності. Уся професійна діяльність адвоката повинна здійснюватися на основі законодавчих норм. Адвокат не може давати клієнту поради, свідомо спрямовані на полегшення скоєння правопорушень, або іншим чином умисно сприяти їх скоєнню його клієнтом або іншими особами. Адвокат не має права в своїй професійній діяльності вдаватися до засобів та методів, які суперечать чинному законодавству або Правилам адвокатської етики. У своєму приватному житті адвокат також зобов'язаний дотримуватися закону, не вчиняти правопорушень і не сприяти зумисному їх скоєнню іншими особами.

Пріорітет інтересів клієнта. Інтереси клієнта для адвоката мають першочергове значення та переважають власні інтереси адвоката, інтереси колег, партнерів, співробітників, законних представників клієнтів або їх опікунів, піклувальників та інших осіб.

Неприпустимість конфлікту інтересів. Адвокат без письмового погодження з клієнтами, стосовно яких виник конфлікт інтересів, не може представляти або захищати одночасно двох або більше клієнтів, інтереси яких є взаємно суперечливими, або вірогідно можуть стати суперечливими, а також за таких обставин надавати їм правову допомогу. Адвокат не може представляти, захищати клієнта чи надавати йому правову допомогу, якщо інтереси клієнта суперечать власним інтересам адвоката.

Конфіденційність. Зазначений принцип є основним, найважливішим з поміж усіх інших та не обмежується часом. Усі відомості, які були отримані адвокатом від клієнта складають адвокатську таємницю, розголошення якої є неприпустимою та неприйнятною дією не лише з боку самого адвоката, але і його помічників, стажерів та членів технічного персоналу. Розголошення відомостей, що складають адвокатську таємницю, заборонено за будь-яких обставин, включаючи незаконні спроби органів дізнання, слідства і суду допитати адвоката про обставини, що складають адвокатську таємницю.

Компетентність та добросовісність. Зважаючи на суспільну значущість і складність професійних обов'язків адвоката, від нього вимагається високий рівень професійної підготовки, ґрунтовне знання чинного законодавства, практики його застосування, опанування тактики, методів і прийомів адвокатської діяльності, ораторського мистецтва.

Повага до адвокатської професії. Всією своєю діяльністю адвокат повинен стверджувати повагу до адвокатської професії, яку він уособлює, її сутності та громадського призначення, сприяти збереженню та підвищенню поваги до неї в суспільстві.

Чесність та добропорядна репутація. Адвокат повинен бути добропорядним, чесно та гідно виконувати свої професійні обов'язки. Адвокату заборонено робити завідомо неправдиві заяви стосовно суті доручення, фактичних обставин, що мають до нього відношення, їх правової оцінки, прав і обов'язків адвоката, клієнта а також обсягу своїх повноважень щодо представництва інтересів клієнта.

Вимоги до рекламування адвокатської діяльності. Чинне українське законодавство дозволяє рекламувати адвокатську діяльність, проте з додержанням деяких умов. А саме: рекламні матеріали про діяльність адвоката мають бути об'єктивними, достовірними, чіткими та зрозумілими й не повинні містити натяків, двозначностей або іншим чином утворювати підґрунтя для введення потенційних клієнтів в оману, а також мають відповідати розумним естетичним вимогам. Рекламні матеріали не можуть демонструватись (розміщуватись) у способи, які дискредитують інститут адвокатури, або ж створюють умови для його зневаги, принижують професію та статус адвоката України. Рекламні матеріали про адвокатську діяльність не можуть містити: оціночних характеристик стосовно адвоката; критики адвокатами інших адвокатів; заяв про вірогідність успішного виконання

доручень та інших заяв, що можуть викликати безпідставні надії у клієнтів; вказівок, які можуть сформувати уявлення, що діяльність саме цього адвоката характеризується рисами і показниками, притаманними, в дійсності, адвокатурі як такій.

Отже, суть адвокатської етики полягає у чесному і сумлінному виконання своїх обов'язків. Слід зазначити, що однією з головних якостей адвоката є неупередженість. Адвокат повинен підійти до справи об'єктивно, керуючись при цьому не тільки мораллю, а й законами. У цьому його моральність і етичність повинні йти бік о бік із неупередженістю і професіоналізмом.

Список використаної літератури:

1. Бедь В. В. Юридична психологія: Навч. посіб. – 2-ге вид., доп. і переробл. – К.: МАУП, 2004. – 436 с.

2. Правила адвокатської етики, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року: [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : http://unba.org.ua/ assets/ uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf.

3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

4. Речи известных русских юристов. – М.: Юрид. лит., 1985. – С. 3.

5. Фіолевський Д.П. Адвокатура : підручник / Д.П. Фіолевський. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. : Алерта, 2014. – 624 с.

6. Шевердін М. Основні принципи адвокатської етики [Електронний ресурс] // Всеукраїнська громадська організація «Асоціаціація правників України». – Режим доступу : http://uba.ua/ukr/news/4919/.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Питомець М.А.
студент 1-го курсу факультету
прокуратури і слідства (кримінальної юстиції)
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ЕТИКА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Адвокатура – самоврядний інститут суспільства, який користується неабиякою повагою серед українців, оскільки його діяльність спрямована на

захист прав та інтересів людей. Саме тому стандарти професійної діяльності адвоката, його авторитет та поведінка як при здійсненні своїх обов'язків, так і поза ними мають значення для зміцнення інституту адвокатури в цілому.

Право людини на свободу слова закріплене на міжнародному та національному рівнях. Так, ст. 19 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права проголошує, що кожна людина має право на вільне вираження свого погляду, яке включає свободу шукати, одержувати й поширювати будь-яку інформацію й ідеї, незалежно від державних кордонів, усно, письмово, за допомогою друку або художніх форм вираження чи іншими способами на свій вибір. Однак воно може бути пов'язане з певними обмеженнями, які мають установлюватися законом і бути необхідними для поважання прав і репутації інших осіб і для охорони державної безпеки, громадського порядку, здоров'я чи моральності населення.

Ст. 34 Конституції України проголошено, що кожному гарантується право на свободу думки й слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя.

Роль адвоката у суспільстві зводиться не тільки до представництва або захисту інтересів клієнта в суді, але й до активної участі в житті країни та суспільства загалом. На сьогоднішній день соціальні мережі та різноманітні інтернет-форуми є саме тими інструментами, за допомогою яких у кожного є можливість донести свою думку до широкого кола осіб. Дотримання певних правил поведінки є обов'язковою умовою при такому спілкуванні. При цьому на деяких осіб, таких як адвокати, судді, депутати, представники правоохоронних органів, має покладатись особливий режим поведінки в мережі Інтернет, оскільки залежно від їх морально-етичних якостей та поведінки значною мірою залежить як авторитет професії, яку вони уособлюють, так і країни в цілому.

На вимогу часу 09.06.2017 року Звітно-виборним з'їздом адвокатів України були затверджені оновлені Правила адвокатської етики. Зокрема, але не виключно, до Правил додали нові положення щодо дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет. Треба зауважити, що подібні роз'яснення American Bar Association в США були опубліковані ще в 2015 році під назвою «ATTORNEY ETHICS & SOCIAL MEDIA».

Запровадження нових норм щодо адвокатської діяльності при користуванні мережею Інтернет в Україні було актуальним з огляду на те, що ми живемо в інформаційну, цифрову епоху та зараз адвокатська спільнота

приймає активну участь в соціальних мережах, форумах, сайтах, яка полягає у створенні та розміщенні контенту, коментарів, публікацій.

Безперечно, встановлення норм адвокатської етики в мережі Інтернет, а значить, і врегулювання даних відносин – це прогресивний крок Національної Асоціації Адвокатів України на шляху зміцнення значення інституту адвокатури як одного з важливих інструментів ствердження верховенства права та забезпечення прав та законних інтересів людини.

Питанню дотримання норм адвокатської етики в мережі Інтернет присвячений розділ VIII Правил адвокатської етики.

Зокрема, відповідно до ст. 57 Правил адвокатської етики (далі – Правила) адвокат може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому.

Адвокат при користуванні соціальними мережами, Інтернет-форумами та іншими формами спілкування в мережі Інтернет повинен дотримуватись своїх професійних обов'язків, передбачених чинним законодавством України, цими Правилами, рішеннями З'їзду адвокатів України та Ради адвокатів України.

Користування соціальними мережами повинно спиратися на принципи незалежності; професійності; відповідальності; чесності; стриманості та коректності; гідності; недопущення будь-яких проявів дискримінації; толерантності та терпимості; корпоративності та збереження довіри суспільства; конфіденційності.

Згідно з ст. 58 Правил адвокат при здійсненні спілкування в мережі Інтернет, в тому числі розміщенні коментарів та контенту, повинен враховувати наслідки такого спілкування для професійної незалежності адвоката у майбутньому при здійсненні адвокатської діяльності. При користуванні соціальними мережами, Інтернет-форумами та іншими формами спілкування в мережі Інтернет адвокат повинен брати до уваги обмеження, що встановлені для адвокатської діяльності в частині повноти та сприйняття інформації, забезпечення її конфіденційності та збереження.

Відповідно до ст. 59 Правил адвокати в мережі Інтернет повинні дотримуватись високих стандартів чесності та пам'ятати про наслідки їх невиконання для їх професійної репутації та авторитету адвокатури в цілому. Висловлювання адвоката в мережі Інтернет не повинно мати будь-який вид агресії, ворожнечі і нетерпимості. Адвокат зобов'язаний вести себе шановливо і не допускати образливої поведінки. Будь-які заяви, коментарі адвоката в соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет, в тому числі під час обговорення і роз'яснення правових норм, особливостей судочинства, дій його учасників, повинні бути достовірними і не вводити в оману.

Нажаль, аналіз з мережі Інтернет показує непоодинокі випадки порушення всіх цих норм в частині некоректності, нестриманості,

недоброчесності у написанні публікацій/ постів / твітів / коментарів. в соціальних мережах. Випадки образливої поведінки та агресії в мережі також є поширеним явищем, що не повинно залишатись без уваги.

Врегулювання питання соціальної активності адвоката в мережі Інтернет є необхідною умовою забезпечення гарантій адвокатської діяльності, недопущення маніпуляцій щодо ділової та професійної репутації між адвокатами, а також можливості втратити конфіденційну інформацію отриману від клієнта.

Проте постає важливе питання: якщо за активність у соціальних мережах чи на інтернет-форумах до адвоката можуть застосовуватись дисциплінарні стягнення, яким чином переконатись, що ту чи іншу інформацію поширює саме цей адвокат, як ідентифікувати його та пересвідчитись, що це не є спробою тиску на адвоката або намаганням завдати шкоду його репутації? З чого випливає, що приймаючи ці нововведення, потрібно було передбачити, як виявити, хто саме знаходиться на іншому боці мережі. Зараз це питання не вирішено, як немає і порядку ідентифікації, що фактично ставить під загрозу кожного адвоката, який може стати потенційною жертвою зловмисників або конкурентів.

Соціальна активність адвокатів в мережі Інтернет має бути об'єднуючою силою та сприяти швидкому поширенню інформації, як у форматі адвокат-адвокат, так і адвокат-клієнт, а не бути причиною недовіри та тиску.

Наразі, на наш погляд, доцільним є внесення таких змін до правил адвокатської етики, які б, по-перше, регламентуючи активність адвоката в мережі Інтернет, особливо в соціальних мережах, не надавали б нікому змогу зупиняти або припиняти його право на заняття адвокатською діяльністю.

По-друге, повинні бути розроблені єдині правила ідентифікації адвоката в мережі Інтернет, наприклад, адвокати могли б подавати відомості щодо своїх акаунтів у соціальних мережах або інтернет-форумах відповідним радам регіонів для доповнення відомостей в Єдиному реєстрі адвокатів України. У такому випадку буде встановлений певний зв'язок адвоката з акаунтом у соціальній мережі. Крім того, було б непогано прийняти окремий порядок доведення участі адвоката у відповідних спірних відносинах щодо його активності в інтернеті.

Підсумовуючи сказане треба зазначити, що спроба врегулювання активності адвоката в мережі Інтернет є прогресивним та правильним кроком, однак слід доопрацювати ці положення та розробити єдині підходи щодо ідентифікації адвоката в інтернеті та порядок доведення його вини.

Список використаної літератури:

1. Конституція України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

2. Правила адвокатської етики [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17.

3. Коломійчук В. В. Адвокатська етика в мережі інтернет: проблемні питання [Електронний ресурс] / В'ячеслав Володимирович Коломійчук – Режим доступу до ресурсу: https://barristers.org.ua/news/advokatska-etyka-v-merezhi-internet-problemni-pytannya.

Піскун Д. О.

студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Особливе місце у юридичному механізмі захисту прав людини посідає адвокатура, рівень розвитку якої є одним із індикаторів демократичності суспільства, одна з ознак стану захищеності прав людини.

Сьогодні актуальним залишається питання етичної поведінки адвоката. До адвокатів, діяльність яких безпосередньо пов'язана з захистом прав та законних інтересів людини і громадянина, суспільством пред'являються підвищені вимоги, як до особистостей. Адвокати повинні мати не тільки високій рівень професійної підготовки, а й неухильно дотримуватися моральних засад, які зазначені у нормативно-правових документах, що регламентують діяльність адвокатів на території України.

Етичні аспекти професійного правозаступництва в Україні висвітлювалися у працях Т. В. Варфоломеєвої, Ю. М. Грошевого, О. Л. Жуковської, Н. М. Бакаянової, С. М. Логінової, І. Є. Марочкіна та інших вчених.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає дотримання Правил адвокатської етики як одного з основних професійних обов'язків адвоката [1].

Правила адвокатської етики – це звід корпоративних норм, що вміщує обов'язкові для адвокатів та їх об'єднань етичні приписи, проте не є нормативно-правовим актом. Вони слугують обов'язковою для використання адвокатами системою орієнтирів при збалансуванні, практичному узгодженні ними своїх багатоманітних та іноді суперечливих професійних прав та обов'язків відповідно до статусу, основних завдань адвокатури та принципів її діяльності [2, с. 14].

Розглядаючи питання професійної етики адвоката та її закріплення, необхідно звернутися до Правил адвокатської етики, затверджених звітно-виборним з'їздом адвокатів України від 09 червня 2017 року, в яких

регламентовані основні принципи адвокатської етики та відносини адвоката з клієнтом. Даним нормативно-правовим актом до основних принципів адвокатської етики віднесено: незалежність та свободу адвоката у здійсненні адвокатської діяльності; дотримання законності; пріоритет інтересів клієнта; неприпустимість конфлікту інтересів; конфіденційність; компетентність та добросовісність; поваги до адвокатської професії [3].

Визначаючи принципи адвокатської етики, українські вчені відносять до них такі, як: адвокатська таємниця; домінування інтересів клієнта; престиж професії; обмежене рекламування діяльності адвокатів.

Досліджуючи джерела походження етичних норм в діяльності адвоката, етичні вимоги до адвоката, можна поділити на: 1) сприйняті нормами міжнародного права; 2) ті, що закріплені в національному законодавстві; 3) ті, що визначені в документах, які не мають нормативно-правового характеру; 4) не передбачені в офіційних документах [4, с. 102].

Перша група включає такі норми, як ст. 11 Загальної декларації прав людини, ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, які проголошуючи принципи презумпції невинуватості особи, обвинуваченої у вчиненні злочину, гарантують їй забезпечення захисту.

До другої групи відносяться норми адвокатської етики, що закріплені в Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (ст.21), Кримінально-процесуальному кодексі України (ст. 46, 47) та ін.

Третя група вміщує такі нормативні документи та зводи корпоративних норм, як Основні положення про роль адвокатів, прийняті Восьмим Конгресом ООН по запобіганню злочинам (1990 р.), Основні принципи, що стосуються ролі юристів прийняті у 1990 р. Восьмим Конгресом ООН по запобіганню злочинності та поводження із правопорушниками (п. п. 12, 14, 15), Загальний Кодекс для адвокатів країн Європейського співтовариства, прийнятий делегацією країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 р. (п. п. 1.1, 1.2, розділ II). До найважливіших положень, які стосуються діяльності адвоката, автори Кодексу відносять: незалежність, довіру, порядність.

Порівнюючи адвокатську діяльність з іншими видами професійної діяльності, необхідно наголосити на відмінності тих наслідків, які виникають у результаті їх діяльності. Діяльності адвокатів властиві особливі правові наслідки, які впливають на долі людей. Місце адвокатури в громадянському суспільстві, її відносини з державою, правовий статус адвоката, сутність та гарантії здійснення адвокатської діяльності, адвокатська етика та інші питання мають високе суспільне значення [5, с. 59].

Отже, зазначені моральні принципи є ключовим показником професіоналізму адвоката. Вся адвокатська діяльність повинна базуватися на захисті порушених прав та інтересів клієнта, але тільки в рамках дотримання юридичних і моральних засад.

Можна зробити висновок, що закріплення етичних норм є недостатнім, оскільки потрібен дієвий механізм контролю за дотриманням деонтологічних засад у професійній діяльності. Порушення правил адвокатської етики є дисциплінарним проступком, а отже, підставою притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Разом з тим необхідно розмежовувати дотримання адвокатом етики при здійсненні професійної діяльності та в ситуаціях, що не пов'язані з виконанням професійного обов'язку. Видається, що для вирішення даної проблеми необхідно запровадити ретельну перевірку кандидатів на зайняття адвокатською діяльністю ще на початковому етапі.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 // Відомості Верховної Ради України – 2013 р., №27;
2. В. О. Лозовой, О. В. Петришин : «Професійна етика юриста» – 2004 р. – С. 13 – 18;
3. Правила адвокатської етики, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року: [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : http://unba.org.ua/ assets/ uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf;
4. Бакаянова Н. М. Етичні основи діяльності адвоката – захисника: дис. канд. юр. наук: 12.00.10 / Бакаянова Н. М. – Одеса: Одеська національна юридична академія, 2003. – 191 с.;
5. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. док. юр. наук: 12.00.10 / Бакаянова Н. М. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. – 487 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Поліщук М.П., Голінько В. І.
студентки 1-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД АДВОКАТА В УКРАЇНІ

Практика зарубіжного досвіду підтверджує, що зовнішній вигляд адвоката це важливий психологічний засіб, який ефективно діє на його клієнтів і на нього самого.

В національному законодавстві, на сьогоднішній день, не існує жодних обмежень щодо зовнішнього вигляду адвокатів, які беруть участь в судовому процесі. Адвокат може в будь-якому одязі з'являться в зал судового засідання.

Так, чимало було випадків, коли адвокат,здійснюючи адвокатську діяльність, мав такий зовнішній вигляд, який викликав чимало запитань і проблем. В судах системи судоустрою України можна побачити адвокатів у джинсах, недоречних светрах або в надто коротких спідницях, в туфлях із високими підборами та яскравим макіяжем тощо. Неохайність таких адвокатів дискредитує почесну професію, підриває довіру до представників інституту захисту в Україні.

Так, ще у 2012 році до Верховної ради України було подано законопроект №1115 щодо адвокатської мантії, але він так і не був прийнятий. Спочатку даний законопроектом встановлював обов'язок адвоката брати участь у судових засіданнях виключно у адвокатській мантії. Під час обговорення даного законопроекту члени Комітету звернули увагу на те, що адвокат здійснює свою діяльність не тільки в судах, йому доводиться надавати професійну правничу допомогу і під час проведення досудового розслідування в прокуратурі, органах внутрішніх справ, в слідчих ізоляторах, в ізоляторах тимчасового тримання тощо.

Тому, у разі прийняття змін,які були запропоновані проектом, адвокату доведеться або робити це у мантії, або возити її з собою. Зрозуміло,що питання залишилось не вирішеним. Внаслідок чого, пізніше, у доопрацьованих проектах, закріплювався уже добровільний характер носіння мантії адвокатами [2].

Носіння мантії адвокатом та публічним обвинувачем (прокурором) є доволі поширеним явищем у Європі та світі. Якщо звернутись до законодавства Республіки Білорусь, то й тут, задля підвищення престижу професії адвоката, а також для того,щоб досягнення рівноправного статусу адвоката при здійсненні правосуддя 26.11.2007 року було ухвалено рішення Мін'юстом про те, що адвокати, які беруть участь у судових засіданнях, будуть одягатися в спеціальну форму – мантію.

Business casual (повсякденний стиль або діловий) є самим неформальним з ділових дрес-кодів. Він з'явився ще у 70-х роках в Америці, а остаточно закріпився в середині 80-х. Спочатку він був представлений дуже просто: штани або спідниця з трикотажем. На відміну від business formal цей стиль передбачає одяг з принтами або візерунком, блейзер, мокасини і оксфорди, відсутність краватки і метелики, розстебнутий комір сорочки, накладні кишені, подвійну строчку, пуловери, джемпери і светри, вдягнуті під піджак. Для жінок можливі сукні, блузки, спідниці до колін або нижче, брюки-дудочки, деякі аксесуари. [3];

На сьогоднішній день ситуація не надто сильно змінилась. Вибір класичного стилю,як правило,говорить про хороший смак особи,яка його

обрала. Одяг адвоката має бути простий, але відмінної якості. Проявом хорошого стилю у чоловіків завжди були і є – стримані тони, свіжа сорочка, відпрасований костюм, якісне взуття.

Жінки-адвокати, в свою чергу, повинні дотримуватись певного консерватизму в стилі власного одягу. Можлива наступна гамма кольорів – темно-синій, сірий, бежевий. Знавці з іміджу зазначають, що жінці-адвокату, незалежно від її сімейного стану, доречно було б носити обручку.

Цікавим є те, що у відомих адвокатів є певні невід'ємні деталі одягу, які стали їх візитною карткою. Така деталь в образі адвоката може стати його відмінною особливістю, яка,в свою чергу,зможе підкреслити його індивідуальність,що є немало важливо.[3].

Значну увагу в образі чоловіка-адвоката варто приділити краватці. Власне,обрати вдало колір і малюнок – буде проявом індивідуальності ділового чоловіка. Не рекомендується обирати надто яскраві та помітні краватки,варто уникати малюнків, картатих, краваток в горошок, з яскравим забарвленням, з блискучих матеріалів. Варто пам'ятати, що краватка не кожному буде вдалим доповненням до образу, тому тут варто бути обережним.

Чоловіки-адвокати при виборі ювелірних виробів повинні бути надто обережними. Годинники, інші аксесуари не повинні бути надто яскравими, аби не дуже виділялись з комплексного образу. Рекомендується уникати носити ланцюжки.

Не менш важливим елементом образу адвоката є – взуття. Взуття, бажано, має бути темних кольорів, в тон костюму, зручним. Діловій жінці не бажано носити туфлі на височенних підборах. Варто зупинити свій вибір на зручному, середньому, стійкому каблуку.

Макіяж для жінки завжди є доречним, не лише в повсякденному житті, а й у професійній діяльності, який не повинен бути надмірним, зухвалим та надто яскравим.

Зачіска відіграє важливу роль у зовнішньому вигляді адвоката. Від чоловіків-адвокатів вимагається тримати волосся охайними, чистими, добре підстриженим. Сивина для чоловіка може виглядати вишукано. Також дозволяється доглянуті бороду та вуса.

Жінкам – адвокатам складніше підібрати зачіску. Майстри – професіонали рекомендують діловій жінці носити волосся середньої довжини, яке не повинне бути надто короткими і занадто довгим, нижче плечей. Також рекомендується не робити дуже складні зачіски [3].

З'ясувавши загальні вимоги до зовнішнього вигляду адвоката, можна зробити висновок, що зовнішній вигляд адвоката – це те, як суспільство або окремий пересічний громадянин бачить адвоката через призму його зовнішнього вигляду, характеру, манери поведінки та професійної діяльності[1].

Адвокат повинен виглядати так, як він хотів би, щоб йому платили. При цьому, не мається на увазі – дороге вбрання, одяг може на сто відсотків відповідати вимогам ділового етикету, але і коштувати не дуже дорого.

Для того, щоб бути успішним адвокатом недостатньо мати лише високі інтелектуальні здібності, але потрібно і хороше відчуття стилю.

Головним є те, щоб на шляху до створення «образу», адвокат не забував підтримувати честь та гідність своєї професії та не відступав від правил адвокатської етики.

Список використаної літератури:

1. Ботвина Н. В. Правила адвокатської етики [Електронний ресурс] / Н. В. Ботвина // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: file:///C:/Users/User/Downloads/Chaau_2013_4_4.pdf

2. Проект ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо адвокатської мантії» [Електронний ресурс] / Народний депутат України Москаль Г.Г. – 1812. – Режим доступу до ресурсу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JG0UZ00A.html

3. Форма одежды адвоката и споры о «спецодежде» для адвокатов [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://dc-saturn.ru/forma-odezhdy-advokata

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Рибачук О.І.

студентка 1-го курсу магістратури факультету прокуратури та слідства Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ РИТОРИКИ В ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Для кожної професії потрібні свої необхідні, професійно значущі якості, якими можна вважати сукупність суттєвих ознак, особливостей людини, що формуються у процесі діяльності та забезпечують професіоналізм спеціаліста.

У наш час актуальною є проблема того, що немала кількість юристів, стикнувшись із реальністю, розчаровуються в своїй юридичній професії. Ми вважаємо, що все, чого їм не вистачало – це можливість бути впливовим. Впливовим, значить переконливим. Але чи можна юристу

стати переконливим? Безумовно! Цьому мистецтву присвячено одне з найсильніших напрямів в освіті – риторика.

Для професії адвоката визначальним є комунікативна взаємодія, спілкування з клієнтами та багатьма іншими людьми, які так чи інакше входять до поля зору діяльності професіонала. Тому, потрібно особливо відзначити таку особистісну характеристику, обов'язкову для адвокатів, як легкість у спілкуванні та красномовство. Вона передбачає швидкість вступу в соціальний контакт, знайомства з новими людьми (навіть за відсутності особистої ініціативи), відчуття легкості та свободи у незнайомій обстановці, відсутність властивості розгублюватись на людях, а також здатність легко пристосовуватись до нових фактів та обставин [1].

Значення ораторського мистецтва в адвокатській діяльності важко переоцінити, адже ця публічна професія пов'язана із необхідністю не лише досконало знати і правильно інтерпретувати закон, а й уміти переконувати у правильності своєї позиції широке коло осіб: суд, органи досудового розслідування, громадян, що досягається за допомогою сили слова. Особливого значення риторика набуває в судових провадженнях, в яких поряд із професійними юристами беруть участь представники народу: народні засідателі та присяжні.

«З відродженням суду присяжних з'явилася необхідність говорити про майстерність судового оратора, про судове красномовство, оскільки від того, якою мірою ясно, переконливо, емоційно судовий оратор виразить свою точку зору щодо ступеня винності підсудного, значною мірою буде залежати думка присяжних засідателів».[2] Цей вислів підкреслює значення ораторського мистецтва або риторики в адвокатській діяльності, принаймні в кримінальному процесі.

Риторику нерідко відносять до числа природжених здібностей, однак безперечно і те, що її, як і будь-які інші здібності, можна вдосконалювати, шліфувати. Робота адвоката передбачає постійне спілкування юристів-професіоналів як між собою, так і з людьми, які так чи інакше виявилися причетними до певного судового процесу. Це процесуальне спілкування за часів А. Ф. Коні виразилося в незаслужено забутому слові «судоговоріння». Оголошення обвинувального вироку чи викладення позовних вимог, дача показань підсудними і свідками, сторонами, запитання допитуваним особам і експертам, викладення учасниками судового процесу заяв і клопотань, нарешті, судові суперечки й оголошення рішення, вироку суду – все це елементи судоговоріння.

Юридична риторика, зокрема судова, що проявляється у формі виступів адвоката на судових процесах, відіграє провідну роль при розбудові правової держави і громадянського суспільства в Україні.

Судова промова адвоката – це офіційна професійна його промова, яка є обов'язковим компонентом найважливішої судової процедури – судових

дебатів. Від майстерності судової промови адвоката нерідко залежить якість і результативність судового процесу. Тому для адвоката, як професійного учасника цього процесу, володіння юридичною риторикою, і особливо судовою, здатність її оптимально використовувати є першорядним завданням.

Саме через ступінь володіння юридичною технікою, багатством загального лексичного і спеціального юридичного мовного запасу і вміння їх максимально реалізувати виявляється рівень правосвідомості та правової культури адвоката. Адже через яскраві публічні виступи адвокатів і поширення їх через засоби масової інформації суспільство дізнається про стан дотримання законності в країні, якість діяльності судів та прокуратури, про хід розслідування окремих резонансних злочинів тощо. Саме через «юридичну риторику» адвоката може бути сформовано суспільну думку з приводу тієї чи іншої судової справи, а отже, зроблено певний внесок у виховання правової культури населення та розвиток громадянського суспільства.

Основоположними принципами, що безпосередньо стосуються офіційного мовлення у діяльності адвокатури, слід визнати конституційні принципи судочинства, передбачені ст. 129 Конституції України – такі, як змагальність сторін, законність, рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; забезпечення обвинуваченому права на захист; гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами; забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду [3]. Реалізація цих принципів передбачає переважну участь адвокатів у судовому розгляді усіх кримінальних справ, а також участь адвокатів у цивільних, господарських та адміністративних справах.

Реалізовуючи принцип змагальності, свободи у наданні своїх доказів, доказуванні перед судом їх переконливості, адвокат у своїй промові веде полеміку з обвинуваченим. Манера, форма такої полеміки має відповідати певним моральним нормам. Сторони мають право користуватися лише морально допустимими прийомами, зобов'язані поважати честь і гідність своїх супротивників і ні в якому разі не принижувати власну гідність [4].

Таким чином, адвокат, будучи рівноправним учасником судочинства повинен усвідомлювати відповідальність за створення і підтримання такої моральної атмосфери, за якої будь-яка неповага до прав особи сприймається як грубе порушення законності і моралі.

Участь у судовому процесі вимагає ретельної підготовки до ведення справи у кожному конкретному випадку, аналізу наявних доказів та інших даних, підготовки логічного та обґрунтованого «захисного» виступу (промови).

У господарському чи цивільному процесі це може бути «професійне суперництво» двох і більше адвокатів, які представляють інтереси двох

і більше сторін. Принцип змагальності сторін потребує від адвоката не лише бездоганного знання обставин справи, а й швидкого логічного мислення.[5]

Будь-яка публічна промова адвоката повинна бути настільки переконливою, аргументованою і емоційною, щоб можна було зламати сформовану соціально-психологічну установку у суддів і інших учасників процесу. Тому, адвокат – судовий оратор – своє завдання бачить у тому, щоб доказати висунуту тезу, переконати в обґрунтованості, об'єктивності, істинності своїх суджень. [6]

Працюючи в судовому засіданні, адвокат завжди повинен бути взірцем ввічливості та коректності і контролювати свої емоції. Промова адвоката має бути проявом справжнього гуманізму, поважливого ставлення до людини, прагнення бачити в кожній справі живу людину з її складними переживаннями. Тут дуже цінним є правильне вміння адвоката користуватись своїми процесуальними можливостями з огляду на делікатність певних ситуацій, щоб не нашкодити інтересам довірителя і не поставити його та й себе у смішне становище. Тому, не можна не визнати, що моральний обов'язок судового оратора, а саме адвоката, – поводитися обережно і відповідально зі словом, що є одним із наймогутніших знарядь людини, та робити своє слово лише слугою глибокого переконання.

Підтвердженням вищесказаних слів, є справа «Чеферин проти Словенії» [7]. Адвокат у цій справі, пан Чеферин, був покараний національним судом за неповагу до суду. Суть даної справи зводилась до того, що останній представляв у суді особу, звинувачену у трьох вбивствах. До судового процесу були залучені три експерти, які мали оцінити ймовірність вчинення злочинів та можливість обвинуваченого відповідати за правопорушення.

Натомість пан Чефирин наполягав на невинуватості клієнта, наголошуючи на ненадійності свідчень експертів і вимагаючи виключення всіх доказів, отриманих з можливим порушенням прав людини свого клієнта. Так, адвокат називав висновки експертів «вигаданими конструкціями», «професійно слабкими», «позбавленими сенсу», вказував, що психолог застосував «застарілі методи з кам'яного віку психології», а також звинуватив прокурора у приховуванні доказів та назвав весь судовий процес фарсом. Як наслідок, суд визнав такі заяви образливими оціночними судженнями і оштрафував Чеферина за неповагу до суду. Крім того, заявник був покараний за критику прокурора.

Отже, професійна риторика адвоката має розглядатися не лише як відповідна наука та сукупність засобів мовленнєвого впливу на аудиторію під час судового захисту, а передусім як невід'ємна кваліфікаційна вимога для кожного, уповноваженого здійснювати надзвичайно важливі, суспільно значимі завдання та функції.

Список використаної літератури:

1. Саннірова О.П. Співвідношення стійких індивідуально-типових особливостей емоційності і товариськості. Питання України.1982. №2. С.109-115.
2. Івакіна Н.Н. Культура судової промови / Н. Н. Івакіна. М., 1995.
3. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28. 06. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141
4. Судова полеміка: мовленнєві прийоми, правила, помилки. Лінгвістичні студії. 2011. Вип. 23. С.187-191.
5. Олійник О.Б. Специфика юридичної риторики адвоката як професійного учасника судового процессу. Юридична Україна. 2010. № 9. С. 4-9.
6. Білоножко А. В. Соціально-психологічні чинники становлення комунікативної культури майбутнього юриста в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / А. В. Білоножко. К., 2008. С. 25-26.
7. Справа Чеферин проти Словенії (ČEFERIN v. SLOVENIA, no. 40975/08). URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-180286

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Рева Ю.В.
студентка 2 курсу магістратури
факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

З давніх часів професія юриста, зокрема адвоката, розглядалася як одна з найважливіших і найпрестижніших в суспільстві. Це твердження пов'язане з тим, що на адвоката покладається конституційний обов'язок по наданню особі кваліфікованої юридичної допомоги. Діяльність адвоката є однією з основних ознак, що визначає рівень захищеності прав людини і є одним зі складових на шляху забезпечення розвитку верховенства права в кожній демократичній і правовій державі. Але здійснення такої кваліфікаційної правової допомоги неможливо без забезпечення належного контролю

над професійною діяльністю адвоката. Такий контроль, перш за все, забезпечується нормами інституту юридичної відповідальності адвоката. Одним з основних інститутів адвокатури є інститут дисциплінарної відповідальності. Даний інститут покликаний виконувати превентивну функцію з метою запобігання вчиненню правопорушення спеціальними суб'єктами правовідносин, якими є адвокати.

Українським законодавством не визначено поняття «дисциплінарна відповідальність» однак її можна розглядати, як окремий вид юридичної відповідальності, яка наступає за наявності правової та фактичної підстави і виражається у винному правопорушенні дії чи бездіяльності суб'єкта трудових відносин під час виконання своїх професійних обов'язків.

Дисциплінарне провадження щодо адвоката включає чотири основні стадії, де перевірка відомостей про дисциплінарний проступок адвоката є початковою стадією дисциплінарного провадження. На даній стадії член дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії (далі КДКА) адвокатури за дорученням голови палати, або сам голова (в законі відсутня вказівка щодо заборони голові КДКА самостійно проводити перевірку, такої ж позиції додержується Вища кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури (далі ВКДКА), Рішення від 29 травня 2014 року № III-003/2014) [1], проводить перевірку відомостей, викладених у заяві (скарзі), звертається до адвоката для отримання письмового пояснення по суті порушених питань та за результатами перевірки складає довідку. Проте, залишається не врегульоване питання щодо способу звернення до адвоката з приводу надання ним пояснень, та відмова останнього в наданні таких пояснень. З огляду на рішення ВКДКА № III-008/2014 від 29 травня 2014 року [2], спосіб звернення повинен бути зафіксований, звернення може бути надіслане рекомендованим листом із повідомлення про вручення, телеграмою, під особисту розписку адвоката або іншим способом із можливою його фіксацією.

Важливою проблемою у реалізації звернення є те, що в законодавстві відсутня норма, яка б чітко визначала, за якою адресою повинно бути здійснено повідомлення адвоката. Виходячи із цієї прогалини, низка регіональних КДКА здійснюють повідомлення за місцем проживання адвоката [3]. Однак, ВКДКА зазначає, що такою адресою повинна бути адреса робочого місця адвоката, яка висвітлена в Єдиному реєстрі адвокатів України. (Рішення ВКДКА від 14 березня 2014 року № II-026/2014, від 12 листопада 2013 року № IX-004/13) [4].

Другою стадією в здійсненні дисциплінарного провадження щодо адвоката, яку виокремлює законодавець в ч.1 ст. 37 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» є стадія порушення дисциплінарно провадження щодо адвоката, на якій рішення про порушення або відмову в порушенні дисциплінарного провадження щодо адвоката приймається персональним складом дисциплінарної палати КДКА [5]. Так, заява (скарга)

щодо поведінки адвоката, яка може бути підставою для дисциплінарної відповідальності є лише приводом перевірки відомостей про дисциплінарний проступок адвоката, а вже наявність зібраних матеріалів, письмові пояснення, довідка – підстава, на основі якої члени дисциплінарної палати КДКА приймають рішення про порушення дисциплінарного провадження чи відмову в порушенні дисциплінарного провадження щодо адвоката.

Центральною стадією в дисциплінарному провадженні щодо адвоката є стадія розгляду дисциплінарної справи. Вона реалізується шляхом заслуховування повідомлення члена дисциплінарної палати, який проводив перевірку, пояснення адвоката, стосовно якого порушено дисциплінарну справу, виступу особи, яка ініціювала питання про дисциплінарну відповідальність адвоката, і на закінчені заслуховуються пояснення інших заінтересованих осіб.

У визначених випадках розгляд дисциплінарної справи може проводитися в закритому засіданні. Саме тому, необхідно звернути увагу на п. 47 Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність, де вказано, у випадках необхідності запобігти розголошенню відомостей про особисте та сімейне життя чи обставин, які принижують честь та гідність особи, або, якщо відкритий розгляд справи може призвести до розголошення інформації, яка з'ясовувалась в закритому засіданні або адвокатської чи іншої захищеної законом конфіденційної інформації, та з інших причин, визнаних поважними, проводиться закрите засідання [6].

Завершальною стадією розгляду дисциплінарної справи дисциплінарного провадження щодо адвоката на якій приймається рішення про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, або про закриття дисциплінарної справи є стадія прийняття рішення у дисциплінарній справі.

Відповідно до ч. 1 ст. 41 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» за результатами розгляду дисциплінарної справи дисциплінарна палата КДКА приймає рішення про притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності за вчинення дисциплінарного проступку і застосування до нього дисциплінарного стягнення або про закриття дисциплінарної справи [5].

Відповідно до ч.1 ст. 41 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» під час обрання виду дисциплінарного стягнення членами дисциплінарної палати КДКА регіону обов'язково повинні бути враховані обставини вчинення дисциплінарного проступку, його наслідки, особа адвоката та інші обставини. Проте, які обставини варто відносити до інших обставин і які з них являються пом'якшуючими, а які обтяжуючими залишається лише здогадуватися.

За рішенням дисциплінарної палати кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури на адвоката накладається одне з наступних дисциплінарних стягнень таких як: попередження; зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року; для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів України. Варто погодитись із Н.М. Бакаяновою щодо необхідності розширення переліку дисциплінарних стягнень і впровадження грошового штрафу, як виду дисциплінарного стягнення [7].

З огляду на вищевказане, можна дійти до висновку, що українське законодавство встановлює досить обмежене коло санкцій, які можуть бути застосовані до адвоката в разі вчинення ним дисциплінарного проступку. Вважаємо за необхідне розширити коло зазначених санкцій, який дозволить застосувати до винного адвокату більш справедливе покарання, яке буде відповідати ступеню тяжкості вчиненого ним проступку. Так, до вже існуючих дисциплінарних санкцій за українським законодавством потрібно додати такі санкції, як догану і штраф. Застосування до адвоката різних дисциплінарних стягнень є важливим психологічним фактором щодо сумлінного виконання своїх професійних обов'язків в ім'я реалізації та належного захисту прав та інтересів клієнта.

Список використаної літератури:

1. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури від 29 травня 2014 року – III-003/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vkdka.org/rishennya-iii-0032014.

2. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 29 травня 2014 року – III-008/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vkdka.org/rishennya-iii-0082014/

3. Заборовський В.В. Перевірка відомостей про дисциплінарний проступок адвоката як початкова стадія дисциплінарного провадження щодо адвоката. Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2015. Том 2. Вип. 30. С. 173-178.

4. Рішення Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури від 14 березня 2014 року – II-026/2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vkdka.org/rishennya-ii-0262014.

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

6. Положення про порядок прийняття та розгляду скарг щодо неналежної поведінки адвоката, яка може мати наслідком його дисциплінарну відповідальність, затверджене рішенням Ради адвокатів України від 30

серпня 2014 р. № 120 URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2017-11-15-polozhennya-257_5a3933737f17a.pdf

7. Бакаянова Н.М. Фінансування органів адвокатського самоврядування у світлі українського та міжнародного досвіду. Альманах міжнародного права. – 2015. № 8. С. 65-72.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Ревенко Т.А., Орлова В.Я.
студентки 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Одним із найбільш актуальніших питань адвокатської діяльності в Україні є питання додержання принципу конфіденційності, оскільки повага до засади конфіденційності в цій сфері є найбільш важливою умовою добрих відносин між суб'єктами в цій сфері. Зокрема, збереження адвокатом таємниці про клієнта, отриманої адвокатом від нього безпосередньо в процесі здійснення адвокатської діяльності є обов'язком адвоката у відносинах з усіма особами які можуть зажадати розголошення такої інформації.

Аналіз Правил етики адвокатської діяльності від 09 червня 2017 року в оновленій редакції яскраво свідчить про те, що конфіденційність виступає одним із головних принципів в діяльності адвоката.

Варто зазначити, що безпосередньо принцип конфіденційності адвокатської діяльності здійснюється через інститут адвокатської таємниці, має як правовий, так і етичний характер. Варто зазначити, що за своєю правовою природою, конфіденційності адвоката, його режим пов'язаний саме з діяльністю адвоката (включаючи особу, якій було припинено або призупинено право займатися законом).

Що стосується принципу конфіденційності адвокатської діяльності, то Президент однієї із адвокатських компаній свого часу підкреслював, що збереження адвокатської таємниці – це один із принципів адвокатури, її розкриття – надзвичайно серйозне порушення, її може бути розкрито виключно за письмової згоди клієнта [1, с. 54].

В свою чергу інші представники адвокатури в Україні вважають неприпустимим розголошення адвокатської таємниці за будь-яких обставин. Він зазначає, що під час отримання свідоцтва про право на зайняття адвокатською діяльністю адвокат приймає присягу, в якій він зобов'язується суворо зберігати адвокатську таємницю [2, с. 32].

Розкриваючи сутність адвокатської таємниці вітчизняна фахівчиня Логінова С.М. розуміє під адвокатською таємницею відомості, які отримані адвокатом в процесі виконання професійних обов'язків, розголошення яких може завдати збитків фізичній чи юридичній особі, тобто клієнту [3, с. 13].

Слід відзначити, що в рамках виконання доручень клієнтів адвокат в своїй роботі постійно стикається з необхідністю дотримуватися принципу конфіденційності й відповідно до інформації, яка стає йому відома від клієнта та інформації, отриманої адвокатом у процесі виконання угод з клієнтом. Вся вищевказана інформація одержана адвокатом підлягає охороні з позицій кримінального законодавства та цивільно-правового захисту. На нашу думку, цей інструмент є важливим з точки зору захисту інформації про клієнта і є так званим «запобіжником», щоб адвокат не порушував принципи конфіденційності.

Отже, як ми можемо помітити, забезпечення принципу конфіденційності вимагає його належного правового захисту. Вчені та практичні працівники виступають за посилення гарантій адвокатської таємниці, зокрема ця ситуація, безсумнівно, пов'язана з наявністю такого негативного чинника, як збільшення кількості порушень конфіденційності адвокатів не лише з боку правоохоронних органів, а й від самих адвокатів, як відомого юриста, доктора юридичних наук, вказує Т. В. Варфоломеєва [4, с. 12]. Тому, санкції за порушення принципу адвокатської таємниці необхідно посилити.

Однак зміст Правил адвокатської етики вказує на інших осіб, які підпорядковуються адвокату. Це помічник адвоката, стажер адвоката, особа, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом (технічний персонал, що працює в адвоката якщо такий є). Поширення зобов'язання щодо збереження конфіденційності інформації канцелярією адвоката закріплено законами низки держав – Нідерландів, Франції, Швеції. Однак необхідність забезпечення зазначених груп осіб, що мають юридичну таємницю, покладена на адвоката.

Отже, в результаті проведеного дослідження робимо висновок, що адвокатська таємниця дуже тісно пов'язана з конфіденційністю. Будь-яка інформація, яку отримує адвокат, залишається відомою лише йому та його помічнику, або вузькому колу людей, якщо це необхідно для вирішення справи. Тобто інформація та всі матеріали по справі повинні бути конфіденційними, а не розголошуватися, інакше адвокат несе юридичну відповідальність. Повага до принципу конфіденційності виступає необхідною і однією з найважливіших передумов довірчих відносин, без яких неможливе належне

надання правової допомоги. Тому, цілком зрозуміло, що конфіденційність в адвокатській діяльності відіграє важливу роль.

Список використаної літератури:

1. Полонський Ю.М. Про адвокатську таємницю / Ю.М. Полонський // Право України. – 2012. – № 9. – 87 с.

2. Кухнюк Д.В. Секрети не врятують / Д.В. Кухнюк // Право України. – 2012. – № 6. – 103 с

3. Логінова С.М. Адвокатська таємниця: теорія і практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.10 «судоустрій; прокуратура та адвокатура» / Логінова Світлана Миколаївна – Київ, 2002. – 19 с.

4. Варфоломеєва Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1 (14). – С. 7-20.

5. Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи, прийняті на 72-й зустрічі заступників міністрів 25 жовтня 2000 року // Адвокат. – 2001. – № 1-2. – С. ЗО.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Ровенко Л.В.

студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРИНЦИП УНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Судова система України нині перебуває на етапі реформування, це обумовлено розвитком нашої держави відповідно до світових тенденцій. На сьогоднішній день можна помітити, що судове ланка все більше імітує Західну модель правосуддя з вагомою часткою вітчизняних традицій, які склалися з моменту проголошення незалежності країни. Але слід пам'ятати, що процес реформування має вплив на суміжні галузі діяльності, однією з яких є адвокатура.

Адвокатура в Україні на сьогоднішній день – це правозахисний інститут громадянського суспільства, який набув актуальності у дослідженні вчених-теоретиків і для практикуючих фахівців. Це сфера суспільної діяльності,

вона розвивається з кожним днем, і поповнює свій суб'єктний склад новими професійними «особами».

По-перше, дана сфера все більше змінюється у напрямку кращих тенденцій заходу і міжнародних стандартів, все більше відходячи від радянської моделі судового представництва.

По-друге, підвищення професіоналізму адвокатської діяльності, пов'язане з удосконаленням нормативного впорядкування всієї сфери.

Однак, як і в будь-якій сфері громадської діяльності, в адвокатурі можна виділити негативні моменти, вони істотно ускладнюють діяльність її суб'єктів. До числа подібних можна віднести конфлікт інтересів.

Вивчаючи «конфліктів інтересів» в адвокатській діяльності, можна підтвердити той факт, що в нинішній час він є малодослідженим вітчизняними вченими. Якщо проаналізувати зарубіжний досвід, то, наприклад, англійське та американське право містить чіткі межі визначення конфлікту інтересів і прав клієнта на захист суду у разі його виникнення. В українському праві такі положення є досить розмитими.

Ст. 8 Правил адвокатської етики зазначає, що адвокат повинен залишатися незалежним від свого клієнта [1]. Ця норма є основоположною для всіх принципів адвокатської діяльності, тому:

– неупередженість безпосередньо впливає на зваженість прийнятих рішень, так як від адвоката потрібно приймати факти не крізь призму своїх почуттів і переваг, а керуватися тільки інтересами клієнта;

– етап, на якому адвокат приймає який вибрати спосіб для ведення справи, повинен здійснюватися безпосередньо без втручання клієнта. Клієнт не має достатньої юридичної підготовки, цим може нашкодити своїм інетересам.

Одним з важливих моментів у взаємодії між клієнтом і адвокатом є відсутність конфлікту інтересів. Останній повинен упевнитися в цьому на етапі доручення йому справи клієнтом. Наявність конфлікту може спричинити порушення Закону України»Про адвокатуру та адвокатську діяльність « [2] та Правил адвокатської етики [1].

Адвокатська діяльність здійснюється саме в конфліктному середовищі, яке виникає внаслідок діяльності в інтересах клієнта та протидії з іншого боку.Взагалі, вся соціальна дійсність переповнена конфліктами. Сфера конфлікту, як ми знаємо, супроводжує за фактом всю адвокатську діяльність. Так само дана сфера, супроводжується психологічним тиском і стресом сторін, це і призводить до професійної деформації.

Конфлікт інтересів – це загальноприйнятий термін, який позначає протиріччя між інтересами, які захищені правом і повинні бути задоволені діями іншого уповноваженого принципом особи (адвоката, повіреного, агента, довірчого керуючого), і особистими інтересами цього уповноваженого. З точки зору Юридичної науки, конфлікт інтересів можна класифікувати як

найважливіший стабілізаційний механізм (інститут) у західноєвропейській адвокатуру, який тягне за собою обмеження принципу свободи вибору клієнтом адвоката. Адвокат не може бути радником, захисником або представником в одній справі декількох сторін при наявності конфлікту інтересів або якщо є обґрунтований ризик виникнення такого конфлікту інтересів.

Концепція конфлікту інтересів бере свій початок в англійському праві і пов'язана з виконанням фідуціарних обов'язків, тобто за вчинення дій в інтересах іншої особи (fiduciary duties). У нинішній період ця концепція отримала дуже широке поширення в праві при регулюванні як корпоративних і інших суспільних відносин, можна говорити про конфлікт інтересів як принцип права[3].

З точки зору закону, конфлікт інтересів це лише протиріччя між інтересами і обов'язками адвоката. Протиріччя може бути як активним, так і пасивним. Використання терміна «протиріччя» пояснює прагнення мінімізувати можливість настання шкідливих наслідків протиріччя інтересів, які практичні неминучі. Якщо вони переростають в конфлікт. Інші сфери конфлікту інтересів законодавцем не враховані. Таке розуміння суті конфлікту не відповідає як усталеній практиці, так і міжнародно-правовим актам з цього приводу. Оскільки не береться до уваги, що конфлікти інтересів в адвокатській діяльності за структурою діляться на:

1) вертикальні – інтереси адвоката – інтереси клієнта;

2) горизонтальні – інтерес клієнта – інтерес клієнта;

3) змішані-інтереси клієнтів та інтереси клієнта та інтереси адвоката[4].

За ознакою реальності конфлікту інтересів виділяють реальні конфлікти і уявні конфлікти інтересів.

Більш широко поняття конфлікту інтересів в адвокатській діяльності розкривається в концептуальної області, тобто в працях окремих вчених. Так, Ст. Кудрявцев вважає, що представлене явище є підвидом юридичного конфлікту, який, являє собою будь-який конфлікт, в якому спір пов'язаний з правовідносинами сторін (їх діями, що мають юридичні наслідки або стану), отже, суб'єкти, мотивація їх поведінки, або об'єкт конфлікту мають правові ознаки, а конфлікт тягне юридичні наслідки [5].

Так само відзначимо, що «конфлікт інтересів» в даному випадку не зіставляється з однойменним інститутом, який існує в антикорупційному законодавстві. Відповідно до статті 1 Закону України «Про запобігання корупції»[6], конфлікт інтересів – наявність у особи приватного інтересу в сфері, в якій вона виконує свої службові або представницькі повноваження, які можуть вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття нею рішень, або ж на вчинення чи невчинення дій під час виконання зазначених повноважень.

В адвокатській діяльності конфлікт набуває поняття іншого виду. У цій галузі конфлікт інтересів є протиріччям між особистими інтересами адвоката і його професійними правами і обов'язками а також на вчинення або невчинення ним дій під час здійснення адвокатської діяльності. В даному випадку мова йде тільки про сферу діяльності представників, але ніяк не про посадових осіб органів влади

Таким чином, враховуючи наведені дані, можна сказати, що конфлікт інтересів – це відносини між адвокатом і клієнтом, які ускладнено суперечністю інтересів обох сторін.

Підводячи підсумки і проаналізуючи вищесказане, запропонуємо таке тлумачення принципу уникнення конфлікту інтересів в адвокатській діяльності.

Принцип уникнення конфлікту інтересів – визначені на законодавчому рівні засади адвокатської діяльності, завдяки яким адвокат не має права надавати будь-які юридичні послуги клієнту, інтереси якої суперечать захищеним правом інтересам клієнта, якому надається або надавалися юридичні послуги, виключаючи можливість підриву інституту адвокатури і виникненню недовіри між адвокатом і клієнтом.

Список використаної літератури:

1. Правила адвокатської етики/ З'їзд адвокатів України/Правила від 09.06.2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – No 27. – Ст. 282

3. Деханов С.А. Конфликт интересов в системе деонтологических отношений адвоката и клиента в странах западной Европы//Адвокатская практика», 2010, N 2 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://center-bereg.ru/j1440.html

4. Касьян Л.В. Принцип уникнення конфлікту інтересів при здійсненні адвокатської консультативної діяльності в цивільних справах [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=tsprv_2016_2_19

5. Князева Н.В. Уникнення конфлікту інтересів як один із найважливіших принципів професійної діяльності адвоката// Європейські перспективи № 3, 2017 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=evpe_2017_3_15

6. Про запобігання корупції : закон від 14.10.2014 №1700-VI // Офіційний вісник України. – 2014. – №87. – Ст. 2474

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Сіваченко В.О.
студентка 1-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету Національного університету«Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ДОТРИМАННЯ АДВОКАТОМ ЕТИЧНИХ ПРАВИЛ В ІНТЕРНЕТ МЕРЕЖІ

Професія адвоката поважається та шанується серед суспільства, оскільки його діяльність спрямована на захист прав, свобод та інтересів людини. Розвиток світу вимагає підлаштовуватися під сучасні зміни представники усіх професій, у тому числі – адвокатів. Таким чином, актуальність теми полягає в дослідженні питань дотримання професійної адвокатської етики при спілкуванні в соціальних мережах.

З розвитком соціальних мереж доволі великої популярності набуває ведення блогів та Інтернет-сторінок і адвокатами. Дехто публікує професійний аспект діяльності для обговорення з колегами новин, огляду змін законодавства, аналізу політичних подій, надання порад всім охочим та реклами правничих послуг, іноді ця інформація поєднується з особистою інформацією користувача.

Регламентують використання мережі Інтернет адвокатами Правила адвокатської етики, які, загалом, мають на меті уніфіковане закріплення традицій і досвіду української адвокатури в сфері тлумачення норм адвокатської етики, а також загальновизнаних деонтологічних норм і правил, прийнятих у міжнародному адвокатському співтоваристві [1].

Поведінці у соціальних медіа та поширенню інформації в мережі Інтернет присвячено Розділ VIII Правил адвокатської етики «Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет», який складається з чотирьох статей (ст. 57-60).

Відповідно дочастини 1 статті 57 Правил зазначено, що адвокат може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому. Проте варто відзначити, що в цьому нормативно-правовому акті не пояснюється поняття «авторитет адвокатів та адвокатури», критерії визначення та розмір завданої шкоди.

Відповідно до частини 3 статті 57 Правил, використання адвокатом соціальних мереж, інтернет-форумів та інших форм спілкування в мережі Інтернет має відповідати таким принципам як: незалежність, професійність, відповідальність, чесність, стриманість та коректність, гідність, недопущення будь-яких проявів дискримінації, толерантність і терпимість, корпоративність та збереження довіри суспільства, конфіденційність [1].

На думку адвоката Д. Кухнюка: «Зіставлення вказаних принципів з основними принципами адвокатської етики (ст. 6-13 Правил) свідчить про те, що лише два з них збігаються (незалежність та конфіденційність). Отже, на думку розробників нової редакції Правил, таких принципів як професійність, відповідальність, чесність, стриманість та коректність, гідність, недопущення будь-яких проявів дискримінації, толерантність і терпимість, корпоративність та збереження довіри суспільства адвокати повинні дотримуватися лише у «віртуальному житті». При цьому ст. 58-60 Правил не розкривають зміст вищевказаних принципів, а лише визначають особливості їх дотримання під час користування соціальними мережами, інтернет-форумами та іншими формами спілкування в мережі Інтернет [2].

Пункт 3 статі 59 Правил визначає, що висловлювання адвоката в соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет не повинні мати характеру, притаманного правовому нігілізму, будь-якого виду агресії, ворожнечі і нетерпимості. Адвокат зобов'язаний вести себе шанобливо і не допускати образливої поведінки. Будь-які заяви, коментарі адвоката в соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет, в тому числі під час обговорення і роз'яснення правових норм, особливостей судочинства, дій його учасників, повинні бути відповідальними, достовірними і не вводити в оману [1].

Але, на жаль, вивчаюючи сторінки в соціальних мережах правників, можна відзначити прояви неповаги до колег та використання таких прийомів як викладення недостовірної інформації про їх діяльність та гострої критики для переманювання клієнтів.

При веденні особистої сторінки юрист та, перш за все адвокат, має проаналізувати аудиторію, яка потенційно буде слідкувати за інформацією, адже кожен по різному сприймає одну і ту ж інформацію. У зв'язку з цим необхідно бути стриманим, без надмірної емоційності та чітко висловлювати думки. Необхідно уникати неоднозначних коментарів та публікацій, адже це може підірвати довіру суспільства та негативно вплинути на як на репутацію самого адвоката, так і інших осіб.

Крім того, важливо зберігати конфіденційність, не розповсюджувати інформацію про обставини справи та анкетні дані клієнта, якщо особа цього

він не бажає. Це правило обумовлюється найважливішим елементом у відносинах між адвокатом і клієнтом – довірою.

В сучасних умовах розвитку соціальних мереж варто не забувати і про створення недобросовісних, «фейкових» акаунтів. Наприклад, адвокат О. Шевчук із цього приводу відзначив, що можливі випадки, коли публікації в соціальних мережах поширюються не просто учасником мережі, а учасником під чужим іменем діючого адвоката, або й учасником-адвокатом, але під чужим іменем. Будь-яка особа може створити ФБ-акаунт під вигаданим ім'ям. Подібна ситуація є небезпечною адже може призвети до втрата довіри до правдивості акаунта в онлайн-комунікаціях і, як наслідок, приниження статусу не лише окремого адвоката, але й адвокатури загалом [3].

Отже, з огляду на активну участь адвокатської спільноти в соціальних мережах, важливо не тільки удосконалити законодавсто, а й обережно ставитись до висвітлення інформації в просторах Інтернету шляхом дотримання принципу конфіденційності. Крім того, необхідно дотримуватись поваги до колег та інших користувачів, уникати будь-якої непрофесійної, неетичної поведінки, маніпуляцій та безпідставних звинувачень.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI станом на 5.01.2017 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282.

2. Дмитро Кухнюк. Професійна етика у віртуальному просторі [Електронний ресурс] / Дмитро Кухнюк // Адвокат майбутнього. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: http://tomorrowslawyer.org.

3. Правдін І. Потрібно запроваджувати фейсбук-ідентифікацію адвокатів / І. Правдін // Вектор Ньюз «НОВИНИ», Політика та право від 11.12.2016 р. [Електронний ресурс].–Режим доступу: https://www.vectornews.net/news/politics/21456-oleksy-shevchuk-potrbnozaprovadzhuvati-feysbuk-dentifkacyu-advokatv.html.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Селих Є.М., Лебеденко А.Ю.
студенти 1-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТ І СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ

Серед адвокатської спільноти соціальні мережі все більше набувають актуальності. Адвокати створюють свої профілі на Facebook, Twitter, Телеграм та інших соціальних мережах, для огляду і аналізу змін до законодавства, політичних подій, висвітлення своєї позиції тощо. Але неправильне використання соціальних медіа, для адвоката, може призвести до дисциплінарної відповідальності. Тому досить важливо висвітлити всі позитивні і негативні аспекти соціальних мереж для адвокатської професії, спираючись на передовий європейський досвід.

В контексті змін до процесуального законодавства і введення в доказову базу електронних доказів, соціальні мережі стали реальним джерелом для збору фактів, доказів для справи, а також для складання цілісної картини щодо опонента. Так, адвокат може використати соціальну мережу Facebook як підставу для відводу судді чи іншого учасника процесу, якщо виявить, що він знаходиться в «друзях» опонента на сторінці соціальної мережі. Посилаючись на п.5 ч.1 ст.36 ЦПК, де передбачено «суддя не може розглядати справу і підлягає відводу (самовідводу), якщо є обставини, що викликають сумнів в неупередженості або об'єктивності суддів» адвокат має право подати клопотання про відвід судді [1].

Актуальним є використання соціальних мереж в якості подальшого заробітку для адвоката. Так, створюючи сторінки в соціальних медіа адвокати все частіше намагаються допомагати звичайним людям з різних правових питань. Оскільки однієї консультації, яка надається безкоштовно, буває недостатньо, потенційні клієнти наймають адвокатів для подальшого представництва.

Важливим аспектом є використання реклами адвокатської діяльності в соціальних мережах. Так, соціальні мережі є інструментом для просування компанії, пошуку нових клієнтів, утримання існуючих клієнтів, а також обговорення з ними важливих питань. Важливим є те, що відсутня єдина позиція щодо рекламування адвокатської діяльності в мережі Інтернет. В європейських країнах вбачається стійка тенденція щодо лібералізації правил рекламування адвокатських послуг. Цю позицію відобразив і ЄСПЛ, який в своєму рішенні по справі «Касадо Кока проти Іспанії» висловив наступні міркування:

Метою заборони рекламування адвокатської діяльності є захист прав інших осіб, а також інших членів колегії;

Заборона членам колегії використовувати будь-яку рекламу є надмірною та несумісною зі свободою розповсюдження інформації та відповідним правом її отримувати. В оголошеннях має розміщуватися інформація і відомості нейтрального характеру (ім'я, рід зайнять, адреса контори і номер телефону). Інформація повинна бути точною і відповідати дійсності, а також не бути образливою для інших колег адвокатів;

Правила рекламування можуть різнитися в різних країнах залежно від їх культури і традицій;

Реклама адвокатських послуг жодним чином не може ґрунтуватись на порівняннях або на недостовірній інформації [2].

З вищенаведеного можна сказати, що реклама адвоката в соціальних мережах повинна виходити із загальних прав людини на отримання інформації. Але в цьому контексті повинні бути зрівняні два аспекти: інтерес адвоката у поширенні інформації про себе і право потенційного клієнта на отримання інформації про адвоката, його кваліфікацію, компетентність і репутацію. На мою думку, соціальні мережі є саме тією площиною, де адвокат може ефективно висвітлити інформацію про себе, а особа отримати цю інформацію, шляхом зіставлення кількості корисних постів, позитивних відзивів, коментарів, друзів тощо. Всі ці параметри дають чітку картинку про професійну діяльність адвоката і його пріоритет серед інших колег.

Окрім позитивних моментів використання соціальних мереж, для адвокатської діяльності, потрібно звернути увагу і на негативні моменти. Адже використовуючи соціальні медіа потрібно пам'ятати про певні «межі» за які не повинен виходити адвокат. Такі «межі» окреслені в оновленій редакції Правил адвокатської етики в розділі VIII «Дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі інтернет». Так, використання адвокатом соціальних мереж, Інтернет-форумів та інших форм спілкування в мережі Інтернет повинно відповідати наступним принципам: незалежності, професійності, відповідальності, чесності, стриманості та коректності, гідності, недопущення будь-яких проявів дискримінації, толерантності та терпимості, корпоративності та збереження довіри суспільства, конфіденційності.

Одну з проблем використання соціальних мереж окреслила О.О.Храпенко, котра зазначила: «є небезпечним той факт, коли від імені адвоката створюються «фейкові» сторінки особами, які намагаються дискредитувати адвоката, в якій зловмисники розповсюдять компрометуючу інформацію. Як боротися з таким явищем, щоб не покарати невинуватого – є відкритим питанням» [3]. Дійсно, наразі жодного порядку ідентифікації адвоката в мережі Інтернет не розроблено. Єдиним здійсненим кроком в цьому напрямку є розроблені, але не впроваджені, зміни у відображенні профайлу адвоката в Єдиному реєстрі адвокатів, який серед іншого міститиме інформацію щодо акаунтів адвоката у соціальних мережах.

Таким чином, соціальні мережі, за додержанням певних умов, є доцільними та корисними для адвокатської діяльності. Проте, як показує європейська практика і українські реалії, діяльність адвоката в соціальних мережах обмежується певними етичними «межами», порушення яких може загрожувати настанням дисциплінарної відповідальності.

Список використаної літератури:

1. Цивільно процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – 2004. – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15

2. Бірюкова А. В. Реклама адвокатської діяльності як прояв впливу процесу глобалізації / А. В. Бірюкова. // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – №8. – С. 202–206.

3. Храпенко О. О. Дотримання адвокатами правил адвокатської етики на телебаченні та в мережі Інтернет / О. О. Храпенко. // Вісник одеської адвокатури. – 2019. – С. 53–55.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Скрипка О.О.
студент 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ЕТИКА В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Адвокатська етика в мережі Інтернет залишається актуальним питанням на сьогоднішній день, адже запровадження нових норм щодо адвокатської діяльності при користуванні мережею Інтернет в Україні було цілком актуальним з огляду на активну участь адвокатської спільноти в соціальних мережах, форумах, сайтах, яка полягає у створенні та розміщенні контенту, коментарів, публікацій.

Нині адвокатська спільнота активно використовує соціальні мережі, всілякі форуми, ведуть блоги, створюють публікації, роблять пости щодо свого особистого так і професійного життя. Адвокати, адвокатські бюро, адвокатські об'єднання все частіше користуються «благами» XXI століття, тому користування мережею Інтернет стає їх невід'ємною часткою життя. Також все частіше «ведуться» блоги, орієнтовані на огляд змін до законодавства чи аналіз правових або політичних подій. Безумовно, адвокати

будуть продовжувати стежити за тенденціями правових новел в Інтернеті та знаходити нові способи встановлення присутності на соціальному рівні [1].

В той же час адвокати при користуванні соціальними медіа повинні бути обережними та уникати будь-якої непрофесійної чи неетичної поведінки.

Адвокати при здійсненні професійної діяльності зобов'язані виконувати нововведені норми Правил адвокатської етики щодо дотримання норм адвокатської етики при використанні мережі Інтернет.

Зокрема, відповідно до ст. 57 Правил адвокатської етики [2] (далі – Правила) адвокат може розміщувати, коментувати лише ту інформацію, використання якої не завдає шкоди авторитету адвокатів та адвокатури в цілому.

При цьому дискусійним питанням залишається об'єктивність критеріїв визначення поняття вищевказаного авторитету, критеріїв та розміру завдання шкоди. Варто зазначити, що поняття авторитету адвокатів та адвокатури відсутнє як в законодавстві, так і актах адвокатського самоврядування. Не зрозумілим також є механізм визначення шкоди, яка завдана адвокатом, щодо своєї неетичної поведінки в Інтернеті. З огляду на вищесказане, дана норма підлягає роз'ясненню та удосконаленню [3].

Адвокат при користуванні соціальними мережами, Інтернет-форумами та іншими формами спілкування в мережі Інтернет повинен дотримуватись своїх професійних обов'язків, передбачених чинним законодавством України, цими Правилами, рішеннями З'їзду адвокатів України та Ради адвокатів України.

Таке користування соціальними мережами повинно відповідати принципам незалежності; професійності; відповідальності; чесності; стриманості та коректності; гідності; недопущення будь-яких проявів дискримінації; толерантності та терпимості; корпоративності та збереження довіри суспільства; конфіденційності.

Згідно зі ст. 58 Правил, адвокат при здійсненні спілкування в мережі Інтернет, в тому числі розміщенні коментарів та контенту, повинен враховувати наслідки такого спілкування для професійної незалежності адвоката у майбутньому при здійсненні адвокатської діяльності. При користуванні соціальними мережами, Інтернет-форумами та іншими формами спілкування в мережі Інтернет адвокат повинен брати до уваги обмеження, що встановлені для адвокатської діяльності в частині повноти та сприйняття інформації, забезпечення її конфіденційності та збереження.

Адвокату слід обережно здійснювати адвокатську діяльність за допомогою соціальних мереж, Інтернет-форумів та інших форм спілкування в мережі Інтернет шляхом надання правової допомоги, професійних порад та юридичних консультацій, адресованих та доступних необмеженому колу осіб.

Відповідно до ст. 59 Правил, адвокати в мережі Інтернет повинні дотримуватись високих стандартів чесності та пам'ятати про наслідки їх

невиконання для їх професійної репутації та авторитету адвокатури в цілому. Висловлювання адвоката в соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет не повинні мати притаманний правовий нігілізм, будь-який вид агресії, ворожнечі і нетерпимості. Адвокат зобов'язаний вести себе шанобливо і не допускати образливої поведінки. Будь-які заяви, коментарі адвоката в соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет, в тому числі під час обговорення і роз'яснення правових норм, особливостей судочинства, дій його учасників, повинні бути відповідальними, достовірними і не вводити в оману.

Згідно з ст. 60 Правил адвокат у соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах комунікації в мережі Інтернет повинен здійснювати спілкування з повагою, прийняттям та правильним (таким, що відповідає загальнолюдським цінностям) розумінням різноманіття культур світу, форм самовираження та засобів прояву людської індивідуальності. Адвокат в мережі Інтернет повинен без агресії сприймати думки, поведінку, форми самовираження та спосіб життя іншої людини або/та опонента, які відрізняються від його власних. Адвокату не слід здійснювати заяв в соціальних мережах, Інтернет-форумах та інших формах спілкування в мережі Інтернет від імені адвокатської спільноти і видавати свою думку за її спільну думку, а також враховувати чи відповідають його дії в соціальних мережах іміджу та статусу адвоката.

Підсумовуюче вищесказане, можна дійти висновку, що сьогодення розвитку мережі Інтернет не стоїть на місці і роль адвоката, як суб'єкта, який приймає участь у безпосередньому користуванні благами Інтернету є невід'ємною для здійснення адвокатської діяльності, проте питання щодо відповідальності за завдання шкоди адвокатській спільноті залишається відкритим та не врегульованим, що не дає адвокатам чіткого розуміння де і коли вони перейшли межу і порушили правила адвокатської етики.

Список використаної літератури:

1. Кухнюк Д. Професійна етика у віртуальному просторі. URL: http://yur-gazeta.com/.

2. Правила адвокатської етики від 09.06.2017 n0001891-17 – поточна редакція – від 15 лютого 2019 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/.

3. Коломійчук В. Адвокатська етика в мережі Інтернет: проблемні питання. URL: https://www.pressreader.com/.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Скрипченко Г. В.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АДВОКАТА

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвоката може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності у порядку дисциплінарного провадження з підстав передбачених у законодавстві.

У науці існують різні підходи до поняття дисциплінарної відповідальності адвоката. Так, Т. С. Коваленко визначає дисциплінарну відповідальність адвокатів як передбачений нормами права обов'язок адвокатів зазнати несприятливих наслідків у разі застосування до них спеціально уповноваженими органами у встановленому законом порядку правових санкцій за правопорушення у сфері професійної діяльності [3]. Проте при визначенні поняття дисциплінарної відповідальності адвоката автор зазначає, що застосування до адвоката не будь-яких правових санкцій за правопорушення у сфері професійної діяльності, а саме дисциплінарних стягнень, оскільки правовими санкціями можуть бути і кримінальні покарання, що настають за вчинення злочину.

Натомість В. В. Божков схиляється до думки щодо необхідності взяття за основу визначення поняття дисциплінарної відповідальності не лише в аспекті негативної відповідальності, а й позитивної [1].

Т. Б. Вільчик визначає дисциплінарну відповідальність адвоката як особливий вид юридичної відповідальності, який застосовується до адвоката за вчинення дисциплінарного проступку, а саме – невиконання або неналежне виконання адвокатом своїх професійних обов'язків, і передбачає застосування встановлених законом або нормами адвокатської етики заходів дисциплінарного впливу при додержанні порядку, закріпленого у законі [2]. Акцентуємо й на тому, що невиконання або неналежне виконання адвокатом своїх професійних обов'язків розглядається відповідно до Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» як один із інших дисциплінарних проступків, але більш очевидним є те, що це є недоліком саме Закону, оскільки зміст дисциплінарних проступків, визначених Законом (ст. 34), багато у чому дублюється.

В доктрині права висловлюється думка, що необхідно виділяти професійну відповідальність адвоката як обов'язок понести дисциплінарну, кримінальну, адміністративну та цивільну відповідальність за невиконання та неналежне виконання адвокатом своїх обов'язків перед клієнтом чи

суспільством або вчинення іншого протиправного діяння в процесі виконання своїх професійних функцій.

Поданий до Верховної Ради проект закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» №9055 передбачав суттєве розширення дисциплінарної відповідальності для адвокатів. Наприклад, підставою для притягнення адвокатів до відповідальності автором законопроекту визначено також зловживання процесуальними правами.

Слід зазначити, що законодавство України не містить визначення поняття «дисциплінарна відповідальність адвоката». Одним з напрямків Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 року № 276/2015, є уточнення підстав притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, удосконалення дисциплінарного провадження щодо адвоката, диференціювання видів санкцій, які можуть бути до нього застосовані.

Наука про адвокатуру досліджує поняття дисциплінарного проступку виходячи з напрацювань загальної теорії права про правопорушення як підставу юридичної відповідальності та склад правопорушення. Так, наприклад, Т. С. Коваленко визначає дисциплінарний проступок адвоката як винне, протиправне порушення професійних обов'язків та/чи загальновизнаних морально-етичних вимог адвокатської професії, яке призвело чи могло призвести до шкідливих наслідків [4]. У свою чергу, В. В. Заборовський акцентує увагу на тих чи інших елементах складу правопорушення [3]. Зазначений підхід на нашу думку є досконалішим, оскільки дисциплінарний проступок адвоката і є одним з видів правопорушень, що вчиняється у сфері у адвокатської діяльності, а його склад є типовим для усіх правопорушень.

Відповідно до чинного закону ст. 35 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає можливість застосування до адвоката одного з таких дисциплінарних стягнень, як попередження, зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року та для адвокатів України – позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю з наступним виключенням з Єдиного реєстру адвокатів України, а для адвокатів іноземних держав – виключення з Єдиного реєстру адвокатів 328 України.

Проте у науковій літературу та практиці уже давно триває дискусія щодо розширення цього переліку дисциплінарних стягнень [5]. Зокрема, справедливо зазначається, що перелік дисциплінарних стягнень має відповідну ступінчастість. Вона починається з найбільш легкого стягнення та переходить до більш тяжкого, і надає можливість обрати та застосувати до винної особи таке стягнення, яке б враховувало індивідуальні психологічні особливості, мало б на неї необхідний виховний вплив. Очевидним є те, що

трьох дисциплінарних стягнень, які можуть бути застосовані до адвоката, недостатньо для досягнення мети дисциплінарної відповідальності.

Список використаної літератури:

1. Божков В. В. Поняття дисциплінарної відповідальності адвоката [Електронний ресурс] / В. В. Божков // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – № 3. – С. 167–170. – Режим доступу: http://lsej.org.ua/3_2016/51.pdf.

2. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна та цивільно-правова відповідальність адвокатів / Т. Б. Вільчик // Інформація і право. – 2015. – № 3. – С. 115– 122. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Infpr_2015_3_19.

3. Коваленко Т. С. Дисциплінарна відповідальність адвокатів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.10 / Т. С. Коваленко; Акад. адвокатури України. – Київ, 2010. – 20 с.

4. Коваленко Т. С. Особливості складу дисциплінарного правопорушення адвоката / Т. С. Коваленко // Спеціальний випуск ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка за матеріалами всеукраїнської науково-практичній конференції [«Екологія. Економіка. Право»], (Луганськ, 20 трав. 2009 р.) / Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ, 2010. – Ч. 2. – С. 202–206.

5. Кухнюк Д. В. Дисциплінарна відповідальність адвоката в Україні / Д. В. Кухнюк // Цивілістична процесуальна думка. – 2016. – № 2. – С. 75–79.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Удовченко А.Ю.
студентка 2-го курсу магістратури
факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

НОРМИ ПОВЕДІНКИ АДВОКАТІВ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Сьогодні складно уявити своє життя без смартфонів, комп'ютерів, Інтернету та соціальних мереж. У сучасних реаліях Інтернет виступає ключовим засобом, який дозволяє людям здійснювати своє право на свободу думок та їх вільне вираження. Вплив соціальних мереж на життя людини

стає більш помітним з кожним днем. Соціальні мережі – це структура, що складається з інтерактивних веб-сайтів, які являють собою автоматизоване соціальне середовище, що дає можливість спілкуватися, об'єднуватися за спільними інтересами[1]. Зараз, віртуальним спілкуванням користуються люди майже всіх професій, не є винятком – адвокати. Для більшості з них, дуже важливим є спілкування в Інтернеті, перегляд та коментування новин, ведення власних сторінок у соціальних мережах для взаємодії з клієнтами та регламентації своїх послуг. Найбільш популярними засобами зв'язку є Skype, Viber, Telegram Messenger, WhatsApp, TeamViewer, а соціальними мережами – Facebook. Не слід забувати, що юристи, а зокрема адвокати, – це люди, які повинні відповідати високим моральним та етичним якостям, бути прикладом для інших. Таке важливе значення їх поведінці приділяється через те, що вони формують та впливають на громадську думку, люди до них прислухаються і цитують.

Важко представити собі адвоката великої фірми без аккаунту в Facebook або в якій-небудь інший соціальній мережі. Чому ж так важливо приділяти пильну увагу до своєї сторінки у соціальній мережі? По-перше, один некоректний коментар чи кумедний репост може серйозно вдарити не тільки по репутації юриста, а й фірми, в якій він працює. По-друге, це може призвести навіть до звільнення з помади, або призвести до дисциплінарного стягнення. По-третє, адвокат може відлякати потенційних клієнтів своєю манерою вести соціальні мережі.

Відповідно до ст. 17 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» обов'язком Ради адвокатів України є забезпечення ведення Єдиного реєстру адвокатів України із метою збирання, зберігання, обліку та надання достовірної інформації про чисельність і персональний склад адвокатів України [2]. А відомості щодо онлайн-комунікацій ніяк не регламентовані. Проте, з розвитком інформаційних технологій ми все частіше користуємося месенджерами у ФБ-акаунтах, відправляючи офіційні документи чи звичайні файли, які містять відомості, що мають значення для справи. Така форма обміну інформацією є досить зручною, оскільки однією з функцій є можливість переглянути чи повідомлення вже прочитане.

Стан дотримання професійних етичних стандартів юристів перебував в центрі уваги в ході щорічної конференції Американської асоціації юристів (American bar association, ABA), що проходила в Чикаго. Члени спеціально створеної комісії виступили з пропозицією про модернізацію правил професійної поведінки у зв'язку з динамічним розвитком медіа технологій. З цієї конференції можна виокремити такі основні правила: не видавати таємниці клієнтів, не працювати через соціальні мережі, бути обережним з питаннями публічності, не публікувати неправдиву інформацію та не забувати про почуття здорового глузду. Нерідко трапляється так, що адвокати нехтують принципом конфіденційності відносин із клієнтом і

публікують пости, які певним чином висвітлюють проблему, із якою людина звернулася за правовою допомогою або консультацією.

Аналіз зарубіжного досвіду виконання правил професіональної етики в США вказує на заборону юристам консультувати потенційних клієнтів у мережі Інтернет з метою отримання грошової винагороди. Так, 9 червня 2015 Асоціація адвокатів Нью-Йорка випустила Рекомендації для адвокатів з поведінки в соціальних мережах відповідно до встановлених етичних норм і правил (Social media ethics guidelines)[3].

В українському законодавстві закріплені певні норми щодо правил адвокатської етики в соціальних мережах, а саме норми толерантності та терпимості, корпоративності, збереження довіри суспільства, конфіденційності та недопущення будь-яких проявів дискримінації. З'їзд адвокатів України від 9 червня 2017 року затвердив нову редакцію Правил адвокатської етики. Відповідно до цих правил, адвокати повинні спілкуватися з повагою, без обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, віку чи походження; без агресії сприймати критику, думки та погляди інших осіб; не видавати свою думку за думку «всіх» та створювати умови для максимального захисту інформації, що становить адвокатську таємницю [4].

Для обміну думками та професійним досвідом юристам доцільно було б створювати спеціальні правничі соціальні мережі. Серед наявних соціальних спільнот у Фейсбуці, цікавими є: спілка «Адвокат майбутнього», де публікуються ФБ-пости щодо проведення різноманітних тренінгів, конференцій, круглих столів в окремих містах України; проект міжнародної технічної допомоги «Доступна і якісна правова допомога в Україні», метою якого є покращення рівного доступу до правосуддя для населення України шляхом впровадження системи безоплатної правової допомоги та підвищення рівня обізнаності населення щодо прав на отримання безоплатної правової допомоги; Всеукраїнська громадська організація «Асоціація правників України» – Facebook-представництво Асоціації правників України, де розглядаються зміни до процесуальних кодексів, гострі порушення прав адвокатів, щорічні юридичні форуми, інші необхідні питання для адвокатської діяльності[1].

Отже, адвокати в мережі Інтернет повинні дотримуватись високих стандартів чесності, та пам'ятати про наслідки їх невиконання для професійної репутації та авторитету адвокатури в цілому. Будь-які звернення, коментарі адвоката в соціальних мережах або Інтернет-форумах, в тому числі під час обговорення і роз'яснення правових норм, особливостей судочинства, дій його учасників, повинні бути відповідальними, достовірними і не вводити в оману.

Список використаної літератури:

1. Вишневський І. Професійно й неформально: групи юристів у соціальних мережах наразі далекі від того, щоб по-справжньому згуртувати

професійну спільноту. Український юрист. 2012. Вип. 7–8. Режим доступу : http://jurist.ua/?article/195.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

3. Social media ethics guidelines of the commercial and federal litigation section of the New York state bar association, updated June 9, 2015. Режим доступу : http://www.nysba.org/socialmediaguidelines/

4. Правила адвокатської етики, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року. Режим доступу: http://unba.org.ua/assets/uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія, доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Філіпенко Д.С.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМИ АДВОКАТСЬКОГО ЗАПИТУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Дослідження проблематики адвокатського запиту є вкрай актуальним, адже при такій, здавалося б стандартній, операції, яку виконує кожен адвокат у своїй діяльності, виникають певні проблеми, які заважають роботі адвоката.

Адвокат, здійснюючи свою професійну діяльність, потребує доступу до інформації, яка необхідна йому для реалізації своїх функцій. Саме для цього законодавством передбачено право адвоката на адвокатський запит, яким відповідно до ст.24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» визначено його зміст.

До прийняття Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» право адвоката на запит було закріплено п.3 ч1. ст.6 Закону України «Про адвокатуру», який не містив поняття «адвокатського запиту» і не врегульовував процедуру його реалізації. Крім того, слід зазначити, що не була передбачена відповідальність осіб, які перешкоджали адвокату реалізувати своє право.

Отже, у порівнянні з попереднім Законом, новий – більшою мірою врегулював це питання: адже в ньому наведено поняття «адвокатського запиту», встановлено строки надання інформації по запиту.

Згідно із п.2 ст.24 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», органи, яким направлено адвокатський запит, не можуть надавати інформацію з обмеженим доступом.

Аналізуючи Закони України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації», доцільно сказати про таку проблему адвокатського запиту, що згідно з цими Законами є підстави вважати, що статус інформації з обмеженим доступом можна присвоїти практично будь-якій інформації, що знову ж таки дає змогу обійти вимоги ст.24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та унеможливлює доступ адвоката до потрібної йому інформації.

Хоча частиною 1 ст. 24 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлено, що до адвокатського запиту додається конкретний перелік документів. Не можна вимагати від адвоката подання якихось інших документів. На практиці, як правило, поширеним є вимагання від адвоката копії договору про надання правової допомоги, що прямо суперечить вимогам не лише ст. 24, а й ч.1. ст. 9 цього Закону, за якою адвокат зобов'язаний зберігати адвокатську таємницю. Предметом адвокатської таємниці є питання, з яких громадянин або юридична особа зверталися до адвоката, суть консультацій, порад та інших відомостей, одержаних адвокатом при здійсненні своїх професійних обов'язків. Адвокатська угода з клієнтом містить відомості, що становлять адвокатську таємницю, тому вимога надіслати договір з клієнтом є тотожною вимозі відомостей, що містять адвокатську таємницю, а отже є протизаконними і тягне за собою відповідальність.

Нерозголошення адвокатської таємниці є одним з головних принципів у професійній діяльності адвоката.

Отже, право на запит є одним із основоположних прав, без якого унеможливлюється надання кваліфікованої правничої допомоги. Саме адвокатський запит дозволяє адвокату якісно виконувати свою роботу. Але, на жаль, і новий закон повною мірою не врахував усіх питань, пов'язаних з реалізацією права на адвокатський запит.

Таким чином, слід запропонувати такі варіанти вирішення цих проблем:

Надати чіткі роз'яснення органам державної влади, місцевого самоврядування, їх посадовим та службовим особам, підприємствам, установам та організаціям щодо надання відповіді на адвокатські запити, відповідальність за недодержання вимог законів щодо неправомірної відмови у наданні запитуваної інформації;

Усунути законодавчі шляхи можливості ненадання відповіді на запит.

Уповноваженим органам адвокатського самоврядування активніше сприяти притягненню винних осіб до адміністративної відповідальності.

Запропоновані вище шляхи до усунення проблем щодо адвокатського запиту, допоможуть покращити механізм діяльності адвоката та значно полегшити сам процес цієї діяльності. Неможливо залишатись осторонь проблеми, яка потребує невідкладного вирішення та відповідального ставлення як зі сторони адвоката, так і з сторони органів, до який надсилається адвокатський запит.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5 липня 2012 року. URL: httf:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

2. Закон України «Про адвокатуру» від 19 грудня 1992 року. URL: httf:// https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2887-12.

3. Лисенко Г.О. Проблема отримання інформації за адвокатським запитом. URL: httf:// https://advokatlysenko.io.ua/s385884/ problema_ otrimannya_informacie_za_advokatskim_zapitom

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Шевченко Є.Д.
студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ, ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТІВ

Життя сучасного адвоката в Україні дуже динамічне. Неможливо стояти осторонь тих процесів, які відбуваються навколо. Те, що колись не потребувало окремого врегулювання, зараз стало необхідною для унормування сферою. Так склалось, що адвокатська професія потребує не тільки законодавчого, а і етичного врегулювання. Етика унормовує можливу поведінку адвоката. Професійна етика адвоката є дуже специфічною, має цілу низку особливостей, спірних питань і відрізняється від будь-яких інших різновидів професійної етики. Наявність чітких норм адвокатської етики, які відповідають загальновизнаним світовим стандартам, розглядається як необхідна передумова, без якої неможлива довіра до захисників.

Юридична етика покликана обґрунтувати зміст морального ідеалу юриста-спеціаліста, дослідити причини і форми деформацій морально-

професійної свідомості та запропонувати засоби їх подолання. До її предмета має бути включено також вивчення форм і методів морального виховання юридичних кадрів, шляхів удосконалення їх моральної і професійної культури [1, с.15].

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»передбачає дотримання Правил адвокатської етики як одного з основних професійних обов'язків адвоката [2].

Для ефективного та неупередженого здійснення адвокатами своєї професійної діяльності, адвокатура в Україні є відділеною від держави та не входить в її апарат. Проте, специфіка, а одночасно, і складність такої діяльності проявляється у потребі безперервного дотримання балансу між інтересами усього суспільства та конкретного громадянина, який важко зберігати, не виконуючи основних принципів адвокатської етики. Затверджені Установчим З'їздом адвокатів України Правила адвокатської етики, передбачають такі основні принципи адвокатської етики: незалежність та свобода адвоката у здійсненні адвокатської діяльності; дотримання законності; пріорітет інтересів клієнта; неприпустимість конфлікту інтересів; конфіденційність; компетентність та добросовісність; повага до адвокатської професії; чесність та добропорядна репутація тощо [3].

Законодавство в Україні змінюється через необхідність приведення його до європейських стандартів, сучасних вимог суспільства. Правила адвокатської етики не є виключенням. Так, наприклад, останні зміни відбулися 15 лютого 2019 р. на V з'їзді адвокатів України (доповнення Правил положеннями щодо чесності і добропорядної репутації адвоката).

Завдання юридичної етики включає в себе дослідження моральних відхилень і вад у діяльності посадових осіб судової і правоохоронної систем, визначенні розмірів моральної недуги працівників останніх, виявлення причин, що роблять можливим їхнє існування і формулювання рецептів їх послаблення. Найважливішим вітчизняним офіційним джерелом юридичної етики є Конституція України, статтею 62 якої закріплена презумпція невинуватості, як найважливішого принципу судочинства, безсумнівно є великим морально-етичним досягненням. У цьому ряду стоїть і положення про звільнення від відповідальності особи за відмову від дачі показань щодо себе, членів своєї родини і близьких родичів, що знайшло своє закріплення в ст. 63 Конституції України [4].

Юридична етика як галузь філософського вчення, постійно розвивається і підживлюється з численних міжнародних, офіційних і інших джерел. На цей час існує більше десятка міжнародних документів, присвячених етичним аспектам правової сфери.

Норми Правил адвокатської етики пронизують все життя адвокатів та є особливо важливими, адже статус адвоката є невід'ємним від особи, яка є носієм цього статусу. Слід зазначити, що адвокат повинен турбуватися

не лише про власну репутацію, а й про репутацію та повагу до інституту адвокатури загалом.

Порушення правил адвокатської етики є дисциплінарним проступком адвоката відповідно до п. 3 ч.2 ст.34 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2].

Систематичне або грубе одноразове порушення правил адвокатської етики є підставою накладення на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді зупинення права на заняття адвокатською діяльністю, що передбачено ст. 31 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

Зміст присяги адвоката свідчить про те, що майбутній адвокат присягає у своїй адвокатській діяльності дотримуватися не лише принципів верховенства права, законності, незалежності та конфіденційності, але й правил адвокатської етики (ст.11 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність») [2]. Відповідно до ст.21 Закону дотримання присяги адвоката України та Правил адвокатської етики визначається професійним обов'язком адвоката.

Можна зробити висновок, що професійна етика адвоката – складне, багатопланове явище. Поставлені та висвітлені питання не вичерпують коло проблем й повний зміст цього феномену.

Юристи, в тому числі адвокати, ніколи не приймають рішення виходячи з власних симпатій чи навпаки, все вирішується на рівні закону. Адвокату, так як його діяльність пов'язана з людино і спрямована на захист його інтересів, слід виробляти в собі чуйне ставлення до загальновизнаних соціальних цінностей: пріорітет особистості, її основним правам і свободам. Необхідно працювати над правовою свідомістю, тобто ставленням до права, закону, державі. У юриста повинні бути розвинені етичні та моральні нормативи: почуття обов'язку, вірності, честі, власної гідності, милосердя і т.д. В результаті цього етика адвоката покликана розвивати інтерес до даного виду діяльності, визначити поняття професійної честі, а також виробити імунітет до різних деформацій, які можливі під час спілкування з тими людьми, які не виконують норми законодавства.

Список використаної літератури:

1. В. О. Лозовой, О. В. Петришин. Професійна етика юриста. Право, 2004. 176 с.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05 липня 2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

3. Правила адвокатської етики, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року: [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : http://unba.org.ua/ assets/uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf.

4. Конституція України: Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – ст. 141.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Колосенко А.А.
студент 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ АДВОКАТАМИ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Сьогодні важко уявити адвоката, який під час здійснення своєї професійної діяльності не користується електронними гаджетами або інтернет-ресурсами, в тому числі соціальними мережами. Внаслідок цього, в адвокатській спільноті все частіше підіймаються питання щодо поведінки адвокатів в інтернет-просторі, оскільки необмежена свобода та відсутність цензури часто сприяють прояву не найкращих людських рис. Таким чином, понад два роки тому, а саме 09.06.2017 р. з'їзд адвокатів України затвердив нову редакцію Правил адвокатської етики, в якій, зокрема, були доповнені положення щодо поведінки адвокатів в мережі Інтернет.

Це було досить актуальним і обґрунтованим рішенням з огляду на активну участь адвокатів в соціальних мережах, форумах, сайтах, яка полягає у створенні та розміщенні контенту, коментарів і публікацій. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокат повинен чітко усвідомити, що порушення етичних норм є неприпустимим і тягне за собою дисциплінарну відповідальність, а тому, використовуючи соціальні медіа, він повинен бути обережним і уникати будь-якої неетичної поведінки [1].

Поведінка адвоката в Інтернеті регулюється Правилами адвокатської етики, а саме восьмим розділом (статті 57-60), відповідно до яких адвокат повинен дотримуватись наступних принципів під спілкування в мережі Інтернет: незалежності, професійності, чесності, толерантності, конфіденційності, гідності, стриманості [2].

Зокрема, згідно зі ст. 57 Правил адвокатської етики, адвокат може розміщувати, коментувати лише інформацію, використання якої не шкодить авторитету адвокатів та адвокатської колегії в цілому [2]. Відзначимо, що на даний момент поняття «авторитет адвоката» відсутній як у законодавстві,

так і в актах адвокатського самоврядування. Механізм визначення шкоди, заподіяної своїми діями в Інтернеті, також незрозумілий. Таким чином можна зробити висновок, що ця стаття повинна бути доопрацьована.

Наразі є досить популярними сторінки й канали, орієнтовані на огляд змін до законодавства чи аналіз правових чи політичних подій, авторами яких є представники адвокатської спільноти. Такі пости або коментарі мусять бути максимально об'єктивними і не вводити в оману читачів.

Адвокат не повинен робити заяв у соціальних мережах, онлайн-форумах та інших формах спілкування в Інтернеті від імені адвокатської спільноти та презентувати свою думку як загальну, адже такі дії можуть підірвати авторитет адвокатської спільноти в цілому. Адвокату потрібно бути обережним й під час підписання спільних листів та звернень, взяття участі в інших колективних діях.

Важливо підкреслити, що будь-яка дискримінація в Інтернеті на основі расових, політичних, релігійних та інших переконань забороняється.

Нерідко трапляються випадки, коли адвокати порушують принцип конфіденційності відносин із клієнтом і публікують пости, які певним чином висвітлюють проблему, із якою людина звернулася за правовою допомогою або консультацією, і яка становить адвокатську таємницю.

Порушення вищезазначених правил є дисциплінарним проступком і підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності. Відповідно до ст. 35 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» за вчинення дисциплінарного проступку до адвоката може бути застосовано: попередження, зупинення або позбавлення прав на заняття адвокатською діяльністю [2].

Проте існує й інша проблема: поки не розроблено єдиної процедури ідентифікації адвоката в Інтернеті. Одним із варіантів розв'язання цього питання можуть стати зміни у відображенні профілю адвоката в Єдиному реєстрі адвокатів, які мають містити інформацію про акаунти адвоката в соціальних мережах. Але навіть таке рішення не дозволить довести той факт, що конкретно адвокат, а не інша особа вчинила правопорушення. Таким чином, адвокат повинен захистити свої акаунти в соціальних мережа, використовуючи такі засоби як: створення надійного паролю, подвійна аутентифікація та інші заходи, які унеможливили б отримання доступу до особистих даних сторонніми особами.

Крім того, окрім технічних аспектів, вдосконалення потребують і деякі інші положення Правил адвокатської етики. Так, наприклад, згідно ч. 1 ст. 59 Правил адвокатської етики, адвокати під час використання соціальних мереж, інтернет-форумів та інших форм спілкування в мережі Інтернет повинні дотримуватися високих стандартів чесності, але знову ж таки документ не містить визначення високих або, навпаки, низьких стандартів чесності. Ця прогалина може призвести до неправильного тлумачення

цього положення під час оцінки поведінки адвоката у дисциплінарному провадженні КДКА та ВКДКА [2].

Прикладом урегулювання поведінки адвоката в соціальних мережах на міжнародному рівні є Принципи поведінки в юридичній професії IBA (International Bar Association), в яких головна теза звучить так: «Не робити та не казати в мережі того, чого ви не зробили б та не сказали б у реальному житті». Проаналізувавши документ, можна зробити висновок, що деякі положення буде доцільно запозичити й нашій адвокатській спільноті, особливо в розділі корпоративної політики, впровадження якої, на мою думку, дало б змогу ефективно усунути порушення правил адвокатської етики з боку адвокатів [3].

У цілому, прийняття норм, що регламентуюсь поведінку адвокатів в мережі Інтернет, є логічним кроком задля підвищення правової культури професії адвоката, але одночасно вони породили й нові проблеми, які необхідно швидше усунути шляхом удосконалення сучасного законодавства, а також шляхом внесення відповідних змін до Єдиного реєстра адвокатів.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру й адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI станом на 5.01.2017 р.: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17.

2. Правила адвокатської етики, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 року: URL: http://unba.org.ua/ assets/uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf.

3. The IBA International Principles. 2011. URL: http://tomorrowslawyer.org/wp-content/uploads/2011/10/IBA-International-Principles-media.pdf.

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Курганський Олександр Валерійович***

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Горовенко А.В., Гарбуз А.Ю.
студентки 2-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТУРА ЗА СУДОВОЮ РЕФОРМОЮ 1864 РОКУ

Кінець 19 століття – період фундаментальних та радикальних реформ Олександра ІІ, що змінили життя Російської імперії. Політичні та правові новели цієї епохи істотно вплинули на державний лад імперії, стимулювали економічний розвиток і еволюцію її соціальної структури. Одним з наймасштабніших перетворень стала судова реформа 1864 року, яка започаткувала основи буржуазного судочинства в Російській імперії. Завдяки реформі запрацювали інститути суду присяжних та виборний мировий суд – це стало проривом судової системи та запровадженням основоположних принципів судочинства.

Проте одним з найбільш вражаючих результатів судової реформи 1864 року виявилося створення потужного та незалежного інституту адвокатури.

До скасування кріпосного права, уряд Російської імперії мав негативне ставлення до ідеї запровадження адвокатури, характерної для західної Європи, що могла захищати права, свободи та законні інтереси обвинуваченого у суді.

Інститут присяжних повірених був створений законом від 20 листопада 1864 «Учреждение Судебных установлений». Адвокати стали новими учасниками судового процесу «без которых решительно невозможно было введение состязания в гражданских и судебных прениях, в уголовном судопроизводстве с целью раскрытия истины и предоставления полной защиты тяжущимся обвиняемым перед судом» [3].

Адвокатура, створена цією судовою реформою, стала авторитетним інститутом в громадянському суспільстві. Зростала популярність юридичної професії, статистика виграних справ росла, адвокати були дуже освіченими та шановними людьми. Присяжні повірені об'єднувалися у корпорації, вони працювали при судових палатах, проте не входили до складу суду і користувалися самоврядністю.

Законом визначалися умови, що відкривали доступ до адвокатської професії. Фактично, вони були тотожні вимогами, яким повинен був відповідати суддя: мати вищу юридичну освіту і п'ятирічний стаж роботи

у юриспруденції, а також особлива вимога – наявність у кандидата високих моральних якостей. Але поряд з цим були введені і обмеження. Присяжними повіреними не могли бути:

– особи, які не досягли 25-річного віку;

– іноземні громадяни;

– громадяни, оголошені неспроможними боржниками (банкрутами);

– громадяни, що перебувають на службі від уряду, за виключенням осіб, які займають почесні або громадські посади безоплатно;

– громадяни, за вироком суду позбавлені права або обмежені в праві, а також священнослужителі, позбавлені духовного сану згідно з вироком духовного суду;

– особи, що перебувають під слідством за злочини або проступки, що тягнуть за собою позбавлення або обмеження прав;

– ті, яким судом заборонено «ходіння» по чужих справах, а також виключені з числа присяжних повірених [1].

Обмеження в доступі до професії мали і жінки. Більш того, Сенат забороняв особам жіночої статі бути навіть помічником присяжного повіреного.

Велику роль відіграла тогочасна адвокатура у впровадженні в процес принципів рівності, змагальності, охорони та дотриманні законів. До того ж, судові зали у імперській Росії були єдиним місцем, де постійно захищалася свобода слова, яка є основним інструментом діяльності адвоката. Відомий адвокат В.Д. Спасовіч говорив: «Ми, лицарі живого слова і вільніші, ніж сьогоднішня преса» [2].

У судовому засіданні між стороною обвинувачення і захисту відбувалися публічні змагання у застосуванні закону та красномовстві. Варто сказати, що тогочасні адвокати були і тонкими психологами. Дотепер судові промови присяжних повірених того часу викликають захоплення і становлять науковий інтерес.

Можна зробити висновок, що нова реформа сформувала не лише новий суд, а і дала початок новому праворозумінню та правосвідомості. А принципи, закладені в основу організації адвокатури кінця 19 століття, не втратили своєї актуальності і сьогодні. Навпаки, вони становлять значний інтерес для сучасного суспільства, для реформування нинішніх інститутів адвокатури, судочинства, правоохоронних органів.

Список використаної літератури:

1. Грудцине А. Ю. Адвокатське право. Навчально-практичний посібник [Електронний ресурс] / А. Ю. Грудцине. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: http://yport.inf.ua/sudebnaya-reforma-1864.html.

2. Скрипилев Е. А. В.Д. Спасович – король русской адвокатуры / Е. А. Скрипилев. – М, 1999.

3. Судебные уставы 20 ноября 1864г. с изложением рассуждений, на которых они основаны – СПб, 1867. – с.30.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Здищук Д.О.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЖІНОК-АДВОКАТІВ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Варто зазначити, що адвокатура в різні роки свого існування мала велике значення для кожного члена суспільства, але не завжди жінки були в адвокатурі. Щоб здобути це право їм довелось пройти нелегкий шлях аби затвердити своє гідне ім'я в історії людства та отримати право на рівні з чоловіками проявляти себе у складних діях і захищати своїх громадян від суспільних небезпек, які вони не в змозі вирішити самостійно.

Слово адвокат походить з латинської мови та значить захищати, вести в суді справи, надавати у суді опіку. Зародження адвокатури в різних країнах мало свої особливості, і свій шлях до встановлення. Наприклад, якщо розглядати адвокатуру у Сполучених Штатах Америки хотілося б зазначити, що в той час професія адвоката була надзвичайно престижна і прибуткова. Так, у США першою жінкою-юристом, допущеною до юридичної практики, у 1869 р. стала Арабелла Менсфілд. На той момент у штаті Айова, де і відбулася знакова подія, діяв закон, згідно з яким претендентами на заняття юриспруденцією могли бути тільки білі чоловіки старше 21 року. Але немає нічого неможливого – закон змінили, а штат Айова став першим у США, де жінкам дозволили займатися юридичною практикою [1]. В 1893 році у 23 штатах Америки було зареєстровано 158 жінок, які займалися адвокатською діяльністю

Якщо коротко пригадати основні етапи історичного розвитку французької адвокатури, то у Франції жінок не допускали до вивчення юридичних наук. Тільки після прийняття закону про допущення жінок до адвокатської присяги – відношення до жінок, які хотіли займатися юриспруденцією, поліпшилося. А в 1900 році дозволили жінкам займатися адвокатською діяльністю на рівних правах з чоловіками [2]. Першими були дві французькі леді – Жанна Шовень і Пані Петі.

Тривалий час адвокатура була справою лише чоловіків. Протягом багатовікової історії людства образ адвокатів асоціювався виключно з чоловіками. Якщо читати історію наших предків, то можна сказати, що адвокатура почалась не з Литовських статутів. Згідно з ними, адвокатом міг бути тільки повнолітній чоловік з високими розумовими і фізичними задатками. Жіночу стать не допускали до зайняття високих посад. Вважалось, що вони не гідні бути на рівні з чоловіками і їх відносили до «слабкої статі». Вони мали шанс бути тільки стороною судового рішення. Таких понять, як жінка-адвокат чи леді-адвокат, просто не існувало. З давніх-давен сприймалося, що жінка, має бути дбайливою матір'ю, вправною господинею вдома та мати хобі в якому не потрібно проявляти свої розумові здібності. Протягом певного часу жінки здобули право на юридичну освіту, але чоловіки не приймали їх як суперників.

Становище почало змінюватись, коли вони почали завзято виборювати свої позиції в різних сферах життєдіяльності суспільства, зокрема в юридичній. У світі почали з'являтись жінки-адвокати наприкінці 19 століття та на початку 20 століття. Жінкам знадобилось багато сил, щоб сьогодні у 21 столітті, жінки порівно з чоловіками могли займатися адвокатською діяльністю, і це приймається сучасним суспільством як звичайне явище, яке не викликає негативної реакції. У наш час мало кого здивує адвокат у розкішній сукні або суддя у традиційній мантії і з яскравим макіяжем. Останнім часом жінки-юристи добиваються дивовижних кар'єрних успіхів і це свідчить про те, що вони дуже сильні і вміють боротися до останнього.

Якщо більш детально розглядати історію, проаналізувати історичні дані щодо рівня смертності жінок та чоловіків та звертати увагу, як різні статі проявляли себе в складних життєвих ситуаціях, які постраждали внаслідок епідемії, голоду або були продані у рабство. Було встановлено, що за однаково важких умов, жінки жили набагато довше за чоловіків. А також, коментуючи результати досліджень потрібно сказати, що жінки більш рішучі, чоловіки здаються швидше, коли стає важко. Натомість, жінкам важче погодитись з тим, що кінець уже близько, і вони до останнього борються за життя. І можна дійти висновку, що така ситуація відбувається в юридичній діяльності. Тому що кожна жінка, яка бере на себе складну справу ставиться до цього більш відповідально, і вкладає всі свої сили за для перемоги.

Мені дуже сподобались слова видатної Еліонори Рузвельт. Одного разу вона промовила, що жінка схожа на чайний пакетик. Ви не можете сказати, наскільки вона міцна, поки не помістите її у гарячу воду. І це дійсно так. Якщо брати до уваги цей вираз, то це такі жінки, як королева Вікторія, Катерина II, Маргергарет Гятчер. Кожна з них і багато інших жінок змогли досягти верхів правління та стати легендою саме тому, що були винятком із загального і повсюдного правила – жінці не місце у владі. Ми не повинні

вважати, що жінка це «слабка стать». Адже ми не знаємо на скільки вона сильна всередині.

Сімейне вогнище, виховання дітлахів (не кажучи вже про їх народження) лягають, здебільшого, на плечі жінок. Втім, сімейні клопоти перешкоджають будувати кар'єру не кожному: діти є далеко не у всіх представниць прекрасної статі, а у багатьох немає і чоловіків. Жінки-юристи виходять заміж набагато рідше, ніж одружуються їхні колеги-чоловіки. Фактично третина опитаних жінок ніколи не були заміжніми. Для порівняння, серед їхніх колег-чоловіків ніколи не перебували у шлюбі всього 5%.

Отже, можна дійти висновку, що жінки-адвокати та чоловіки-адвокати повинні мати не лише рівні права, а й рівні можливості щодо реалізації себе в цьому напрямі. Це основне завдання 21 століття, яке має бути реалізоване у всіх країнах світу.

Список використаної літератури:

1. Бойко В. Жінка-юрист у сучасному світі. URL: http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/zhinkayurist-u-suchasnomu-sviti.html

2. Муратова Н. Г., Муратова Н. Д. Современность правовых воззрений Анатолия Федоровича Кони. URL: http://iuaj.net/book/export/html/445

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Ісько Д.С.
студентка 2-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальна юстиція)
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТУРА НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ: ЇЇ МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

Адвокати за весь період свого існування приділяли багато уваги громадсько-політичному житті українського суспільства, а саме: займалися просвітницькою діяльністю, створювали культурно-освітні та фахові організації для громадян, але найголовніше це те, що за різних історичних періодів, вони були активними учасниками політичних перетворень. У будь-який час і за різних обставин знавці права виступали голосом українського населення у справі відстоювання своєї незалежності та національної самоідентичності. Саме адвокати розуміли й усвідомлювали, що сильна

нація – не перелік політичних прав, а весь комплекс здобутків у економічній, соціальній, культурній, науковій та інших сферах суспільного життя, вони були творцями української державності.

На етапі запровадження Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», існувало багато завдань, зокрема: створення централізованих органів адвокатського самоуправління; запровадження нових правил адвокатської етики; нововведення про стажування тих осіб, які планують отримання свідоцтва про право займатися адвокатською діяльністю; створення певних курсів, які сприятимуть підвищенню кваліфікації [1].

Варто зазначити, що в українській історії відомо про подібні реформи адвокатської професії наприкінці XIX – початку XX століття у підавстрійській Галичині. Саме на той час, за умови відсутності власної державності, в українській адвокатурі відбувся досить великий прогрес, через це весь період отримав назву «доба адвокатського розквіту», але, на жаль, в історичних джерелах про цю подію збереглося зовсім мало інформації. Через досвід адвокатів того періоду можна чітко простежити, що схожі новації тільки поліпшують та вдосконалюють адвокатуру як інституту взагалом, а також окремо кожного адвоката як спеціаліста.

Досвід «адвокатської доби» можна проаналізувати через призму сьогоднішніх нагальних проблем адвокатури за такими функціями: формування кадрів, освіта і наука; фахова, культурно-просвітня та громадсько-політична діяльність; адвокатська етика, підвищення кваліфікації; діяльність органів адвокатського самоврядування.

Щодо питання про формування кадрів, то ще сто років тому чітко дотримувалися вимог про отримання освіти у національних та закордонних університетах, а також однією з обов'язкових умов на заняття посади адвоката було здобуття наукового ступеня доктора наук. Усі відомі тогочасні адвокати мали наукову ступінь доктора права і займалися наукою. «Неписаною» вимогою для всієї адвокатської спільноти була публікація наукових статей зі своєї галузі як у фахових збірниках, так і в пресі, а також участь у наукових конференціях, дискусіях, конкурсах.

Ще зі студентської лави молоді правники створювали громадські товариства та організації, метою діяльності яких була фахова практика студентів шляхом відкритого захисту своїх наукових робіт на рівні міста та області, ведення дискусій тощо. Фаховому зростанню студентів сприяло систематичне видавництво спеціалізованої юридичної літератури, періодики та преси, формування правничої бібліотеки при факультетах та організаціях, проведення конференцій, круглих столів, майстер-класів, існування власного видавництва.

Для кандидатів у адвокати на той час, обов'язковим було стажування в адвокатській конторі від 5 до 8 років і тільки тоді стажер був допущений до складання кваліфікаційного іспиту. Обов'язковим було і активно

практикувалося підвищення кваліфікації для адвокатів. За порушення норм адвокатської етики були не тільки дисциплінарні, а й фінансові стягнення.

У міжвоєнний період провідною і єдиною організацією української галицької адвокатури був Союз українських адвокатів, завданнями якого, був захист прав і свобод адвокатів. Робота Союзу проводилася на високому організаційному рівні, відчувалася внутрішня дисципліна. Так, за ігнорування чи безпідставну відсутність у роботі з'їзду, адвокат автоматично виключався з організації.

Нині адвокатське самоврядування – право адвокатів самостійно вирішувати проблеми й питання, що стосуються організації та діяльності адвокатури в цілому, яке гарантується державою. Обиратися до органів адвокатського самоврядування й брати участь у їх діяльності мають можливість лише адвокати. Також існує певний перелік основних принципів за якими діють органи адвокатського самоврядування: виборності, обов'язковості для виконання адвокатами рішень адвокатського самоврядування, гласності, підзвітності, заборони втручання у професійну діяльність.

Більшість науковців переконанні, що результати досліджень минулої практики адвокатської діяльності і їхня популяризація сприятимуть зростанню національної уваги населення до адвокатської професії та її історії [2].

Список використаної літератури:

1. Василик І.Б., Дроздов О.І. Матеріали Всеукраїнського круглого столу від 25 січня 2013 року / І. Василик, о. Дроздов // Історія розвитку Адвокатури.
2. Василик І. Б. Польський часопис «Палестра»: історія та сучасність / І. Василик // Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації.
3. Закон України « Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 5.01.2017р. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Кіселюк В.М.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЛЬ ЖІНКИ В АДВОКАТУРІ УКРАЇНИ

Соціальні та економічні зміни які відбуваються в усьому світі суттєво впливають на розвиток прав та обов'язків жінок та чоловіків. Жінки завжди підтримували активну громадську позицію. Розуміючи моральні, етичні цінності вони завжди намагалися відстоювати, розуміти та вивчати право.

Тривалий час в суспільстві існувала певна гендерна нерівність в адвокатурі. Жінкам було заборонено бути адвокатами. В сучасному законодавстві України не передбачений такий термін як «адвокатка», щодо жінки яка займається адвокатською діяльністю. Щодо прикладу можна навести статтю 24 Конституції України, в якій зазначено – «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси,кольору шкіри,політичних,релігійний та інших переконань,статі, етнічного та соціального походження, майнового стану,місця проживання,за мовними або іншими ознаками. Рівність прав жінки і чоловіка забезпечується: наданням жінкам рівних з чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності,у здобутті освіти і професійній підготовці, у праці та винагороді за неї; спеціальними заходами щодо охорони праці та здоров'я жінок, встановленням пенсійних пільг; створенням умов,які дають жінкам можливість поєднувати працю з материнством, правовим захистом, матеріальною і моральною підтримкою материнства і дитинства, включаючи надання оплачуваних відпусток та інших пільг вагітним жінкам та матерям» [1].

Це вказує на те що, це є однаковою ланкою праці та зайнятості, як чоловіків так і жінок.

Як до прикладу можна привести наукову працю першої в історії жінки-адвоката К.А.Флейшиць «О женской адвокатуре». Зусилля Флейшиць К.А. та Гинзбург були спрямовані на жіночу емансипацію у Російській імперії і зокрема таким інструментом було обрано введення жінки у адвокатуру. Прикладом цих намагань виявилась Франція, у якій на той час вже 21 жінки намолися набути статусу адвоката [5].

Цей термін бере свій початок з появою в світі першої жінки–адвоката. І таке положення жінки бути адвокатом зазначено ще з давніх часів в Стародавньому Римі, коли жінки почали брати участь в судових засіданнях. Жан Кальвін вважав, що «влада повчати далека жіночій природі, оскільки, якщо жінка навчає, вона всупереч незалежному її підпорядкуванню,керує всіма, в тому числі навіть чоловіками» [6].

О. Кобзар говорила: «У перші роки практики траплялося зіштовхнутися з відмінністю у ставленні до жінки – юриста і чоловіка – юриста. Нічого дивного не бачу в тому,що в хвилини першого знайомства клієнт довірливіше ставиться до чоловіка, навіть молодого аніж до юної дівчини. Діє стереотип, що юрист – це серйозна професія, не для жіночих плечей. Це нормально. В юридичній кар'єрі допомагає жіноче почуття відповідальності до себе. Але інколи вони заважають. Обіймати високу посаду в юридичній фірмі для жінки означає більше роботи, менше вільного часу, та вищу відповідальність» [3].

Сьогодні вже нікого не здивує той факт, що жінка – адвокат. Дивлячись з іншої точки зору, то існує такий факт що, при розгляді певної категорії справ, люди надають перевагу звертатись краще все ж таки до жінок адвокатів, оскільки вони слухають більш уважно та є більш м'якими у поводженні. Наприклад,справи про розлучення, в яких жінка-адвокат може підтримати жінку-клієнта не лише як адвокат, але й як певним чином психолог та допомогти їй подолати певний складний етап в житті. Особливістю також є і те, що жінка позиціонує себе перед своїми колегами.

На мою думку, першочергово потрібно змінювати своє ставлення до жінок-адвокатів,жінок-юристів. Можливо також закріпити на законодавчому рівні обов'язкове та пропорційне представництво жінок в адвокатурі та на інших посадах в державних органах. Г. Вронська дотримувалася такої думки, що сам важливим є те, щоб саме жінка, яка стала жертвою насилля в сім'ї, мала можливість звернутися до жінки-адвоката. Адже, саме жінка адвокат виступає в певних ситуаціях – психологом, яка зможе заспокоїти, зрозуміти та надати юридичну допомогу [4].

Отже, досліджуючи цю теми, з впевненістю можна сказати що, в будь-якому випадку чоловік та жінка в юриспруденції – не є конкурентами. Навпаки поєднання чоловічої логіки та жіночої інтуїції, тактики – це ідеальний тандем, який забезпечує не тільки підхід до вирішення певного рішення,але й пошук оптимального та нестандартного рішення для клієнта.

Список використаної літератури:

1. Конституція України, стаття 24 // Офіційне тлумачення положення статті 24 див. в Рішенні Конституційного Суду № 9-рп/2012 від 12.04.2012.

2. Аніщук Н. В. Жінки в адвокатурі: історія і сучасність: [монографія] /. Н.В. Аніщук. Одесса: Фенікс, 2015. №03 Березень 2012 року

3. Глазунова Н. Фокус: Сучасні феміди // Український юрист. № 3. Березень 2012 року.

4. Вронська Г. В Україні недостатньо жінок, які обирають політику своєю професією // Повага. 1 липня 2016 року. URL: https://povaha.org.ua/hanna-vronska-v-ukrajini-nedostatno-zhinok-yaki-obyrayut-polityku-svojeyu-profesijeyu/

5. Кони А. Ф. О допущении женщин в адвокатуру // А. Ф. Кони. Собрание сочинений. Том IV. М., 1967. С. 434.

6. Женева до і після реформ Жана Кальвіна / URL: https://stud.com.ua/56780/politekonomiya/politiko_pravove_vchennya_zhana_kalvina

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Нестерчук Лілія Петрівна***

Лисенко А.В.
студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДОМІ УКРАЇНСЬКІ І ЗАРУБІЖНІ АДВОКАТИ СЬОГОДЕННЯ

Інститут адвокатури на різних етапах свого розвитку характеризувався низкою особливостей, які мали значний вплив на форму і стиль професійної діяльності та поведінки адвокатів. Так, сучасній адвокатурі притаманна демократичність, а відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» – одним з основних принципів є незалежність [1]. Ця засада проявляється у неможливості вказувати представникам правозахисної діяльності яким саме чином їм слід здійснювати свої професійні обов'язки і за які справи братися. Все це надає адвокату свободу і можливість креативно проявити себе. Тож доцільним було б розглянути найцікавіші моменти кар'єри, особливості діяльності і резонансні справи відомих адвокатів сьогодення.

Лідія Павлівна Ізовітова – заслужений юрист України, голова Національної асоціації адвокатів України та Ради адвокатів України. В 1972 році закінчила Харківський юридичний інститут за спеціальністю право [2].

28 березня 2007 року, обрана головою Вищої Ради Юстиції. На таємному голосуванні її кандидатуру підтримали всі 17 членів ВРЮ, що прийняли участь у виборі голови.

В листопаді 2011 року вона стала президентом Спілки адвокатів України. 17 листопада 2012 року, на першому Установчому З'їзді адвокатів України, була створена Національна асоціація адвокатів України, а Ізовітова стала її головою.

Сьогодні Лідія Павлівна – один з найвідоміших і найуспішніших адвокатів України, який має величезні досягнення у цій галузі.

Алан Мортон Дершовець – американський адвокат, юрист і політичний коментатор. Професор права Гарвардської школи права. Став широко

відомий за свою адвокатську роботу, зокрема за участь в ряді кількох гучних судових процесах. Провів більшу частину своєї кар'єри у Гарварді, де у віці 28 років став наймолодшим професором права в історії університету [3].

Як апеляційний адвокат в кримінальних справах про вбивство Дершовець виграв 13 з 15 поданих ним скарг.

У 80-ті роки він погодився захищати інтереси британського аристократа Клауса фон Бюлова, який ввів своїй дружині Сані велику дозу інсуліну, в результаті чого вона впала в кому, з якої не виходила 28 років аж до своєї смерті. Бюлова вже засудили до 30 років позбавлення волі, але він подав апеляцію і вмовив професора юриспруденції Дершовця захищати його. В результаті адвокат домігся повного зняття всіх звинувачень.

В 2011 році адвоката готувався захищати Леоніда Кучму в справі про вбивство українського журналіста Георгія Гонгадзе, яке відбулося 17 вересня 2000 року.

Обезголовлене тіло Гонгадзе було знайдено в Таращанському лісі приблизно в 100 кілометрах від Києва. 28 листопада 2000 року, на засіданні парламенту, Олександр Мороз заявив, що має аудіозаписи, які вказують на причетність вищого керівництва України до вбивства журналіста, проте Кучма відкинув всі звинувачення на свою адресу.

У березні 2008 року Апеляційний суд Києва виніс вирок трьом виконавцям убивства Георгія Гонгадзе, жоден з обвинувачених повністю свою провину не визнав. Один з фігурантів справи, Олексій Пукач заявив, що погодиться з вироком лише у випадку, якщо з ним в одній клітці опиняться Леонід Кучма і Володимир Литвин.

Алан Дершовіц дав інтерв'ю українському каналу ТСН, в якому розповів як саме він став учасником цієї справи і що переконало його взятися за неї.

«Колишній студент зателефонував мені і розповів про це. Мене завжди дуже цікавило все, що стосується права, науки і політики, а ця справа має всі ці три складові, бо вирішальний доказ сумнівний із наукової точки зору. Записи ці визнали недостовірними, а саме розслідування, яке проводила прокуратура, встановило, що не було ніякої можливості довести їхню автентичність. Здавалося, що справу закінченно, та ось, десь місяць тому, прокуратура знову почала розслідування, аргументувавши це тим, що тепер вони вважають записи справжніми».

Глорія Олред народилась 3 липня 1941 року, її вважають найсильнішим і найвідомішим адвокатом Америки. Вона виступала проти сексізму, расизму та інших проявів дискримінації, коли говорити про них було не прийнято, в 70-ті, 80-ті роки. Олред судилась з чоловічім клубом, в який не допускали жінок, захищала права жінок на аборт в Каліфорнії.

Деякі звинувачують Глорію Олред в марнославстві, чоловіконенависництві, в тому, що вона береться тільки за гучні судові справи через власну вигоду. Адвокат не приховує, що її діяльність виходить

із власного досвіду. Коли їй було 25, її згвалтували, вона завагітніла і зробила нелегальний аборт.

«Так, ця подія стала рушійною силою в моєму житті. Її неможливо скасувати або забути, але я можу використати цей досвід, щоб домогтися змін і справедливості для інших». – зазначає адвокат [4].

11 вересня 1993 року Глорія Олред взялася захищати в суді 13- літнього хлопчика, який стверджував, що до нього приставав Майкл Джексон. Проте через декілька днів вона заявила, що більше не працює по цій справі. «Це буде правильно. Я на жаль не можу робити ніяких подальших коментарів». – заявила вона.

В жовтні 2016 року Самер Зервас, учасниця шоу «Кандидат», подала в нью-йоркський суд позов про захист честі та гідності проти обраного президента США Дональда Трампа. Вона заявила про сексуальні домагання з боку Трампа в 2007 році в номері готеля Беверлі Хілс, а за захистом своїх прав дівчина звернулась до Глорії Олред.

Проте справа так нічим і не закінчилась, Президент Америки відкинув всі звинувачення у свою адресу і назвав слова дівчини брехнею, покликаною спричинити шкоду його компанії.

Марк Герагос народився в 1957 році в Лос Анжелесі в армянській родині. В 1983 році він заснував одну з престижних адвокатських контор США «Geragos&Geragos», що брала участь у гучних справах, де фігурували зірки і виграла 98 справ зі 100.

Одним зі слухань, яке допомогло Марку досягнути успіху був судовий процес над колишньою помічницею Біла Клінтона Сюзан Макдугал, яку звинуватили в злочинних маніпуляціях. Ніхто не вірив, що можливий виправдальний вирок, проте молодому Марку вдалося змінити рішення суду на користь своєї клієнтки.

У 2004 році Герагос захищав інтереси Майкла Джексона, який був звинувачений в розбещенні неповнолітніх. За невідомими причинами, справу до кінця він не довів, проте результати його роботи були очевидні. Також Марк Герагос захищав інтереси «залізної людини» актора Роберта Дауні молодшого, якого звинувачували у продажі наркотиків. Далі були справи Вайнони Райдер, звинувачену у крадіжці прикрас; Роджера Клінтона, затриманого за водіння у нетверезому вигляді; репера Кріса Брауна, який побив свою екс-подругу Ріану.

Марк Герагос виступав в якості адвоката в судовому слуханні, що стосувалось виплат компенсації півтора мільйонам вірменів, які постраждали під час геноцида в 1915 році. Адвокат отримав блискучу перемогу, суд зобов'язав компанію виплатити страхову премію у розмірі 20 млн. доларів [5].

Отже, розглянувши основні моменти професійної діяльності і відомі справи одних з найвідоміших адвокатів сучасності, можемо зробити висновок

про динамічність розвитку інституту адвокатури. Для нього не характерні консерватизм і строгість, а тому захисники дуже часто беруться за гучні та резонансні справи, з метою встановлення абсолютної справедливості.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». [Електроний ресурс]/- Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17
2. Лидия Изовитова: фото, биография, досье. [Електроний ресурс]/- Режим доступу: https://file.liga.net/persons/lidiya-izovitova
3. Глория Оллред – лучший адвокат в америке. [Електроний ресурс]/- Режим доступу: http://legals.in.ua/world-rankings/gloria-allred.html
4. Алан Дершовиц. [Електроний ресурс]/-Режим доступу: https://www.golos-ameriki.ru/a/gloria-allred/4311842.html
5. Марк Герагос – знаменитый американский адвокат.[Електроний ресурс]/- Режим доступу: http://legals.in.ua/world-rankings/geragos-mark.html

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Мельничук Д.Р.
студентка 2-го курсу факультету
прокуратури та слідства (кримінальна юстиція)
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ ПІСЛЯ СУДОВОЇ РЕФОРМИ 1864 РОКУ

Адвокатура дорадянських часів створювалась в основному по моделі західноєвропейського аналогу і в силу цього прийняла багато його типових рис [1]. Відправною точкою становлення сучасної адвокатури, її прообразом стали Судові статути 1864 року і практичні кроки щодо втілення їх у правове життя. Зазначені заходи стосувалися судоустрою і судочинства, організації та діяльності прокуратури та адвокатури. За своїм змістом вони докорінно відрізнялися від феодальних пережитків минулого, які практично повністю виключали справедливе судочинство. Варто при цьому зазначити, що майже одночасно, в 1861 р., було ліквідовано кріпацтво. Обох цих історичних подій у сукупності об'єктивно було спрямовано на розхитування абсолютистського державного режиму, що в кінцевому підсумку призвело до його падіння

в 1917 р. Судові статути, затверджені імператором Олександром ІІ 20 листопада 1864 року, чітко визначали правовий статус адвокатів – присяжних повірених, а також вимоги, що висувалися їм [4]. Варто зазначити, що до цього часу роль адвокатів виконували стряпчі, ходатаї (повірені) по справі. Але проблемою на той час залишалось те, що їх функції не були формально-визначені та регламентовані. В більшості випадків стряпчими та ходатаями виступали особи, що не мали відповідної освіти. Вперше у ст. 354 Судових статутів говорилось, що присяжними повіреними можуть бути особи, які мають атестати університетів чи інших вищих навчальних закладів про закінчення курсу юридичних наук, також вводилось поняття стажу, який розумівся на той час двояко: або служба не менше п'яти років на посадах, що дають навики по здійсненню правосуддя, або як спеціальна підготовка під керівництвом присяжних повірених, в якості їх помічників, теж потягом п'яти років. Перелік цих вимог встановлювався для заміни профнепридатності стряпчих та ходатаїв і тим самим для створення професійної, на зразок західноєвропейської адвокатури. В Судових статутах також був закріплений перелік осіб, які не могли стати присяжними повіреними. До них відносились особи, що не досягли 25 років, іноземці, особи, які працювали на державній службі, боржники чи банкрути та зганьблені. Порядок вступу в присяжні повірені передбачав подачу клопотання до Ради присяжних повірених із обов'язковою вказівкою місця проживання. До клопотання додавались документи, що підтверджували відповідність особи встановленим вимогам. У разі, якщо особа приховувала які-небудь із обставин, що є перешкодою до вступу у присяжні повірені, то ця особа виключається із числа кандидатів в присяжні повірені, а також могла бути притягнена до відповідальності. Після складання присяги присяжного повіреного вносили до списку повірених із відповідною відміткою у його свідоцтві.

Ради присяжних повірених були досить демократичними органами, їх склад щорічно оновлювався, а головами обирались відомі та авторитетні адвокати. Компетенція Ради присяжних повірених визначалась наступним чином: розгляд прохань осіб, які бажали приписатись до числа присяжних повірених або вийти з нього; розгляд скарг на дії присяжних повірених, нагляд за точним виконанням ними встановлених правил та усіх взятих ними на себе зобов'язань; визначення суми винагороди повіреному за встановленою таксою у разі незгоди між ним та стороною під час процесу, або коли між ними не була укладена письмова угода; накладання дисциплінарних стягнень на повірених [3].

Присяжним повіреним заборонялося: вести справи в якості повіреного проти своїх батьків, дружини, дітей, рідних братів, сестер, дядька, тітки, двоюрідних братів та сестер; одночасно бути повіреним протилежних осіб і переходити під час процесу від однієї сторони до іншої; розголошувати свого довірителя не лише під час розгляду, але й по її закінченню. Так, за неналежне

виконання своїх обов'язків присяжні повірені могли притягуватися до різних видів юридичної відповідальності. Такі угоди, визнавалися неправомірними, а самі присяжні повірені за їх складання підлягали відповідальності за рішенням Ради присяжних повірених. Зокрема, в ст. 368 Судових статутів були передбачені такі види санкцій: попередження; догана; заборона виконувати обов'язки присяжного повіреного протягом певного строку, який визначається Радою, але не більше одного року; виключення із числа присяжних повірених; передання кримінальному суду [2].

Існував певний процесуальний порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності. При одержанні повідомлення про порушення присяжним повіреним прийнятих на себе зобов'язань Рада приймала рішення про порушення (або непорушення) дисциплінарного провадження. Після цього в особи у визначений Радою строк витребовувались пояснення. У випадку ненадання пояснень чи неявки присяжного повіреного у визначений строк Рада виносила постанову на основі наявних даних і відомих обставин. Постанова Ради мала силу лише в тому випадку, якщо при розгляді справи брало участь більшість її членів. У випадку рівності голосів вирішальний голос мав голова Ради. Для заборони практики й виключення зі списків присяжного повіреного необхідна була більшість голосів членів Ради, тобто більше 2/3 голосів. Рішення Ради по дисциплінарному провадженню повідомлялось прокурору судової палати. На всі постанови Ради, за винятком попередження і догани, в двотижневий строк у судову палату могли подаватись скарги. Цивільно-правова відповідальність застосовувалась для відшкодування заподіяної довірителю майнової шкоди в результаті дій присяжного повіреного. Збитки могли виникнути внаслідок недбалого виконання присяжним своїх професійних обов'язків. До кримінальної відповідальності присяжні повірені могли бути притягнені за образу суду, учасників процесу, осіб, що згадуються в судових промовах та документах.

Судова реформа 1864 року посідала провідне місце в історії адвокатури, виявившись найпрогресивнішою і найбільш послідовною, завдяки чому введені нею положення проіснували з невеликими змінами до 1917 р. Така стабільність пояснюється тим, що суспільство сприйняло адвокатуру як інститут, необхідний для забезпечення реальної незалежності суду і підтримки принципів законності в ході судочинства – як цивільного, так і кримінального.

Отже, судова реформа 1864 року стала однією з найбільш ліберальних реформ, яка мала вплив і для подальших глибоких змін. Зокрема, закріпила демократичні принципи здійснення адвокатської діяльності. Якщо зробити порівняльний аналіз організації та діяльності інституту адвокатури після судової реформи 1864 року і в сучасній Україні, можна зробити висновок, що правове регулювання відносин у цій сфері враховувало і враховує демократичні тенденції розвитку суспільства.

Список використаної літератури:

1. Васьковский Е.В. Организация адвокатури: ист.-догм. исслед. [Текст] [в 2 ч.] / Е.В. Васьковский. СПб., 1889. Ч.2. 226 С.
2. Меланчук А.В. Особливості дисциплінарної відповідальності адвокатів у Російській Імперії й сучасній Україні (порівняльний аналіз) / А.В. Меланчук // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право» − 2013. − № 1062. – С. 248–251.
3. Меланчук А.В. Становлення інституту адвокатури (присяжних повірених) у Російській Імперії після судової реформи 1864 року / А.В. Меланчук // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. − 2011. − № 2. – С. 350–356.
4. Учреждение судебных исследований. Свод законов, правил, распоряжений и разьяснений, относящихся до учреждения судебных установлений и судебного управления [Текст] [в 2 ч.] / сост.: Громачевский С.Г. – СПб : Изд. Юрид. кн. Маг. Н. К Мартынова, 1897 – 491 ст.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Полюля В.В.
студентка 2-го курсу магистратуры факультету адвокатуры Национального университета «Одесская юридическая академия»

К ВОПРОСУ О СТАНОВЛЕНИИ И РАЗВИТИИ АДВОКАТУРЫ В ДРЕВНЕМ РИМЕ

Институт адвокатуры берет свое начало еще во времена племенного строя, ведь в случае возникновения споров в древних народов, вождь племени выполнял функции подобные правосудию. Вождь имел своих советников, которые информировали его о сути конфликта и давали ему советы относительно решения по делу. Именно из-за зарождения такой примитивной формы судопроизводства и появилась потребность в защите обвиняемого, на начальных этапах ее осуществляли родственники или друзья, подобный тип защиты носил название «семейная адвокатура». Такие лица выражали аргументы, доказывали невиновность лица или наоборот, в зависимости от того к какой стороне процесса они относились.

Позже, с развитием общественных отношений, появилась необходимость в лицах, имеющих достаточную профессиональную подготовку и знания в области права, для защиты прав и представительства лиц в судебном процессе. Считается, что институт судебного представительства и адвокатуры получил наибольшее свое развитие именно в Древнем Риме [2, с. 78].

Можно говорить о том, что в судопроизводстве Древнего Рима развивался институт защиты интересов других лиц, в котором проявлялись явные черты адвокатской деятельности. В Риме наблюдался:

1) переход от семейной адвокатуры к защите, осуществляемой посторонними лицами;

2) появление группы лиц, для которых такая деятельность была оплачиваемая и стала профессиональным занятием;

3) отказ от театральности и ораторских приемов в речах, они стали более конкретными, построенными на применении права.

В Древнем Риме, благодаря широкому развитию законодательства и юриспруденции, судебное представительство требовало серьезной подготовки и юридических знаний, а потому судебное представительство из частного все больше переходит в профессиональное.

В период Республики адвокатура получила большое значение и авторитет. Можно говорить о том, что адвокатура считалась почетной, благородной деятельностью. Несмотря на то, что издание законов XII таблиц сделало ее более доступной, все же аристократическая тенденция господствовала в адвокатуре все время, поэтому в большинстве случаев ею занимался именно обеспеченный и образованный класс патрициев. Факты свидетельствуют, что наиболее выдающиеся политические деятели республики были адвокатами, например, Юлий Цезарь, Помпей, Цицерон [3, с. 14-26].

Толчок к дальнейшему развитию судебного представительства дал императорский период истории Рима. Именно тогда появляется понятие когнитора. Он назначался одной из сторон, в присутствии другой, с соблюдением всех формальностей. После этого когнитор полностью заменял лицо, которое он представлял.

Для судебного представительства того периода был характерен косвенный характер, который выражался в том, что судебное решение выносилось в пользу или против представителя. Появление когнитора в качестве судебных представителей было значительным шагом вперед, так как их помощью могло воспользоваться любое лицо, которое выступает в качестве стороны в процессе.

Дальнейшее развитие адвокатуры в Древнем Риме связано с появлением института прокураторов, которые полностью вытеснили когниторов, в связи с более широким представительством. Прокуратор мог быть назначен без ведома другой стороны, претора или судьи. В отличие от когнитора,

прокураторы имели в полномочиях не только ведения в суде дел, но и другие, например управления имуществом.

Впоследствии лица, которые брали на себя защиту стали именоваться в Риме дефенсорами. Они защищали в суде интересы ответчика, в основном в его отсутствие. С IV ст. они стали императорскими чиновниками, которые защищали интересы беднейших граждан против влиятельных лиц.

В законодательных актах этого периода появился термин «состояние адвокатов». Адвокаты делились на штатных и внештатных, устанавливался специальный экзамен в адвокатуру. Им предоставлялись различные привилегии, как всему состоянию, так и некоторым из его членов. Законодательство закрепляло почти все вопросы деятельности профессии.

Свое завершение организация адвокатуры находит в законодательстве Юстиниана. Допуск в адвокатуру зависел от высшего административно-судебного чиновника провинции или города. В ней не могли участвовать несовершеннолетние, лица с физическими недостатками (глухие, немые), лишенные гражданской чести, привлеченные к уголовной ответственности, женщины и др. Для кандидатов устанавливались два основных требования, а именно окончании курса в одной из юридических школ и сдача экзамена [1, с. 34-45].

Основы, заложенные римским правом в вопросах судебного представителя, оказали значительное влияние на развитие института адвокатуры. Так, адвокат до настоящего времени воспринимается как общественный деятель и знаток права, который оказывает представительство, юридическую помощь физическим лицам и юридическим лицам, включая защиту их интересов и прав в суде.

Список использованной литературы:

1. Адвокатський іспит: підготовчий курс: навч. посібник / авт. кол.: О. В. Баулін та ін.3-тє вид., доповн. та переробл. – Київ: Правова єдність, 2016.- 772 с.

2. Деханов С. А. Адвокатура Древнего Востока, Греции и Рима (сравнительныйанализ): підручник /С. А. Деханов// Адвокат: Ежемес. информ.-аналит. журн. о практ. Применении законодательства. – 2005. – № 8. – С. 82-90.

3. Фіолевський Д. П.Адвокатура: підручник: рекомендовано МОН України / Д. П. Фіолевський.3-тє вид., випр. і доповн. – Київ:Алерта, 2014. – 625 с.

Научный руководитель: *кандидат юридических наук, доцент кафедры организации судебных, правоохранительных органов и адвокатуры Национального университета «Одесская юридическая академия»* ***Храпенко Елена Олеговна***

Фокіна В.В.
студентка 1-го курсу
факультету прокуратури та слідства
Національний університет «Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК АДВОКАТУРИ В СТАРОДАВНЬОМУ РИМІ

Вважається, що саме з римської адвокатури почався висхідний розвиток світової адвокатури. Слово «адвокатура» походить від латинського advocatus («закликаний на допомогу»).

У Стародавньому Римі терміном «адвокат» позначалися рідні або друзі позивача, які супроводжували його до суду, давали поради й виражали підтримку і співчуття.

Наступним перехідним етапом у розвитку римської адвокатури був інститут патронату. Відносини між патронами та клієнтами будувалися за аналогією з родинними відносинами. Клієнт, який обрав собі патрона з кровних римських громадян (патриціїв), приписувався до їх роду, до родового культу й отримував право називатися родовим іменем. Він був зобов'язаний ставитися до патрона з повагою, робити йому послуги, брати участь своїм майном у покритті боргів чи витрат під час відбування громадської служби. Зв'язок з патроном вважався постійним і навіть спадковим, і якщо клієнт вмирав бездітним, то його майно переходило до патрона. У свою чергу патрон мав захищати інтереси клієнта перед судом та ін.

І саме патронат почав розвиток вільної адвокатури. Обізнаність у праві та його застосуванні були в Стародавньому Римі прерогативою патриціїв і тому тільки вони допускалися до виконання громадянських обов'язків, участі у державних справах, відправлення правосуддя і захисту своїх клієнтів у суді.

Потім, внаслідок нових соціальних і політичних умов патронат став розпадатися на складові: приватноправовий елемент у вигляді покровительства хазяїна рабам та судово-процесуальний – захист, надаваний патрицієм особам, які зверталися до нього за допомогою. При цьому патрон мав тільки один обов'язок перед клієнтом – захищати його в суді. Клієнт лише мав віддячити послугою чи подарунком за протегування у процесі. Відносини між ними тепер виникали лише під час процесу і припинялися разом із ним, клієнт мав право переходити до іншого патрону, і, навіть, мати декількох.

Так, з патронату стала зароджуватися справжня адвокатура. Видання законів XII таблиць зробило загальнодоступним знання законів, однак їх практичне застосування залишилося в руках патриціїв, оскільки процесуальні норми та правила користування формулами позову складали предметну таємницю колегії жерців, членами якої могли бути лише патриції.

Тільки опублікування Флавієм (V ст. до н. е.), а потім Елієм (IV ст. до н. є.) таблиць приймальних днів і позовних формул стало доступним для усіх бажаючих, і адвокатура стала вільною професією [2].

Так, сформувалося дві категорії осіб, які надавали правову допомогу: юрисконсульти та адвокати в судовому засіданні.

Адвокати у своїй діяльності керувалися усталеною практикою та звичаями. Умови зайняття адвокатською діяльністю, як-от: освітній ценз, фахова підготовка, моральні якості тощо, на той час ще не були визначені. При отриманні освіти майбутні адвокати прослуховували курс риторики у викладачів-ораторів, спостерігали, як надаються консультації відомими правознавцями, відвідували засідання судів [2].

Кримінальний процес здійснювався перед усім народом – на площі, де розглядалися звинувачення у вимаганнях, насильстві, зрадах та інше. Адвокати, звертаючись зі своїм словом до величезної кількості присутніх, мали робити це витончено, створюючи певний настрій, застосовуючи риторичні прийоми впливу на тих, хто прийшов на площу висловити своє ставлення до справи, що розглядалася. Величезна увага при проголошенні промові приділялася кожному жесту, грі голосу, емоційності для того, щоб сподобатися натовпу, переконати його, викликати підтримку [3].

В більшості випадків адвокатурою займався забезпечений і освічений клас патриціїв. Найбільш видатними політичними діячами республіки були адвокатами. Це і цензор Катон, Марк Антоній, Юлій Цезар, Помпей, Цицерон. Майже всі перші імператори перед тим, як стати ними, виступали в судах: Август, Тіверій, Калігула, Клавдій.

Катон був першим у Римі, хто приділив увагу красномовству, саме він визначив, що оратор повинен прагнути досконалості в мистецтві і мати на меті тільки загальне благо [4].

Гортензій першим розпочав застосовувати способи побудови промови, методи аналізу доказів.

Видатний оратор Цицерон своїми захисними та обвинувальними промовами, літературними творами захищав ідеали свободи. Сучасники його проголосили царем адвокатури і ім'я його стало навіки синонімом красномовства [3].

За часів імперії римська адвокатура зазнала певних змін. Це позначилося на значному обмеженні адвокатської професії як вільної. Ораторське мистецтво поступово втратило свою важливість, а промови адвокатів ставали більш конкретними, побудованими не на театральності й ораторських прийомах, а на застосуванні права. Адвокатура віднайшла організаційні форми своєї діяльності.

Так, за кодексами Юстиніана адвокатура вводилася у рамки певної системи, в якій адвокатська професія прирівнювалася до державної служби. Допуск до адвокатури залежав від вищого адміністративно-судового

чиновника провінції або міста. У ній не могли брати участь неповнолітні, особи з фізичними вадами, позбавлені громадянської честі, притягнуті до кримінальної відповідальності, жінки та ін. Кандидат мав закінчити спеціальний (п'ятирічний) курс в одній з юридичних шкіл та скласти іспити. Адвокати заносилися до списку за префектурами у порядку їх допуску до професії. Усі адвокати поділялися на два розряди: штатних та позаштатних. Різниця між ними полягала в тому, що перші, які складали меншість, мали право виступати в усіх судах, а другі, кількісно не обмежені, практикували у нижчих судах. Штатні адвокати призначалися правителем провінції з позаштатних [2, 3].

Дисциплінарний нагляд за адвокатами здійснював правитель провінції. Серйозними професійними порушеннями вважалися: зрада клієнту, вимагання великих гонорарів, наклепи та ін. За ці та інші порушення професійних обов'язків накладалися дисциплінарні стягнення у вигляді штрафу, заборони займатися адвокатською практикою з виключенням зі списку. Для адвокатів була встановлена особлива професійна присяга, яку вони виголошували не при вступі до професії, а на початку розгляду кожної судової справи. Цією присягою адвокати зобов'язувалися захищати законні та справедливі вимоги клієнта і відмовитися вести справу в будь-який час. На суді адвокат був зобов'язаний утримуватися від образливих висловів та йому заборонялося свідомо зволікати процес. Обумовлювати винагороду адвокат мав право тільки після захисту у суді. Незаможним громадянам гарантувався захист за призначенням. Зайняття адвокатською діяльністю було заборонено лише суддям та намісникам провінцій [2].

Отже, зародившись у стародавні часи, адвокатура набула сприятливих умов для розвитку у Стародавньому Римі, пройшовши шлях становлення від вільної професії до створення класу професіоналів, до яких пред'являлись конкретні вимоги, закріплені спочатку на рівні традицій, а пізніше регламентовані законом.

Список використаної літератури:

1. Походження та історичний шлях світової адвокатури. Адвокатура та судові оратори Стародавнього Риму. [Електронний ресурс]: Режим доступу: https:// site/odessit2010/uridiceskaa-pomos/skladanna-advakatskogo-kvalifikacijnij-ispit

2. Шатарська Т. Друковані пам'ятки видатних адвокатів цих країн про адвокатські професії та ораторське мистецтво. [Електронний ресурс]: Режим доступу: [http://www.shatarska.in.ua/1-poxodzhennya-ta-istorichnij-shlyax-svitovoi-advokaturu]

3. Вандіо С. Особливості становлення та формування інституту адвокатури в Стародавніх Греції та Римі [Електронний ресурс]: Режим

доступу: https://pomichnyk.org/publikatsiji/osoblyvosti-stanovlennya-ta-formuvannya-instytutu-advokatury-v-starodavnih-hretsiji-ta-rymi.html

4. Історія адвокатури. Правовий статус адвокатури та адвокатська діяльність [Електронний ресурс]: Режим доступу: https://lawyer1996.io.ua/s2635449/istoriya_advokaturi._pravoviy_status_advokaturi_ta_advokatska_diyalnist

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, професор кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Полянський Юрій Євгенович***

Чекал Д.О.
студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЩОДО ВНЕСКУ ОДЕСЬКИХ АДВОКАТІВ У РОЗРОБКУ ПРАВИЛ АДВОКАТСЬКОЇ ЕТИКИ

Протягом усього часу свого існування та розвитку адвокатська діяльність завжди регулювалася законами, які чітко визначали права, обов'язки, роль, повноваження адваката, принципи діяльності, якими адвокати зобов'язані керуватися задля здійснення своєї головної мети – захисту прав людини. Однак, існує ще й інший необхідний елемент – адвокатська етика. Так, виняткова роль адвокатського функціонального навантаження потребує від адвокатів додержуватися високих етичних стандартів поведінки. Разом з тим, та специфіка обов'язків, які пов'язані з адвокатурою, зумовлюють потребу у «збалансуванні служіння адвоката інтересам окремого клієнта з інтересами суспільства в цілому, дотриманням принципів верховенства права та законності» [1].

Необхідною істотною передумовою для належного та повного функціонування адвокатури, виконання нею її важливої соціальної ролі в демократичному суспільстві є вироблення адвокатурою і дотримання адвокатами особливих деонтологічних вимог і правил. Саме для цього в Україні ще у дев'яностих роках Спілка адвокатів України, наряду із масштабною роботою для вдосконалення Закону України «Про адвокатуру», працювали й над іншим великим та дійсно інноваційним починанням у сфері регулювання адвокатської діяльності, а саме – розробкою Правил адвокатської етики [2].

Як же саме відбувалася розробка Правил адвокатської етики? Насамперед цей процес почався із засідання правління Спілки адвокатів

України, яка відбулася 12 січня 1991 року. Саме тоді Йосип Львович Бронз – заслужений юрист України і член Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури – першим поставив питання про розробку етичного кодексу адвоката, а 14 червня цього ж року на засідання правління він знову повернувся до цієї теми, запропонувавши узагальнити відповідну практику і вивчити зарубіжні деонтологічні правила. Крім того, свій внесок зробили такі одеські представники, як В.Г. Маслов та Ю.М. Полонський – вони були одними з учасників створення даної робочої групи з розробки Кодексу адвокатської етики.

Завдяки власній ініціативі та небувалої активності учасників-адвокатів та їх спільних зусиль до створення та подальшого закріплення найвищих людських і фахових цінностей вони змогли ще у статуті САУ передбачити розробку та впровадження Кодексу адвокатської етики «як одну з пріоритетних стратегічних цілей цієї єдиної на той час всеукраїнської адвокатської організації». У подальшому Спілка, як головний ініціатор у прийнятті Закону «Про адвокатуру» 1992 року, змогла домогтися в ньому закріплення про дотримання Правил адвокатської етики як складову Присяги адвоката [3].

Хотілося б зазначити, що протягом 1995-1996 років робоча група з розробки Кодексу адвокатської етики досліджувала міжнародні типові етичні норми адвокатської діяльності, правила адвокатської діяльності інших держав, історичний досвід і традиції адвокатури [4], а найяскравішим лобістом прийняття Кодексу було Одеське відділення на чолі з Йосипом Бронзом.

Надалі, після усіх обговорень та внесених змін відповідно до зазначених пропозицій та зауважень, 4 грудня 1998 року остаточний варіант проекту Кодексу адвокатської етики, зрештою перейменованого у Правила адвокатської етики, було затверджено робочою групою, а вже 1 жовтня 1999 року ВККА затвердила незмінний варіант тексту Правил.

Що стосується недавніх змін, то З'їздом адвокатів України 15 лютого 2019 року були внесені зміни у Правила адвокатської етики, а саме у Розділ ІІ до ст. 44 (дотримання принципів чесності та добропорядної репутації під час здійснення професійної діяльності в суді) та ст. 65 (етичні особливості відносин між адвокатами та органами адвокатського самоврядування), а ст. 121 (чесність та добропорядна репутація) була доповнена саме за ініціативою одеських адвокатів. Так, під час звітної конференції адвокатів Одеської області 26 січня 2019 року завдяки висловленої пропозиції, яка визначала вимогу чесності і порядності як традицію української адвокатури, це питання за результатом обговорення було направлено до Ради адвокатів України з пропозицією включити до питань порядку денного З'їзду адвокатів України внесення змін та доповнень до Правил адвокатської етики [5].

Отже, ми можемо спостерігати за активним та вагомим внеском одеських представників-адвокатів у створення, постійний розвиток та доповнення Правил адвокатської етики, що забезпечує, безумовно, точне закріплення усіх необхідних у діяльності адвокатів етичних правил поведінки, а також сприяє прогресивному вирішенні проблем здійснення адвокатської діяльності в цілому.

Список використаної літератури:

1. Правила адвокатської етики. URL: https://unba.org.ua/.
2. Історія розробки перших Правил адвокатської етики в Україні. URL: http://tomorrowslawyer.org/
3. Правила адвокатської етики в Україні – спомин про майбутнє. URL: http://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/pravila-advokatskoyi-etiki-v-ukrayini--spomin-pro-maybutne.html
4. Бакаянова Н.М. Роль Правил адвокатской этики в адвокатской деятельности и история их принятия. URL: https://attorneys.odessa.gov.ua/n-m-bakayanova-rol-pravyl-advokatskoj-etyky-v-advokatskoj-deyatelnosty-y-ystoryya-yh-prynyatyya/
5. Бакаянова Н.М. Новели Правил адвокатської етики: зміст, значення та тлумачення. URL: https://unba.org.ua/publications/4275-noveli-pravil-advokats-koi-etiki-zmist-znachennya-ta-tlumachennya.html

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Шаповалова О.С.

студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ АДВОКАТУРИ НА ШЛЯХУ ДО ПОБУДОВИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

В сучасних умовах реформування судово-правоохоронної системи актуальності набуває реформування всіх правоохоронних та правозахисних інститутів, в тому числі інституту адвокатури в Україні. Прагнення Української держави перейняти стандарти правової та адвокатської культури в Європейського суспільства та імплементація міжнародних норм і стандартів з метою покращення стану соціального

положення громадянина в суспільстві підкреслює актуальність теми дослідження.

На нашу думку, реформування адвокатури України, з поступовим приведенням її у відповідність до європейських стандартів, є необхідною умовою для вступу України до Євросоюзу. Одним із кроків у цьому напрямі є прийняття в 2012 році Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [1], оскільки українська адвокатура повинна відповідати певним світовим стандартам адвокатури.

Беззаперечним є факт, що вступ України до Ради Європи та співпраця з європейськими організаціями, налаштованість на інтеграцію у Європейський Союз, відкривають для нашої держави великі можливості у європейському просторі. Нагальною умовою для вступу України до Європейського Союзу є наближення нашої держави за всіма спектрами діяльності до загальноєвропейських стандартів, що в свою чергу, передбачає інституційне зближення з європейськими правовими інститутами. Світові стандарти адвокатури – це визнані усією світовою спільнотою, стандарти адвокатури, як окремого правового інституту, що сформувалися під впливом певних історичних подій, та закріплені низкою міжнародних актів; такі стандарти є для України зразком, але деякі з них є і нормативним обов'язком [2].

Більшість документів-стандартів у сфері прав людини на нормативному рівні закріплюють права людини як основну цінність будь-якої держави, а їх дотримання та захист як основний напрямок діяльності держави. Всі вони спрямовані на ефективний захист прав людини. Побудова державних органів, організацій та інститутів, завданням яких є захист прав і свобод людини та громадянина є обов'язком кожної держави. Майже всі ці документи встановлюють загальну повагу і дотримання прав людини і основних свобод та захисту у разі їх порушення [3].

Однією з перших міжнародних основ визнання прав людини стала «Загальна декларація прав людини», прийнята в 1948 році Генеральною Асамблеєю ООН. Декларація затверджувала неподільність та важливість таких прав: громадянських, політичних, економічних, соціальних та культурних.

Питання соціального призначення, організації та діяльності адвокатури були нормативно закріплені на світовому рівні в «Основних положення про роль адвокатів», прийнятих Восьмим Конгресом ООН по запобіганню злочинам, у серпні 1990 р. в Нью-Йорку. В п. 1 даного Положення зазначено, що будь-яка людина вправі звернутися по допомогу до адвоката за своїм вибором для підтвердження своїх прав і захисту в усіх стадіях кримінальної процедури [4]. Стосовно вищезазначеного, слід звернути увагу на положення ч. 1 ст. 59 Конституції України, відповідно до якої кожен має право на професійну правничу допомогу [5].

Актуальним виглядає п. 6 Положення, а саме будь-яка особа, яка не має адвоката, у випадках, коли інтереси правосуддя вимагають цього, повинна бути забезпечена допомогою адвоката, котрий має відповідну компетенцію та досвід ведення таких справ, щоб забезпечити її ефективну допомогу без оплати з її боку, якщо у неї немає необхідних коштів. Дане положення знайшло відображення і в Законі України «Про безоплатну правову допомогу» в ст. 3, де визначено право особи, яка потребує додаткового захисту, отримати в повному обсязі безоплатну первинну правову допомогу, а також можливість певної категорії осіб отримати безоплатну вторинну правову допомогу [6].

На нашу думку, такі приклади слугують якісному впровадженню міжнародних стандартів в сферу адвокатури в Україні. Окрім цього, норми даного положення знайшли також відображення в чинному законодавстві про адвокатуру, що стосуються прав та обов'язків адвокатів, гарантії діяльності, кваліфікації адвокатів, тощо.

В Україні вже не одноразово відбувся Міжнародний форум «Шляхи розвитку адвокатури України в європейському співтоваристві», організований за підтримки рад адвокатів регіонів України, інституційно Євросоюзу, органів адвокатського самоврядування країн-членів ЄС та СНД. Метою його проведення є обговорення шляхів розвитку та інтеграції адвокатури України в професійне європейське співтовариство. За підсумками останнього форуму прийнято резолюцію, в якій його учасники узагальнили свої пропозиції щодо невідкладних заходів з реалізації стратегії реформи адвокатури України, які зможуть забезпечити сприятливі умови для імплементації законодавства Європейського Союзу у вітчизняний законодавчий простір. Все це, є вагомими кроками України, щодо стандартів Європейської адвокатури.

Отже, сьогодні Україна перебуває на шляху європеїзації та демократичного розвитку, впроваджуючи загальноприйняті, визнані багатьма розвинутими демократичними країнами, стандарти, які народжувались десятиліттями. Необхідною умовою формування України як європейської правової держави є вдосконалення захисту прав і свобод громадян. Дотримання загальновизнаних світовою спільнотою основоположних стандартів організації і функціонування адвокатури є необхідною умовою євроінтеграції адвокатури України.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 27, ст.282.

2. Гловацький І.Ю. Адвокатура зарубіжних країн: Навчально-практичний посібник. – К:. Атіка, 2007. – 588 с.

3. Молдован А.В., Тилик Т.М. Адвокатура України. Навчальний посібник. – К.: Алерта, 2013. – 256 с.

4. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_835

5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.

6. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 51, ст.577.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Шевчук Д.О

студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

РОЗВИТОК АДВОКАТУРИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Адвокатура з'явилась у різних народів у різний час в залежності від рівня розвитку суспільства. З ускладненням суспільних відносин ця специфічна діяльність стала дійсно необхідною, адже пересічний громадянин без належної підготовки просто не зміг би осягнути достатньо правових норм, щоб захистити свої інтереси. Адвокати у розумінні «повірені» існували у Стародавньому Єгипті, Китаї, Індії, у стародавніх іудеїв. Саме як соціальний інститут адвокатура виникла у Стародавній Греції та розвинулася у Стародавньому Римі. Звісно, що адвокатура у той час функціонувала в іншому вигляді, аніж сьогодні.

Даний інститут потрібно розглядати з часів Київської Русі. Так, у 988 р. на території Київської Русі відбулося прийняття християнства як державної релігії, а разом з релігією на землі держави почали поширюватися нові законодавчі акти, в основному візантійські, які містили норми церковно-візантійського права. Відповідно запозичення основних елементів інституту представництва (адвокатури) відбулося саме з допомогою даних нормативно-правових актів в рамках рецепції римського права. Слід зазначити, що на цьому етапі судочинство характеризувалося суцільним пануванням звичаєвого права та повною його перевагою над писаним законом, робота захисника у судах мала характер громадського, товариського, а не професійного заняття [4].

Крім того, слід відзначити період буржуазного реформування в дореволюційній Росії як істотний у розвитку інституту адвокатури.

Це особливо стосується судової реформи 1864 р., коли, як зауважує О. В. Синеокий, філософський гуманітарний сенс інституту адвокатури збігся з його організаційно-правовим оформленням [2]. Щодо радянського періоду – то переформатування інституту адвокатури розпочалося з дожовтневих організацій колегій правозаступників при Радах робітничих, солдатських, селянських і козацьких депутатів. Потім було затверджено Положення про адвокатуру, яке зазнало декількох редакцій. Так, змінювалися форми діяльності адвокатів: від індивідуальної до колективної шляхом створення спочатку колегій захисників при губернських відділах юстиції (1922 р.) до колегій і юридичних консультацій під керівництвом Наркомату юстиції (1928 р.) [3].

Завершення Другої світової війни надало новий імпульс розвитку правозахисному інституту, який розглядається. У післявоєнний період було засновано обласні колегії адвокатів, які здійснювали захист на попередньому слідстві й суді, представляли інтереси у цивільних справах, надавали юридичну допомогу громадянам, підприємствам, установам, організаціям і колгоспам та діяли як добровільні об'єднання осіб, які займалися адвокатською діяльністю.

В роки української незалежності 19 грудня 1992 р. Верховною Радою України було прийнято перший Закон «Про адвокатуру» який регулював адвокатську діяльність подальші 20 років. Проте 5 липня 2012 р. Верховна Рада України прийняла новий Закон України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», яким впорядковуються організаційні умови діяльності адвокатури. Стаття 5 Закону визначає, що адвокатура є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб. Держава створює належні умови для діяльності адвокатури та забезпечує дотримання гарантій адвокатської діяльності [1].

Відзначимо, що 29.08.2019 року до Верховної Ради України було внесено Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії). Наразі Конституційний Суд України своїм Висновком від 31.10.2019 р. визнав цей законопроект таким, що відповідає вимогам ст. ст. 157, 158 Конституції України.

Отже, інститут адвокатури України має тривалу історію і традиції. Вплив на його становлення і розвиток мали ті держави, у складі яких перебували українські землі, і ті правові системи, у межах яких діяли українські адвокати.

Сьогодні на адвокатуру, як на правовий інститут, покладаються важливі завдання професійного захисту усіх представників громадянського суспільства. Попри можливе скасування адвокатської монополії на представництво особи в суді, важливість адвокатської діяльності для функціонування ефективної системи професійної правової допомоги не зменшується. Безперечно, необхідно досліджувати так звані «білі плями» в

історії адвокатури, адже без врахування досвіду минулих поколінь адвокатів, неможливо виховати гідне майбутнє.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 №5076-VI. – Верховна Рада України // Інтернет-джерело: http:// zakon1.rada.gov.ua/laws/show/- 5076-17

2. Бугаренко А. И. Исторические аспекты права на бесплатную юридическую помощь в России/ А. И. Бугаренко // Часопис Академії адвокатури України. с. 28. – с. 5-11.

3. Історія адвокатури України (2 видання): // Редкол.: В. В. Медведчук (голова) та інші.– Київ 2002. с. 286. – с. 23.

4. Синеокий О.В. Адвокатура как институт правовой помощи и защиты: Учебное пособие / О.В. Синеокий. – Х.: Право, 2008. – 496 с. – с. 57.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Яценюк О.Р.
студентка 1-го курсу магістратури
судово-адміністративного факультету
Національного Університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ АДВОКАТУРИ ЗА ЧАСІВ ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Вивчення історії становлення будь-якого правового явища або інституту має важливе значення для визначення та прогнозування його діяльності в майбутньому. Враховуючи позитивний та негативний досвід розвитку, можна уникнути проблем при реформуванні та вдосконаленні досліджуємого явища.

Становлення інституту адвокатури має тривалу історію. Для його оформлення знадобилися тисячоліття, під час яких декілька разів змінювалися організаційні форми захисту прав людини (на що вплинули історичні, соціальні, економічні, політичні та правові фактори) [2].

Зачатки адвокатської діяльності можна знайти ще в устрою древніх племен, в яких виникали суперечки, які необхідно було вирішувати. Вождь, який повинен був розсудити людей, виконував функцію правосуддя. Як наслідок, виникала потреба у захисті сторін конфлікту. Спочатку

«адвокатами» виступали друзі, родичі, сусіди та знайомі, які висловлювали свою думку з приводу суперечки, ставали на захист однієї із сторін, радили кого треба визнати правим.

Більшість дослідників пов'язують виникнення інституту адвокатури з розвитком ораторського мистецтва і формуванням адвокатської діяльності у Стародавній Греції та Стародавньому Римі. Вивчення адвокатури у цих державах є можливим завдяки працям давньогрецьких і давньоримських письменників, істориків, адвокатів, політичних діячів, які збереглися повністю або частково.

На думку М. Гаспарова, першим оратором, який став записувати свої промови, вважався Антифонт. Серед інших видатних промовців можна відзначити Лісія – визнаного зразком простоти і витонченості, Ісократа – «батька красномовства» (сам майже не виступав публічно, але залишив багато писаних промов і виховав багато талановитих учнів), Есхіна, Демада, Лікурга, Гіперида, Демосфена, грецького історика Фукідіда, наступника Фукідіда – Ксенофонта, Ефора і Феопомпа, Платона тощо [3]. Крім того, зберіглася шістдесят одна політична та судова промова підписана ім'ям Демосфена. Оратор завжди ретельно готувався та зазвичай намагався заздалегідь всебічно розробити свою промову. Цікавим є вклад Цицерона, праці якого були посібником з вивчення ораторського мистецтва для молодих юристів та грецького мудреця Солона, який запровадив обов'язок захищати свою справу в суді особисто (дозволялось представництво своїх інтересів для тих, хто не мав достатньої освіти, тобто не володів словом).

У стародавньому Римі кримінальний процес здійснювався перед усім народом, тому адвокати повинні були вміти гарно висловлювати свої промови, незважаючи на велику кількість людей, і навіть навпаки, чим більше було людей, тим краще можна було зрозуміти їх настрій, та визначивши необхідні слова, вплинути на них, так як це було необхідно оратору. Професія адвоката була широко доступною для всіх, хто хотів здобути слави громадського діяча, знання юридичні не вимагалися, оскільки для цього окремо існувала професія юрисконсульта.

Виділяли три групи захисників: а) адвокати – особи, які надавали сторонам юридичні поради; б) лаудатори – особи, які говорили не про сутність справи, а висловлювалися про особисті риси обвинуваченого; в) патрони – особи, які обиралися з найбільш гідних громадян: не тільки з фахівців-законників, а й з тих, що відзначалися здібностями і глибокими знаннями. Пізніше роль красномовства значно зменшилась і необхідним стало оволодіння юридичними знаннями, промови стали більш конкретними, побудованими не на театральності й ораторських прийомах, а на застосуванні права [1].

На розвиток адвокатури в середньовічних державах великий влив мало римське право, проте варварські війни, феодалізм та інквізиція змінили хід

цивілізації на євразійському континенті. В епоху інквізиції сторони вели процес особисто, винятки становили для духовних осіб, жінок, дітей, літніх осіб та калік, які могли мати представника. Існували певні особливості у внутрішній організації адвокатури. Наприклад, в Німеччині адвокати були незалежними один від одного, а тому в організації не об'єднувались. В Англії ж виникли перші судові колегії, які об'єднали у єдину корпорацію практикуючих юристів – суддів та адвокатів.

Підсумовуючи вищесказане, можна відзначити, що адвокатура пройшла складний шлях розвитку від родинної адвокатури, яка існувала в давніх племенах, до становлення її як окремого, незалежного, недержавного, професійного, самоврядного інституту. І хоча становлення адвокатської діяльності починалось лише як необхідність захисту в побутових сутичках стародавніх племен, що здійснювалась людьми без будь-якого юридичного знання, наразі вона відіграє важливу роль для захисту прав людини в різноманітних сферах її життя, що здійснюється висококваліфікованими адвокатами до яких висувають жорсткі як етичні, так і професійні вимоги.

Список використаної літератури:

1. Косенко М. С. Досвід зарубіжних країн щодо організаційно-правових засад діяльності дисциплінарних органів адвокатури // Вісник Академії адвокатури України: Науковий журнал. – 2011. – № 2.

2. Переверза І.М. Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності / дисертація. –Одеса, 2016.- 240 с.

3. Цицерон Марк Туллий. Три трактата об ораторском искусстве / Марк Туллий Цицерон ; под ред. М. Л. Гаспарова. – М. : Наука, 1972. – 265 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Roy Kristiansen
business development manager,
Stavanger, Norway

I.O. Kislitsyna
PhD in Law, Associate of the department of Organization of Judicial,
Law Enforcement Agencies and Advocacy
National University «Odesa Law Academy», Ukraine

CONFLICT OF INTERESTS IN ADVOCATE ACTIVITY IN USA AND NORWAY: COMPARATIVE ANALYSIS

The new wave of judicial reform that is taking place in Ukraine now aims at significant changes in the work of all law enforcement and human rights. The reform of the legal profession requires improvement of the norms of the legislation governing certain issues of the implementation of the legal profession and the functioning of the institution of the legal profession as a whole. With this in mind, it is necessary to study foreign experience in the context of the organization and activities of the bar in order to introduce positive aspects into the practice of law in Ukraine.

Lawyers from all countries occasionally encounter conflicts of interest in their practice. The USA is one of the progressive countries with a has a high level of economic, high level of education of citizens. In addition, the USA has a rather complicated procedure for obtaining the status of a lawyer. For a qualitative comparative analysis of the conflict of interest in the work of a lawyer in various countries, this issue should be investigated in European countries, in particular, Norway.

It should be noted that in Ukraine in accordance with Art. 9 of the Rules of the lawyer ethics, conflict of interests is a contradiction between the personal interests of the lawyer and his professional rights and obligations to the client, the presence of which can affect the objectivity or impartiality in the performance of the lawyer's professional duties, as well as the commission or failure to perform actions in the course of the lawyer activities [1].

The classic attempt to define the meaning of the term «conflict of interest» in relation to advocacy in the United States was made back in 1908 when the Canons of Professional Ethics published the Rules of Professional Ethics. So, «a lawyer represents conflicting interests when in the interests of one client his duty to defend what the duty to another client requires to resist» [2].

The conflict of interests in the activities of a lawyer in the USA is governed, first of all, by the Model Rules of Professional Conduct (hereinafter – the «Model Rules»). The Model Rules are the standard of professional conduct adopted by the American Bar Association in 1983 in order to replace the previously existing Model Code of Professional Responsibility of 1969 (the «Model Code») [3].

Conflict of interest in the activities of a lawyer is regulated by Rules 1.7-1.11 of the Model Rules. So, these rules cover situations of conflict of interest in relations with current and previous clients, contain provisions governing the activities of law firms in connection with the occurrence of a conflict of interest situation for one of the employees of such a company, and other provisions. General provisions defining the scope of the concept of «conflict of interest» are contained in Rule 1.7 of the Model Rules. In accordance with Rule 1.7, a conflict of interest exists if: 1) the representation of one client is directly unfavorable to another client; or 2) there is a significant risk that the representation of one or more clients will be substantially limited by the duties of a lawyer in relation to another client, a former client or a third party, or the personal interests of a lawyer [4].

Four categories of conflicts of interest in the activities of lawyers in the USA can be distinguished:

1) between a lawyer and a client;

2) between current clients;

3) between the current and former client;

4) in connection with the obligations of a lawyer in relation to a third party.

It can be concluded that in the United States, problems associated with the adoption or continuation of the work of a lawyer in a conflict of interest can be expressed in various forms, including disciplinary proceedings, applications for recusal of a lawyer, cases of abuse of power, as well as a review of the criminal charge in connection with ineffective help of a lawyer.

The importance of observing the principle of avoiding conflicts of interest in the work of a lawyer in European countries is confirmed in a number of international documents. Thus, according to Recommendation No. R (2000) 21 of the Committee of Ministers to member states on the freedom of professional activity of lawyers dated October 25, 2000, the duties of lawyers for their clients should include leaving a conflict of interest [5]. According to the Charter of Core Principles of the European Law Profession (Charter of Core Principles of the European Legal Profession), the basic principles include, in particular, the principle of avoiding conflicts of interest between different clients and between a client and a lawyer [6].

Interesting is the study of principles for avoiding conflict of interest in Norway. In Norway, written rules of the law of ethics have existed since 1946, but during this time they have repeatedly changed. In 1996, the Moral Rules of Lawyers of the European Union were approved by royal resolution and since then apply to all lawyers of the country – both members and non-members of the Union [7].

Conflicts of interest in the activities of Norwegian lawyers arise quite often, as law firms are becoming more and more, especially in small towns. The main rule: a lawyer should not represent two or more clients with a conflict of interest – or if there is a clear risk of conflict. Exception: may accept the appointment if it is obvious that there is no reason for concern – due to the different nature of the appointment or the nature of the client. Example: It is possible to take a case for personal injury against an insurance company although the law firm has advised on corporate matters earlier. If totally different areas and a professional client, it is usually acceptable to take assignment against both current and former clients [8, p.12-13].

The personal economic interests of a lawyer should not conflict with the interests of the client. The concept of conflict of interest in Norway is closely linked to lawyer secrecy. Norway's lawyer secret is called «duty of silence»: lawyers, along with doctors, priests and representatives of some other professions, are required not to disclose secrets and, in case of violation, can be punished in accordance with criminal law.

An important rule to avoid conflicts of interest: a lawyer should not become economically interested in the outcome of a case. An attorney cannot speak out against his client, even if it is a different matter. The same applies to other lawyers in a large firm. To avoid problems on this item, firms have to maintain a so-called register of opponents.

There is a Systems to avoid possible conflict of interests in Norway:

– Electronic systems

– Manual systems

– Send message to all lawyers, reduces the risk, but might breach confidentiality or stock exchange insider rules.

– Even with the best of systems, errors might occur – how to solve them, without breaching confidentiality rules [8, p.14].

An exception is made only in the case when due to the different nature of the cases and types of clients there is no conflict of interest. A lawyer is obliged to protect the interests of the client, but the client does not have the right to force the lawyer to illegal actions. Otherwise, the lawyer will have to abandon the case. A lawyer does not have the right to conduct business in court if the judge is his spouse or her spouse or someone close. But in contrast to Ukraine, Norwegian lawyers are not forbidden to be in family relations with a judge or representatives of the prosecution authorities.

Analyzing the conflict of interests in the USA and Norway, we can conclude that the essence of this phenomenon as a whole coincides with the understanding of the conflict of interests in the Rules of Advocacy Ethics in Ukraine. Model rules in the United States enshrine four types of conflicts of interest: between a lawyer and a client, between current clients, between a current and former client, and in connection with a lawyer's obligations to

a third party. The presence of a register of opponents in Norway should be noted positively. The use of modern technology in the register of opponents in Norway avoids a conflict of lawyer's interests.

References:

1. Правила адвокатської етики, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 року. URL: http://unba.org.ua/ assets/ uploads/3ae9a115a40b9a5bc04f_file.pdf.

2. McMunigal K. Rethinking Attorney Conflict of Interest Doctrine. URL: http://scholarlycommons.law.case.edu/faculty_publications.

3. Karen A. Haase. You Can Check Out Anytime You Like, But You Can Never Leave: Attorney Conflict of Interest and Imputed Disqualification under Nebraska's New Bright Line Rule. URL: http://digitalcommons.unl.edu/cgi/ viewcontent.cgi?article=1568&context=nlr.

4. Model Rules of Professional Conduct (2002 edition). URL: https://www. americanbar.org/groups/professional_responsibility/publications/model_rules_ of_professional_conduct/

5. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів. URL: https://supreme.court. gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf

6. Charter of Core Principles of the European Legal Profession: was adopted at the plenary session in Brussels on 24 November 2006. URL: https://www.ccbe. eu/NTCdocument/EN_CCBE_CoCpdf1_1382973057.pdf

7. Гуннар Н. Об адвокатах и адвокатской деятельности в Норвегии. URL: https://wiselawyer.ru/poleznoe/33911-advokatakh-advokatskoj-deyatelnosti-norvegii

8. Ian W. Kenworthy Legal regulation of advocates' etichs in Norway and other European states. URL: https://www.advokatura.lt/download/39828/16_ian_ ppp_2013-11-04.pdf

Малярчук О.Є.
предприниматель,
Атлантик-Сити, Нью-Джерси, США

Курганский А.В.
старший преподаватель кафедры организации
судебных, правоохранительных органов и адвокатуры
Национального университета «Одесская юридическая академия»

САМОПРЕДСТАВИТЕЛЬСТВО В СУДАХ И МОНОПОЛИЯ АДВОКАТРУРЫ В СТРАНАХ ЕВРОПЫ

Изменения в Конституцию Украины, внесённые в 2016 году, установили необходимость с 1 января 2020 года обязательного привлечения адвокатов для представительства в судах в случаях, если уполномоченные собственником руководители предприятий, учреждений и организаций, органов государственной власти и местного самоуправления не имеют возможности самолично представлять интересы указанных юридических лиц. Подобный подход, по мнению авторов законопроекта, был вызван необходимостью сближения правовых позиций Украины в этом вопросе с оной в странах Европы. Однако, анализ нормативных актов и научной литературы, посвященных особенностям судебного представительства в зарубежных странах свидетельствует о неоднозначности подходов законодателя в каждой из стран.

Формально задекларированная монополия в Германии имеет в своей базе положения ст.78 ГПК Германии, где в ч.1 указано, что представительство в судах земель (Landgerichte) и выше них может осуществляться лишь адвокатами, а а представительство в Федеральном суде – лишь теми адвокатами, которые зарегистрированы в данном суде. Ч.2 этой же статьи указывает, что представительство юридических лиц публичного права, органов власти может осуществляться представителями данных органов и учреждений, которые имеют право занимать должность судьи. Данная формулировка основывается на том факте, что квалификационные требования к кандидатам на должность судьи и к претендентам на адвокатское удостоверение являются одинаковыми: обоим претендентам необходимо сдать два государственных экзамена, в промежутке между которыми необходимо пройти длительную стажировку в судебных органах, адвокатуре, нотариате и прокуратуре. Итогом подобной подготовки станет обретение звание асессора, которое обязательно для кандидатов.

Подобные ограничения увязываются с особенностями построения судебной системы Германии, где подсудность дел различным звеньям судебной системы определяется суммой иска.

Статья 79 ГПК Германии предусматривает, что существуют также и производства, где представительство адвокатом не является обязательным, требования к представителям-неадвокатам не устанавливаются столь строго.

Административно-процессуальный кодекс Германии в ст.67 устанавливает несколько иной подход к определению требований к представителям. Помимо адвокатов в качестве представителей по общим правилам допускаются преподаватели права ВУЗов Германии и стран ЕС, обладающие квалификацией для занятия судебной должности. Однако, пп.1-7 ч.2 этой же статьи предусматривает возможность представительства в административном судопроизводстве и без подобных высоких требований. Отдельного упоминания заслуживает положение о том, что представители-юридические лица среди упомянутых в пп 1-7 ч.2 ст 67 данного документа действуют через свои органы и представителей, уполномоченных представлять в суде. Однако, механизм предоставления полномочий также может определяться как учредительными документами, так и законодательством.

Ввиду родственности, подобный подход к квалификации представителей в суде демонстрирует законодательство Австрии.

В противовес, в отдельных странах Скандинавии, например в Швеции, продемонстрирован свободный подход к выбору представителя в суде. Базовыми требованиями здесь логично выступают наличие неограниченной судом дееспособности и владение языком судопроизводства [3].

Даже во Франции, где, по общему правилу адвокатская монополия считается большинством авторов незыблемой, есть свои исключения. Так, ст.828 Code de procédure civile устанавливает, что в местном суде и суде малой инстанции представителями могут бы супруги, родственники, и, что примечательно, наёмный работники, работники, входящие в штат предприятия, а государство, департаменты, коммуны и публичные учреждения могут иметь в качестве своего представителя или помощника государственного служащего или сотрудника своей администрации. Ст.853, определяющая специальные положения, касающиеся коммерческого суда, указывает, что стороны представляют свои интересы самостоятельно. Также они вправе избрать себе в качестве помощника или представителя любое лицо. Относительно прюдомальных судов ст.R.516-5 также указано, что представителями помимо адвокатов могут быть наемные работники или наниматели, осуществляющие деятельность в одной и той же области; постоянные или временные уполномоченные профессиональных союзов работников или объединений предпринимателей. Отдельно указано, что наниматель может иметь в качестве помощника или представителя участника предприятия или учреждения.

Таким образом, анализ законодательства зарубежных стран свидетельствует о том, что возможность самопредставительства

юридических лиц в суде, причем не только исключительно руководителем, а также представителями органов государственной власти и местного самоуправления, имеет право на жизнь. Высокий уровень требований по общему правилу к представителям- неадвокатам в Германии объясняется универсализацией требований к кандидатам на должность судьи и адвоката, а также существующей системе подготовки кадров в юридической сфере, характерной для Германии.

Внедрение подобных норм в законодательство Украины целесообразно с учетом соотнесения текстов упомянутых выше нормативных актов с существующими в Украине.

Список использованной литературы:

1. Deutsche Zivilprozessordnung. URL: http://www.gesetze-im-internet.de/zpo/index.html

2. Закон Германии «Об административном производстве» от 25 мая 1976 г. URL: https://books.google.com.ua/books

3. Rättegångsbalk (Закон о судопроизводстве), SFS nr. 1942:740 (с измен. SFS SFS 2009:1252). URL: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rattegangsbalk-1942740_sfs-1942-740

Brandman K.
policeman, New York, USA

Demenchuk M.
PhD assistant lecturer of the department of organization of judicial, law-enfercemnet agencies and advocacy
National university "Odessa law academy"

BAR EXAMINERS: COMPARATIVE ANALYSIS

In the legal literature, considerable attention is paid to the qualification exam, as one of the stages, on the way to obtaining the status of an advocate. However, we believe that the problem of passing the qualification exam should be considered much more broadly. Study of Ukrainian legislation allowed us to conclude that the legal regulation of the requirements for persons who take this exam is inadequate. Thus, in accordance with the Law of Ukraine «On the Bar and Practice of Law «, the chairman and the members of the

Qualification and disciplinary commission are elected by a conference of advocates of the region from among the advocates whose legal experience is at least five years and whose workplace is located respectively in the Autonomous

Republic of Crimea, oblast, Kyiv, Sevastopol and information about which was included in the Unified Register of Advocates of Ukraine for a term of five years.

The study of these provisions of the law allows us to conclude that there is no mention about the moral and ethical requirements to examiners. In order to eliminate this problem, the US experience will be useful and interesting.

A bar examiner should be a person with scholarly attainments and an affirmative interest in legal education and requirements for admission to the bar. A bar examiner should be:

– willing and able to devote whatever time is necessary to perform the duties of the office;

– conscientious, studious, thorough, and diligent in learning the methods, problems, and progress of legal education, in preparing bar examinations, and in seeking to improve the examination, its administration, and requirements for admission to the bar;

– impartial in recommending the admission of applicants.

Of course, the bar examiner should exhibit courage, judgment, and moral stamina in refusing to recommend applicants who lack adequate general and professional preparation or who lack moral character and fitness.

It is very important, that the bar examiner should not have adverse interests, conflicting duties, or inconsistent obligations that will in any way interfere or appear to interfere with the proper administration of the examiner's functions. Also, he or she should not participate directly or indirectly in courses for the preparation of applicants for bar admission. The conduct of a bar examiner should be such that there may be no suspicion that the examiner's judgment may be swayed by improper considerations.

Next distinguishing feature of American regulation of examiners is existence of special Code of Recommended Standards for Bar Examiners, which has been adopted by the policy-making bodies of the ABA, NCBE, and AALS.

The recommended standards represent the results of accumulated study and experience of a number of lawyers, examiners, and teachers of high standing. They are offered solely in the hope that they will afford guidance and assistance and will lead toward uniformity of objectives and practices in bar admissions throughout the United States.

Of course, existence of differences in the regulation of examiners` activity in Ukraine and the USA is not an indicator of the erroneous approach of one of the state. Such differences are determined by historical factors and traditions. Nevertheless, we believe, that studying foreign experience can be useful, both for improving our own legislation, and for expanding our horizons.

Владишевська В.В.
асистент кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВИМОГИ ДО ОСОБИ, ЯКА ПРЕТЕНДУЄ НА ЗАНЯТТЯ АДВОКАТСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ У КРАЇНАХ ПОСТРАДЯНСЬКОГО ПРОСТОРУ

Питання набуття високого статусу адвоката актуальне завжди, оскільки від цього залежить реалізація права кожної особи на отримання якісної, професійної та кваліфікованої допомоги.

В Україні вимоги до особи, яка бажає отримати право на заняття адвокатською діяльністю закріплені у ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Зокрема, законодавчо передбачені такі вимоги: наявність повної вищої юридичної освіти, володіння державною мовою, стажу роботи в галузі права не менше 2 років, успішне складення кваліфікаційного іспиту, проходження стажування (звільняються особи, які на день звернення із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту мають стаж роботи помічника адвоката не менше 1 року за останні 2 роки), складення присяги та, власне, отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Слід зауважити, що вищезазначений порядок набуття статусу адвоката виступає однією із важливих гарантій щодо забезпечення надання кваліфікованої правничої допомоги, оскільки обмежує доступ до професії особам, теоретичний та практичний рівень яких є недостатнім.

Для вдосконалення порядку доступу до професії доцільно дослідити наскільки ефективно цей порядок реалізується в нашій країні порівняно із зарубіжними.

Звернення до законодавства країн пострадянського простору надасть змогу найбільш повно дослідити це питання. До прикладу, в республіці Азербайджан кандидат в адвокати повинен відповідати наступним вимогам: мати вищу юридичну освіту; стаж роботи за фахом юриста не менше трьох років або ж здійснювати діяльність не менше трьох років в галузі права в наукових і педагогічних, освітніх установах; успішно скласти іспит з кваліфікації (складається з двох частин: усна співбесіда та письмовий тест); спішно пройти обов'язкове навчання. Слід відзначити, що для певної категорії осіб передбачений «пільговий» порядок отримання доступу до заняття адвокатською діяльністю. Зокрема, колишні адвокати (за винятком осіб, адвокатська діяльність яких припинена внаслідок застосування дисциплінарного стягнення) і судді проходять тільки співбесіду. Особи, які мають науковий ступінь доктора юридичних наук, а також колишні судді

Конституційного Суду, голови судів апеляційної і касаційної інстанцій можуть стати адвокатами без проходження іспиту з кваліфікації.

Процедура набуття статусу адвоката в Республіці Вірменія передбачає проходження обов'язкового навчання в школі адвокатів (слухачем школи адвокатів може бути така дієздатна фізична особа, яка має ступінь кваліфікації юридичної освіти – бакалавра або дипломованого фахівця), що здійснюється в два етапи – теоретичне навчання і практичне навчання (випробувальний термін). Загальна тривалість навчання не може бути менше шести місяців. Навчання слухача, який має професійний стаж юриста не менше п'яти років, здійснюється за спрощеною процедурою, встановленою статутом школи адвокатів. Слухач може пройти випробувальний термін як у адвоката, так і в інших установах. Після закінчення навчання слухач школи адвокатів здає єдиний іспит на отримання ліцензії адвокатської діяльності.

У Республіці Казахстан ліцензія на заняття адвокатською діяльністю видається претенденту в адвокати з вищою юридичною освітою після проходження стажування (строком від 6 місяців до 1 року) та атестації. Від стажування звільняються особи, які припинили повноваження судді з підстав, прямо передбачених в законі. Атестація складається з двох етапів: 1) комплексного комп'ютерного тестування на знання законодавства Республіки Казахстан і психологічної готовності претендента до здійснення адвокатської діяльності; 2) практичного завдання з аналізу обставин справи з використанням необхідних джерел.

Адвокатом у Республіці Білорусь може бути фізична особа, яка є громадянином Республіки Білорусь, має вищу юридичну освіту і стаж роботи за фахом не менше трьох років, пройшла стажування і здала кваліфікаційний іспит, отримала спеціальний дозвіл (ліцензію) на заняття адвокатською діяльністю та є членом територіальної колегії адвокатів. Звільняється від проходження стажування особа, яка раніше здійснювала адвокатську діяльність не менше трьох років, якщо з дня припинення адвокатської діяльності пройшло не більше п'яти років, за винятком осіб, виключених (звільнених) з колегії адвокатів з дискредитуючих обставин. По завершенні стажування адвокат-стажист здає кваліфікаційний іспит. Кваліфікаційний іспит полягає в перевірці знань з конституційного, кримінального, цивільного, житлового, сімейного, трудового та адміністративного права, кримінального, цивільного, господарського та адміністративного процесів, законодавчих актів з питань діяльності адвокатури та Правил професійної етики та складається в письмовій та усній формах. За результатами успішного складення кваліфікаційного видається ліцензія на заняття адвокатською діяльністю.

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити, що позитивною є практика Республіки Азербайджан в частині звільнення від складення кваліфікаційного іспиту певної категорії осіб. З огляду на це пропонується

доповнити та викласти ч.1. ст.9 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у наступній редакції: «Кваліфікаційний іспит є атестуванням особи, яка виявила бажання стати адвокатом. Від складення кваліфікаційного іспиту звільняються особи, які мають науковий ступінь доктора юридичних наук, а також особи, які працювали на посаді судді або прокурора понад 10 років». Дана пропозиція обґрунтовується тим, що вказана категорія осіб володіє широким колом професійних компетентностей задля успішного проходження стажування та в подальшому отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю.

Гарбуз А.Ю., Горовенко А.В.
студентки 2-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД У РЕГУЛЮВАННІ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ В АДВОКАТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема забезпечення принципу конфіденційності в адвокатській діяльності є основоположною у питанні забезпечення якісного та професійного становлення інституту адвокатури.

Дослідження із приводу дотримання принципу конфіденційності в адвокатській діяльності можна знайти в доробку таких науковців як Н. М. Бакаянова, Т. В. Варфаломєєва, Ю. С. Пилипенко, І. Л. Петрухін, С. О. Деханов, Р. Г. Мельніченко, А. Лучінгер, В. Р. Шлюп та інші.

Для клієнта важливо, щоб інформація, передана адвокату, не була розголошена стороннім особам, тим більше правоохоронним органам. Без довіри до адвоката інформація від клієнта буде неповною, консультація і стратегія захисту – неправильною. Розуміючи необхідність таких довірчих відносин, держава визнає і охороняє адвокатську таємницю.

Відповідно до Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського співтовариства адвокати – це зберігачі конфіденційної інформації, тому забезпечення адвокатської таємниці є важливою основою довіри до адвоката з боку клієнта. Обов'язком адвоката є повсякчасне зберігання в таємниці відомостей, одержаних від клієнта в процесі надання юридичної допомоги, і вимагання додержання конфіденційності від своїх помічників і від будь-яких третіх осіб, які беруть участь спільно із ним у наданні юридичної допомоги [1].

На подвійність характеру принципу адвокатської таємниці вказує Хартія основоположних принципів діяльності європейських адвокатів:

додержання таємниці у даному документі розглядається не лише як право і обов'язок адвоката, а й як основне право клієнта як індивіда. Такої думки дотримується й Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у рішенні по справі «Колесніченко проти Російської Федерації» [2].

У рекомендаціях Комітету міністрів Ради Європи від 25.10.2000 р. «Про свободу здійснення професійних адвокатських зобов'язань» зазначається, що необхідно вдаватися до всіх можливих дій, спрямованих на належне забезпечення конфіденційного характеру взаємин між адвокатом і його клієнтом, адвокати мають дотримуватись професійної таємниці відповідно до національного законодавства, внутрішніх нормативних актів і професійних стандартів. Будь-яке недотримання принципу професійної таємниці без належної згоди клієнта має співрозмірно каратися [3].

Принцип конфіденційності відноситься і до основних засад справедливого судочинства відповідно до ст. 6 Загальної декларації прав людини.

Мінімальні стандартні правила щодо поводження з ув'язненими ООН у правилі 93 проголошують, що особи, обвинувачені у вчинені злочину, повинні мати доступ до адвоката, і що їхнє спілкування має відбуватися поза межами чутності представників влади [3].

Посягання на професійну адвокатську таємницею є чи не найбільшої загрозою для справедливого правосуддя. ЄСПЛ наголошує, що тиск на представників адвокатури є серйозним злочином проти системи Європейської конвенції з прав людини. Посягання на конфіденційність в діяльності адвоката є зневажанням правами, передбаченим ст. 6 ЄКПЛ.

Особлива увага Європейського співтовариства приділяється такій процесуальній дії як обшук у приміщені адвоката.

Обшуки в приміщеннях адвокатів мають ретельно контролюватися, а такі гарантії, як наявність та ефективна участь незалежних спостерігачів, мають завжди бути доступні в ході обшуку кабінету адвоката задля того, щоб бути впевненими у тому, що матеріали, які підпадають під дію принципу адвокатської таємниці, не були вилучені.

За законодавством Франції обшуки у приміщеннях адвокатських об'єднань можуть проводитись тільки за судовим рішенням і у присутності голови адвокатської палати регіону лише з метою розшуку предметів, які не підпадають під дію положень щодо адвокатської таємниці.

Асоціація адвокатів Австрії має бути заздалегідь проінформована про заплановані обшуки та опис майна у кабінетах адвокатів. При проведені таких процесуальних дій зобов'язаний бути присутнім представник колегії адвокатів, незалежно від того, чи спрямоване слідство проти адвоката, чи він просто може володіти інформацією по справі. Документи, що будуть вилучені, мають скріплюватись печаткою та зберігатись виключно у суді. Суд у складі трьох суддів має перевірити конфіденційність свідчень. Такі судді

складають «суд спеціальної юрисдикції» відповідно до ст. 6 Європейської конвенції з прав людини [4].

Зважаючи на те, що Україна на сьогоднішній день знаходиться на щляху інтеграційних процесів та прагне удосконалення правових засад співробітництва із Європейським Союзом, то і законодавство України у частині додержання принципу конфіденційності має бути приведено до наведених вище Європейських стандартів.

Список використаної літератури:

1. Кодекс поведінки європейських адвокатів CCBE. URL: unba.org.ua/.../kodeks_povedinky_yevropeyskykh_a dvokativ(ukr).pdf (дата звернення: 30.09.2015).

2. Дело «Колесниченко (Kolesnichenko) против Российской Федерации» : Жалоба № 19856/04 / Европ. Суд по правам человека. Первая секция // Бюл. Европ. Суда по правам человека. 2010. № 1. С. 75-80.

3. Мінімальні стандартні правила поводження з в'язнями: від 30.08.1955 // Верховна Рада України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/995_212.

4. Андрощук А. Професія юриста в країнах Європейського Союзу / А. Андрощук. Юридичний журнал. 2011. № 2. – С. 15-21.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Кісліцина Ірина Олександрівна***

Глевич М.В.
студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОДЕЛЕЙ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Згідно статті 1, п.3 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатське самоврядування визначається як гарантоване державою право адвокатів самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим законом [1]. В історичному контексті адвокатура завжди виступала як незалежний та самостійний правовий інститут, метою якого було забезпечення надання юридичної допомоги кожному, хто її потребує. Незалежність адвокатури як правового інституту в сьогоденні забезпечується насамперед існуванням адвокатського самоврядування. Право юристів створювати і бути членами

самостійних професійних асоціацій, які представляють та захищають їх інтереси, закріплено Восьмим Конгресом ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками в Гавані в 1990.

У сучасних умовах глобалізації, а також в умовах активної реалізації курсу України на набуття повноправного членства в Європейському Союзі, важливо знати які моделі адвокатського самоврядування існують в інших країнах з метою покращення міжнародного співробітництва між фахівцями в галузі права, що в результаті дасть змогу більш ефективно розробляти внутрішнє законодавство, адже органи адвокатського самоврядування часто займаються не лише питаннями по регулюванню своєї діяльності, а й реалізують свої права у сферах правозахисту та законності [2].

Сьогодні можна спостерігати надзвичайно велике різноманіття адвокатур у світі, адже майже у кожній державі існують професійні об'єднання адвокатів. Одним з основних критеріїв, за яким диференціюють моделі організації адвокатського самоврядування, є кількість таких професійних організацій, які функціонують в тій чи іншій державі. Так, виділяють модель єдиної або модель декількох професійних адвокатських організацій. Найбільш поширеною є модель єдиної професійної організації адвокатів, яка власне притаманна і Україні (а також Австрії, Швейцарії, Японії та ін.). Зазвичай, така модель організації характерна для країн з невеликою територією. Модель єдиної професійної організації характеризують як таку, в якій існує одна професійна адвокатська організація, яка має право регулювати діяльність всіх адвокатів у країні. Крім того, для моделі єдиної професійної організації характерна повна саморегульованість, незалежність від держави та наявність розгорнутої регіональної структури.

Розглядаючи модель кількох професійних адвокатських організацій, варто зазначити, що головною ознакою цієї моделі є, насамперед, наявність двох або більше професійних адвокатських організацій у державі, які так само є повністю саморегульованими і незалежними. Існує декілька причин чому у певних країнах створюється декілька професійних організацій адвокатів. До прикладу, однією з них є існування декількох адвокатських професій, як, наприклад, у Польщі, де працюють адвокати, які об'єднані в Раду адвокатів Польщі, і юридичні радники, які об'єднані в Національну палату юридичних радників Польщі. Члени цих організацій виконують різні функції та відповідно мають різний статус. Наступною причиною є специфіка територіального устрою держави а також територіальний поділ за мовним принципом. Якщо модель кількох професійних адвокатських організації створена саме з таких причин, то передбачено створення окремих професійних організацій для кожної мовної громади або для кожної територіальної одиниці. Крім того, варто згадати про розподіл функцій представництва та регулювання між професійними організаціями, що теж може бути причиною створення моделі декількох професійних адвокатських організацій у тій чи іншій

країні. До прикладу, в Німеччині функціонує Федеральна колегія адвокатів Німеччини і Німецька асоціація адвокатів. Завданням першої організації є регулювання професійної діяльності адвокатів, в той час завданням другої є представництво політичних, професійних та економічних інтересів адвокатів перед суспільством та державою. На загальнодержавному рівні ці організації є єдиною структурою, що дає німецьким адвокатам можливість безпосередньо впливати на суспільне життя держави та захищати як суспільні інтереси, так і свої власні [3].

Отже, як висновок, можна сказати, що кожна з моделей професійної організації адвокатури має як свої переваги, так і свої недоліки. Повертаючись до питання організації адвокатського самоврядування в Україні, як на мене, є доцільним зберігати існуючу сьогодні модель єдиної професійної організації адвокатів, адже вона була високо оцінена європейськими експертами. Проте на практиці ми бачимо що система організації адвокатського самоврядування в Україні все ж потребує певного реформування та подальшого вдосконалення. Саме тому важливо досліджувати досвід іноземних країн, створювати стратегію розвитку української адвокатури у відповідності до міжнародних стандартів з метою підвищення рівня авторитету української адвокатури в світі та повноцінного подальшого розвитку нашої держави як справді демократичної та правової.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07. 2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Іваницький С. О. Системи адвокатур держав світу: класифікація й типологія. Jurnalul juridic national: teorie şi practică. 2015. С. 95-98.

3. Переверза І. М. Загальнотеоретичні підходи до моделювання адвокатської діяльності : дис. канд. юр. наук / Переверза І. М. Одеса, 2016. 240 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Грабова Н.І.
студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ДО ПИТАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОДЕЛІ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Найпоширенішою моделлю адвокатської діяльності у світі є класична модель, головною ознакою якої є те, що членство в адвокатурі асоціюється з членством у палаті адвокатів. Дана структура діє на основі принципу корпоративного управління, за якої частина повноважень члена палати делегована органам управління. Статут організації визначає діяльність адвокатів та розмір внесків, які являються обов'язковими для кожного члена організації. Відзначимо, що особа не має права займатися адвокатською діяльністю в тому випадку, якщо вона не є членом професійної організації адвокатів. Такі держави, як Іспанія, Нідерланди, Бельгія, Італія, Греція та Франція перейняли вищевказану модель адвокатського самоврядування.

Інститут французької адвокатури – це самоврядна організація з відповідними колективними органами самоврядування в особі Голови, Ради ордену, Генеральної Асамблеї адвокатів та Національної ради Колегій [1, с. 14].

Адвокати у Франції об'єднуються в колегії при кожному суді другої інстанції (ст. 1 Указу про регулювання адвокатської професії від 27 листопада 1991 р.) [2, с. 11].

Асоціації адвокатів, утворені в межах компетенції одного апеляційного суду, можуть об'єднатись для створення єдиної адвокатури – Ордену адвокатів (стаття 2 Указу). Задля прийняття певного рішення проводиться таємне голосування в кожному колегіумі. Воно буде прийняте тільки за наявності голосів більшості кандидатів асоціації. Основними функціями адвокатської колегії являються координування дій адвокатів, що входять до її складу, забезпечення загальних потреб, захист інтересів адвокатів-юристів у межах їх компетенції та акцентування уваги на якості наданої юридичної допомоги, забезпечуючи доступ до правосуддя.

Відповідно до Закону від 31 грудня 1971 р. № 71-1130 «Про реформування деяких судових та юридичних професій», адвокатські товариства мають цивільну правосуб'єктність (ст. 21 Закону) [3, с. 17]. Існують дві категорії завдань, які передбачаються Адвокатським орденом. Перша категорія являє собою адміністративну діяльність, а друга – дисциплінарну юрисдикцію. Колегії забезпечують дотримання адвокатами правил професійної етики, які являються одними з фундаментальних основ престижу як адвоката, так і адвокатського об'єднання в цілому.

Рада ордену адвокатів Парижа в одному зі своїх рішень визначила правову природу адвокатського об'єднання як громадської організації, на яку поширюються спеціальні (приватні) правила, встановлені в нормативно-правових актах. Апеляційний суд Монпельє ухвалою від 25 червня 1979 р. відзначив принцип дуалізму в адвокатській асоціації, посилаючись на те, що вона має якості та риси, які притаманні юридичній особі як приватного, так і державного права. Однак, є й інша позиція, згідно з якою відповідно до чинного законодавства, Рада ордену належать до юридичних осіб приватного права, які надають державні послуги. Правова природа Ради ордену залишається невизначеною [4, с. 24].

Конституційне керівництво кожною колегією здійснює рада колегіуму, яка обирається Генеральною Асамблеєю адвокатів строком на 3 роки. Найвищим органом адвокатського самоврядування у Франції є Національна рада колегій, заснована 31 грудня 1991 року, до складу якої входять 80 членів, обраних адвокатами на основі відкритого голосування. Кожна асоціація є незалежною організацією, приймає внутрішні регламенти своєї діяльності та має своє майно. На національному рівні французька адвокатура представлена радою адвокатських колегій, яка обирається членами колегії адвокатів. До основної діяльності Ради асоціацій адвокатур Франції відноситься, в першу чергу, координація навчальних центрів з підготовки. Рада колегій адвокатів також має право приймати дисциплінарні та етичні норми для всієї адвокатської професії. Рада виконує представницьку, освітню функцію, а також має повноваження приймати рішення щодо прийому іноземних громадян до числа французьких адвокатів. У Франції кількість членів Ради асоціації адвокатів залежить від кількості зареєстрованих адвокатів у певній колегії, що працює в цій галузі [5, с. 158-159].

Голова кожної ради має назву батоньє і на даний момент має ряд значних повноважень. Функції голови ради визначені у ст. 21 Закону від 31 грудня 1971 р. № 71-1130, відповідно до якої керівник представляє колегію у всіх сферах суспільного життя; вирішує та запобігає спорам професійного характеру між членами правління; слугує представником колегії у всіх установах правосуддя, а також в адміністративних та державних установах [6, с. 148].

Таким чином, виходячи з вище вказаного, можна зробити висновок, що інститут адвокатського самоврядування французької адвокатури розроблений до дрібниць. Це є показником фундаментального характеру та належного здійснення діяльності з надання професійної правничої допомоги. За даними органів адвокатського самоврядування, законодавство Франції вирішило нагальні проблеми регулювання процедур контролю, а також фінансової підтримки. Як зазначається в наукових роботах, головною причиною цього є менталітет французького народу, який виражений в сталості як політичних, так і соціальних умов життя. Саме це дістало своє

відображення в основних принципах організації та діяльності закладу адвокатури.

Список використаної літератури:

1. Т. Варфоломеєва, С. Гончаренко. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адвокатуру». Законодавство про адвокатуру та адвокатську діяльність. Київ. 2003. с. 27.

2. Декрет от 27 ноября 1991 г. № 91-1197 о регулировании профессии адвоката. Journal officiel du 28 novembre 1991. С. 11.

3. Закон от 31 декабря 1971 г. № 71-1130 относительно реформы некоторых судебных и юридических профессий. Journal officiel du 5 janvier 1972. С. 15.

4. Просвиркин А. Н. Организационные основы адвокатской деятельности и адвокатуры: сравнительно-правовой анализ исторического развития и формирования нормативно-правовой базы в России и зарубежных странах : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.11 / А. Н. Просвиркин. М., 2007. С. 24.

5. Pierre Bonnet. L'avocat et sa discipline. France, 1992. 662 p.

6. Терела Е. А. Правовые основы, как причина устойчивости структуры института адвокатуры Франции. Бизнес в законе. 2008. №2. С. 294–296.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Деде Є.Г.

студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ДОПУСК ДО АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ АДВОКАТІВ-ІНОЗЕМЦІВ: АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОЇ ПРАКТИКИ

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вперше допускає до здійснення адвокатської діяльності на території України адвокатів-іноземців. Так, відповідно до п. 4 ст. 4 вищезазначеного закону, адвокат іноземної держави здійснює адвокатську діяльність на території України відповідно до цього Закону, якщо інше не передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України [1, ст. 4].

Виходячи з цього, виникає необхідність дослідити та удосконалити правовий режим діяльності адвокатів-іноземців на нашій території. Зокрема, потребує вдосконалення українське законодавство шляхом введення норм про статус і межі здійснення адвокатської діяльності адвокатами-іноземцями, враховуючи взяті Україною міжнародні зобов'язання та досвід зарубіжних країн.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зазначає, що адвокат іноземної держави повинен звернутися до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури (далі – КДК) за місцем свого проживання чи перебування в Україні із заявою про його включення до Єдиного реєстру адвокатів України, якщо він планує провадити адвокатську діяльність на території України. Зокрема, до такої заяви додаються документи на підтвердження права такого адвоката займатися адвокатською діяльністю у відповідній іноземній державі. Перелік цих документів і порядок допуску до кваліфікаційного іспиту, порядок складання і методика оцінювання його результатів затверджується Радою адвокатів України.

Розглядом заяви та поданих адвокатом документів займається кваліфікаційна палата КДК протягом 10 днів з дня їх надходження та за відсутності підстав приймає рішення про включення такого адвоката до Єдиного реєстру адвокатів України, про що протягом трьох днів письмово повідомляє адвоката іноземної держави та відповідну раду адвокатів регіону. Рада адвокатів регіону забезпечує внесення відомостей про такого адвоката до Єдиного реєстру адвокатів України [1, ст. 59].

У більшості країн світу запроваджена система відповідно до якої особи, які бажають займатися юридичною роботою, повинні отримати на це спеціальний дозвіл (ліцензію).

У Франції доступ до професії адвоката досить складний і визначається Законом «Щодо реформування деяких судових та юридичних професій» від 1971 р. та декретом 1972 р. Адвокатом у Франції може стати також громадянин однієї з держав Спільного ринку ЄС за наявності умов взаємного визнання дипломів про вищу освіту. Зокрема, іноземці повинні також відповідати ряду спеціальних вимог. Для того, щб іноземний адвокат мав змогу здійснювати професійну діяльність на постійній основі, йому необхідно зареєструватися у компетентному органі, а саме до колегії адвокатів. Якщо в адвоката наявні докази, що підтверджують його допуск до адвокатської практики у одній із держав ЄС, то компетентний орган зобов'язаний здійснити реєстрацію. Особа, яка протягом 3-х років здійснювала адвокатську діяльність, а також отримала правовий статус адвоката, повністю прирівнюється до місцевих адвокатів без необхідності складання кваліфікаційного іспиту чи виконання інших додаткових вимог. Для цього необхідно надати докази того, що адвокатська діяльність

здійснювалася: 1) протягом 3-х років; 2) безперервно; 3) з питань права держави, яка приймає, або європейського чи міжнародного права [2].

Існують також індивідуальні умови допуску до надання юридичних послуг, які пред'являються до особистих якостей і навичок іноземного адвоката. Так, в США суд може видати ліцензію без складання іспитів на практику як юридичного консультанта в даному штаті іноземцю. Для цього потрібно досягти 26 років і відповідати таким вимогам: по-перше, така особа має бути адвокатом у державі свого громадянства не менше п'яти років; по-друге, мати відповідні моральні якості та відповідати загальним вимогам придатності для членства в асоціаціях юристів штату; по-третє, мати намір практикувати в відповідному штаті як юридичний консультант, також мати для цієї мети офісне приміщення у штаті [3].

В Німеччині діє Федеральне положення про адвокатуру від 1959 року, що є базовим нормативно-правовим актом, що регулює правовий статус адвоката. Німецькі адвокати можуть практикуватись як європейські адвокати. Вони повинні володіти офісом в Німеччині (здійснювати безперервну діяльність) і тільки тоді захисник буде зарахований як європейський адвокат у відповідну адвокатську палату в Німеччині. Іноземці, здійснюючи адвокатську діяльність, зобов'язані щорічно надавати адвокатській палаті документи, що підтверджують його належність до адвокатури своєї країни, та договір страхування цивільної відповідальності, що пов'язана зі здійсненням адвокатської діяльності. Адвокат-іноземець має можливість стати членом адвокатської плати в Німеччині лише після його прийняття до цієї палати. Тому, практикуючи, він має право посилатися на членство в німецькій адвокатській палаті. Проте професійний статус європейського адвоката зрівнюється зі статусом німецького адвоката, тільки після допуску до здійснення адвокатської діяльності та внесення до списку в німецькому суді [4].

Отже, для більшості країн світу притаманна система допуску іноземних адвокатів до адвокатської практики. Тому запровадження Україною інституту «імплементації іноземного адвоката», вказує на слідування загальносвітовим тенденціям розвитку адвокатури. Крім того, можливість отримати допомогу іноземних адвокатів може оцінюватися як опосередкований чинник-стимул здійснення іноземних інвестицій, що є особливо актуальним для України.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. 5076-VI. Відомості Верховної ради України. 2013. № 27. Ст. 282.

2. Морозов Н.В. Основы правового положения адвоката по законодательству Франции. Адвокатская практика. 2016. № 6. С. 33–40.

3. Бернхем В. Вступ до права та правової системи США. К. : Україна. 2015. 542 с.

4. «Федеральне положення про адвокатуру» від 1959 р. – у редакції із виправленнями, реєстраційний номер 303-8 із змінами від 10 жовтня 2013 року (Федеральний вісник законів, ч. 1, стор. 3786). URL: http//unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Духневич А.А.
студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТУРА США: ЗРАЗКОВИЙ ДОСВІД

Саме поняття «адвокат» у США не застосовується в тому контексті, в якому воно застосовується в Україні. У Сполучених Штатах універсальним представником правової сфери є юрист.

На відміну від України, в США немає єдиного нормативного акту, в якому було б закріплено правовий статус адвокатури в цілому. Конституція США- це єдиний письмовий нормативний акт, де є відомості щодо адвокатури.

У сучасних Сполучених Штатах право функціонує на основі прецедентного права, в якому судовий та адміністративний прецедент є головним джерелом права, вищим за нормативно-правовий акт.

З цього можна зробити висновок, що у США немає єдиної системи правового регулювання.

Правова система є дуже специфічною, вона була сформована під впливом історичних процесів та досвіду інших країн. Наприклад, право у Луїзіані створювалось під впливом французького права, у Каліфорнії – іспанського права, тощо.

Для того, щоб стати адвокатом в США, особа має пройти кілька складних етапів.

Майбутній юрист, який здобув середню освіту має відвідувати університетський коледж, протягом 3-4 років. Потім, три роки правничої школи, зорієнтованої суто на практику. Щоб вступити в юридичну школу потрібно скласти іспит LSAT (Law School Admission Test). Тест складається з п'яти 35-хвилинних частин. Цей екзамен проводиться два рази на рік. При розгляді документів кандидатів в юридичну школу приймальна комісія приймає до уваги не тільки результат цього тесту, але і оцінки, які студент отримав за час навчання в коледжі. Також важливим є «Personal Statement»

або персональна розповідь – твір на 3-5 сторінок, де студент розповідає, чому він хоче стати адвокатом, або про будь-яку подію в світі юриспруденції. На мою думку, це дуже цікава система і українцям варто було б взяти до уваги варіант такого опитування, оскільки в нашій державі часто вибирають адвокатуру, як професію, аби «заробити грошей», а не в першу чергу стати спеціалістом в наданні правової допомоги. У юридичній школі необхідно вчитись 3 роки на денному відділенні або 3,5-4 роки на заочному. Після закінчення випускники отримують ступінь доктора права. Для отримання диплома необхідно пройти такі обов'язкові курси: «кримінальне право», «конституційне право», «аналіз», «контракти», «професійні обов'язки» і багато інших. Наступним етапом є екзамен, який триває 4 дні, у кожному штаті є своя організація адвокатів, яка проводить цей іспит на право стати практикуючим юристом з відповідною ліцензією. В перший день – тест по етиці, на другий день- тест на знання законів загальних для всіх штатів, третій і четвертий дні – присвячені матеріальному праву, увага приділяється конкретним законам штату, де проводиться іспит. Тобто, якщо адвокат захоче займатися практикою в іншому штаті, то екзамен потрібно буде здавати ще раз відповідно то того штату.

Існує кілька видів кваліфікаційного іспиту:

– адвокатський іспит – іспит, що проходить 2-3 дні для допуску до практики, включає 21-31 питання, які стосуються знань, умінь тлумачити і правильно застосовувати правові норми того штату, в якому особа складає іспит;

– MPRE – мультиштатний тест, перевіряє знання юридичних правил, принципів права [1].

Для здачі екзамену на отримання ліцензії потрібно подати ряд документів— диплом, характеристику декана навчального закладу, здати відбитки пальців, сповістити про всі правопорушення (навіть ДТП), заповнити анкету, сповістити про борги і пройти співбесіду з комісією.

Надання дозволу на юридичну діяльність більшою мірою регулюється штатом, аніж федеральним законом, і кожен штат виставляє свій чіткий комплекс вимог до адвокатури. Кожен юрист, що одержав дозвіл практикувати у конкретному штаті, заплативши певну суму, може бути внесеним до списку адвокатів яким дозволено виступати у Верховному суді США.

Як і в Україні, адвокати в Штатах можуть займатися приватною практикою, так і можуть створювати об'єднання у формі «товариств», «корпорацій» і мають вони узагальнену назву «фірма». Є фірми, які створені для «громадських інтересів», наприклад, виступають проти дискримінації, за збереження навколишнього середовища тощо. Адвокатів, як працівників фірми, поділяють на дві категорії:

– партнери (прибуток ділять між собою);

– співробітники (отримують плату від фірми).

Адвокатські об'єднання штатів утворюють національну організацію адвокатів — Американську асоціацію адвокатів, яка була створена у 1878 році, її метою є обмін досвідом, обговорення проблем і реформ у юридичній сфері і таке інше. Вищи органом управління є палата делегатів, яка складається з 250 членів [2].

Щодо зарплатні, то чітких і конкретних принципів оплати послуг адвоката немає, вона узгоджується з клієнтом. Цікаве те, що у справах цивільного характеру використовується, так званий – «умовний гонорар»-це коли адвокат отримує кошти лише після виграної справи.

Список використаної літератури:

1. Путь в адвокатуру: США URL: https://prostopravo.com.ua/klub_yuristov/yuridicheskiy_rynok/stati/put_v_advoka turu_ssha

2. Сучасні системи адвокатури зарубіжних країн. URL: https://dl.sumdu.edu.ua/textbooks/28314/107916/index.html

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Клименко Г.О.
студентка 2-го курсу ОКР «Магістр» юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ВИМОГИ ДО ОСІБ, ЩО ВИЯВИЛИ БАЖАННЯ СТАТИ АДВОКАТОМ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року, покладають на уряди, професійні асоціації адвокатів та навчальні інститути обов'язок із забезпечення адвокатам одержання відповідної освіти, підготовки і знань як їх ідеалів та етичних обов'язків, так і прав людини та основних свобод, визнаних національним і міжнародним правом [5]. Таким чином, особа, що виявила бажання стати адвокатом, має володіти певним обсягом знань, мати необхідну підготовку та відповідати ряду критеріїв, що встановлюються законодавством про адвокатуру.

Статтею 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлено ряд вимог, що висуваються до особи, що прагне набути право на

заняття адвокатською діяльністю. Так, адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [4].

Однак, вдосконалення вимог, закріплених у статтях 6 та 7 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», неодноразово ставало предметом дискусій серед представників юридичної спільноти та законотворців у зв'язку із недоцільністю включення тих чи інших критеріїв, або, навпаки, відсутністю певних законодавчих вимог.

Дослідження практики країн Європейського Союзу щодо врегулювання питання вимог до осіб, що виявили бажання стати адвокатом, може надати можливість здійснити вибір найбільш сприятливого шляху вирішення даної проблеми з урахуванням особливостей правової системи України.

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» однією з основних вимог для набуття особою статусу адвоката передбачає стаж роботи у галузі права не менше двох років. Незважаючи на те, що такий критерій цілком відповідає міжнародним стандартам щодо належної підготовки адвоката, не так багато європейських країн встановлюють таку вимогу. Наприклад, законодавство Франції про адвокатуру закріплює норму щодо обов'язкової наявності у особи, що прагне стати адвокатом, диплома про вищу освіту, а також зазначає про необхідність проходження стажування та складення кваліфікаційного іспиту. В свою чергу, в іспанському законі, що регулює питання організації та діяльності адвокатури, відсутня норма щодо стажу роботи, однак обов'язковою вимогою для допущення майбутніх адвокатів до складання іспиту є проходження дворічної підготовчої практики [2]. Незвичайно врегульовує дане питання законодавство Польщі, оскільки в цій країні існує декілька способів набуття статусу адвоката. У випадку, якщо особа володіє ступенем магістра права, вона має пройти стажування в адвокатурі та успішно скласти кваліфікаційний іспит. Водночас, якщо особа є магістром права та має стаж у галузі права не менше п'яти років, вона звільняється від проходження стажування і одразу допускається до складання іспиту [1].

Стажування, відповідно до положень українського законодавства, є також необхідним етапом для набуття права на заняття адвокатською діяльністю. Від проходження стажування в Україні звільняються лише особи, які на день звернення із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту мають стаж роботи помічника адвоката не менше одного року за останні два роки. У Франції проходження стажування також є однією з основних вимог для майбутніх адвокатів, щоправда воно передує складанню кваліфікаційного іспиту.

Особливо гостро постає питання щодо необхідності проведення кваліфікаційного іспиту. Відповідно до Федерального положення про адвокатуру 1959 року, в Німеччині не існує відповідного іспиту для набуття статусу адвоката, однак обов'язковою є вимога щодо успішного складання двох державних іспитів: перший державний іспит завершує навчання у закладі вищої освіти та складається із письмової і усної частини, та іспиту зі спеціалізації. Другий іспит складається після двох років навчання у Вищому земельному суді та надає особі право займати посаду нотаріуса, судді, прокурора або адвоката [6]. У Швеції особа, що виявила бажання стати адвокатом, повинна скласти іспит, що є необхідним для призначення на посаду судді.

Стаття 7 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» закріплює вимоги щодо несумісності із діяльністю адвоката, серед яких передбачено військову або альтернативну (невійськову) службу, нотаріальну та судово-експертну діяльність. За німецьким законодавством про адвокатуру не може бути адвокатом особа, що за рішенням Федерального конституційного суду була позбавлена основних цивільних прав, рішенням суду позбавлена права займати державні посади, виключена з адвокатури або звільнена з правоохоронних органів, була звинувачена в скоєнні вчинку, негідного звання адвоката, протизаконним способом бере участь в боротьбі проти існуючого в Німеччині суспільного устрою, внаслідок своїх фізичних недоліків або слабкості духовних сил тривалий час не в змозі належним чином виконувати функції адвоката, займається діяльністю, не сумісною з професією і репутацією адвоката, є суддею або державним службовцем (за винятком тих випадків, коли ці функції виконуються на громадських засадах).

Обов'язковою вимогою для набуття права на заняття адвокатською діяльністю у Франції є відсутність фактів притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення суспільно-небезпечних діянь, а також дисциплінарних та адміністративних стягнень за вчинення серйозних проступків.

Окремої уваги заслуговує положення, що міститься у Законі Литовської Республіки «Про адвокатуру», що висуває вимогу щодо бездоганної репутації особи, що прагне стати адвокатом. Дана вимога включає в себе ряд випадків, що унеможливлюють набуття особою статусу адвоката. Це, зокрема, наявність судимості за умисний злочин, звільнення з посади судді, прокурора, адвоката, помічника адвоката, нотаріуса, кандидата в нотаріуси, судового виконавця тощо за порушення професійної або службової діяльності, зловживання наркотичними, токсичними, психотропними речовинами або алкоголем, невідповідність етичним вимогам, встановленим для адвокатів Литви [3].

Отже, незважаючи на загальні міжнародні стандарти організації та діяльності адвокатури, законодавство про адвокатуру країн Європейського Союзу є багатоманітним та має відповідні національні особливості, зокрема, щодо встановлення вимог до осіб, що виявляють бажання стати адвокатом. Практика європейських країн може слугувати гарним орієнтиром щодо вдосконалення відповідних положень в українському законодавстві про адвокатуру, що на даний час знаходиться на етапі реформування.

Список використаної літератури:

1. Закон Республіки Польща «Право на адвокатуру» від 26 травня 1982 року. Електронний режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/ pologennya/zakonodavstvo-pro-adv-polsha-zvedenyj-pereklad.pdf

2. Загальне законодавство іспанської юридичної професії, затверджене Королівським декретом №658/2001 від 22.06.2001 року. Електронний режим доступу:https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/National_Regulations/National_Laws_on_the_Bars/EN_Spain_General-by-law-of-the-Spanish-Lawyers.pdfa

3. Закон Литовської Республіки «Про адвокатуру» від 18.03.2004 року № IX-2066. Електронний режим доступу: http://www.eurasian-advocacy.ru/litva/1621-z-a-k-o-n-litovskoj-respubliki-ot-18-marta-2004-g-ikh-2066-vilnyus-ob-advokature

4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 № 5076-VI. Електронний режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

5. Основні положення про роль адвокатів, прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам від 01.08.1990 року. Електронний режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835

6. Федеральне Положення про адвокатуру Німеччини від 01.08.1959 року. Електронний режим доступу: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf

7. Шведський кодекс судових процедур (SFS 1998:605). Електронний режим доступу:https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/National_Regulations/National_Laws_on_the_Bars/EN_Sweden_Swedish-Code-of-Judicial-Procedure.pdf

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри нотаріального та виконавчого процесу і адвокатури КНУ імені Тараса Шевченка* ***Кухнюк Дмитро Володимирович***

Климишина А.Є.
студентка 2-го курсу факультету прокуратури та слідства
Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЩОДО ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ПРАКТИКИ В АДВОКАТУРІ

Завдяки вивченню зарубіжного досвіду притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, можна визначити чинники, які позитивно вплинути на практику дисциплінарних органів адвокатури зарубіжних країн та можуть суттєво покращити її стан в Україні.

Цікавим є вирішенню питання дисциплінарної відповідальності у адвокатурі Австрії [1]. Адвокат несе дисциплінарну відповідальність перед адвокатською палатою за діяння що порочать репутацію адвокатури. Питання про притягнення до відповідальності дозволяється дисциплінарною радою палати. Розгляд справи здійснюється сенатом, що складається з п'яти чоловік. Рішення сенату може бути оскаржене у вищу апеляційну комісію. Цей орган складається з двох адвокатів і двох суддів Верховного суду. Скарга на адвоката може бути подана будь-якою особою, у тому числі і анонімно. Строк давності притягнення до дисциплінарної відповідальності становить п'ять років з моменту вчинення проступку. За законодавством Австрії до адвоката можуть бути застосовані як основні, так і тимчасові заходи дисциплінарної відповідальності. Перші з них: письмова догана; штраф на суму до 45 тис. євро; заборона на адвокатську практику на строк до одного року; виключення з адвокатури.

Якщо адвокат був виключений з адвокатури палата, членом якої він був інформує про це Верховний Адміністративний і Конституційний суди Республіки. Можливе застосування до адвоката і тимчасових санкцій, серед яких: моніторинг його діяльності дисциплінарною та адвокатською палатою; заборона на здійснення діяльності в певних або в усіх судах, органах прокуратури або в інших органах влади; тимчасова заборона на адвокатську практику; тимчасова заборона на навчання адвокатів-стажистів.

Важливе значення для розвитку в Україні незалежної адвокатури та її дисциплінарних органів, діяльність яких відповідала б міжнародним стандартам, має досвід регулювання діяльності цих органів і у Республіці Польща. Так, з метою посилення ролі адвокатури в забезпеченні її незалежності при виконанні професійних обов'язків, в розширенні та поглибленні професійного самоврядування, обмеженні нагляду з боку державних органів Сеймом республіки 26 травня 1982 р. прийнято Закон «Про адвокатуру» [2]. Адвокатура Польщі організована на засадах професійного самоврядування, до основних завдань якого належить здійснення нагляду за додержанням законодавства, що стосується діяльності адвокатів, а також встановлення

і впровадження правил професійної етики та турбота про їх додержання. До дисциплінарних органів адвокатури Польщі належать дисциплінарний суд палати адвокатів та Вищий дисциплінарний суд. Дисциплінарний суд є органом палати адвокатів та приймає рішення у дисциплінарних справах щодо членів даної палати. До його складу входять президент, віце-президент, від шести до двадцяти трьох членів і трьох заступників членів. Палату адвокатів складають адвокати та помічники адвокатів, які здійснюють діяльність на території округу палати, юрисдикцію якої визначає Головна Адвокатська Рада, виходячи, передусім, з територіального розподілу судової адміністрації. Вищий дисциплінарний суд, як суд другої інстанції, у складі трьох суддів переглядає справи, розглянуті в першій інстанції дисциплінарними судами палат адвокатів. Дисциплінарні справи щодо членів Головної адвокатської ради і окружних адвокатських рад як суд першої інстанції розглядає Вищий дисциплінарний суд. Зазначений вищий дисциплінарний орган складається з двадцяти трьох членів і трьох заступників членів, які обирають одного або двох віце-президентів. Свої рішення дисциплінарний суд виносить у складі трьох суддів. Адвокати та помічники адвокатів притягуються до дисциплінарної відповідальності за поведінку, що суперечить закону, етичним засадам і гідності професії або порушення своїх професійних обов'язків. На адвоката чи помічника адвоката можуть бути накладені наступні дисциплінарних стягнення: попередження, догана, штраф, зупинення професійної діяльності на період від трьох місяців до п'яти років, виключення з адвокатури. Разом з тим, закон передбачає додаткові стягнення, які можуть бути накладені разом з основними.

Так, у разі накладення догани і штрафу адвокат втрачає право бути обраним до органів адвокатури протягом трьох років з дати вступу в силу рішення, а додатковим дисциплінарним заходом виховного характеру у цьому випадку може бути заборона патронату на строк від одного до п'яти років. Найсуворішим дисциплінарним стягненням є виключення з адвокатури, яке передбачає виключення зі списку адвокатів без права претендувати на повернення. На члена палати адвокатів також може бути накладене стягнення у вигляді попередження, зроблене деканом адвокатської ради, яке член палати має право оскаржити у дисциплінарному суді, котрий вирішує ці справи як друга і, разом з тим, остання інстанція. У випадку накладення дисциплінарного стягнення, в особистій справі адвоката робиться відповідна відмітка, яка вилучається по закінченню визначеного законом терміну з дня набрання чинності рішення про дисциплінарне стягнення. Відмітка про дисциплінарне стягнення у вигляді виключення з адвокатури не підлягає вилученню з матеріалів особової справи [3].

На основі проведеного дослідження дисциплінарної практики зарубіжних країн можна запропонувати внесення деяких змін до законопроектів про адвокатуру: 1) розширення видів дисциплінарної

відповідальності у законодавстві України за рахунок введення грошового стягнення; 2) при вирішенні питання про дисциплінарну відповідальність адвоката слід враховувати тяжкість проступку, обставини його вчинення, стаж адвокатської діяльності, заслуги та винагороди адвоката при здійсненні такої діяльності, а також наявність чи відсутність притягнень до відповідальності, визнання адвокатом своєї вини; 3) рішення у справі має бути складено у письмовій формі і містити мотивувальну частину, засновану на законі і кодексі професійної етики з посиланням на конкретні докази, які були досліджені комісією.

Список використаної літератури:

1. Вільчик Т. Б. Дисциплінарна відповідальність адвокатів в країнах ЄС та в Україні / Т. Б. Вільчик // Форум права. – 2015. – №4. С. 38-44. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_4_8.pdf

2. Закон «Про адвокатуру», прийнятий Сеймом республіки Польща 26 травня 1982 р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://isap.sejm.gov.pl/SearchServlet

3. Косенко М. С. Досвід зарубіжних країн щодо організаційно-правових засад діяльності дисциплінарних органів адвокатури [Електронний ресурс] / М. С. Косенко // Вісник Академії адвокатури України. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: vaau_2011_2_24%20(3).pdf

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Ковальчук Інна Сергіївна***

Фурдела Л. І.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

МЕДІАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ В АДВОКАТСЬКІЙ ПРАКТИЦІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Інститут адвокатури та судочинства України стрімко розвивається та вдосконалюється завдяки інноваціям країн Європейського Союзу, однією з яких є введення в сучасну правову практику нашої країни такої процедури як медіація.

На сьогодні медіація набуває дедалі більшої популярності в Україні. На мою думку, наше суспільство потребує її практично у всіх правовідносинах.

Саме тому утворення Комітету з питань медіації при Національній асоціації адвокатів України свідчить про зацікавленість адвокатськими організаціями явища медіації.

На жаль, в нашій державі відсутнє законодавство щодо врегулювання питання проведення медіації. Проте не можна не підтримати позицію А. В. Гайдук, згідно з якою, хоч в Україні нема спеціалізованого законодавства, що регулює здійснення даної процедури, але і нема жодної юридично закріпленої заборони з боку держави сторонам застосовувати медіацію. Відповідно до ч.4 ст.55 Конституції України держава гарантує можливість кожному будь-якими незабороненими законом способами захищати свої права. Отже, можна говорити про те, що в Україні є конституційне підґрунтя виконання медіації [1, с.2].

Діяльність адвоката в процесі медіації ще не є формально закріплені. Проте кількість адвокатів-медіаторів щорічно збільшується через значний досвід участі у розв'язанні юридичних конфліктів та наявність практичних правових знань.

Адвокати, які оперують технікою медіації, її принципами та правилами, з легкістю справляються з вирішенням спорів, допомагають сторонам дійти до порозуміння[2, с.28]. Проте їх участь в даній процедурі в ролі посередника, тобто медіатора вимагає спеціальну підготовку, зокрема володіння навичками усунення конфліктів та знаннями з психології, соціології та педагогіки.

Сучасні адвокати мають вміти не лише використовувати стратегію змагальності, а й застосовувати стратегію консенсусу в спорах з іншою стороною. Під час процедури медіації вони повинні сприяти досягненню медіаційної угоди при умові, якщо будуть задоволені інтереси позивача і відповідача. Головною задачею тут виступає не доказування правоти та обстоювання своєї позиції, а узгодження інтересів клієнта з іншою стороною, що і складає мету медіації.

Слід зауважити, що медіація широко поширена в таких країнах, як Норвегія, Польща, Фінляндія, Німеччина, Австрія, Велика Британія та Словаччина та є провідним механізмом у вирішенні конфліктів у США. Саме в цій країні вона зародилася та сформувалася як особливий вид діяльності налагодження відносин між сторонами та їх примирення без втручання суду. Зараз медіатори задіяні в таких сферах, як політика, бізнес, економіка, без них не проводять жодні переговори.

Водночас, у США існує Національний інститут вирішення конфліктів, який займається розробкою нових методів медіації, а також діють приватні і державні служби медіації [3, с. 46].

Досвід європейських країн в застосуванні медіації є джерелом для впровадження цього явища в Україну остаточно та закріплення його де-юре. У Чехії створена Служба апробації та медіації, послугами якої може

скористатися кожен громадянин. Кожен бажаючий спробувати себе в новаторській сфері повинен пройти спеціальний тренінг та підготовку в кожній галузі права.

Послуги медіації в Австрії закріплені за Міністерством юстиції та Асоціації пробації і соціальної роботи, тут медіатори складають кваліфікаційний іспит з всіх інститутів права та психології.

В Польщі для того щоб брати участь в примирній процедурі в ролі посередника, потрібно мати кваліфікацію та бути зареєстрованим в суді. Державний бюджет країни фінансово забезпечує їх. Проте якщо порівнювати дані держави з Францією, то тут все відрізняється, а саме – медіація керується громадськими організаціями, а самі медіатори укладають договір з Міністерством юстиції Франції щодо надання послуг медіації тільки після отримання акредитації від прокурора.

В Україні даний підхід вирішення спорів тільки формується, але аналізуючи зацікавленість науковців в даному процесі, яка набирає все більших обертів є надії, що незабаром він засвоїться та опанується. Такий інтерес зумовлений в першу чергу прагненням нашої держави до інтеграції законодавства ЄС.

Ефективність медіації підтверджується практикою та досвідом зарубіжних країн, а тому не викликає сумнівів щодо дієвості. То ж не виключено і те, що дане явище можливе в майбутньому як самостійний вид адвокатської діяльності. Доцільно зазначити, що медіація має всі шанси щоб стати одним з основних способів вирішення спорів в державі.

Зараз найголовнішим є закріплення медіації юридично, адже поки що вона законодавчо неврегульована. А адвокати повинні стати головними суб'єктами даної процедури, метою яких в першу чергу буде задоволення інтересів кожної зі сторін ще на досудовій стадії без подальшого просування справи.

Список використаної літератури:

1. Гайдук А. В. Проблеми законодавчого забезпечення медіації в Україні // Часопис Академії адвокатури України – № 2 (19). – 2013. – С. 1-4.

2. Боброва О. М. Відновне правосуддя. Особливості впровадження процедури медіації: європейський досвід / О. М. Боброва. – К. : Наш час, 2006. – 164 с.

3. Носырева Е.Л. Конфиденциальность внесудебного урегулирования споров по законодательству США / Е.Л. Носырева // Российская юстиція. – 2000. – № 12. – 146 с.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Костенко В.О., Бордун О.В.
студентки 2-го курсу магістратури факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

МОНОПОЛІЯ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

У сучасному суспільстві поширеним є твердження, згідно з яким будь-яка монополія є негативним явищем, оскільки перешкоджає розвитку конкуренції та погано впливає на реалізовані товари та послуги, знижуючи їх якість. Варто відзначити, що в переважній більшості випадків це твердження відповідає дійсності. Саме тому статтею 42 Конституції України зловживання монопольним становищем заборонено. Дискусії навколо питання щодо заборони адвокатської монополії не вщухають, а з внесенням законопроекту «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії)» до порядку денного другої сесії Верховної Ради та направлення до Конституційного Суду для одержання висновку дана проблема стала більш актуальною.

Як відомо, адвокатська «монополія» на судове представництво була законодавчо закріплена Законом України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», яким Конституцію України доповнено статтею 131-2. Відповідно до ч. 3 ст. 131-2 Конституції України виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення.

Передумовами для прийняття вищевказаних змін стали, з одного боку, позитивний зарубіжний досвід розвинених держав, з іншого – необхідність наближення нашої країни до світових стандартів правового захисту.

Наприклад, «монополія» адвокатури діє в переважній кількості європейських країн. Існує вона також і в США, Канаді, Австралії, Новій Зеландії, у всіх країнах Латинської Америки. При цьому «монополія на судове представництво» може бути як абсолютною (Великобританія, Німеччина, Ірландія, Іспанія і ряд інших країн) і поширюватися на всі види судочинства, так і частковою (Швейцарія, Португалія, Нідерланди і ряд інших країн), коли участь адвоката необхідно тільки в тому чи іншому вигляді судочинства. До особливостей зарубіжної адвокатури, також, варто віднести і те, що вона може бути обов'язковою і поза судом. В Австралії, Канаді, Новій Зеландії лише адвокати здійснюють консультування з правових питань. А в Японії здійснення такої діяльності без статусу адвоката вважається злочином.

Водночас, попри схожість загальних концептуальних підходів у правовому регулюванні адвокатської «монополії» ряду зарубіжних країн, про одноманітність в даному питанні стверджувати неможливо. Майже у кожної держави адвокатура як інститут захисту має свої особливості. Це підтверджує практика зарубіжних країн.

Статус адвоката в Німеччині (Rechtsanwalt) мають практично всі практикуючі юристи. Це обумовлено дворівневою системою юридичної освіти, яка включає: університетська освіта і референдаріат – практичний підготовчий період. Після здачі двох іспитів в університеті, для отримання статусу адвоката потрібно всього лише подати заявку на членство в адвокатську палату за місцем діяльності, сплатити вступний та щорічний внески, укласти договір про страхування професійної відповідальності і принести відповідну присягу. З цього випливає, що отримання в Німеччині статусу адвоката будь-яких додаткових іспитів або наявності кваліфікації не вимагають. Президент федеральної палати адвокатів Німеччини Аксель К. Фільгес в одному зі своїх інтерв'ю сказав, що «адвокатська монополія – основа правової системи Німеччини».

Відповідно до французького законодавства, представництво та юридичну допомогу в суді, за загальним правилом, здійснюють тільки адвокати. Згідно зі статтею 4 Закону Франції «Про реформування ряду судових і юридичних професій» № 71-1130 від 31.12.1971 року жодна особа, яка не є адвокатом, не має права надавати юридичну допомогу, складати процесуальні документи або представляти сторону в судових або дисциплінарних органах відповідно до положень, що регулюють правовий статус адвокатів при Державній раді і Касаційному суді.

Варто зазначити, що не всі країни підтримують адвокатську «монополію», вважаючи, що громадяни країни самі мають право визначати особу, яка їм може надавати правову допомогу. До числа таких країн можна віднести Швецію, Фінляндію в яких правом судового представництва наділений кожен громадянин. Норвезька асоціація адвокатів вважає, що монополію на представництво в судах слід скасувати. За чинною в Норвегії процедурі зацікавлена особа може звернутися до суду із заявою на отримання доступу в якості представника в цьому суді.

Щодо норм національного законодавства, основні дискусії і, на перший погляд, протиріччя викликають норми ст. ст. 59, 131-2 Конституції України. Так, згідно зі ст. 59 Конституції України кожен є вільним у виборі захисника своїх прав, в той час відповідно до ст. 131-2 Конституції України виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення.

Проте ніякого протиріччя між вищевказаними конституційними нормами немає. Конституційні норми, які закріплюють виключне право адвокатів здійснювати судове представництво спрямовані на підвищення стандартів захисту прав учасників судового процесу, що проявляється у вимогах про безперервне підвищення адвокатами своїх професійних знань, наявності адвокатської таємниці. Перевагою монополії адвокатури на представництво в суді є наявність дисциплінарної відповідальності адвокатів, яка є запорукою реалізації права саме на професійну юридичну

допомогу, оскільки загроза накладення дисциплінарного стягнення є підставою для недопущення зловживань процесуальними правами, чого не варто очікувати від інших фахівців в області права.

Такий підхід відповідає не тільки практиці Європейського суду з прав людини, а й виконанню взятих державою на себе міжнародно-правових зобов'язань. Ми вважаємо, що виключне право адвокатів на представництво в судах необхідне для підвищення якості функціонування ринку адвокатських послуг в Україні та підвищення кваліфікаційного рівня представників у судах.

Список використаної літератури:

1. Конституція України [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – с. 141. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.

2. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» [Електронний ресурс]: (проект закону) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2016. – № 28. – с. 532. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19.

3. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо скасування адвокатської монополії» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2019 – № 2013 – Режим доступу: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66242

4. Бірюкова А. М. Монополія адвокатури як прояв впливу глобалізації [Електронний ресурс] / А. М. Бірюкова // Випуск 3(9). – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v3-3_2015/3.pdf.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Деменчук Марина Олександрівна***

Колесник А.В., Кучеренко А.В.
студенти 1-го курсу магістратури судово-адміністративного факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НІМЕЧЧИНІ

У зв'язку зі змінами, що відбуваються в суспільстві, політико-правовими явищами, реформуванням судоустрою судочинства та правових інститутів,

передбачається і необхідність перебудови та вдосконалення інституційної можливості адвокатури України, приведення законодавства до європейських стандартів. Дослідження організації та діяльності адвокатури у Німеччині – країні ЄС є важливим у точці відповідності національного законодавства європейським стандартам.

Важливим є визначення поняття «організаційна форма адвокатської діяльності», під яким розуміється правова та організаційна структура адвокатури, основною функцією якої є ефективна реалізація покладених на неї завдань. Організаційною структурою вважається сукупність органів самоврядування адвокатських утворень, громадських об'єднань адвокатів та взаємодію між ними, що певним чином забезпечує цілісність адвокатури як правозахисного інституту [3].

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність адвокатури Німеччині є: Федеральне положення про адвокатуру від 01.08.1959 р., Професійний кодекс адвокатів від 10.12.1996 р., Положення про адвокатську спеціалізацію від 11.03.1997 р., Закон про гонорари адвокатів від 05.05.2004 р., Закон про діяльність європейських адвокатів у Німеччині від 09.03.2000 р.

Основною формою діяльності адвокатів в Німеччині є колегії адвокатів, які утворюються за територіальним принципом і об'єднують адвокатів приписаних до суду однієї і тієї ж землі. Якщо кількість практикуючих адвокатів на певній землі перевищить 500 осіб, тоді Міністерство управління юстиції землі може дати згоду на утворення нової колегії на території даного округу.

У Німеччині колегії адвокатів об'єднуються в єдину Федеральну палату адвокатів. Вищим органом колегії є загальні збори її членів, які відповідно до Розділу 2 Федерального положення про адвокатуру скликається головою або на відповідну письмову заяву десятої частини членів із вказаними питаннями до розгляду. Рішення загальних зборів приймаються простою більшістю голосів, а при їх рівності вирішальним стає голос голови. До обов'язків зборів, зокрема, належать: обирати правління, визначати розмір та термін сплати внесків, відрахувань, зборів та витрат, створювати заклади соціального забезпечення для адвокатів та членів сімей померлих адвокатів, розробляти директиви для відшкодування витрат членів, перевіряти звіт правління про поступлення та видатки палати, а також про управління майном та приймати рішення про затвердження звітності та інші [1].

За німецьким законодавством колегії адвокатів віднесені до категорії корпорацій публічного права, що вже саме по собі мало б означати, що входження до їх складу є справою добровільною. Проте якщо адвокат не є членом колегії, то він ніколи не зможе працювати при Федеральному верховному суді. Важливим є те, що будь-яка особа, допущена до адвокатської практики, зобов'язана відкрити свою канцелярію при суді, до якого адвокат

приписаний. Відповідно до законодавства Німеччини в цій країні існує система органів управління адвокатської палати, яка складається з правління президії та Загальних зборів адвокатів.

Правління – виконавчий орган колегії, що зазвичай складається із семи чоловік, але Федеральним положенням про адвокатів передбачено і більшу кількість осіб за бажанням зборів палати. Підставою для формування правління адвокатської палати є Федерального положення про адвокатуру. До правління входять члени, які обираються Загальними зборами адвокатів [1]. Вельми незвичайним є імперативне правило, яке не дозволяє адвокату відмовитися від обрання в члени правління. Згідно Федерального положення особа може відмовитися від обрання членом правління у таких випадках, якщо їй виповнилося шістдесят п'ять років, вона була членом правління впродовж останніх чотирьох років, вона за станом здоров'я не зможе постійно належним чином виконувати свої обов'язки у правлінні. Члени правління обираються на чотири роки. Правління повинно захищати інтереси палати адвокатів та сприяти їх задоволенню.

До обов'язків правління, зокрема, належить консультування та навчання членів палати з питань виконання ними професійних обов'язків; виступати посередником у випадку виникнення спорів між членами палати; вносити пропозиції для врегулювання конфлікту та інші. Правління може засудити дії адвоката, якими він порушив покладені на нього обов'язки, якщо провина адвоката є незначною та відсутня необхідність подання заяви про відкриття судового провадження у справі адвоката.

Правління зі свого складу обирає президію, що також є важливим органом в діяльності адвокатів. Президія складається з голови, заступника, секретаря, казначея. Відповідно до Федеративного положення про адвокатів або за рішенням правління президія веде справи правління. Президія приймає рішення щодо управління майном палати адвокатів та щоквартально звітує про це перед правлінням. Завдяки обов'язковому членству діяльність адвоката підлягає нагляду з боку палати адвокатів і тим самим юрисдикції адвокатського суду. За діяльністю палатою адвокатів, а саме за дотриманням законодавства та статуту зокрема державний нагляд здійснює управління юстиції [1].

Головним досягненням організації адвокатської діяльності в Німеччині можна назвати чітке розмежування цілей, завдань і повноважень двох паралельно діючих професійних об'єднань адвокатів, а саме Федеральної колегії (палати) адвокатів з обов'язковим і Німецької асоціації адвокатів (добровільна організація в яку входять переважна більшість адвокатів Німеччини). При такій системі дві організації не конкурують, а доповнюють одна одну [3].

Німецькі адвокати зуміли створити досить просту і зрозумілу систему об'єднання адвокатів, що поєднує в собі елементи обов'язкового

і добровільного членства. Цей досвід уявляється актуальним для національного законодавця.

Отже, організація адвокатської діяльності в Німеччині є нормативно регульованою та ефективною, а органи, що є її основою, являють собою розвинені централізовані структури. Важливою ознакою системи виступає взаємодія та співробітництво двох незалежних об'єднань: Федеральної колегії і Німецької асоціації адвокатів, для кращого функціонування адвокатської діяльності та розвитку самоврядування. Для забезпечення стабільності системи здійснюється контроль з боку Міністерства юстиції за діяльністю адвокатських утворень в палатах.

З точки зору запозичення позитивних рис системи адвокатури Німеччини, то досвід адвокатів з цієї країни став би в пригоді українським колегам. Українські самоврядні органи всіляко прагнуть до взаємодії з німецькими колегами. А ті у відповідь надають неоціненну підтримку розвитку української адвокатури. Можливо, окремі досягнення Німеччини будуть відображені у нових текстах нормативних актів з питань адвокатської діяльності. Без належної поваги до букви і духу закону та без дотримання нормативних приписів усіма особами, дотичними до правничої царини, жоден світовий досвід не піде на користь.

Список використаної літератури:

1. Федеральне Положення про адвокатуру від 01.08. 1959р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf

2. Вільчик Т.Б. Системи органів адвокатського самоврядування в країнах Європейського Союзу (Італія, Німеччина, Франція). Право та інноваційне суспільство. 2015. №2(5). С.38-45

3. Організаційні форми адвокатської діяльності у країнах Європи (Німеччина, Швеція, Австрія). Форум права. 2016. № 2. – С. 168–174.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Конаш А.О.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ АДВОКАТІВ ЗА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИМИ СТАНДАРТАМИ

Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна і правова держава [1]. Так, у Конституції України зазначено, що внутрішня політика держави робить акцент на захисті основоположних прав і законних інтересів громадян. Вступ України до Ради Європи у 1996 році та ратифікація міжнародної конвенції про захист прав та основоположних інтересів людини призвели до істотних змін у законодавстві. Таким чином, влада України намагається реформувати усі структурні підрозділи нашої держави та наблизити законодавство до міжнародних стандартів.

Сьогодні тема міжнародно-правового регулювання захисту прав адвокатів є надзвичайно актуальною для нашої держави. Її дослідженням займалися такі відомі правознавці, як Іванцова А.В., Святоцька В.О., Недбайло П.Е. та багато інших.

Як уже зазначалося раніше, ратифікація Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод урядом України зробила великий крок до становлення України як європейської держави. Це призвело до вдосконалення інституту правового захисту та розширення його повноважень. Кожний громадянин має право на звернення до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ). Таке ж право розповсюджується і на юристів. Рішення ЄСПЛ є еталоном та взірцем для судочинства багатьох країн і Україна не є виключенням.

Проте варто зазначити, що у Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод не існує окремих статей та положень, що забезпечують захист прав адвокатів на міжнародному рівні. У таких випадках захищаються тільки ті права адвокатів, які на державному рівні визначені, як професійні права адвокатів.

Одним із найсуперечніших прав, які захищає практика ЄСПЛ є право адвоката на повагу до приватного та сімейного життя згідно зі статтею 8 Конвенції про захист прав та основоположних свобод громадян [2]. Необхідно зауважити, що до приватного життя також належить житло, до якого відноситься офіс адвоката. Саме це є приводом для дискусій серед правознавців.

Аналізуючи положення зазначеної статті, виникає лише одне запитання: Чи можуть правоохоронні органи проводити обшук у приміщеннях адвоката і чи не буде це порушувати його права?

Відповіддю на це питання може бути рішення Європейського суду з прав людини у справі «Головань проти України» [3]. Відповідно до якого, обшук в приміщенні, що належить до приватного житла адвоката, результатом якого стало вилучення документів, які були пов'язані зі справою клієнта, не тільки порушує ст. 8 Конвенції, а й призводить до порушення адвокатської таємниці. Суд постановив, що у такому випадку обшук може проводитися за присутності та участі незалежного спостерігача, який повинен стежити за тим, щоб документи, які захищаються адвокатською таємницею не біли вилучені.

Серед інших ратифікованих міжнародно-правових актів, що захищають права і свободи людини є Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року. Даний документ закріплює рівність усіх людей перед законом, право кожної людини на свободу та особисту недоторканість. Усі статті Пакту безпосередньо захищають і права адвокатів.

На жаль, не всі міжнародні акти та пакти, що так чи інакше регулюють захист прав адвокатів, є ратифіковані Україною. На нашу думку, українському уряду треба більш детально дослідити дану тему і передати на розгляд Верховній Раді України такі нормативно-правові акти, як «Основні положення про роль адвокатів», що були прийняті на 8 Конгресі ООН із запобігання злочинам у 1990.

Даний документ містить такі важливі положення щодо захисту адвокатів з боку держави, про обов'язки держави перед адвокатами тощо. Так, стаття 17 закріплює: «Там, де безпека адвокатів перебуває під загрозою у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, вони мають бути адекватно захищені владою» [4].

У національному законодавстві України захист прав та гарантії адвокатської діяльності регламентуються статтями 20, 21 та 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а у випадку, коли адвокат реалізує свою діяльність в кримінальній справі – статтею 47 Кримінального процесуального кодексу України.

На підставі усього вище викладеного можна зробити висновок, що норми, які регулюють міжнародно-правовий захист прав адвокатів не достатньо врегульовані українським урядом і тому Верховній Раді України необхідно звернути свою увагу щодо імплементації нових нормативно-правових актів та створити власну нормативну базу стосовно даної проблеми. Таким чином, це може скоротити кількість заяв до Європейського суду з прав людини та зробити великий крок до вступу у Європейський союз.

Список використаної літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України.-1996.-№30.-ст.1412.

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. Ратифікована Законом України від 17 липня 1997 р. №

475/97-ВР [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_0043

3. Головань проти України, № 41716/06, 05.07.2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://precedent.in.ua/2016/02/25/golovan-protyv-ukrayny/

4. Основні положення про роль адвокатів від 1 серпня 1990 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Нестерчук Лілія Петрівна*

Матюшко Р.А.
студент 2-го курсу ОКР «Магістр»
Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОГО СТАВЛЕННЯ ДО КЛІЄНТІВ У ПИТАННЯХ ГОНОРАРУ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

У зв'язку з прийняттям, а згодом із скасуванням адвокатської монополії нової актуальності набуло питання доступності правової допомоги громадянам, одним із проявів якої є справедливість гонорару, що визначається адвокатом. Враховуючи цей факт, вважається доцільним аналіз зарубіжного досвіду для подальшої імплементації у вітчизняному законодавстві в цій частині.

Хартія основних принципів європейської адвокатської професії містить принцип «справедливого ставлення до клієнтів у питаннях гонорару». Коментар ССВЕ до Хартії пояснює що «клієнт має бути повністю поінформований про розмір гонорару адвоката, який має бути справедливим і обґрунтованим та відповідати нормам закону і професійним правилам, якими регулюється діяльність адвоката». Хоча професійні кодекси підкреслюють важливість недопущення конфлікту інтересів між адвокатом і клієнтом, питання оплати гонорару може містити небезпеку виникнення такого конфлікту. Відповідно, цей принцип диктує необхідність професійного регулювання, щоб клієнту не довелося сплачувати надмірні кошти.

Кодекс поведінки європейських адвокатів повторює принцип, що плата, що стягується, повинна бути повністю відома клієнтові, бути справедливою та розумною. Він визначає, що якщо адвокат вимагає попередньої виплати гонорару і (або) компенсації можливих витрат, така виплата не повинна

перевищувати розумних розмірів гонорару та можливих витрат. У разі нездійснення клієнтом попередньої виплати адвокат має право відмовитися від участі в справі або в її веденні за винятком випадків, передбачених у пункті 3.1.4 цього Кодексу. Проте відмова адвоката має бути здійснена таким чином, щоб клієнт міг знайти іншого адвоката протягом розумного строку.

У статті 11.1 Кодексу адвокатської етики Франції (National Internal Regulations, RIN) зазначено, що адвокати зобов'язані вести точний та окремий облік гонорарів з кожної справи, якою вони займаються. RIN уточнює, що розраховуючи збори, адвокати повинні враховувати:

- час, витрачений на справу;
- характер і складність справи;
- важливість справи;
- частоту додаткових витрат юридичної фірми;
- положення, титули, стаж, досвід та спеціалізацію залучених адвокатів;
- результати, досягнуті в інтересах клієнта;
- інші обставини, на які може посилатися клієнт.

Німецький адвокат, в якого виникає суперечка щодо винагороди має в першу чергу дотримуватися професійної таємниці. Неприпустимим є передача вимог на винагороду або повноваження на стягнення оплати третій стороні. Німецький закон про адвокатуру (Federal Lawyers' Act) говорить, що «одразу після закінчення попереднього договору, адвокат має скласти акт виконаних робіт для клієнта або сторони, відповідальної за проведення оплати, вказуючи також оплату, що була внесена авансом.»

В свою чергу, кодекс адвокатської етики Македонії (MBA Code) також закріплює принцип справедливої оплати. Стаття 1 передбачає, що нездатність клієнта сплатити загальну суму гонорару не повинна впливати на якість правової допомоги, оскільки треба брати до уваги «традиції та честь адвокатської професії». Стаття 8 прямо вимагає від юристів «співвіднести їх запити з фінансовими можливостями клієнта… і стягувати плату нижче тарифу». Також передбачено, що адвокати не мають звертатися за будь-яким відшкодуванням з боку незаможнього клієнта. Подібно до інших кодексів, обговорених вище, стаття 8 закріплює обов'язок одразу інформувати своїх клієнтів, як тільки адвокат розуміє, що розмір гонорару буде значно вищим за прогнозований на початку.

У вітчизняному ж законодавстві цей принцип опосередковано закріплено в ст. 29, 30 Правил адвокатської етики, де зазначено що «Адвокат має право у розумних межах визначати розмір гонорару, виходячи із власних міркувань». Таке закріплення вбачається недостатнім, оскільки як ми бачимо на прикладі європейського національного законодавства та Хартії основних принципів європейської адвокатури, це є окремим принципом в діяльності адвокатури, що збільшує рівень правового захисту клієнтів у даних відносинах. Отже, у зв'язку з тенденцією до приведення українського

законодавства до європейських стандартів, а також кращого захисту прав громадян, вважається доцільним закріпити принцип справедливого ставлення до клієнтів у питаннях гонорару з його подальшим роз'ясненням серед Основних принципів адвокатської етики.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри адвокатури, нотаріату та виконавчого процесу Київського національного університету імені Тараса Шевченка* ***Бондар Ірина Вадимівна***

Мурашкевич Н.В.
студентка 1-го курсу магістратури соціально-правового факультету Національного університету «Одеська юридична академія»

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ РЕГУЛЮВАННЯ АДВОКАТУРИ ТА АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Інтеграція України до Європейського Союзу вимагає дотримання напрацьованих у Європі стандартів у всіх сферах життя суспільства, зокрема і в сфері формування та функціонування інституту адвокатури у зв'язку із чим та для підтримання цього курсу він все більше і більше набирає актуальності в Україні. Впродовж останніх років в Україні суб'єктами права законодавчої ініціативи було запропоновано внесення деяких змін до нормативно-правових актів України, що стосуються особливостей професійної незалежної діяльності адвокатів.

Так, відповідно до Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки було визначено основні положення та представлено ключові напрями судової реформи в Україні, реалізація якої передбачає [1]:

1) практичне ефективне забезпечення і посилення професійних прав адвоката, а також його відповідальності перед клієнтом;

2) підвищення рівня професійної підготовки адвокатів;

3) посилення правових гарантій здійснення адвокатської діяльності;

4) забезпечення реальної доступності безоплатної професійної правничої допомоги (на професійній незалежній основі), яка надається в порядку, встановленому Законом України «Про безоплатну правову допомогу» тощо [2].

З огляду на зазначене, тут доцільно погодитися із точкою зору В. Святоцької про те, що від початку незалежності Української держави адвокатура перебуває у перманентному стані реформ, у постійному діалозі

з безпосередніми її учасниками, спрямованому на належне забезпечення права людини і громадянина на захист, на юридичну допомогу, що є фундаментальним принципом права на справедливий суд [3]. Поряд із тим, враховуючи актуальні питання адвокатури України в контексті євроінтеграційних прагнень, можна стверджувати, що: 1) питання щодо необхідності реформування адвокатури України з поступовим конструктивним приведенням її у відповідність до європейських стандартів не викликає жодних сумнів; 2) дотримання загальноєвропейських основоположних стандартів організації і функціонування адвокатури в Україні, які визнані міжнародною спільнотою, є необхідною умовою євроінтеграції адвокатури України.

На особливу увагу заслуговує Кодекс поведінки європейських адвокатів, в якому закріплено основні, важливі європейські стандарти професійної діяльності (професійних функцій) адвокатів. У згаданому Кодексі чітко визначено норми надання різних видів правничої (правової) допомоги адвокатом, включаючи юридичну допомогу у вигляді певних порад і/або консультацій, що ґрунтуються, зокрема, на дотриманні: 1) принципів здійснення адвокатської діяльності – незалежності, довіри, поваги і особистої порядності та конфіденційності і адвокатської таємниці; 2) системи правил поведінки адвокатів у суді і етики взаємовідносин між адвокатом, судом та клієнтом. Поряд із тим у Кодексі також передбачено комплекс питань щодо регулювання розмірів та виплат гонорарів, пенсійного страхування адвокатів тощо [4].

Однією з найважливіших проблем організації адвокатури в Україні є оплата юридичної допомоги. У світовій практиці це питання вирішується так – розмір гонорару адвоката, який визначається у розумних межах і співвідносний з характером послуг останнього, має бути заздалегідь відомий клієнту в повному обсязі. Незалежно від існування угоди між клієнтом і адвокатом, розмір гонорару регулюється згідно із статутом адвокатського об'єднання, членом якого є адвокат. У разі одночасного членства останнього у декількох об'єднаннях, застосовується той статут, зміст якого найбільше відповідає змісту договору, укладеному між сторонами. Якщо адвокат вимагає попередньої виплати гонорару або компенсації можливих витрат, пов'язаних з виконанням замовлення клієнта, ці суми не повинні перевищувати розумних розмірів. У разі нездійснення клієнтом попередньої оплати, адвокат має право відмовитися від подальшої участі у розгляді справи або від надання послуг клієнту. Дані стандарти вже закріплені в законодавстві провідних країн та дотримуються на практиці, у нас же, у законі, вони закріплені тільки частково.

До важливих міжнародних документів організації та діяльності адвокатури належать також документ «Загальні принципи для спільноти

юристів», який прийнято 20.09.2006 Міжнародною асоціацією юристів (IBA) у м. Чикаго (США). У преамбулі цього документа відзначено, що юристи в усьому світі, які спеціалізуються по праву, є фахівцями, ставлять інтереси свого клієнта вище своїх власних інтересів і намагаються законними способами домогтися поваги до верховенства права [5]. Поряд із тим, відповідно до міжнародного документа «Основні положення про роль адвокатів», прийнятого у серпні 1990 р. VIII (Восьмим) Конгресом Організації Об'єднаних Націй (ООН) із запобігання злочинам, адвокати, як важливі учасники в системі здійснення правосуддя, мають постійно дбати про честь, гідність та ділову репутацію своєї юридичної професії [6]. Окремі важливі принципи професійної діяльності адвокатів, які заслуговують на увагу та підтримку, закріплено також і в міжнародних документах – «Основні принципи, що стосуються ролі юристів» від 07.09.1990 [7] та «Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства» від 01.10.1988. Так, у п. 1.1. Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства зазначено, що адвокату у будь-якому правовому суспільстві відведена особлива роль і його призначення не обмежено сумлінним професійним виконанням свого обов'язку відповідно до закону і за допомогою закону [8].

Незважаючи на ухвалення Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 02.06.2016 [9], і надалі тривають дискусії серед фахівців щодо реформування адвокатури. Тут особливо гострі питання стосуються п. 3 ч. 1 ст. 131-2 Конституції України щодо надання професійної правничої допомоги в Україні – виключного представництва адвоката у суді.

Національна Асоціація Адвокатів України забезпечує розвиток міжнародних зв'язків. Провідним органом є Комітет з міжнародних зв'язків. Основними завданнями Комітету є розвиток міжнародних зв'язків, обмін професійним досвідом, співробітництво з міжнародними організаціями, всебічне сприяння імплементації міжнародних норм і стандартів адвокатської діяльності. Комітет здійснює координацію діяльності представництв НААУ за кордоном.

На основі аналізу міжнародно-правових актів, що регулюють професійну діяльність адвокатів, проблема адаптації українського законодавства до європейських стандартів є надзвичайно актуальною в останні роки. Постійний рух в сторону Європейського законодавства та цінностей, потребує постійної розробки нашої законодавчої бази. Адже для ефективної реалізації покладених на адвокатуру обов'язків необхідно побудувати таку систему адвокатури, що відповідала б новим суспільно-політичним та економічним реаліям, посилила правозахисну діяльність адвокатури, забезпечила її організаційне зміцнення, надала беззаперечних гарантій адвокатам при здійсненні ними професійної

діяльності, створивши тим самим інституту адвокатури репутацію надійного гаранта забезпечення прав і свобод людей та розвитку верховенства права в державі, що є чи не найголовнішим критерієм набуття Україною членства в ЄС.

Список використаної літератури:

1. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки: схвалена Указом Президента України від 20.05.2015 № 276/2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276/2015/.

2. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17.

3. Святоцька В. О. Адвокатура України у світлі євроінтеграційних прагнень. Право України. 2015. № 10. С. 105–112.

4. Charter of core principles of the European Legal profession and Code of Conduct for European Lawyers [Кодекс поведінки європейських адвокатів]: was adopted on 28 October 1988 and was amended for the last time in May 2006. URL: http://www.ccbe.eu/NTCdocument/EN_CCBE_ CoCpdf1_1382973057.pdf.

5. Общие принципы для сообщества юристов : приняты в Международной ассоциацией юристов (IBA) 20.09.2006 г. в г. Чикаго. URL: http://advokpalata-21.ru/urbanleft/ osnovyepruristov.html.

6. Основні положення про роль адвокатів (Прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 р.) : Міжнародний документ від 01.08.1990. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_835.

7. Основні принципи, що стосуються ролі юристів : Міжнарародний документ від 07.09.1990. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/ show/995_313.

8. Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства: Міжнародний документ від 01.10.1988. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_343. 36. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 02.06.2016 № 1401-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19.

9. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Билиця Ігор Олегович***

Нагорна В.М.
студентка 2-го курсу магістратури Криворізького факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПОРЯДОК ТА УМОВИ НАБУТТЯ СТАТУСУ АДВОКАТА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА УКРАЇНІ

З урахуванням реформування національного законодавства в сфері адвокатської діяльності заслуговує на увагу зарубіжний досвід країн ЄС у визначенні критеріїв, за якими та чи інша особа має право претендувати на набуття статусу адвоката.

У більшості країн ЄС висуваються досить суворі вимоги до претендентів на отримання статусу адвоката. Так, ст. 50 Закону Франції № 71-1130 від 31.12.1971 р. встановлено, що для отримання статусу адвоката у Франції необхідне дотримання ряду таких умов: насамперед, претендент повинен бути французом, вихідцем з однієї з держав ЄС або держави, що є стороною угоди про Європейський економічний простір. Крім того, відповідно до ст. 12 цього Закону кандидат в адвокати повинен мати диплом про вищу юридичну освіту (як мінімум магістра права) або ступінь / диплом, які визнаються у кожному випадку індивідуально Національною радою колегії адвокатів достатніми для професії адвоката [1]. Особи, які мають ступінь доктора права, допускаються без вступного іспиту. Наказом міністра юстиції від 29.01.1998 р. визначена програма та умови іспиту на доступ до регіонального центру професійної освіти адвокатів [2].

Особливі вимоги висуваються до моральних якостей претендента: особа не повинна мати судимості за злочини, вчинені проти честі, совісті і добрих звичаїв, стягнень за дисциплінарні або адміністративні проступки того ж характеру, а також не бути банкрутом. Це пов'язано з тим, що адвокати Франції з моменту своєї появи вирізнялися високим рівнем професійної етики. Також адвокат не може займатися діяльністю, яка завдає шкоди його свободі і незалежності, зокрема будь-якими видами діяльності комерційного характеру [3].

Кандидат, який відповідає наведеним вимогам, повинен скласти вступний іспит в одному з регіональних центрів професійної підготовки, провчитися там рік, прослухавши курс спеціальної теоретичної та практичної підготовки. Після цього він подає до колегії адвокатів клопотання про зарахування його до стажерського списку. Надалі він проходить стажування протягом приблизно двох років під контролем професійного регіонального навчального центру. Успішне завершення стажування підтверджується відповідним сертифікатом. Лише після цього допустимо клопотання про зарахування до колегії адвокатів, яке також розглядається в раді колегії [4].

Поняття «адвокатура» (Rechtsanwaltschaft) в Німеччині охоплює як усіх осіб, визнаних як адвокати (Rechtsanwalt) за законами цієї країни, так і організацію адвокатів, що має правові основи і власну компетенцію. Адвокат у Німеччині – це професійний незалежний консультант і представник з усіх правових питань, за яким закріплено ряд повноважень, насамперед представництво в суді. Кожен адвокат в Німеччині в обов'язковому порядку є членом адвокатської палати.

Відповідно до розділу другого Федерального уложення про адвокатуру від 01.08.1959 р. до адвокатської діяльності може бути допущена особа, яка отримала право обіймати посаду судді відповідно до німецького Закону про суддів від 01.07.1962 р., або яка відповідає вимогам інтеграції згідно з Законом про діяльність європейських адвокатів у Німеччині від 09.03.2000 р., або особа, яка склала кваліфікаційний іспит [5]. Дозвіл на заняття адвокатською діяльністю починає діяти із моменту вручення свідоцтва, яке видається палатою адвокатів. Свідоцтво може бути вручене, коли претендент склав присягу (§ 12a) та підтвердив укладення договору обов'язкового страхування професійної відповідальності (§ 51) або попередньо надав зобов'язання щодо страхового забезпечення (§ 12). Після цього адвокат автоматично стає членом палати адвокатів, на території якої він отримав дозвіл [5].

Інша держава – інший підхід. Необхідною передумовою для отримання статусу адвоката у Нідерландах згідно з абз. 1 ст. 2 Закону про адвокатуру – Advocatenwet (AW) є отримання кваліфікації магістра права – meester id de rechten або доктора права – doctor in de rechtsgeleerdheid. Обидва ступені присуджуються після завершення навчання на юридичному факультеті університету. Для отримання кваліфікації магістра права необхідно провчитися 4 роки. Навчання складається з двох частин: перша частина називається propedeuse і триває один рік, друга – три роки, називається doctoral, вона закінчується складанням двох іспитів. Ступінь доктора права присуджується після написання дисертації, яка супроводжується тим, що здобувач протягом 4 років працює як науковий асистент і пише дисертацію. Після того, як претендент отримує одне із двох звань, він згідно з абз. 1 ст. 2 Закону вноситься до реєстру адвокатів – advocat. Відповідно до абз. 1 ст. 9 Закону адвокат повинен пройти трирічну практику під керівництвом досвідченого адвоката-патрона, що має стаж у адвокатській діяльності не менше 7 років. Організація практики покладається на адвокатську палату [6, с. 221].

Розглянемо ще одну країну. Загальні вимоги для отримання статусу адвоката в Австрії такі: 1) громадянство однієї з країн ЄС, Європейської економічної зони або Швейцарії; 2) отримання вищої юридичної освіти в одній із зазначених країн; 3) достатні знання та навички, які підтверджують, що право Австрії вивчено «в достатньому обсязі».

Якщо претендент не має досвіду роботи як адвокат-стажист, до нього висуваються такі вимоги: а) принаймні п'ять місяців роботи в суді або прокуратурі; б) три роки роботи юрисконсультом; в) понад 15 місяців роботи в нотаріаті, податкових органах або університеті; г) проходження спеціальних курсів. Зарахування до списків адвокатської палати можливе тільки після проходження п'ятирічного стажування та складання іспиту. Заява про включення до списку адвокатів може бути подана кандидатом до кваліфікаційної комісії при верховному суді землі або до регіональної адвокатської палати.

Порядок набуття статусу адвоката в Україні регулюється, зокрема, Розділом 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [7]. Так, ч. 1 ст. 6 цього Закону передбачено, що адвокатом може бути фізична особа, яка:

– має повну вищу юридичну освіту (мається на увазі повна вища юридична освіта, здобута в Україні, а також повна вища юридична освіта, здобута в іноземних державах та визнана в Україні в установленому законом порядку);

– володіє державною мовою;

– має стаж роботи в галузі права (тобто стаж роботи особи за спеціальністю після здобуття нею повної вищої юридичної освіти) не менше двох років;

– склала кваліфікаційний іспит – кваліфікаційний іспит є атестуванням особи, яка виявила бажання стати адвокатом. Кваліфікаційний іспит полягає у виявленні теоретичних знань у галузі права, історії адвокатури, адвокатської етики особи, яка виявила бажання стати адвокатом, а також у виявленні рівня її практичних навичок та умінь у застосуванні закону;

– пройшла стажування – стажування полягає в перевірці готовності особи, яка отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, самостійно здійснювати адвокатську діяльність. Стажування здійснюється протягом шести місяців під керівництвом адвоката за направленням ради адвокатів регіону;

– склала присягу адвоката України;

– отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю.

Цим же Законом вказується на перелік осіб, які не можуть отримати статус адвоката (ч. 2 ст. 6), так і на види діяльності, що є несумісною з адвокатською.

Проведений аналіз законодавства надає можливість запропонувати наступну класифікацію вимог, що пред'являються до кандидатів на посаду адвоката у країнах ЄС та України:

1) бути вихідцем з однієї з держав – членів ЄС або держави, що є стороною угоди про Європейський економічний простір (для набуття статусу адвоката

в Австрії необхідно громадянство країни ЄС або Швейцарії, для набуття статусу адвоката в Україні громадянство значення не має);

2) громадяни держав, що не входять в ЄС, можуть стати адвокатом, як правило, за певних умов;

3) мати диплом про вищу юридичну освіту (як мінімум магістра права – Франція, Нідерланди);

4) мати стаж роботи за юридичною спеціальністю, як правило, від 3 до 6 років;

5) пройти стажування (практику) під керівництвом адвоката, що має певний стаж роботи за спеціальністю від 1 до 5-ти років (Франція – 2 роки, Німеччина – 3 роки, Нідерланди – 3 роки, Австрія – 5 років, Україна – 2 роки);

6) скласти кваліфікаційний іспит, який проводиться, як правило, у декілька етапів (із двох частин, між якими повинна бути перерва у 18 місяців, – Австрія).

Необхідно зауважити, що більшість країн ЄС передбачає спеціалізацію адвокатів та спеціальне навчання для її отримання (Франція, Німеччина). Як правило, спеціалізація адвокатів може мати місце не більше ніж з трьох галузей права. Національне законодавство не передбачає спеціалізацію адвокатів.

На наше переконання, спеціалізація є необхідною умовою підвищення якості адвокатської діяльності в Україні, оскільки вона дозволяє поглиблювати знання, вдосконалювати вміння та навички адвоката в певній галузі (галузях) права. Запроваджувати спеціалізацію потрібно ще під час набуття вищої юридичної освіти. Спеціалізація сприятиме підвищенню кваліфікації адвокатів і, як наслідок, поліпшенню якості наданої юридичної допомоги.

Список використаної літератури:

1. Erhard Blankenburg, (Amsterdam). Legal Aid in The Netherlands With some comparisons to the German Legal Aid System [Electronic resource] // The worldbank. – Access mode: http://siteresources.worldbank.org/INTLAWJUSTINST/Resources/ legalaidNetherlands.pdf (date of treatment: 05.11.2019). – Title from the screen.

2. Терела Е. А. Правовые основы как причина устойчивости структуры института адвокатуры Франции / Е. А. Терела // Бизнес в Законе. – 2008. – № 2. – С. 294-296.

3. Морозов Н. В. Основы правового положения адвоката по законодательству Франции / Н. В. Морозов // Адвокатская практика. – 2006. – № 6. – С. 28-34.

4. Гражданский процесс зарубежных стран : учеб. пособие / под ред. А. Г. Давтян. – М. : Проспект, 2011. – 114 с.

5. Федеральное уложение об адвокатуре от 1 августа 1959г. [Электронный ресурс] / пер. Германского Фонда Международного Правового сотрудничества. – Режим доступу: http://www.irzstiftung (дата звернення: 05.11.2019). – Заголовок з екрана.

6. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : дис. … д-ра юрид. наук : 12.00.10 / Т. Б. Вільчик ; наук. конс. І. Є. Марочкін; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 490 с.

7. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. [Електронний ресурс]: Верховна Рада України : офіц. веб-портал.– Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17 (дата звернення: 05.11.2019). – Заголовок з екрана.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент* ***Кубаєнко Андрій Володимирович***

Павленко В.С.
студентка 2-го курсу факультету міжнародно-правових відносин Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ В УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

Існування певних гарантій адвокатської діяльності включає можливість не тільки адвокату-громадянину України, а й адвокату іноземної держави здійснювати захист, представляти інтереси особи, надаючи правову допомогу на професійній основі. На сьогоднішній день існує чимало міжнародних документів, які регулюють професію адвоката в цілому, та доступ іноземних адвокатів до здійснення адвокатської діяльності та території різних держав.

У п. 4 ст. 4 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» зазначено, що адвокат іноземної держави здійснює адвокатську діяльність на території України відповідно до цього Закону, якщо інше не передбачено міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Відповідно до ст. 59 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокат іноземної держави може здійснювати адвокатську діяльність в Україні з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Аналізуючи законодавство деяких зарубіжних країн, можна стверджувати про існування різних підходів щодо допуску іноземних адвокатів до адвокатської діяльності. Одним із прикладів є Республіка Білорусь, де немає жодних обмежень щодо допуску адвоката іноземної держави до здійснення адвокатської практики на їх території. Відповідно до ст. 551 Цивільного процесуального кодексу Республіки Білорусь іноземні громадяни та юридичні особи мають право вільно і безперешкодно користуватися послугами як іноземних представників, так і адвокатів Республіки Білорусь [2].

У деяких державах існують певні умови та обмеження стосовно здійснення адвокатської діяльності, а саме: необхідність проживання на території цієї держави протягом певного строку (Саудівська Аравія), наявність у громадянина відповідної держави свідоцтва про внесення адвоката до списку європейських адвокатів (Чехія). Крім цього можуть бути встановлені індивідуальні вимоги: наявність стажу роботи, офісу, стажування, відповідного віку.

Стосовно України слід зазначити, що ще у Законі України «Про адвокатуру», який втратив чинність, не існувало норм регулювання діяльності іноземного адвоката на території нашої держави. З прийняттям чинного Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», було встановлено спрощений доступ адвоката іноземної держави до здійснення адвокатської діяльності на території України, за використанням вимог Світової організації торгівлі, а також Венеціанської комісії та Дирекції з питань правосуддя та людської гідності.

Якщо адвокат іноземної держави має намір здійснювати адвокатську діяльність на території України, то йому потрібно подати заяву про включення до Єдиного реєстру адвокатів України до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури за місцем свого проживання чи перебування в Україні. До заяви додаються документи, що підтверджують право такого адвоката на заняття адвокатською діяльністю у відповідній іноземній державі, які, в свою чергу, затверджує Рада адвокатів України. В іншому випадку, іноземний адвокат повинен мати вищу юридичну освіту, володіти українською мовою, мати стаж роботи в галузі права не менше двох років (обчислення йде після отримання ним вищої юридичної освіти), здати кваліфікаційний іспит, а також пройти стажування, щоб отримати статус адвоката в Україні.

Стосовно специфіки правового статусу адвоката іноземної держави, включеного до Єдиного реєстру, Рада адвоквтів України постановила певні обмеження на компетенцію іноземних адвокатів наданням юридичної допомоги з питань міжнародного права та питань, відносно законодавства держави, їх право здійснювати адвокатську діяльність [3, с. 471-475]. До органів адвокатського самоврядування іноземний адвокат не входить, на відміну від українського, але відповідно до ст. 61 Закону України «Про

адвокатуру та адвокатську діяльність», має право звернутися за захистом своїх професіональних пра та обов'язків, брати участь у навчально-методичної заходах. Крім того, існує втановлений розмір внеску на забезпечення здійснення адвокатського самоврядування в частині організаційної і технічної підтримки для адвокатів іноземної держави.

У разі вчинення дисциплінарного проступку адвокат іноземної держави несе таку ж саму дисциплінарну відповідальність, як і адвокат України, а саме: попередження, зупинення права на заняття адвокатською діяльністю на строк від одного місяця до одного року та виключення з Єдиного реєстру адвокатів України.

Можна зробити висновок, що адвокат іноземної держави має рівні права та обов'язки на зайняття адвокатською діяльністю на території України, гарантії адвокатської діяльності та несе відповідальність за дію та бездіяльність так само, як і адвокат України.

Список використаної літератури:

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17

2. Гражданский процессуальный кодекс Республики Беларусь от 11 января 1999 г. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.base.spinform.ru/show_doc.fwx?rgn=1987

3. Адвокатура України: Книга 1. Організація адвокатури (з практикумом): Підручник у двох книгах / за заг. ред. д.ю.н., проф. заслуженого юриста України С. Я. Фурси та к.ю.н., доцента Бакаянової Н. М. – 2-е вид. доповн. і перероб. – К.: Алерта, 2016. – 864 с.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Павлюченко О.Є.
студентка 2-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції Національного університету «Одеська юридична академія»

ІНСТИТУТ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ ТА В КИТАЙСЬКІЙ НАРОДНІЙ РЕСПУБЛІЦІ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

За останні 50 років Китай показав неабиякі темпи розвитку в усіх сферах життя і може по праву називатися однією з найдинамічніших

країн світу. Взагалі українсько-китайська співпраця є дуже важливою для нашої держави, адже наразі ми переживаємо не найкращі часи, а все через економічну кризу, що призводить і до інших прогалин у бутті країни. Важливою залишається і проблема законодавства: велика кількість колізій з міжнародними та нацыональними нормативно-правовими актами; у деяких галузях права все ще актуальною є проблема оновлення законодавчих актів часів СРСР (наприклад, Кодекс законів про працю 1971 р.). Таким чином, можна сказати, що Україні потрібно шукати «спонсорів розвитку», тобто країн, які на своєму прикладі будуть допомагати у становленні демократичної, правової держави.

Правовою основою співробітництва двох держав є Договір між Україною та Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах [1]. Відповідно до цього документу, громадяни однієї країни користуються на території другої таким же правовим захистом своїх особистих майнових та немайнових прав, і, відповідно у зворотньому напрямку. В такий правовий захист входять: звернення до суду та інших установ, до компетенції яких відносяться цивільні та кримінальні справи, порушення клопотанньо тощо, тобто вони наділені правами здійснювати процесуальні дії так само, як і громадяни іншої Договірної сторони.

Якщо звернутися до національного законодавства кожної з країн, то побачимо певні спільні риси у нормативно-правових актах, що регулюють адвокатську діяльність. В нашій країні таку функцію виконує Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [2], у той час як у Китаї діє Закон КНР «Про адвокатів та юридичне представництво» [3]. Як в українському законі, так і в законі КНР врегульовано всі основні положення організації адвокатури та адвокатської діяльності: засади здійснення адвокатської діяльності, порядок набуття статусу адвоката та його правовий статус, дисциплінарна відповідальність тощо.

Отже, можна визначить певні спільні риси законодавства про адвокатуру України та КНР:

1) Адвокатом може бути тільки та особа, яка отримала свідоцтво про право на зайняття адвокатською діяльністю (ліцензія на діяльність адвоката в КНР);

2) Адвокатська діяльність не є підприємницькою;

3) Держслужбовець не може бути адвокатом;

4) Адвокатська діяльність здійснюється на підставі угоди між адвокатом та довірителем тощо;

5) Адвокат зобов'язаний зберігати адвокатську таємницю [4].

Однак слід звернути увагу не тільки на спільні, а й саме на відмінні риси.

Однією за найголовніших відмінностей є взаємодія адвокатури та держави. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, а в ст. 3 Закону КНР «Про адвокатів та юридичне представництво» адвокатська діяльність підлягає контролю зі сторони держави, суспільства та довірителів. Тобто адвокатура є державним інститутом. Органи юстиції здійснюють контроль і керівництво стосовно адвокатів (ст. 4).

Якщо розглядати саме види адвокатської діяльності, то у ст. 19 українського Закону не закріплено вичерпний перелік видів адвокатської діяльності. Однак, у Законі Китайської народної республіки відсутнє таке положення, тобто, адвокати КНР можуть здійснювати лише такі види адвокатської діяльності, які чітко закріплені у нормативно-правовому акті.

Дещо схожим є положення про адвокатське самоврядування. Якщо в Україні є всеукраїнська недержавна професійна організація НААУ, яка об'єднує всіх адвокатів України, то у КНР кожен адвокат повинен вступити в місцеву регіональну асоціацію адвокатів за місцем їх знаходження, а вступивши до такої організації, одночасно стає членом Всекитайської асоціації адвокатів.

Ст. 57 Закону КНР закріплює положення про діяльність військових адвокатів, які надають юридичні послуги армії. Наразі в Україні немає такого положення.

Вважаємо за доцільне повернутися до аналізу такого нормативно-правового акту як Договір між Україною та Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах.

Розглянувши обсяг допомоги у цивільних справах, слід зазначити, що Сторони договору можуть на прохання вручати судові та позасудові документи, мають право допитувати учасників справи, свідків та експертів. Крім того, вони можуть проводити експертизу та огляд на місці, а також виконувати інші процесуальні дії по збиранню доказів.

Якщо розглядати правову допомогу у кримінальних справах, то Сторони договору можуть не тільки допитувати свідків, потерпілих та експертів. Вони також спроможні проводити обшуки, експертизи, огляду тощо. Дуже важливим є п.2 ст.23 Закону КНР, у якому визначено, що одна Договірна Сторона згідно із своїм законодавством розпочинає кримінальне переслідування щодо громадян іншої Сторони, які підозрюються у скоєнні злочинів на її території і перебувають на ній під час порушення кримінальної справи.

Отже Договір між Україною та Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах підтверджує плідну співпрацю між країнами, а це, у свою чергу, допомагає швидше розвиватися як Україні, так і Китаю.

На сучасному етапі дуже важливим аспектом є взаємозапозичення досвідуміж країнами. Однак, порівнявши нормативно-правові акти, що регулюють адвокатську діяльність, можна зрозуміти, що український адвокат має набагато більше можливостей для якісного захисту прав і свобод громадян.

Список використаної літератури:

1. Договір між Україною і Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах від 19.01.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_014

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n373

3. Про адвокатів та юридичне представництво: Закон КНР від 15 травня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chinaruslaw.com/RU/LawService/002/2011714142845_325298.htm

4. Каткова Т. Г. Порівняльно-правовий аналіз законодавства про адвокатуру України та КНР / Т. Г. Каткова. // Вісник ХНУВС. – 2013. С. 22-28.

Науковий керівник: *асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Владишевська Вікторія Вікторівна***

Юхимчук К.І.
студентка 2-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД АДВОКАТА: НАЦІОНАЛЬНИЙ І МІЖНАРОДНИЙ ПОГЛЯД

Зовнішній вигляд адвоката є надзвичайно важливим насамперед для підвищення авторитету професії адвоката. Проте, на жаль, вітчизняне законодавство не акцентує особливої уваги на проблематиці зовнішнього виду адвоката. В зв'язку з цим важливо проаналізувати дану проблему детальніше, оскільки протягом розвитку інституту адвокатури в Україні дана проблема час від часу підіймається, проте й по сьогодні не вирішена.

Задля підтримки іміджу професії адвокат при виконанні своїх функцій повинен виглядати охайно та здійснювати захист своїх клієнтів у відповідному одязі-мантії або відповідно затвердженому одязі офіційного ділового стилю.

Як відомо, згідно з законодавством про судоустрій та статус суддів безпосередньо суддя відправляє судочинство в мантії та з нагрудним знаком. Проте форма одягу інших учасників судового процесу не визначена законом, що підтверджує актуальність даного питання.

Питання впровадження спеціального дресс-коду для адвокатів піднімається досить давно. Так, ще у 2012 році до парламенту було внесено законопроект № 1115 щодо одягу адвоката, але згодом його відкликали. Спочатку цей законопроект встановлював обов'язок адвоката брати участь у судових засіданнях виключно в форменному одязі адвоката, але згодом у доопрацьованих проектах йшла мова про добровільний характер носіння такого одягу.

Нажаль, сьогодні в судах України можна спостерігати адвокатів у вже поношених джинсах, тісному светрі, та навіть шортах, тапочках, без шкарпеток; або в міні-спідницях жінок адвокатів, у взутті з занадто високими підборами з яскравим макіяжем тощо. На нашу думку, такий стан речей є надзвичайно негативним, а тому, недбалість деяких адвокатів, які так виглядають дискредитує почесну професію адвоката, зменшує довіру до правосуддя та судового процесу в Україні. Тому, якщо суддя побачить в судовому засіданні адвоката в такому вигляді, то відразу ж шанси на здобуття успіху в цьому судовому процесі в адвоката кардинально падають.

Зокрема, автор вищевказаного законопроекту пояснив, що, враховуючи фактичні умови судових засідань та участь адвокатів у них, пропонувалося, щоб спочатку запровадили тимчасове добровільне носіння спеціальної мантії для адвокатів, що підкреслювала б їх статус та роль у судовому засіданні. На думку авторів проекту Закону цей крок підвищить авторитет адвоката у кримінальному процесі. Крім того, адвокат повинен відрізнятися від інших учасників процесу, а носіння мантії дисциплінує адвоката [1].

В свою чергу, не всі погодилися з такими пропозиціями викладеними в законопроекті. Так, зокрема, ключовими аргументами опонентів вказаного законопроекту були наступні: відсутність у судах окремих кімнат для адвокатів, де адвокати могли б переодягатися, оскільки очевидно, що ніхто не зможе передягнутися по дорозі до суду. По-друге, транспортувати мантію без подальших наслідків майже неможливо, і тому в більшості випадків адвокату доведеться надягати її пом'ятою і неохайною, бо не буде можливості прасувати.

Але минуло вже сім років, і дискусія навколо цього питання не припинилася, і аналогічна ситуація вже була зафіксована в законопроекті, запропонованому для обговорення Радою з питань судової реформи в АПА щодо змін до профільного закону про адвокатуру, який теж було відкликано.

Взагалі, мантія для адвоката досить поширений в Європі та світі стиль форменого одягу. Навіть якщо ми звернемось до законодавства сусідніх країн, наприклад, до законодавства про адвокатуру та адвокатську діяльність Республіки Білорусь, і тут, з метою підвищення престижу адвокатури та професії юриста, а також досягнення рівного статусу адвоката з іншими учасниками судового процесу, суддею і прокурором, Міністерством юстиції Білорусі було прийнято 26 листопада 2007 року рішення про те, що учасники судових засідань будуть одягнені у спеціальну форму – мантію [2].

В свою чергу, в Республіці Молдова законодавством також передбачено обов'язок адвокатів носити мантії в процесі (Закон № 1260 від 19.06.2002, Статут адвокатської професії від 08.08.2011) [2].

Серед інших країн, які вимагають від адвокатів спеціального одягу чи мантії, можна назвати Австрію, Чехію, Великобританію, Німеччину, Індію, Австралію, Німеччину та чимало інших держав Європи. Тому, такий досвід для України був би дійсно корисним.

Отже, можна з впевненістю сказати, що як і судді, так і адвокати та інші учасники судового процесу повинні здійснювати свої повноваження у відповідному форменному одязі. Зовнішній вигляд адвоката – це сформований в психіці людей образ особи, який ними оцінюється і викликає позитивне або негативне ставлення. Тому, впровадження адвокатської мантії є необхідним та сподіваємось, буде вирішено найближчим часом.

Список використаної літератури:

1. Адвокатура: минуле та сучасність // матеріали IV Міжнар. наук. конф. адвокатів, молодих вчених, аспірантів та студентів, 22 листопада 2014 року, Одеса / ред. : В.М. Дрьомін; уклад. : Т.О. Остапенко, Л.Ю. Чекмарьова, Л.Р. Познахівська ; Рада адвокатів Одес. обл., Нац. ун-т «Одес. юрид. академія», адвокат. об'єднання «Одес. обл. колегія адвокатів». – О.: Грінь Д.С., 2014. – 414 с.

2. Фіолевський Д.П. Адвокатура : підручник / Д.П. Фіолевський. – 3-тє вид., випр. і допов. – К. : Прав. єдність, 2014. – 622 с.

Науковий керівник: *кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Храпенко Олена Олегівна***

Щербина О.В.
студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІВ АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Адвокатура України переживає етапи реформування та становлення, що пов'язане зі значними змінами в законодавстві. Ці зміни можуть відбуватися і завдяки впливу зарубіжних країн, де органи адвокатського самоврядування відрізняються від українських аналогів, виконують інші функції, а отже, можуть бути, певною мірою, прикладом.

Так, наприклад, особа, яка має намір здійснювати адвокатську діяльність в Республіці Білорусь, повинна вступити в члени колегії адвокатів і повинна мати обов'язкову ліцензію. Адвокатська діяльність здійснюється у складі юридичних консультацій або в інших організаційних формах, а тому вона можлива згідно з рішенням відповідної колегії адвокатів та в порядку, встановленому цією колегією. У Республіці Білорусь створені такі колегії адвокатів, як обласні, Мінська міська та Спеціалізована Білоруська колегія адвокатів, і всіх їх об'єднує Республіканська колегія адвокатів. Вищим органом колегії адвокатів є загальні збори (конференція) членів колегії, а її виконавчий орган – це Президіум колегії. Законом Республіки Білорусь «Про адвокатуру» врегульовано загальні питання здійснення адвокатської діяльності, тому за порушення норм цього Закону та норм професійної етики адвокатів може бути притягнено до дисциплінарної відповідальності. Дії адвокатів можуть бути оскарженими до Кваліфікаційної комісії з питань адвокатської діяльності в Республіці Білорусь, обласних, Мінської міської колегії (153 адвокатів) та Спеціалізованої Білоруської колегії адвокатів в межах їх компетенції, а також до Міністерства юстиції Республіки Білорусь [2, с.152-153]. На мою думку, якщо адвокатська діяльність у Республіці Білорусь відповідає міжнародним принципам адвокатського самоврядування, то може бути прикладом для формування схожих органів в Україні задля більш ефективного їх функціонування.

При розгляді системи органів адвокатського самоврядування Польщі слід спиратися на Закон «Про адвокатуру» від 26.05.1982 [1]. За цим законом було започатковано незалежну систему органів адвокатського самоврядування, до яких належать: Всепольський з'їзд адвокатури (вищий орган); Головна адвокатська рада; Вищий дисциплінарний суд (вищий орган дисциплінарної юрисдикції адвокатів); Вища ревізійна комісія (орган, що здійснює контроль фінансової та господарської діяльності Головної адвокатської ради). До дисциплінарних органів адвокатури

Польщі належать дисциплінарний суд палати адвокатів та Вищий дисциплінарний суд.

Крім того, у законодавстві Польщі цілком логічно закріпленно положення щодо того, що тільки адвокат може бути членом в органах адвокатського самоврядування [2, с.153]. Отже, адвокатське самоврядування Польщі сформоване і організоване на засадах професійного самоврядування, а основними завданнями є належний контроль та нагляд за додержанням норм чинного законодавства, яке стосується діяльності адвокатів. До завдань адвокатського самоврядування у Польщі також можна віднести встановлення і впровадження правил професійної адвокатської етики та контроль за їх додержанням.

У США, як і в Англії, існує загальне поняття юридичної професії. Американець, який отримав дозвіл займатися юридичними професіями, зазвичай іменується юристом в широкому розумінні цього слова, яких в країні налічується понад 350 тис. Юристи повинні отримати ліцензію, щоб стати адвокатом. Американські адвокати займаються як приватною практикою, так і створюють об'єднання у формі «товариств» або «корпорацій». Існують адвокатські фірми, які налічують понад 500 адвокатів, проте їх зовсім небагато. Крім того, можуть існувати також і адвокатські фірми, які створені для захисту громадських інтересів, тобто вони є представниками не клієнтів, а всієї громадськості. Наприклад, можуть виступати проти бюрократії, за збереження навколишнього середовища, проти дискримінації тощо.

У всіх штатах, містах і великих населених пунктах адвокати, яких допущено до ведення справ в судах та надання юридичної допомоги за плату, створюють на добровільних засадах свої професійні об'єднання, асоціації. В одних штатах вони діють на основі статутів, які затверджуються членами асоціацій на загальних зборах, в інших – на основі спеціальних законів штату або судових правил. У штатах другої групи з «інтегрованою адвокатурою» членство в асоціації є обов'язковою умовою для заняття адвокатською практикою. Адвокатські асоціації штатів утворюють національну організацію адвокатів – Американську асоціацію адвокатів, яка заснована в 1878 році, а її метою є обмін досвідом, обговорення проблем юридичної освіти, реформи законодавства. Хоча ця організація не є асоціацією всіх американських адвокатів, вона об'єднує в тій чи іншій формі майже всі великі організації практикуючих адвокатів і налічує в своєму складі понад 130 тис. членів. Вищим органом управління в Американській асоціації адвокатів є палата делегатів, яка складається з 250 членів [3].

Можна зробити висновок, що правові системи зарубіжних країн мають свої характерні риси і в результаті цього виділяється певна класифікація організаційних моделей адвокатури, а кожна така модель, в свою чергу, унікальна по-своєму.

Список використаної літератури:

1. Закон «Про адвокатуру», прийнятий Сеймом республіки Польща 26 травня 1982 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://isap.sejm.gov.pl/SearchServlet

2. Косенко М.С. Досвід зарубіжних країн щодо організаційно-правових засад діяльності дисциплінарних органів адвокатури. Вісник Академії адвокатів України. 2011. С.152-153.

3. Кушнеренко Є. Адвокатура в США. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kushnerenko.com.ua/advokatura-v-usa/

Науковий керівник: *старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія»* ***Курганський Олександр Валерійович***

Наукове видання

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

МАТЕРІАЛИ
IX Міжнародної науково-практичної конференції
(15 листопада 2019 року, м. Одеса)

Віддруковано з готового оригінал-макета.

Підписано до друку 01.11.2019.
Формат 60х84/16. Ум-друк. арк. 36,5.
Наклад 300 прим. Зам. № 1911-02.

Видано і віддруковано в ПП «Фенікс»
(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).
Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.
Тел. +38 050 7775901 +38 048 7959160
e-mail: fenix-izd@ukr.net
www.fenixbooks.com